

**PËRMBLEDHJE E VENDIMEVE
UNIFIKUESE TË GJYKATËS SË LARTË**

(Të botuara në Fletoret Zyrtare 2013-2018)

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Tiranë, 2020

ISBN: 978-9928-01-118-3

Adresa:

Rruga “Nikolla Jorga”

Tel/fax: +355 42 427005, 04 2427006

E-mail: info@qbz.gov.al,

Web: qbz.gov.al

PËRMBAJTJA

Vendim nr. 1, datë 17.1.2011	Me objekt lëshimin e urdhrit të ekzekutimit të vendimit nr. 157, datë 2.10.2008 të Komisionit të Shërbimit Civil Tiranë, lënë në fuqi me vendimin nr. 18, datë 3.2.2009 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë	7
Vendim nr. 6, datë 1.6.2011	Me objekt njohjen dhe dhënien fuqi vendimit të datës 22.12.2005 të Gjykatës Ndërkombëtare të Arbitrazhit (I.C.C.), që i përket çështjes nr. 12112/ACS, të dhënë nga arbitri i vetëm me qendër në Gjenevë, prof. dr. Claudie B. Rouillier	26
Vendim nr. 7, datë 1.6.2011	Me objekt shfuqizimin e aktit administrativ, urdhrit nr. 92, datë 31.5.2006 të anës së paditur	39
Vendim nr. 3, datë 29.3.2012	Me objekt të padisë shpërbllim dëmi dhe ndalim i ushtrimit të aktivitetit në kushtet e konkurrencës së pandershme	50
Vendim nr. 1 datë 19.6.2013	Akuzuar për veprën penale të dezertimit, parashikuar nga neni 33/1 i Kodit Penal Ushtarak	61
Vendim nr. 2 datë 20.6.2013	Me objekt ankimin kundër vendimit të pushimit datë 1.12.2009 të Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Tiranë, lidhur me procedimin penal nr. 1264 të vitit 2009	76
Vendim nr. 3, datë 8.7.2013	Me objekt kundërshtimin e urdhrit të Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Kavajë nr. 43, datë 2.4.2012, për ekzekutimin e vendimit penal nr. 19, datë 24.3.2000 (nr. 36, datë 23.4.2007) të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë	92
Vendim nr. 3, datë 6.12.2013	Me objekt: - Kundërshtimi i pensionit të parakohshëm. - Detyrimi i palës së paditur të bëjë rillogaritjen sipas ligjit në fuqi në kohën e fitimit të pensionit nga data 1.8.2005. - Detyrimin e palës së paditur të më kthejë diferencat e papaguara nga data 1.8.2005.	104
Vendim nr. 4, datë 10.12.2013	Me objekt të padisë: - Anulimi i vendimit nr. 1, datë 18.1.1996 i Komisionit të Kthimit të Pronave Dibër. - Anulimi i kontratës së shitjes nënshkruar midis AKP-së, dega Dibër dhe të paditurit Ibrahim Lika me nr. 60, datë 31.8.2001. - Detyrimi i palës së paditur të na njohë pronar mbi një sipërfaqe toke, të ndodhur në fshatin Urakë prej 9 ha.	124
Vendim nr. 2, datë 10.3.2014	Me objekt të padisë anulimin pjesërisht të vendimit nr. 113, datë 19.12.2007 të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të ish-Pronarëve Vlorë	146
Vendim nr. 3, datë 28.4.2014	Me objekt të padisë detyrimin e të paditurit, Gjok Shota, të më kthejë dhe të posedoj lirisht: a) pasurinë me nr. 80/6 në zonë kadastrale 1185, tokë arë me sipërfaqe 8445 m ² me këto kufizime: V-80/5, L-80/7, P-143, e ndodhur në fshatin Bilaj, Komuna Bubq, në pronësi të paditëses Marjana Përnuca. Me objekt të kundërpadiesë: - Pavlefshmërinë e aktit të marrjes së tokës në pronësi nr. 223, me sipërfaqe 10 000 m ² në emër të të paditurve, pasuria 80/20 në ZK 1185, sipas certifikatës për vërtetim pronësie nr. 473, datë 5.2.2010, kthimin e pasurisë në gjendjen e mëparshme.	

	- Fshirjen e pasurisë nr. 80/20 nga kartela e pasurive dhe harta treguese nga emri i Marjana Përnuca dhe Xhentil Kupe.	153
Vendim nr. 1, datë 27.4.2015	Me akuzën e marrëdhënieve seksuale me të mitura, parashikuar nga neni 100 i Kodit Penal.	180
Vendim nr. 2, datë 25.5.2015	Me objekt lirim me kusht	199
Vendim nr. 3, datë 2.11.2015	Gjykuar për veprën penale të “Vjedhjes së bankave dhe arkave të kursimit” me pasoja të rënda dhe “Falsifikim i dokumenteve” më shumë se një herë	227
Vendim nr. 1, datë 29.2.2016	Me objekt: - Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 319/8, datë 24.11.2006, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba. - Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 142, datë 22.1.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba. - Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 142/1, datë 10.12.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba. - Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 732/1, datë 25.3.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba. - Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 5290/1, datë 7.9.2011, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “nënkomisar”, paditësit Polikron Zyba. - Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 43, datë 17.6.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “n/inspektor”, paditësit Polikron Zyba. - Detyrimin e palës së paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë, t’i njohë paditësit Polikron Zyba gradën policore “komisar” dhe të gjitha të drejtat që rrjedhin nga kjo gradë, nga data 17.6.2008 e në vijim.	250
Vendim nr. 3, datë 24.11.2016	Me objekt: - Anulimin e vendimeve për caktimin e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi. - Të anulohet vendimi i rillogaritjes së të ardhurave nga pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi sipas ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009, “Për sigurimet shoqërore suplementare të ushtarakëve”, i ndryshuar me aktin normativ nr. 5, datë 10.11.2010. - Detyrimin e palës së paditur të rillogarisë dhe të paguajë pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Rillogaritja të bëhet sipas ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004 “Për statusin e ushtarakut” dhe ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, të ndryshuar, të cilët parashikojnë si shumë të pensionit masën prej 50% të pagës referuese, duke i shtuar 2% të kësaj page për çdo vit tjetër shërbimi mbi vjetërsinë prej 15 vjetësh.	

	- Pagesa e pensionit të rillogaritjes si më sipër të fillojë nga data kur është caktuar pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi, deri në plotësimin e kushteve për pension pleqërie. - Detyrimin e palës së paditur të paguajë diferencat e papaguara ndërmjet pensionit të parakohshëm të rillogaritur sipas ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, të ndryshuar dhe pensionit të përfunduar deri tani, që nga momenti i lindjes së të drejtës për pension në vazhdim deri në momentin e ekzekutimit të kësaj shume.	265
Vendim nr. 00-2018-148 (13), datë 4.4.2018	Me akuzën e kryerjes së veprës penale “Moskallëzim i krimit”, sipas nenit 300 të Kodit Penal	280
Vendim nr. 00-2018-611, datë 7.2.2018	Me objekt të padisë ndryshimin e vendimit të Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, qarku Korçë, nr. 1007, datë 18.6.2009, përkatësisht, duke ndryshuar pikën a. 2) 6 duke e kthyer fizikisht sipërfaqen e lirë prej 2450 m ² (s1) dhe 357 m ² (s2) referuar planit të riveimit me topograf të marrë nga palët referuar.	320

VENDIM*
Nr. 1, datë 17.1.2011

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë të përbëra nga:

Shpresa Beçaj	kryetare
Gani Dizdari	anëtar
Ardian Dvorani	anëtar
Besnik Imeraj	anëtar
Fatos Lulo	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Guxim Zenelaj	anëtar
Majlinda Andrea	anëtare
Aleksandër Muskaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar

në seancën gjyqësore të datës 17.1.2011 morën në shqyrtim çështjen civile nr. regj. them. 4/3, që i përket:

KËRKUESE: Arta Kokoshi, në mungesë

OBJEKTI: Lëshim i urdhrit të ekzekutimit të vendimit nr. 157, datë 2.10.2008 të Komisionit të Shërbimit Civil Tiranë, lënë në fuqi me vendimin nr. 18, datë 3.2.2009 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë.

BAZA LIGJORE: Nenet 510/d, 511/a dhe 515 të Kodit të Procedurës Civile.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, me vendimin nr. 83, datë 8.5.2009, ka vendosur:

“Deklarimin e moskompetencës territoriale për gjykimin e çështjes civile nr. 83 regjistrimi, datë 7.5.2009.

Kalimin e çështjes për kompetencë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.”.

Çështja i është dërguar për kompetencë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Gjyqtari i kësaj gjykate, z. Ilir Mustafaj (relator i çështjes objekt gjykimi), ka parashtruar qëndrimin për rregullimin e kompetencës në bazë të nenit 64/2 të K.Pr.Civile.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. (s’ka), datë 6.10.2009, ka vendosur:

“Kalimin e çështjes civile për gjykim Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë për unifikim të praktikës gjyqësore.”

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë shtron për diskutim këto probleme:

1. A është titull ekzekutiv vendimi i KSHC-së (edhe kur ky vendim mund të marrë formë të prerë pa u ankimuar)?

2. Nëse jo, po vendimi i gjykatës së apelit, që zgjidh çështjen mbi ankimin e Institucionit, është titull ekzekutiv?

3. Nëse po, cila është gjykata kompetente, nga pikëpamja funksionale, për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit?

4. Në rast se eventualisht arrihet në përfundimin se kompetente për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit është gjykata e rrethit gjyqësor, cila është gjykata kompetente nga pikëpamja tokësore, gjykata ku ka qendrën KSHC-ja, apo gjykata ku ka qendrën institucioni, apo gjykata e vendbanimit të nëpunësit civil?

5. Në vijim të zgjidhjeve që kanë dhënë Kolegjet e Bashkuara, duke konsideruar KSHC-në si

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 1/2011. Tiranë: *Fletore Zyrtare* Ekstra nr. 88/2013, Qendra e Botimeve Zyrtare, 8 korrik 2013. f. 3.

një “*quasi gjykatë*” dhe gjykata e apelit që si një gjykatë e shkallës së dytë, ankimi kundër vendimit të KSHC-së, atëherë nga pikëpamja tokësore cila gjykatë apeli do të jetë kompetente për gjykimin e çështjes, Gjukata e Apelit Tiranë (në qendrën e KSHC-së), apo gjykata e apelit në juridiksionin që ka selinë institucioni që është ankimues?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët Gani Dizdari dhe Evelina Qirjako; si dhe pasi diskutuan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

RRETHANAT E ÇËSHTJES

Nga të dhënat e akteve që ndodhen në dosjen gjyqësore, rezulton se gjykatat e të dyja shkallëve kanë pranuar rrethanat dhe faktet si më poshtë:

Kërkuesja Arta Kokoshi ka qenë në marrëdhënie pune pranë bashkisë së Qytetit Delvinë në detyrën e inspektore në Zyrën e Ndihmës Ekonomike. Kërkuesja ka fituar statusin e nëpunësit civil në bazë të ligjit nr. 8549, datë 11.11.1999 “Statusi i nëpunësit civil”.

Me urdhrin nr. 32, datë 31.7.2008 të kryetarit të bashkisë Delvinë kërkueses i është njoftuar shkarkimi nga detyra e inspektore në Zyrën e Ndihmës Ekonomike dhe emërimi në detyrën e përgjegjëses së sektorit të ujësjellës-kanalizimeve po pranë kësaj bashkie, për arsye që lidhen me rritjen e efikasitetit të punës në sektorin e ujësjellës-kanalizimeve.

Kërkuesja Arta Kokoshi, duke mos qenë dakord me shkarkimin nga detyra e inspektore në Zyrën e Ndihmës Ekonomike, ka paraqitur ankesë pranë Komisionit të Shërbimit Civil (KSHC) me objekt: “*Shfuqizimin e urdhrin nr. 32, datë 31.7.2008 të kryetarit të bashkisë Delvinë. Kthimin e ankueses në pozicionin e inspektore në Zyrën e Ndihmës Ekonomike*”.

Gjatë kohës që KSHC-ja ka qenë duke shqyrtuar ankimin e Arta Kokoshit ndaj urdhrin nr. 32, datë 31.7.2008, kryetari i bashkisë Delvinë, nëpërmjet vendimit nr. 47, datë 22.9.2008, ka vendosur largimin e saj nga detyra e përgjegjëses së sektorit të ujësjellës-kanalizimeve, duke zgjidhur përfundimisht marrëdhëniet e punës, me arsyetimin se ajo gjatë ushtrimit të kësaj detyre nuk ka realizuar detyrat e caktuara dhe nuk ka respektuar kohën dhe orarin e punës në datën 2.9.2008.

Në lidhje me ankimin e Arta Kokoshit, KSHC-ja me vendimin nr. 157, datë 2.10.2008 ka vendosur:

“Pranimin e ankesës së Znj. Arta Kokoshi.

Shfuqizimin e urdhrin nr. 32, datë 31.7.2008 të kryetarit të bashkisë Delvinë.

Kthimin e ankueses në pozicionin e inspektore në Zyrën e Ndihmës Ekonomike.

Ky vendim është i detyrueshëm për institucionin të cilit i drejtohet”.

me arsyetimin se:

“Urdhri nr. 32, datë 31.7.2008 i kryetarit të bashkisë Delvinë është lëshuar në referencë të nenit 44, germa “e” dhe “j” të ligjit nr. 8652, datë 31.7.2008 “Për organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore”. Nga përmbajtja e këtij neni del qartë se kryetari i bashkisë ka kompetencë për emërimet, shkarkimet dhe transferimet e drejtuesve të ndërmarrjeve dhe institucioneve të varësisë, marrëdhënia e punës së të cilëve rregullohet nga Kodi i Punës. Për specialistët e strukturave të bashkisë, të cilët marrëdhënien e punës e kanë të rregulluar sipas ligjit nr. 8549, datë 11.11.1999 “Statusi i nëpunësit civil”, duhet të përdoren si bazë ligjore nenet e këtij ligji.

Fakti që e bën të cënueshëm këtë urdhër është mosqarimi i shkaktuar të nxjerrjes së këtij akti, pasi po të ndodhemi para ngritjes në detyrë dhe lëvizjes paralele, të përcaktuara në nenin 15, vërejmë se kjo procedurë nuk është zbatuar; për sa i takon transferimit të detyrueshëm të përcaktuar në nenin 17, vërejmë që ankuesja nuk ka qenë dakord me këtë transferim dhe nuk është përcaktuar afati kohor i këtij transferimi; gjithashtu, nuk kemi të bëjmë me lirim apo largim nga shërbimi civil (të përcaktuara në nenet 23, 25 të ligjit nr. 8549, datë 11.11.1999 “Statusi i nëpunësit civil”, në VKM nr. 360, datë 13.6.2000 “Për lirin nga shërbimi civil” dhe VKM nr.

306, datë 13.6.2000 "Për disiplinën në shërbimin civil"), pasi ankuesja ka kaluar në një pozicion pune që është jashtë shërbimit civil.

Moszbatimi i kërkesave të përcaktuara më sipër e bën aktin e shkarkimit të ankueses nga detyra, në kuptim të nenit 115, germa "a" të ligjit nr. 8485, datë 12.5.1999 "Kodi i Procedurës Administrative", në kundërshtim me ligjin dhe në kuptim të nenit 117 të ligjit në fjalë është absolutisht i pavlefshëm dhe nuk mund të sjellë pasoja ligjore.

Rezulton që kundër vendimit të KSHC-së të cituar më lart ka paraqitur kërkesëpadi pranë Gjykatës së Apelit Gjirokastrë bashkia e qytetit Delvinë, duke kërkuar: "Kundërshtimin e vendimit nr. 157, datë 2.10.2008 të Komisionit të Shërbimit Civil".

Gjykata e Apelit Gjirokastrë, me vendimin nr. 18, datë 3.2.2009, ka vendosur: "Rrëzimin e kërkesëpadisë"

me arsyetimin se:

Së pari ... afati i ankimit për institucionin e administratës fillon në momentin e shpalljes të vendimit të KSHC-së. Në rastin konkret, vendimi është shpallur në seancën e zhvilluar në datën 2.10.2008, ku ishte prezent edhe përfaqësuesi i bashkisë Delvinë z. Xhevdet Ahmeti, i autorizuar rregullisht nga ky institucion; kërkesëpadija e palës paditëse bashkia Delvinë është paraqitur në datën 4.11.2008, pra jashtë afatit 30-ditor të parashikuar në ligj dhe për këtë arsye pala paditëse bashkia Delvinë ka humbur të drejtën për të pretenduar gjyqësish kundërshtimin e vendimit të KSHC-së.

Së dyti, me të drejtë, KSHC-ja ka vlerësuar si të paligjshëm urdhrin nr. 32, datë 31.7.2008 lëshuar nga kryetari i bashkisë Delvinë. Këtij urdhri i mungon baza ligjore korrekte, që është ligji nr. 8549, datë 11.11.1999 "Statusi i nëpunësit civil" dhe marrëdhënia juridike e punës me të paditurën është konceptuar nga institucioni i administratës vendore si e rregullueshme nga Kodi i Punës.

Gjithashtu, pavarësisht se pala paditëse, bashkia Delvinë, pretendon për lëvizje paralele të palës së paditur, në fakt nuk është përcaktuar shkaku i vërtetë i lëvizjes, ndërsa vijueshmëria me shkarkimin e së paditurës edhe nga funksioni i përgjegjës së ujësjellës-kanalizimeve brenda një afati minimal prej një muaji e gjysmë të vend për dyshime në ndërmarrjen e iniciativave prej paditësit punëmarrës... Veprimi i palës paditëse nuk mund të konsiderohet as largim i ligjshëm nga shërbimi civil për palën e paditur, pasi nuk evidentohen rastet e parashikuara nga nenet 23 dhe 25 të ligjit nr. 8549/1999.

Rezulton që pasi vendimi ka marrë formë të prerë, kërkesja Arta Kokoshi ka paraqitur kërkesë pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë me objekt: "Lëshimin e urdhrin të ekzekutimit të vendimit nr. 157/2008 të KSHC-së Tiranë lënë në fuqi me vendimin nr. 18, datë 3.2.2009 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë".

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, me vendimin nr. 83, datë 8.5.2009, ka vendosur:

"Deklarimin e moskompetencës territoriale për gjykimin e çështjes civile nr. 83 regjistrimi, datë 7.5.2009. Kalimin e çështjes për kompetencë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë".

Gjykata ka arsyetuar se:

... gjykata, kryesisht, në bazë të nenit 61 të K.Pr.Civile, konstaton se çështja nuk është në kompetencën territoriale të Gjykatës Sarandë, pasi titulli ekzekutiv është vendimi i KSHC-së, e cila e ka qendrën në Tiranë.

Në këto kushte, çështja i është dërguar për kompetencë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Gjyqtari i kësaj gjykate, z. Ilir Mustafaj (relator i çështjes objekt gjykimi), ka parashtruar para Gjykatës së Lartë qëndrimin për rregullimin e kompetencës në bazë të nenit 64/2 të K.Pr.Civile si më poshtë vijon:

Duke pasur parasysh: i) përmbajtjen e vendimit të Komisionit të Shërbimit Civil nr. 147, datë 2.10.2008, i cili ka vendosur shfuqizimin e urdhrin nr. 32, datë 31.7.2008 të kryetarit të bashkisë Delvinë dhe kthimin e ankueses në pozicionin e inspektorese së Zyrës së Ndihmës Ekonomike; ii) faktin që vendimi nr. 157, datë 2.10.2008 i Komisionit të Shërbimit Civil është ankimuar nga bashkia e Delvinës në Gjykatën e Apelit Gjirokastrë, e cila me vendimin nr. 18, datë 3.2.2009 ka vendosur rrëzimin e kërkesëpadisë, fakt i cili tregon që ka legjitimuar të drejtën e ankueses; iii) përmbajtjen e nenit 511/a të Kodit të Procedurës Civile, që përcakton se "Titulli ekzekutiv vihet në ekzekutim me kërkesë të kreditorit nga gjykata që ka dhënë vendimin", Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë çmon se, në rastin objekt gjykimi, gjykate kompetente duhet të jetë Gjykata e Apelit Gjirokastrë, e cila ka shqyrtuar çështjen, ose Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, e cila është në juridiksionin e Gjykatës së Apelit Gjirokastrë.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. (s'ka), datë 6.10.2009, ka vendosur kalimin e çështjes së mësipërme për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë. Ky Kolegj vlerëson se është e domosdoshme njësimi i praktikës gjyqësore në lidhje me faktin se: *“Cila është gjykata kompetente që do të marrë në shqyrtim kërkesën për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit, kur kërket ekzekutimi i detyrueshëm i vendimit të KSHC-së?”*.

Rëndësia e këtij unifikimi buron nga fakti se në praktikën gjyqësore dhe në vendimmarrjen e gjykatave më të ulëta konstatohen qëndrime të ndryshme në lidhje me zgjidhjen e çështjeve të këtij lloji, qëndrime të cilat kanë krijuar konfuzion dhe paqartësi si për kërkesit, të cilët kërkojnë vënien në vend të të drejtave të tyre të cenuara, ashtu dhe për gjykatat, të cilat janë të detyruara nga ligji të njohin dhe rivendosin në vend këto të drejta.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë vlerëson se unifikimi i praktikës gjyqësore për çështje të këtij lloji, në të cilat kërket ekzekutimi i vendimeve që kanë marrë formë të prerë është i domosdoshëm, pasi zbatimi i drejtë i ligjit në këtë drejtim është i lidhur drejtpërdrejt me respektimin e parimeve themelore kushtetuese për mbrojtjen e të drejtave të njeriut, me të drejtën e çdo individi për të rivendosur në vend të drejtat e tij të cenuara dhe të fituara nga një proces i rregullt ligjor, parime të cilat janë të përcaktuara qartë dhe mbrohen si nga ligjet themelore të shtetit shqiptar, ashtu dhe nga KEDNJ-ja.

Në rrethanat e mësipërme, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka çmuar se çështja duhet të kalonte *“për gjykim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për unifikimin e praktikës gjyqësore”*, duke shtruar për diskutim këto probleme:

1. A është titull ekzekutiv vendimi i KSHC-së (edhe kur ky vendim mund të marrë formë të prerë pa u ankimuar)?

2. Nëse jo, po vendimi i gjykatës së apelit, që zgjidh çështjen mbi ankimin e institucionit, është titull ekzekutiv?

3. Nëse po, cila është gjykata kompetente, nga pikëpamja funksionale, për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit?

4. Në rast se eventualisht arrihet në përfundimin se kompetente për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit është gjykata e rrethit gjyqësor, cila është gjykata kompetente nga pikëpamja tokësore, gjykata ku ka qendrën KSHC-ja, apo gjykata ku ka qendrën institucionit, apo gjykata e vendbanimit të nëpunësit civil?

5. Në vijim të zgjidhjeve që kanë dhënë Kolegjet e Bashkuara, duke konsideruar KSHC-në si një *“quasi gjykatë”* dhe gjykata e apelit që si një gjykatë e shkallës së dytë, ankimi kundër vendimit të KSHC-së, atëherë nga pikëpamja tokësore cila gjykatë apeli do të jetë kompetente për gjykimin e çështjes, Gjykata e Apelit Tiranë (në qendrën e KSHC-së), apo gjykata e apelit në juridiksionin që ka selinë institucionit që është ankimues?

Ligji i zbatueshëm:

Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut (më poshtë e quajtur “KEDNJ”)

Neni 6/1

E drejta për një proces të rregullt

Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, e krijuar me ligj, e cila do të vendosë si për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile, ashtu edhe për bazueshmërinë e çdo akuze penale në ngarkim të tij.

Neni 13

E drejta për zgjidhje efektive

Çdokush, të cilit i janë shkelur të drejtat dhe liritë e përcaktuara në këtë konventë, ka të drejtën e një zgjidhjeje efektive para një organi kombëtar, pavarësisht se shkelja është kryer nga persona që veprojnë në përmbushje të funksioneve të tyre zyrtare.

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë (më poshtë e quajtur “Kushtetuta”)

Neni 42

1. Liria, prona dhe të drejtat e njohura me Kushtetutë dhe me ligj nuk mund të cenohen pa një proces të rregullt ligjor.

2. Kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetuese dhe ligjore, ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj.

Neni 44

Kushdo ka të drejtë të rehabilitohet dhe/ose të zhdëmtohet në përputhje me ligjin, në rast se është dëmtuar për shkak të një akti, veprimi ose mosveprimi të paligjshëm të organeve shtetërore.

Neni 107/3

Garancitë e qëndrimit në detyrë dhe trajtimi ligjor i nëpunësve publikë rregullohen me ligj.

Ligji nr. 8116, datë 29.3.1996 “Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë” (më poshtë e quajtur “K.Pr.Civile”)

Neni 49

Paditë për të kërkuar ekzekutimin e detyrueshëm mbi sende ngrihen në gjykatën e vendit ku ndodhen ato ose pjesa më e madhe e vlerës së tyre.

Paditë për të kërkuar ekzekutimin e detyrueshëm për kryerjen ose moskryerjen e një veprimi të caktuar ngrihen në gjykatën e vendit ku duhet të përmbushet një detyrim i tillë.

Neni 327

Kompetencat tokësore

Padia kundër një akti administrativ shqyrtohet nga seksioni përkatës i gjykatës, në zonën e së cilës ka qendrën organi administrativ, ndaj të cilit drejtohet padia. Kur padia paraqitet në gjykatën, në territorin e së cilës ka qendrën organi administrativ, kjo ia dërgon jo më vonë se tri ditë gjykatës ku është krijuar seksioni për gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative.

Shqyrtimi i mosmarrëveshjes duhet të përfundojë brenda 30 ditëve nga dita e regjistrimit në gjykatë.

Neni 510

Ekzekutimi i detyrueshëm

Ekzekutimi i detyrueshëm mund të bëhet vetëm në bazë të një titulli ekzekutiv.

Janë tituj ekzekutivë:

- a) vendimet civile të formës së prerë të gjykatës, që përmban një detyrim, vendimet e dhëna prej saj për sigurimin e padisë, si dhe për ekzekutimin e përkohshëm;
- b) vendimet penale të formës së prerë në pjesën që bëjnë fjalë për të drejta pasurore;
- c) vendimet e gjykatave e të arbitrazheve të shteteve të huaja që u është dhënë fuqi sipas dispozitave përkatëse të këtij Kodi;
- ç) vendimet e një gjykate arbitrazhi në Republikën e Shqipërisë;
- d) aktet noteriale që përmbajnë detyrime për pagime në të holla, si dhe aktet për dhënien e kredive bankare;
- dh) kambialet, çeket e letrat me urdhër që barazohen me ato;
- e) aktet e tjera që sipas ligjeve të veçanta quhen tituj ekzekutivë dhe ngarkohet zyra e përmbarimit për ekzekutimin e tyre.

Neni 511

Urdhri i ekzekutimit

Titulli ekzekutiv vihet në ekzekutim me kërkesën e kreditorit. Për këtë qëllim lëshohet urdhri i ekzekutimit, brenda 5 ditëve nga data e paraqitjes së kërkesës së kreditorit, i cili jepet:

- a) për rastet e parashikuara nga shkronjat “a” dhe “b” të nenit të mësipërm, nga gjykata që ka dhënë vendimin;
- b) për vendimet e gjykatave të shteteve të huaja e të gjykatave të arbitrazhit të huaj që u është dhënë fuqi zbatimi sipas dispozitave të këtij Kodi nga gjykata e apelit;
- c) për rastet e parashikuara nga shkronja “ç” e nenit të mësipërm nga gjykata e vendit ku është dhënë vendimi;
- ç) për rastet e parashikuara nga shkronjat “d”, “dh” dhe “e” nga gjykata e vendit ku është caktuar të bëhet ekzekutimi.

Nuk lëshohet urdhri i ekzekutimit për vendimin e sigurimit të padisë dhe për gjobat e dhëna nga gjykata, të cilat ekzekutohen drejtpërdrejt nga zyra e përmbarimit, pas njoftimit të vendimit.

Ligji nr. 8549, datë 11.11.1999 “Statusi i Nëpunësit Civil” (me poshtë e quajtur “Ligji për nëpunësin civil”)

Neni 1

Qëllimi dhe objekti

1. Qëllimi i këtij ligji është përcaktimi i rregullave të njëjta për kushtet dhe procedurat e pranimin në shërbimin civil, për mënyrën e fillimit dhe mbarimit të marrëdhënieve të punës, për zhvillimin e karrierës, për garantimin e të drejtave dhe përcaktimin e detyrimeve të nëpunësve civilë, me synim krijimin e një shërbimi civil të qëndrueshëm, profesional dhe eficient.

2. Ky ligj përcakton skemën e administrimit të shërbimit civil, si dhe rregullon marrëdhëniet juridike ndërmjet nëpunësve civilë dhe institucioneve të administratës publike të nivelit qendror apo vendor të përcaktuara në nenin 2 të këtij ligji.

3. Për çështje të cilat nuk rregullohen shprehimisht nga ky ligj, do të zbatohet Kodi i Punës dhe legjislacioni përkatës.

Neni 3

Parimet e shërbimit civil

Shërbimi civil është i ndërtuar dhe vepron mbi bazën e parimeve të profesionalizmit, të pavarësisë dhe integritetit, të paanësisë politike, të transparencës, të shërbimit ndaj publikut, të vazhdimësisë së karrierës, të përgjegjësisë dhe korrekhtësisë në zbatimin e legjislacionit në fuqi.

Neni 5

Komisioni i Shërbimit Civil

1. Komisioni i Shërbimit Civil është një institucion i pavarur, i ngarkuar me mbikëqyrjen e menaxhimit të shërbimit civil në të gjitha institucionet që hyjnë në fushën e veprimit të këtij ligji. Ai është organi administrativ që zgjidh ankimet ndaj vendimeve, lidhur me nëpunësin civil.

2. Komisioni i Shërbimit Civil përbëhet nga pesë anëtarë, të cilët emërohen nga Kuvendi me propozim: dy nga Këshilli i Ministrave, një nga Kontrolli i Lartë i Shtetit dhe dy nga mbledhja e përfaqësuesve të pushtetit vendor, të zgjedhur sipas procedurës së parashikuar në nenin 6 të këtij ligji. Institucionet e mësipërme propozojnë tre kandidatë për çdo anëtar të Komisionit.

3. Anëtarët e Komisionit të Shërbimit Civil gëzojnë imunitetin e anëtarit të Gjykatës së Lartë.

4. Komisioni zgjedh kryetar një nga anëtarët e tij. Kryetari i Komisionit të Shërbimit Civil ka këto kompetenca:

a) raporton në Kuvend;

b) përgjigjet për veprimtarinë e Komisionit të Shërbimit Civil;

c) përfaqëson Komisionin e Shërbimit Civil në marrëdhëniet me të tretët.

5. Kryetari i Komisionit të Shërbimit Civil zëvendësohet:

a) kur i mbaron mandati;

b) kur largohet nga detyra në përputhje me nenin 7, pika 3 të këtij ligji;

c) kur vdes;

ç) kur jep dorëheqjen.

6. Anëtarësia në Komision do të jetë për një periudhë shtatëvjeçare e gjysmë, përveç Komisionit të parë të emëruar sipas këtij ligji, i cili do t'i nënshtrohet rinovimit të pjesshëm nëpërmjet hedhjes në short. Njëri prej anëtarëve zëvendësohet pas një viti e gjysmë të ekzistencës së Komisionit, i dyti pas tre vjetëve, i treti pas katër vjetëve e gjysmë, i katërti pas gjashtë vjetëve dhe Kryetari pas shtatë vjetësh e gjysmë. Kur një anëtar zëvendësohet, i njëjti organ që propozoi këtë anëtar do të propozojë pasardhësin e tij sipas pikës 2 të këtij neni.

7. Anëtarët e Komisionit të Shërbimit Civil duhet të plotësojnë kërkesat e përgjithshme për pranimin në shërbimin civil, të parashikuara nga ky ligj, dhe të jenë mbi 30 vjeç.

8. Komisioni i Shërbimit Civil merr vendime me shumicën e votave të të gjithë anëtarëve të tij.

9. Shpërblimi i anëtarëve të Komisionit të Shërbimit Civil përcaktohet nga Kuvendi.

10. Komisioni ka një Sekretariat Teknik, i cili kryen detyra të një natyre ndihmëse. Nëpunësit e Sekretariatit janë nëpunës civilë.

11. Kuvendi vendos mbi strukturën organizative dhe vendet e punës për Sekretariatin Teknik të Komisionit të Shërbimit Civil, buxhetin vjetor për të financuar veprimtarinë e Komisionit të Shërbimit Civil dhe Sekretariatit të tij, përfshirë pagat e anëtarëve të Komisionit të Shërbimit Civil dhe punonjësve të Sekretariatit Teknik të tij.

12. Komisioni i Shërbimit Civil, brenda tre muajve nga krijimi, harton rregulloren e brendshme për funksionimin e tij, e cila miratohet nga Kuvendi.

13. Komisioni i Shërbimit Civil raporton para Kuvendit në fund të çdo viti dhe sa herë që i kërkohet rreth veprimtarisë së tij.

Vendime të Gjykatës Kushtetuese

1. Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 1, datë 19.1.2009

2. Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 6, datë 31.3.2006

3. Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 43, datë 19.12.2007

Vendime unifikuese të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

1. Vendim unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nr. 3, datë 24.1.2007

2. Vendim unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nr. 20, datë 15.11.2007

VLERËSIMI I KOLEGJEVE TË BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë të parashtrojnë qëndrimin e tyre në lidhje me pyetjet të cilat janë shtruar për diskutim para tyre, përgjigja e të cilave do të shërbejë si për zgjidhjen drejt dhe në përputhje me ligjin të çështjes objekt gjykimi, ashtu dhe për zgjidhjen e të gjitha çështjeve të tjera të këtij lloji, si dhe për unifikimin e praktikës gjyqësore.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në gjykimin e kësaj çështje vlerësojnë se mund të japin një zgjidhje të plotë dhe përfundimtare të saj, si dhe t'u japin përgjigje të plotë pyetjeve që janë shtruar për diskutim para tyre, duke analizuar dhe duke marrë në konsideratë jo vetëm dispozitat ligjore, të cilat janë cituar më lart në këtë vendim, por në mënyrë të veçantë duke analizuar dhe interpretuar vendimet unifikuese të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë me nr. 3, datë 24.1.2007 dhe nr. 20, datë 15.11.2007.

Në vendimet unifikuese të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë me nr. 3, datë 24.1.2007 dhe nr. 20, datë 15.11.2007, Kolegjet e Bashkuara kanë bërë një analizë të hollësishme dhe ligjore së çfarë përfaqëson dhe cila është pozita procedurale e KSHC-së në hallkat e organeve administrative dhe gjyqësore, hallka të cilat marrin në shqyrtim konfliktet midis nëpunësve civilë dhe institucioneve të administratës publike në nivelin qendror apo vendor, si dhe çfarë përfaqësojnë dhe cilat janë tiparet e vendimeve të dhëna prej tyre.

Është evident fakti që sot marrëdhëniet e punës ndërmjet institucioneve të administratës publike shtetërore (si të nivelit qendror, ashtu edhe vendor) dhe nëpunësve të saj, të cilët pranohen në shërbimin civil duke fituar statusin e nëpunësit civil, gjejnë rregullim në ligjin për nëpunësin civil.

Ky ligj ka përcaktuar qartë rregullat dhe parimet themelore mbi bazën e të cilave funksion sot shërbimi civil, si dhe skemën e administrimit të tij, faktorë këto të cilët kanë ngritur në një nivel më të lartë dhe kanë perfeksionuar akoma më shumë funksionimin e shërbimit civil, si dhe marrëdhëniet e krijuara ndërmjet këtij të fundit dhe institucioneve të administratës publike, si asaj qendrore dhe asaj lokale.

Qëllimi i këtij ligji është përcaktuar në nenin 1, ku shprehimisht thuhet se:

“1. Qëllimi i këtij ligji është përcaktimi i rregullave të njëjta për kushtet dhe procedurat e pranimit në shërbimin civil, për mënyrën e fillimit dhe mbarimit të marrëdhënieve të punës, për zhvillimin e karrierës, për garantimin e të drejtave dhe përcaktimin e detyrimeve të nëpunësve civilë, me synim krijimin e një shërbimi civil të qëndrueshëm, profesional dhe eficient.

2. Ky ligj përcakton skemën e administrimit të shërbimit civil, si dhe rregullon marrëdhëniet juridike ndërmjet

nëpunësve civilë dhe institucioneve të administratës publike të nivelit qendror apo vendor të përcaktuara në nenin 2 të këtij ligji”.

Në referim të nenit 3 të ligjit të mësipërm, sot shërbimi civil është ndërtuar dhe vepron mbi bazën e parimeve të profesionalizmit, të pavarësisë dhe integritetit, të paanësisë politike, të transparencës, të shërbimit ndaj publikut, të vazhdimësisë së karrierës, të përgjegjësisë dhe korrekhtësisë në zbatimin e legjislacionit në fuqi.

Për të garantuar zbatimin dhe respektimin e këtyre parimeve, si dhe për mbrojtjen me ligj të të drejtave të punonjësve të cilët gëzojnë statusin e nëpunësve civil, kjo në respektim dhe të nenit 107/3 të Kushtetutës e cila thotë se: *“Garancitë e qëndrimit në detyrë dhe trajtimi ligjor i nëpunësve publik rregullohen me ligj”*, u krijua Komisioni i Shërbimit Civil. KSHC-ja është organi administrativ i cili zgjidh dhe vendos mbi ankimet ndaj vendimeve lidhur me nëpunësit civilë. Sa më sipër parashikohet qartë në nenin 5/1 të ligjit për nëpunësin civil, i cili thotë se: *“Komisioni i Shërbimit Civil është një institucion i pavarur, i ngarkuar me mbikëqyrjen e menaxhimit të shërbimit civil në të gjitha institucionet që hyjnë në fushën e veprimit të këtij ligji. Ai është organi administrativ që zgjidh ankimet ndaj vendimeve lidhur me nëpunësin civil”*.

Në analizë të qëllimit për të cilin u ngrit ky Komision, natyrës dhe kompetencat që i ka dhënë ligji, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin e tyre unifikues nr. 3, datë 24.1.2007, kanë arritur në konkluzionin se: *“i veshur me tiparet e një organi administrativ të pavarur dhe të ngarkuar me zgjidhjen e ankimeve ndaj vendimeve lidhur me nëpunësin civil, Komisioni i Shërbimit Civil ka tiparet e një arbitri administrativ apo të një trupe (organi) me funksion dhe kompetenca quasi gjyqësore”*.

Pikërisht ky trajtim ligjor që Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë i kanë bërë pozicionit procedural të KSHC-së duke e barazuar atë me funksione dhe kompetenca *“quasi gjyqësore”* buron nga fakti se, KSHC-ja, në ndryshim nga të gjitha organet e tjera të administratës shtetërore të cilat ligji i ka ngarkuar me shqyrtimin e ankimeve në rrugën administrative si organe eprore, qëndron si një arbitër ndërmjet këtyre institucioneve të administratës publike (qofshin këto të nivelit qendror, apo vendor) dhe nëpunësve të shërbimit civil, pa qenë në asnjë rast organ epror i subjekteve që paraqesin ankim, dhe duke pasur në kompetencë marrjen e vendimeve, të cilat, në rast se janë marrë në përputhje me pikën 1/a të nenit 8 të ligjit për nëpunësin civil, janë të detyrueshme për institucionet e administratës publike (vendore ose qendrore).

Kolegjet e Bashkuara, në vendimin unifikues nr. 3, datë 24.1.2007, nën dritën e parimeve të përgjithshme të legjislacionit procedural civil dhe duke marrë parasysh dhe natyrën e KSHC-së të përcaktuar qartë në ligjin për nëpunësin civil, e kanë trajtuar këtë të fundit *“si shkallën e parë të një gjykimi administrativ”*, e cila do të shërbente pikërisht për t'i dhënë fund mosmarrëveshjeve brenda administratës publike, pa iu drejtuar gjyqësorit.

Në këtë vendim Kolegjet e Bashkuara kanë arritur në përfundimin se: *“KSHC-ja është organi që ka juridiksionin fillestar të zgjidhjes së mosmarrëveshjes nëpërmjet dhënies së një vendimi në përfundim të këtij procesi. Pikërisht vendimi i KSHC-së, thonë Kolegjet e Bashkuara, ngjason me vendimin e dhënë nga gjykata e shkallës së parë nisur nga tiparet e tij dhe nga fuqia detyruese që ligjvënësi i ka dhënë në rastet kur ai nuk ankimohet”*.

Konkluzionet e Kolegjeve të Bashkuara në vendimet e tyre unifikuese të cituara më lart, duke përcaktuar që KSHC-ja ka natyrën e një arbitri administrativ ose të një trupe (organi) me funksion dhe kompetenca *“quasi gjyqësore”*, si dhe konkluzioni që vendimet e kësaj të fundit barazohen me vendimet e gjykatës së shkallës së parë, dalin qartë në rast se do të analizojmë pikërisht pozitën procedurale, rolin që luan dhe funksionet që ka ky organ.

Rezulton se: i) KSHC-ja nuk është palë në procesin civil që zhvillohet ndërmjet punëdhënësit dhe punëmarrësit, dhe kjo nisur nga fakti se KSHC-ja nuk ka asnjë interes të ligjshëm të drejtpërdrejtë në këtë proces me përjashtim të interesit që do të kishte si çdo instancë gjyqësore që të mos i cenohej vendimi i dhënë prej saj.

ii) KSHC-ja, ashtu si çdo gjykatë e shkallës së parë, nuk mund të marrë kurrësi përsipër detyrime që mund të lidhen me ekzekutimin e vendimit, siç mund të jetë emërimi apo pranimi në punë i punëmarrësit.

iii) Në referim të nenit 8/3 të ligjit për nëpunësin civil punëdhënësi, i cili ka humbur në procesin administrativ, paraqet në gjykatën e apelit ankim kundër vendimit të KSHC-së, njësoj sikur të paraqesë ankim kundër një vendimi të shkallës së parë.

iii) Gjykata e apelit merr në shqyrtim ankimin ndaj vendimit të KSHC-së si gjykatë e shkallës së dytë, duke respektuar të gjitha rregullat procedurale të parashikuara në nenin 461 e vijues të K.Pr.Civile. Kjo gjykatë, në gjykimin e këtyre çështjeve, zbaton të gjitha rregullat e parashikuara në nenin 452 e vijues të K.Pr.Civile, duke pasur detyrim që gjatë gjykimit dhe shqyrtimit të ankimit të paraqitur para saj *“të administrojë dhe t’ia nënshtrojë betimit të gjitha materialet e çështjes së shqyrtuar nga KSHC-ja në mënyrë që t’i japë përgjigje të bazuar pretendimeve të palëve* (vendimi unifikues nr. 20, datë 15.11.2007).

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke marrë parasysh dhe konkluzionet e arritura nga po këto Kolegje të Bashkuara në vendimin e tyre me nr. 3, datë 24.1.2007 *“se vendimet e KSHC-së ngjasojnë me vendimin e dhënë nga gjykata e shkallës së parë nisur nga tiparet dhe nga fuqia detyruese që ligjvënësi u ka dhënë në rast se ato nuk ankimohen”*, arrijnë në konkluzionin se: ***“pasojat dhe efektet që kanë këto vendime do të jenë të njëjta me pasojat dhe efektet që sjellin vendimet e shkallës së parë, në rast se ato nuk ankimohen ose kur marrin formë të prerë”***.

Nga analiza e hollësishme e bërë më lart, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në shqyrtimin e çështjes objekt gjykimi çmojnë se vendimi i KSHC-së dhënë në favor të kërkuases Arta Kokoshi, i cili ka marrë formë të prerë pasi është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Gjirokastrë me nr. 18, datë 3.2.2009, do të barazohet me vendimin e gjykatës së shkallës së parë dhe është titull ekzekutiv, pasi ai ka marrë formë të prerë.

Në kuptim të ligjit një vendim konsiderohet se ka marrë formë të prerë kur: *“a) nuk mund të bëhet ankim kundër tij; b) nuk është bërë ankim kundër tij brenda afateve të caktuara nga ligji ose kur ankesa është tërhequr; c) ankesa e paraqitur nuk është pranuar; ç) vendimi i gjykatës është lënë në fuqi, ndryshuar, ose është pushuar gjykimi në shkallë të dytë”* (neni 451 i K.Pr.Civile).

Vendimi që ka marrë formë të prerë, në kuptim të nenit 451/a të K.Pr.Civile, është i detyrueshëm *“për palët, për trashëgimtarët e tyre, për personat që heqin të drejta nga palët, për gjykatën që ka dhënë vendimin dhe për të gjitha gjykatat dhe institucionet e tjera. Vendimi që ka marrë formë të prerë ka fuqi vetëm për çka është vendosur midis po atyre palëve, për të njëjtin objekt dhe për të njëjtin shkak. Një konflikt që është zgjidhur me vendim të formës së prerë nuk mund të gjykohet përsëri, përveç kur ligji parashikon ndryshe”*.

Në analizë të ligjeve dhe dispozitave të përmendura (të ligjit për nëpunësin civil, të K.Pr. Civile, si dhe vendimeve unifikuese) është e qartë dhe evidente se institucionet e administratës qendrore dhe lokale janë të detyruara që të ekzekutojnë në mënyrë të menjëhershme vendimet e KSHC-së, si kur ato marrin formë të prerë, sepse nuk ankimohen, ashtu dhe kur ato marrin formë të prerë pasi janë lënë në fuqi nga gjykatat më të larta. Në rastet kur vendimet e KSHC-së nuk ekzekutohen në mënyrë vullnetare nga institucionet e administratës qendrore dhe lokale, për sa kohë këto vendime barazohen me vendimet e shkallës së parë, punëmarrësi ka të drejtë të kërkojë ekzekutimin e detyrueshëm të këtij vendimi duke respektuar të gjitha rregullat e parashikuara në K.Pr.Civile (pjesa e katërt e K.Pr.Civile, ekzekutimi i detyrueshëm, neni 510 e vijues).

Në kuptimin e së drejtës sonë procedurale, përbëjnë titull ekzekutiv “të gjitha vendimet civile të formës së prerë të gjykatës që përmbajnë një detyrim, vendimet e dhëna prej saj për sigurimin e padisë, si dhe vendimet për ekzekutim të përkohshëm, të cilat janë të detyrueshme që të zbatohen”.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në konkluzionin se vendimet e KSHC-së, të cilat ngjasojnë me vendimet e shkallës së parë si për nga tiparet e tyre, ashtu dhe nga fuqia detyruese, kur ato nuk ankimohen ose kanë marrë formë të prerë, janë tituj ekzekutivë.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në këtë konkluzion të rëndësishëm pasi vendimet e KSHC-së përmbajnë karakteristikat e titullit ekzekutiv. Këto vendime: i) përmbajnë një detyrim; ii) kanë efekte ekzekutive; dhe iii) marrin formë të prerë në rast se nuk ankimohen, apo mbeten në fuqi nga gjykatat më të larta.

Kolegjet e Bashkuara arrijnë në konkluzionin e mësipërm dhe në zbatim dhe respektim të parimeve themelore të të drejtave të njeriut, në mënyrë të veçantë të parimit të rivendosjes në vend të të drejtave të shkelura, nëpërmjet ekzekutimit të një vendimi, i cili ka marrë formë të prerë, parim ky i parashikuar si në ligjin themeltar të shtetit, Kushtetutën, ashtu dhe në KEDNJ.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se në rast se vendimet e KSHC-ja nuk do të trajtoheshin si tituj ekzekutivë, pra nuk do të kishin fuqinë detyruese për t'u ekzekutuar (duke respektuar të gjitha dispozitat procedurale), do të ndodheshim para faktit që: *i)* individët, të cilët kishin fituar të drejtat e tyre nëpërmjet këtyre vendimeve, të mos arrinin t'i rivendosnin asnjëherë në vend ato, pavarësisht se ligji e parashikon qartë që vendimet e KSHC-së janë të detyrueshme për të gjitha institucionet e administratës qendrore dhe lokale; *ii)* mosekzekutimi i vendimeve të KSHC-së, të cilat nuk ishin ankimuar ose kishin marrë formë të prerë do të bënte që i gjithë procesi (duke përfshirë si gjykimin në shkallë të parë nga KSHC-ja, ashtu dhe gjykimin në shkallë të dytë pranë gjykatës së apelit dhe gjykimin në Gjykatën e Lartë), të ishte plotësisht jo efektiv dhe jo i rregullt nga pikëpamja ligjore, pasi do t'i mungonte pikërisht faza e fundit, ajo e ekzekutimit, gjë që bie në kundërshtim të plotë me nenet 42, 142/3 të Kushtetutës, si dhe nenet 6 dhe 13 të KEDNJ-së.

Këto Kolegje vlerësojnë se gjithë procesi i gjykimit, i cili në bazë të nenit 42 të Kushtetutës është mbrojtja e të drejtave dhe lirive kushtetuese dhe ligjore të individëve, nuk përmbushet vetëm me njohjen dhe deklarimin e tyre nëpërmjet këtij procesi. Përveç vërtetimit dhe njohjes të së drejtës nëpërmjet një procesi gjyqësor, është e domosdoshme të merren masa që të drejtat, liritë dhe interesat kushtetuese të individëve të realizohen efektivisht.

Ekzekutimi i detyrueshëm është pikërisht zbatimi i pasojave të vendosura nga ligji për llojin e paligjshmërisë së krijuar nga ana e organeve të administratës shtetërore. Ekzekutimi i detyrueshëm bëhet me qëllim që të rivendoset sundimi i ligjit dhe që me anë të përmbushjes së detyrueshme të rivendoset e drejta objektive që i është cenuar kërkuarit.

Ekzekutimi i vendimit përbën një element thelbësor të shtetit të së drejtës dhe të vetë nocionit të gjykimit të drejtë. Asnjë organ shtetëror nuk mund të vërë në diskutim drejtësinë e vendimeve gjyqësore të formës së prerë dhe është i detyruar t'i respektojë ato. Çdo organ shtetëror detyrohet të marrë masat përkatëse për zbatimin e tyre, pasi ekzekutimi i vendimit të formës së prerë konsiderohet si faza përfundimtare e realizimit të një të drejte të fituar gjyqësish. Sa më sipër, është një proces i tërë, pasi nuk do të kishte kuptim fitimi i një të drejte dhe zhvillimi i një procesi gjyqësor në rast se nuk do të arrihej ekzekutimi dhe rivendosja në vend e saj. Faza e ekzekutimit të vendimit është faza përfundimtare e të gjithë procesit gjyqësor të zhvilluar, e cila është e lidhur pazgjidhshmërisht me gjithë gjykimin që është zhvilluar.

Në respektim të vendimeve të Gjykatës Kushtetuese, Kolegjet e Bashkuara ritheksojnë se gjyrimi i një çështjeje nuk duhet të kuptohet dhe konceptohet ngushtë vetëm me sigurimin e një vendimi gjyqësor, por me përfundimin e gjithë këtij procesi, sepse një e drejtë e fituar, nëse nuk arrihet të realizohet nëpërmjet ekzekutimit të vendimit, mbetet pa asnjë vlerë. Kjo e drejtë jo vetëm që duhet të realizohet, por duhet të realizohet brenda një afati të arsyeshëm dhe është pjesë përbërëse e procesit të rregullt ligjor në kuptim të Kushtetutës dhe të KEDNJ-së.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se pikërisht trajtimin e këtyre parimeve të rëndësishme i gjejmë të pasqyruara në një numër vendimesh të Gjykatës Kushtetuese, si dhe të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (më poshtë e quajtur "GJEDNJ").

Në vendimin me nr. 1, datë 19.1.2009, Gjykata Kushtetuese, në referim dhe të vendimeve të GJEDNJ-së, thotë shprehimisht se: *"pavarësisht se vendimi përfundimtar për t'u ekzekutuar merr formën e një vendimi gjyqësor ose të një vendimi të organit administrativ, legjislativ i brendshëm dhe konventa parashikojnë që ai duhet të ekzekutohet"*.

Gjykata Kushtetuese, në vendimin e mësipërm, pasi ka konfirmuar dhe njëherë konkluzionin e arritur nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në vendimin me nr. 3, datë 24.1.2007 (të cituar më lart), ka konsideruar të pabazuar pretendimin e organit administrativ, i cili ka vënë në dyshim fuqinë ekzekutive dhe vlerën e vendimit të gjykatës së apelit, pasi kjo e fundit sipas organit

administrativ nuk përmbante detyrime dhe nuk kishte shqyrtuar çështjen në themel. Gjykata Kushtetuese ka theksuar se përballë detyrimit për zbatimin e vendimeve të formës së prerë të gjitha subjektet janë njësoj dhe duhet të përgjigjen njësoj, qofshin këto publike apo private.

Po kjo gjykatë, në vendimin e saj nr. 6, datë 31.3.2006 dhe nr. 43, datë 19.12.2007, thekson se: *“I gjithë procesi gjyqësor shpesh herë i vështirë dhe problematik nuk do të kishte vlerë në qoftë se nuk do të pasohej nga një proces që lidhet drejtpërdrejt me veprimtarinë e organeve të përmbartimit, me ekzekutimin e vendimit ose realizimin e të drejtës së fituar”*.

Në analizë të vendimeve të mësipërme del qartë ideja se organet shtetërore janë të detyruara të zbatojnë vendimet gjyqësore. Ky proces, thotë kjo gjykatë, *“është i ndarë në dy faza, ku faza e parë është njohja ose deklarimi i të drejtës e cila si rregull përfundon kur vendimi merr formë të prerë, dhe faza e dytë është ajo fazë kur e drejta është e sigurt, por kërkohet që ajo të vibet në jetë qoftë dhe me masa shtrënguese, nëse zbatimi vullnetar nuk jep rezultatet e duhura. Duke qenë kështu, gjykimi nuk duhet konceptuar ngushtë vetëm me sigurimin e një vendimi gjyqësor, por me përfundimin e gjithë këtij procesi, sepse një e drejtë e fituar, nëse ajo nuk realizohet nëpërmjet ekzekutimit të vendimit, mbetet pa asnjë vlerë”*.

Pikërisht e drejta për të kërkuar ekzekutimin e detyrueshëm të një vendimi që ka marrë formë të prerë, brenda një afati të arsyeshëm, duhet konsideruar si pjesë përbërëse e të drejtës për një proces të rregullt ligjor, si në kuptimin e Kushtetutës, ashtu dhe KEDNJ, kjo pasi individ i cili i drejtohet një gjykate kompetente për të realizuar një të drejtë nuk mund të presë pa kufi për ta realizuar atë.

GJEDNJ-ja ka konsideruar si pjesë integrale të nenit 6/1 të KEDNJ-së të drejtën për të kërkuar ekzekutimin e një vendimi gjyqësor të formës së prerë brenda një afati të arsyeshëm. Në vendimin e saj në çështjen *“Qufaj kundër Shqipërisë”*, GJEDNJ thekson: *“se do të ishte e papërfytyrueshme që neni 6/1 të përsëkrtojë me hollësi garancitë procedurale që u jepen palëve ndërgjyqëse pa siguruar mbrojtjen e ekzekutimit të vendimeve gjyqësore. Kjo ka gjasë të çojë në situatë të papajtueshme me parimin e sundimit të së drejtës, parim të cilin shtetet kontraktuese kanë marrë përsipër ta respektojnë kur ratifikuan konventën”*.

Sa më sipër e gjejmë dhe në rekomandimet e Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës të miratuara më 9.9.2003, ku ndër të tjera rekomandon shtetet anëtare të Këshillit të Evropës që të sigurojnë një autoritet administrativ që të zbatojnë vendimet gjyqësore brenda një kohe të arsyeshme.

GJEDNJ-ja ka theksuar me forcë se shteti duhet të marrë përsipër detyrimin për të siguruar palët pjesëmarrëse në proces se ato do të kenë mundësi reale të ekzekutojnë vendimet gjyqësore civile të formës së prerë, dhe se e drejta për të pasur akses në gjykatë do të ishte iluzion, nëse sistemi ligjor dhe zbatimi praktik i tij do të bëhej shkak që një vendim gjyqësor i formës së prerë të mbetej inefektiv dhe i pazbatueshëm për një kohë të gjatë. Zbatimi i plotë, efektiv dhe efikas i vendimeve gjyqësore është me rëndësi thelbësore për shtetet, me qëllim që të krijojnë, forcojnë dhe zhvillojnë një sistem gjyqësor të respektueshëm nga të gjithë.

Sot një rëndësi të madhe merr përafrimi i legjislacionit ekzistues shqiptar me atë të *acquis communautaire* dhe zbatimin e tij me efektivitet. Vendi ynë duhet të përpiqet që të sigurojë që ligjet e saj ekzistuese dhe legjislacioni i ardhshëm të shkojë gradualisht drejt përputhjes me *acquis communautaire*. Shqipëria do të sigurojë që legjislacioni ekzistues dhe i ardhshëm të zbatohet dhe të imponohet siç duhet (neni 70 i ligjit nr. 9590, datë 27.7.2006 “Për ratifikimin e “Marrëveshjes të Stabilizim-Asociimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Komuniteteve Evropiane e shteteve të tyre anëtare”).

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në analizë të gjithë legjislacionit të mësipërm (të brendshëm dhe atij ndërkombëtar), arrijnë në përfundimin se duke qenë se vendimet e KSHC-së njehsohen me vendimet e shkallës së parë, ato janë tituj ekzekutivë.

Referuar nenit 511 të K.Pr.Civile, titulli ekzekutiv vihet në ekzekutim me kërkesën e kreditorit. Për këtë qëllim lëshohet urdhri i ekzekutimit brenda 5 (pesë) ditëve nga data e paraqitjes së kërkesës së kreditorit, i cili jepet për rastet e parashikuara nga shkronja “a” dhe “b” të nenit të mësipërm nga gjykata që ka dhënë vendimin.

Titulli ekzekutiv është burim i menjëhershëm dhe i drejtpërdrejtë i kërkesës së kreditorit për vënien në ekzekutim të detyrueshëm, si dhe i përgjegjësisë së organit ekzekutiv për të proceduar me ekzekutimin e detyrueshëm.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se, ashtu si në rastin kur kërkohet ekzekutimi i detyrueshëm i një vendimi civil të formës së prerë është i domosdoshëm lëshimi i urdhrit të ekzekutimit edhe në rastin e ekzekutimit të detyrueshëm të vendimit të KSHC-së është i domosdoshëm lëshimi i urdhrit të ekzekutimit nga gjykata që ka dhënë vendimin.

Kjo për faktin se duhet edhe njëherë të verifikohet nëse ekzistojnë kushtet e titullit ekzekutiv apo jo. Verifikimi i kushteve të titullit ekzekutiv bëhet nga gjykata në momentin kur titulli i ekzekutimit kërkohet të vihet në ekzekutim nga kreditori. Gjykata, pasi verifikon ekzistencën e kushteve të titullit ekzekutiv, lëshon urdhrin e ekzekutimit sipas parashikimeve të neneve 511-514 të K.Pr.Civile. Ligjvënësi këtë të drejtë ia ka lënë pikërisht gjykatës që ka dhënë vendimin, pasi organi ekzekutiv (përmbaruesi gjyqësor) duhet të lirohet nga domosdoshmëria për të hetuar, nëse ai që kërkon ekzekutimin e titullit ekzekutiv është apo jo titullar i së drejtës e cila ka mbetur e papërmbyshur.

Kushtet e titullit ekzekutiv që heton gjykata konsistojnë në verifikimin e ekzistencës të së drejtës materiale, e drejtë e cila duhet të jetë e sigurt, e përcaktuar dhe e kërkueshme. Gjatë këtij gjykimi nuk lejohet asnjë lloj hetimi mbi themelin e të drejtës. Kur themi e drejta duhet të jetë e sigurt, nënkuptohet që ajo duhet të rezultojë në ekstremet e saj objektive dhe subjektive nga titulli ekzekutiv.

Kur themi që ajo duhet të jetë e përcaktueshme do të thotë që kjo e drejtë (objekt ekzekutimi) të jetë e qartë pa asnjë mëdyshje apo konfuzion. Kur themi që e drejta të jetë e kërkueshme, do të thotë që kreditori ka të drejtë ta kërkojë menjëherë këtë të drejtë, dhe kjo e fundit nuk është e lidhur me ndonjë afat të papërfunduar, apo me ndonjë kusht pezullues.

Në respektim të konkluzioneve të arritura dhe më parë që KSHC-ja ka tiparet e një arbitri administrativ apo të një trupe (organi) me funksion dhe kompetenca *quasi gjyqësore* dhe vendimet e tij ngjasojnë me vendimin e dhënë nga gjykata e shkallës së parë, nisur nga tiparet dhe nga fuqia detyruese që ligjvënësi u ka dhënë në rast se ato nuk ankimohen,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në konkluzionin se çdo subjekt, në favor të të cilit është dhënë një vendim nga KSHC-ja (vendim, i cili nuk është ankimuar ose ka mbetur në fuqi nga gjykatat më të larta, pra ka marrë formë të prerë), dhe ky vendim nuk ekzekutohet në mënyrë vullnetare nga institucionet e administratës qendrore dhe lokale, ka të drejtë të kërkojë ekzekutimin e detyrueshëm të tij duke kërkuar pranë gjykatës që ka dhënë vendimin lëshimin e urdhrit të ekzekutimit në respektim të nenit 511 të K.Pr.Civile.

Duke qenë se qendra e KSHC-së është në Tiranë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë është gjykata kompetente e cila do të gjykojë kërkimin në lidhje me lëshimin e urdhrit ekzekutiv për vendimet e KSHC-së, të cilat kanë marrë formë të prerë.

Në lidhje me pyetjen nr. 5 që është shtruar për diskutim para Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, e cila është: *“Në vijim të zgjidhjeve që kanë dhënë Kolegjet e Bashkuara duke konsideruar KSHC-në si një “quasi” gjykatë dhe gjykata e apelit që si një gjykatë e shkallës së dytë, ankimi kundër vendimit të KSHC-së, atëherë nga pikëpamja tokësore cila gjykatë apeli do të jetë kompetente për gjykimin e çështjes, Gjykata e Apelit Tiranë (në qendrën e KSHC-së) apo gjykata e apelit në juridiksionin që ka selinë institucioni që është ankimues”.*

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në konkluzionin se gjykata kompetente si nga pikëpamja territoriale, ashtu dhe nga pikëpamja lëndore për të marrë në shqyrtim ankimet që bëjnë institucionet e administratës qendrore dhe lokale kundër vendimeve të KSHC-së, është Gjykata e Apelit Tiranë, në territorin e së cilës është dhe KSHC-ja.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në kuadrin e gjithë analizës ligjore të bërë më lart, vlerësojnë se vendimi i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë nr. 83, datë 8.5.2009, i cili ka

vendosur: “*Deklarimin e moskompetencës territoriale për gjykimin e çështjes civile nr. 83 regjistrimi, datë 7.5.2009. Kalimin e çështjes për kompetencë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë*” është i drejtë dhe i bazuar në ligj, dhe si i tillë ai duhet të lihet në fuqi.

Rezultojnë nga aktet që ndodhen në dosjen gjyqësore dhe që i janë nënshtruar hetimit dhe debatit gjyqësor se vendimi i KSHC-së nr. 157, datë 2.10.2008, i cili ka vendosur: “*Pranimin e ankesës së znj. Arta Kokoshi. Shfuqizimin e urdhrit nr. 32, datë 31.7.2008 të kryetarit të bashkisë Delvinë. Kthimin e ankueses në pozicionin e inspektorese së Zyrës së Ndihmës Ekonomike. Ky vendim është i detyrueshëm për institucionin të cilit i drejtohet*” ka mbetur në fuqi nga Gjykata e Apelit Gjirokastrë me vendimin e kësaj të fundit me nr. 18, datë 3.2.2009, duke zgjidhur përfundimisht konfliktin mes palëve ndërgjyqëse.

Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë dhe në kuadrin e gjithë analizës së bërë më lart se vendimi i KSHC-së nr. 157, datë 2.10.2008 është titull ekzekutiv, pasi ai përmban detyrime për palën e paditur të shprehura qartë në pjesën e dispozitivit dhe si i tillë ai është i detyrueshëm për t’u zbatuar nga punëdhënësi, bashkia e Delvinës.

Duke qenë se qendra e KSHC-së është në Tiranë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë është gjykata kompetente, e cila do të gjykojë kërkesën e kërkuases Arta Kokoshi për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit të vendimit të KSHC-së nr. 157, datë 2.10.2008, lënë në fuqi me vendimin nr. 18, datë 3.2.2009 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 63 të Kodit të Procedurës Civile,

VENDOSËN:

Lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë nr. 83, datë 8.5.2009.
Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për unifikimin e praktikës gjyqësore.

Anëtarë pro: Shpresa Beçaj (kryesuese), Gani Dizdari, Besnik Imeraj, Fatos Lulo, Ardian Nuni, Evelina Qirjako, Guxim Zenelaj, Medi Bici.

Anëtarë kundër: Ardian Dvorani, Ariana Fullani, Majlinda Andrea, Aleksandër Muskaj, Andi Çeliku, Mirela Fana.

MENDIMI I PAKICËS

Si gjyqtarë në pakicë kemi mendim të kundërt me shumicën e Kolegjeve të Bashkuara si për sa i përket interpretimit të unifikuar të ligjit, ashtu edhe për zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi.

Problemet ligjore për të cilat Kolegjet e Bashkuara janë thirrur për të bërë një interpretim të unifikuar të ligjit dhe njësim të praktikës gjyqësore, pavarësisht nga forma e mënyra si janë drejtuar pyetjet, duket se përsëri e pashmangshmërisht kanë të bëjnë me natyrën juridike e funksionale të Komisionit të Shërbimit Civil (KSHC) dhe të akteve që ai nxjerr, në rastet kur shqyrton ankimet që i paraqiten nga ana e nëpunësit civil kundër aktit administrativ të titullarit përkatës të institucionit të administratës publike (qendrore a vendore), që ka vendosur ndaj tij masë disiplinore deri në largimin nga shërbimi civil.

Kolegjet e Bashkuara, nëpërmjet disa vendimeve unifikuese të mëparshme (p.sh. vendimi nr. 3, datë 24.1.2007 dhe vendimi nr. 20, datë 15.11.2007) janë përpjekur të japin përgjigje sa më ezauruese lidhur me atë se çfarë përfaqëson KSHC-në dhe vendimet e dhëna prej tij. Në thelb, në këto vendime unifikuese Kolegjet e Bashkuara shprehin se KSHC-ja nuk është organ epror i palëve dhe vendimet e saj kanë fuqi detyruese mbi palët, gjë që është një interpretim korrekt dhe i padiskutueshëm. Po kështu, në këto vendime unifikuese Kolegjet e Bashkuara janë shprehur edhe

se KSHC-ja është një “quasi gjykatë” (“thujse një gjykatë”), ajo ka juridiksionin fillestar për zgjidhjen e mosmarrëveshjes ndërmjet nëpunësit civil dhe organit të administratës shtetërore ku ushtron detyrën. KSHC-ja e shqyrton dhe e zgjidh çështjen si një gjykatë e shkallës së parë. Kundërshtimi i vendimit të KSHC-së nuk bëhet me padi por vetëm nëpërmjet ankimit, njësoj sikurse kundërshtohen vendimet e dhëna nga gjykata e shkallës së parë.

Pakica ka mendimin se, rrjedhojë e një interpretimi të tillë konfuz e të gabuar të ligjit nr. 8549, datë 11.11.1999 “Për statusin e nëpunësit civil” dhe të parimeve e normave procedurale civile e administrative nga ana e Kolegjeve të Bashkuara në këto vendime unifikuese, veçanërisht për sa i përket natyrës së funksionit dhe të vendimit të dhënë nga KSHC-ja, janë edhe problematikat e interpretimit të ligjit që kanë lindur në praktikën tonë gjyqësore, me qëndrime nga më të ndryshmet. Kështu, praktika gjyqësore tashmë nuk ka më qëndrim të konsoliduar se cili është akti administrativ ose vendimi gjyqësor që përbën titull ekzekutiv. A është vendimi i KSHC-së apo vendimi i gjykatës së shkallës së parë ose të apelit që ka juridiksionin fillestar të shqyrtimit të çështjes? Për pasojë ka konfuzion edhe në kuptimin e zbatimit e drejtë dhe të njehsuar të ligjit lidhur me përcaktimin e gjykatës kompetente nga pikëpamja lëndore e tokësore për sa i përket fazës së ekzekutimit, pra cili është “vendimi i formës së prerë” apo “akti” tjetër që përbën ose bëhet titull ekzekutiv, cili është vendi i ekzekutimit, cila gjykatë nxjerr urdhrin e ekzekutimit etj.

Prandaj, si gjyqtarë në pakicë, vlerësojmë se ishte vendi që Kolegjet e Bashkuara të vinin në diskutim analizën dhe përfundimet unifikuese të mëparshme të vendimeve të Kolegjeve të Bashkuara lidhur me sa parashtrohet më sipër, për të analizuar dhe për të bërë një interpretim sistematik dhe ezaures në të gjitha planet të çështjeve që lidhen me pozicionin juridik të KSHC-së, me natyrën e vendimeve të dhëna prej saj. Në këtë mënyrë Kolegjet e Bashkuara do të ishin në gjendje për të konkluduar qartazi dhe në mënyrë të plotë lidhur me këtë problematikë, duke u nisur nga dallimi i prerë dhe i padiskutueshëm ndërmjet juridiksionit administrativ dhe juridiksionit gjyqësor.

Si rrjedhojë e këtyre analizave dhe arsyetimeve unifikuese, nëse ligji i posaçëm nuk parashikon ndryshe, duke u nisur nga parimet e përgjithshme dhe rregullat procedurale të fazës së ekzekutimit, Kolegjet e Bashkuara do të ishin në gjendje të shpreheshin edhe lidhur me pyetjet e shtruara për zgjidhje së fundmi, madje pa qenë e nevojshme për të dhënë ndonjë përfundim unifikues, edhe për sa i përket asaj se kush është titulli ekzekutiv, vendi i ekzekutimit dhe kush gjykatë lëshon urdhrin e ekzekutimit.

Në vijim, si gjyqtarë në pakicë, parashatrojmë elementet bazë të një analize mbi interpretimin dhe zbatimin e drejtë e të unifikuar të ligjit “Për statusin e nëpunësit civil” dhe të normave procedurale civile dhe administrative, të lidhura me natyrën e funksionit të KSHC-së dhe akteve që ajo nxjerr, për rrugën e detyrueshme administrative që palët duhet të ndjekin përpara se t’i drejtohen juridiksionit gjyqësor, si edhe për natyrën dhe aspekte të shqyrtimit gjyqësor të konflikteve që kanë lindur ndërmjet nëpunësit civil dhe institucionit të administratës shtetërore ku ai ushtron detyrën.

Kështu, si gjyqtarë në pakicë, kemi mendimin se KSHC-ja është një organ administrativ i posaçëm i krijuar me ligj me rolin e “gjykatësit” administrativ, i cili vihet në lëvizje dhe shqyrton vetëm ankimin administrativ të nëpunësit civil ndaj aktit administrativ të nxjerrë nga institucioni shtetëror ndaj tij.

Sipas ligjit “Për statusin e nëpunësit civil”, objekti i gjykimit administrativ në KSHC, sikurse ndodh në parim me çdo procedurë rishikimi administrativ, është si dobishmëria ashtu edhe ligjshmëria e aktit të nxjerrë nga titullari i institucionit shtetëror kundrejt nëpunësit civil lidhur me çështje që prekin statusin ligjor të këtyre të fundit. KSHC-ja, në përfundim të hetimit administrativ, mund të konfirmojë apo të cenojë aktin e ankimuar, në rastin e fundit duke e zgjidhur vetë konfliktin mes nëpunësit civil dhe organit të administratës shtetërore.

Nëpunësi civil apo institucioni i administratës publike mund ta kundërshtojnë aktin administrativ (vendimin) e KSHC-së në gjykatë. Ky kundërshtim i vendimit të KSHC-së bëhet nëpërmjet ngritjes së padisë në gjykatën që ka juridiksionin fillestar sipas ligjit për sa i përket

kompetencës lëndore dhe tokësore, sikurse kundërshtohet gjyqësish çdo akt tjetër i një organi administrativ. Pra, në gjykatën e shkallës së parë në rastet kur vendimi i KSHC-së kundërshtohet nga nëpunësi civil dhe në gjykatën e apelit në rastet kur vendimi i KSHC-së kundërshtohet nga institucioni shtetëror (neni 8 i ligjit).

Lidhur me kompetencën tokësore, në çdo rast, ajo i përket, respektivisht, gjykatës së shkallës së parë ose gjykatës së apelit të ngarkuar me shqyrtimin e mosmarrëveshjeve administrative, pikërisht të asaj të vendit ku ka selinë e tij organi i administratës shtetërore që ka nxjerrë aktin administrativ, i cili, sipas pretendimit të nëpunësit civil, i cenon këtij të fundit statusin ligjor dhe interesat e tij. Fakti që gjyqësish kundërshtohet edhe vendimi i dhënë nga KSHC-ja për konfirmimin apo cenimin e vendimit të dhënë më parë nga organi i administratës shtetërore nuk ndikon në kompetencën tokësore. Kjo për shkak se arsyeja e lindjes dhe zhvillimit të konfliktit mes nëpunësit civil dhe organit të administratës shtetërore është akti administrativ (vendimi) i këtij të fundit lidhur me preken e elementeve të statusit që ligji i njeh nëpunësit civil.

Prandaj, do të gjejmë zbatim të njëjtat kritere gjykimi mbi kompetencën tokësore sikurse tashmë është praktikë e konsoliduar për rastet e tjera të gjykimeve administrative (p.sh. çështjet e konflikteve të pronave të ish pronarëve, atyre tatimore, doganore etj.), në të cilat, pavarësisht se kundërshtohen si akti administrativ i organit vartës edhe ai i nxjerrë nga organi epror, kompetente nga pikëpamja tokësore është gjykata e vendit ku ka selinë organi administrativ inferior i cili ka nxjerrë aktin administrativ, që është në thelb zanafilla dhe arsyeja që e ka lindur dhe e mban gjallë konfliktin administrativ e gjykimin rreth këtij konflikti. Me interes është të evidentohet edhe se paragrafi i dytë i pikës 3 të nenit 8 parashikon mundësinë e ankimit në “gjykatat e apelit”, pra jo vetëm në një gjykatë dhe, aq më tepër nuk përcakton se kjo gjykatë e apelit është vetëm ajo e Tiranës ku ka selinë KSHC-ja.

Në vijim, pakica vlerëson të evidentojë edhe se me investimin e KSHC-së për vendimmarrje me anë të ankimit administrativ nga nëpunësi civil, përsëri konflikti mbetet po ai i fillimit, mosmarrëveshja lidhur me aktin administrativ të titullarit (eprorit) të institucionit shtetëror që cenon statusin ligjor të nëpunësit civil, edhe nëpërmjet masës disiplinore, deri në largim nga shërbimi civil të nëpunësit civil. Ato janë edhe palët ndërgjyqëse. Por duke qenë se kundërshtohet pikërisht vendimi i KSHC-së, do të ishte juridikisht i pakuptimtë që KSHC-ja, si organi administrativ që ka nxjerrë aktin administrativ që kundërshtohet, të mos thirret si palë në gjykim, ndërkohë që palët e tjera mbeten po ato të fillimit të konfliktit, nëpunësi civil dhe institucioni.

Gjykata e apelit (në rastin kur ankohet institucioni shtetëror) apo gjykata e shkallës së parë (në rastin kur ankohet nëpunësi civil), e shqyrtojnë çështjen në juridiksion gjyqësor fillestar. Prandaj edhe palët u drejtohen atyre me anë të padisë sikurse kundërshtohet në gjykatë çdo lloj akti tjetër administrativ sipas së drejtës, legjislacionit dhe praktikës sonë gjyqësore (si p.sh. konfliktet mes subjekteve doganore e tatimore me organet administrative fiskale përkatëse).

Në këtë kuptim, edhe pse KSHC-ja është organ administrativ që organizohet dhe funksionon në mënyrë të pavarur, pra nuk është as organ epror i palëve ose i njëjës prej tyre, edhe pse vendimi që jep në atë procedim administrativ nuk i sjell pasoja e nuk e ngarkon me detyrime që rrjedhin nga ai vendim, përsëri duhet të thirret si palë në gjykim. Kjo për faktin e thjeshtë se, në çdo rast, në gjykatë do të kundërshtohet gjyqësish akti administrativ (vendimi) i dhënë prej KSHC-së sipas ligjit për të zgjidhur mosmarrëveshjen mes nëpunësit civil dhe institucionit shtetëror ku ai ushtron detyrën.

Vendimin e dhënë nga KSHC-ja, sipas rastit, gjykata e shkallës së parë apo gjykata e apelit, nuk e shqyrtojnë si gjykata të shkallës së dytë të vëna në lëvizje nëpërmjet mjetit të ankimit ndaj vendimit gjyqësor të gjykatës më të ulët, por si një padi me shkak ligjor dhe objekt kundërshtimin e aktit ose akteve administrative të dhëna nga institucioni i administratës publike dhe/ose KSHC-së, të cilat sjellin pasoja për palët në konfliktin fillestar, sjellin lindjen, ndryshimin dhe shuarjen e të drejtave dhe interesave të palëve, institucionit shtetëror dhe nëpunësit civil.

Gjykatat nuk janë organe administrative, nuk janë as organe vartëse dhe as eprore të institucionit të administratës shtetërore që ka nxjerrë aktin administrativ, i cili, sipas nëpunësit

civil, i cenon statusin që atij i ka njohur ligji. Në këtë kuptim, KSHC-ja si organi administrativ që e shqyrton çështjen në juridiksion administrativ, nuk mund të jetë një “quasi gjykatë”, tashmë me atributet e plota lidhur me efektet që sjellin vendimet e saj për zgjidhjen e mosmarrëveshjes administrative sikurse edhe gjykata e zakonshme e shkallës së parë.

Rrjedhimisht, gjykatat e juridiksionit gjyqësor nuk mund të jenë as edhe gjykata të shkallës së dytë për shqyrtimin e vendimit të dhënë nga KSHC-ja lidhur me mosmarrëveshjen mes nëpunësit civil dhe institucionit shtetëror. Juridiksioni administrativ dhe ai gjyqësor nuk janë shkallë gjykimi të njëra-tjetrës. Nëse nuk bëhet ankim administrativ apo ai nuk pranohet për shqyrtim në themel nga KSHC-ja për shkak të mosrespektimit të procedurave formale përkatëse, pra nëse nuk ezaurohet juridiksioni administrativ për shqyrtimin e mosmarrëveshjes, palët nuk mund t'i drejtohen juridiksionit gjyqësor. Nëse ka një a më shumë shkallë gjykimi në juridiksionin gjyqësor kjo është një zgjedhje që e përcakton shprehimisht ligjvënësi. Më tej, nëse juridiksioni administrativ është ezauruar rregullisht sipas ligjit, atëherë e vënë në lëvizje mbi padinë e palës së interesuar (paditësit), sipas rasteve të parashikuara në ligjin për statusin e nëpunësit civil, gjykata e shkallës së parë ose gjykata e apelit e shqyrton çështjen në juridiksion fillestar gjyqësor.

Pakica ka qëndrimin se analiza dhe interpretimi i mësipërm lidhur me legjislacionin mbi statusin e nëpunësit civil, normat procedurale civile dhe administrative, gjejnë mbështetje në parimet dhe normat kushtetuese.

Kështu, sipas nenit 135 të Kushtetutës, pushteti gjyqësor në Republikën e Shqipërisë ushtrohet nga gjykatat. Asnjë organ tjetër shtetëror, të cilët bëjnë pjesë në organet e administratës shtetërore nuk mund e nuk duhet t'u njihet kompetenca e ushtrimit të pushteteve që Kushtetuta ia njehtë dhe ngarkon pushtetit gjyqësor, nëpërmjet sistemit të gjykatave të zakonshme ose të veçanta.

Rrjedhojë logjiko-juridike e rregullimit kushtetues është edhe përfundimi se gjykatat, të çdo shkalle qofshin, nuk mund të jenë “shkallë e dytë” gjykimi e një procedim të natyrës administrative të realizuar nga organet e administratës shtetërore, të cilat, që të gjitha pa përjashtim, bëjnë pjesë në pushtetin ekzekutiv.

Sipas nenit 135 të Kushtetutës, juridiksioni gjyqësor ushtrohet në mënyrë fillestare nga gjykata e shkallës së parë e sistemit gjyqësor. Përjashtimisht, e vetëm kur këtë e parashikon shprehimisht Kushtetuta apo ligji, juridiksioni fillestar gjyqësor mund të ushtrohet edhe nga gjykata e apelit apo Gjykata e Lartë (p.sh. neni 141 i Kushtetutës). Por, në asnjë rast e rrethanë, ushtrimi i juridiksionit fillestar gjyqësor, pra i pushtetit gjyqësor, nuk mund të ushtrohet nga një organ tjetër administrativ (shtetëror) jashtë pushtetit gjyqësor. Pushtetet shtetërore, ushtrimi i tyre në Shqipëri, janë të ndara (neni 7 i Kushtetutës).

Sipas pikës 2 të nenit 135 të Kushtetutës, ligjvënësi mund të krijojë edhe sisteme të integruara gjykatash për fusha të veçanta, pra jo vetëm me gjykata të shkallës së parë dhe/ose gjykata apeli, por edhe me një gjykatë të lartë. Megjithatë, edhe në këto raste, njësoj si gjykatat e juridiksionin gjyqësor të zakonshëm, edhe këto gjykata për fusha të veçanta janë gjykata që i përkasin pushtetit gjyqësor e jo “quasi gjykata”, të cilat i përkasin pushtetit ekzekutiv.

Sipas zgjedhjeve të ligjvënësit, organet administrative ngarkohen që të ushtrojnë edhe kompetenca për marrjen në shqyrtim të kërkesave dhe ankesave të individëve dhe personave juridikë për realizimin apo në mbrojtje të së drejtave dhe interesave të tyre të ligjshme. Ligji mund të parashikojë që procedimi administrativ të mbahet, zhvillohet dhe ezaurohet me një a më shumë shkallë gjykimi (shqyrtimi) administrativ. Ligji mund të ngarkojë me këto kompetenca vetëm një organ administrativ, por mund të parashikojë të drejtën e ankimit administrativ në një a më shumë organe administrative më të larta (eproje) apo në organe administrative të pavarura nga ai që ka nxjerrë aktin administrativ që kundërshtohet në rrugë administrative.

Por, në çdo rast e zgjedhje të bërë nga ligjvënësi, gjithsesi kemi të bëjmë me procedim administrativ, me rrugën administrative të shqyrtimit të kërkesës apo ankimit administrativ. Ligjvënësi mund të zgjedhë që vendimi i organit administrativ fillestar apo më të lartë të jetë i detyrueshëm për t'u zbatuar nga subjektet e përfshira në procedimin administrativ, madje duke i

njohur shprehimisht me ligj statusin e “titullit ekzekutiv”, pra edhe pa mundësuar ushtrimin normal të së drejtës së subjektit për ta kundërshtuar në gjykatë aktin administrativ përfundimtar që zgjidh një konflikt administrativ.

Në raste të tilla subjekti i cenuar apo i interesuar mund ta kundërshtojë në gjykatë aktin administrativ sipas hapësirave dhe rregullave që lejon ligji për kundërshtimin e çdo lloji titulli ekzekutiv. Por nëse nuk parashikohet shprehimisht në ligj, asnjë akt administrativ nuk përmban cilësitë e titullit ekzekutiv. Kjo cilësi nuk mund të njihet si e tillë nëpërmjet interpretimit që vetë gjykata përpiket t’i bëjë ligjit. Gjykata ka për detyrë të zgjidhë çështjet që i paraqiten për shqyrtim, por ajo nuk ka asnjë kompetencë dhe hapësirë të zëvendësojë atributet e ligjvënësit, p.sh. duke i njohur organeve administrative një status ligjor të njëvlershëm a të përafërt me gjykatën e pushtetin gjyqësor, ndërsa akteve administrative të tyre statusin dhe vlerën e një vendimi gjyqësor, aq më tepër të formës së prerë.

Përveç sa më sipër, neni 8 i ligjit nr. 8549, datë 11.11.1999 parashikon se, në rastin kur KSHC-ja nuk e shqyrton në afatin 30-ditor ankimin e nëpunësit civil, ky i fundit mund t’i drejtohet direkt gjykatës për ta kundërshtuar aktin administrativ të titullarit të institucionit shtetëror. Në një situatë të tillë të parashikuar nga vetë ligji tërheqin vëmendje dy çështje, të cilave nuk mund t’u japin përgjigje qëndrimet e mbajtura nga Kolegjet e Bashkuara në dy vendimet e mëparshme unifikuese dhe veçanërisht me arsyetimin e vendimit unifikues të shumicës.

Së pari, nisur nga qëndrimet unifikuese të mëparshme të Kolegjeve të Bashkuara, si edhe atij të shumicës në këtë vendim unifikues, KSHC-ja cilësohet si “quasi gjykatë”, por që shqyrton konfliktin administrativ si gjykatë e shkallës së parë e juridiksionit fillestar dhe jep vendim të njëvlershëm me atë gjyqësor të kësaj shkalë. Nëse do të ishte kështu, çfarë shpjegimi do t’i jepej dispozitës së pikës 2 të nenit 8 të ligjit nr. 8549, datë 11.11.1999 “Statusi i nëpunësit civil”, aty ku parashikohet se:

“2. Komisioni i Shërbimit Civil zgjidh ankesat e parashikuara në pikën 1, shkronja “a” të këtij neni brenda 30 ditëve nga regjistrimi i ankesës. Në qoftë se ankesa nuk zgjidhet brenda këtij afati, personi i interesuar mund të ankohet në gjykatë brenda 30 ditëve...”

Nisur nga ky rregullim ligjor, si gjyqtarë në pakicë kemi mendimin se është e pakuptimtë juridikisht të pranohet që “gjykata e shkallës së parë” mund “të refuzojë” apo të neglizhojë detyrën duke mos e shqyrtuar çështjen. Gjithashtu, e pakuptimtë juridikisht është edhe të pranohet që gjykimi në shkallë të parë nga e quajtura “quasi gjykatë” KSHC-ja dhe vendimi i dhënë prej saj mund të jetë i panevojshëm dhe i tejkaluar me kalimin e një afati, duke u zëvendësuar me një gjykatë tjetër po të shkallës së parë, pra nga gjykata e juridiksionit gjyqësor të zakonshëm.

Së dyti, në dispozitën e sipërcituar të pikës 2 të nenit 8, sikurse edhe në të gjithë përmbajtjen e këtij neni, ligjvënësi shprehet për “ankim” të nëpunësit civil dhe të institucionit të administratës shtetërore ndaj vendimit të dhënë nga KSHC-ja.

Ky është një term i cili përdoret shpesh dhe rregullisht në të gjithë legjislacionin tonë për të treguar se subjekti i interesuar mund t’i drejtohet gjykatës për kundërshtimin e aktit administrativ. Pra, qëllimi i përdorimit të këtij termi juridik nuk është aspak të tregojë a nënkuptojë se, p.sh. gjykata e apelit është shkalla e dytë e shqyrtimit të mosmarrëveshjes mes nëpunësit civil dhe institucionit të administratës publike, ndërsa një organ administrativ si KSHC-ja është shkalla e parë e gjykimit të saj. Në të gjitha rastet e rrethanat, gjykatat investohen si gjykata të juridiksionit fillestar për gjykimin e mosmarrëveshjes administrative, pavarësisht nga zgjedhjet që ka bërë ligjvënësi shqiptar, ku në disa raste, përjashtimisht, ushtrimin e këtij juridiksioni gjyqësor fillestar ia ka ngarkuar direkt edhe gjykatës së apelit dhe jo gjykatës së shkallës së parë (si p.sh. edhe rasti i pikës 3 të nenit 8 të ligjit nr. 8549, datë. 11.11.1999).

Objekti i shqyrtimit të mosmarrëveshjes nga KSHC-ja është si ligjshmëria, ashtu edhe dobishmëria e aktit administrativ të administratës shtetërore lidhur me statusin e nëpunësit civil që e ka ankimuar vendimin e eprorit të tij. Në parim, ky është tipar thelbësor i gjykimit dhe rishikimit administrativ brenda të gjitha hallkave e shkallëve të procedimit administrativ. Në

dallim prej tij, objekti i shqyrtimit dhe rishikimit gjyqësor të një akti administrativ është vetëm ai lidhur me ligjshmërinë e aktit. Edhe në këtë kuptim, nuk ka logjikë juridike të pranosh se KSHC-ja e shqyrton ankimin e nëpunësit civil si gjykatë e shkallës së parë, ndërsa gjykata e apelit e shqyrton ankimin si gjykatë e shkallës së dytë.

Kur KSHC-ja shfuqizon vendimin e administratës shtetërore dhe e detyron atë (administratën) p.sh. ta kthejë nëpunësin në punën e mëparshme, administrata shtetërore duhet ta zbatojë vendimin e KSHC-së. Ligji për KSHC-në vetëm parashikon që vendimet e KSHC-së janë të detyrueshme për nëpunësin dhe administratën shtetërore, por nuk ka ndonjë parashikim se ai vendim është titull ekzekutiv apo bëhet titull ekzekutiv. Pra, nëse palët nuk bëjnë ankim në gjykatë ndaj vendimit të KSHC-së, ai është i detyrueshëm e përfundimtar për palët por gjithsesi nuk është titull ekzekutiv.

Kështu, në nenin 8 të ligjit nr. 8549, datë 11.11.1999 dhe në asnjë dispozitë tjetër ligjore nuk parashikohet shprehimisht se vendimi i KSHC-së është titull ekzekutiv ose që bëhet titull ekzekutiv, por vetëm se:

“2.Komisioni i Shërbimit Civil zgjidh ankesat e parashikuara në pikën 1, shkronja “a” të këtij neni brenda 30 ditëve nga regjistrimi i ankesës. Në qoftë se ankesa nuk zgjidhet brenda këtij afati, personi i interesuar mund të ankohet në gjykatë... Vendimet e Komisionit të Shërbimit Civil mund të kundërshtohen në gjykatë brenda 30 ditëve pune nga njoftimi i vendimit.

3. Vendimet e Komisionit të Shërbimit Civil, marrë në përputhje me pikën 1, shkronja “a” të këtij neni, janë të detyrueshme për institucionet e administratës publike vendore dhe qendrore.

Institucionet e administratës qendrore apo vendore mund të ankohen në gjykatat e apelit kundër vendimeve të Komisionit të Shërbimit Civil, të marra në përputhje me pikën 2 të këtij neni, brenda 30 ditëve nga komunikimi i vendimit”.

Nga ana tjetër, në nenin 510 të Kodit të Procedurës Civile renditen rastet se kur vendimet dhe aktet përbëjnë titull ekzekutiv. Por në shkronjën “e” të këtij neni, parashikohet edhe mundësia që vendime e akte të tjera të jenë tituj ekzekutivë por vetëm nëse kjo cilësi parashikohet shprehimisht në një dispozitë ligjore të miratuar nga ligjvënësi:

“e) aktet e tjera që sipas ligjeve të veçanta quben tituj ekzekutivë dhe ngarkohet zyra e përbarimit për ekzekutimin e tyre”.

Nga kjo analizë dhe interpretim i dispozitave ligjore të sipërcituara, pakica vjen në përfundim që vendimet e KSHC-së janë të detyrueshme dhe duhet të zbatohen nga vetë organi i administratës shtetërore. Parimet dhe normat juridike të funksionimit të administratës shtetërore, përfshirë atë të ligjshmërisë, imponojnë detyrimin e organeve të saj që të respektojnë aktet e nxjerra nga organet eprore, organet e tjera administrative që kanë kompetencën e rishikimit të vendimeve të tyre dhe së fundi vendimet gjyqësore. Administrata shtetërore që funksionon normalisht dhe natyrshëm e respekton dhe e zbaton vetë ligjin e urdhërimit e organeve eprore apo vendimet gjyqësore, pa qenë aspak i nevojshëm vënia në lëvizje e mekanizmit procedural të ekzekutimit të detyrueshëm nëpërmjet zyrave të përbarimit. Një nga motivet për vënien në zbatim nga kreditori të procedurës civile për ekzekutimin e detyrueshëm të titujve ekzekutivë është edhe mosbindja e palës së ngarkuar me detyrim (debitorit) për të zbatuar ligjin. Një sjellje e qëndrim i tillë do të ishte i pakuptimtë kur vjen nga organi i administratës shtetërore.

Sipas dispozitave të sipërcituara rezulton që vendimet e KSHC-së as nuk janë, dhe as nuk mund të bëhen titull ekzekutiv. Ligji nuk ka ndonjë parashikim të shprehur për këtë qëllim dhe kjo cilësi nuk mund të përcaktohet nëpërmjet ndonjë mënyre të interpretimit të ligjit, qoftë edhe nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë. Prandaj, përderisa KSHC-ja nuk është gjykatë që bën pjesë në pushtetin gjyqësor dhe për sa kohë e përderisa ligji nuk përcakton shprehimisht se vendimi i KSHC-së është ose bëhet titull ekzekutiv, nëse organi i administratës shtetërore refuzon a neglizhon ta zbatojë vendimin e KSHC-së, nëpunësi civil duhet të ndjekë rrugët ligjore duke iu drejtuar edhe gjykatës për ta detyruar organin e administratës shtetërore të marrë masat për ta rivendosur të drejtën e cenuar të nëpunësit civil (si p.sh. neni 331 i Kodit të Procedurës Civile).

Prandaj, në përfundim të analizës dhe të argumentit që parashtruam më sipër, si gjyqtarë në

pakicë kemi mendimin se ishte vendi që Kolegjet e Bashkuara, pikësëpari të rikonsideronin qëndrimet e mëparshme të tyre të mbajtura lidhur me KSHC-në ku ky organ administrativ i posaçëm është cilësuar juridikisht si “*quasi* gjykatë”, por duke i njohur e dhënë në të vërtetë gjykimin e vendimeve të nxjerra prej tij statusin ligjor të juridiksionit gjyqësor të zakonshëm fillestar dhe vendimeve të KSHC-së atë të vendimit të gjykatës së shkallës së parë. Për rrjedhojë, në mungesë të parashikimit të shprehur në ligj, sikurse për çdo rast tjetër, Kolegjet e Bashkuara nuk do të ishte e nevojshme të investoheshin më tej, duke dhënë interpretime që shkojnë përtej vullnetit të ligjvënës, për t’i konsideruar “tituj ekzekutivë” vendimet e KSHC-së kur ato nuk ankimohen apo kur lihen në fuqi nga gjykatat. Po kështu, duke qenë se Kodi ynë i Procedurës Civile përmban rregullat përkatëse që i përkasin fazës së ekzekutimit të titujve ekzekutivë të çdo lloji, nuk do të ishte e nevojshme që Kolegjet e Bashkuara të arsyetonin as edhe lidhur me gjykatën kompetente për nxjerrjen e urdhrit të ekzekutimit dhe për vendin e ekzekutimit. Për sa i përket zgjidhjes së çështjes, si rrjedhojë e interpretimit jo të drejtë të ligjit, sipas të cilit vendimi i KSHC-së duke pasur cilësitë e një vendimi të një gjykate të shkallës së parë që ka marrë formë të prerë është titull ekzekutiv, shumica e ka disponuar për lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, e cila, nga ana e saj, kishte disponuar për deklarimin e moskompetencës tokësore të saj për shqyrtimin e çështjes, duke ia dërguar në kompetencë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Si gjyqtarë në pakicë, nisur nga qëndrimi mbi kuptimin dhe zbatimin e ligjit material e procedural të parashtruar më sipër, kemi qëndrim të ndryshëm nga shumica edhe për zgjidhjen e çështjes në gjykim. Kolegjet e Bashkuara duhet të kishin vendosur prishjen e vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe pushimin e gjykimin të çështjes, me motivin se nuk mund të kërkohej në gjykatë nxjerrja e një urdhri ekzekutimi për një vendim të KSHC-së, përderisa ky vendim nuk përbën titull ekzekutiv sipas ligjit.

Kërkuesja Arta Kokoshi ka vënë në lëvizje gjykatën me kërkesën për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit të një vendimi të dhënë në favor të saj nga KSHC-ja e të konfirmuar nga gjykata e apelit, me motivin se titulli ekzekutiv për të cilin kërkohej të lëshohet ky urdhër ekzekutimi është vendimi i KSHC-së. Duke qenë se, sipas qëndrimit të parashtruar më sipër, ne si gjyqtarë në pakicë kemi mendimin se vendimi i KSHC-së nuk mund të jetë titull ekzekutiv, atëherë në çështjen objekt gjykimi jemi përpara një kërkimi drejtuar gjykatës që nuk parashikohet nga ligji. Nëse ligji nuk i njeh një akti cilësinë e titullit ekzekutiv, atëherë nuk mund të kërkohej në gjykatë nxjerrjen e urdhrit të ekzekutimit për të. Ligji nuk parashikon investimin e gjykatës për të detyruar një organ të administratës publike që të zbatojë vendimin e KSHC-së nëpërmjet procedurave të vënies në ekzekutim të titujve ekzekutivë, për shkak se nuk i njeh këtij akti cilësinë e titullit ekzekutiv.

Rrjedhimisht, sipas mendimit të pakicës, edhe disponimi lidhur me konfliktin mbi kompetencën tokësore mes dy gjykatave është i pakuptimtë dhe i panevojshëm përderisa sipas ligjit nuk mund të ketë titull të tillë ekzekutiv. Ky konstatim tërësisht i natyrës ligjore e jo faktike, duhet të bëhet edhe kryesisht nga gjykata në çdo fazë e shkallë të gjykimin.

Përfundimisht, duke qenë se konflikti i kompetencës në çështjen në gjykim bazohet në interpretimin se vendimi i KSHC-së mund të jetë titull ekzekutiv sipas ligjit, por gjykatat nuk bien dakord se cila prej tyre duhet të verifikojë ekzistencën e kushteve formale të këtij titulli, si gjyqtarë në pakicë kemi mendimin se, bazuar në nenin 468 të Kodit të Procedurës Civile, ishte vendi për të pushuar gjykimin e çështjes sepse ndodhemi përpara një kërkimi që nuk mund të ngrihet përpara gjykatës.

Anëtarë: Ariana Fullani, Aleksandër Muskaj, Ardian Dvorani, Mirela Fana, Majlinda Andrea, Andi Çeliku

VENDIM
Nr. 6, datë 1.6.2011*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga:

Shpresa Beçaj	kryesuese
Ardian Dvorani	anëtar
Gani Dizdari	anëtar
Besnik Imeraj	anëtar
Fatos Lulo	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Majlinda Andrea	anëtare
Arjana Fullani	anëtare
Aleksandër Muskaj	anëtar
Evelina Qirjako	anëtare
Guxim Zenelaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar

në seancën gjyqësore të datës 1.6.2011, morën në shqyrtim çështjen civile që u përket palëve:

KËRKUES: 1. “I.C.M.A. s.r.l” shoqëri në likuidim, e krijuar sipas ligjit italian, me qendër në “Via Roma Nord n. 155, Vila Poma (MN) Itali”, në mungesë;

2. “AGRI. BEN S.A.S”, shoqëri e së drejtës italiane, me qendër në “Via Roma Nord n. 161/1, Vila Poma (MN) Itali”, në mungesë.

PERSONI I TRETË: Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit, në mungesë.

OBJEKTI: Të njihet dhe t’i jepet fuqi vendimit të datës 22.12.2005 të Gjykatës Ndërkombëtare të Arbitrazhit (I.C.C.), që i përket çështjes nr. 12112/ACS, të dhënë nga arbitri i vetëm me qendër në Gjenevë, prof. dr. Claudie B. Rouillier.

BAZA LIGJORE: Nenet 393, 395 dhe 399 të Kodit të Procedurës Civile

Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 82, datë 7.9.2007, ka vendosur:

“Rrëzimin e kërkesës si të pabazuar në ligj.”

Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë, në bazë të nenit 472 të Kodit të Procedurës Civile, kanë ushtruar rekurs palët kërkuuese “I.C.M.A. s.r.l në likuidim” dhe “AGRI.BEN s.a.s.”, të cilat kërkojnë prishjen e këtij vendimi dhe pranimin e kërkesës, duke parashtruar këto shkaqe:

- Gjykata e apelit pa të drejtë ka rrëzuar kërkesën. Ajo është e mbështetur në nenin 393 dhe 395 të Kodit të Procedurës Civile, si dhe në ligjin nr. 8688, datë 9.11.2000 “Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën për Njohjen e Vendimeve të Huaja të Arbitrazhit Ndërkombëtar”.

- Në zbatim të nenit 396 të Kodit të Procedurës Civile, vendimin e huaj e kemi paraqitur para kësaj gjykate në origjinal dhe të përkthyer në gjuhën shqipe. Po kështu, të gjitha dokumentet janë të legalizuara sipas kërkesave të ligjit për legalizimin e dokumenteve të huaja.

- Vendimi i paraqitur për njohje është në përputhje edhe me parimet bazë të legjislacionit shqiptar dhe nuk ka asnjë pengesë ligjore nga ato që parashikon neni 394 i Kodit të Procedurës Civile.

- Gjykata e apelit ka arsyetuar se çështja nuk është në kompetencën e arbitrazhit ndërkombëtar, në një kohë kur të dyja palët e kanë zgjedhur vetë organin kompetent për zgjidhjen e konfliktit në rastin e mundshëm. Pra, Gjykata e Apelit Tiranë, padrejtësisht ka hyrë në vlerësimin e kompetencës, pasi ky problem është trajtuar dhe zgjidhur nga ajo gjykatë që ka shqyrtuar çështjen në themel.

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 6/2011. Tiranë: Fletore Zyrtare nr. 171/2013, Qendra e Botimeve Zyrtare, 29 tetor 2013. f. 9379.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 26.6.2009, ka vendosur:

“Kalimin e çështjes për gjykim Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë për njehsimin e praktikës gjyqësore”.

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët Ardian Dvorani dhe Ardian Nuni, si dhe e diskutuan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

1. Vendimi nr. 82, datë 7.9.2007 i Gjykatës së Apelit Tiranë është dhënë në zbatim të gabuar të ligjit procedural, prandaj duhet të prishet dhe çështja t'i dërgohet për rishqyrtim po asaj gjykate, me tjetër trup gjykues.

2. Gjatë gjykimit të çështjes në gjykatën e apelit rezultojnë të pranuar si të vërtetuara rrethanat e faktit si më poshtë:

2.1 Palët kërkuese *“I.C.M.A. s.r.l në likuidim”* dhe *“AGRI.BEN” s.a.s*, në cilësinë e dy prej ortakëve të shoqërisë tregtare të së drejtës shqiptare *“Pranvera” sh.p.k.*, duke pretenduar se nga ana e palës së paditur, *Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit*, janë kryer veprime në kundërshtim me ligjin shqiptar, si edhe me detyrimet që buronin nga akti i themelimit dhe statuti i kësaj shoqërie tregtare, me pasojë humbje financiare, mosrealizim të objektivave dhe bllokimin definitiv të veprimtarisë së saj tregtare, i janë drejtuar për zgjidhjen e konfliktit Gjykatës Ndërkombëtare të Arbitrazhit (I.C.C.).

2.2 Me vendimin e datës 22.12.2005 të Gjykatës Ndërkombëtare të Arbitrazhit (I.C.C.), që i përket çështjes nr. 12112/ACS, të dhënë nga arbitri i vetëm prof. dr. Claudie B. Rouillies, me qendër në Gjenevë, është detyruar pala e paditur, *Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit të Republikës së Shqipërisë*, t'i paguajë palëve paditëse *“I.C.M.A.” s.r.l në likuidim* dhe *“AGRI.BEN” s.a.s*, si kreditorë të përbashkët:

“1. Shumën prej 1.608.001 dollarë amerikanë me një interes prej 4.61% nga data 1 janar 2005. Interesat e maturuara i shtohen shumës në fund të çdo viti.

2. Shoqëria “Pranvera” sh.p.k., me qendër në Sukth, rrethi i Durrësit, Republika e Shqipërisë, shpërbëhet.

3. Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit të Republikës së Shqipërisë duhet t'i paguajë “I.C.M.A.” s.r.l në likuidim dhe “AGRI.BEN” s.a.s, kreditorë të përbashkët, për shpenzimet e tyre ligjore për arbitrazhin, një shumë prej 143.000 dollarë amerikanë, me një interes prej 4.61% nga data 22 dhjetor 2005. Interesat e maturuara i shtohen shumës në fund të çdo viti.

4. Shpenzimet e Arbitrazhit që arrijnë në shumën 106.000 dollarë amerikanë, do të mbulohen nga Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit të Republikës së Shqipërisë. Prandaj urdhërohet Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit të Republikës së Shqipërisë të rimbursojë “I.C.M.A.” s.r.l në likuidim dhe “AGRI.BEN” s.a.s, kreditorë të përbashkët, me shumën prej 106.000 dollarë amerikanë, e cila është paguar nga “I.C.M.A.” s.r.l në likuidim”.

3. Në të tilla rrethana, palët paditëse gjyqituese, *“I.C.M.A.” s.r.l në likuidim* dhe *“AGRI.BEN” s.a.s*, në cilësinë e kërkuessit, i janë drejtuar Gjykatës së Apelit Tiranë me kërkesë për njohjen dhe dhënien fuqi të vendimit të datës 22.12.2005 të Gjykatës Ndërkombëtare të Arbitrazhit (I.C.C.), të dhënë nga arbitri i vetëm me qendër në Gjenevë, prof. dr. Claudie B. Rouillier, që i përket çështjes nr. 12112/ACS.

4. Gjykata e Apelit Tiranë, në seancë gjyqësore, kryesisht, ka vlerësuar dhe ka thirrur në gjykim, në cilësinë e personit të tretë, palën gjyqbjerrëse *Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit*.

5. Me këtë ndërgjyqësi, pasi e ka shqyrtuar çështjen, Gjykata e Apelit Tiranë ka dhënë vendimin nr. 82, datë 7.9.2007, me të cilin ka vendosur rrëzimin e kërkesës së palëve kërkuese *“I.C.M.A.” s.r.l në likuidim* dhe *“AGRI.BEN” s.a.s*, për njohjen e dhënien fuqi të vendimit të datës 22.12.2005 të Gjykatës Ndërkombëtare të Arbitrazhit (I.C.C.), me arbitër të vetëm prof. dr. Claudie Rouillier, që i përket çështjes nr. 12112/ACS.

6. Në mënyrë të përmbledhur, arsyetimi i vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë përmban këto argumente dhe qëndrime:

6.1 *Së pari*, nga shqyrtimi i akteve të administruara në dosje ka rezultuar se, në kundërshtim me nenin 65 e vijues të Kodit të Procedurës Civile, pala kërkuese nuk rezulton të ketë paguar 1% të vlerës së vendimit të arbitrazhit që kërkohet të njihet dhe jepet fuqi nga gjykata e apelit.

6.2 *Së dyti*, ortakë të shoqërisë “Pranvera” sh.p.k. janë N. B. Sukth dhe OSV Sri. Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit e Republikës së Shqipërisë nuk është ortakë në këtë shoqëri me përgjegjësi të kufizuar dhe as mund të jetë, për shkak se ndalohet nga ligji. Kjo Ministri është një organ i administratës qendrore që ka për objekt të veprimtarisë së saj bashkërendimin apo administrimin e politikave qeveritare në fushën e bujqësisë dhe ushqimit dhe në asnjë mënyrë nuk mund të merret me veprimtari tregtare apo biznesi.

6.3 *Së treti*, ushtrimin e veprimtarisë së natyrës tregtare e ka pasur për objekt shoqëria “Pranvera” sh.p.k. Kjo shoqëri tregtare, siç theksohet edhe në kërkesë, është një shoqëri në likuidim e sipër. Likuidimi i shoqërive bëhet sipas dispozitave të seksionit V “*Likuidim*” të ligjit nr. 7638, datë 9.11.1992 “*Për shoqëritë tregtare*”. Në nenin 281 të këtij ligji, parashikohet se kur ortakët kanë mosmarrëveshje, likuidatori dhe procedurat e tjera caktohen dhe zgjidhen me urdhër të gjykatës. Kërkuesi, ndonëse pretendon, nuk ka paraqitur asnjë akt që të provojë se shoqëria “Pranvera” sh.p.k. është në likuidim dhe i është caktuar likuidatori.

7. Gjykata e Apelit Tiranë, në përfundim të arsyetimit të saj, ka konkluduar se ekzistojnë kushtet e parashikuara në shkronjat “a” dhe “dh” të nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile për njohjen e vendimit të huaj, pra ka pengesë ligjore për njohjen dhe dhënien fuqi ligjore të vendimit të mësipërm, për shkak se nuk pajtohet me parimet bazë të legjislacionit shqiptar.

8. Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë, në mbështetje të nenit 472 të Kodit të Procedurës Civile, kanë ushtruar rekurs palët kërkuese “I.C.M.A.” s.r.l në likuidim dhe “AGRI.BEN” s.a.s., të cilat kërkojnë ndryshimin e këtij vendimi dhe pranimin e kërkesës, duke parashtruar shkaqet e treguara në pjesën hyrëse të këtij vendimi.

9. Duke vlerësuar se në praktikën gjyqësore ka qëndrime të ndryshme deri edhe të kundërta për njohjen e vendimeve civile të dhëna nga gjykatat e huaja lidhur me ndërgjyqësinë, natyrën dhe objektin e këtij lloji të gjykimit të posaçëm etj., Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 26.6.2009, ka disponuar për kalimin e çështjes për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara për të njehsuar praktikën gjyqësore.

9.1 Kështu, Kolegji Civil parashtron në arsyetimin e tij se, lidhur me formimin e ndërgjyqësisë, si një element thelbësor i procedimit gjyqësor civil në çështjet me objekt njohjen e vendimeve të huaja, janë mbajtur qëndrime të ndryshme nga gjykatat e apelit. Sipas njërit qëndrim, lejohet një ndërgjyqësi e tillë në të cilën thirret e shqyrtohet çështja vetëm me praninë e palës që kërkon njohjen e vendimit të gjykatës së huaj, sikurse ka çmuar, p.sh., Gjykata e Apelit Durrës me vendimin nr. 27, datë 5.12.2005 etj. Ndërsa, sipas qëndrimit tjetër, sikurse në çështjen objekt i këtij gjykimi, nëse nuk është treguar në vetë kërkesën për njohjen e vendimit të huaj, është vetë gjykata e apelit, e cila, edhe kryesisht, thërret në gjykim si palë të tretë ato palë që rezultojnë gjyqbjerëse e të ngarkuara me detyrime debitore nga vendimi i huaj që kërkohet t’i jepet fuqi dhe të ekzekutohet në Republikën e Shqipërisë.

9.2 Nga shqyrtimi i dispozitave që përmbahen në kreun IX (nenet 393-399) të Kodit të Procedurës Civile vërehet se ato, për sa i përket ndërgjyqësisë, nuk parashikojnë në mënyrë të shprehur nëse gjykimi në apel do të bëhet me të dyja palët, gjyqfituesin e gjyqbjerësin, apo vetëm me gjyqfituesin që kërkon ekzekutimin e vendimit të dhënë nga gjykata e huaj.

9.3 Po kështu, ndryshe nga dispozitat e Konventës së Kombeve të Bashkuara “*Për njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve të huaja të arbitrazhit*” Nju-Jork, 10 qershor 1958, në të cilën Republika e Shqipërisë ka aderuar me ligjin nr. 8688, datë 9.11.2000 (**Konventa e Nju-Jorkut**), pra pas hyrjes në fuqi të Kodit të Procedurës Civile, vërehet se dispozitat procedurale civile të sipërcituara (nenet 393-399) nuk bëjnë rregullim të shprehur të disa çështjeve të tjera që lidhen me kushtet dhe procedurën e pranueshmërisë për gjykim dhe atyre për shqyrtimin e çështjeve me shkak ligjor dhe objekt njohjen e vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit.

9.4 Në rrethana të tilla, bazuar në nenet 480 e 481 të Kodit të Procedurës Civile, Kolegji Civil ka çmuar se është vendi për të investuar Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për njësimin e praktikës gjyqësore, nëpërmjet një vendimi unifikues, me të cilin, duke e zgjidhur drejt çështjen, këto Kolegje t'u japin përgjigje edhe pyetjeve:

- *Cili do të konsiderohet formim i drejtë i ndërgjyqësisë në gjykimin e një kërkesë për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj sipas neneve 393-397 të Kodit të Procedurës Civile?*

- *Gjykimi në apel do të bëhet me të dyja palët, gjyqfituesin e gjyqbjerrësin, apo vetëm me gjyqfituesin që kërkon ekzekutimin e vendimit të dhënë nga gjykata e huaj?*

- *Nëse në këtë gjykim do të zbatohen rregullat për pranimin për shqyrtim të kërkesës, të njëjta me ato të kërkesëpadisë sikurse janë pagesa e taksës prej 1% të vlerës së padisë etj.?*

Vlerësimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

10. Nisur nga rrethanat e faktit, ashtu sikurse i ka pranuar gjykata e apelit në vendimin e saj, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vërejnë se çështja objekt i këtij gjykimi lidhet me njohjen dhe dhënien fuqi, me qëllimin që të zbatohet dhe ekzekutohet në Republikën e Shqipërisë, të një vendimi të dhënë nga një gjykatë e huaj nga Gjykata Ndërkombëtare e Arbitrazhit (I.C.C.).

11. Për sa i përket ligjit të zbatueshëm lidhur me procedurat që duhet të zbatohen për njohjen e vendimeve gjyqësore dhe atyre të arbitrazheve të huaja, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, si në funksion të zgjidhjes së drejtë të çështjes, ashtu edhe të njehsimit të praktikës gjyqësore, është vendi që të interpretohen dhe zbatohen drejt, para së gjithash, dispozitat e nenit 122 të Kushtetutës, dispozitat e neneve 393-399 të Kodit të Procedurës Civile, si edhe dispozitat e neneve 2, 3, 4 dhe 5 të Konventës së Nju-Jorkut.

12. Kështu, në Kodin e Procedurës Civile, neni 393 parashikon mundësinë që vendimet e gjykatave të huaja të njihen dhe zbatohen në Republikën e Shqipërisë, por gjithmonë e në çdo rast, në respektim të kushteve të parashikuara nga ligji dhe marrëveshja ndërkombëtare:

“Neni 393

Vendimet e gjykatave të shteteve të huaja njihen dhe zbatohen në Republikën e Shqipërisë, në kushtet e parashikuara në këtë Kod ose në ligje të veçanta.

Kur për këtë qëllim ka marrëveshje të posaçme ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe shtetit të huaj zbatohen dispozitat e marrëveshjes”.

13. Gjithashtu, neni 399 qartësisht parashikon se, në parim, edhe vendimet e gjykatave të huaja të arbitrazhit, pra si të atyre ndërkombëtare, ashtu edhe të shteteve të tjera, do të njihen dhe ekzekutohen sipas së njëjtës procedurë dhe të njëjtave kushte sikurse edhe vendimet e gjykatave të huaja:

“Neni 399

Dispozitat e këtij kreu zbatohen edhe për njohjen e vendimit përfundimtar të një arbitrazhi të shtetit të huaj”.

14. Kodi i Procedurës Civile, në dispozitën e paragrafit të parë të nenit 395, parashikon se kompetenca lëndore për shqyrtimin e kërkesave për njohjen e vendimeve të gjykatave të huaja u përket gjykatave të apelit.

15. Ndërsa në nenin 397 të këtij Kodi parashikohet se procedura e njohjes dhe e zbatimit të vendimeve të gjykatave të huaja, pra edhe atyre të gjykatave të huaja të arbitrazhit, ka për objekt vetëm hetimin gjyqësor mbi ekzistencën ose jo të kushteve substanciale penguese a ndaluese të parashikuara shprehimisht nga ligji, konkretisht nga neni 394 i atij Kodi. Pra, gjykimi i kërkesës për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj nuk ka për objekt themelin e këtij vendimi të huaj:

“Neni 397

Gjykata e apelit nuk e shqyrton çështjen në themel, por vetëm kontrollon nëse vendimi i paraqitur nuk përmban dispozita që vijnë në kundërshtim me nenin 394”.

16. Pra, në çështjet gjyqësore me objekt kërkimi dhënien fuqi të vendimeve të gjykatave të

huaja dhe të gjykatave të huaja të arbitrazhit, objekti i hetimit gjyqësor është vetëm verifikimi i ekzistencës ose jo të ndonjëres prej pengesave ligjore substanciale që parashikohen nga neni 394 i Kodit të Procedurës Civile, për aq sa nuk parashikohet ndryshe nga ndonjë marrëveshje ndërkombëtare ku është palë Republika e Shqipërisë, ose në ndonjë dispozitë tjetër ligjore të posaçme.

17. Në hetimin gjyqësor të çështjeve, në të cilat kërkohet dhënia fuqi vendimeve të gjykatave të huaja të arbitrazhit, në pajtim me nenin 122 të Kushtetutës, detyrimisht duhet të mbahen parasysh edhe verifikimi i ekzistencës ose jo të ndonjëres prej pengesave ligjore substanciale që përmbahen nga dispozita e nenit 5 të Konventës së Nju-Jorkut, nëse palët ndërgjyqëse u përkasin shteteve që janë palë të kësaj Konvente.

17.1 Gjykata e apelit, në shqyrtimin e kërkesës për njohje të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, mbështetet në parimet dhe kriteret e Konventës së Nju-Jorkut edhe nëse pala kërkuese i përket ligjit të një shteti që nuk është palë në këtë Konventë, me kushtin që Kodi i Procedurës Civile ose ndonjë ligj i posaçëm të mos përmbajë një rregullim të ndryshëm, si edhe të mos rezultojë se janë të zbatueshme, për atë rast, dispozita të tjera të posaçme të parashikuara në një marrëveshje tjetër ndërkombëtare, me fuqi detyruese, si për palën kreditore, ashtu edhe për palën debitoare.

17.2 Nga shqyrtimi i përmbajtjes së dispozitës së nenit 5 të Konventës së Nju-Jorkut, rezulton se kushtet substanciale ligjore për efekt të pranimi ose jo të kërkesës për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, në pjesën më të madhe të tyre, në thelb, janë të njëjta ose kompatibël me ato të parashikuara në nenin 394 të Kodit të Procedurës Civile.

18. Por, nga ana tjetër, si dispozita e nenit 396 të Kodit të Procedurës Civile, ashtu edhe dispozita e nenit 4 të Konventës së Nju-Jorkut, parashikojnë edhe nevojën e respektimit të disa kushteve formale-procedurale, përmbushja e të cilave duhet të hetohet paraprakisht nga gjykata e apelit, pra përpara se të kalohet në fazën e hetimit gjyqësor për të verifikuar ekzistencën ose jo të pengesave ligjore për njohjen e vendimit të huaj, të cilat parashikohen nga dispozita e nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile ose neni 5 i Konventës së Nju-Jorkut.

18.1 Nëse kërkesa për njohje e zbatim të vendimit të gjykatës së huaj nuk përmbush këto kushte formale dhe ato nuk riparohen (plotësohen) nga pala kërkuese, sipas rregullave procedurale-civile mbi paraqitjen e padisë, atëherë nuk është e nevojshme që gjykata të vijojë më tej shqyrtimin e çështjes lidhur me hetimin mbi ekzistencën ose jo të pengesave ligjore për njohjen e vendimit të huaj të parashikuara nga neni 394 i Kodit të Procedurës Civile, pra për të disponuar me vendim përfundimtar për pranimin apo rrëzimin e kërkesës për njohjen e vendimit të huaj.

19. Nisur nga sa parashtrohet më sipër lidhur me normat procedurale-civile të zbatueshme për gjykimin e posaçëm të njohjes së vendimeve të dhëna nga gjykatat e huaja dhe gjykatat e huaja të arbitrazhit, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë të evidentojnë se, shqyrtimi e gjykimi nga ana e gjykatës së apelit të kërkesës për njohje të vendimit të gjykatës së huaj, duhet të kalojë në dy faza.

19.1 Në fazën e parë, gjykata e apelit verifikon përmbushjen e kushteve formale-procedurale, pra të rregullshmërisë formale të paraqitjes, për efekt të pranimi për shqyrtim të kërkesës për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj. Këto kushte e rregulla janë parashikuar shprehimisht nga nenet 395 dhe 396 të Kodit të Procedurës Civile. Lidhur me vendimet e gjykatës së huaj të arbitrazhit, gjykata detyrimisht mban parasysh edhe kushtet e rregullat më të posaçme të parashikuara në nenin 4 të Konventës së Nju-Jorkut, apo në marrëveshje të tjera ndërkombëtare, posaçërisht të zbatueshme për atë rast në gjykim.

19.2 Kështu, në nenet 395 dhe 396 të Kodit të Procedurës Civile parashikohet se:

“Neni 395

Kërkesa për t'i dhënë fuqi vendimit të gjykatës së huaj i paraqitet gjykatës së apelit. Kërkesa mund të paraqitet edhe në rrugë diplomatike kur ajo është e lejueshme nga marrëveshjet ndërkombëtare dhe mbi bazën e reciprocitetit.

Në këto raste, në qoftë se pala e interesuar nuk ka emëruar përfaqësues, kryetari i gjykatës së apelit emëron një avokat për të paraqitur kërkesën.

Neni 396

Kërkesës për t'i dhënë fuqi vendimit të gjykatës së huaj duhet t'i bashkëngjiten:

- a) kopja e vendimit që duhet të zbatohet dhe përkthimi i tij në gjuhën shqipe i legalizuar nga noteri;*
- b) vërtetim nga gjykata që e ka nxjerrë vendimin se ai ka marrë formë të prerë, si edhe përkthimi e legalizimi noterial i tij. Si kopja e vendimit, ashtu edhe vërtetimi se vendimi ka marrë formë të prerë, duhet të jenë vërtetuar nga Ministria e Punëve të Jashtme e Republikës së Shqipërisë;*
- c) prokura, në rast se kërkesa paraqitet nga përfaqësuesi i të interesuarit, e përkthyer dhe e legalizuar te noteri.*

19.3 Ndërsa në nenin 4 të Konventës së Nju-Jorkut, parashikohet se:

“Neni 4

1. Për të siguruar njohjen dhe ekzekutimin e vendimit siç përmendet në nenin e mësipërm, pala që kërkon njohjen dhe ekzekutimin duhet të paraqesë, në të njëjtën kohë me kërkesën, sa vijon:

- a) origjinalin e vendimit të arbitrazhit, të vërtetuar rregullisht ose një kopje të vërtetuar në mënyrën e duhur;*
- b) origjinalin e marrëveshjes me shkrim të parashikuar në nenin 2 ose një kopje të vërtetuar në mënyrën e duhur.*

2. Në qoftë se vendimi ose marrëveshja në fjalë nuk është hartuar në një gjuhë zyrtare të vendit ku jepet vendimi, pala që kërkon njohjen dhe ekzekutimin e vendimit duhet të paraqesë një përkthim të këtyre dokumenteve në ato gjuhë. Përkthimi duhet vërtetuar nga një përkthyes zyrtar ose një përkthyes i betuar, ose nga një agjent diplomatik apo konsullor”.

19.4 Duke qenë se zhvillon një gjykim të natyrës fillestare, sikurse çdo gjykatë e shkallës së parë, gjykata e apelit zbaton rregullat procedurale për verifikimin e rregullshmërisë formale të paraqitjes së kërkesës për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj. Nëse ka mangësi dhe të meta, gjykata e apelit i cakton kërkuarit një afat të arsyeshëm për plotësimin e tyre, në të kundërt i kthen kërkesën dhe aktet e tjera pa veprim të mëtejshëm.

19.5 Këto verifikime, gjykata e apelit i realizon me paraqitjen e kërkesës ose në kuadër të veprimeve përgatitore, kryesisht apo me kërkesën e palëve.

19.6 Pra, në këtë fazë të procesit, sikurse veprohet edhe me kërkesëpaditë e tjera në gjykatat e shkallës së parë, gjykata e apelit nuk mund të rrëzojë kërkesën me motivin se ka të meta e mangësi, sepse nuk janë plotësuar kushtet formale për pranueshmërinë për gjykim “në themel” të saj. Pranimi apo rrëzimi i kërkesës për njohjen e vendimit gjyqësor të huaj bëhet në fazën e dytë të gjykimit, vetëm në varësi të vërtetimit ose jo të ekzistencës së ndonjërës prej pengesave e ndalimeve ligjore substanciale që ka parashikuar ligji për njohjen e atij vendimi.

20. Në fazën e dytë, pra nëse kërkesa për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj apo gjykatës së huaj të arbitrazhit përmbush kushtet për rregullshmërinë formale-procedurale të paraqitjes së saj, gjykata e apelit cakton seancën gjyqësore në të cilën objekti i gjykimit është vetëm ekzistenca ose jo e ndonjërës prej pengesave dhe ndalimeve ligjore të parashikuara nga neni 394 i Kodit të Procedurës Civile, neni 5 i Konventës së Nju-Jorkut apo nga ndonjë dispozitë tjetër e posaçme për këtë qëllim, e parashikuar nga ligji ose një marrëveshje tjetër ndërkombëtare.

20.1 Pasi ka dëgjuar argumentet dhe prapësimet përkatëse të palëve ndërgjyqëse, në përfundim të gjykimit, gjykata e apelit vendos për pranimin ose rrëzimin e kërkesës për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj apo gjykatës së huaj të arbitrazhit.

21. Për sa i përket ndërgjyqësisë, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se dispozitat e Kodit të Procedurës Civile nuk përmbajnë ndonjë rregullim të shprehur. Megjithatë, gjykata e apelit duhet të mbajë parasysh se edhe në këtë lloj gjykimi duhet të garantohet kontradiktorialiteti për aq sa janë vetë qëllimi, objekti e kufijtë e këtij gjykimi. Kjo realizohet, pikësepari, nëpërmjet garantimit të së drejtës për të marrë pjesë e për t'u dëgjuar nga gjykata, si të palës që kërkon njohjen dhe ekzekutimin e vendimit të gjykatës së huaj, ashtu edhe të palëve debitore që ngarkohen me detyrime nga ai vendim i huaj.

21.1 Por, ndryshe nga Kodi i Procedurës Civile, për sa i përket njohjes së vendimeve të gjykatave të huaja të arbitrazhit, në dispozitat e Konventës së Nju-Jorkut parashikohen shprehimisht rregulla detyruese, të cilat përcaktojnë formimin e drejtë të ndërgjyqësisë. Sipas këtyre dispozitave rezulton qartë se, në këtë gjykim, duhet të thirret jo vetëm pala kreditore kërkuese, por edhe palët debitore të ngarkuara me detyrime nga vendimi i gjykatës së huaj të arbitrazhit.

22. Sipas nenit 396 të Kodit të Procedurës Civile, pala kreditore që kërkon dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj ka vetëm detyrimin që t'i paraqesë gjykatës kopjen e vendimit që duhet të zbatohet, të përkthyer në gjuhën shqipe dhe të legalizuar nga noteri, vërtetimin nga gjykata që e ka nxjerrë vendimin se ai ka marrë formë të prerë, si edhe përkthimin e legalizimin noterial të tij. Të dy këto akte me shkrësë duhet të paraqiten të vërtetuara nga Ministria e Punëve të Jashtme e Republikës së Shqipërisë. Së fundi, pala kërkuese ka edhe detyrimin të paraqesë në gjykatën e apelit prokurën, në rast se kërkesa paraqitet nga përfaqësuesi i të interesuarit, edhe kjo e përkthyer dhe e legalizuar nga noteri.

22.1 Edhe Konventa e Nju-Jorkut, në nenin 4 të saj (të cituar më sipër në pikën 19.3 të këtij vendimi unifikues), për sa u përket akteve që duhet t'i bashkëlidhen kërkesës për njohjen e vendimeve të gjykatave të huaja të arbitrazhit, parashikon rregulla e kushte të ngjashme me ato të nenit 396 të Kodit të Procedurës Civile. Por dispozita e nenit 4 të Konventës në shkronjën "b" të pikës 1 të tij, përmban edhe një kusht të posaçëm dhe të rëndësishëm, sipas të cilit pala kërkuese ka detyrimin që të paraqesë bashkëlidhur kërkesës për njohje të vendimit të gjykatës së arbitrazhit të huaj edhe origjinalin apo kopjen e vërtetuar rregullisht të marrëveshjes me shkrim për arbitrazh të lidhur mes palëve ndërgjyqëse për zgjidhjen e mosmarrëveshjes në gjykim.

23. Sikurse parashtrohet më sipër në pikat 19 deri 19.5 të këtij vendimi unifikues, qysh me paraqitjen e kërkesës apo nëpërmjet veprimeve përgatitore, gjykata e apelit, edhe kryesisht, pra edhe pa thirrjen, praninë apo dëgjimin e qëndrimit të palës debitore, është në gjendje, madje ka detyrimin ligjor që të verifikojë nëse kërkesa për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj është e plotësuar, duke përmbajtur bashkëlidhur aktet që tregohen shprehimisht në nenin 396 të Kodit të Procedurës Civile.

23.1 Në rastin e njohjes së vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, nëse nuk ka marrëveshje tjetër ndërkombëtare që parashikon ndryshe, kërkesa drejtuar gjykatës shqiptare të apelit duhet të plotësojë edhe të gjitha kushtet që përmbahen në nenin 4 të Konventës së Nju-Jorkut. Edhe pse shteti i palës kërkuese mund të mos jetë palë në këtë Konventë, gjykata e apelit, nga ana e saj, në mungesë të rregullimeve të tjera normative të posaçme, duhet t'u përmbahet standardeve dhe kritereve të vendosura nga kjo Konventë.

24. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se arsyetimet dhe përfundimet e mësipërme gjejnë plotësisht mbështetje në dispozitën e nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile. Nga vetë përmbajtja, kuptimi dhe qëllimi i pengesave ligjore të parashikuara nga kjo dispozitë, qartazi rezulton se, thjesht vetëm nëpërmjet shqyrtimit të akteve të treguara në nenin 396 të këtij Kodi, me ndonjë përjashtim (si p.sh., shkronja "dh" e nenit 394), gjykata e apelit e ka thujtë të pamundur që, edhe kryesisht, të verifikojë nëse ndodhet përpara ndonjëre prej pengesave ligjore për njohjen e vendimit të huaj sipas nenit 394. Nga ana tjetër, është vendi për të evidentuar edhe se, pala kërkuese, jo vetëm që nuk ka detyrim ligjor, por as edhe nuk ka ndonjë interes fillestar të paraqesë prova dhe argumente në lidhje me këto çështje.

24.1 Është pala debitore ajo që, eventualisht, është e interesuar për të evidentuar se ekziston ndonjë ndalim a pengesë ligjore sipas nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile, të tilla që mund të motivojnë gjykatën e apelit të mos pranojë kërkesën për njohjen e vendimit të huaj. Qoftë edhe për shkak të pjesëmarrjes e ndjekjes së procesit në gjykimin e zhvilluar nga gjykata e huaj, e cila ka dhënë vendimin që kërkohet t'i jepet fuqi nga gjykata shqiptare e apelit, është pala debitore ajo që ka interes dhe eventualisht dijeni për ecurinë e tij, apo që ka dijeni e ka marrë pjesë në gjykime të tjera, tashmë të përfunduara ose në gjykime të tjera ende në shqyrtim nga gjykata të tjera të juridiksionit shqiptar a të huaj.

25. Ndërkohë që, lidhur me njohjen e vendimeve të gjykatave të huaja të arbitrazhit, krahas interpretimit dhe zbatimit të drejtë të dispozitave të sipërcituara të Kodit të Procedurës Civile, nëse nuk ka një marrëveshje tjetër ndërkombëtare me rregullime më të posaçme, është Konventa e Nju-Jorkut që përmban rregulla të qarta normative lidhur me ndërgjyqësinë. Këto rregullime janë në përputhje të plotë dhe, nga ana tjetër, konfirmojnë interpretimin që nga Kolegjet e Bashkuara bëhet më sipër në këtë vendim unifikues për sa i përket ndërtimit të drejtë të ndërgjyqësisë në çështjet me shkak ligjor dhe objekt njohjen e vendimit të huaj.

26. Më konkretisht, Konventa e Nju-Jorkut i ngarkon shprehimisht palës kërkuese kreditore detyrimin dhe barrën e provës për të paraqitur dokumentacionin e domosdoshëm bashkëlidhur kërkesës që i drejtohet gjykatës së shtetit ku kërkohet njohja e vendimit të arbitrazhit të huaj, kur në nenin 4 të saj parashikon se: *“Për të siguruar njohjen dhe ekzekutimin e vendimit siç përmendet në nenin e mësipërm, pala që kërkon njohjen dhe ekzekutimin duhet të paraqesë, në të njëjtën kohë me kërkesën sa vijon:.....”*.

27. Nga ana tjetër, Konventa e Nju-Jorkut, po në mënyrë të shprehur dhe imperative, në nenin 5 të saj parashikon se është detyrimi i palës debitore, që edhe ka barrën e provës, për të paraqitur para gjykatës provat dhe argumentet mbi ekzistencën e pengesave ligjore bazuar në të cilat gjykata duhet të vendosë rrëzimin e kërkesës për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit. Në këtë kontekst, në pikën 1 të nenit 5 të kësaj Konvente parashikohet se: *“Njohja dhe ekzekutimi i vendimit mund të refuzohet me kërkesën e palës kundër së cilës drejtohet, vetëm në qoftë se ajo palë i paraqet autoritetit kompetent ku kërkohet njohja dhe ekzekutimi, provën që:.....”*.

27.1 Pra, në kuptim dhe zbatim të drejtë të kësaj norme ndërkombëtare, pala debitore ka detyrimin dhe barrën e provës të parashitjeve para gjykatës se në çështjen në gjykim jemi përpara njërit prej rasteve penguese për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit. Nga ky rregullim normativ, rrjedhimisht, mund të konkludohet se, këtë të drejtë e detyrim të saj, pala debitore mund ta ushtrojë e përmbushë vetëm duke qenë palë në procesin ku shqyrtohet kërkesa e palës kreditore për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj.

28. Gjithashtu, neni 5 i Konventës së Nju-Jorkut, në pikën 1 të tij, shkronjat “a” deri “e”, parashikon qartë dhe në mënyrë të dallueshme se për cilat pengesa ligjore, pala debitore ka detyrimin dhe barrën e provës të vërtetojë ekzistencën e tyre. Kështu, në pikën 1 të nenit 5 të Konventës së Nju-Jorkut parashikohet se:

“1. Njohja dhe ekzekutimi i vendimit mund të refuzohen me kërkesën e palës kundër së cilës drejtohet, vetëm në qoftë se ajo palë i paraqet autoritetit kompetent ku kërkohet njohja dhe ekzekutimi, provën që:

a) palët në marrëveshjen që i referohet nenit 2, në bazë të ligjit të zbatueshëm për to, ishin të paafta për të vepruar, ose marrëveshja në fjalë nuk është e vlefshme sipas ligjit, të cilit i janë nënshtruar palët ose mungon ndonjë përcaktim sipas ligjit të vendit ku është dhënë vendimi; ose

b) palës kundër së cilës jepet vendimi nuk i është dhënë njoftimi i rregullt për caktimin e arbitrit ose të procedurës së arbitrazhit, ose ka qenë e paaftë për të paraqitur rastin e saj; ose

c) vendimi trajton një mosmarrëveshje të paparashikuar në marrëveshjen për arbitrazh ose nuk hyn në klauzolën mbi arbitrazhin, ose përmban vendime për çështjet që kalojnë fushën që i nënshtrohet arbitrazhit; megjithatë në qoftë se vendimet për çështje që i nënshtrohen arbitrazhit mund të veçohen nga ato që nuk i janë nënshtruar, ajo pjesë e vendimit, e cila përmban vendime për çështje që i nënshtrohen arbitrazhit, mund të njihet dhe të ekzekutohet; ose

d) përbërja e autoritetit të arbitrazhit ose e procedurës së arbitrazhit nuk ishte në përputhje me marrëveshjen e palëve; ose

e) vendimi ende nuk është bërë i detyrueshëm për palët, ose është anuluar ose pezulluar nga autoriteti kompetent i shtetit në të cilin, ose sipas ligjit të të cilit, është dhënë ai vendim”.

28.1 Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, bazuar në nenin 122 të Kushtetutës, duke qenë një marrëveshje ndërkombëtare, ku Republika e Shqipërisë është palë, dispozitat e Konventës së Nju-Jorkut prevalojnë kundërsht rregullimeve që përmban Kodi i Procedurës Civile dhe janë drejtpërdrejt të zbatueshme nga gjykatat e apelit që shqyrtojnë kërkesa me objekt njohjen e vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit.

28.2 Nga ana tjetër, në tërësinë e tyre, pengesat ligjore të parashikuara nga neni 5 i Konventës së Nju-Jorkut, përgjithësisht përkojnë në qëllim apo përmbajtje me parashikimet e shkronjat “b”, “c” dhe “ç” të dispozitës së nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile:

“Vendimit të një gjykate të shtetit të huaj nuk i jepet fuqi në Republikën e Shqipërisë kur:

.....

b) kërkesëpadia dhe letërthirja për në gjyq nuk i është njoftuar të paditurit në mungesë, në mënyrë të rregullt e në kohë, për t’i dhënë atij mundësi që të mbrohet;

c) midis po atyre palëve, për të njëjtin objekt e për të njëjtin shkak, është dhënë një vendim tjetër i ndryshëm nga gjykata shqiptare;

ç) është duke u shqyrtuar nga gjykata shqiptare një padi që është ngritur përpara se vendimi i gjykatës së shtetit të huaj të ketë marrë formë të prerë;.....”.

28.3 Prandaj Kolegjet e Bashkuara konkludojnë se, kur kërkohet njohja e vendimit të gjykatës së huaj, veçanërisht në lidhje me këto tri pengesa ligjore të parashikuara nga neni 394 i Kodit të Procedurës Civile, pala debitoare ka edhe detyrimin e barrën e provës që të vërtetojë para gjykatës së apelit ekzistencën e së paku njërit prej këtyre pengesave.

29. Sipas nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile, gjykata e apelit nuk i jep fuqi vendimit të dhënë nga gjykata e huaj edhe në rastin kur në gjykimin e kërkesës përkatëse vërtetohet se ekziston njëra nga pengesat ligjore të parashikuara në shkronjat “a”, “d” dhe “dh” të tij:

“a) sipas dispozitave që janë në fuqi në Republikën e Shqipërisë, mosmarrëveshja nuk mund të jetë në kompetencën e gjykatës së shtetit që ka dhënë vendimin;

.....

d) i është dhënë forma e prerë në kundërshtim me legjislacionin e tij;

dh) nuk pajtohet me parimet bazë të legjislacionit shqiptar”.

29.1 Në këto tri raste, prova dhe argumente ligjore përkatëse mund të paraqiten nga palët në proces. Gjithsesi, nisur nga natyra e tyre parimore procesuale e juridiksionale, si edhe duke qenë çështje që lidhen vetëm me zbatimin e ligjit, gjykatës së apelit i mbetet detyrimi ligjor që të hetojë e konstatojë, edhe kryesisht, mbi ekzistencën ose jo të këtyre pengesave ligjore.

30. Edhe Konventa e Nju-Jorkut, në pikën 2 të nenit 5 të saj, parashikon në mënyrë të posaçme dy pengesa të tjera ligjore për t’i dhënë fuqi vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, në thelb, me qëllim e natyrë të njëjtë me ato të shkronjave “a”, “d” dhe “dh” të nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile. Kështu në pikën 2 të nenit 5 të Konventës parashikohet se:

“2. Njohja dhe ekzekutimi i një vendimi të arbitrazhit mund të refuzohen, gjithashtu, në qoftë se autoriteti kompetent i vendit ku kërkohen njohja dhe ekzekutimi konstaton se:

a) objekti i mosmarrëveshjes nuk mund të zgjidhet në rrugë arbitrazhi, sipas ligjit të atij vendi; ose

b) njohja ose ekzekutimi i vendimit do të vinte në kundërshtim me rendin publik të këtij vendi.”

30.1 Në dallim nga pengesat ligjore të treguara në pikën 1 të nenit 5 të saj, nga vetë formulimi specifik dhe përmbajtja e pikës 2 të sipërcituar, Kolegjet e Bashkuara vijnë në përfundimin se Konventa e Nju-Jorkut nuk e lidh vërtetimin e këtyre dy pengesave ligjore me ndonjë barrë prove për palët ndërgjyqëse. Për vetë rëndësinë dhe natyrën e tyre parimore, ato mund dhe duhet të verifikohen e konstatohen edhe kryesisht nga ana e autoritetit të shtetit ku kërkohet njohja dhe ekzekutimi i vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, në rastin tonë nga gjykata e apelit ku është paraqitur kërkesa për njohje.

31. Prandaj, nga arsyetimi dhe interpretimi si më sipër i ligjit të zbatueshëm, në funksion të njehsimit të praktikës gjyqësore, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në këto përfundime:

31.1 Gjykata e apelit duhet të verifikojë dhe, eventualisht, të kryejë të gjitha veprimet që i parashikon ligji procedural civil, Konventa e Nju-Jorkut, ligji i posaçëm ose marrëveshja tjetër ndërkombëtare e zbatueshme (nëse ka të tillë), për të garantuar, edhe kryesisht, thirrjen në gjykim të të gjitha palëve debitoare që rezultojnë nga përmbajtja e vendimit të gjykatës së huaj ose gjykatës së huaj të arbitrazhit që kërkohet t’i jepet fuqi nga ajo gjykatë e apelit.

31.2 Në shqyrtimin e kërkesës për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj apo të gjykatës së huaj të arbitrazhit, gjykata e apelit zbaton rregullat e gjykimit të shkallës së parë.

31.3 Mes të tjerave, sikurse vepron gjykata e shkallës së parë, me paraqitjen e kërkesëpadisë apo edhe nëpërmjet kryerjes së veprimeve përgatitore, gjykata e apelit paraprakisht verifikon përmbushjen e kushteve dhe kriterëve formale të paraqitjes së kërkesës për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj ose të gjykatës së huaj të arbitrazhit. Posaçërisht, gjykata e apelit verifikon nëse kërkesa, sipas rastit, plotëson kushtet paraprake formale të parashikuara nga neni 395 e 396 i Kodit të Procedurës Civile, neni 4 i Konventës së Nju-Jorkut apo që përmbahen në ligje të tjera të posaçme ose akte të së drejtës ndërkombëtare të zbatueshme për çështjen në gjykim.

31.4 Nëse kërkesa për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj ose të gjykatës së huaj të arbitrazhit ka mangësi dhe të meta, gjykata e apelit i cakton kërkuessit një afat të arsyeshëm për plotësimin dhe ndreqjen e tyre. Gjukata e apelit kthen kërkesën dhe aktet e tjera pa veprim, nëse pala kërkuese, brenda afatit që i është caktuar, nuk plotëson dhe ndreq mangësitë dhe të metat formale të kërkesës.

31.5 Nëse kërkesa për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj apo të gjykatës së huaj të arbitrazhit përmbush kushtet për rregullshmërinë formale-procedurale të paraqitjes së saj, gjykata e apelit cakton seancën gjyqësore, në të cilën objekti i gjykimit është vetëm ekzistenca ose jo e ndonjëres prej ndalimeve a pengesave ligjore të parashikuara nga neni 394 i Kodit të Procedurës Civile, neni 5 i Konventës së Nju-Jorkut apo nga ndonjë dispozitë tjetër e posaçme për këtë qëllim, e parashikuar nga ligji ose një marrëveshjeje ndërkombëtare. Në përfundim të gjykimit, gjykata e apelit vendos për pranimin ose rrëzimin e kërkesës për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj apo gjykatës së arbitrazhit të huaj.

32. Duke pasur parasysh përfundimet e mësipërme të këtij vendimi, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë e vlerësojnë të gabuar qëndrimin e mbajtur nga Gjukata e Apelit Tiranë, e cila, me vendimin nr. 82, datë 7.9.2007, ka vendosur të rrëzojë kërkesën e paraqitur nga palët kërkuese "I.C.M.A." s.r.l në likuidim dhe "AGRI.BEN" s.a.s., si të pabazuar në ligj.

33. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se Gjukata e Apelit Tiranë ka zbatuar drejt ligjin procedural kur ka çmuar dhe disponuar kryesisht për të thirrur si palë të tretë në gjykim Ministrinë e Bujqësisë dhe Ushqimit, duke qenë se ajo është pala debitoare që ngarkohet me përmbushjen e detyrimeve përkatëse nga vendimi i datës 22.12.2005 i Gjykatës Ndërkombëtare të Arbitrazhit (I.C.C.) të dhënë nga arbitri i vetëm me qëndër në Gjenevë, prof. dr. Claudie B. Rouillier, që i përket çështjes nr. 12112/ACS.

34. Sikurse parashtrohet më sipër në këtë vendim unifikues, Gjukata e Apelit Tiranë, në thelb, e mbështet qëndrimin e saj për rrëzimin e kërkesës për njohje të vendimit të arbitrazhit të huaj në tri motive ligjore, të cilat, sipas vlerësimit të Kolegjeve të Bashkuara, janë rrjedhojë e interpretimit dhe e zbatimit të gabuar të ligjit material dhe procedural civil.

35. Si motiv të parë për rrëzimin e kërkesës për dhënie fuqi të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, Gjukata e Apelit Tiranë parashtron në vendimin e saj se, pala kërkuese "I.C.M.A." s.r.l në likuidim dhe "AGRI.BEN" s.a.s., në kundërshtim me nenin 65 e vijues të Kodit të Procedurës Civile, nuk rezulton të ketë paguar 1% të vlerës së vendimit të arbitrazhit që kërkohet të njihet dhe jepet fuqi nga ajo gjykatë apeli.

35.1 Kolegjet e Bashkuara çmojnë që, ndryshe nga sa gabimisht arsyeton gjykata e apelit, edhe në rast se pranohet si e vërtetuar në gjykim mospërmbushja e detyrimit ligjor të palës kërkuese për pagesën e taksës mbi aktet dhe eventualisht shpenzimeve të tjera të kërkueshme sipas ligjit, përsëri kjo sjellje e rrethanë nuk përbën shkak për rrëzimin, në themel, të kërkesës për njohje të vendimit të dhënë nga gjykata e huaj, sikurse nuk përbën mbështetje ligjore edhe për rrëzimin e çdo kërkesëpadie a kërkesë tjetër që i paraqitet për shqyrtim gjykatës së shkallës së parë. Akoma më tej, edhe nëse një shkelje të tillë të ligjit procedural e konstatojnë gjykatat më të larta, as edhe këto të fundit nuk disponojnë, në themel, për rrëzimin e kërkesës apo padisë.

35.2 Në interpretim dhe zbatim të drejtë të dispozitave të Kodit të Procedurës Civile, përbën

detyrim për gjykatën e investuar si gjykatë e shkallës së parë, që, me paraqitjen e kërkesëpadisë apo gjatë veprimeve përgatitore, të verifikojë rregullshmërinë formale të kërkesëpadisë, nëse ajo përmban të dhënat e treguara në nenin 154 të këtij Kodi, si edhe nëse ka të bashkëlidhur aktet e treguara në nenin 156 të tij apo në dispozita të tjera ligjore ose të marrëveshjeve ndërkombëtare të zbatueshme sipas rastit.

35.3 Nëse kërkesëpadia nuk përmban elementet dhe të dhënat e kërkuara nga neni 154 i Kodit të Procedurës Civile, ose nuk ka bashkëlidhur aktet e kërkuara nga neni 156 i tij dhe nga dispozita të tjera ligjore të posaçme, atëherë gjykata që shqyrton çështjen si shkallë e parë kryen veprimet dhe disponon sipas dispozitave të neneve 154/a dhe 158/a të këtij Kodi. Por, në asnjë rast, ajo gjykatë nuk shprehet për themelin e kërimit dhe as nuk disponon me vendim përfundimtar për rrëzimin e kërkesës nisur nga ky motiv ligjor, pra për shkak të mosrespektimit nga kërkuuesi a paditësi të kushteve ligjore mbi rregullshmërinë formale të paraqitjes së kërkesëpadisë apo të një kërkesë tjetër për gjykim.

35.4 Prandaj, në rigjykim, gjykata e apelit duhet të realizojë të gjitha veprimet procedurale që lidhen me plotësimin nga ana e palës kërkuese të kushteve që ligji procedural parashikon për paraqitjen e kërkesëpadisë, përfshirë edhe dokumentin provues për taksën mbi aktet për aq sa kjo është e kërkueshme dhe e zbatueshme, duke mbajtur parasysh edhe veçantitë përkatëse të rastit të paraqitjes së kërkesës për njohje të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit.

36. Nga ana tjetër, kryesisht, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se Gjykata e Apelit Tiranë ka pranuar dhe shqyrtuar kërkesën për njohjen e vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, të paraqitur nga pala kërkuese *"I.C.M.A." s.r.l në likuidim* dhe *"AGRI.BEN" s.a.s.*, pa ezauruar verifikimin paraprak të plotësimin të kushteve formale të paraqitjes së kësaj kërkesë në gjykatë, sikurse parashikohen jo vetëm në nenet 154, 156, 395 dhe 396 të Kodit të Procedurës Civile, por edhe në nenin 4 të Konventës së Nju-Jorkut, e zbatueshme drejtpërdrejt në çështjen objekt gjykimi.

36.1 Kështu, neni 4 i Konventës së Nju-Jorkut, në shkronjën "b" të pikës 1 të tij, përmban një kusht tjetër për rregullshmërinë formale të paraqitjes së kërkesës për dhënien fuqi të një vendimi të gjykatës së huaj të arbitrazhit. Sipas kësaj dispozite, në kërkesën drejtuar gjykatës së shtetit ku kërkohet dhënia fuqi e vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit duhet të paraqitet e bashkëlidhur edhe: *"origjinali i marrëveshjes me shkrim të parashikuar në nenin 2, ose një kopje të vërtetuar në mënyrën e duhur"*. Neni 2 i Konventës, ku referohet ky kusht paraprak për pranueshmërinë për shqyrtim në themel të kërkesës, parashikon se: *"Termi "marrëveshje e shkruar" do të përfshijë një klausolë arbitrazhi në një kontratë ose në një marrëveshje arbitrazhi e nënshkruar nga palët, ose që përmbahet në një shkëmbim letrash ose telegramesh"*.

36.2 Në Kodin e Procedurës Civile nuk parashikohet shprehimisht një kusht i tillë paraprak për pranueshmërinë për gjykim të kërkesës për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit. Por, në zbatim të nenit 122 të Kushtetutës, prevalon e zbatohet drejtpërdrejt rregullimi që përmban marrëveshja ndërkombëtare, pra dispozita e posaçme e shkronjës "b" të pikës 1 të nenit 4 të sipërcituar të Konventës së Nju-Jorkut.

36.3 Nga shqyrtimi i akteve të dosjes gjyqësore, Kolegjet e Bashkuara konstatojnë se kërkesës së paraqitur për gjykim për dhënie fuqi të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit nuk i është bashkëlidhur origjinali i marrëveshjes së arbitrazhit, apo kopje e saj e vërtetuar rregullisht. Marrëveshja e arbitrazhit nuk mund të pranohet se ekziston thjesht nisur nga përmbajtja e vendimit të gjykatës së arbitrazhit që paraqitet për t'i dhënë fuqi në Republikën e Shqipërisë.

36.4 Gjykata e apelit, vërtet nuk shqyrton themelin e vendimit të huaj, por, në çdo rast, ka të drejtën dhe detyrimin imperativ të verifikojë, mes të tjerash, nëse mes palëve kreditore e debitoare ka pasur një marrëveshje arbitrazhi me shkrim, e cila, nga njëra anë përbën themelin mbi të cilin gjykata e huaj e arbitrazhit ka ushtruar juridiksionin e saj dhe, nga ana tjetër, sjell mungesën e juridiksionit gjyqësor shqiptar për gjykimin e zgjidhjen në themel të asaj mosmarrëveshjeje. Ky është edhe një kusht thelbësor i parashikuar nga shkronja "a" e nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile dhe nga pikat 1 e 2 të nenit 4 të Konventës së Nju-Jorkut.

36.5 Verifikimin e plotësimit të kërkesës për dhënie fuqi të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit duke i bashkëlidhur origjinalin apo kopjen e vërtetuar rregullisht të marrëveshjes me shkrim për arbitrazh, Gjykata e Apelit Tiranë duhet ta kishte përmbushur qysh me paraqitjen e kërkesës për njohje apo në veprimet përgatitore. Gjithsesi, mungesa e këtij akti në dosjen gjyqësore dhe mosplotësimi i kësaj mangësie nga pala kërkuuese, në zbatim të drejtë të ligjit procedural, nuk motivon rrëzimin, por, p.sh., kthimin pa veprim të kërkesës për njohje të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit.

37. Për të njëjtat arsye të parashtruara më sipër, në këtë vendim unifikues, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se nuk gjejnë mbështetje në ligj as edhe pretendimet e ngritura në rekurs nga ana e palëve kërkuuese *"I.C.M.A." s.r.l në likuidim* dhe *"AGRI.BEN" s.a.s.*, sipas të cilave kërkesa e tyre është e mbështetur në nenin 393 dhe 395 të Kodit të Procedurës Civile, si dhe në Konventën e Nju-Jorkut, se vendimin e huaj që kërkohet të njihet e kanë paraqitur rregullisht në origjinal, të përkthyer në gjuhën shqipe dhe të legalizuar sipas kërkesave të ligjit për legalizimin e dokumenteve të huaja. Në rekurs parashtrohet edhe se gjykata shqiptare e apelit nuk mund të shqyrtojë çështjen e "kompetencës" (pra të juridiksionit), pasi palët e kanë zgjedhur vetë gjykatën kompetente dhe se këtë çështje e ka trajtuar e zgjidhur në vendimin e saj gjykata e huaj e arbitrazhit, e cila ka shqyrtuar çështjen në themel.

37.1 Sikurse arsyetohet më sipër, në këtë vendim unifikues, në rrethanat kur kërkesës për njohje të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit nuk i është bashkëlidhur edhe marrëveshja me shkrim e arbitrazhit në origjinal apo kopje e saj e vërtetuar rregullisht, sikurse ka parashikuar posaçërisht nga shkronja "b" e pikës 2 të nenit 4 të Konventës së Nju-Jorkut, atëherë nuk është e mundur njëri nga kushtet paraprake për pranueshmërinë për shqyrtim në themel të kësaj kërkesë, pa plotësimin e së cilës nuk mund të vijohet me shqyrtimin e ndalesave a pengesave të tjera ligjore për njohjen e vendimit të huaj në Republikën e Shqipërisë.

37.2 Nëse mes palëve në konflikt nuk ka pasur marrëveshje apo klauzolë të posaçme arbitrazhi me shkrim, atëherë nuk ka as edhe juridiksion të gjykatës së huaj të arbitrazhit. Është detyrim ligjor parësor i gjykatës së apelit që të verifikojë nëse vetë gjykatat shqiptare, si pjesë e ushtrimit të pushtetit shtetëror dhe të sovranitetit shtetëror shqiptar, kanë ose jo juridiksion gjyqësor për të ushtruar për zgjidhjen e mosmarrëveshjes apo nëse palët e kanë zgjedhur rregullisht juridiksionin e një gjykate ose arbitrazhi të huaj.

37.3 Këtë verifikim gjykata e apelit ka detyrimin ta përmbushë, pavarësisht se si e ka vlerësuar këtë moment juridiksional vetë gjykata e huaj e arbitrazhit, vendimi i së cilës kërkohet t'i jepet fuqi nga gjykata shqiptare e apelit. Çdo shtet është sovran dhe mund të heqë dorë nga juridiksioni gjyqësor i tij vetëm nëse marrëveshja mes palëve për t'iu drejtuar juridiksionit të huaj është përpiluar me shkrim, është hartuar rregullisht sipas ligjit, nuk është marrëveshje e ndaluar nga legjislacioni i vetë atij shteti. Po kështu, nuk pranohet kërkesa për njohje edhe kur gjykatës së apelit i rezulton se marrëveshja për arbitrazh nuk ka caktuar si kompetente për shqyrtimin e konfliktit atë gjykatë të huaj arbitrazhi, vendimi i së cilës kërkohet të njihet nga ajo gjykatë e apelit.

38. Në të tilla rrethana, Kolegjet e Bashkuara konkludojnë që, në rigjykim, gjykata e apelit të realizojë veprimet përkatëse procedurale për t'u mundësuar palëve kërkuuese *"I.C.M.A." s.r.l në likuidim* dhe *"AGRI.BEN" s.a.s.* plotësimin e kërkesës edhe me këtë akt, nëse ai ekziston, duke e paraqitur atë rregullisht e në afatën që do t'i caktohet nga gjykata e apelit.

39. Si motiv të dytë për rrëzimin e kërkesës për dhënie fuqi të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, Gjykata e Apelit Tiranë parashtron në vendimin e saj, se ortakë të shoqërisë *"Pranvera" sh.p.k.* janë N. B. Sukth dhe OSV Sri. Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit e Republikës së Shqipërisë, e cila është pala e ngarkuar me detyrime sipas vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, të cilit kërkohet t'i jepet fuqi në këtë gjykim, nuk është ortakë me shoqërinë *"Pranvera" sh.p.k.* dhe as mund të jetë, për shkak se i ndalohet nga ligji të merret me veprimtari tregtare apo biznesi.

40. Ndërsa si motiv të tretë për rrëzimin e kësaj kërkesë, gjykata e apelit parashtron se shoqëria *"Pranvera" sh.p.k.* është një shoqëri në likuidim e sipër. Likuidimi i shoqërive bëhet sipas ligjit nr. 7638, datë 9.11.1992 *"Për shoqëritë tregtare"*. Në nenin 281 të këtij ligji parashikohet se kur ortakët kanë

mosmarrëveshje, likuidatori dhe procedurat e tjera caktohen dhe zgjidhen me urdhër të gjykatës. Kërkuesi, ndonëse pretendon, nuk ka paraqitur asnjë akt që të provojë se shoqëria është në likuidim dhe është caktuar likuidatori.

41. Gjykata e Apelit Tiranë, ndonëse është e paqartë se cilit motiv të arsyetimit të saj i referohet, ka konkluduar se ekzistojnë pengesat ligjore të parashikuara në shkronjat “a” dhe “dh” të nenit 394 të Kodit të Procedurës Civile për njohjen e dhënien fuqi ligjore të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, pasi nuk pajtohet me parimet bazë të legjislacionit shqiptar.

42. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nga shqyrtimi i akteve dhe provave shkresore që përmban dosja gjyqësore, konstatojnë se këto përfundime të Gjykatës së Apelit Tiranë nuk mbështeten në ndonjë provë shkresore të paraqitur nga palët, të debatuar dhe administruar prej saj në gjykim.

43. Si pala kërkuese, ashtu edhe pala e tretë debitore, sipas barrës përkatëse të provës që u ngarkohet nga ligji, nuk kanë paraqitur ndonjë provë shkresore, sikurse janë akti i themelimit, statuti i shoqërisë “*Pranvera*” sh.p.k. apo ndonjë dokument tjetër, që mbështet përfundimin e gjykatës së apelit se pala e tretë Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit nuk është ortakë e shoqërisë, se shoqëria “*Pranvera*” sh.p.k. është shoqëri në likuidim para apo gjatë kohës së arbitrimin etj. Mungesa e marrëveshjes për arbitrazh, bashkëlidhur kërkesës për njohje të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, jo vetëm që nuk lejon gjykatën të shprehet për ekzistencën e juridiksionit të arbitrazhit të huaj, por as edhe nuk mundëson, veç të tjerave, për të konkluduar drejt nëse pala e tretë Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit është apo jo palë e asaj marrëveshjeje për arbitrazh apo subjekti që duhet t’i nënshtrohet gjykimit në arbitrazh, rrjedhimit, të ngarkohet me detyrime nga gjykata e huaj e arbitrazhit.

44. Prandaj, në rigjykim, nëse plotësohen nga pala kërkuese kushtet mbi pranueshmërinë për gjykim të kërkesës për dhënien fuqi të vendimit të gjykatës së huaj të arbitrazhit, gjykata e apelit duhet të lejojë palët, veçanërisht palën e tretë Ministria e Bujqësisë dhe Ushqimit, që të paraqesë provat përkatëse në mbështetje të argumenteve dhe prapësimeve lidhur me gjendjen e ortakërisë së shoqërisë “*Pranvera*” sh.p.k. dhe faktin nëse është ose jo në likuidim.

45. Duke pasur parasysh interpretimin e njehsuar të ligjit të parashtruar më sipër në këtë vendim unifikues, për sa u përket kufijve dhe objektit të gjykimit të posaçëm të njohjes së vendimit të gjykatës së huaj, nëse nga vetë palët do të paraqiten prova, të cilat i nënshtrohen debatit në gjykim, atëherë gjykata e apelit duhet të arsyetojë në mënyrë të qartë dhe ezauruese, lidhur me rrethanat e faktit që do të pranohen të vërtetuara prej saj, si edhe për ekzistencën ose jo të ndonjë ndalese a pengese konkrete ligjore nga ato të treguara në nenin 394 të Kodit të Procedurës Civile dhe nenin 5 të Konventës së Nju-Jorkut, duke konkluduar e disponuar për pranimin apo rrëzimin e kërkesës për dhënien fuqi të vendimit të datës 22.12.2005 të Gjykatës Ndërkombëtare të Arbitrazhit (I.C.C.) të dhënë nga arbitri i vetëm me qendër në Gjenevë, prof. dr. Claudie B. Rouillier, që i përket çështjes nr. 12112/ACS.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në mbështetje të pikës 1 të nenit 141 të Kushtetutës, të neneve 481 e 485 të Kodit të Procedurës Civile dhe të nenit 17 të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000 “*Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë*”,

VENDOSËN:

1. Prishjen e vendimit nr. 82, datë 7.9.2007 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim po asaj gjykate, me tjetër trup gjykues.

2. Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Shpresa Beçaj (kryesuese), Gani Dizdari, Ardian Dvorani, Ardian Nuni, Fatos Lulo, Besnik Imeraj, Aleksandër Muskaj, Arjana Fullani, Majlinda Andrea, Evelina Qirjako, Andi Çeliku, Guxim Zenelaj, Medi Bici, Mirela Fana

VENDIM
Nr. 7, datë 1.6.2011*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga:

Shpresa Beçaj	kryesuese
Gani Dizdari	anëtar
Ardian Dvorani	anëtar
Besnik Imeraj	anëtar
Fatos Lulo	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Majlinda Andrea	anëtare
Guxim Zenelaj	anëtar
Aleksandër Muskaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar,

në seancën gjyqësore të datës 1.6.2011 mori në shqyrtim çështjen civile me palë:

PADITËS: Qemal Zeneli

E PADITUR: Bashkia Kukës

OBJEKTI: Shfuqizimin e aktit administrativ, urdhrit nr. 92, datë 31.5.2006 të anës së paditur.

BAZA LIGJORE: Neni 324 i K.Pr.Civile.

Gjykata e Shkallës së Parë Kukës, me vendimin nr. 357, datë 11.10.2006, ka vendosur:

- Të pranojë kërkesëpadinë e paditësit, Qemal Xhemal Zeneli, duke anuluar aktin administrativ, urdhrin nr. 92, datë 31.5.2006 të kryetarit të bashkisë Kukës si të pabazuar në prova dhe në ligj.

- Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 137, datë 29.3.2007, ka vendosur:

- Ndryshimin e vendimit nr. 357, datë 11.10.2006 të Gjykatës së Shkallës së Parë Kukës në këtë mënyrë:

- Detyrimin e të paditurit, bashkia Kukës, për të kthyer në vendin e mëparshëm të punës paditësin Qemal Zeneli.

- Detyrimin e të paditurit, bashkia Kukës, për t'i paguar paditësit Qemal Zeneli diferencën e pagës së vendit të mëparshëm të punës me pagën që ai ka marrë si punëtor mirëmbajtje, deri në ekzekutimin e këtij vendimi.

Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Shkodër, në bazë të nenit 472 të Kodit të Procedurës Civile, ka ushtruar rekurs bashkia Kukës, e cila kërkon prishjen e këtij vendimi, ndërsa pala paditëse, Qemal Zeneli, ka ushtruar k/rekurs, i cili kërkon mospranimin e rekursit, duke parashtruar këto shkaqe:

Shkaqet e parashtruara në rekursin e bashkisë:

Lëvizja e paditësit është bërë për të plotësuar nevojat me punonjës specialist ndërtimi në sektorin e rrugë-kanalizimeve për të përballuar projektet e nisura për zbatim nga ky sektor, si dhe për faktin se mjeti, i cili drejtohej nga paditësi ka një kohë të gjatë që nuk shfrytëzohet. Kalimi i paditësit në një detyrë tjetër u bë për të qenë me eficient.

Shkaqet e parashtruara në k/rekursin e paditësit Qemal Zeneli:

Nga ana e palës së paditur në rekursin e ushtruar nuk është parashtruar asnjë nga rastet që përcaktohen në nenin 472 të K.Pr.Civile.

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 7/2011. Tiranë: Fletore Zyrtare Ekstra nr. 88, Qendra e Botimeve Zyrtare, 8 korrik 2013. f. 3.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. s'ka, datë 23.2.2010, ka vendosur:

Dërgimin e çështjes për gjykim Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë për njehsimin e praktikës gjyqësore.

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relacionin e anëtarëve Ardian Dvorani dhe Mirela Fana; në mungesë të palës paditëse dhe palës së paditur; si dhe shqyrtoi dhe analizoi çështjen në tërësi,

VËREN:

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë konstatoi se në praktikën tonë gjyqësore, në të gjitha shkallët e gjyqimit, janë mbajtur dhe vijojnë të mbahen qëndrime të ndryshme e të kundërta në shqyrtimin e padive që lidhen me mosmarrëveshjet në fushën e marrëdhënieve të punës, për sa u përket rasteve se kur mundet apo duhet të gjejnë zbatim dispozitat e pikës 3 të nenit 146 dhe pikës 3 të nenit 155 të Kodit të Punës, për sa i përket disponimit për kthimin e detyrueshëm të punëmarrësit të administratës publike në vendin e mëparshëm të punës.

Dispozita e pikës 3 të nenit 146 dhe pikës 3 të nenit 155 të Kodit të Punës parashikojnë se:

“Neni 146

.....

*3. Zgjidhja e kontratës pa shkaqe të arsyeshme është e pavlefshme. Punëdhënësi që ka zgjidhur kontratën pa shkaqe të arsyeshme detyrohet t'i japë punëmarrësit një dëmshpërblim deri në një vit pagë, që i shtohet pagës që ai duhet të marrë gjatë afatit të njoftimit. **Për punëmarrësit në administratën publike, kur ka një vendim gjykate të formës së prerë për kthimin në vendin e mëparshëm të punës, punëdhënësi është i detyruar të zbatojë këtë vendim”.***

“Neni 155

*3. Në rastet e zgjidhjes së menjëhershme të pajustifikuar të kontratës së punës nga punëdhënësi, gjykata, duke vlerësuar të gjitha rrethanat, vendos detyrimin e punëdhënësit ndaj punëmarrësit me një dëmshpërblim jo më shumë se paga e një viti pune. **Për punëmarrësit në administratën publike, kur ka një vendim të formës së prerë për kthimin në vendin e mëparshëm të punës, punëdhënësi është i detyruar të zbatojë këtë vendim”.***

Në vijim të këtij arsyetimi, u çmua se kuptimi e zbatimi i qartë dhe i unifikuar i këtyre dispozitave bëhet i domosdoshëm nisur nga natyra kontraktuale e marrëdhënieve të punës sipas parimeve dhe rregullave të parashikuara nga Kodi i Punës, si dhe nisur nga qëndrimet përkatëse që kanë mbajtur edhe në këto aspekte vendimi nr. 33, datë 12.9.2007 i Gjykatës Kushtetuese dhe vendimi unifikues nr. 19, datë 15.11.2007 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë. Përfundimisht, gjykimi i çështjes kaloi për gjykim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë duke u shtruar për shqyrtim si vijon:

“1. Cilat janë rrethanat, kushtet dhe rastet kur mund dhe duhet të gjejnë zbatim fjalia e fundit e dispozitës së pikës 3 të nenit 146 dhe fjalia e fundit e pikës 3 të nenit 155 të Kodit të Punës, në lidhje me disponimin për kthimin e detyrueshëm të punëmarrësit në vendin e mëparshëm të punës?

Gjatë shqyrtimit të çështjes në seancë gjyqësore, me vendimin nr. s'ka, datë 23.2.2010 Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë çmoi dërgimin e çështjes për gjykim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë dhe njehsimin e praktikës gjyqësore. Gjithashtu, nëpërmjet qëndrimit unifikues të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, çmohet e nevojshme të mënjanohej qëndrimet e ndryshme që ende vërehen te gjykatat më të ulëta, me pasoja në efektivitetin e gjyqimit dhe drejtësinë e vendimeve që jepen në lidhje me mosmarrëveshjet në fushën e marrëdhënieve të punës dhe, posaçërisht, në funksion të dallimit të këtyre mosmarrëveshjeve nga ato me natyrë administrative në rastet kur punëdhënësi shpreh vullnetin e tij për ndryshimin apo zgjidhjen e marrëdhënieve të punës me anë të një akti administrativ”.

Rrethanat e çështjes në gjykim

Rezulton nga gjykimi se pala paditëse, Qemal Zeneli, ka qenë i punësuar pranë të paditurit, bashkia Kukës, në detyrën e shoferit manovrator që nga viti 1999.

Në cilësinë e punëdhënësit, me urdhrin e kryetarit të bashkisë Kukës nr. 92, datë 31.5.2006, i nxjerrë në emër e për llogari të palës së paditur bashkia Kukës, mbështetur në ligjin nr. 8652, datë 31.7.2000 *“Për organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore”* dhe në Kodin e Punës, paditësi (punëmarrësi) është lëvizur nga detyra e shoferit në atë të punëtorit të mirëmbajtjes së rrugëve pranë të njëjtit punëdhënësi. Me të njëjtin akt, i padituri ka shprehur vullnetin e tij për të lidhur marrëdhëniet e punës me një specialist ndërtimi, shtetasin Z.B.

Në rrethana të tilla, për të mbrojtur të drejtat dhe pozitën e tij si punëmarrës, paditësi i është drejtuar me padi Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kukës për shfuqizimin e aktit administrativ të sipërcituar, urdhrit nr. 92, datë 31.5.2006 të nxjerrë nga i padituri Bashkia Kukës, me të cilin i janë cenuar marrëdhëniet e punës.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kukës, në përfundim të shqyrtimit gjyqësor të çështjes, ka vendosur pranimin e padisë duke anuluar aktin administrativ, urdhrin nr. 92, datë 31.5.2006 të kryetarit të bashkisë Kukës.

E vënë në lëvizje mbi ankimin e palës së paditur, Gjykata e Apelit Shkodër ka vendosur të ndryshojë vendimin e dhënë nga gjykata e shkallës së parë duke disponuar për detyrimin e të paditurit për të kthyer paditësin në vendin e mëparshëm të punës, si dhe detyrimin e të paditurit për t’i paguar paditësit diferencën e pagës deri në ekzekutimin e vendimit.

Kundër vendimit të gjykatës së apelit ka ushtruar rekurs pala e paditur, me anë të të cilit, në thelb, pretendon të argumentojë se “lëvizja” e paditësit në një vend tjetër pune ishte e justifikuar me nevojat e punës në sektorin e mirëmbajtjes së rrugëve.

Në këtë vendim, u parashtrua fakti se në këtë padi, sikurse edhe gjatë gjykimit, paditësi shprehet dhe pretendon të argumentojë që, duke u urdhëruar ndërprerja e marrëdhënies së punës në pozicionin aktual, si dhe “transferimi” i tij në një pozicion tjetër, atij i janë cenuar pozicioni i punës dhe të drejtat e punëmarrësit në marrëdhëniet e punës që ka me të paditurin. Megjithatë, duke qenë konfuz, jo në tregimin e vullnetit, por në aspektin formal të parashtrimit të kërtimeve të tij në kërkesëpadi, paditësi duket sikur kërkon të zgjidhë një mosmarrëveshje administrative ku, si shkak ligjor dhe objekt padie, duket të jetë shfuqizimi i aktit administrativ të sipërcituar, urdhrit nr. 92, datë 31.5.2006, të nxjerrë nga i padituri bashkia Kukës, me të cilin del qartë se punëdhënësi ka shprehur vullnetin e tij për të ndryshuar marrëdhëniet kontraktuale të punës me paditësin. Këtij konfuzioni në lidhje me natyrën e padisë në shqyrtim dhe ligjin e zbatueshëm nuk i ka shpëtuar as gjykata e shkallës së parë. Kjo gjykatë, nga njëra anë parashtron dhe arsyeton mungesën e justifikimit të palës së paditur si punëdhënëse në ndryshimin e pozicionit të punës së paditësit, pra të kushteve të kontratës së punës së lidhur mes tyre. Nga ana tjetër, gjykata, në mënyrë konfuzë dhe duke mos respektuar detyrimet e saj sipas nenit 16 të K.Pr.Civile, bën edhe analizë tjetër juridike duke u “lidhur” edhe me disa nga përcaktimet e propozuara nga palët, për të konkluduar se duhet të disponojë për anulimin e “aktit administrativ”, urdhrit nr. 92, datë 31.5.2006 të të paditurit, me të cilin janë cenuar marrëdhëniet e punës që ka me të pala paditëse. Gjykata e Apelit Shkodër ka çmuar se në thelb vendimi i gjykatës së shkallës së parë është i drejtë, por ai duhet të saktësohet në arsyetim dhe në dispozitiv për të bërë të mundur ekzekutimin e vendimit. Gjykata e apelit arsyeton se akti administrativ i të paditurit është në funksion të rregullimit të marrëdhënieve të punës mes palëve ndërgjyqëse, duke shprehur vullnetin e të paditurit për zgjidhjen e menjëhershme të marrëdhënieve të punës duke i ofruar një kontratë të re pune paditësit. Sipas gjykatës së apelit dispozitat e Kodit të Punës nuk njohin “transferimin” e punonjësit dhe se kjo përbën zgjidhje të marrëdhënieve të punës në mënyrë të menjëhershme dhe të pajustificuar në kuptim të nenit 155 të këtij Kodi. Prandaj, në rrethanën kur paditësi është punëmarrës në administratën publike, gjykata e apelit konkludon se duhet të zbatojë pikën 3 të nenit 155, për të urdhëruar kthimin në vendin e mëparshëm të punës. Njëkohësisht, sipas nenit 129 të Kodit të Punës, të detyrohet i padituri t’i paguajë paditësit diferencën e pagës derisa të rivendoset marrëdhënia e punës së mëparshme.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konstatojnë se Kodi i Punës përfshirë dhe gjithë ndryshimet bërë këtij kodi e miratuar me ligj kanë në themel të tij respektimin e standardeve ndërkombëtare të së drejtës së punës në një ekonomi të tregut të lirë por gjithnjë në mbrojtje të së drejtave, interesave dhe lirive të palëve duke ia përshtatur atë tregut të punës dhe kërkesave të tij. Objekti i Kodit të Punës është vetëm puna e varur. Në objekt të këtij kodi janë marrëdhënia punëdhënës-punëmarrës, mbrojtja e të drejtave, plotësimi i detyrimeve që burojnë nga marrëdhënia e varur, kushtet e punës, siguria në punë, paga etj.

Në nenin 140 e vijues në kreun XIV të Kodit të Punës janë sanksionuar rregullimet ligjore të përfundimit të marrëdhënieve të punës të cilat, krahas të tjerave, karakterizojnë garanci mbrojtëse që synojnë të parandalojnë qëndrimet e pamotivuara të largimit nga puna nga ana e punëdhënësit, duke siguruar në këtë mënyrë mbrojtjen e interesave të punëmarrësit.

Sipas nenit 141 të Kodit të Punës kontrata me kohëzgjatje të pacaktuar i njeh të drejtën punëdhënësit, po ashtu dhe punëmarrësit për zgjidhjen e kontratës së punës, por gjithnjë kjo e drejtë e tyre nuk mund të cenojë të drejtat dhe interesat e palës tjetër. Në këto kushte në Kodin e Punës janë parashikuar rregullat e detyrueshme për palët, që duhet të respektohen, në atë mënyrë që e drejta e zgjidhjes së kontratës së punës nga njëra anë, realizon dhe mbrojtjen e palës tjetër që ndodhet përpara kësaj zgjidhje.

Si në çështjen në gjykim, po ashtu dhe për rastet e tjera të zgjidhjes së menjëhershme të kontratës së punës, Kodi i Punës në nenet 153-156 ka parashikuar pasojat që rrjedhin nga kjo zgjidhje.

E drejta e rikthimit në punë nuk gëzon mbrojtje ligjore, ndërsa e drejta e dëmshpërblimit është një e drejtë që gëzon mbrojtje, thonë në vendimin e tyre me nr. 31, datë 14.4.2003 Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Pala që dëmtohet nga një pushim i padrejtë nga puna gëzon të drejtën e dëmshpërblimit, duke e realizuar këtë të drejtë në rrugë gjyqësore. Po këtë konkluzion nxjerr dhe neni 44 i Kushtetutës ku: “Kushdo ka të drejtë të rehabilitohet dhe/ose të zhdëmtohet në përputhje me ligjin, në rast se është dëmtuar për shkak të një akti, veprimi ose mosveprimi të organeve shtetërore”.

Shkaku i justifikuar, sipas fushës së zbatimit, ka natyrë reale, pra sjell mungesën e pasojave të pushimit të pajustificuar. Natyra e detyruar, me pasojë shuarjen e marrëdhënies së punës edhe në rastin e prapësimit pa një motiv të justifikuar, sjell për pasojë detyrimin e punëdhënësit për pagimin e dëmit deri në një vit page, plus shtesat përkatëse që i përkasin afatit të njoftimit (neni 146/3 i Kodit të Punës). Pra, fusha e pushimit nga puna *ad nutum*, pa nevojën e një motivacioni është prezent për aq kohë sa Kodi i Punës parashikon sa sipërcituar. Kodi i Punës shprehet qartë se çfarë bëhet kur zgjidhet kontrata pa shkaqe të arsyeshme (neni 146/3, si dhe neni 155/3 i Kodit të Punës).

Në nenin 4 të Kodit të Punës përcaktohen subjektet e Kodit, të cilat janë punëmarrësit në sektorin privat, pasi punësimi në sektorin publik, rregullohet me ligj të veçantë, si për shembull: ligji për nëpunësit e shërbimit civil, ligji për Policinë e Shtetit apo Forcave të Rendit, Prokurorisë etj. Në paragrafin e dytë të nenit 4 të Kodit të Punës kemi një referencë me vlerë shumë të madhe në kuadër të sigurisë juridike të punëmarrësve pavarësisht se ku ata punojnë në sektorin privat apo publik, ata kanë garanci se të drejtat e tyre do të mbrohen edhe kur ligji specifik nuk ka parashikuar mbrojtje apo zgjidhje të respektimit të së drejtave të tyre. Pra, kjo na çon në një krosreferencë të Kodit të Punës.

Është shtruar midis të tjerave për unifikim dhe fakti që e trajtojnë zgjidhjen e kontratës së punës si konflikt administrativ apo si konflikt që rrjedh nga marrëdhëniet e punës. **Në rast të zgjidhjes së kontratës së punës, pavarësisht se organi administrativ për rastet e administratës publike shprehet me një akt të marrë nga drejtuesi i organit, kjo nuk do të thotë që jemi përpara marrëdhënieve administrative pra shprehjes së vullnetit të organit në kuptim të marrëdhënieve administrative por jemi përpara shprehjes së vullnetit të punëdhënësit për zgjidhjen e kontratës së punës. Pra, me këtë do të kuptojmë se kemi të bëjmë me një marrëdhënie pune midis punëdhënësit dhe punëmarrësit dhe jo më me një**

marrëdhënie administrative. Pra, punëmarrësi nuk mund të ngrejë padi për goditjen e aktit administrativ por mund të ngrejë padi për kërkimin e pasojave që rrjedhin nga zgjidhja e kontratës së punës.

Për pasojë të dy vendimet e gjykatave, si vendimi i Gjykatës së Apelit Shkodër dhe vendimi i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kukës, duhet të prishen dhe çështja duhet të dërgohet përsëri për rishqyrtim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Kukës. Duke gjykuar themelin e çështjes nën frymën e këtij vendimi të Kolegjeve të Bashkuara të zhvillojë një hetim gjyqësor të plotë dhe të gjithanshëm duke zgjidhur pasojat që vijnë si rezultat i zgjidhjes së marrëdhënieve të punës punëdhënës-punëmarrës.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në mbështetje të nenit 485/c të K.Pr.Civile,

VENDOSI:

Prishjen e vendimit nr. 137, datë 29.3.2007 të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe vendimit nr. 357, datë 11.10.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kukës dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Kukës, me një trup tjetër gjykses.

Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Shpresa Beçaj (kryesuese), Besnik Imeraj, Fatos Lulo, Ardian Nuni, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Majlinda Andrea, Guxim Zenelaj, Medi Bici.

Anëtarë kundër: Ardian Dvorani, Gani Dizdari, Andi Çeliku, Mirela Fana, Aleksandër Muskaj.

MENDIMI I PAKICËS

Si gjyqtarë në pakicë kemi qëndrimin se Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë duhet të kishin disponuar për lënien në fuqi të vendimit nr. 137, datë 29.3.2007 të Gjykatës së Apelit Shkodër, e cila ka disponuar pranimin e padisë dhe kthimin e paditësit në punën e mëparshme.

Shumica e Kolegjeve të Bashkuara ka disponuar prishjen e vendimeve të dy gjykatave më të ulëta dhe dërgimin e çështjes për rigjykim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Kukës, në thelb, duke arsyetuar se:

- Kodi i Punës ka në themel të tij respektimin e standardeve ndërkombëtare të së drejtës së punës në një ekonomi të tregut të lirë;

- Neni 140 e vijues i Kodit të Punës parashikojnë rregullimet ligjore për përfundimin e marrëdhënies së punës, garancitë përkatëse mbrojtëse që synojnë parandalimin e qëndrimeve të pamotivuara për largimin nga puna;

- Punëdhënësi dhe punëmarrësi kanë të drejtën e zgjidhjes së lirë e të njëanshme të kontratës së punës duke respektuar disa rregulla të caktuara në mbrojtje të palës që ndodhet para zgjidhjes së kontratës;

- E drejta e kthimit në punë nuk gëzon mbrojtje ligjore, ndërsa e drejta për dëmshpërblim për shkak të largimit nga puna është një e drejtë që gëzon mbrojtje nga ligji. Pra, pala e dëmtuar ka vetëm të drejtën e dëmshpërblimeve, këtë e shpreh qartë neni 146/3 dhe 155/3 i Kodit të Punës.

Si gjyqtarë në pakicë kemi mendimin se një arsyetim dhe interpretim i tillë i legjislacionit të punës është i gabuar, madje bie ndesh dukshëm me vetë urdhërimet e shprehura që përmbajnë, mes të tjerave, vetë pika 3 e nenit 146 dhe pika 3 e nenit 155 të Kodit të Punës. Këto dispozita qartazi dhe pa asnjë ambiguitet parashikojnë edhe mundësinë që gjykata të disponojë për kthimin e punëmarrësit në vendin e mëparshëm të punës. Prandaj, detyra e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në këtë gjykim, ishin vetëm të konfirmonin dhe interpretonin nëpërmjet arsyetimit të tyre se:

- është normale dhe e ligjshme që punëmarrësit të dëmshpërblehen për zgjidhjen pa shkaqe të arsyeshme apo në mënyrë të menjëhershme e pa shkaqe të justifikuara të kontratës së punës;

- ekziston edhe mundësia e urdhërimit nga gjykata të kthimit të punëmarrësit në punën e mëparshme, nëse ai kryen punën e tij në administratën publike;

- cilat ishin kategoritë e punëmarrësve të administratës publike, të cilët edhe pse nuk janë nëpunës civilë, funksionarë politikë të zgjedhur, magjistratë etj., që kanë status e regjim juridik të posaçëm, përsëri gjykata mund të urdhërojë edhe kthimin në punën e mëparshme;

- cilat janë rrethanat e mbi çfarë kriteresh gjykatat mund të vlerësojnë edhe disponimin për kthimin e punëmarrësit të administratës publike në punën e mëparshme.

Shumica e Kolegjeve të Bashkuara nuk i jep përgjigje asnjërës prej këtyre momenteve vendimtare juridike për interpretimin dhe zbatimin e drejtë e të unifikuar të legjislacionit të punës. Duke evidentuar vetëm që palët në kontratën e punës, si në çdo kontratë tjetër, janë të lira të lidhin dhe zgjidhin edhe këtë marrëdhënie juridike, shumica e Kolegjeve të Bashkuara, në mënyrë të panevojshme dhe të pakuptimtë e pa bërë ndonjë analizë juridike, ndonëse citon dispozitat që shprehimisht parashikojnë të kundërtën, përsëri konkludon se, për pasojë të mosrespektimit të ligjit nga punëdhënësi, nuk ka rikthim në punë të punëmarrësit, por vetëm dëmshpërblim. E drejta e rikthimit në punë nuk gëzon mbrojtje nga ligji, por vetëm të drejtën e dëmshpërblimit.

Ne, gjyqtarët në pakicë, kemi mendimin se jo vetëm që shumica nuk ka interpretuar drejt ligjin, por akoma më tej ka konkluduar në të kundërtën e asaj që parashikohet qartësisht dhe shprehimisht në Kodin e Punës, për mundësinë e kthimit në punë të një punëmarrësi të administratës publike.

Sipas parimeve dhe dispozitave të Kushtetutës, atyre të Kodit Civil e të Kodit të Punës të nxjerra në pajtim me të, nisur nga analizat e jurisprudencës vendase dhe të huaj, pakica vlerëson se ishte vendi të evidentohet që marrëdhëniet juridike e punës, pra kontrata e punës, në parim, bazohet në lirinë kontraktore, ku përfshihet edhe liria për zgjidhjen e njëanshme të kësaj kontrate nga punëdhënësi apo punëmarrësi.

Megjithatë, lindja dhe zhvillimi i marrëdhënies juridike (kontratës) së punës, përfshirë aspektin dhe problematikën e lidhur me mbarimin e kësaj marrëdhënieje (zgjidhjen e kontratës) veçanërisht kur kjo bëhet në mënyrë të njëanshme, duhet të shqyrtohen duke pasur parasysh dy kërkesa e nevoja me drejtime të kundërta.

Nga njëra anë, është e drejta, interesi, por edhe nevoja e punëmarrësit për të pasur qëndrueshmëri e të ardhura të siguruara me anë të punësimit dhe marrëdhënies së punës, si burim thelbësor i të punësuarit për formimin e personalitetit dhe respektimin e dinjitetit të tij si qenie sociale, për përballimin e jetesës, përfshirë edhe mbajtjen e familjes.

Nga ana tjetër, është e drejta dhe interesi i punëdhënësit, veçanërisht atyre që ushtrojnë sipërmarrje tregtare dhe ekonomike, për të pasur lirshmëri në përzgjedhjen, sasiore e cilësore, në pranimin e përdorimin e krahut të punës, pra të punëmarrësve.

Nevoja dhe interesi i punëmarrësit kërkon kufizimin e lirisë dhe të motiveve të punëdhënësit për të zgjedhur kontratën e punës me punëmarrësin, si për sa i përket përmbajtjes (shkaqeve e rasteve të zgjidhjes së kontratës), ashtu edhe formës (formës, afateve dhe procedurës) me efekte në vlefshmërinë e këtij veprimi. Ndërsa nevoja dhe interesi i punëdhënësit, përkundrazi, synon dhe tenton drejt një lirie të pakushtëzuar në zgjidhjen e kontratës së punës prej tij.

Në legjislacionin shqiptar, sikurse në shumicën dërmuese të vendeve të tjera perëndimore, nuk gjen zbatim të pakufizuar regjimi juridik dhe veprimi i parimit klasik të lirisë absolute të zgjidhjes së kontratës së punës nga ana e punëdhënësit. Edhe legjislacioni ynë përmban një numër kufizimesh në këtë drejtim, duke parashikuar një numër modalitetesh formale e procedurale, kushtesh e motivesh konkrete mbi arsyeshmërinë dhe justifikimin e zgjidhjes së kontratës së punës nga punëdhënësi, me pasojë shpërblimin e dëmit të pësuar nga punëmarrësi. Ndërkohë që, për disa kategori punëmarrësish të punësuar në administratën publike, legjislacioni ynë, si p.sh. edhe Kodi i Punës, parashikon edhe të drejtën e punëmarrësve për t'u kthyer në punën e mëparshme, përkundrajt detyrimit të punëdhënësit (organit shtetëror) për ta zbatuar vendimin e gjykatës për kthimin në punë.

Kjo zgjidhje e ligjvënësit tonë lidhet si me faktin që punëmarrësi konsiderohet pala e dobët e

kontratës së punës, ashtu edhe me natyrën e detyrës që ai ka marrë përsipër, e cila i është ngarkuar nga punëdhënësi. Sipas zgjedhjes së ligjvënësit tonë, veçanërisht të mbrojtur nga Kodi i Punës dhe ligje të tjera të posaçme, përkundrejt zgjidhjes së kontratës së punës dhe efekteve të saj, në shkallë e mënyra të ndryshme, janë punëmarrësit që janë funksionarë publikë apo që kryejnë punë si nëpunës a punonjës të administratës shtetërore (publike). Kjo mbrojtje e posaçme parashikon deri edhe detyrimin për kthimin e punëmarrësit të administratës publike në punën e mëparshme, nëse largimi nga puna është bërë pa shkaqe të arsyeshme apo pa shkaqe të justifikuara (neni 146/3 dhe 155/3 të Kodit të Punës).

Këto zgjidhje të ligjvënësit, sikurse në shumë vende të tjera perëndimore, mbështeten në garantimin e një ekuilibri parimor kushtetues e ligjor ndërmjet interesave legjitime të ndryshme.

Nga njëra anë, synojnë të respektojnë vlerën dhe qëllimin e së drejtës së punës të parashikuar nga neni 49 i Kushtetutës. Puna nuk është thjesht e vetëm një marrëdhënie juridike dhe ekonomike, por përmban edhe vlera sociale që identifikojnë e lartësojnë njeriun. E drejta e punës nuk është vetëm një e drejtë që duhet të realizohet në shoqëri, por edhe një detyrim që duhet të përmbushet përpara shoqërisë dhe që gëzon mbrojtje shoqërore. Sipas Kushtetutës (neni 59), punësimi përbën edhe një objektiv social të shtetit të cilin ai ka detyrim ta përmbushë. Edhe forcimi i shtetit tonë të përbashkët, sikurse edhe i bashkëjetesës sociale dhe mirëqenies ekonomike të individit, nëpërmjet punës, janë në themel të arsyes së ekzistencës së shtetit shqiptar. Kjo vjen për faktin se, ndryshe nga kohët e para të shtetit liberal kapitalist ku rëndësi kishte vetëm pronësia, në ditët e sotme të shtetit liberal demokratik, bazat e parimet e të cilit janë parashikuar edhe nga Kushtetuta, ka marrë një rëndësi gjithnjë e më të madhe edhe puna, të drejtat e detyrimet që burojnë prej saj.

Nga ana tjetër, ligjvënësi ynë synon të respektojë edhe parimin e së drejtës private, të sanksionuar në mënyra të ndryshme në Kushtetutë, mbi lirinë e palëve për të hyrë e për të zgjidhur një marrëdhënie juridike (kontratë), por duke pasur parasysh veçantitë social-ekonomike të marrëdhënies juridike të punës, posaçërisht ato të realizimit të së drejtës së punës.

Sa më sipër rezulton edhe nga e drejta dhe jurisprudenca ndërkombëtare. Kështu, Bashkimi Evropian, në nenin 30 të Kartës së Nizës ka afirmuar si parim të përgjithshëm atë të ndalimit të largimit nga puna pa shkak të arsyeshëm ose të justifikuar, parim i cili është i detyrueshëm të respektohet nga të gjitha vendet anëtare. E drejta e mbrojtjes së punëmarrësve ndaj largimit nga puna pa shkak të arsyeshëm apo të justifikuar parashikohet edhe në nenin 30 të Kushtetutës Evropiane të Bashkimit Evropian. Rrjedhimisht, përveçse në parim, në raste e shkallë të ndryshme rikthimi në punën e mëparshme parashikohet në legjislacionin e të gjitha shteteve anëtare.

Në disa shtete evropiane rikthimi në punë është i detyrueshëm. Në disa shtete të tjera (si Gjermania) vetëm nëse këtë e urdhëron gjykata, ndërsa në ndonjë shtet tjetër (si: Suedia, Mbretëria e Bashkuar) nëse punëdhënësi përjashtimisht paraqet me shkrim motive shumë specifike e posaçërisht të justifikueshme ndaj rikthimit në punë, në kompensim detyrohet të paguajë për punëmarrësin e larguar nga puna një dëmshpërblim të posaçëm e konsistent që i shtohet dëmshpërblimeve të tjera të zakonshme.

Si rast përjashtimor, ku zbatohet liria e pakufizuar për zgjidhjen e kontratës së punës në Evropën perëndimore është vetëm Zvicra. Gjithashtu, liria e pakufizuar e zgjidhjes së kontratës së punës dhe pamundësia e kthimit të detyrueshëm në punën e mëparshme parashikohet edhe në SHBA. Ndonëse në kohët e fundit, si në Zvicër, ashtu edhe në SHBA (në legjislacionin federal ashtu edhe të shteteve të ndryshme), kanë filluar të parashikohen raste gjithnjë në rritje të ndalimit të largimit nga puna pa shkak të arsyeshëm e të justifikuar, apo në rrethana të veçanta të lidhura me gjendjen dhe cilësitë e punëmarrësit.

Shumica në arsyetimin e saj shprehet së kthimi në punë nuk gjen mbrojtje ligjore, por pa shpjeguar qoftë edhe minimalisht se përse ligjvënësi ka miratuar nenet 146/3 dhe 155/3 të Kodit të Punës, ku shprehimisht parashikohet që gjykata mund të disponojë kthimin në punën e mëparshme. Pikërisht nisur nga ky parashikim i Kodit të Punës dhe duke pasur parasysh

vështirimin e shkurtër krahasues të trajtuar më sipër, si gjyqtarë në pakicë jemi të mendimit se, deri në një masë të caktuar dhe jo rastësisht, legjislacioni ynë i punës i është përshtatur e harmonizohet pjesërisht me atë të Bashkimit Evropian, ndonëse ende ekzistojnë kufizime në kategoritë e punëmarrësve dhe mungojnë edhe disa elemente të tjera të rëndësishme të mbrojtjes ligjore të punëmarrësit për kthimin në punë.

Në nenin 146/3 dhe 155/3 të Kodit të Punës parashikohet se:

“Neni 146

.....
3. *Zgjidhja e kontratës pa shkaqe të arsyeshme është e pavlefshme. Punëdhënësi që ka zgjidhur kontratën pa shkaqe të arsyeshme, detyrohet t'i japë punëmarrësit një dëmshpërblim deri në një vit pagë, që i shtohet pagës që ai duhet të marrë gjatë afatit të njoftimit. Për punëmarrësit në administratën publike, kur ka një vendim gjykatë të formës së prerë për kthimin në vendin e mëparshëm të punës, punëdhënësi është i detyruar të zbatojë këtë vendim”.*

“Neni 155

.....
3. *Në rastet e zgjidhjes së menjëhershme të pajustificuar të kontratës së punës nga punëdhënësi, gjykata, duke vlerësuar të gjitha rrethanat, vendos detyrimin e punëdhënësit ndaj punëmarrësit me një dëmshpërblim jo më shumë se paga e një viti pune. Për punëmarrësit në administratën publike, kur ka një vendim të formës së prerë për kthimin në vendin e mëparshëm të punës, punëdhënësi është i detyruar të zbatojë këtë vendim”.*

Me gjithë rregullimin e shprehur të dy dispozitave të mësipërme për kthimin e punëmarrësit në vendin e mëparshëm të punës, shumica e Kolegjeve të Bashkuara, pa parashtruar shpjegime të hollësishme, në arsyetimin e qëndrimit të saj vetëm sa shprehet në mënyrë kategorike dhe përgjithësuese se kthimi në punë nuk gëzon mbrojtje ligjore.

Si gjyqtarë në pakicë, jemi të mendimit se misioni i gjykatës, përfshirë edhe Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, është që të parashtrorë interpretimin e saj të motivuar në mënyrë bindëse dhe ezauruese se si duhet kuptuar, kur dhe si gjen zbatim një dispozitë e ligjit. Por nuk është në misionin e gjykatës të shprehet e konkludojë se norma nuk do të gjejë zbatim. Është e vërtetë se gjykata i jep jetë ligjit nëpërmjet interpretimit të saj, por ajo vetë nuk bën ligje dhe as nuk shfuqizon e neglizhon normën juridike të vendosur nga ligjvënësi.

Nga shqyrtimi në tërësi i dispozitave të Kodit të Punës, vërejmë që marrëdhënia e punës është një marrëdhënie juridike, është një kontratë. Por parimet dhe fryma e ligjit lidhur me marrëdhënien e punës, normat e tij, përshkruhen nga mekanizmat që synojnë ta mbrojnë këtë marrëdhënie, veçanërisht punëmarrësin.

Dispozitat në pjesën e përgjithshme të Kodit të Punës nuk përmbajnë ndonjë parim a normë të përgjithshme për pamundësinë e kthimit në punën e mëparshme. Aty parashikohet natyra e marrëdhënies së punës, fusha e zbatimit të Kodit të Punës etj., ku sanksionohet se ky Kod gjen zbatim aty ku nuk ka rregullim ligjor të posaçëm të ndryshëm lidhur me kushtet e marrjes në punë, të kryerjes së punës, të disiplinës, masave disiplinore etj. Nëse këto ligje të posaçme nuk parashikojnë ndonjë aspekt të marrëdhënies së punës, atëherë gjejnë zbatim parimet e përgjithshme dhe normat e posaçme të vetë Kodit të Punës.

Prandaj në legjislacionin tonë gjejmë një rregullim e regjim juridik të posaçëm apo aspekte rregullatore të posaçme punësimi lidhur me funksionarët politikë të emëruar që ushtrojnë detyrën pranë institucioneve shtetërore e drejtuesve të tyre, për nëpunësit civilë, për ushtarakët e Forcave të Armatosura, për punonjësit e policisë së shtetit etj.

Gjithashtu, përveç kur është parashikuar ndryshe nga ligji i posaçëm, Kodi Punës nuk gjen zbatim edhe për funksionarë të tjerë publikë të zgjedhur apo të emëruar të institucioneve kushtetuese dhe shtetërore, qendrore e vendore, si p.sh. deputetët, gjyqtarët, prokuroret etj. Këta funksionarë publikë nuk kanë “punëdhënës” dhe në një farë mënyre nuk konsiderohen edhe si “punëmarrës”. Ata ushtrojnë funksione publike të posaçme ligjore e kushtetuese, shpërblehen për shërbimet e tyre dhe gëzojnë një status juridik të posaçëm që u garanton përmbushjen e detyrës sipas ligjit.

Nisur nga sa më sipër, nëse Kushtetuta e ligji i posaçëm, shprehimisht, nuk parashikojnë lejimin apo ndalimin e kthimit në punën e mëparshme të kategorive të caktuara të funksionarëve publikë dhe të punonjësve të administratës shtetërore, atëherë lidhur me ta nuk gjejmë zbatim as dispozitat përkatëse të Kodit të Punës, për sa i përket diskrecionit të gjykatës për të vendosur kthimin në punë të punëmarrësit në administratën publike.

Por, nëse funksionari publik apo punonjësi që ushtron detyrën pranë administratës shtetërore nuk përfshihet në kategoritë e posaçme të sipërcituara që i nënshtrohen një regjimi juridik të posaçëm, atëherë ai si punëmarrës legjitimohet të kërkojë nga gjykata që të vendosë edhe kthimin e tij në punën e mëparshme. Lidhur me këtë kategori punëmarrësish, nëse janë rrethanat ligjore dhe faktike që e justifikojnë, atëherë gjykata ka diskrecionin që të vendosë edhe kthimin në punën e mëparshme.

Kodi i Punës nuk parashikon shprehimisht raste e rrethana se kur gjykata mund apo duhet të vendosë kthimin në vendin e mëparshëm të punës të punëmarrësit të administratës publike. Edhe praktika gjyqësore nuk vjen në ndihmë në këtë drejtim. Pra, Kodi i Punës nuk parashikon kriteret të shprehura se kur gjykata ka diskrecion dhe mund a duhet të disponojë për kthimin në punë.

Mungesa e këtyre rregullimeve bazë të nevojshme e të pritshme, gjithsesi, është një gjendje që nuk presupozon se gjykata ka diskrecion për të qenë e pakufizuar në disponimin e saj për kthimin në punën e mëparshme. Megjithatë, misioni i gjykatës është që, edhe kur ligji material mungon, është i paqartë, i mangët a kontradiktor, ajo duhet të zgjidhë çështjen. Krahë identifikimit të kategorive të punëmarrësve në administratën publike ku gjen zbatim neni 146/3 dhe 155/3 të Kodit të Punës, kjo do të përbënte edhe aspektin tjetër të interpretimit të unifikuar që Kolegjet e Bashkuara do të duhej të shpreheshin në vendimin e tyre.

Si gjyqtarë në pakicë jemi të mendimit se ky interpretim i ligjit lidhet me motivin përse ligjvënësi, për një kategori punëmarrësish në administratën publike parashikon edhe mundësinë e kthimit në punën e mëparshme me vendim gjyqësor, i cili është i detyrueshëm për t'u zbatuar nga punëdhënësi.

Zgjedhja e momentit që ofron ligjvënësi duke mundësuar kthimin në punë vetëm për një kategori të punëmarrësve të administratës publike nuk lidhet me aspekte të natyrës ekonomike e sociale. Kjo sepse punëmarrësi në administratën publike, njësoj sikurse ata të punësuar në veprimtaritë private, nëpërmjet punës, realizojnë personalitetin e tyre dhe përmbushin nevojat e jetesës individuale e familjare. Prandaj arsyeja mund të identifikohet pikësepari të nevojës e garantimit të qëndrueshmërisë së administratës publike sepse bëhet fjalë për punë të kryer në administratën shtetërore, në përmbushjen e shërbimeve publike për të gjithë.

Nga ana tjetër, punëmarrësi në administratën publike është akoma më i ekspozuar kundrejt abuzimit me pushtetin të funksionarit publik epror apo ndaj neglizhencës së tij për të respektuar ligjin dhe të drejtat e punëmarrësit. Por kjo gjendje potenciale e mosrespektimit të ligjit nuk i sjell dëm vetëm punëmarrësit publik, por edhe vetë publikut në tërësi, për shkak se, duke u cenuar qëndrueshmëria, integriteti dhe efica e administratës publike, cenohen edhe shërbimet e pritshme prej publikut dhe ndaj shtetit nga kjo administratë publike. Në fund të fundit, shteti i së drejtës ka në thelbin e tij të kufizojë dhe evitojë tejkalimet dhe abuzimet në ushtrimin e pushtetit nga ana e funksionarëve dhe hallkave të administratës shtetërore. Jo vetëm në simbol, por edhe si mëshirim i kësaj nevojë është edhe mbrojtja e vetë punëmarrësve publikë të abuzuar nga eprorët dhe ata që kanë kompetencën e vendimmarrjes në administratën publike. Pa këtë mbrojtje të posaçme, shteti dhe administrata publike nuk mund të përmbushin misionin e tyre kundrejt shoqërisë.

Prandaj, pakica ka mendimin që, veçanërisht në rastin e kategorive të caktuara të punëmarrësve të administratës publike, nuk kemi të bëjmë thjesht me një "kontratë" pune, por me një marrëdhënie pune të lidhur me përmbushje të shërbimeve publike, për normalitetin dhe përmbushjen e të cilave nuk kanë interes vetë funksionari punëdhënës dhe punëmarrësi por ka një interes publik. Punësimi, ecuria e punësimit dhe disiplina në përmbushjen e shërbimit publik, nëse ushtrohen në mënyrë abuzive e në shkelje të ligjit, nuk dëmtojnë e cenojnë thjesht

nëpunësin e punonjësin punëdhënës e punëmarrës, por dëmtojnë interesin publik në tërësi. Interesi publik kërkon që punonjësit e administratës shtetërore të për zgjidhen sipas meritës e aftësive, që këta punonjës të jenë të disiplinuar e korrektë në përmbushjen e punës dhe detyrës, të trajtohen me dinjitet në çdo pikëpamje, të jenë të përgjegjshëm e njëkohësisht të garantuar për punën e shërbimit që bëjnë (kjo jo për interes të tyre por të publikut në tërësi), të kenë qëndrueshmëri dhe mbrojtje nga abuzimi i eprorëve etj.

Pra, kthimi në punë i punëmarrësit të administratës publike nga ana e gjykatës mund e duhet të vendoset nëse në rrethanat e konfliktit konkret objekt gjykimi është në interesin publik që punëmarrësi të kthehet në vendin e mëparshëm të punës, si për arsye të natyrës së shërbimit e të detyrës (punës) publike që ai ushtron, ashtu edhe për shkak të nevojës që të mbrohet shërbimi publik nga devijimet dhe shkeljet e ligjit në trajtimin e punonjësit publik nga ana e drejtuesve (punëdhënësve) të administratës shtetërore, si dhe nga nevoja që të mbrohet punëmarrësi nga abuzimi i atyre që kanë pushtetin e lidhjes, mbarëvajtjes e të zgjidhjes së marrëdhënies juridike të punës.

Punëmarrësi, edhe në shërbimin publik, mund të tërhiqet vullnetarisht nga marrëdhënia e punës, por nuk mund t'i imponohet punëdhënësit. Ky i fundit, nisur nga pozita eprorë dhe ajo e ushtrimit të pushteteve shtetërore, mundet njëanshmërisht të zgjidhë marrëdhënien e punës duke pasur edhe kompetencën formale që ligji i njeh për të zgjidhur kontratën e punës. Por, ky funksionar publik epror mund e duhet ta marrë një vendim të tillë vetëm në emër të ndalimit të shkeljes së ligjit dhe rrjedhimisht të mbarëvajtjes së shërbimit publik, pra të interesit publik. Prandaj nëse e bëjnë për motive të tjera, pra për shkaqe të paarsyeshme e të pajustificuara, ligji i njeh punëmarrësit të drejtën që të riparohet kjo shkelje e rëndë nga gjykata nëpërmjet dëmshpërblimeve e, në raste e rrethana të caktuara, edhe duke vendosur gjykata kthimin në punën e mëparshme.

Sa më sipër janë disa nga arsyet përse në ligje të posaçme, parashikohet një mbrojtje e shkallës më të lartë për funksionarët publikë, si p.sh. në rastin e nëpunësve civile etj., ku qartazi gjykata ka të drejtën të vendosë kthimin e nëpunësit në vendin e mëparshëm të punës. Po kështu, edhe për gjyqtarët, prokurorët etj. ligji parashikon një mbrojtje të posaçme që mundëson kthimin e tyre në detyrë.

Pjesa tjetër funksionarëve, nëpunësve dhe punonjësve të administratës publike, “statusin e tyre” e kanë të rregulluar nga Kodi i Punës. Edhe pse ky Kod nuk ofron për këtë kategori punëmarrësish të njëjtën shkallë mbrojtje si funksionarët publikë të sipërcituar, gjithsesi, nga njëra anë u jep mundësinë atyre të kërkojnë në gjykatë kthimin në punë dhe, nga ana tjetër, i jep gjykatës diskrecionin të vendosë “edhe kthimin në punën e mëparshme”. Pra, kthimi në punë nuk mund të vendoset vetvetiu e në çdo rast që gjykata konstaton se punëdhënësi ka larguar nga puna punëmarrësin pa shkaqe të arsyeshme e të justifikuara, pra nuk ka respektuar ligjin (Kodin e Punës) dhe kushtet e kontratës së punës në raport me punëmarrësin.

Në mungesë të kriterëve e rrethanave më konkrete të parashikuara shprehimisht nga Kodi i Punës mbi kthimin në punën e mëparshme sipas neneve 146/3 dhe 155/3 të Kodit të Punës, përveç cenimit të interesit publik të sipërrajtuar, e pa pretenduar parashtrimin e një liste shkaqesh e rrethanash të tjera ezauruese, si gjyqtarë në pakicë kemi mendimin se, pasi të hetojë dhe identifikojë qartazi e rast pas rasti rrethanat konkrete faktike, gjykata duhet të niset nga parimet e fryma e përgjithshme e marrëdhënies së punës sipas këtij Kodi, për të vlerësuar nëse është vendi për të disponuar edhe kthimin e punëmarrësit në punën e mëparshme. Nisur nga akte ndërkombëtare dhe praktika ligjore e gjyqësore të shteteve perëndimore, mes të tjerash, gjykata mund të mbajë parasysh se për kthimin në punën e mëparshme:

- këto dispozita gjejnë zbatim vetëm për funksionarë e nëpunës, si dhe kategori të caktuara punonjësish të tjerë të administratës shtetërore, statusi i të cilëve gjithsesi nuk rregullohet shprehimisht ndryshe me ligje të tjera të posaçme;

- nuk mund të shërbejë si rrethanë justifikuese për kthim në punë thjesht e vetëm gjendja e vështirësitë ekonomike që i shkaktohen punëmarrësit;

- të rëndësishme janë natyra e rëndësia e shërbimit publik dhe e pozicionit të punës që ushtrohet, e kombinuar me profesionalizmin, sjelljen, vjetërsinë, aftësinë e kontributin e punëmarrësit në shërbimin publik në tërësi dhe në atë pjesë të shërbimit publik ku ishte i punësuar përpara largimit nga puna;

- gjykata konsideron historikun e konfliktit punëmarrës/punëdhënës, natyrën e shkeljes dhe proporcionalitetin e saj me masën disiplinore të marrë, shkakun pse ka lindur dhe sjelljen e dy palëve në atë procedim disiplinor, shkallën e respektimit ose jo të rregullave disiplinore e procedurale nga punëdhënësi, shkallën e bashkëpërgjegjësisë së vetë punëmarrësit në problematikën e krijuar në raport me punëdhënësin;

- veçanërisht gjykata mban parasysh edhe nëse konflikti dhe masa disiplinore e largimit nga puna lidhen e motivohen me faktorë jashtë natyrës së shërbimit publik, faktorë këto abuzivë të lidhur me aspekte e interesa personale, politike e të tjera motive të palidhura me një sjellje e konflikt që natyrshëm lind e zhvillohet për shkak të punës e raporteve të punës;

Po kështu, nisur nga normat e aplikuara dhe praktika gjyqësore ndërkombëtare, gjykata do të duhej të mbante parasysh edhe rrethana të tilla si largimi nga puna i punëmarrësit:

- për motive kombësie, etnie, raciale, gjinore, politike e të tjera abuzime e sjellje diskriminuese ndaj njeriut;

- grua në kohën e shtatzënisë, i bashkëshortëve dhe personave të tjerë gjatë periudhës kohore të kujdesit për fëmijën apo personat me probleme fizike e psikike,

- në kohën kur përballat me probleme shëndetësore dhe paaftësie serioze për të punuar, minimalisht për një periudhë të caktuar kohë e në varësi edhe të kohëzgjatjes (vjetërsisë) së marrëdhënies së punës;

- të angazhuar në pozicione dhe veprimtari sindikale dhe politike e për shprehje të pikëpamjeve të tilla;

- që është ngarkuar me përgjegjësi e kryen detyra të posaçme të lidhura me ruajtjen e ambientit, me sigurinë publike dhe sigurinë në punë në institucione a ndërmarrje;

- të thirrur, përkohësisht, për të përmbushur funksione e detyrime ushtarake, për zgjedhjet vendore e të përgjithshme, për t'u paraqitur sipas ligjit para gjykatës dhe organeve të drejtësisë;

- në rastet kur ai ka bërë publike, kallëzuar e dëshmuar për shkelje të ligjit dhe abuzime kriminale, korruptive etj., të eprorëve, kolegëve dhe të institucionit ku ushtron detyrën;

- në rastet kur ai nuk është bindur e ka refuzuar të kryejë një shkelje serioze e të rëndë të ligjit a një vepër penale të lidhur me detyrën e tij etj.

Për të gjitha arsyet e parashtruara dhe të analizuar më sipër, të cilat gjykojmë se duhet të përbënin edhe objektin e interpretimit të drejtë dhe të unifikuar të ligjit lidhur me problematikën e kthimit në punën e mëparshme të punëmarrësit, për sa i përket edhe çështjes objekt gjykimi, si gjyqtarë në pakicë kemi mendimin se Kolegjet e Bashkuara duhet të kishin vendosur lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit Shkodër, e cila, nga ana e saj, kishte disponuar pranimin e padisë dhe kthimin e paditësit në vendin e mëparshëm të punës.

Anëtarë: Aleksandër Muskaj, Ardian Dvorani, Gani Dizdari, Mirela Fana, Andi Çeliku

VENDIM
Nr. 3, datë 29.3.2012*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga:

Besnik Imeraj	kryesues
Gani Dizdari	anëtar
Ardian Dvorani	anëtar
Fatos Lulo	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Majlinda Andrea	anëtare
Guxim Zenelaj	anëtar
Aleksandër Muskaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Evelina Qirjako	anëtare
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar

në seancën gjyqësore të datës 29.3.2012, morën në shqyrtim çështjen civile që i përket:

PADITËSE: Silvana Miho

I PADITUR: Panajot Barka

PERSONA TË TRETË: Enti Rregullator i Telekomunikacioneve

Dega e Tatim-Taksave Gjirokastrë

OBJEKTI I PADISË: Shpërblim dëmi dhe ndalim i ushtrimit të aktivitetit në kushtet e konkurrencës së pandershme.

BAZA LIGJORE: Nenet 638/3 dhe 639 të Kodit Civil. Neni 32 i K.Pr.Civile.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë, me vendimin nr. 210, datë 9.3.2007, ka vendosur:

Rrëzimin e padisë së paditëses Silvana Miho.

Gjykata e Apelit Gjirokastrë, me vendimin nr. 213, datë 30.5.2007, ka vendosur:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 210, datë 9.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë.

Kundër vendimit të gjykatës së apelit ka ushtruar rekurs paditësja Silvana Miho, me të cilin kërkon prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe pranimin e padisë, për këto shkaqe:

- Vendimet e gjykatave janë marrë në zbatim të gabuar të ligjit dhe në kundërshtim të hapur me të dhe me provat e administruara në gjykim.

- Kemi provuar se paditësja ushtron aktivitet privat konform ligjeve. Fusha e aktivitetit të paditëses është cenuar nga i padituri, i cili ka ushtruar të njëjtin aktivitet në kundërshtim me ligjin.

- Arsyeimi i vendimeve është alogjik dhe në kundërshtim të hapur me provat dhe me atë që është kërkuar nga paditësja.

- Gjykata konstaton se nga ana e të paditurit janë kryer veprime në kundërshtim me ligjin, që rregullojnë aktivitetin privat që ushtroj dhe jam cenuar, por gjykata nuk zgjidhi pasojat e këtij cenimi, duke mos vendosur dëmshpërblimin.

- Nga ana e gjykatave pranohet fakti se i padituri ka ushtruar veprimtari pa licencë, në kundërshtim me ligjin, por sipas tyre kjo nuk përbën provë që i padituri ka vepruar me faj dhe nuk provohet lidhja shkakësore.

- Konkluzioni i gjykatave që veprimtaria që unë ushtroj nuk mbrohet nga ligji nr. 9121, datë

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 3/2012. Tiranë: Fletore Zyrtare nr. 179/2013, Qendra e Botimeve Zyrtare, 11 nëntor 2013. f. 7652.

28.7.2003 është i gabuar, sepse veprimtaria që ushtroj, provajder interneti, është veprimtari shërbimi, dhe si e tillë ajo përfshihet në nenet 2/1, 3/1, 3/3 të këtij ligji.

- Nga ana e gjykatës nuk u hetua fare fakti se djali i të paditurit në vitin 2004 vodhi pajisjet e punës sime, për të cilën është dënuar dhe penalisht.

- Sipas nenit 638/3 të Kodit Civil veprimet e konkurrencës mund të jenë çdo mjet tjetër i përdorur, që nuk përputhet me parimet e ndershmërisë profesionale, ndërkohë që neni 639 parashikon shpërblimin e dëmit kur veprimet e të paditurit janë me faj.

- Argumenti i gjykatës se nuk u provua fajësia e të paditurit është i gabuar dhe i qëllimshëm, pasi që në momentin që ERRT-ja bëri kontrollin dhe konstatoi aktivitet të paligjshëm të të paditurit dhe urdhëroi mbylljen e tij vërtetohet fajësia e të paditurit.

- Në lidhje me masën e dëmit të ardhur, kur vetë gjykata e apelit shprehet se nuk mund të konkludohet lidhur me shkaqet e luajtjes së xhiros, mund dhe duhet të ishte bërë akt i ri ekspertimi.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, në seancën e datës 1.2.2011, ka vendosur dërgimin e çështjes në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për unifikim të praktikës gjyqësore.

Kolegji Civil, për efekt të njësimi të praktikës gjyqësore, ka parashtruar para Kolegjeve të Bashkuara për të mbajtur qëndrim në lidhje me pyetjen vijuese:

- Cili është roli që duhet të luajë gjykata, veçanërisht në procesin e identifikimit të objektit të mosmarrëveshjes që duhet të shqyrtojë dhe të zgjidhë, pa cenuar të drejtën e disponimit të palëve që e kanë vënë atë në lëvizje?

- A duhet të lidhet përgatitja dhe më pas gjykimi e zgjidhja e çështjes vetëm mbi atë që formalisht shërbet dhe që në pjesën hyrëse të kërkesëpadisë emetohen si “objekt i padisë” dhe “bazë ligjore”?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët Mirela Fana dhe Edmond Islamaj; përfaqësuesin me prokurë të palës paditëse, i cili parashtrroi se jemi dakord me gjykimin e çështjes në Kolegjet e Bashkuara; në mungesë të palës së paditur; dhe pasi e biseduan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

A. Rrethanat e çështjes

1. Paditësja Silvana Miho është regjistruar si person fizik me vendimin nr. 21, datë 27.1.2003 të Gjykatës dhe pranë Degës së Tatimeve Gjirokastrë, me NIPT K32508662F, për ushtrim aktiviteti privat “shërbim interneti” në qytetin e Gjirokastrës. Në datën 16.9.2005 paditësja është pajisur me licencën përkatëse nga Enti Rregullator i Telekomunikacioneve, duke u përcaktuar dhe kushtet specifike të ushtrimit të këtij aktiviteti.

2. Nga ana tjetër, i padituri Panajot Barka ofron shërbim interneti në qytetin e Gjirokastrës.

3. Mbi ankimin e paditëses, Enti Rregullator i Telekomunikacioneve ka inspektuar subjektin Panajot Barka në datën 7.4.2006 dhe ka konstatuar se i padituri Panajot Barka ofronte shërbim interneti, për të cilin ishte regjistruar në Degën e Tatimeve Gjirokastrë, me NIPT K35121605V, por nuk ishte pajisur me licencë nga Enti Rregullator. Për mungesë të licencës grupi i inspektimit i ka ndërprerë përdorimin e stacionit satelitor deri në pajisjen me të. I padituri Panajot Barka është pajisur me licencën përkatëse në datën 9.6.2006, në të cilën janë përcaktuar dhe kushtet specifike të shfrytëzimit të licencës.

4. Paditësja Silvana Miho, me pretendimin se i padituri Panajot Barka për periudhën që ka kryer aktivitet privat, shërbim interneti i papajisur me licencë nga ERT-ja, si rezultat i konkurrencës së pandershme, i ka shkaktuar një dëm ekonomik, me padinë e datës 25.9.2006, bazuar në nenet 638/3 dhe 639 të K. Civil, ka kërkuar shpërblimin e dëmit të shkaktuar dhe ndalimin e aktivitetit.

B. Procedura gjyqësore

1. **Gjykata e Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë**, me vendimin nr. 210, datë 9.3.2007, ka vendosur: *Rrëzimin e padisë së paditëses Silvana Miho.*

2. **Gjykata e Apelit Gjyqësor Gjirokastrë**, me vendimin nr. 213, datë 30.5.2007, ka vendosur: *Lënien në fuqi të vendimit nr. 210, datë 9.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë.*

3. Kundër vendimit të gjykatës së apelit ka ushtruar rekurs paditësja Silvana Miho, me të cilin kërkon prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe pranimin e padisë, duke parashtruar edhe shkaqet përkatëse të pasqyruara në pjesën hyrëse të vendimit.

4. **Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë**, në seancën e datës 1.2.2011, ka vendosur dërgimin e çështjes në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për unifikim të praktikës gjyqësore, duke parashtruar dhe pyetjet e cituara më lart në këtë vendim.

C. Arsytimi gjyqësor i vendimeve të gjykatave

5. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë, arsyeton se:

Gjykata, pasi citon nenet 638/3, 639, 608 të K. Civil, arsyeton: “... pavarësisht mungesës së një përkufizimi ligjor në lidhje me sferën e veprimeve që përbëjnë konkurrencë të pandershme, nocioni i konkurrencës së pandershme duhet parë i lidhur ngushtësisht me dispozitat që kanë lidhje me mbrojtjen e shenjave dalluese dhe të drejtave të patentës. Rregullat përcaktohen nga ligji ... “Për pronësinë industriale”. Nga shqyrtimi gjyqësor, rezultoi se paditësja nuk i ka bazuar kërkimet e saj në dispozitat e këtij ligji dhe, edhe lloji i aktivitetit që ajo ushtron është jashtë mbrojtjes së këtij ligji”, nga ana tjetër nuk rezultoi e provuar që paditësja të ketë të regjistruar ndonjë markë shërbimi apo të jetë poseduese e ndonjë patente industriale për këtë qëllim. “Përkundrejt mungesës së këtyre elementeve, aktiviteti i paditëses, ... përbën thjesht një veprimtari të një biznesi të vogël dhe që kurrësi nuk mund të përfshihet në kategorinë e atyre shoqërive tregtare që për shkak të transaksioneve të mëdha financiare që realizojnë, risive që paraqesin dhe pozitës së tyre dominuese në treg, mund të pretendojnë për veprime të konkurrencës së pandershme nga subjekte të tjera të po kësaj kategorie në treg”; - Në lidhje me pretendimin për dëm dhe që kurrësi nuk mund të përfshihet në kategorinë e atyre shoqërive tregtare që për shkak të transaksioneve të mëdha financiare që realizojnë, risive që paraqesin dhe pozitës së tyre dominuese në treg, mund të pretendojnë për veprime të konkurrencës së pandershme nga subjekte të tjera të po kësaj kategorie në treg”; - Në lidhje me pretendimin për dëm dhe shkakton “... nuk rezultoi i provuar në këtë drejtim përgjegjësia civile e të paditurit për shkak të mungesës së elementeve të kësaj përgjegjësie”, “nga përmbajtja e aktit të ekspertimit ... nuk rezultoi që paditësja të kishte pësuar ndonjë dëm konkret për periudhën kohore gjatë së cilës, ajo ka ofruar në mënyrë të licencuar shërbimin e internetit në qytetin e Gjirokastrës. Diferenca, që ekzistonte ..., midis xhiros vjetore të planifikuar nga paditësja dhe xhiros së realizuar nga ajo për vitin 2005, të pretenduar ... si dëm ekonomik, u konsiderua nga eksperti ... si një fenomen normal në kushtet e ekonomisë së tregut, si pasojë e veprimit të faktorëve të shumtë specifikë dhe që kurrësi nuk mund të përbëjë dëm në kuptimin ekonomik ...”; - “Për sa u përket nocioneve të emrit të mirë dhe të humbjes së klientelës ..., eksperti ..., u shpreh se këto koncepte ishin privilegje të kompanive që prodhojnë dhe hedhin në treg sinjalet e internetit dhe jo të shpërndarësve të këtyre sinjaleve pranë çdo klienti, në kategorinë e të cilëve bën pjesë edhe subjekti Silvana Miho”; - në lidhje me veprimet e të paditurit, nuk u provua ndonjë veprim i paligjshëm që t'i shkaktonte dëm aktivitetit të paditëses; ofrimi i shërbimit nga ana e të paditurit nga dhjetori i 2005-ës deri më 16.9.2005, përbën një veprim të kryer në kundërshtim me nenin 47 të ligjit për telekomunikacionet, por nuk ka pasur ndikim në aktivitetin e paditëses; mungesa e licencës përbën aspekt kundërligjshmërie në drejtim të respektimit të menaxhimit të veprimtarisë së telekomunikacioneve, që sipas neneve 92 dhe 93 ndëshkohet nga ERT-ja; - po kështu nuk u provua as pretendimi për interferencë valësh, por edhe nëse do të ekzistonte, ky kërkim nuk mund të ngrihet në një kohë që nuk është investuar paraprakisht ERT-ja (neni 9/g i rregullores).

6. Me të njëjtin arsyetim, Gjykata e Apelit Gjyqësor Gjirokastrë, me vendimin nr. 213, datë 30.5.2007, ka vendosur: *Lënien në fuqi të vendimit nr. 210, datë 9.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë.*

D. Në lidhje me unifikimin e praktikës gjyqësore

7. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se është e nevojshme të saktësohet dhe njësohet kuptimi i disa koncepteve ligjore mjaft të rëndësishme që i përkasin padisë dhe rolit të gjykatës në procesin gjyqësor civil. Kjo nevojë ka lindur për shkak të paqartësisë në praktikë dhe interpretimit jo të saktë të përcaktimeve të bëra në vendimin njësoes nr. 9, datë 9.3.2006 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke risqaruar dhe saktësuar rolin e gjykatës në procesin gjyqësor civil në lidhje me vlerësimin e objektit dhe shkakut të padisë.

8. Përpara Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë shtruar për zgjidhje çështjet që vijnë:

1. Cili është roli që duhet të luajë gjykata, veçanërisht në procesin e identifikimit të objektit të mosmarrëveshjes që duhet të shqyrtojë dhe të zgjidhë, pa cenuar të drejtën e disponimit të palëve që e kanë vënë atë në lëvizje?

2. A duhet të lidhet përgatitja dhe më pas gjykimi e zgjidhja e çështjes vetëm mbi atë që formalisht shkruhet dhe që në pjesën hyrëse të kërkesëpadisë emërtohen si “objekt i padisë” dhe “baza ligjore”?

9. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se është e nevojshme të jepen paraprakisht disa konsiderata të përgjithshme në lidhje me pozitën e gjykatës në procesin gjyqësor civil. Ushtrimi i funksioneve gjyqësore është thelbësor për mirëfunksionimin e shtetit të së drejtës dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të personave.

10. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë në nenin 7 të saj ka përcaktuar se *“Sistemi i qeverisjes në Republikën e Shqipërisë bazohet në ndarjen dhe balancimin ndërmjet pushteteve ligjvënëse, ekzekutive dhe gjyqësore”*. Më tej, në nenin 135 (2) Kushtetuta përcakton se *“Pushteti gjyqësor ushtrohet nga Gjykata e Lartë, si dhe nga gjykatat e apelit e gjykatat e shkallës së parë, të cilat krijohen me ligj”*. Sipas nenit 145 (2) të Kushtetutës *“Gjyqtarët janë të pavarur dhe u nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve”*. Cilësitë themelore të gjykatës në procesin gjyqësor civil përmbledhen në nenin 42 (2) të Kushtetutës, i cili parashikon se: *“2. Kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetuese dhe ligjore ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj”*. Ky formulim i përgjigjet nenit 6 të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut.

10.1 Neni 42 (2) i Kushtetutës jep në vija të përgjithshme bazën që legjitimon personat e ndryshëm që t’i drejtohen gjykatës me padi. Kështu, sipas kësaj dispozite, padia mund të ngrihet në gjykatë për mbrojtjen e: 1) të drejtave; 2) lirive; dhe 3) interesave kushtetuese e ligjore. Detajimi i këtij parashikimi kushtetues gjendet në dispozitat përkatëse të së drejtës materiale dhe procedurale, por megjithatë nëse nuk ka dispozita të tilla, çdo person ka të drejtën t’i drejtohet gjykatës për mbrojtjen e të drejtave apo interesave që pretendon se i garantohen nga Kushtetuta, aktet ndërkombëtare të detyrueshme për Republikën e Shqipërisë apo parimet e përgjithshme të së drejtës që zbatohen nga gjykatat shqiptare.

11. Pozita e gjykatës në procesin gjyqësor civil normohet konkretisht nga Kodi i Procedurës Civile (K. Pr. C.). Neni 1 i K. Pr. Civile përcakton se: *“Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë cakton rregulla të detyrueshme, të njëjta e të barabarta për gjykimin e mosmarrëveshjeve civile e të mosmarrëveshjeve të tjera të parashikuara në këtë Kod e në ligje të veçanta”*.

Gjykata nuk mund të refuzojë, të shqyrtojë dhe të japë vendime për çështjet që i paraqiten për shqyrtim, me arsyetim se ligji mungon, nuk është i plotë, ka kundërbërje ose është i paqartë”.

11.1 Gjykata, konform nenit 4 të K. Pr. Civile ka detyrimin të kujdeset për zhvillimin e rregullt të procesit gjyqësor. Për këtë qëllim, në bazë të kompetencave që i jepen nga K. Pr. Civile, vendos për afatet dhe urdhëron marrjen e masave të nevojshme. Sipas nenit 14 të K. Pr. Civile *“gjykata ka për detyrë që të zhvillojë një proces të rregullt ligjor, nëpërmjet garantimit të zhvillimit të një hetimi të plotë dhe të gjithanshëm, në përputhje me ligjin”*. Në këtë drejtim, konform nenit 15 të K. Pr. Civile *“palët janë të detyruara të japin ndihmesën e tyre për zhvillimin normal të hetimit gjyqësor. Gjykata i ngarkon ato me përgjegjësi në rast mosveprimi ose pengimi me faj”*.

12. Në nenin 2 (1) të K. Pr. Civile parashikohet shprehimisht se *“vetëm palët mund të vënë në lëvizje gjykatën për fillimin e një procesi gjyqësor, përveç kur ligji parashikon ndryshe”*. Gjithashtu, konform nenit 3 të K. Pr. Civile *“kërkesa e palëve për fillimin e një procesi gjyqësor është e lidhur me përmbushjen nga ana e tyre të detyrimeve që rrjedhin prej këtij procesi, në format dhe afatet e parashikuara në këtë Kod”*.

13. Procesi gjyqësor është veprimtaria ku ndërthuren të drejtat dhe detyrimet e subjekteve pjesëmarrëse në të, të cilat zakonisht janë tre: gjykata, paditësi dhe i padituri. Secili nga këto subjekte paraqitet si bartës të drejtash dhe detyrimesh procedurale, të cilat janë parashikuar shprehimisht në ligj, me qëllim zhvillimin e një procesi të rregullt gjyqësor. Neni 3 i K. Pr. Civile

afirmon faktin se, që paditësi të mund të iniciojë një proces të rregullt gjyqësor, duhet të përmbushë disa formalitete të nevojshme. Përmbushja e këtyre formaliteteve nga paditësi synon të qartësojë për gjykatën, por edhe palën tjetër në gjykim, se çfarë kërkon paditësi me padinë që paraqet për gjykim. Pra, e drejta e padisë, që është e drejta e personit që bën pretendimin për t'u dëgjuar, mbi themelin e këtij pretendimi, në mënyrë që gjykata ta shpallë atë të bazuar apo jo, kushtëzohet me përmbushjen prej paditësit të disa formaliteteve të nevojshme. Këto formalitete procedurale ekzistojnë si garanci ndaj arbitraritetit, pasi e kanalizojnë gjykimin në hulli të mirëpërcaktuara. Ato janë garanci për palën e paditur, e cila ka të drejtë të dijë se përse është thirrur në gjykatë dhe se çfarë kërkohet prej saj nga paditësi.

13.1 Gjykata, në dallim nga pozita që ka pasur në kodet e procedurës civile të para viteve “90-të”, nuk ka të drejtë të ndihmojë aktivisht palët në formulimin e kërtimeve të tyre. Kjo është përgjegjësi e palëve, të cilat janë të lira të ndërtojnë mbrojtjen e interesave të tyre në gjykim, nëpërmjet përfaqësimit ose të çdo ndihme tjetër juridike, në përputhje me dispozitat në fuqi (neni 23 i K. Pr. Civile). Në këtë drejtim është miratuar edhe ligji nr. 10 039, datë 22.12.2008 “Për ndihmën juridike” (i ndryshuar), me qëllim që t'u vijë në ndihmë kategorive të personave në nevojë, të cilët nuk kanë mundësi të marrin ndihmë të kualifikuar juridike në mënyra të tjera.

14. Konform nenit 31 (2) të K. Pr. Civile, pala tjetër në gjykim ka të drejtë të diskutojë dhe të ngrejë prapësime mbi themelin dhe bazueshmërinë në ligj të pretendimeve të paditësit. Përmbushja e elementeve formale të paraqitjes së padisë në gjykatë është e nevojshme edhe për gjykatën, e cila nëpërmjet tyre vjen në dijeni të objektit dhe të dhënave të tjera të padisë, të cilat në fund ka detyrimin t'i shpallë të bazuara apo jo në ligj.

15. Duhet theksuar se legjislacioni ynë procedural e vendos barrën e përmbushjes së formaliteteve për fillimin e procesit gjyqësor të paditësi, me qëllim garantimin e fillimit të një procesi të rregullt, si dhe për të mbrojtur edhe të drejtat e të paditurit, të cilat mund të cenohen në rastin e paraqitjes së padive abuzive.

16. Fryma që karakterizon Kodin e Procedurës Civile është përcaktimi si rregull i një roli kryesisht pasiv për gjykatën (me përjashtime të mirëpërcaktuara, kryesisht sa i përket fazës së hetimit gjyqësor). Konform nenit 6 të K. Pr. Civile, gjykata, kur gjykon mosmarrëveshjet e ndryshme duhet të shprehet mbi gjithçka që kërkohet dhe vetëm për atë që kërkohet. Gjykata e mbështet vendimin e saj vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor (neni 8 i K. Pr. Civile) dhe nuk vepron me iniciativë (*ex officio*) për hetimin e fakteve që nuk paraqiten nga palët në themel të pretendimeve të tyre. Nga ana tjetër, konform nenit 9 të K. Pr. Civile, gjykata ka të drejtë të ftojë palët për të dhënë shpjegime mbi faktet që ajo i vlerëson të nevojshme për zgjidhjen e mosmarrëveshjes.

16.1 Po ashtu, gjykata e mbështet vendimin e saj vetëm në mjetet, shpjegimet, dokumentet e provat e tjera të treguara ose të sjella nga palët, kur këto të fundit kanë qenë në gjendje të debatojnë sipas parimit të kontradiktorialitetit (neni 20 (2) i K. Pr. Civile). Më tej, në nenin 29 (1) të K. Pr. C. ritheksohet se gjykata e mbështet vendimin e saj në provat e paraqitura nga palët ose nga prokurori (kur ai ka ngritur padi), të marra në seancë gjyqësore. Këto dispozita të K. Pr. Civile parashikojnë, si rregull, rolin pasiv të gjykatës në procesin gjyqësor civil, me përjashtim të rasteve kur ligji në mënyrë të shprehur, me qëllim që t'i mundësojë gjykatës zhvillimin e një gjykimi të drejtë, i krijon asaj mundësi që të veprojë edhe kryesisht për saktësimin e fakteve objekt gjykimi.

17. Thelbi i sistemit tonë procedural civil lidhet me faktin se gjykata nuk merr iniciativën për të zgjidhur mosmarrëveshje të tjera, nga ato për të cilat palët i janë drejtuar gjykatës (dhe e mbështet vendimin në provat që paraqesin palët). Gjykata zgjidh mosmarrëveshjen që i paraqitet për gjykim duke vlerësuar nëse kërkimet e palës paditëse janë të mbështetura në ligj apo jo (neni 31 (1) i K. Pr. Civile).

17.1 Parimi i kontradiktorialitetit është një nga parimet bazë të procedurës civile dhe gjykata ka detyrim që ta ndjekë atë dhe të kërkojë zbatimin e tij. Zbatimi i parimit të kontradiktorialitetit duhet parë i lidhur ngushtë me parimin e disponibilitetit. Ky i fundit nënkupton se është paditësi

ai që përcakton përmasat e mosmarrëveshjes që ka me të paditurin. Po ashtu i padituri, nëse ka mosmarrëveshje me paditësin, mund të paraqesë në gjykim kundërpadi, kur përmbushen kërkesat e nenit 160 të K. Pr. Civile. Kjo do të thotë se gjykata nuk ka iniciativë në zgjidhjen e çështjeve, për të cilat nuk është investuar nga palët, përveç rasteve kur ligji e parashikon shprehimisht një mundësi të tillë për gjykatën.

18. Pas parashtrimit të përgjithshëm të bërë më sipër, referuar çështjes së parë të shtruar për njësim të praktikës gjyqësore, se cili është roli që duhet të luajë gjykata, veçanërisht në procesin e identifikimit të objektit të mosmarrëveshjes që duhet të shqyrtojë dhe të zgjidhë, pa cenuar të drejtën e disponimit të palëve që e kanë vënë atë në lëvizje, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se gjykata ka detyrimin që t'i përmbahet objektit të padisë të parashtruar nga paditësi dhe të mos shprehet për pranimin ose rrëzimin e asaj që nuk është kërkuar në kërkesëpadi, përveç kur ligji parashikon të kundërtën. Kjo do të thotë se është paditësi ai që i kërkon gjykatës zgjidhjen e një mosmarrëveshjeje të caktuar, duke parashtruar kërtime konkrete, të cilat në tërësinë e tyre formojnë objektin e mosmarrëveshjes. Gjykata pranon (qoftë edhe pjesërisht) ose rrëzon pretendimet e paditësit. Në rast se gjykata çmon se pretendimet e paditësit janë të pabazuara në ligj, ajo jep arsyet se përse ligji nuk mbështet kërkimin specifik të paditësit. Parimi i përputhjes midis asaj që kërkohet dhe asaj për të cilën shprehet gjykata është parim bazë i së drejtës procedurale civile, pasi nuk mund të ketë *ultra petita partium*.

18.1 Nga ana tjetër, gjykata nuk është e detyruar dhe e lidhur me cilësimin juridik që paditësi i bën mosmarrëveshjes, por duke qenë se e njeh vetë ligjin, bën cilësimin që ajo çmon për rastin konkret dhe jep zgjidhjen, bazuar në bindjen e saj të brendshme, të formuar nga gjykimi i çështjes konform ligjit, duke i gjetur të bazuara apo jo pretendimet e parashtruara në padi. Gjykata nuk e shkel parimin e përputhjes midis asaj që kërkohet dhe asaj që jepet, nëse bën një cilësim të ndryshëm juridik të fakteve të çështjes. Por nëse cilësimi juridik që gjykata u bën fakteve të çështjes, ndryshon nga shkaku i padisë i përcaktuar në kërkesëpadi, gjykata nuk mund të anashkalojë një fakt të tillë dhe në këtë rast, vendos rrëzimin e padisë si të pambështetur në ligj. Kështu, gjykata, duke evidentuar kërkimin e paditësit dhe arsyet e këtij kërkitimi (shkakun e padisë), që nuk i përgjigjen kërkitimit, çmon se pretendimet e paditësit janë të pambështetura në ligj, e në këtë rast rrëzon padinë. Gjykata nuk mund të anashkalojë shkaku e padisë, i parë në lidhje të ngushtë me objektin e padisë dhe të shprehet për diçka që nuk i është kërkuar (p.sh., nga padi rivendikimi që ka paraqitur paditësi, gjykata të shprehet për padi posedimore etj.).

19. Roli i gjykatës në identifikimin e objektit të mosmarrëveshjes paraqet rëndësi për një sërë çështjesh eventuale, që do të duhet të zgjidhë gjykata. Kështu, në rastin e paraqitjes së një padie të re, midis të njëjtave palë, gjykata, me kërkesën e palës së interesuar, do të bëjë atë që quhet “identifikimi i padive”, ku objekti i mosmarrëveshjes paraqitet si një element thelbësor për këtë identifikim (krahas palëve dhe shkakut të padisë). Në këtë rast, gjykata do të duhet të shqyrtojë elementet (*pretendimet*) përbërëse të objektit të mosmarrëveshjes (*padisë*) së zgjidhur më parë me vendim përfundimtar dhe t'i krahasojë ato me elementet e mosmarrëveshjes së re të paraqitur për shqyrtim. Në rast se gjykata do të konstatojë faktin se ato janë të njëjta, atëherë do të shprehet me vendim për rrëzimin e padisë për shkak të “*gjësë së gjykuar*”. E njëjta problematikë paraqitet edhe në rastin e litispëndencës (gjyqvarësisë). Edhe në këto raste, gjykata do të duhet të bëjë “identifikimin e padive”, në mënyrë që të marrë një vendim të drejtë. Gjithashtu, “identifikimi i padive” shërben edhe për vlerësimin nëse pretendimet e reja të parashtruara nga palët në proces kanë lidhje të mjaftueshme me pretendimet e fillimit apo përbëjnë padi të re.

20. Në nenin 5 të Kodit të Procedurës Civile përcaktohet se: “*Objekti i mosmarrëveshjes përcaktohet në pretendimet e palëve*.”

Pretendimet parashtrohen në aktin për fillimin e procesit gjyqësor, si dhe gjatë ushtrimit të të drejtave që rrjedhin nga ky proces. Objekti i mosmarrëveshjes mund të ndryshojë sipas kërkesave që linden gjatë procesit, kur këto të fundit kanë lidhje të mjaftueshme me pretendimet e fillimit”.

20.1 Kërkesat për ndryshimin e objektit të padisë rregullohen nga neni 185 (1) i K. Pr. Civile, i cili parashikon shprehimisht se: *“Paditësi gjatë hetimit gjyqësor ka të drejtë të ndryshojë shkaktuesin ligjor të padisë. Ai, pa ndryshuar shkaktuesin ligjor të saj, mund të shtojë, të pakësojë ose të ndryshojë objektin e padisë”*.

21. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se përcaktimi i objektit të mosmarrëveshjes që i paraqitet gjykatës për zgjidhje është në disponibilitetin ekskluziv të palëve dhe gjykata nuk mund të ndërhyjë në formulimin e tij. Janë palët ato që parashtrojnë kërkimet para gjykatës dhe që i kërkojnë asaj dhënien e një vendimi të caktuar (detyrimi, njohje apo transformues). Gjykata nuk ka të drejtë të dalë tej kërtimeve të palëve, që përbëjnë objektin e mosmarrëveshjes, pasi ajo zgjidh mosmarrëveshjen që i paraqitet për gjykim dhe nuk e zgjeron *ex officio* fushën e gjykimit.

21.1 Nga ana tjetër, gjykata, konform nenit 154/a të K. Pr. Civile, ka të drejtë të vlerësojë padinë *prima facie*, duke parë nëse ekzistojnë në dukje kushtet paraprake për ekzistencën e padisë (interesi, pranueshmëria hipotetike dhe mundshmëria juridike, si dhe legjitimimi në dukje i palëve). Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se termat “objekt i mosmarrëveshjes” dhe “objekt i padisë”, të përdorura në mënyrë jokoherente në nenet 5 dhe 185 (1) të Kodit të Procedurës Civile, i referohen së njëjtës gjë. Ato janë tërësia e pretendimeve të bëra nga paditësi në padi, për të cilat gjykata duhet të shprehet me vendim (neni 31 (1) i K. Pr. Civile).

22. Referuar çështjes së dytë të shtruar për njësim të praktikës gjyqësore, se a duhet të lidhet përgatitja dhe më pas gjykimi e zgjidhja e çështjes vetëm mbi atë që formalisht shkruhet dhe që në pjesën hyrëse të kërkesëpadisë emërtohen si “objekt i padisë” dhe “baza ligjore”, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se është e nevojshme të sqarohen termat që përdoren në Kodin e Procedurës Civile e që i korrespondojnë objektit të padisë dhe shkaktuesit të saj.

23. Objekti i padisë (*petitum*) është ajo që kërkohet nëpërmjet paraqitjes së kërkesëpadisë në gjykatë dhe, që ka të bëjë me vendimmarrjen që i kërkohet gjykatës.

24. Siç u parashtrua edhe më sipër, objekti i mosmarrëveshjes përcaktohet në pretendimet e palëve. Në nenin 154 të K. Pr. Civile përcaktohet se: *“Kërkesëpadia shkruhet në gjuhën shqipe dhe duhet të përmbajë:*

- *Gjykatën përpara së cilës paraqitet kërkesa;*
- *Emrin, atësinë, mbiemrin, vendbanimin ose vendqëndrimin e paditësit e të paditurit dhe të personave që përkatësisht i përfaqësojnë ata, kur ka të tillë;*
- *Përcaktimin e objektit të kërkesëpadisë;*
- *Tregimin e fakteve, rrethanave, dokumenteve, mjeteve të tjera provuese dhe të së drejtës mbi të cilat mbështetet kërkesëpadia;*
- *Kërkimin e paditësit;*
- *Vleftën e padisë, në rast se objekti i saj është i vlerësueshëm”*.

24.1 Neni 154 i K. Pr. Civile parashikon elementet e domosdoshme që duhet të përmbajë çdo kërkesëpadi. Në këtë nen përcaktohet se kërkesëpadia duhet të përmbajë “përcaktimin e objektit të kërkesëpadisë” dhe “kërkimin e paditësit”. Të dy këto formulime i referohen së njëjtës gjë, që është objekti i mosmarrëveshjes. Formulimi i ndryshëm nuk ndryshon kuptimin e tyre. Objekti i padisë dhe kërkimet e paditësit përbëjnë ato që quhen “pretendime themeli të palëve” (në këtë rast të paditësit).

25. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në përfundimin se për të vlerësuar objektin e padisë është e nevojshme të shihet kërkesëpadia në përmbajtje të saj, të gjitha shtjellimet e kërtimeve të paditësit dhe jo vetëm pjesa hyrëse e kërkesëpadisë. Natyrisht që palët kanë detyrimin që të paraqesin pretendime të qarta dhe të kuptueshme për palën tjetër dhe gjykatën, por jo domosdoshmërisht objekti i padisë gjendet gjithnjë vetëm në pjesën hyrëse të kërkesëpadisë (pavarësisht se në praktikë vërehet një konstante në këtë drejtim). Objekti i padisë përmbledh në vetvete të gjitha pretendimet e palës, të parashtruara në aktin procedural të kërkesëpadisë. Ai mund të përmbajë një kërkim ose disa të tillë, ndaj kur vlerësohet se çfarë padie është paraqitur për gjykim, gjykata nuk duhet të kufizohet vetëm te pjesa hyrëse e kërkesëpadisë, por duhet të shohin tërësinë e përmbajtjes së saj. Kjo, pasi zakonisht në pjesën hyrëse të

kërkesëpadi së vendosen kërkimet bazë në formë të përmbledhur. Një pjesë e kërkimeve të padisë gjendet në pjesën përshkruese dhe shpjeguese të saj, e një pjesë tjetër mund të gjendet në pjesën fundore të kërkesëpadi së.

25.1 Pala paditëse ka detyrimin të saktësojë kërkimet e saj ndaj të paditurit, por një gjë të tillë nuk ka detyrim ta bëjë domosdoshmërisht në mënyrë të plotë, në pjesën hyrëse të kërkesëpadi së, por mund t'i fjalëzojë pretendimet në çdo pjesë të kërkesëpadi së. Në këto kushte, si gjykata, ashtu edhe palët e tjera duhet të vlerësojnë me kujdes të gjithë kërkesëpadi në, për të kuptuar objektin e saj dhe kërkimet apo pretendimet që paditësi ngre. Në të drejtën tonë procedurale civile zbatohet parimi i lirisë së formave të akteve procedurale dhe për këtë shkak paditësi nuk ka ndonjë detyrim që të ndjekë ndonjë rend në renditjen e elementeve të kërkesëpadi së. Në praktikë përdoret zakonisht forma e parashtrimit të një pjese hyrëse në kërkesëpadi, ku shënohen gjeneralitetet e palëve, objekti i kërkimeve, dispozitat ligjore ku paditësi i mbështet kërkimet e tij, si dhe gjykata së cilës i drejtohen kërkimet. Më pas, vjen pjesa e shtjellimit nga paditësi të fakteve dhe rrethanave që e kanë lindur mosmarrëveshjen objekt gjykimi, provave që do të paraqesë dhe zakonisht në fund të kërkesëpadi së riparashtrohen duke u renditur kërkimet specifike që i drejtohen gjykatës (p.sh. sigurim padie) dhe të paditurit (p.sh. detyrim pagim dëmshpërblimi në një shumë të caktuar).

25.2 Nëse kërkesëpadi paraqitet e errët në lidhje me atë që kërkohet me anë të saj, gjyqtari ka të drejtë, konform nenit 158/a të K. Pr. Civile, të kërkojë shpjegime nga pala paditëse, në mënyrë që të përcaktohet natyra e mosmarrëveshjes. Nëse, me gjithë këtë, objekti i padisë mbetet sërish i errët, gjykata ka të drejtë që konform nenit 154/a të K. Pr. Civile të kërkojë nga paditësi qartësimin e objektit të padisë, dhe nëse ky nuk vepron sipas urdhrave të gjykatës “... *nuk plotëson të metat brenda afatit të caktuar, kërkesëpadi qubet se nuk është paraqitur dhe i kthehet paditësit së bashku me aktet e tjera*”.

26. Sa i përket shkakut të padisë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konstatojnë se në praktikë vihet re një paqartësi në lidhje me identifikimin e saktë të këtij koncepti juridik. Shkaku i padisë nuk është dispozita ligjore që shënohet në padi, por kjo e fundit shënohet për të bërë identifikimin e llojit të së drejtës që paditësi synon të mbrojë në gjykatë (parë në lidhje të ngushtë me objektin e padisë).

26.1 Subjektet e së drejtës mund të kenë mosmarrëveshje nga më të ndryshmet midis tyre. Këto mosmarrëveshje mund të kenë shkaqe të ndryshme, por procesi gjyqësor civil mund të iniciohet vetëm nëse paditësi ka një shkak të mbrojtur nga ligji për paraqitjen e padisë në gjykatë. Shkaku i padisë është kombinimi i faktit cenes dhe i së drejtës subjektive mbi të cilën bazohet padi e që ka lidhje me marrëdhënien juridike, që është themeli i pretendimit të paraqitur me kërkesëpadi në gjykatë. Shkaku i padisë nuk duhet ngatërruar me të ashtuquajturën “bazë ligjore” apo referenca ligjore që ndeshet në kërkesëpadi.

26.2 Shkaku i padisë përbëhet nga dy elemente: 1) e drejta subjektive, e cila gjen burimin e saj tek e drejta objektive; dhe 2) gjendja e faktit kundër kësaj të drejte (*causa petendi*). Për të kuptuar shkakun e padisë ndihmon edhe silogjizmi se norma juridike përbën premisën e madhe (parashikimin abstrakt të fakteve), faktet konkrete individuale përbëjnë premisën e vogël dhe lidhja midis këtyre të dyjave përbën marrëdhënien juridike nga ku rrjedh shkaku i padisë. Në këtë kuptim shkaku i padisë natyrisht që mbështetet edhe në një normë ligjore, pasi në të kundërt, nëse nuk do të mbështetej në ligj (*marrë në kuptimin më të gjerë*), atëherë padi do të ishte pa një shkak të ligjshëm. Pra, dispozita ligjore nuk është shkaku i padisë, pasi ky i fundit identifikohet duke e parë të lidhur me faktet e pretenduara që kanë cenuar të drejtën subjektive apo interesat e ligjshme të paditësit.

26.3 Shkaku i padisë, për sa i përket elementit përbërës të tij, që është e drejta subjektive, materializohet në një normë të caktuar juridike. Pretendimet e kërkesëpadi së nuk i drejtohen vetëm gjykatës (e cila është njohëse e ligjit), por edhe palës tjetër në gjykim. Parashtrimi i pretendimeve të qarta është mjaft i rëndësishëm për mbarëvajtjen e gjykimit. Për këtë arsye, në nenin 19 të Kodit të Procedurës Civile përcaktohet shprehimisht se: “*Palët duhet t'i bëjnë të njohura*

njëra-tjetrës, në kohën e duhur, mjetet dhe faktet mbi të cilat mbështesin pretendimet e tyre, provat që do të paraqesin dhe dispozitat ligjore që do t'u referohen, në mënyrë që të bëhet e mundur për secilën palë mbrojtja e interesave të tyre në gjykim”.

26.4 Neni 19 i K. Pr. Civile hyn në kuadrin e dispozitave ligjore procedurale që rregullojnë parimin e kontradiktorialitetit, i cili është kusht *sine qua non*, për vlefshmërinë e procesit gjyqësor civil. Në nenin 42(1) të Kushtetutës përcaktohet shprehimisht se: *“liria, prona dhe të drejtat e njohura me Kushtetutë dhe me ligj nuk mund të cenohen pa një proces të rregullt ligjor”*. Pjesë e pandarë e procesit të rregullt ligjor në procesin gjyqësor civil është respektimi i parimit të kontradiktorialitetit. Për këtë arsye, gjykatës i vendoset detyrimi që të ndjekë dhe të kërkojë të zbatohet parimi i kontradiktorialitetit (neni 20 (1) i K. Pr. Civile). Kjo do të thotë se gjykata është garantja e procesit që zhvillohet midis palëve kundërshtarë dhe ajo mbikëqyr aktet procedurale që prodhohen gjatë gjykimit. Kërkesëpadia është një nga këto akte procedurale dhe, konform nenit 154 të K. Pr. Civile, paditësi ka detyrimin që në kërkesëpadi të përfshijë edhe *“tregimin e fakteve, rrethanave, dokumenteve, mjeteve të tjera provuese dhe të së drejtës mbi të cilat mbështetet kërkesëpadia”*. E drejta së cilës i referohet neni 154 i K. Pr. Civile është e drejta subjektive që pretendohet prej paditësit se është shkelur apo cenuar nga i padituri. Kjo e drejtë gjen pasqyrim tek e drejta materiale dhe për këtë shkak, paditësi ka detyrimin që ta identifikojë në kërkesëpadi të drejtën që kërkon të mbrojë. Kjo, siç u tha më lart, paraqet rëndësi të veçantë për raportin e paditësit me të paditurin, në funksion të qartësimit të kërkesëpadi, për të cilën i padituri do të thirret në gjykatë që të japë shpjegime.

27. Në jo pak raste në praktikë “baza ligjore” e padisë, e cila shënohet në pjesën hyrëse të kërkesëpadi, barazohet me shkakun e padisë, çka është e pasaktë. Baza ligjore në këtë rast është vetëm një nga elementet që shërben për të identifikuar të drejtën subjektive që paditësi kërkon të mbrojë në gjykatë, duke shërbyer si pasqyrimi i së drejtës subjektive në të drejtën materiale. Sikurse është parashtruar më lart, shkakun e padisë përbëhet nga dy elemente, e drejta që kërkohej të mbrohet dhe faktet që bien ndesh me këtë të drejtë. Në këto kushte, kur në nenin 185 të K. Pr. Civile flitet për të drejtën e paditësit që të ndryshojë *“shkakun ligjor të padisë”*, kjo duhet kuptuar si ndryshim i referencës së paditësit jo vetëm në të drejtën materiale (si pasqyrim i së drejtës së tij subjektive që gëzon mbrojtje nga normat ligjore), por edhe në faktet e çështjes, në thelb të shkakut të padisë. Pra, në kuptim të kësaj dispozite, kur ndryshon *“shkakun ligjor”* i padisë, paditësi zgjedh të mos mbështetet më në titullin juridik (apo marrëdhënien juridike) fillestare, por e ndryshon atë, duke i bazuar pretendimet e tij të fillimit në një shkak tjetër ose thënë ndryshe në një titull juridik ose marrëdhënie juridike tjetër. Kjo shoqërohet njëkohësisht me referencën e re që paditësi bën në të dy elementet e shkakut të padisë dhe jo në vetëm njërin prej tyre.

27.1 Lidhur me këtë, vlen të theksohet se është tjetër aspekt çështja nëse shkakun e padisë qëndron apo jo në rastin konkret, apo thënë ndryshe nëse përputhet objekti i padisë me shkakun e saj. Kjo çështje i përket gjykimit të themelit, gjatë të cilit gjykata do të marrë në shqyrtim provat e paraqitura nga palët, me qëllim provimin e fakteve me rëndësi për çështjen. Paditësi afirmon se ka një të drejtë të garantuar nga ligji (*si dhe faktin krijues të së drejtës*) dhe se i padituri ka mbajtur një sjellje të tillë që bie ndesh me këtë të drejtë, ndaj për këtë shkak kërkon nga gjykata marrjen e një vendimi të caktuar kundër të paditurit. I padituri, pasi merr dijeni për pretendimet e paditësit, ka të drejtë të debatojë e të prapësojë vetëm brenda objektit të gjykimit dhe nëse do t'i shtrijë pretendimet edhe më tej, ka të drejtë që brenda kushteve të nenit 160 të K. Pr. Civile të paraqesë kundërpadi në të njëjtin gjykim.

28. Referuar sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se përgatitja dhe gjykimi, e zgjidhja e çështjes nuk mund të bazohet vetëm mbi atë që formalisht shkruhet në pjesën hyrëse të kërkesëpadi e që emërtohen “objekti i padisë” dhe “baza ligjore” e saj. Gjykata kur zgjidh mosmarrëveshjen merr në shqyrtim pretendimet e paditësit, të cilat parashtrohen në kërkesëpadi, si dhe gjatë ushtrimit të të drejtave që rrjedhin nga procesi, duke mbajtur parasysh se konform neneve 5, 31, 154 e 185 të K. Pr. C., objekti i padisë dhe shkakun e saj nuk përmbledhen domosdoshmërisht vetëm në pjesën hyrëse të kërkesëpadi. Gjykata ka detyrimin të vlerësojë dhe

të marrë parasysh të gjithë përmbajtjen e padisë dhe të identifikojë kërkimet e paditësit, në mënyrë që të mund të japë një vendim për to. Pala paditëse ka të drejtë të ngrejë pretendime për mbrojtjen e të drejtave dhe interesave që i njeh Kushtetuta apo ligji, ndërsa gjykata, në zbatim të parimit *iura novit curia*, analizon ligjërisht në mënyrë të pavarur këto pretendime, pa u lidhur me përcaktimin e palëve. Nëse gjykata konstaton se pretendimet e paditësit, d.m.th. objekti i padisë dhe shkakut i saj gjejnë mbrojtje ligjore, atëherë e pranon padinë, në rast të kundërt padia rrëzohet.

29. Sa më sipër ndodh për shkak se një fakt i caktuar mund të sjellë lindjen e shumë marrëdhënieve juridike të njëkohshme apo të njëpasnjëshme. Marrëdhëniet juridike në fjalë qëndrojnë në themel të shkakut të padive respektive që mund të ngrihen nga subjektet pjesëmarrëse të këtyre marrëdhënieve juridike. Objekti i padisë ose kërkimi që i kundërtësohet palës kundërshtarë mund të jetë i njëjtë në disa padi, por ato dallojnë nga njëra-tjetra, sepse bazohen në shkaqe të ndryshme juridike. Për këtë arsye, i takon paditësit të parashtrojë në gjykatë se mbi cilin shkak i mbështet pretendimet e tij, duke saktësuar të drejtat konkrete që ai kërkon të mbrojtë me anë të padisë. Në këtë kuptim, **gjykata e zbulon shkakun e padisë së paditësit duke e analizuar padinë në tërësinë e saj dhe jo duke u kufizuar te dispozitat ligjore të referuara nga paditësi në pjesën hyrëse të saj. Mund të ndodhë që paditësi të referojë gabimisht dispozitat ligjore, porse nga leximi i kërkesëpadisë del e qartë e drejta që ai kërkon të mbrojtë. Në këtë rast, gjykata duhet të zgjidhë çështjen konform shkakut që rezulton nga shqyrtimi në tërësi i kërkesëpadisë, duke bërë lidhjen midis fakteve që pretendohen prej paditësit se kanë ngjarë dhe të drejtave apo interesave që ai pretendon se i janë cenuar.** Për këtë arsye, në nenin 17 të K. Pr. Civile, është parashikuar e drejta e gjykatës që të ftojë palët që të japin shpjegime nga pikëpamja e së drejtës që ajo e çmon të nevojshme për zgjidhjen e çështjes. Gjatë dhënies së këtyre shpjegimeve, palët kanë mundësi të qartësojnë dhe saktësojnë edhe ndonjë mospërputhje rastësore në referencat ligjore.

30. Në nenin 16 të K. Pr. Civile përcaktohet se: *“Gjykata zgjidh mosmarrëveshjen në përputhje me dispozitat ligjore dhe normat e tjera në fuqi, që janë të detyrueshme të zbatohen prej saj. Ajo bën një cilësim të saktë të fakteve dhe veprimeve që lidhen me mosmarrëveshjen, pa u lidhur me përcaktimin që mund të propozojnë palët.*

Megjithatë, gjykata nuk mund të ndryshojë bazën juridike të padisë pa kërkesën e palës”.

30.1 Siç është theksuar edhe më lart, mosmarrëveshja i sillt gjykatës për zgjidhje me anë të ushtrimit të së drejtës së padisë nga paditësi. Padia është e drejta e personit që bën pretendimin për t’u dëgjuar, mbi themelin e këtij pretendimi, në mënyrë që gjykata ta shpallë atë të bazuar apo jo (neni 31 (1) i K. Pr. Civile). Pra, gjykata analizon pretendimet e paditësit, d.m.th. shikon nëse ka lidhje objekti i padisë me shkakun e saj (dhe sigurisht edhe faktet e provuara gjatë gjykimit) dhe në fund e shpall të bazuar ose jo padinë. Themeli i pretendimit formulohet nga palët dhe gjykata ka detyrimin që të shprehet mbi gjithçka që kërkohet dhe vetëm për atë që kërkohet (neni 6 i K. Pr. Civile).

31. Në zgjidhjen e mosmarrëveshjes, gjykata paraqitet në rolin e një arbitri asnjës, i cili vlerëson në mënyrë të paanshme pretendimet e palëve dhe në fund i shpall ato të bazuara apo jo. Palët kanë të drejtë të parashtrojnë para gjykatës interpretimin apo përcaktimin e tyre për faktet dhe të drejtat që lidhen me zgjidhjen e çështjes, por gjykata në ushtrim të pavarësisë dhe paanësisë së saj, i çmon vetë këto çështje, e nëse i gjen të bazuara pretendimet e palëve, i pranon, në të kundërt i rrëzon. Parimi *iura novit curia*, në këtë rast, do të thotë se gjykata nuk i merr si të mirëqena shpjegimet e palëve në lidhje me zbatimin e ligjit për çështjen konkrete, por si njohëse e ligjit, e zgjidh vetë mosmarrëveshjen, sipas formimit dhe bindjes së saj të brendshme, të bazuar në kriteret që parashikon Kushtetuta, Kodi i Procedurës Civile dhe ligjet e veçanta. Po ashtu, gjykata nuk lidhet as me përcaktimin që palët mund t’i bëjnë fakteve të çështjes, ndonëse ka detyrimin, konform nenit 10 të K. Pr. Civile, që të mbështetë vendimin e saj vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit. Gjykata vërtet e mbështet vendimin të faktet e paraqitura gjatë gjykimit, por vlerësimin e tyre e bën në mënyrë të pavarur, d.m.th. nuk i merr të mirëqena përcaktimet e

palëve, por pasi analizon provat e marra gjatë gjykimit, e vlerëson vetë ekzistencën e fakteve me rëndësi për zgjidhjen e çështjes. Gjykata, madje ka të drejtë që të ftojë palët për të dhënë shpjegime mbi faktet që ajo i vlerëson të nevojshme për zgjidhjen e mosmarrëveshjes (neni 9 i K.Pr.C.). Pra, gjykata nuk lidhet me përcaktimin që bëjnë palët në lidhje me faktet apo me ligjin që zbatohet për këto fakte.

32. Megjithatë, gjykata nuk mund të ndryshojë bazën juridike të padisë pa kërkesën e palës, që në rastin konkret është paditësi.

32.1 Pamundësia e gjykatës për të ndryshuar bazën juridike të padisë konform nenit 16 (2) të K. Pr. Civile duhet vlerësuar si kufizim ligjor që përputhet me parashikimet e neneve 6, 10, 14, 20 (2), 28, 31 dhe 185, e që ka të bëjë me ndalimin që gjykata të shprehet për diçka që nuk i është kërkuar. Në këtë rast, gjykata mban parasysh se që të pranohet padia (qoftë edhe pjesërisht) duhet që të ketë lidhje midis objektit dhe shkakut të saj, e nëse një gjë e tillë nuk ndodh, atëherë padia rrëzohet. Gjykata ka të drejtë të vlerësojë në mënyrë të pavarur elementet e shkakut të padisë (faktin dhe të drejtën), por këtë e bën në kuadër të verifikimit të përputhshmërisë së kërimit të paditësit me ligjin. Kjo pasi është paditësi ai që merr iniciativën për fillimin e procesit gjyqësor civil dhe gjykata ka detyrimin të gjykojë çështjen me pavarësi dhe paanësi, duke u shprehur vetëm për atë objekt mosmarrëveshje dhe për atë shkak ligjor që paditësi parashtrohet para saj.

E. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes, objekt gjykimi

33. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se Gjykata e Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë dhe ajo e Apelit Gjirokastrë nuk e kanë zgjidhur drejt mosmarrëveshjen e parashtruar nga paditësja me padi. Gjykata e rrethit shprehet se paditësja nuk ka referuar te ligji “Për pronësinë industriale”, kur në fakt ajo e ka përcaktuar qartë të drejtën e saj subjektive, të pretenduar si të cenuar dhe, edhe pa iu referuar ligjit në fjalë, është e qartë se çfarë kërkon dhe ku e mbështet pretendimin e saj.

34. Dispozitat përkatëse të Kodit Civil nxjerrin në pah llojin e së drejtës subjektive që paditësja kërkon të mbrojë në gjykatë dhe i takon kësaj të fundit që të vlerësojë bazueshmërinë e tyre në ligj, jo duke bërë një mbivendosje formale, midis asaj që kërkohet dhe “bazës ligjore” të vendosur në padi, por duke vlerësuar me kujdes natyrën e mosmarrëveshjes dhe duke i dhënë zgjidhje asaj. Nuk mund të jetë argument për rrëzimin e padisë referenca e paplotë në ligj, kur paditësja e ka qartësuar mjaftueshëm të drejtën që kërkon të mbrojë në gjykatë dhe kjo del qartë nga përmbajtja e padisë. Referenca ligjore nuk është shkak i padisë. Në këtë rast, shkak i padisë është mjaftueshëmrisht i qartë dhe lidhet me faktet e pretenduara si cenes prej paditëses për të drejtat e saj konform neneve 638, 639 e 608 të Kodit Civil. Për këtë arsye, gjykata duhet të japë vendim nëse pretendimi është i mbështetur në ligj apo jo dhe jo të merret me referencën e munguar ligjore të paditëses. Gjykata në zgjidhjen e çështjes zbaton legjislacionin në fuqi që është i detyrueshëm për të dhe këtë e bën pasi është qartësuar mjaftueshëm në lidhje me pretendimet e palëve.

35. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se rrëzimi i padisë së paraqitur nga ana e paditëses me arsyetimin e referencës së gabuar ligjore është bërë në zbatim të gabuar të ligjit.

36. Për sa më sipër, lidhur me zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se vendimi nr. 213, datë 30.5.2007 i Gjykatës së Apelit Gjirokastrë dhe vendimi nr. 210, datë 9.3.2007 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë nuk gjejnë mbështetje në ligj, dhe si të tillë duhet të prishen dhe çështja të dërgohet për rigjykim pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë, me tjetër trup gjykues.

PËR KËTO ARSYE,

Në mbështetje të nenit 141, paragrafi i 2 i Kushtetutës së Shqipërisë, nenit 17, germa “a” dhe 19 të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, si dhe të nenit 485, germa “ç” të Kodit të Procedurës Civile, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 213, datë 30.5.2007 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë dhe vendimit nr. 210, datë 9.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë, me tjetër trup gjykues.

Ky vendim është njësues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Besnik Imeraj (kryesues), Gani Dizdari, Ardian Dvorani, Fatos Lulo, Ardian Nuni, Arjana Fullani, Majlinda Andrea, Guxim Zenelaj, Aleksandër Muskaj, Andi Çeliku, Evelina Qirjako, Mirela Fana, Medi Bici, Edmond Islamaj, Shkëlzen Selimi

VENDIM

Nr. 1 datë 19.6.2013*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë të përbëra nga:

Ardian Dvorani	kryesues
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Aleksandër Muskaj	anëtar
Guxim Zenelaj	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Andi Çeliku	anëtar
Medi Bici	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Artan Broci	anëtar
Tom Ndreca	anëtar,

asistuar nga sekretare gjyqësore Elona Kardhiqi, në datën 18.6.2013 dhe 19.6.2013 morën në shqyrtim në çështjen penale me nr. 5/4 Akti, regj. themeltar, me palë:

KËRKUES: Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Tiranë, përfaqësuar në gjyq nga prokurori pranë Gjykatës së Lartë, Arqilea Koça.

I GJYKUAR: Stilian Vathi, i biri i Fadilit dhe i Ëngjëllushes, i datëlindjes 2.12.1983, banues në Rr. "Myslym Shyri", pallati 6, shk. 1, përfaqësuar nga Avokati Koli Bele, i caktuar kryesisht.

AKUZUAR: Për veprën penale të dezertimit, parashikuar nga neni 33/1 i Kodit Penal Ushtarak.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 111, datë 13.3.2007, ka vendosur:

"Deklarimin fajtor të të pandeburit Stilian Fadil Vathi për kryerjen e veprës penale të dezertimit parashikuar nga neni 33/1 i KP Ushtarak dhe dënimin e tij me 6 (gjashtë) muaj burgim. - Vuajtja e dënimit fillon nga dita e ekzekutimit të këtij vendimi."

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 948 akti, datë 24.5.2007, ka vendosur:

"- Pranimin e pjesshëm të kërkesës.

- Rivendosjen në afat të ankimit të kërkesës Stilian Vathi kundër vendimit gjyqësor nr. 111, datë 13.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë."

Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 24, datë 13. 9.2007, ka vendosur:

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 1/2013. Tiranë: Fletore Zyrtare nr. 216/2013, Qendra e Botimeve Zyrtare, 7 mars 2014. f. 9379.

“Lënien në fuqi të vendimit nr. 111, datë 13.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.”.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 1569, datë 9.11.2007, ka vendosur:

“Pranimin e kërkesës.

- Rivendosjen në afat të ankimit për në Gjykatën e Lartë kundër vendimeve gjyqësore nr. 111, datë 13.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe vendimit nr. 24, datë 13.9.2007 të Gjykatës së Apelit Tiranë.”.

Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë ka paraqitur rekurs i gjykuari Stilian Vathi, nëpërmjet avokatit të tij, i cili ka kërkuar prishjen e këtij vendimi dhe kthimin e çështjes për rigjykim, duke parashtruar këto shkaqe:

“Të dy vendimet e gjykatave janë marrë në mungesë të të pandehurit, pa u njoftuar ai për datën dhe orën e gjykimit, duke i mohuar atij në këtë mënyrë të drejtën për një proces të rregullt e të drejtë gjyqësor, duke shkelur rëndë dispozitat procedurale penale që garantojnë një proces të rregullt ligjor.

- Në gjykimin e zhvilluar në gjykatën e shkallës së parë mungojnë njoftimet e rregullta për të pandehurin prandaj dhe me të drejtë po kjo gjykatë ka pranuar kërkesën për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit.

- Të njëjtin gabim ka bërë edhe gjykata e apelit, ku edhe pse dihej adresa e saktë e të pandehurit, nuk ekziston asnjë fletëhirje që t'i jetë komunikuar atij apo ndonjë familjari të tij, për më tepër që nga kjo gjykatë nuk është njoftuar as avokati i caktuar me prokurë nga i pandehuri, duke zhvilluar edhe ajo një proces jo të rregullt ligjor.

- Në Gjykatën e Apelit Tiranë është bërë njoftimi me shpallje për të pandehurin në kundërshtim me kërkesat e nenit 140/4 të KP Penale, pasi nuk janë respektuar asnjë prej kërkesave të kësaj dispozite.

- Gjykatat kanë gabuar edhe në kualifikimin ligjor të veprës penale, pasi nuk jemi para elementeve të veprës penale të parashikuar nga neni 33/1 i Kodit Penal Ushtarak, sepse i pandehuri është larguar nga reparti me leje për shkak se e ka pasur nënën shumë të sëmurë dhe është proceduar dhe arrestuar pa u vënë në dijeni për këtë procedim.”.

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. s'ka, datë 21.10.2009, ka vendosur:

“Kalimin e çështjes në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me qëllim njehsimin e praktikës gjyqësore.”

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me vendim nr. 5/4 regjistri themeltar, datë 20.1.2011, kanë vendosur:

“Pezullimin e gjykimit të çështjes penale me nr. 5/4 regj. themeltar datë 11.1.2010 dhe dërgimin e çështjes Gjykatës Kushtetuese për të vlerësuar pajtueshmërinë e dispozitave të pikave 4 dhe 6 të nenit 147 të Kodit të Procedurës Penale me nenet 3, 4, 42, pika 2, 43 dhe 135 të Kushtetutës.”

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, me vendim nr. 31, datë 17.5.2012, ka vendosur:

“Pranimin e kërkesës për shfuqizimin e pikës 6 të nenit 147 të KPP-së, për shprehjen “në gjykatën e apelit”.

- Rrëzimin e kërkesës për shfuqizimin e pikës 4 të nenit 147 të KPP-së.”

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË

pasi dëgjuan relacionin e gjyqtarëve Mirela Fana dhe Medi Bici; mendimin e prokurorit Arqilea Koça, i cili kërkoi lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit Ushtarak Tiranë; në mungesë të përfaqësuesit të të pandehurit; pasi e bisedoi e analizoi çështjen në tërësi,

VËREJNË:

I. Rrethanat e faktit

1. Nga shqyrtimi gjyqësor në dyja shkallët e gjykimit dhe vendimet e dhëna nga të dyja gjykatat e faktit, rezultojnë të pranuarat prej tyre rrethanat si vijon: i pandehuri Stilian Vathi është mobilizuar nga Dega e Mobilizimit Ushtarak Tiranë me datë 8.8.2006 për të kryer shërbimin e detyrueshëm ushtarak dhe është caktuar në repartin ushtarak “Qendra Stërvitore Vertop” në Berat, ku edhe ka kryer periudhën stërvitore të karantinës.

2. Pas përfundimit të karantinës më datë 4.10.2006, i pandehuri Stilian Vathi është transferuar në repartin ushtarak nr. 4451 Tiranë, për të kryer shërbimin e detyrueshëm ushtarak aktiv.

3. Më datën 6.12.2006, i pandehuri Stilian Vathi është larguar pa leje nga reparti nr. 4451 Tiranë, largim për të cilën komanda e këtij reparti ushtarak ka bërë kallëzim penal pranë Prokurorisë Tiranë.

4. Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë ka filluar procedimin penal me nr. 395, në datën 20.12.2006, në ngarkim të të pandehurit Stilian Vathi, akuzuar për veprën penale të “Dezertimit”, parashikuar nga neni 33/1 të KP Ushtarak.

5. Hetimet paraprake në ngarkim të tij, si dhe gjykimi i çështjes janë bërë në mungesë të të pandehurit.

II. Procedurat gjyqësore

6. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 111, datë 13.3.2007, ka deklaruar fajtor të gjykuarin Stilian Vathi për veprën penale të “Dezertimit”, parashikuar në nenin 33, paragrafi i parë i Kodit Penal Ushtarak, vepër për të cilën është dënuar me 6 muaj burgim.

7. Më datë 11.5.2007, Policia Gjyqësore e komisarariatit të policisë nr. 2 Tiranë ka bërë ekzekutimin e vendimit nr. 111, datë 13.3.2007 ndaj të gjykuarit Stilian Vathi.

8. I gjykuari Stilian Vathi, meqenëse kishte humbur afatin për të bërë ankim në gjykatën e apelit, i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me kërkesë për rivendosjen në afat të ankimit.

9. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë me vendimin nr. 948 akti të datës 24.5.2007, ka pranuar kërkesën e të gjykuarit Stilian Vathi për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit kundër vendimit të themelit nr. 111, datë 13.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

10. Mbi ankimin e të gjykuarit, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 24, datë 13.9.2007, ka lënë në fuqi vendimin nr. 111, datë 13.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, me të cilin i gjykuari Stilian Vathi është deklaruar fajtor për veprën penale të “Dezertimit”, parashikuar në nenin 33, paragrafi i parë, i Kodit Penal Ushtarak, duke u dënuar me 6 muaj burgim.

11. Përveç sa më sipër, i gjykuari Vathi ka paraqitur kërkesë pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë edhe për t’u rivendosur në afat e drejta e tij për të paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë nr. 24, datë 13.9.2007, me të cilin është lënë në fuqi vendimi i fajësisë dhe dënimit të tij.

12. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 1569 akti, datë 9.11.2007, ka pranuar kërkesën e të gjykuarit për t’u rivendosur në afat e drejta e tij për të paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë.

13. Në bazë të këtij vendimi, i gjykuari Stilian Vathi ka paraqitur rekurs kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë, nëpërmjet avokatit të tij, i cili ka kërkuar prishjen e këtij vendimi dhe kthimin e çështjes për rigjykim, duke parashtruar shkaqet e përmendura në pjesën hyrëse të këtij vendimi.

14. Në seancën gjyqësore të zhvilluar në Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë prokurori Artur Selmani ka pretenduar se rekursi i të gjykuarit nuk duhet të merret në shqyrtim, pasi vendimi që ka rivendosur në afat të drejtën e rekursit për të gjykuarin është i pabazuar në ligj dhe konkretisht, përcaktimeve të nenit 147 të KP Penale, në pjesën që ka të bëjë me marrjen dijeni efektivisht për vendimin e ankimuar.

15. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, pasi ka marrë në shqyrtim këtë çështje në seancën gjyqësore të datës 21.10.2009, ka konstatuar se zgjidhja e kësaj çështjeje ka lidhje me interpretimin dhe zbatimin e nenit 147 të KP Penale, parë në aspekt të respektimit të parimeve kushtetuese dhe të KEDNJ-së. Gjithashtu, Kolegji ka konstatuar qëndrime jo të njëjta si nga gjykatat me të ulëta, ashtu edhe nga vetë Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë.

16. Kolegji Penal, si rrjedhojë e këtyre qëndrime të ndryshme, në bazë të nenit 438 të KP Penale dhe me qëllimin e ndryshimit dhe njësimin të praktikës gjyqësore, me vendimin nr. 1641/833 regjistri të datës 21.10.2009, ka vendosur të kalojë çështjen penale, që i përket të dënuarit Stilian Vathi, në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

17. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, me vendim nr. 5/4, regjistri themeltar, datë 20.1.2011, kanë vendosur *“Pezullimin e gjykimit të çështjes penale me nr. 5/4 Regj. Themeltar datë*

11.1.2010 dhe dërgimin e çështjes Gjykatës Kushtetuese për të vlerësuar pajtueshmërinë e dispozitave të pikave 4 dhe 6 të nenit 147 të Kodit të Procedurës Penale me nenet 3, 4, 42 pika 2, 43 dhe 135 të Kushtetutës”.

18. Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë me vendim nr. 31, datë 17. 5.2012, ka vendosur: *“Pranimin e kërkesës për shfuqizimin e pikës 6 të nenit 147 të KPP-së, për shprehjen “në gjykatën e apelit”. Rrëzimin e kërkesës për shfuqizimin e pikës 4 të nenit 147 të KPP-së”.*

III. Arsyetimi i Kolegjeve të Bashkuara

19. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konstatojnë se, nga gjykatat më të ulëta, por edhe nga vetë Kolegji Penal i kësaj gjykate, mbahen qëndrime të ndryshme në lidhje me kuptimin e institutit të rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit, qëndrime të ndryshme në interpretimin dhe zbatimin e nenit 147 të KPP-së.

20. Duke iu referuar praktikës unifikuese të saj vlerëson të sjellë në vëmendje përfundimet unifikuese të shprehura në vendimin nr. 2 të vitit 2002, në të cilin kolegjet janë investuar dhe janë shprehur posaçërisht për institutin e rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit.

21. Kështu, Kolegjet e Bashkuara me vendimin unifikues të vitit 2002 kanë ardhur në përfundimin se gjykata (kompetente) që duhet të procedojë me shqyrtimin e kërkesës për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, në çdo rast e rrethanë, është gjykata e shkallës së parë, duke arsyetuar se *“...në kuptim të nenit 147 të KPP-së, kërkesa për rivendosje në afat për të bërë ankim paraqitet (shqyrtohet) në gjykatën që ka dhënë vendimin dhe si e tillë duhet kuptuar përgjithësisht gjykata e shkallës së parë (gjykata e rrethit gjyqësor përkatës). Kjo rezulton nga përmbajtja e pikave 5 dhe 6 të nenit 147 të KPP-së. ... pavarësisht nëse çështja është shqyrtuar në themel ose jo edhe nga gjykata e apelit, kompetente për të shqyrtuar kërkesën për rivendosjen e afatit të ankimit është gjykata e shkallës së parë. Gjykata e apelit dhe pas saj Gjykata e Lartë shqyrtojnë vetëm ankimet kundër vendimeve respektive...”.*

22. Por, pavarësisht sa më lart, Kolegjet konstatojnë se, si nga gjykatat më të ulëta, edhe nga vetë Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vazhdohet të mbahen qëndrime jo të njëjta në lidhje me interpretimin dhe zbatimin e institutit të rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit. Dhe konkretisht, konstatohen qëndrime jo të njëjta në lidhje me kuptimin e termave të përdorur në këtë dispozitë, si: “gjykatë kompetente” për të shqyrtuar kërkesën për rivendosje në afat të ankimit, “organ që procedon”, palët që duhet të marrin pjesë në shqyrtimin e kërkesës për rivendosje në afat të ankimit, e drejta e ankimit në rastet e pranimit apo refuzimit të kërkesës për rivendosje në afat etj.

23. Kolegji Penal, si rrjedhojë e këtyre qëndrime të ndryshme, në bazë të nenit 438 të KP Penale dhe me qëllimin e ndryshimit dhe njësimin të praktikës gjyqësore, me vendimin nr. 1641/833, regjistri të datës 21.10.2009, ka vendosur të kalojë çështjen penale, që i përket të dënuarit Stilian Vathi, në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke shtruar për diskutim këto çështje për unifikim:

23. i) *Kundër vendimit të gjykatës, që lejon rivendosjen në afat për bërjen e rekursit, a mund të bëhet ankim nga palët përpara shqyrtimit të çështjes së themelit në Gjykatën e Lartë dhe cili do të konsiderohet “vendim përfundimtar”, sipas kuptimit të nenit 147/5 të K.P.Penale?*

23. ii) *Nëse Gjykata e Lartë, gjatë shqyrtimit të rekursit, konstaton se vendimi i rivendosjes në afat vjen ndesh me ligjin, a ka të drejtë të ndërhyjë në këtë vendim nëse nuk ka rekurs nga palët ndaj vendimit të themelit, nisur nga pengesa e ligjit për ankimin ndaj vendimit që lejon rivendosjen në afat?*

23. iii) *Nëse në gjykimin e çështjes në gjykatën e apelit njëra nga palët kërkon mospranimin e ankimit me arsyetimin se vendimi që ka pranuar kërkesën për rivendosjen në afat është në kundërshtim me ligjin, a ka të drejtë gjykata e apelit të shqyrtojë këtë kërkesë pa i hyrë shqyrtimit gjyqësor të themelit, nisur nga përmbajtja e nenit 147/5 të KP Penale, sipas të cilit vendimi që lejon rivendosjen në afat mund të ankimohet vetëm me vendimin përfundimtar?”*

24. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, pasi kanë marrë në shqyrtim këtë çështje në seancën gjyqësore të datës 20.1.2011, me vendimin nr. 5/4 regjistri themeltar, kanë vendosur: *“Pezullimin e gjykimin të çështjes penale me nr. 5/4 regj. themeltar datë 11.1.2010 dhe dërgimin e çështjes Gjykatës Kushtetuese për të vlerësuar pajtueshmërinë e pikave 4 dhe 6 të nenit 147 të Kodit të Procedurës Penale me nenet 3, 4, 42 pika 2, 43 dhe 135 të Kushtetutës”, me arsyetimin*

se formulimi i nenit 147 të Kodit të Procedurës Penale në pikat 4 dhe 6 nuk janë në pajtim me Kushtetutën dhe veçanërisht me nenet 3, 4, 42, pika 2, 43 dhe 135 të saj.

25. Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë në shqyrtimin e kërkesës së Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 31, datë 17.5.2012, ka vendosur pranimin e kërkesës për shfuqizimin e pikës 6 të nenit 147 të KPP-së, për shprehjen “në gjykatën e apelit” dhe rrëzimin e kërkesës për shfuqizimin e pikës 4 të nenit 147 të KPP-së.

26. Gjykata Kushtetuese në vendimin e saj arsyeton se: “... Sipas pikës 6 të nenit 147 të KPP-së. ankimi kundër vendimit të refuzimit të kërkesës mund të bëhet në gjykatën e apelit”. Shprehja “në gjykatën e apelit” të çon në përfundimin se mospranimi është vendosur nga gjykata e shkallës së parë. Si rrjedhim, gjykata vlerëson se kuptimi/zbatimi jo i drejtë i dispozitës së nenit 147/4 rrjedh pikërisht nga togfjalëshi “në gjykatën e apelit” i parashikuar në nenin 147/6 të KPP-së. Nëse pjesë e këtij togfjalëshi nuk do të ishte “e apelit”, atëherë ankimi do të bëhej në gjykatën më të lartë respektive ndaj vendimit të dhënë nga një gjykatë më e ulët, kompetenca e së cilës do të përcaktohej sipas rastit. Në këtë mënyrë, do të garantohej edhe parimi i gjykatës së caktuar me ligj, parashikuar nga neni 42/2 i Kushtetutës. Për këtë arsye, gjykata çmon se togfjalëshi “në gjykatën e apelit” bie ndesh me nenin 42/2 dhe 135 të Kushtetutës...”.

27. Në lidhje me çështjet që shtrohen për unifikim për efekt të njësimi të praktikës gjyqësore, tashmë pas vendimit të Gjykatës Kushtetuese, në seancën gjyqësore të datës 18.6.2013 përfaqësuesi i Prokurorisë së Përgjithshme mbajti qëndrimin se: “unifikimin e praktikës gjyqësore lidhur me kompetencën e gjykimit të kërkesave për rivendosje në afat, ku kompetente e gjykimit të kërkesës për rivendosje në afat t’i takojë asaj gjykate e cila është kompetente për shqyrtimin e atij mjeti ankimi që kërkohet të rivendoset në afat. Unifikimin e praktikës në rastin kur gjykata kompetente refuzon kërkesën për rivendosje në afat, atëherë, në rast refuzimi të rivendosjes në afat të apelit, ndaj atij vendimi të mund të ushtrohet rekurs ose në rast të refuzimit të rivendosjes në afat të rekursit, vendimi të konsiderohet përfundimtar. Unifikimin e praktikës në rastin kur gjykata kompetente pranon kërkesën për rivendosje në afat, atëherë në rast të pranimit të kërkesës për rivendosje në afat të apelit ndaj atij vendimi të mund të ushtrohet rekurs në Gjykatën e Lartë. Në rast të pranimit të rivendosjes në afat të rekursit vendimi të konsiderohet përfundimtar”.

28. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nisur nga parashtrimi i mësipërm i rrethanave të faktit dhe qëndrimeve të palëve në gjykim, për t’i dhënë përgjigje çështjeve të parashtruara për njësimin e praktikës gjyqësore, gjithmonë në funksion të zgjidhjes së çështjes objekt gjykimi dhe në përgjigje të shkaqeve të parashtruara në rekursin e të gjykuarit për zbatim të gabuar të ligjit penal procedural nga ana e gjykatave të faktit, vlerësojnë se duhet të mbahen parasysht kuptimi e zbatimi i dispozitave të Kodit Procedurës Penal lidhur me institutin procedural të rivendosjes në afat, të parashikuara në dispozitat në titullin III, kreu III të KP Penale, të titulluar “AFATET”.

29. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë të theksojnë se ligjvënësi, me qëllimin e mbrojtjes si të interesave të të pandehurve (së drejtës subjektive), ashtu edhe të interesit të shoqërisë në një proces gjyqësor penal, ka përcaktuar në mënyrë të qartë në ligjin procedural penal afate procedurale për të hartuar aktet procedurale, të detyrueshme për t’u zbatuar si për gjykatat, ashtu edhe nga palët ndërgjyqëse në një proces penal.

30. Rivendosja në afat është një institut procedural që përlligj karakterin formal të ligjit procedural. Ligjvënësi ka përcaktuar se rivendosja në afat, që nënkupton kthim mbrapa në kohën procedurale, pra kthim në momentin kur ka lindur e drejta për të përmbushur aktin procedural, është një institut përjashtimor, i mirëpërcaktuar dhe jo i mundshëm për t’u zbatuar për çdo lloj rasti.

31. Instituti i rivendosjes në afat ka si qëllim garantimin e një procesi të rregullt ligjor, konkretisht garantimi i ushtrimit të së drejtës nga palët në proces për të kundërshtuar një vendim në një gjykatë më të lartë, në ato raste, të përcaktuara në mënyrë taksative nga ligjvënësi, kur nuk ka pasur mundësi që ta ushtrojë këtë të drejtë brenda afatit ligjor.

32. Rivendosja në afat lejon palën ndërgjyqëse të ushtrojë të drejtën e ankimit kundër vendimit të themelit, pavarësisht tejkallimit të afateve, të cilat për shkak të natyrës prekluzive, me plotësimin apo kalimin e tyre, kanë çuar në dekadencë të së drejtës së saj për të ushtuar këtë ankim.

33. Siç është përmendur më sipër në pjesën përshkruese-arsyetuese të këtij vendimi, ligjvënësi

ka parashikuar institutin e rivendosjes në afat në titullin III, kreu III të KP Penale, e konkretisht:

1. *Prokurori, i pandehuri, palët private dhe mbrojtësit rivendosen në afatin e caktuar kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit fator ose të forcës madhore.*

2. *Në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.*

3. *Kërkesa për rivendosjen në afat paraqitet brenda dhjetë ditëve nga zhdukja e faktit që përbënte rast ose forcë madhore, kurse në rastet e parashikuara në paragrafin 2, nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për aktin. Rivendosja në afat nuk lejohet më shumë se një herë për secilën palë për çdo shkallë të procedimit.*

4. *Për kërkesën vendos organi që procedon në kohën e paraqitjes së saj.*

5. *Vendimi që lejon rivendosjen në afat për bërjen e ankimit mund të ankimohet vetëm bashkë me vendimin përfundimtar.*

6. *Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit” (neni 147 i KP Penale).*

34. Rastet e parashikuara nga neni 147 i KP Penale për rivendosjen në afat duhen interpretuar në mënyrë shteruese, të lidhura ngushtësisht me arsyet objektive që kanë penguar palën në ushtrimin efektiv të së drejtës së saj. Kështu pika 1 e nenit 147 parashikon “*forcën madhore*” apo “*rastin fator*”, si shkak për t’u rivendosur në afat të ankimit kundër një vendimi penal themeli.

35. Ndërsa pika 2 e nenit 147 përcakton si shkak për rivendosjen në afat, “*gjykimin në mungesë*” për aq sa provohet se, i pandehuri nuk ka marrë dijeni për zhvillimin e procesit dhe vendimin.

36. Rastet e sipërcituara përbëjnë kusht “*sine qua non*”, ekzistenca e të cilave justifikon në mënyrë të mjaftueshme paraqitjen e kërkesës për rivendosje në afat. Pala që është ndodhur në këto kushte ka të drejtë që t’i drejtohet gjykatës me kërkesë për rivendosje në afat. Me anë të kësaj kërkesë, pala që është ndodhur në kushtet e pamundësisë objektive të paraqitjes së ankimit ndaj vendimit të themelit, synon që të rifitojë përsëri kohën që ka kaluar që nga momenti i verifikimit të shkakut deri në momentin e zhdukjes së tij.

37. Shqyrtimi i kërkesës për vlerësimin e ekzistencës së kushteve dhe provave të nevojshme për vërtetimin e tyre bëhet nga gjykata gjatë zhvillimit të një procesi, i cili nuk është i njëjtë me gjykimin e themelit të çështjes, bazuar edhe në premisat logjike dhe funksionale që e karakterizojnë atë, ku kërkuar ka detyrimin (barrën) për të provuar situatën në të cilën është ndodhur, e cila pa fajin e tij e ka vendosur në pamundësi absolute për të respektuar afatet procedurale. Pra, gjatë shqyrtimit të kërkesës, ligjvënësi ka normuar të drejtën e kërkuar për t’u rivendosur në afat, por vetëm nëse ai provon se nuk ka marrë dijeni për zhvillimin e procesit gjyqësor dhe vendimit, të provojë se kjo padijeni nuk ka ardhur për faj të tij.

38. Në vijim të këtij arsyetimi dhe nga shqyrtimi i dispozitave të sipërcituara, Kolegjet e Bashkuara evidentojnë se dispozitat që kanë sjellë debate, qëndrime të ndryshme dhe vështirësi në praktikën gjyqësore janë ato të pikës 4, 5 dhe 6 të nenit 147 të këtij Kodi, ku parashikohet se: “4. *Për kërkesën vendos organi që procedon në kohën e paraqitjes së saj.* 5. *Vendimi që lejon rivendosjen në afat për bërjen e ankimit mund të ankimohet vetëm bashkë me vendimin përfundimtar.* 6. *Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit”.*

39. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke pasur parasysh edhe qëndrimet përkatëse në vendimin nr. 31, datë 17.5.2012 të Gjykatës Kushtetuese, arrijnë në përfundimin se është vendi për të ndryshuar qëndrimet e tyre të mëparshme, ndryshe nga praktika e unifikuar aktualisht e vendosur sipas vendimit unifikues nr. 2, datë 14.10.2002, në lidhje me mjetin procedural të rivendosjes në afat të ankimit, pra edhe dispozitat e neneve 147 e 148 të KPP-së.

40. Në rrethanat kur dispozitat e ligjit procedural nuk parashikojnë rregulla më të hollësishme, nuk janë të qarta apo përmbajnë edhe ndonjë kundërshti mes tyre, janë gjykatat ato që duhet të zgjidhin çështjen duke i zbatuar normat juridike në përputhje me qëllimin e përmbajtjen e tyre dhe në respektim të parimeve themeltare mbi të cilat qëndron procedimi penal në një shtet të së drejtës.

41. Në vijim të arsyetimit të mësipërm, në referim të çështjeve që janë shtruar për unifikim, Kolegjet e vlerësojnë me vend t’iu japin përgjigje këtyre pyetjeve:

i) Cila do të konsiderohet gjykatë kompetente për shqyrtimin e kërkesës për rivendosjen në afat, gjykata që ka dhënë vendimin ndaj të cilit është ushtruar ankimi, apo gjykata që do të shqyrtojë ankimin për vendimin e themelit?

ii) Në procesin e shqyrtimit të ankimit, cilat do të jenë palët pjesëmarrëse në proces?

iii) Në varësi të pranimit apo të rrëzimit të kërkesës për rivendosje në afat, cila do të jetë gjykata kompetente për shqyrtimin e ankimit dhe a lejohet që palët në të dy rastet të bëjnë ankim (pra si kur rrëzohet, ashtu edhe kur pranohet kërkesa për rivendosje në afat).

42. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në përgjigje të pyetjeve të sipërcituara do të kenë në konsideratë, ndër të tjera, edhe vlerësimet dhe qëndrimin e Gjykatës Kushtetuese për këtë çështje.

43. Konkretisht në vendimin nr. 31, datë 17.5.2012, Gjykata Kushtetuese arrin në përfundimin se: "... gjykata vlerëson se paqartësia që pretendohet nga gjykata referuese se, shprehja "organi që procedon" nënkupton patjetër gjykatën e shkallës së parë, nuk rrjedh nga pika 4 e nenit 147 të KP Penale, por nga kuptimi që i është dhënë kësaj shprehje nga vetë gjykata referuese në vendimin unifikues të saj. Shprehja "organi që procedon" i referohet organit që ka dhënë vendimin, ndaj të cilit kërkohet të ankohet i gjykuari. Pra, nëse i gjykuari kërkohet të ushtrojë ankim ndaj vendimit të apelit, kërkesën për rivendosje në afat duhet ta shqyrtojë gjykata e apelit dhe jo gjykata e rrethit gjyqësor ..."

A. Në lidhje me përgjigjen e pyetjes së parë

44. Duke pasur parasysh sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në përgjigje të pyetjes së parë të shtruar për zgjidhje (*Cila do të konsiderohet gjykatë kompetente për shqyrtimin e kërkesës për rivendosjen në afat, gjykata që ka dhënë vendimin ndaj të cilit është ushtruar ankimi, apo gjykata që do të shqyrtojë ankimin për vendimin e themelit?*), arrin në qëndrimin unifikues se: **Gjykata kompetente për shqyrtimin e kërkesës për rivendosje në afat është gjykata që ka dhënë vendimin ndaj të cilit ushtrohet ankimi. E thënë ndryshe, nëse kërkohet rivendosje në afat për të bërë ankim kundër vendimit të gjykatës së shkallës së parë, kompetente për gjykimin e kërkesës për rivendosje në afat do të jetë gjykata e shkallës së parë. Respektivisht, nëse kërkohet rivendosja në afat për të bërë ankim (rekurs) kundër vendimit të gjykatës së apelit, kompetente për gjykimin e kërkesës për rivendosje në afat është gjykata e apelit.**

45. Në këtë përfundim Kolegjet vlerësojnë se janë në koherencë të plotë me konkluzionet e Gjykatës Kushtetuese të shprehura në vendimin nr. 31, datë 17.5.2012.

B. Në lidhje me përgjigjen e pyetjes së dytë

46. Për t'i dhënë përgjigje pyetjes së dytë të shtruar për unifikim (*Në procesin e shqyrtimit të ankimit cilat do të jenë palët pjesëmarrëse në proces?*), Kolegjet e Bashkuara do të nisen nga përcaktimi i bërë nga ligjvënësi në nenin 147, pika 1 e KP Penale, i cili përcakton se: "...prokurori, i pandehuri, palët private dhe mbrojtësit rivendosen në afatin e caktuar kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit faktor ose të forcës madhore...".

47. Në vështrim të këtij përcaktimi të ligjvënësit, duke e parë dispozitën e nenit 147 të KP Penale në tërësi, në harmoni me dispozitat e tjera të këtij kodi, që përcaktojnë përgjithësisht formën e procesit gjyqësor penal dhe palët pjesëmarrëse në këtë proces, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se palët pjesëmarrëse në procesin gjyqësor për rivendosje në afat, do të jenë pikërisht ato të përcaktuara në pikën 1 të nenit 147 të KP Penale.

48. Në vijim të arsytimit të mësipërm Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në qëndrimin unifikues se: palë pjesëmarrëse në gjykimin e kërkesës për rivendosje në afat do të jenë sipas rastit: prokurori, i pandehuri (i gjykuari), palët private dhe mbrojtësit përkatës.

C. Në lidhje me përgjigjen e pyetjes së tretë

49. Në lidhje me pyetjen e tretë të shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë me vend trajtimin e saj në dy situata të ndryshme, ashtu siç i parashikon ligjvënësi në nenin 147 të K.P.Penale, e konkretisht:

- e para: në rastin kur kërkesa për rivendosje në afat pranohet nga gjykata, pra kur pala që ka humbur afatin është rivendosur në afat për të bërë ankim;

- e dyta: në rastin kur kërkesa për rivendosje në afat është refuzuar nga gjykata.

50. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë më të ndërlikuar në dukje situatën e parë të pyetjes së tretë të shtruar për zgjidhje e pikërisht kur kërkesa për rivendosje në afat pranohet nga gjykata, pra kur pala që ka humbur afatin është rivendosur në afat për të bërë ankim, situatë ligjore e parashikuar nga ligjvënësi në pikën 5 të nenit 147 të KP Penale: “5. *Vendimi që lejon rivendosjen në afat për bërjen e ankimit mund të ankimohet vetëm bashkë me vendimin përfundimtar...*”.

51. Pra, ndryshe nga parashikimi i pikës 6 të nenit 147, sipas të cilit pala kërkuese mund të bënte ankim menjëherë dhe në çdo rast kur kërkesa për rivendosje në afat refuzohet nga gjykata, në rastin e parashikuar në pikën 5 të po këtij neni, ligjvënësi ka vendosur kufizime për palën që kërkon të bëjë ankim kundër vendimit të gjykatës që lejon rivendosjen në afat.

52. Sipas këtij parashikimi, pala e cila nuk është dakord me vendimin e gjykatës që ka rivendosur në afat të drejtën për të bërë ankim, jo në çdo rast mund të ankohet kundër këtij vendimi, por vetëm bashkë me vendimin përfundimtar.

53. Për efekt të kuptimit dhe zbatimit të drejtë të ligjit, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë me vend të sqarojmë edhe njëherë kuptimin e vendimit përfundimtar të gjykatës, të cituar nga ligjvënësi.

54. Gjykata (e cilësdo shkallë gjykimi), shprehet me tre lloje vendimesh: 1. Me vendim të ndërmjetëm. 2. Me vendim jo përfundimtar; dhe 3. Me vendim përfundimtar.

55. Vendime të ndërmjetme janë ato që jepen gjatë gjykimit për të siguruar zhvillimin e gjykimit në mënyrë të rregullt në pajtim me kërkesat e dispozitave procedurale, si p.sh. vendimi për pranimin ose refuzimin e kërkesës për marrjen e një prove, për shtyrjen e gjykimit, për kryerjen e një ekspertimi etj.

56. Vendimet jopërfundimtare janë të gjitha llojet e vendimeve që pa e zgjidhur çështjen në themel i japin fund procesit gjyqësor penal të filluar.

57. Ndërsa vendime përfundimtare janë ato vendime që zgjidhin çështjen në themel, ku përfshihen jo vetëm vendimet e gjykatës së apelit, por edhe vendimet e gjykatës së rrethit gjyqësor që zgjidhin në themel çështjen (p.sh. që deklarojnë fajtor të pandehurin, që e deklarojnë të pafajshëm atë etj.).

58. Në këtë kuadër, në interpretim të pikës 5 të nenit 147 të KP Penale, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në qëndrimin unifikues se pala (pjesëmarrëse në gjykimin e kërkesës për rivendosje në afat), e cila nuk është dakord me vendimin për rivendosjen në afat, nuk mund të bëjë ankim në çdo kohë kundër këtij vendimi. Ajo (pala) mund të ankohet kundër vendimit të rivendosjes në afat, vetëm nëse ankohet për vendimin përfundimtar të gjykatës, që do të thotë kundër vendimit që ka zgjidhur çështjen në themel dhe vetëm bashkë me këtë vendim.

59. Pra, nëse kërkesën për rivendosje në afat e ka shqyrtuar gjykata e rrethit gjyqësor (dhe ka vendosur pranimin e saj), pala që nuk është dakord me këtë vendim mund të bëjë ankim ndaj tij vetëm nëse ankohet kundër vendimit të gjykatës së apelit që ka zgjidhur çështjen në themel në këtë rast (mbi bazën e ankimit të paraqitur bashkë me vendimin për rivendosje në afat), sepse ai është vendimi përfundimtar për të cilin shprehet ligjvënësi në pikën 5 të nenit 147 të KP Penale.

60. Në analizë sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se qëndrimi i mbajtur nga ligjvënësi në këtë rast është plotësisht i drejtë, pasi nëse pala e cila nuk ka qenë dakord me vendimin për rivendosjen në afat, por është dakord dhe nuk ka ankim kundër vendimit përfundimtar që ka zgjidhur çështjen në themel, nuk do të bënte sens që kjo palë të ankohej vetëm kundër vendimit për rivendosjen në afat. Në këtë rast mjeti i ankimit do të ishte jo efektiv në kuptim të nenit 13 të KEDNJ-së.

61. Por, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se situata duket e pazgjidhur plotësisht për rastin tjetër, kur kërkesën për rivendosje në afat e ka gjykuar gjykata e apelit. Në këtë rast vendimi përfundimtar, për të cilin bën fjalë ligjvënësi në pikën 5 të nenit 147 të KP Penale, është vendimi i Gjykatës së Lartë dhe palët nuk mund të ankohen kundër këtij vendimi.

62. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke u nisur nga qëllimi përfundimtar i gjykimit, që është dhënia e drejtësisë dhe zgjidhja në themel e çështjes, çmojnë se, pavarësisht se pala nuk mund të ushtrojë të drejtën e ankimit kundër vendimit të rivendosjen në afat e vendosur nga gjykata e apelit, kjo nuk përbën një shkelje të së drejtës për një mjet efektiv ankimi, pasi ky vendim mund të shihet si vendim i ndërmjetëm, si një vendim që jepet gjatë gjykimit për të siguruar zhvillimin e gjykimit në mënyrë të rregullt në pajtim me kërkesat e dispozitave procedurale.

63. Gjithsesi Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se ky është një qëndrim i ligjvënësit dhe siç është shprehur qartë Gjykata Kushtetuese në vendimin e saj nr. 31, datë 17.5.2012 “... I takon ligjvënësit të parashikojë një mjet ankimi efektiv lidhur me këtë fazë për të garantuar të drejtën kushtetuese të ankimit të garantuar nga neni 43 i Kushtetutës dhe neni 13 i KEDNJ-së...”.

64. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë më të thjeshtë në dukje situatën e dytë, pra kur kërkesa për rivendosje në afat është refuzuar nga gjykata, është parashikuar nga ligjvënësi në pikën 6 të nenit 147 të KP Penale e konkretisht: “...kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit”.

65. Në vështrim të këtij parashikimi të ligjvënësit, duke qenë se ai (ligjvënësi) kishte parashikuar mundësinë e ankimit në gjykatën e apelit, kuptohet qartë se gjykata kompetente për gjykimin e kërkesës për rivendosje në afat, në çdo rast, është gjykata e shkallës së parë që ka dhënë vendimin e themelit të çështjes.

66. Në këtë këndvështrim, përfundimi i arritur nga Kolegjet e Bashkuara në vendimin unifikues nr. 2 të vitit 2002 se: “...në kuptim të nenit 147 të KP Penale, kërkesa për rivendosje në afat për të bërë ankim bëhet në gjykatën që ka dhënë vendimin dhe si e tillë duhet kuptuar përgjithësisht gjykata e shkallës së parë...”, ka qenë i drejtë në raport me interpretimin korrekt të dispozitës.

67. Në kushtet kur situata ligjore ka ndryshuar pas vendimit nr. 31, datë 17.5.2012 të Gjykatës Kushtetuese me riformulimin e pikës 6 të nenit 147 të KP Penale: “6. Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim”, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë edhe njëherë se nuk mund të jetë Gjykata e Lartë gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat për të drejtën e ankimit, pasi kundër vendimit të Gjykatës së Lartë nuk mund të bëhet ankim.

68. Në vijim të sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në qëndrimin unifikues se: në rastin kur kërkesa për rivendosje në afat është refuzuar nga gjykata e rrethit gjyqësor, kundër këtij vendimi, pala kërkuuese (prokurori, i pandehuri, palët private apo mbrojtësit) mund të bëjë ankim në gjykatën e apelit. Gjithashtu, edhe në rastin kur kërkesa refuzohet nga gjykata e apelit, pala kërkuuese mund të bëjë ankimin (rekursin) në Gjykatën e Lartë.

IV. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes

69. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se, mbështetur në analizën mbi zbatimin e ligjit dhe jurisprudencën jo vetëm të Gjykatës së Lartë, por edhe të Gjykatës Kushtetuese e GJEDNJ-së, pretendimet e parashtruara në rekursin e paraqitur nga i gjykuari Stilian Vathi gjenden të bazuara në ligj për sa i përket njoftimit të tij nga gjykata e apelit ushtarak, duke shkelur në këtë mënyrë kriteret e vendosura nga nenet 132 - 141 dhe 351 të KPP-së.

70. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se vendimi nr. 24, datë 13.9.2007 i Gjykatës e Apelit Tiranë, që ka lënë në fuqi vendimin nr. 111, datë 13.3.2007 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, mbi bazën e të cilit i gjykuari Stilian Vathi është deklaruar fajtor për veprën penale të “Dezertimit”, parashikuar në nenin 33, paragrafi i parë i Kodit Penal Ushtarak, duke u dënuar me 6 muaj burgim, është i pambështetur në ligjin penal procedural dhe për rrjedhim duhet të priset dhe aktet duhet të kthehen për rishqyrtim në po atë gjykatë.

71. Nga materialet e dosjes gjyqësore rezulton se Gjykata e Apelit Tiranë ka zhvilluar gjykimin në mungesë të të gjykuarit duke mos e njoftuar atë, në kundërshtim me kriteret ligjore të parashikuara në nenet 132 - 141 të KP Penale.

72. Gjykata e apelit rezulton se për zhvillimin e seancës gjyqësore të datës 5.7.2007 ka njoftuar të gjykuarin me anë të fletëthirrjes që mban datën 11.6.2007, duke e dërguar në adresën: rruga “Myslym Shyri“, pall. 6, shk. I, Tiranë.

72.1 Kjo gjykatë në seancën gjyqësore të datës 5.7.2007, në bazë të nenit 140/4 të KPP-së, ka vendosur njoftimin e të gjykuarit me shpallje, pasi fletëthirrja e lartpërmendur është kthyer nga Posta Shqiptare me shënimin se “nuk njihet në këtë adresë”. Këtë njoftim gjykata ka urdhëruar të vendoset përsëri në adresën e të gjykuarit: rruga “Myslym Shyri“, pall. 6, shk. I, Tiranë dhe në njësinë bashkiake nr. 7, Tiranë.

73. Rezulton, gjithashtu, se në seancën e datës 5.7.2007, në bazë të njoftimit me shpallje të lartpërmendur, gjykata e apelit ka vendosur zhvillimin e gjykimit në mungesë të të gjykuarit dhe ka caktuar kryesisht avokat Luan Muho.

74. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se gjykata e apelit ka zbatuar gabim ligjin procedural penal lidhur me njoftimin e të pandehurit dhe zhvillimin e gjykimit në mungesë të tij. Kolegjet konstatojnë se i gjykuari Stilian Vathi nuk është njoftuar për orën dhe datën e caktuar nga gjykata për zhvillimin e gjykimit sipas kërkesave procedurale penale; njoftimi i tij është bërë me shpallje në kundërshtim me ligjin, duke i mohuar atij të drejtën për të marrë pjesë në gjykim, të mbrohet vetë apo me anë të mbrojtësit, të realizojë të gjitha kërkesat kushtetuese e ligjore të një procesi të rregullt ligjor.

75. Kolegjet vlerësojnë se njoftimi me shpallje i datës 5.7.2007 nuk i plotëson kriteret e nenit 140 të KPP-së. Ky njoftim nuk është vendosur në banesën e saktë ku banon i pandehuri. Rrjedhimisht edhe vendimi i gjykatës për zhvillimin e gjykimit në mungesë të të gjykuarit, caktimin e një avokati mbrojtës kryesisht dhe vazhdimi i gjykimit në praninë e tij (avokatit), nuk është i mbështetur në ligjin procedural penal. Rezulton se së bashku me ankimin e depozituar në gjykatë, i pandehuri Stilian Vathi kishte depozituar prokurën e posaçme datë 18.5.2007, nr. 403 rep., nr. 108 Kol., me anë të së cilës kishte caktuar përfaqësuesin e tij av. Ismail Qesja.

76. Kolegjet e Bashkuara, në referim të kriterëve që përcakton Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, Konventa Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut, Kodi i Procedurës Penale, çmojnë se njoftimet e bëra nga gjykata për pjesëmarrjen e të gjykuarit në gjykim nuk mund të pranohen si realizim i së drejtës së mbrojtjes së tij, në procesin penal, pasi bien në kundërshtim me:

76.1 Neni 6 i Konventës Evropiane të së Drejtave të Njeriut, në të cilin parashikohet se: *“1. Në përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të tij civile ose të çdo akuze penale kundër tij, çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme. Vendimi duhet të jepet publikisht, por prania në sallën e gjykatës mund t'i ndalohet shtypit dhe publikut gjatë tërë procesit ose gjatë një pjese të tij, në interes të moralit, të rendit publik ose sigurisë kombëtare në një shoqëri demokratike, kur kjo kërkohet nga interesat e të miturve ose mbrojtja e jetës private të palëve në proces ose në shkallën që çmohet tepër e nevojshme nga gjykata, kur në rrethana të veçanta publiciteti do të dëmtojë interesat e drejtësisë.*

2. Çdo i akuzuar për një veprë penale ka të drejtat minimale të mëposhtme:

a) të informohet brenda një afati sa më të shkurtër, në një gjuhë që ai e kupton dhe në mënyrë të hollësishme, për natyrën dhe për shkakun e akuzës që ngrihet ndaj tij;

b) t'i jepet koha dhe lehtësitë e përshtatshme për për gatitjen e mbrojtjes;

c) të mbrohet vetë ose të ndihmohet nga një mbrojtës i zgjedhur prej tij ose, në qoftë se ai nuk ka mjete të mjaftueshme për të shpërblyer mbrojtësin, t'i mundësohet ndihma ligjore falas kur këtë e kërkojnë interesat e drejtësisë;

d) të pyesë, ose të kërkojë që të merren në pyetje dëshmitarët e akuzës dhe të ketë të drejtën e thirrjes dhe të pyetjes të dëshmitarëve në favor të tij, në kushte të njëjta me dëshmitarët e akuzës;

e) të ndihmohet falas nga një përkthyes, në qoftë se nuk kupton ose nuk flet gjuhën e përdorur në gjyq..”

76.2 Neni 31 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, në të cilin parashikohet se: *“Gjatë procesit penal kushdo ka të drejtë: a) të vibet në dijeni menjëherë dhe hollësisht për akuzën që i bëhet, për të drejtat e tij, si dhe t'i krijohet mundësia për të njoftuar familjen ose të afërmit e tij; b) të ketë kohën dhe lehtësitë e mjaftueshme për të për gatitur mbrojtjen e vet; ... c) të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi ligjor të zgjedhur prej tij; të komunikojë lirisht dhe privatisht me të, si dhe t'i sigurohet mbrojtja falas, kur nuk ka mjete të mjaftueshme; ...”*

76.3 Neni 6 i Kodit të Procedurës Penale në të cilin parashikohet se: “1. I pandehuri ka të drejtë të mbrohet vetë ose me ndihmën e mbrojtësit. Kur nuk ka mjete të mjaftueshme i sigurohet mbrojtja falas me avokat. 2. Mbrojtësi ndihmon të pandehurin që t’i garantohen të drejtat procedurale dhe t’i ruben interesat e tij ligjore”.

77. Kolegjet theksojnë se akti gjyqësor i njoftimit të personit kundër të cilit është hapur një proces penal është i një rëndësie të veçantë që duhet bërë në përputhje me kërkesat e ligjit procedural, të cilat garantojnë ushtrimin efektiv të së drejtave nga ana e të pandehurit. Njoftimi i paqartë dhe joformal nuk mjafton. Nëse mund të pranohet një njoftim edhe tërthorazi, heqja dorë duhet të jetë e qartë. Është një e drejtë e personit të dënuar “*in absentia*”, i cili nuk rezulton se ka hequr dorë në mënyrë të qartë nga e drejta e tij për t’u paraqitur në gjykim, të ketë në të gjitha rastet një vendim të ri mbi akuzat (*Sejdovic kundër Italisë* 2000).

78. Standardet lidhur me njoftimin dhe zhvillimin e gjykimit në mungesë të të gjykuarit janë vendosur nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, duke çmuar se heqja dorë nga ushtrimi i së drejtës së garantuar nga Konventa duhet të përcaktohet saktësisht. “Kur ligjet kombëtare lejojnë realizimin e gjykimeve në mungesë për një person “të akuzuar penalisht”, menjëherë, sapo ai merr dijeni për këtë proces, duhet të ketë të drejtën për t’u dëgjuar nga gjykata mbi pretendimet e akuzës. Autoritetet kombëtare kanë një marrëz vlerësimi për zgjedhjen e mjeteve në sistemet e tyre ligjore, por me kusht që këto mjete juridike të jenë në përputhje me standardet e vendosura nga neni 6/1 i Konventës” (*Colozza kundër Italisë*, 1985).

79. Në zhvillim të jurisprudencës së saj lidhur me zhvillimin e procesin “*in absentia*” Gjykata Evropiane ka theksuar se: “... e drejta e një personi të akuzuar, për të qenë i pranishëm në seancën dëgjimore të akuzave të ngritura kundër tij është thelbësore për një proces të drejtë.” (*Ektabani kundër Suedisë* 1988 *Vaundelle kundër Francës* 2003); se: “Kjo përfshin jo vetëm praninë fizike, por edhe aftësinë për të dëgjuar dhe ndjekur procedimet, për të kuptuar provat dhe argumentet, për të orientuar përfaqësuesit ligjorë dhe për të dhënë fakte”. (*T and V kundër Mbretërisë së Bashkuar*); se: “Kjo është veçanërisht e rëndësishme kur procedimet kanë natyrë kontradiktore. Shteti ka detyrimin për t’i dhënë të pandehurit një njoftim efektiv dhe të përshtatshëm për seancën dhe të marrë masa për të siguruar praninë e tij”. (*Poitrinmol kundër Francës* 1993, *Spinatto kundër HMP Brixton dhe Italisë* 2001); se: “Është e një rëndësie thelbësore që i akuzuari duhet të jetë i pranishëm në seancë, sepse ai ka të drejtën të dëgjohet, por edhe sepse ai ka nevojë t’i verifikojë gjykatës vërtetësinë e thënieve të tij dhe t’i krabasojë këto me të palës tjetër ose dhe të dëshmitarëve. Ligjvënësi duhet të jetë në gjendje të mos nxisë mungesa të pajustifikueshme (*Geyseghem kundër Belgjikës* 1999); se: “Informimi i një personi mbi procedimin penal të filluar ndaj tij është një akt ligjor me një rëndësi të tillë që duhet të zbatohet në përputhje me kërkesat procedurale dhe të mirëfillta të afta për të siguruar ushtrimin efektiv të së drejtave të akuzuarit”. (*Zyflli kundër Shqipërisë* 2005); se: “Edhe pse nuk është absolute, e drejta e çdokujt, të akuzuar për një vepër penale, për t’u mbrojtur efektivisht nga një mbrojtës ligjor është një nga kriteret kryesore të gjykimit të drejtë. Një person i akuzuar penalisht nuk e humb këtë të drejtë thjesht për faktin se ai nuk ndodhet vetë personalisht në gjyq”. (*Mariani kundër Francës*, 2005).

80. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në garantimin e së drejtës themelore për një proces të rregull ligjor vlerësojnë të theksojnë dhe rezolutën (75) 11 “Për kriteret e gjykimit në mungesë të të akuzuarit” të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës, në të cilën rekomandohen standardet minimale për shtetet anëtarë mbi njoftimin e të gjykuarit dhe zhvillimin e procesin në mungesë të tij, të tilla si: i) *Askush nuk duhet të gjykohet pa pasur një thirrje për gjyq në kohë.* ii) *Kjo thirrje për gjyq duhet të ketë të sanksionuara edhe pasojat nëse i akuzuari nuk vjen në gjykim.* iii) *Kur gjykata vëren se edhe pse i akuzuari është njoftuar dhe nuk është paraqitur, ajo, nëse çmon se prania e tij në proces është e pazëvendësueshme ose beson se i akuzuari është penguar të paraqitet, duhet të vendosë shtyrjen e procesit...* vi) *Një vendim gjykate i dhënë në mungesë duhet t’i njoftohet personit sipas rregullave për njoftimet dhe marrjes dijeni brenda afatit të parashikuar për apelim. Ky afat duhet të fillojë që nga dita e marrjes dijeni efektivisht të personit, përveçse kur ai qëllimisht i fshihet drejtësisë.* vii) *Çdo personi të gjykuar në mungesë duhet t’i jepet e drejta për apelim me çdo lloj mjeti ligjor, që do t’i ishte dhënë sikur ai të ishte i pranishëm.* viii) *Për personin e gjykuar në mungesë, të cilit nuk i është bërë njoftimi në mënyrën e duhur, duhet të ketë një mjet ankimi që t’i mundësojë atij shfuqizimin e vendimit.* ix) *Një person i gjykuar në mungesë, por që njoftimi i është bërë në rregull, duhet të ketë të drejtën e një rigjykimi në mënyrën e zakonshme, nëse ai mund të provojë mungesën e tij para gjykatës për arsye të pavarura nga vullneti i tij”.*

81. Në mbështetje sa më sipër, Gjykata Kushtetuese ka konsoliduar praktikën lidhur me interpretimin e dispozitave të Kodit të Procedurës Penale mbi njoftimin e të pandehurit dhe zhvillimin e gjykimit në mungesë të tij.

82. Kjo gjykatë ka theksuar se: *“... Dispozitat procedurale për njoftimet vendosin një rend të caktuar për mënyrën e njoftimit të akteve për të pandehurin, prandaj duhet respektuar rendi sipas preferencës ligjore për këtë qëllim. Me këtë detyrim të organeve përkatëse shtetërore, për të njoftuar në mënyrë rigorozë të pandehurin dhe për të provuar se ai i fshihet drejtësisë, është e lidhur e drejta e tij për të marrë pjesë në gjykim, si dhe e drejta e gjykatës për të vendosur për gjykimin e tij në mungesë kur janë respektuar në mënyrë rigorozë dispozitat për njoftimin.....Në radhë të parë është e domosdoshme që i pandehuri duhet ketë dijeni nëse ndaj tij ka filluar një proces penal dhe, në radhë të dytë, ky duhet të heqë dorë vullnetarisht nga pjesëmarrja në të. Gjykata arrin në këtë përfundim për arsye se heqja dorë nënkupton një akt vullneti nga ana e të pandehurit, që siç është pranuar nga teoria e së drejtës penale, për të pasur një akt vullnetar duhet të ketë në radhë të parë një proces të brendshëm të perceptimit të realitetit nga ana e të pandehurit dhe më pas një proces të brendshëm vendimmarrjeje prej tij..... Gjykata Kushtetuese çmon se vendimi i mësipërm është i një rëndësie të veçantë, pasi parashikon se janë organet shtetërore ato që duhet të marrin të gjitha masat, nëpërmjet veprimeve aktive, për të siguruar gjykatën se i pandehuri është njoftuar në mënyrë të rregullt, se në ngarkim të tij ka një procedim penal dhe se i pandehuri, pas këtij njoftimi të rregullt, me vullnetin e tij të lirë vendos t'i fshihet drejtësisë. Pra, ky interpretim i nenit 6 të të KEDNJ-së nga ana GJEDNJ-së përbën një garanci procedurale më shumë për shtetasit e vendeve që kanë nënshkruar Konventën...”* (Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë vendimi nr. 30, datë 17.6.2010).

83. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se zhvillimi i një procesi në mungesë të të pandehurit kërkon domosdoshmërisht garantimin nga gjykatat të marrjes dijeni efektivisht nga i pandehurit mbi zhvillimin e procedimit kundër tij, si dhe heqjen dorë vullnetarisht dhe në mënyrë të qartë për të marrë pjesë në proces.

84. Kolegjet çmojnë se në të tilla rrethana, në kuptim të nenit 432, shkronja “b” të KP Penale, rekursi i paraqitur nga i gjykuari Stilian Vathi gjendet i bazuar në ligj e si i tillë do të pranohet, rrjedhimisht, në bazë të nenit 441, pika 1, shkronja “ç” të këtij Kodi, vendimi nr. 24, datë 13.9.2007 i Gjykatës së Apelit Tiranë do të priset dhe aktet do të kthehen për rishqyrtim në po atë gjykatë.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në mbështetje të neneve 438, 441 pika 1, shkronja “ç” të Kodit të Procedurës Penale,

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 24, datë 13.9.2007 të Gjykatës së Apelit Ushtarak Tiranë dhe kthimin e akteve për rishqyrtim në Gjykatën e Apelit Tiranë.

Ky vendim është unifikues për praktikën gjyqësore dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Ardian Dvorani (kryesues), Evelina Qirjako, Arjana Fullani, Aleksandër Muskaj, Guxim Zenelaj, Mirela Fana, Andi Çeliku, Medi Bici, Shkëlzen Selimi, Artan Zeneli, Edmond Islamaj, Tom Ndreca, Artan Broci

MENDIM PARALEL

Ne gjyqtarët Ardian Dvorani dhe Shkëlzen Selimi nuk ndajmë të njëjtin qëndrim me shumicën përsa i përket mënyrës së unifikimit të çështjeve nga Kolegjet e Bashkuara në vendimin nr.1, datë 19.6.2013, për arsyet që do t'i parashtrojmë më poshtë:

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me të drejtë morën në shqyrtim me qëllim unifikimin e praktikës në lidhje me kuptimin dhe zbatimin e drejtë të nenit 147 të K.Pr.Penale, i cili rregullon institutin e rivendosjes në afat të ankimit. Kjo nevojë lindi si rezultat i shfuqizimit nga ana e Gjykatës Kushtetuese me vendimin nr. 31, datë 17.5.2012 të togfjalëshit “në gjykatën e apelit” në pikën 6 të nenit 147 të K.Pr. Penale* dhe që kishte të bënte me ushtrimin e të drejtës së ankimit në rast të refuzimit të kërkesës për rivendosje në afat.

Ky ndryshim ligjor la pa efekt detyrues vendimin nr. 2, datë 14.10.2002 të Kolegjeve të Bashkuara i cili kishte përcaktuar në qëndrimin unifikues se gjykata kompetente për shqyrtimin e kërkesës për rivendosje në afat në çdo rast është gjykata e shkallës së parë, duke u bazuar në atë rast në interpretimin e dispozitës ligjore tashmë pjesërisht të shfuqizuar.

Gjykata Kushtetuese, në pjesën arsyetuese, ka konstatuar se togfjalëshi “në gjykatën e apelit” bie ndesh me parimin e gjykatës së caktuar me ligj dhe për pasojë është antikushtetues, pasi bie ndesh me nenin 42/2 dhe 135 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

Nuk ndajmë të njëjtin qëndrim me shumicën në përcaktimin e gjykatës kompetente në lidhje me shqyrtimin e kërkesës së rivendosjes në afat, e cila ka arritur në konkluzionin se: *“gjykata kompetente për shqyrtimin e kërkesës për rivendosje në afat është gjykata që ka dhënë vendimin ndaj të cilit ushtrohet ankim. E thënë ndryshe, nëse kërkohet rivendosje në afat për të bërë ankim kundër vendimit të gjykatës së shkallës së parë, kompetente për gjykimin e kërkesës për rivendosje në afat do të jetë gjykata e shkallës së parë. Respektivisht, nëse kërkohet rivendosja në afat për të bërë ankim (rekurs) kundër vendimit të gjykatës së apelit, kompetente për gjykimin e kërkesës për rivendosje në afat është gjykata e apelit”*.

Në kundërshtim me atë që pretendohet nga shumica se ky qëndrim është në koherencë me qëndrimin e mbajtur nga Gjykata Kushtetuese, kemi mendimin se duke e unifikuar çështjen e gjykatës kompetente për shqyrtimin e kërkesës për rivendosje në mënyrën e lartpërmendur jo vetëm që janë deformuar argumentet ligjore të dhëna nga Gjykata Kushtetuese në favor të përcaktimit të gjykatës së caktuar me ligj, por nuk ka gjetur zgjidhje të drejtë përcaktimi i gjykatës kompetente.

Gjykata Kushtetuese në vendimin e saj nr. 31, datë 17.5.2012 në pjesën arsyetuese është shprehur se:

*Gjykata vëren se në lexim të parë të dispozitës duket sikur ligjvënësi nuk e ka përcaktuar gjykatën kompetente për të shqyrtuar kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit. Por duke iu referuar interpretimit gjubësor në zërvënës të togfjalëshit “gjykata që procedon në kohën e paraqitjes së saj (kupto: kërkesën)”, atëherë kuptohet se ligjvënësi e ka lidhur gjykatën kompetente me **llojin e ankimit** që bën i gjykuari. Pra, nëse i gjykuari do të ankimojë vendimin e shkallës së parë, atëherë logjikisht dhe duke iu referuar dispozitave procedurale, **kompetente për shqyrtimin e ankimit do të jetë gjykata e apelit. Nëse i gjykuari do të ankimojë vendimin e gjykatës së apelit, kompetente do të jetë Gjykata e Lartë.** (f.9)*

Shihet qartë se përcaktimi i gjykatës kompetente do të bëhet në bazë të llojit të ankimit, duke përcaktuar se kompetente në rastin e shqyrtimit të kërkesës për rivendosje në afat do të jetë ajo gjykatë e cila është edhe kompetente për shqyrtimin e ankimit.

Shumica, edhe pse e citon vendimin e Gjykatës Kushtetuese, në pikën 43 të vendimit nuk e ka reflektuar këtë në qëndrimin unifikues duke mos e lidhur me kompetencën e gjykatës që do të shqyrtojë ankimin në rast të rivendosjes në afat, por me gjykatën e cila ka dhënë vendimin. Duke vepruar në këtë mënyrë jo vetëm që është vepruar në kundërshtim me parimin që një gjykatë nuk mund të marrë kompetencat e një gjykate tjetër të caktuar me ligj, por dhe me qëllimin e shfuqizimit të pjesshëm të dispozitës nga Gjykata Kushtetuese pikërisht të deformimit të ligjit në lidhje me kuptimin e gjykatës kompetente dhe interpretimit të gabuar të mëparshëm të Kolegjeve të Bashkuara

* Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit.

nga një formulim i gabuar i dispozitës procedurale penale. Jemi të mendimit se shumica përsëri ka vendosur në kundërshtim me parimin e gjykatës së caktuar me ligj.

Kolegjet e Bashkuara, duke definuar kompetencën në rastin e kërkesës për t'u rivendosur në afat, nuk kanë përcaktuar se cila do të ishte gjykata kompetente në rastin kur kjo kërkesë ka të bëjë me vendime apo të drejta gjatë fazës së hetimit paraprak.

Mendojmë se qëndrimi më i drejtë ligjor në lidhje me caktimin e kompetencës për shqyrtimin e kërkesës për rivendosje në afat do të ishte që: Kompetenca për shqyrtimin e kërkesës për t'u rivendosur në afat i takon asaj gjykate e cila është kompetente edhe për shqyrtimin e vetë ankimit për të cilin kërkohet rivendosja që sipas rastit do të ishte: për kërkesat gjatë fazës së hetimit paraprak gjykata e shkallës së parë (gjyqtari i hetimeve paraprake), për të rivendosur në afat të drejtën e ankimit është gjykata e apelit, ndërsa për rivendosjen në afat të rekursit është Gjykata e Lartë.

Në mbështetje të qëndrimit tonë vjen edhe rregullimi i pasojave që parashikohet në rastin kur kërkesa pranohet. Në nenin 148 të K.Pr.Penale*, i cili parashikon pasojat që vijnë nga rivendosja në afat e ankimit, parashikohet edhe përsëritja e veprimeve procedurale ku pala duhet të merrte pjesë. Ndërkohë që në paragrafin e dytë parashikohet se: *kur rivendosja në afat bëhet nga Gjykata e Lartë, ç'ka bën të qartë që rivendosja për rekursin është në kompetencën e kësaj gjykate*. Por, për shkak të natyrës që ka shqyrtimi i çështjes në këtë shkallë gjykimi, si gjykim i kufizuar vetëm në shkaqe ligji dhe jo fakti, delegimi i veprimeve procedurale që do të përsëriten i bëhet gjykatës që e ka zgjidhur çështjen në themel.

Kolegjet e Bashkuara në qëndrimin unifikues kanë lënë pa zgjidhur çështjen nëse prokurori ose ndonjë prej palëve të pranishëm në proces ka të drejtën e ankimit ndaj vendimit të gjykatës e cila ka pranuar kërkesën për t'u rivendosur në afat të ankimit dhe nëse po, ku do të paraqitet dhe si do të shqyrtohet.

Në parim, neni 147/1 i K.Pr.Penale i jep të drejtën për të kërkuar rivendosjen në afat prokurorit, të pandehurit, palëve private, si dhe mbrojtësve të tyre.

Sipas nenit 407/4 të K.Pr.Penale, *“E drejta e ankimit i takon vetëm atij që ligji ia nje shprehimisht. Kur ligji nuk bën dallim ndërmjet palëve, kjo e drejtë i takon secilës prej tyre”*.

Ankimet për kërkesat për rivendosjen në afat trajtohen përkatësisht në pikat 5† dhe 6‡ të nenit 147 të K.Pr.Penale. Në rast refuzimi të kërkesës, pika 6 e nenit të sipërcituar parashikon se kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim. Ndërkohë, në rast pranimit të kërkesës, pika 5 shprehet se “Vendimi që lejon rivendosjen në afat për bërjen e ankimit mund të ankimohet vetëm bashkë me vendimin përfundimtar”.

Neni 147 i K.Pr.Penale as në pikën 5, dhe as në pikën 6 nuk përcakton dhe as bën dallim ndërmjet palëve që legjitimohen për të bërë ankim. Kjo pasi instituti i rivendosjes në afat është një institut me karakter të përgjithshëm, i përdorshëm në të gjitha fazat e procesit penal dhe që mund të përdoret teorikisht nga të gjitha palët si nga i pandehuri, ashtu edhe nga prokurori apo palët e tjera të thirrura në proces.

Nisur nga natyra e procesit penal dhe palëve pjesëmarrëse në të, ku prania e prokurorit është e detyrueshme në procesin penal si dhe në varësi të rastit edhe palët private, rastet e kërkesës për t'u rivendosur në afat të këtyre subjekteve janë kufizuar: në i) rastin faktor dhe ii) forcën madhore.

Ndërkohë që ka një situatë specifike që i referohet pikërisht njohjes dhe pranimit nga ligji procedural penal i institutit të gjykimin në mungesë që ka për qëllim njohjen dhe garantimin e të drejtës së ankimit për të gjykuar në mungesë. Duke pasur parasysh se rivendosja në afat synon të rivendosë një të drejtë të humbur për palët në përgjithësi dhe veçanërisht për të gjykuar në

* N.148 i K.Pr.Penale “Efektet e rivendosjes në afat”

1. Gjykata që ka vendosur rivendosjen në afat, me kërkesën e palës dhe për aq sa është e mundur, urdhëron përsëritjen e veprimeve në të cilat pala kishte të drejtë të merrte pjesë. Kur rivendosja në afat bëhet nga Gjykata e Lartë, përsëritja e veprimeve vendoset nga gjykata që është kompetente për shqyrtimin në themel.

† Vendimi që lejon rivendosjen në afat për bërjen e ankimit mund të ankimohet vetëm bashkë me vendimin përfundimtar.

‡ Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim.

mungesë, ai, në varësi të pranimit ose jo, do t'i nënshtrohet kontrollit gjyqësor duke garantuar të drejtat e gjithë subjekteve pjesëmarrëse dhe që legjitimohen të bëjnë ankim. Në interpretim të qëllimit të institutit të rivendosjes në afat dhe të pasojave që krijon për palët duhet të kuptohet dhe të zërthehet e drejta e ankimit sipas pikës 5 dhe 6 të nenit 147 të K.Pr.Penale. Për më tepër dhe të pasojave që krijon pas rivendosjes të së drejtës dhe të detyrimit që krijon për gjykatën shqyrtimi i çështjes dhe të rënies në dekadencë të pretendimeve që mund të ketë pala tjetër në lidhje me ligjshmërinë e vendimmarrjes.

Mendojmë se shumica në vendimmarrjen e saj nuk ka arritur dot të bëjë dallimin dhe të interpretojë saktë se në rastin kur flitet për të drejtë ankimi sipas pikës 6 të nenit 147 të K.Pr.Penale, ajo i njihet si e drejtë të gjykuarit në mungesë e lidhur kjo ekskluzivisht me rastin e parashikuar në nenin 147/2 të K.Pr.Penale, ndërsa e drejta e ankimit sipas pikës 5 të këtij neni i drejtohet prokurorit ose palëve private.

Parashikimi nga neni 147/6 i shtyrjes së ankimit bashkë me vendimin përfundimtar, është natyrisht një zgjidhje *pro reo*, që i zgjeron të drejtat e këtij të fundit duke i dhënë mundësinë që të përfitojë nga efektet e rivendosjes në afat, deri në momentin e vendimit përfundimtar. Ndryshe nga shumica që ka përcaktuar si vendim përfundimtar vendimin e gjykatës së apelit, kemi mendimin se vendimi përfundimtar është vendimi gjyqësor i cili e ka zgjidhur çështjen në themel, pavarësisht i kujt shkallë gjykimi është ai dhe për të cilin kërkohet të ushtrohet e drejta e ankimit (rekursit).

Jemi të mendimit se me këtë vendimmarrje unifikuese padrejtësisht i është mohuar e drejta e ankimit prokurorit në rastin kur ai nuk është dakord me vendimin i cili rivendos në afat ankimin për të pandehurin, e cila sipas interpretimit tonë i njihet në bazë të nenit 147/5 të K.Pr.Penale. Në çdo rast, kur gjykata pranon kërkesën për rivendosje në afat të ankimit prokurori ka të drejtë ta kundërshtojë në gjykimin e vazhduar në bazë të ankimit të rivendosur në afat nga i gjykuari dhe gjykata, përpara se të shqyrtojë themelin e ankimit në lidhje me vendimin përfundimtar duhet të marrë në vlerësim shkaqet e ankimit kundër vendimit të rivendosjes në afat dhe nëse konstaton se ato janë të pabazuara mandej mund të vazhdojë shqyrtimin e çështjes. Në rast se pretendimet e prokurorit qëndrojnë, atëherë gjykata duhet të prishë vendimin e rivendosjes në afat të ankimit dhe të deklarojë të papranueshëm ankimin.

Shumica, duke unifikuar në mënyrë të gabuar se cila është gjykata kompetente në shqyrtimin e kërkesës për rivendosje në afat, ka gabuar më pas edhe në të drejtën e ankimit, sepse në qoftë se do të njëhej kjo e drejtë, ajo në vetvete do t'i nënshtrohej kontrollit gjyqësor tashmë jo nga gjykata kompetente, por nga një gjykatë më e lartë, ndërkohë që është vetë gjykata kompetente për shqyrtimin e vendimit përfundimtar e cila do të shqyrtojë edhe ligjshmërinë e vendimit të rivendosjes në afat.

Duke e interpretuar në këtë mënyrë, pra të kontrollit paraprak të vendimit të rivendosjes në afat, do të shmangej ajo situatë e cila mund të ndodhë ashtu siç me të drejtë Gjkata Kushtetuese në lidhje me padobishmërinë e ankimit në rast se një gjykatë më e lartë do të konstatonte zbatimin e gabuar të ligjit në vendimin e rivendosjes në afat të ankimit dhe do të prishte një vendim përfundimtar të dhënë në favor të tij. Në këtë rast Gjkata Kushtetuese është shprehur se:

Gjkata çmon se në këtë rast kemi të bëjmë me një të drejtë ankimi jo efektive në kuptim të nenit 43 të Kushtetutës dhe nenit 13 të KEDNJ, sepse palët, pas rigjyqimit në themel, mund të përballen me një rezultat të ndryshëm pa pasur mundësi të ankohen paraprakisht lidhur me bazueshmërinë në ligj dhe prova të kërkesës për rivendosjen ose jo në afat të së drejtës së ankimit.

Ne, gjyqtarët e mendimit paralel, mendojmë se nëse do të përcaktohej drejt gjykata kompetente, e cila shqyrton kërkesën për rivendosje në afat si dhe të së drejtës së ankimit, do të kishim një proces të rregullt ligjor duke respektuar të drejtat e palëve dhe një zbatim të drejtë të ligjit procedural penal nëpërmjet praktikës unifikuese.

VENDIM
Nr. 2 datë 20.6.2013*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbërë nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Aleksandër Muskaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Guxim Zenelaj	anëtar
Medi Bici	anëtar
Evelina Qirjako	anëtare
Mirela Fana	anëtare
Shkëlzen Selimi	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Tom Ndreca	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Artan Broci	anëtar,

në seancën gjyqësore të datës 20.6.2013 morën në shqyrtim çështjen penale me nr. 71008-01151-00-2011 Akti, që i përket:

TË PANDEHURIT: Gjergj Leka

OBJEKTI: *Ankim kundër vendimit të pushimit datë 1.12.2009 të Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Tiranë, lidhur me procedimin penal nr. 1264 të vitit 2009.*

Baza ligjore: Neni 329 i K.Pr.Penale.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 383 Akti, datë 21.7.2010, ka vendosur:

- Pranimin e kërkesës së bërë nga kërkuesi Gjergj Leka.
- Shfuqizimin e vendimit datë 1.12.2009 të Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Tiranë për pushimin e procedimit penal nr. 1264, të vitit 2009, duke urdhëruar vazhdimin e hetimeve të mëtejshme për këtë procedim penal në zbatim të detyrave të lëna nga gjykata.
- Shpenzimet gjyqësore siç janë bërë.
- Kundër këtij vendimi mund të bëhet ankim nga palët sipas ligjit në Gjykatën e Apelit Tiranë brenda afatit ligjor.

Gjykata e Apelit Tiranë, mbi ankimin e Prokurorisë së Rrethit Tiranë, me vendimin nr. 834, datë 17. 6.2011, ka vendosur:

- Prishjen e vendimit nr. 383 Akti, datë 21.7.2010 të Gjykatës Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe kthimin e çështjes për rigjykim pranë asaj gjykate, me trup tjetër gjykues.

Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë, më datë 19.7.2011, ka paraqitur rekurs Gjergj Leka nëpërmjet avokatit Vangjel Muzina, i cili ka kërkuar:

Prishjen e vendimit nr. 834, datë 17.6.2011 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe lënien në fuqi të vendimit penal nr. 383 Akti, datë 21.7.2010 të Gjykatës Rrethit Gjyqësor Tiranë, duke parashtruar këto shkaqe:

- Kthimi i çështjes është një zvarritje e theksuar e gjykatës së apelit.
- Mosthirrja e personave të akuzuar nuk është detyrë e gjykatës, por e Prokurorisë.
- Gjykata e apelit nuk ka kryer asnjë hetim gjyqësor.

Nisur nga konstatimi i praktikave të ndryshme të ndjekura lidhur me zbatimin e institutit të

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 2/2013. Tiranë: Fletore Zyrtare Ekstra nr. 96/2013, Qendra e Botimeve Zyrtare, 30 qershor 2014. f. 3.

kundërshtimit të vendimeve të pushimit të çështjes ose të akuzës të prokurorit, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 19.12.2012, ka vendosur:

- Të dërgojë për shqyrtim këtë çështje në Kolegjet e Bashkuara, për unifikimin e praktikës gjyqësore.

Me anë të këtij vendimi, Kolegji Penal ka shtruar për diskutim para Kolegjeve të Bashkuara çështjet e mëposhtme:

1. *Referuar nenit 329 të K.Pr.Penale, të drejtën e ankimit kundër vendimit të pushimit e ka i dëmtuari dhe i pandehuri, ndërkohë praktika gjyqësore, por edhe Kodi i Procedurës Penale, njeh si pjesëmarrës në procesin penal edhe këto subjekte: 1. kallëzuesin dhe të kallëzuarin. 2. personin të cilit i atribuohet vepra penale. 3. personin ndaj të cilit zhvillohen hetime. A legjitimohen këta persona të paraqesin ankim në gjykatë kundër vendimit të pushimit të çështjes penale, pavarësisht nga parashikimi i nenit 329 të K.Pr.Penale?*

2. *Në gjykimin e kësaj çështje, përveç subjektit që paraqet ankim kundër vendimit të pushimit, kush janë pjesëmarrësit e tjerë në gjykim? A është e detyrueshme thirrja në gjykim edhe e atyre personave që përmenden në pikën 1 (kur ata nuk janë ankuesi)?*

3. *Cila është gjykata që do të gjykojë kundërshtimin e vendimit të pushimit, gjyqtari i vetëm apo si trup gjykues prej tre gjyqtarësh, apo gjyqtari që shqyrton kërkesat gjatë hetimeve paraprake?*

4. *Gjykata në gjykimin e kësaj çështjeje, kur konstaton se vendimi i pushimit dubet të ndryshohet (shfuqizohet) dhe hetimet të vazhdojnë, a ka të drejtë të përcaktojë se cilat janë veprimet që prokurori dubet të bëjë domosdoshmërisht? Gjithashtu, kur nuk ka nevojë për hetime të tjera, a ka të drejtë gjykata të urdhërojë prokurorin për të dërguar çështjen në gjykim?*

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët Artan Zeneli dhe Artan Broci; prokurorin Kujtim Luli, i cili kërkoi prishjen e vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë nr. 834, datë 17.6.2011 dhe kthimin e akteve për rishqyrtim në të njëjtën gjykatë, me tjetër trup gjykues,

VËREJNË:

I. Rrethanat e faktit

1. Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, bazuar në materialin kallëzues të depozituar nga shtetasi Gjergj Leka, ka regjistruar procedimin penal nr. 1264 të vitit 2009 për veprën penale “Falsifikimi i dokumenteve”, parashikuar nga neni 186 i K.Penal. Kallëzuesi, Gjergj Leka ka kërkuar fillimin e procedimit penal ndaj vëllait të tij, shtetasit Vasil Leka, duke pretenduar se vëllai i tij, i nxitur nga vëllai tjetër, Androkli Leka, në vitin 2007 kanë bërë kallëzim penal të rremë në ngarkim të tij, i cili është i regjistruar në prokurori me nr. 6709, datë 9.11.2007, me objektin për mashtrim dhe falsifikim lidhur me kontratën e dhurimit të bërë tek noteri Ilir Qejvani, ku ka nënshkruar nëna e tij dhe të pranishëm kanë qenë shtetasit Lutfije Leka e Polikron Leka.

2. Organi i Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin datë 1.12.2009, në përfundim ka vendosur pushimin e çështjes në bazë të nenit 328/1, pika “P” të K.Pr.Penale, që bën fjalë për rastet e tjera të parashikuara në ligj.

3. Pas ankimit të kallëzuesit, me vendimin nr. 383 Akti, datë 21.7.2010, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur shfuqizimin e vendimit datë 1.12.2009 të Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Tiranë, për pushimin e procedimit penal, duke urdhëruar vazhdimin e hetimeve të mëtejshme për këtë procedim penal, në zbatim të detyrave të lëna nga ana e gjykatës.

4. Mbi ankimin e prokurorit, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 834, datë 17.6.2011, ka prishur vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, duke e kthyer çështjen për rigjykim, për shkak se ka konstatuar shkelje procedurale të dispozitave lidhur me njoftimin e pjesëmarrjes e palëve, si dhe se duheshin thirrur në gjykim, nga ana e gjykatës së shkallës së parë, i kallëzuari, i cili ka interesa direkt në këtë procedim.

5. Në seancën para Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, nga ana e prokurorit u parashtrua se: në gjykimet me objekt “Kundërshtimin e vendimit të pushimit të çështjes penale”, në praktikën e Kolegjeve Penale të Gjykatës së Lartë janë mbajtur qëndrime të ndryshme lidhur me pjesëmarrjen në proces të palëve që kanë interesa, që përfitojnë apo cenohen, nga një vendim gjyqësor (konkretisht: vendimi nr. 78, datë 25.5.2011 dhe nr. 172, datë 21.12.2011 i Kolegjeve Penale të Gjykatës së Lartë). Prokurori ka kërkuar që çështja të tërhiqet pranë Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë për njësim të praktikës gjyqësore, sa i përket përcaktimit të pjesëmarrësve në këtë proces penal. Gjithashtu, prokurori ka çmuar si të domosdoshëm qartësimin e kuptimit dhe interpretimin nëpërmjet një qëndrimi unifikues që duhet mbajtur lidhur me thirrjen apo jo, si palë në proces, në gjykimet që kanë për objekt kundërshtimin e vendimit të pushimit apo të mosfillimit të procedimit/çështjes penale, të personit ndaj të cilit është bërë kallëzim penal apo të personit ndaj të cilit atribuohet vepra penale.

6. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 19.12.2012, ka vendosur të kalojë çështjen në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, për njësimin dhe unifikimin e praktikës gjyqësore.

II. E drejta e zbatueshme

7. Nisur nga parashtrimi i mësipërm i rrethanave të faktit dhe i qëndrimeve të palëve në gjykim, për t'i dhënë përgjigje çështjeve të parashtruara sa i takon njësimin të praktikës gjyqësore, në funksion të zgjidhjes së çështjes objekt gjykimi dhe në përgjigje të pretendimeve të parashtruara në mjetin e rekursit, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se duhet të mbahen parasysh, para së gjithash, dispozitat vijuese të Kushtetutës, të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore (KEDNJ) dhe të Kodit të Procedurës Penale.

Neni 42/2 i Kushtetutës parashikon se: *“Kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetuese dhe ligjore, ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj”*.

Në nenin 6, pika 1, të KEDNJ, parashikohet se: *“Neni 6 “E drejta për një proces të rregullt”*

1. *Në përcaktimin e (...) çdo akuzë penale kundër tij, çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme (...).*

Në pajtueshmëri me qëllimin dhe frymën e këtyre dispozitave, edhe në nenet 34, 58, 290, 291 328 dhe 329 të Kodit të Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë parashikohet se:

“Neni 34 “Marrja e cilësisë së të pandehurit”

1. *Merr cilësinë e të pandehurit personi të cilit i atribuohet vepra penale me aktin e njoftimit të akuzës, në të cilin tregohen të dhënat e mjaftueshme për marrjen si të pandehur. Ky akt i njoftohet të pandehurit dhe mbrojtësit të tij.*

Kur pas marrjes së personit si të pandehur dalin të dhëna të reja që ndryshojnë akuzën e paraqitur ose e plotësojnë atë, prokurori merr vendim, të cilin ia njofton të pandehurit.

2. *Cilësia e të pandehurit ruhet në çdo gjendje dhe shkallë të procesit derisa të ketë marrë formë të prerë vendimi i pushimit, i pafajësisë ose i dënimit.*

3. *Cilësia e të pandehurit rimerret kur priset vendimi i pushimit ose kur vendoset rishqyrtimi i procesit.*

4. *Dispozitat që zbatohen për të pandehurin zbatohen edhe për personin nën hetim, me përjashtim të rasteve kur ky Kod parashikon ndryshe. Ndaj këtij personi shtriben edhe të drejtat dhe garancitë që janë parashikuar për të pandehurin”.*

* VGJK 9/2003: E drejta e ankimit është element i procesit të rregullt ligjor, parashikuar në nenin 42 të Kushtetutës dhe e lidhur ngushtë me parimin e dëgjimit, parashikuar në nenin 33 të Kushtetutës. Ajo parashikohet si “ankim efektiv” në nenin 13 të Konventës Evropiane të së Drejtave të Njeriut. Sipas kësaj të drejte, çdo individ mund t'i drejtohet instancave kombëtare kur pretendon se është viktimë e një mase të marrë nga autoritetet shtetërore dhe që sipas tij vjen në kundërshtim me Kushtetutën, Konventën Evropiane të së Drejtave të Njeriut dhe ligjet e brendshme. E drejta e ankimit presupozon të drejtën e qytetarit për t'iu drejtuar një organi më të lartë shtetëror, pranimin e ankimit, ekzistencën e organit për shqyrtimin e ankimit, afatet optimale të shqyrtimit, shqyrtimin objektiv, kontrollin gjyqësor si kontrollin përfundimtar ndaj ankimit dhe një garanci për një rehabilitim të mundshëm si pasojë e shqyrtimit dhe pranimit të ankimit.

Neni 58 "Të drejtat e personit të dëmtuar nga vepra penale"

1. Personi i dëmtuar nga veprat penale ose trashëgimtarët e tij kanë të drejtë të kërkojnë procedimin e fajtorit dhe shpërblimin e dëmit.

2. Personi i dëmtuar që nuk ka zotësi juridike për të vepruar i ushtron të drejtat që i janë njohur me ligj nëpërmjet përfaqësuesit ligjor.

3. I dëmtuari ka të drejtë të parashetrojë kërkesa në organin procedues dhe të kërkojë marrjen e provave. Kur kërkesa e tij nuk pranohet nga prokurori, ai ka të drejtë të ankohet në gjykatë brenda 5 ditëve nga marrja dijeni".

Neni 290 "Rrethanat që nuk lejojnë fillimin e procedimit"

1. Procedimi penal nuk mund të fillojë dhe, në qoftë se ka filluar, duhet të pushojë në çdo gjendje të procedimit, kur:

- a) personi ka vdekur;
- b) personi është i papërgjegjshëm ose nuk ka mbushur moshën për përgjegjësi penale;
- c) mungon ankimi i të dëmtuarit ose ai e tërheq ankimin;
- ç) kur fakti nuk parashikohet nga ligji si vepër penale ose kur del qartë që fakti nuk ekziston;
- d) vepra penale është shuar;
- dh) është dhënë amnisti;
- e) në të gjitha rastet e tjera të parashikuara nga ligji.

Neni 291 "Vendimi për mosfillimin e procedimit"

1. Kur ekzistojnë rrethanat që nuk lejojnë fillimin e procedimit, prokurori jep vendim të arsyetuar për mosfillimin e procedimit.

2. Vendimi u njoftohet menjëherë atyre që kanë bërë kallëzim ose ankim, të cilët mund ta kundërshtojnë atë në gjykatë, brenda pesë ditëve nga njoftimi i vendimit.

"Neni 328 "Pushimi i çështjes"

1. Në çdo fazë të procedimit, prokurori vendos pushimin e akuzës ose çështjes kur:

- a) del qartë se fakti nuk ekziston;
- b) fakti nuk parashikohet nga ligji si vepër penale;
- c) i dëmtuari nuk ka bërë ankim ose heq dorë nga ankimi në rastet që procedimi fillon me kërkesën e tij;
- ç) personi nuk mund të merret si i pandehur ose nuk mund të dënohet;
- d) ekziston një shkak që e shuan veprën penale ose për të cilin ndjekja penale nuk duhet të fillohet ose nuk duhet të vazhdojë;
- dh) del se i pandehuri nuk e ka kryer veprën ose nuk provohet që e ka kryer ai;
- e) me vendim të formës së prerë i pandehuri është gjykuar për të njëjtën vepër penale;
- ë) i pandehuri vdes;
- f) në rastet e tjera të parashikuara me ligj.

Neni 329 "Ankimi kundër vendimit të pushimit të çështjes"

1. Kundër vendimit të pushimit të akuzës ose të çështjes mund të bëjnë ankim në gjykatën e rrethit gjyqësor i dëmtuari dhe i pandehuri, përveçse kur me vendim është deklaruar se fakti nuk ekziston.

2. Gjykata, kur e gjen të drejtë ankimin e të dëmtuarit vendos që hetimet të vazhdojnë, ndërsa kur pranon ankimin e të pandehurit ndryshon vendimin e pushimit me formulim më të favorshëm për të pandehurin.

3. Kundër vendimit të gjykatës mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit nga prokurori, i dëmtuari dhe i pandehuri.

Neni 280 "Marrja dijeni për veprën penale"

1. Prokuroria dhe policia marrin dijeni për veprën penale me iniciativën e vet dhe me njoftimin e bërë nga të tjerët.

Neni 284 "Ankimi"

1. Për veprat penale të parashikuara nga nenet 89, 102 paragrafi i parë, 105, 106, 130, 239, 240, 241, 243, 264, 275 dhe 318 të Kodit Penal, ndjekja penale mund të fillojë vetëm me ankimin e të dëmtuarit, i cili mund të tërheqë atë në çdo fazë të procedimit.

2. Ankimi bëhet nga i dëmtuari te prokurori ose në policinë gjyqësore me anën e një deklarate, në të cilën personalisht ose nëpërmjet përfaqësuesit të posaçëm, shfaqet vullneti që të procedohet në lidhje me një fakt të parashikuar nga ligji si veprë penale.

3. Kur ankimi bëhet me gojë, procesverbali që mbahet për këtë qëllim nënskruhet nga ankuesi ose përfaqësuesi i tij.

4. Ai që merr ankimin sigurohet për identitetin e ankuesit dhe i dërgon aktet prokurorit.

5. Për rastet e parashikuara nga neni 59 ankimi bëhet në gjykatë nga i dëmtuari akuzues.

Neni 287/1 “Regjistrimi i njoftimit të veprave penale”

1. Prokurori shënon në regjistër çdo njoftim të veprës penale që i vjen ose që ka marrë me iniciativën e vet dhe në të njëjtën kohë ose nga momenti në të cilin rezulton, emrin e personit të cilit i atribuohet vepra penale.

Neni 293

1. Me marrjen e njoftimit për një veprë penale, policia gjyqësore, pa vonesë, i referon prokurorit, me shkrim, elementet thelbësore të faktit dhe elementet e tjera që janë mbledhur deri atëherë. Ajo njofton, kur është e mundur, edhe gjeneralitetet, banesën dhe çdo gjë që vlen për identifikimin e personit ndaj të cilit zhvillohen hetimet, të personit të dëmtuar dhe të atyre që janë në gjendje të tregojnë rrethanat e faktit.

2. Kur ka urgjencë dhe në rastet e krimeve të rënda, njoftimi bëhet menjëherë edhe me gojë.

3. Me njoftimin, policia gjyqësore tregon ditën dhe orën në të cilën ka marrë dijeni për veprën penale.

III. Arsyetimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

8. Me qëllim dhënien e përgjigjeve mbi çështjet e shtruara për unifikim, si dhe në funksion të zgjidhjes së çështjes objekt rekursi, Kolegjet e Bashkuara çmojnë të analizojnë, fillimisht, konceptin e subjekteve të procedimit penal, kryesisht të atyre që kanë lidhje me rastin konkret, duke shqyrtuar rolin dhe funksionet e tyre në fazat e ndryshme të procedimit penal, si dhe duke filluar që nga çasti i njoftimit të veprës penale e deri në përfundimin e hetimeve dhe të kalimit të çështjes në fazën tjetër për gjykim.

9. Si subjekte të procedimit penal, ligji procedural penal njeh: gjykatën, si organ i vetëm për dhënien e drejtësisë, prokurorinë si organi i vetëm i ndjekjes penale, policinë gjyqësore e cila, edhe me iniciativën e vet, duhet të marrë dijeni për veprat penale, të pengojë ardhjen e pasojave të mëtejshme, të kërkojë autorët e tyre, të kryejë hetime dhe të grumbullojë gjithçka që i shërben zbatimit të ligjit penal, të pandehurin dhe mbrojtësin e tij, të dëmtuarin dhe paditësin e të paditurin civil.

10. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në vendimin unifikues nr. 3 të vitit 2002 kanë trajtuar qartë konceptin e subjektit procedural të “të pandehurit”. Terminologjia e përdorur nga Kodi i Procedurës Penale, gjatë fazave të ndryshme të procedimit penal, ndryshon nga çasti i fillimit të marrjes dijeni për veprën penale deri në përgatitjen dhe dërgimin e çështjes penale për gjykim. Cilësimi dhe emërtimi i subjekteve dhe i personave në raport me veprën penale fillojnë me termin: “personi, të cilit i atribuohet vepra penale” (neni 287 K.Pr.Penale), “person, ndaj të cilit zhvillohen hetime” (nenet 293/1, 295/1, 296/1 e 2, 302, 303/2 – “b” e “d” dhe 308, etj.) dhe më pas “i pandehur” që ndeshet në shumë dispozita të Kodit të Procedurës Penale. Autori i mundshëm i veprës penale mund t’i marrë këto emërtime në faza të ndryshme të procedimit penal. Këto emërtime nuk përfaqësojnë të njëjtën gjë dhe nuk kanë të njëjtin kuptim.

11. Termi “person, të cilit i atribuohet vepra penale”, parashikohet në nenin 287 të K.Pr.Penale dhe ligjvënësi jo pa qëllim e ka përdorur atë në kreun e dytë të titullit të gjashtë të K.Pr.Penale, ku flitet për mënyrën se si njoftohet dhe merret dijeni për një veprë penale nga ana e prokurorit dhe policisë. Cilësia e personit, të cilit i atribuohet vepra penale, fillon: a) ose kur njoftuesi i saj mendon se e di, se cili mund të jetë autori i veprës penale dhe prokurori shënon paralelisht në regjistrin e njoftimeve të veprave penale, krahas veprës edhe emrin e personit kur ai njihet; ose b) mbasi është bërë regjistrimi i veprës penale, që nga çasti i mëtejshëm kur nga hetimet rezulton një emër personi të cilit, i atribuohet vepra penale. Në këto kushte, nuk ka asnjë dyshim se ky cilësim i përket fazës fillestare të procedimit penal. Përcaktimi i termit: “person, të cilit i atribuohet vepra penale”, i marrë në kontekstin e përcaktuar nga neni 287 i K.Pr.Penale, si dhe pasur parasysh fazën procedurale në të cilën ai përdoret, do të thotë se ai nuk mund të

barazohet me termin: “person, ndaj të cilit zhvillohen hetime”, e as me termin person “i pandehur”. Emri i personit, të cilit i atribuohet vepra penale shënohet në regjistrë vetëm në ato raste kur ai është i njohur, por mund të ketë edhe raste kur, shpeshherë, kallëzuesi apo autoriteti referues nuk është akoma në gjendje të tregojë se kush mund të mendohet si autor i mundshëm i një veprë penale në fillimin e hetimeve. Atribuimi i faktit që përbën veprë penale ndaj një personi, nuk do të thotë se personi ka realisht lidhje me veprën penale. Lidhja e veprës penale me një emër personi, mund të dalë vetëm me kryerjen e hetimeve dhe të dhënave të mbledhura, prej të cilave do të rezultojë një lidhje mes veprës penale që procedohet dhe përgjegjësisë së prezumuar të një personi të caktuar. Vetëm pas daljes së kësaj lidhjeje dhe në çastin kur identifikohet emri i personit (neni 293 K.Pr.Penale), vepra penale mund t’i atribuohet një personi të caktuar. Pra, krahas lajmit për kryerjen e një veprë penale që merret me kallëzimin apo referimin, në regjistrë shënohet edhe emri i personit, të cilit “i atribuohet” vepra penale.

12. Me avancimin e fazës së hetimeve paraprake, kuptohet se ndryshon dhe gjendja procedurale penale e subjektit të veprës penale, i cili nga cilësia e personit që i atribuohet vepra penale, kalon në cilësinë e “personit ndaj të cilit, zhvillohen hetime”. Fakt ky që nënkupton se gjatë hetimeve paraprake, nga momenti fillestar i çeljes së procedimit penal kanë filluar të mbledhen të dhëna, të cilat janë në gjendje të mbështesin akuzën që do të mund të ngrihet në fazën e gjyqimit. Termi “personi ndaj të cilit zhvillohen hetime” është frymëzuar nga sistemet procedurale penale që pranojnë rregullin, sipas të cilit cilësimi si i pandehur bëhet në përfundim të hetimeve, vetëm atëherë kur ka elemente për të vendosur që çështja penale mund t’i kalojë gjykatës për gjykim. Edhe ky cilësim i dytë që merr autori i mundshëm i veprës penale gjatë hetimeve paraprake nuk mund të barazohet me termin “i pandehur”. Personi ndaj të cilit zhvillohen hetimet është një figurë procedurale e ndërmjetme që qëndron midis asaj që Kodi Procedurës Penale quan “person, të cilit i atribuohet vepra penale” dhe “të pandehurit”. Vetëm drejt çasteve të përfundimit të fazës së hetimeve paraprake, Kodi i Procedurës Penale përdor termin “i pandehur”. I pandehuri është personi që i atribuohet formalisht vepra penale me aktin e njoftimit të akuzës. Ky status procedural është më i avancuar dhe relativisht më i qëndrueshëm, i cili ruhet i pandryshuar, në çdo gjendje dhe shkallë të procesit penal, derisa të ketë marrë formë të prerë vendimi i pushimit, i pafajësisë ose fajësisë (neni 34/2 i K.Pr.Penale).

13. Sa më sipër, arrihet në përfundimin se figura procedurale e autorit të mundshëm të veprës penale, që nga çasti i njoftimit të saj në prokurori e deri në momentin e përfundimit të hetimeve paraprake (neni 327 i K.Pr.Penale), evoluon gradualisht nga “personi, të cilit i atribuohet vepra penale” në “personin ndaj të cilit zhvillohen hetime” dhe së fundmi në atë të “të pandehurit”, pavarësisht nëse çështja pushohet (neni 328) apo dërgohet për gjykim (neni 331). Si rregull, statusi i të pandehurit merret në përfundim të hetimeve paraprake përpara se të depozitohet fashikulli i gjyqimit, por ky status mund të merret edhe me përpara. Kjo është në çmimin e prokurorit, i cili mund të bëjë njoftimin e akuzës në çdo fazë të hetimeve, deri në përfundimin e tyre, pasi ai të ketë mbledhur të dhënat e mjaftueshme (neni 34/1 i K.Pr.Penale).

III-1. Arsyetimi i Kolegjeve të Bashkuara mbi kundërshtimin e vendimeve të mosfillimit të procedimit penal

14. Procedimi penal merr shkas nga njoftimi që merr prokurori kryesisht apo nga policia gjyqësore, por edhe nga kallëzimi i shtetasve apo personave juridikë për ngjarjen e një veprë penale. Prokurori regjistron procedimin penal fillimisht për veprën që ai ka marrë njoftim se është kryer e, sipas rastit, edhe emrin e personit që i atribuohet vepra penale. Është pikërisht ky momenti që prokurori ka mundësi të verifikojë nëse ndodhemi para rasteve të parashikuara prej nenit 290 të Kodit të Procedurës Penale, pra nëse ndodhemi përpara rrethanave që nuk lejojnë fillimin e procedimit penal dhe që legjitimojnë marrjen e vendimit mbi mosfillimin e procedimit penal.

15. Rastet e mosfillimit të çështjes penale nuk kërkojnë ndonjë hetim të thellë. Konstatimi i rrethanave është i lehtë dhe përgjithësisht bëhet para fillimit të procedimit penal, për këtë mjaftojnë vetëm disa verifikime të shpejta për të konkluduar rreth marrjes së një vendimi mosfillimi. Si subjekte që marrin pjesë në këtë fazë, përveç prokurorit dhe policisë gjyqësore, janë

edhe kallëzuesi, si njoftues i veprës penale, e në varësi të rastit, edhe personi të cilit i atribuohet vepra penale.

16. Njoftimi për veprat penale mund të merret nëpërmjet kallëzimit që bëjnë personat në prokurori apo në polici gjyqësore. Për ato vepra penale që ndiqen kryesisht, të gjithë kanë detyrimin të bëjnë kallëzim me t'u vënë në dijeni. Njoftimi për veprat penale mund të raportohet nga personat që mund të jenë nëpunës publikë apo personel mjekësor që, për shkak të detyrës që kanë, vihen në dijeni të veprave penale, por edhe nga shtetas të zakonshëm që bien jo vetëm në dijeni, por dhe kanë interesa të drejtpërdrejta për shkak të dëmit që iu është shkaktuar atyre nga vepra penale. Në morinë e personave që kallëzojnë veprat penale mund të përfshihen edhe persona juridikë, të cilët kanë jo vetëm detyrimin për të paraqitur kallëzim, por edhe që mund të jenë të dëmtuar nga vepra penale. Në të tilla rrethana, këta persona kanë të drejtën për t'u ankuar ndaj vendimit të mosfillimit të procedimit (neni 291 K.Pr.Penale).

17. Lind pyetja, nëse në radhët e subjekteve që veprojnë në këtë fazë a duhet të përfshihet edhe personi të cilit i atribuohet vepra penale? Duke qenë se ai mund të ketë interesa në këtë proces, a duhet t'i njoftohet dhe a ka ai të drejtën e ankimit ndaj vendimit? Faza e fillimit të procedimit penal është e lidhur kryesisht me verifikimin e kushteve dhe rrethanave që nuk lejojnë fillimin e hetimeve në drejtim të personit të dyshuar apo atij të cilit i atribuohet kryerja e veprës penale. Vendimi i mosfillimit të procedimit penal nuk prek interesa të personit që i atribuohet vepra penale. Në këtë kuptim, nuk mund të ketë ndonjë arsye që ky person të bëjë ankim kundër vendimit të mosfillimit. Në bazë të nenit 291 të K.Pr.Penale, të legjitimuar për të paraqitur ankim janë vetëm kallëzuesi ose i dëmtuari ankues, sipas përcaktimeve të parashikuara prej nenit 284 të K.Pr.Penale.

18. Të drejtën e ankimit dhe për rrjedhojë, edhe legjitimitimin për të ankimuar vendimin e mosfillimit, Kodi i Procedurës Penale ia njeh, përveç subjektit të “dëmtuar akuzues”, që në bazë të nenit 58 të K.Pr.Penale, si pasojë e veprës penale ka të drejtë që të paraqesë kërkesë për fillimin e procedimit penal dhe të ngrejë akuzë drejtpërsëdrejti në gjykatë, edhe atyre subjekteve të dëmtuara, pa ankimin e të cilëve nuk mund të fillojë procedimi penal, e kur ka filluar nuk mund të vazhdojë, në bazë të nenit 284 të K.Pr.Penale.

19. Sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke qartësuar, arrijnë në konkluzionin logjik se: **sipas nenit 291/2 të K.Pr.Penale prokurori duhet t'i njoftojë vendimin e mosfillimit të procedimit penal, duke i dhënë mundësinë për t'u ankuar kundër këtij vendimi, kallëzuesit të veprës penale, i cili mund të jetë, rast pas rasti, edhe i dëmtuari nga vepra penale, si edhe ankuesit, kur ka të tillë, në kuptim të nenit 284 të Kodit të Procedurës Penale.**

20. Lidhur me gjykimin e çështjes së ankimit kundër vendimit të mosfillimit, ligji procedural penal nuk parashikon hollësi për procedurën që duhet të ndiqet. Dispozitat e Kodit të Procedurës Penale nuk parashikojnë se si duhet të zhvillohet ky gjykim dhe cilët janë subjektet që duhet të marrin pjesë në shqyrtimin e ankimit kundër vendimit të prokurorit që ka disponuar mosfillimin e procedimit. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë gjejnë me vend të njësojnë edhe praktikën gjyqësore lidhur me ritin e shqyrtimit dhe gjykimin të ankimit kundër vendimit që ka disponuar mosfillimin e procedimit penal.

21. Nisur nga aspekti sistematik i Kodit të Procedurës Penale, dispozitat e procedurës penale, në të cilat parashikohet ankimi kundër vendimit të prokurorit që ka disponuar mosfillimin e procedimit penal, janë renditur në pjesën e dytë të Kodit të Procedurës Penale, në titullin VI: “Hetimet paraprake”, e pikërisht në kreun III: “Kushtet e procedimit”. Në këtë kuadër, vendimi i mosfillimit që merret nga prokurori gjatë fazës së hershme të hetimeve paraprake, ndonëse në hapat fillestarë të saj, në çastin kur ai merret, hetimet e mëtejshme paraprake ndalohen. Në këtë kuptim, në vështirim edhe të nenit 278 të K.Pr.Penale, gjykata kompetente për shqyrtimin e ankimit është e njëjta gjykatë që shqyrton kërkesat gjatë hetimeve paraprake.

22. Nën dritën e arsytimit të mësipërm, vendimi i prokurorit që ka disponuar mosfillimin e procedimit penal, merret mbasi më parë, janë verifikuar rrethanat e parashikuara nga neni 290 i

K.Pr.Penale. Këto rrethana, në fakt, nuk kërkojnë një proces të ndërlikuar e të gjatë për mbledhjen e të dhënave apo të kryerjes së veprimeve të rëndësishme hetimore në drejtim të zbulimit të fakteve lidhur me themelin e fajësisë apo të pafajësisë. Në këtë kuadër, gjykimi i ankimit kundër vendimit të prokurorit për mosfillim nuk kërkon një shqyrtim gjyqësor të ndërlikuar dhe, për rrjedhojë, ai mund të bëhet edhe vetëm mbi bazë shqyrtimit të dokumenteve (*de plano*).

23. Në gjykimin e ankimit kundër vendimit të prokurorit për mosfillim marrin pjesë ankuesi dhe prokurori që ka dhënë vendimin, të cilët njoftohen për këtë gjykim të posaçëm, megjithatë nuk kërkohet domosdoshmërisht marrja pjesë në gjykim e këtyre subjekteve. Gjyqtari i hetimeve paraprake (neni 278 i K.Pr.Penale) vlerëson ligjshmërinë e vendimit të mosfillimit në bazë të akteve të mbledhura deri në atë çast të hetimeve paraprake dhe vendos, sipas rastit, shfuqizimin e vendimit dhe rifillimin e hetimeve, ose rrëzon kërkesën e ankuesit si të pambështetur. Ky vendim i gjyqtarit është i ankueshëm, sikurse edhe vendimet e tjera të marra në këtë fazë të hetimeve paraprake sipas nenit 278 të K.Pr.Penale.

III-2 Lidhur me çështjen e parë për unifikim, sipas kësaj pyetjeje: "Referuar nenit 329 të K.Pr.Penale, të drejtën e ankimit kundër vendimit të pushimit e ka i dëmtuari dhe i pandehuri, ndërkohë praktika gjyqësore, por edhe Kodi i Procedurës Penale, njëh si pjesëmarrës në procesin penal edhe këto subjekte: 1. kallëzuesin dhe të kallëzuarin. 2. personin të cilit i atribuohet vepra penale. 3. personin ndaj të cilit zhvillohen hetime. A legjitimohen këta persona të paraqesin ankim në gjykatë kundër vendimit të pushimit të çështjes penale, pavarësisht nga parashikimi i nenit 329 të K.Pr.Penale?"

24. Në mënyrë të ngjashme edhe lidhur me institutin e pushimit të çështjes apo akuzës, pas kryerjes së të gjitha veprimeve hetimore, pra në një fazë më të avancuar të hetimeve, prokurori shqyrton aktet dhe sigurohet që i pandehuri dhe mbrojtësi i tij të jetë njohur me to, duke vendosur kur, është rasti, mbi pushimin e çështjes apo akuzës në bazë të nenit 328 të K.Pr.Penale.

25. Në bazë të nenit 328 të K.Pr.Penale, pushimi i çështjes apo i akuzës vendoset nga ana e prokurorit qoftë për rrethana të njëjta me ato të parashikuara në rastin e mosfillimit të procedimit, qoftë edhe për rrethana të tjera, të cilat kanë lidhje pikërisht me përfundimin e hetimeve paraprake. Kundër vendimit të prokurorit për pushimin e akuzës ose të çështjes është parashikuar mundësia për të bërë ankim në gjykatën e rrethit gjyqësor nga i dëmtuari dhe i pandehuri.

26. Lidhur me rrethin e subjekteve të legjitimuara, sa i takon subjektit "të dëmtuar", neni 58 i K.Pr.Penale parashikon të drejtat që ka ky subjekt në procedimin penal. E drejta penale materiale mbron shoqërinë duke siguruar të drejtat, vlerat dhe interesat themelore juridike përmes mbrojtjes penale. Çdo vepër penale cenon dhe lëndon një të mirë juridike të mbrojtur nga sistemi penal, pra kryerja e një veprë penale shkakton një lëndim apo një rrezik për një interes të mbrojtur nga norma penale. Rendi juridik reagon ndaj kryerjes së kësaj veprë nëpërmjet sanksionit penal. Në sistemin procedural penal, interesi për të siguruar arritjen e një dënimi në zbatim të sanksionit penal përfaqësohet nga ana e prokurorit, si subjekt që bën ndjekjen penale dhe përfaqëson akuzën në gjykim. Personi i dëmtuar është titullari i interesit juridik të mbrojtur nga norma penale, në vartësi të llojit të veprës penale, marrëdhënies dhe të mirës juridike që mbrohet nga e drejta penale. Kështu, i dëmtuari është personi fizik i cili është i lënduar në trupin e tij, i dëmtuar në shëndetin e tij, i dëmtuar për shkak të cenimit të së drejtave dhe lirive themelore, prekja dhe kufizimi i të cilave, mbrohet nga norma penale, i cenuar në moralin e tij dhe të familjes, etj. I dëmtuar mund të jetë edhe personi juridik, të cilit vepra penale i ka cenuar interesa pasurore të drejtpërdrejta në raport me veprimtarinë që ai ushtron.

27. Nga pikëpamja e subjektit që kërkon ndjekjen e autorit, veprat penale mund të ndahen në: vepra penale që ndiqen kryesisht dhe vepra penale që ndiqen me kërkesë të dëmtuarit (ankimi). Për veprat penale që ndiqen kryesisht, procedimi fillon pavarësisht nga ankimi i të dëmtuarit, i cili nuk mund të pengojë fillimin e procedimit e as ta ndërpresë atë. Për veprat penale që ndiqen me ankim, ndjekja penale mund të fillojë vetëm kur i dëmtuari paraqet ankim në organet e procedimit

prokurorit për pushimin e çështjes ose akuzës, në bazë të parimit të shtrirjes së të drejtave dhe garancive sipas nenit 34/4 të K.Pr.Penale, shtrihet edhe për personin nën hetim, qoftë ai në cilësinë e personit, të cilit i atribuohet vepra penale dhe në atë të personit, ndaj të cilit zhvillohen hetimet që është i kallëzuar, sepse, në fund të fundit, është i njëjti person, që në varësi të fazës së hetimeve paraprake, merr cilësi të ndryshme.

33. Referuar çështjes së shtruar në funksion të unifikimit të praktikës gjyqësore lidhur me pyetjen e dytë të shtruar për njësim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konkludojnë se: Në nenin 329 të K.Pr.Penale përcaktohen qartë si subjektet të legjitimuara që bëjnë ankim kundër vendimit të pushimit të akuzës ose të çështjes pranë gjykatës së rrethit gjyqësor, subjekti i “të dëmtuarit” dhe “i pandehuri”, çka do të thotë se këta subjekte marrin pjesë në këtë gjykim dhe kanë të drejtën e ankimit për këtë shkak, kur legjitimohen në gjykatën e apelit. Duke qenë se të drejtën e ankimit kundër vendimit të pushimit të çështjes penale e kanë, si i dëmtuari, ashtu edhe i pandehuri, ky i fundit edhe në cilësinë e personit nën hetim; detyrimisht për të garantuar një proces të rregullt ligjor sipas parimit të barazisë së armëve dhe parimit të kontradiktorialitetit ku debati gjyqësor të zhvillohet natyrshëm; duhet të njoftohen me qëllim për t’u thirrur në gjykim jo vetëm prokurori që ka dhënë vendimin e pushimit të akuzës apo çështjes, por edhe i dëmtuari, si dhe i pandehuri apo personi nën hetime. Pra, të gjitha palët që në procesin penal tërheqin interesa të ligjshme.

Në gjykimin me objekt kundërshtimin e vendimit të pushimit të çështjes penale, sipas nenit 329 të K.Pr.Penale, ankimi kundër vendimit të pushimit të çështjes ose akuzës dhe e drejta për të marrë pjesë, duhet t’i njoftohen, në mënyrë që ai të thirret në gjykim, të dëmtuarit nga vepra penale, si edhe personit, ndaj të cilit zhvillohen hetime, pavarësisht nëse ai ka marrë apo jo, cilësinë e të pandehurit me aktin e njoftimit të akuzës. Mosnjoftimi për të marrë pjesë në gjykim, i këtyre subjekteve të sipërcituara sipas rregullave të K.Pr.Penale mbi njoftimet, përbën një proces të parregullt ligjor në kuptimin kushtetues dhe shkelje të rëndë procedurale sipas nenit 428, pika “ç” të K.Pr.Penale.

III-4 Lidhur me çështjen e tretë për unifikim, sipas kësaj pyetjeje: “Cila është gjykata që do të gjykojë kundërshtimin e vendimit të pushimit, gjyqtari i vetëm apo si trup gjykues prej tre gjyqtarësh apo gjyqtari që shqyrton kërkesat gjatë hetimeve paraprake”?

34. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke vërejtur se në nenin 329 të K.Pr.Penale nuk përcaktohet mënyra e gjykimin të çështjes dhe gjykata kompetente për shqyrtimin e kësaj çështje, për unifikim të praktikës gjyqësore arrijnë në përfundimin se: në analizë të veprimeve të marra deri në fazën e hetimeve paraprake nga prokurori, sipas procedurës penale, vendimi i pushimit të çështjes i jep fund fazës së hetimeve paraprake, duke e mbyllur çështjen pa dërguar atë në gjykatë, me qëllim që kjo e fundit të deklarohet lidhur me fajësinë ose jo të personit.

Për këtë arsye, duke qenë se çështja përfundohet dhe mbyllet një fazë e procedimit penal, kontrolli i ligjshmërisë së këtij vendimi të prokurorit, i cili si funksion të tij kushtetues ka ndjekjen penale e jo atë të dhënies së drejtësisë, duhet të bëhet nga gjykata.

35. Sa i takon caktimit të gjykatës kompetente, në dispozitat referuese të shqyrtimit të ankimit kundër vendimit të pushimit (neni 329 i K.Pr.Penale) parashikohet se ankimi bëhet në gjykatën e rrethit gjyqësor dhe se kundër këtij vendimi ankimi bëhet në gjykatën e apelit. Kurse, duke iu referuar dispozitës procedurale penale që bën fjalë për gjykatën kompetente në fazën e hetimeve paraprake (neni 278 i K.Pr.Penale), konstatohet se gjyqtarit për hetimet paraprake i përket vetëm gjykimi i kërkesave të palëve pjesëmarrëse “gjatë hetimeve paraprake”, pra jo i akteve që jepen pas mbas përfundimit të kësaj faze. Vendimi i pushimit apo ai i dërgimit në gjykim janë akte të dala pas përfundimit të fazës së hetimeve paraprake.

36. Gjithashtu, një tjetër argument i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë që mbështet përfundimin se kompetente për gjykimin e ankimit kundër vendimit të pushimit të çështjes është gjykata e “themelit” dhe jo ajo e hetimeve paraprake, përbën fakti se vendimi i pushimit të çështjes në shumë raste është një vendim që jep drejtësi, një funksion, i cili i mbetet vetëm i gjykatës së krijuar me ligj. Kështu, në bazë të pikës “dh” të nenit 328 të K.Pr.Penale, përcaktohet

të vendoset pushimi i çështjes kur “del se i pandehuri nuk e ka kryer veprën ose nuk provohet se e ka kryer ai”. Edhe rastet e tjerat të parashikuara, janë të njëjta me përcaktimet që bën neni 388 i K.Pr.Penale, sipas të cilave parashikohet tagri i gjykatës kur ajo jep vendim pafajësie.

37. Në mbështetje të argumentit të mësipërm shtohet edhe fakti i parashikimit të papajtueshmërisë së gjyqtarit të hetimeve paraprake, të cilit i ndalohet të marrë pjesë në gjykimin e themelit të akuzës. Sipas nenit 15, pika 2, të K.Pr.Penale, duke e trajtuar vendimin e pushimit të çështjes si një vendim *quasi* gjyqësor që ka të bëjë me dhënien e drejtësisë, dhe për arsye paanshmërie, kontrolli i vendimit të pushimit të çështjes nuk mund të bëhet nga i njëjti gjyqtar i hetimeve paraprake, i cili ka kontrolluar edhe veprime të tjera gjatë hetimeve paraprake, por nga gjykata e themelit.

38. Sa më sipër, **gjykimi i ankimit kundër pushimit të çështjes duhet t'i nënshtrohet rregullave të gjykimin që parashikojnë përbërjen e trupit gjykues, sipas nenit 13 pika “3” të K.Pr.Penale për gjykimin në shkallë të parë dhe sipas rregullave të përcaktuara në nenin 14 të K.Pr.Penale për gjykimin në apel.**

III-4 Lidhur me çështjen e tretë për unifikim, sipas kësaj pyetjeje: “Gjykata në gjykimin e kësaj çështjeje kur konstaton se vendimi i pushimit duhet të ndryshohet (shfuqizohet) dhe hetimet të vazhdojnë, a ka të drejtë të përcaktojë se cilat janë veprimet që prokurori duhet të bëjë domosdoshmërisht? Gjithashtu, kur nuk ka nevojë për hetime të tjera, a ka të drejtë gjykata të urdhërojë prokurorin për të dërguar çështjen në gjykim?”

39. Referuar çështjes së shtruar në funksion të unifikimit të praktikës gjyqësore lidhur me pyetjen 4, në funksion të unifikimit të një praktike sa më të qartë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë e riformuluan pyetjen si vijon: *Gjykata, në gjykimin e kësaj çështjeje kur konstaton se vendimi i pushimit duhet të ndryshohet (shfuqizohet) dhe hetimet të vazhdojnë, a ka të drejtë të përcaktojë se cilat janë veprimet që prokurori duhet të bëjë domosdoshmërisht? Çfarë vendos gjykata kur prokurori, edhe pse hetimet janë të plota, vendos pushimin në kundërshtim me nenin 328 të K.Pr.Penale?*

40. Në gjykimin me objekt kundërshtimin e vendimit të pushimit të çështjes, funksioni i gjykatës është kontrolli lidhur me zbatimin e drejtë dhe korrekt të rasteve të parashikuara nga neni 328 i K.Pr.Penale. Gjithashtu, edhe sipas nenit 329 të K.Pr.Penale, gjykata merr vendim duke disponuar, sipas rastit, shfuqizimin e vendimit të pushimit të çështjes ose rrëzimin e kërkesës së ankuesit kur ai është i dëmtuari, ndërsa kur ankues është i pandehuri, gjykata mund t'i japë një formulim të ndryshëm vendimit të pushimit më të favorshëm për të pandehurin.

41. Kur gjykata vepron mbi bazën e ankimit të të dëmtuarit nga vepra penale, krahas kontrollit për respektimin e kriterëve dhe rasteve të parashikuara nga neni 328 i K.Pr.Penale nga ana e prokurorit, gjykata kontrollon edhe faktin nëse organi i procedimit ka mbajtur parasysh kërkesat e të dëmtuarit gjatë zhvillimit të hetimeve paraprake në raport me detyrimin që ka prokurori për trajtimin e kërkesave të të dëmtuarit që kanë të bëjnë me parashtrimin e fakteve dhe marrjen e provave lidhur me akuzën apo çështjen e ngritur. Detyrim ky, i cili buron nga neni 58, pika “3”, i K.Pr.Penale. Në këtë kontekst, gjykata verifikon pretendimet e të dëmtuarit lidhur me kërkesat dhe provat e kërkuara prej tij gjatë fazës së hetimeve paraprake, duke vlerësuar njëkohësisht nëse prokurori ka vepruar ose jo, në përputhje me kriteret e parashikuara në ligj për pushimin e çështjes dhe ka paraqitur argumente të mjaftueshme ose jo, lidhur me veprimtarinë e tij hetimore.

42. Sikundër mund të vërehet, lidhur me kontrollin gjyqësor të vendimit të pushimit nga ana e të dëmtuarit, gjykata vihet në lëvizje në bazë të kërkesës ankimore dhe jo kryesisht. Në këtë kuadër, është e kuptueshme që gjykata, pasi vlerëson legjitimitimin dhe interesin e ankuesit për të kundërshtuar, krahas shqyrtimit të kërtimeve të parashtruara nga ankuesi, gjykata njëkohësisht bën edhe kontrollin e ligjshmërisë së vendimit, nëse ai është dhënë sipas përcaktimeve ligjore. Në rast se në ankimin kundër vendimit të pushimit të çështjes janë treguar veprime hetimore që sipas ligjit duhet të ishin bërë, por nuk janë kryer, është e kuptueshme që - kur kërkimet e ankuesit kanë të bëjnë me kryerjen nga ana e prokurorisë të veprimeve të tjera hetimore, të cilat vlerësohen si të domosdoshme për arritjen e një konkluzioni të drejtë në drejtim të ngritjes ose jo të një akuze - gjykata duhet të urdhërojë prokurorin edhe për kryerjen të këtyre veprimeve hetimore shtesë. Detyrimi për kryerjen e këtyre veprimeve hetimore nuk duhet kuptuar si kapërcim i rolit

dhe i funksionit të gjykatës përkundër funksionit të organit të prokurorisë. Ndonëse prokuroria është organi i vetëm i ndjekjes penale, ky funksion duhet ushtruar në mënyrë të ligjshme dhe të barabartë ndaj të gjithëve. Mënyrë kjo që parashikon të vetmin mekanizëm kontrollues mbi ligjshmërinë e ushtrimit të veprimtarisë së prokurorit, i cili konsiston në ushtrimin e kontrollit gjyqësor për të dy anët që kanë të bëjnë me funksionin e ndjekjes penale, qoftë kur nuk synohet të veprohet për ushtrimin e ndjekjes penale, ashtu edhe kur abuzohet me ushtrimin e tepruar të këtij funksioni. Për sa më sipër, arrihet në konkluzionin se: **Në gjykimin e çështjes me objekt kundërshtimin e vendimit të pushimit të çështjes penale, gjykata shqyrton jo vetëm bazueshmërinë e kërtimeve të paraqitura nga ana e ankuesit, por edhe kontrollin e ligjshmërisë së këtij vendimi, duke verifikuar nëse nga ana e prokurorit janë respektuar drejt rastet e parashikuara nga ligji lidhur me pushimin e çështjes penale. Kur vendos shfuqizimin e vendimit, gjykata ka të drejtë të disponojë mbi kryerjen e veprimeve të tjera që kanë lidhje me akuzën dhe me veprimet hetimore të kryera deri në atë çast, në funksion të zbulimit të fakteve dhe të vërtetës për ushtrimin e ndjekjes penale sipas ligjit.**

43. Referuar rolit të gjykatës në sistemin akuzator, ku mbizotëron funksioni i dhënies së drejtësisë nëpërmjet luajtjes së rolit të saj si një arbitër, do të përbënte një tejkalim të këtij funksioni fakti që, krahas shfuqizimit të vendimit të pushimit, të ekzistonte prerogativa e gjykatës për disponimin, dhe dërgimin e çështjes në gjyq apo ngritjen e akuzave të reja nga ana e saj. Në bazë të ligjit procedural penal, gjykata nuk mund të urdhërojë formulimin e akuzave të reja gjatë fazës së hetimeve paraprake apo në përfundim të saj. Ajo gjykon akuzën e ngritur nga ana e prokurorit gjatë gjykimit në themel të saj, duke vendosur nëse qëndron ose jo akuza e ngritur. Në këto kushte, i vetmi disponim që mund të ketë gjykata, mbetet ai për shfuqizimin e vendimit të pushimit të çështjes, meqenëse nuk ka se çfarë veprimesh të tjera hetimore të kryhen, ndaj në këtë rast, gjykata duhet të konstatojë vetëm paligjshmërinë e vendimit të pushimit të prokurorit.

IV. Lidhur me zgjidhjen e çështjes

44. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konkludojnë se vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë, që ka vendosur kthimin e çështjes për rigjykim me arsyetimin se në gjykimin e shkallës së parë duhej thirrur edhe personi ndaj të cilit zhvillohen hetime, shtetasi Vasil Leka, është marrë në përputhje me ligjin procedural penal.

Mosnjoftimi për të marrë pjesë në këtë gjykim, e bën procesin gjyqësor të parregullt dhe të cenueshëm. Edhe për personin ndaj të cilit zhvillohen hetime duhet të shtrihet dhe të parashikohet e drejta për t'u dëgjuar dhe mbrojtur në këtë gjykim, pasi prishja e vendimit të pushimit dhe rifillimi i hetimeve cenon direkt interesat të këtij personi. Mohimi i së drejtës për t'u dëgjuar dhe mbrojtur në gjykim, nëpërmjet mosnjoftimit për të marrë pjesë në gjykim të çështjes, përbën një shkelje të rëndë procedurale në kuptim të nenit 428, pika "ç" të K.Pr.Penale.

Sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë gjykojnë se vendimi nr. 834 datë 17.06.2011 i Gjykatës së Apelit Tiranë, është rezultat i zbatimit të drejtë të ligjit procedural penal dhe, si i tillë, duhet të lihet në fuqi.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, bazuar në nenin 438 dhe 441/a të K.Pr.Penale,

VENDOSËN:

- Lënien në fuqi të vendimit nr. 834, datë 17.6.2011 të Gjykatës së Apelit Tiranë.
- Unifikimin e praktikës gjyqësore siç parashikohet në këtë vendim.
- Dërgimin për botim në Fletoren Zyrtare të këtij vendimi.

Anëtarë pro: Xhezair Zaganjori (kryesues), Arjana Fullani, Ardian Dvorani, Evelina Qirjako, Mirela Fana, Andi Çeliku, Medi Bici, Guxim Zenelaj, Edmond Islamaj, Shkëlzen Selimi, Tom Ndreca, Admir Thanza, Artan Broci, Artan Zeneli
Anëtar kundër: Aleksandër Muskaj

MENDIM PARALEL

1. Unë, gjyqtari Shkëlzen Selimi, ndaj pjesërisht të njëjtin qëndrim me shumicën për sa i përket zgjidhjes së çështjes nga Kolegjet e Bashkuara në vendimin nr. 2, datë 20.6.2013, por jam kundër mënyrës unifikuese për çështjen e tretë dhe të katërt të shtruar për unifikim, për arsyet që do t'i parashtroj më poshtë:

Në lidhje me çështjen e tretë për unifikim:*

2. Sipas shumicës, gjykimi i ankimit kundër pushimit të çështjes duhet t'i nënshtrohet rregullave të gjykimit që parashikojnë përbërjen e trupit gjykues, sipas nenit 13, pika 3, të Kodit të Procedurës Penale[†] (K.Pr.Penale) për gjykimin në shkallë të parë dhe sipas rregullave të përcaktuara në nenin 14 të K.Pr.Penale[‡] për gjykimin në apel. Në këtë përfundim shumica arrin duke u bazuar në tre argumente, të cilat bazohen në një interpretim jo të saktë të konceptit të “dhënies së drejtësisë” nga gjykatat dhe cilësimin e ankimit kundër vendimit të pushimit të çështjes si “gjykim në themel”.

3. Në argumentin e parë, shumica pretendon se “gjyqtarit për hetimet paraprake i përket vetëm gjykimi i kërkesave të palëve pjesëmarrëse “gjatë hetimeve paraprake”, pra jo i akteve që jepen pas përfundimit të kësaj faze”, dhe rrjedhimisht, “vendimi i pushimit, apo ai i dërgimit në gjykim, janë akte të dala pas përfundimit të fazës së hetimeve paraprake”.[§]

4. Paraprakisht, nga ana e interpretimit tekstual të pikës 2 të nenit 327 të K.Pr.Penale^{**}, nuk mund të pranohet pohimi se këto vendime të prokurorit (vendimi i pushimit ose i dërgimit të çështjes në gjykatë) janë akte të dala **pas** përfundimit të fazës së hetimeve paraprake. Në fakt, këto akte janë përmbyllëse të fazës së hetimeve paraprake, pra janë **akte me të cilat përfundohen hetimet**.

5. Akte procedurale të dala **pas** përfundimit të hetimeve janë vetëm aktet e tjera të prokurorit, të nxjerra **pas** dërgimit të çështjes në gjykatë, të cilat kanë më së shumti natyrën e kërkesave të palëve dhe që i përkasin një faze të ndryshme procedurale, atë të gjykimit të themelit.

6. Klasifikimi i vendimit të pushimit në fazën e hetimeve paraprake pranohet edhe nga Gjykata Kushtetuese, e cila në vendimin e saj V - 5/2009 shprehet se: “Në parim, ligjvënësi ia ka nënshtroar të gjitha veprimet hetimore paraprake kontrollit gjyqësor ... Në fund është gjykata që ka të drejtë të shprehet **për të gjitha veprimet hetimore përfshirë edhe vendimin e pushimit të çështjes**. Gjykata gjatë shqyrtimit të këtij vendimi duhet të konstatojë, nëse prokurori e ka pushuar çështjen në zbatim të ligjit dhe mbështetur në prova dhe argumente të mjaftueshme apo jo, ose nëse prokurori realisht i ka bërë të gjitha përpjekjet për të zbuluar faktin, pavarësisht përfundimit ku ka arritur”.^{††}

7. Vlerësoj se vendimi i pushimit të çështjes, ose ai i mosfillimit të procedimit, parë edhe në këndvështrimin e një interpretimi sistematik të Kodit, janë akte të fazës së hetimeve paraprake, të disiplinuar në titullin VI të K.Pr.Penale. Kompetenca e gjykatës në këtë fazë përcaktohet nga neni 278 i K.Pr.Penale, pika 2 e të cilit parashikon se “*të gjitha veprimet e prokurorit gjatë hetimeve paraprake shqyrtohen nga i njëjti gjyqtar*”.

8. Ky përfundim nuk cenohet as nga argumenti i dytë i shumicës në mbrojtje të kompetencës së gjykatës së themelit, sipas të cilës vendimi i pushimit të çështjes është në shumë raste një

* Cila është gjykata që do të gjykojë kundërshtimin e vendimit të pushimit, gjyqtari i vetëm apo si trup gjykues prej tre gjyqtarësh apo gjyqtari që shqyrton kërkesat gjatë hetimeve paraprake?

† GJYKATAT PENALE TË SHKALLËS SË PARË DHE PËRBËRJA E TYRE

Gjykatat e rretheve gjyqësore gjykojnë me një gjyqtar veprat penale, për të cilat parashikohet dënim me gjobë ose me burgim në maksimum jo më shumë se 7 vjet. Veprat e tjera penale gjykohen me trup gjykues të përbërë nga tre gjyqtarë.

‡ GJYKATAT E APELIT DHE PËRBËRJA E TYRE Gjykatat e apelit shqyrtojnë në shkallë të dytë, me trup gjykues të përbërë nga tre gjyqtarë, çështjet e gjykuara nga gjykatat e rretheve gjyqësore.

§ Parag. 35.

** Veprimet e policisë gjyqësore dhe të prokurorit - Prokurori, pasi shqyrton aktet dhe sigurohet që i pandehuri ose mbrojtësi është njohur me to vendos, sipas rastit, pushimin e çështjes ose dërgimin e saj në gjykatë.

†† Gjykata Kushtetuese, vendimi nr.5, datë 6.3.2009, faqe 7.

vendim që jep drejtësi, funksion ky që i përket veçse gjykatës së krijuar me ligj. Për këtë, shumica mbështetet në “analogjinë” e nenit 388 të K.Pr.Penale* (vendimi i pafajësisë në gjykimin në themel) me pikën “dh” të nenit 328 të K.Pr.Penale†, në të cilin përcaktohet të vendoset pushimi i çështjes kur “del se i pandehuri nuk e ka kryer veprën ose nuk provohet se e ka kryer ai”‡. Fillimisht duhet sqaruar se një “vendim që jep drejtësi” nuk do të thotë domosdoshmërisht vendim themeli. Vetë termi “vendim që jep drejtësi” nuk është gjë tjetër veçse një term arti i përdorur për t’iu referuar vendimeve me karakter gjyqësor dhe që ligji dhe Kushtetuta ia atribuojnë vetëm gjykatës së krijuar me ligj. Kështu, jo vetëm një vendim themeli, por edhe një vendim mbi disponimin e masave të sigurisë, përbën dhënie drejtësie.

9. Analogjia e përdorur nga shumica me nenin 388 të K.Pr.Penale përsëri nuk shërben për të mbështetur argumentin e kompetencës së gjykatës së themelit. Në radhë të parë, neni 328 i K.Pr.Penale i referohet disponimeve të prokurorit gjatë hetimeve paraprake, ndërkohë që neni 388 i K.Pr.Penale, atyre të gjykatës së themelit. Për më tepër, çështja objekt shqyrtimi nuk lidhet me pasjen apo jo të gjykatës së tagrit për të dhënë vendime pafajësie, por cilës gjykatë: asaj të vlerësimit të kërkesave gjatë hetimeve paraprake, apo asaj të themelit? Edhe vetë objekti i vendimit të ankimit kundër pushimit të çështjes është krejtësisht i ndryshëm me atë të vendimit të themelit.

10. Ankimi kundër pushimit të çështjes nuk ka të bëjë me provimin e akuzës, pra me fajësinë apo jo të të pandehurit, në lidhje me kryerjen apo jo të veprës penale e cila i atribuohet, por me ligjshmërinë e veprimeve hetimore të prokurorit, e konkretizuar në vendimin e pushimit të akuzës ose çështjes nga ana e tij. Kjo lidhet edhe me arsyen e parashikimit, nga ana e ligjvënësit, të numrit të gjyqtarëve që përbëjnë trupin gjykues për vepra të caktuara penale. Në referim të nenit 13 të K.Pr.Penale, ky numër rritet në përpjesëtim me rëndësinë e veprës penale dhe të masës së dënimit. Kështu, veprat penale për të cilat parashikohet dënim me gjobë ose me burgim në maksimum jo më shumë se 7 vjet gjykohen vetëm me një gjyqtar, ndërkohë që veprat e tjera penale gjykohen me trup gjykues të përbërë nga tre gjyqtarë. Po ashtu, gjykatat për krimet e rënda gjykojnë me trup gjykues të përbërë nga pesë gjyqtarë, me përjashtim të: 1) kërkesave të palëve gjatë hetimeve paraprake; 2) kërkesave për ekzekutimin e vendimeve; si dhe 3) kërkesave për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja; të cilat gjykohen nga një gjyqtar i vetëm. Kjo sepse, në gjykimin në themel, ajo çka duhet të provohet, është fajësia e të pandehurit dhe jo pafajësia e tij. Në këtë kuptim, është i logjikshëm parashikimi, nga ana e ligjvënësit, i një trupi gjykues të përbërë (prej tre apo pesë) gjyqtarësh në varësi të “*pasojës*” në rast të vërtetimit të fajësisë në përfundim të gjykimin në themel. Përkundrazi, në gjykimin e ankimit kundër vendimit të pushimit të çështjes nuk mund të flitet për gjykatë “themeli” edhe për vetë shkakun (deri diku të vetëkuptueshëm) se në këtë gjykim nuk vendoset mbi “themelin” e çështjes, por mbi vazhdimin ose jo të fazës paraprijëse të gjykimin në themel, atë të hetimeve paraprake.

11. Së fundmi, në argumentin e tretë, shumica mbështetet në papajtueshmërinë e gjyqtarit të hetimeve paraprake, të cilit i ndalohet të marrë pjesë në gjykimin e themelit të akuzës. Siç u sqarua më lart, shumica bazohet në një premisë të gabuar, pasi ankimi kundër vendimit të pushimit të çështjes ***nuk është gjykim mbi themelin e akuzës***. Në këtë kuptim, nuk vepron parimi i paanshmërisë i përcaktuar nga neni 15, pika 2 e K.Pr.P[§] pasi nuk bëhet fjalë për

* N.388 K.Pr.P. **Vendimi i pafajësisë** Gjykata merr vendim pafajësie kur:

a) fakti nuk ekziston ose nuk provohet se ekziston; b) fakti nuk përbën vepër penale; c) fakti nuk parashikohet nga ligji si vepër penale; ç) vepra penale është kryer nga një person që nuk mund të akuzohet ose të dënohet; d) nuk provohet që i pandehuri e ka kryer veprën që akuzohet; e) fakti është kryer në prani të një shkakut të përligjur ose të një shkakut padënueshmërie, si dhe kur ekziston dyshimi për qenien e tyre.

† N.328/1/dh K.Pr.Penale. **Pushimi i çështjes** 1. Në çdo fazë të procedimit, prokurori vendos pushimin e akuzës ose çështjes kur:

dh) del se i pandehuri nuk e ka kryer veprën ose nuk provohet që e ka kryer ai;

‡ Parag. 36.

§ N.15/2 K.Pr.Penale. Papajtueshmëria për shkak të pjesëmarrjes në procedim

Nuk mund të marrë pjesë në gjykim gjyqtari që ka vlefësuar masën e sigurimit ose çdo kërkesë tjetër të prokurorit të paraqitur gjatë hetimit paraprak në të njëjtin procedim.

“gjykim”. Cilësimi nga ana e shumicës të vendimit kundër pushimit të çështjes si një vendim “quasi gjyqësor” është jo vetëm i sforcuar, por edhe i pabazuar në kod.

12. Pranimi i argumentit të shumicës do të ishte i padobishëm proceduralisht në dobi të praktikës dhe deri diku konfondues të pranisë së dy gjykimesh “themeli”, sidomos në rastet kur pranohet kërkesa kundër vendimit të pushimit dhe pas vazhdimit të hetimeve çështja dërgohet për gjykim. Në lidhje me efektet praktike, për ta ilustruar më mirë, le të marrim një shembull hipotetik në gjykatën për krime të rënda. Le të supozojmë se pas vleftësimit të një mase arresti (1 gjyqtar i investuar), organi i prokurorisë në përfundim të hetimeve vendos pushimin e çështjes. Në vijim të ankimit të të dëmtuarit nga vepra penale, gjykata (me pesë gjyqtarë) vendos pranimin e kërkesës dhe vazhdimin e hetimeve. Në përfundim të hetimeve, prokuroria dërgon çështjen për gjykim, i cili zhvillohet me një trup tjetër gjykues (prej pesë gjyqtarësh). Le të supozojmë se për çdo lloj arsye, Gjykata e Apelit për Krime të Rënda e kthen çështjen për rishqyrtim në shkallën e parë me trup tjetër gjykues (po prej pesë gjyqtarësh). Në përfundim, vetëm në Gjykatën e Shkallës së Parë për Krime të Rënda do të jenë investuar plot gjashtëmbëdhjetë gjyqtarë, numër ky i barabartë me të gjithë gjyqtarët në atë gjykatë. Çdo të ndodhte nëse, pas rishqyrtimit, kjo çështje do të rikthehej përsëri për rishikim?

13. Në përfundim, mendoj që zgjidhja e drejtë, për sa i përket çështjes së tretë për unifikim, duhet të ishte: **gjykimi i ankimit kundër pushimit të çështjes duhet t'i nënshtrohet rregullave të gjykimit që parashikojnë përbërjen e trupit gjykues, sipas nenit 13, pika “2” germa “a”, dhe 278, pika “2” të K.Pr.Penale*** për gjykimin në shkallë të parë dhe sipas rregullave të përcaktuara në nenin 14 të K.Pr.Penale për gjykimin në apel.

Në lidhje me çështjen e katërt për unifikim†

14. Kundërshtimi im në këtë çështje ka të bëjë me një interpretim të ngushtë që shumica i bën dispozitave të K.Pr.Penale dhe mosgjatjen e një ekuilibri të duhur midis rolit si arbitër të gjykatës në sistemin akuzator nga njëra anë dhe kontrollit të ligjshmërisë së vendimit të prokurorit, nga ana tjetër. Për të evituar çdo keqkuptim, më duhet të theksoj se ndaj të njëjtin mendim me shumicën për sa i përket nënpyetjes së parë të çështjes së katërt që lidhet me kërkesën e ankuesit, ku arrihet në përfundimin që “*gjykata shqyrton jo vetëm bazueshmërinë e kërtimeve të paraqitura nga ana e ankuesit, por edhe kontrollin e ligjshmërisë së këtij vendimi, duke verifikuar nëse nga ana e prokurorit janë respektuar drejt rastet e parashikuara nga ligji lidhur me pushimin e çështjes penale*”.

15. Megjithatë, shumica në përgjigjen mbi nënpyetjen e dytë, ka arritur në përfundimin se “*Kur vendos shfuqizimin e vendimit, gjykata ka të drejtë të disponojë mbi kryerjen e veprimeve të tjera që kanë lidhje me akuzën dhe me veprimet hetimore të kryera deri në atë çast, në funksion të zbulimit të fakteve dhe të vërtetës për ushtrimin e ndjekjes penale sipas ligjit*”. Pra, edhe pse shumica e pranon mundësinë e gjykatës për të disponuar mbi kryerjen e veprimeve të tjera, nuk e specifikon në mënyrë të qartë, nëse kjo ka të bëjë me ligjshmërinë e veprimeve të kryera, apo mund që, në bazë të akteve, të konstatojë *proprio motu* elemente të veprës penale të anashkaluara nga hetimet e prokurorit. Natyrisht, në këtë rast nuk bëhet fjalë kurrësi për ngritjen e akuzës nga gjykata, funksion ky ekskluziv i organit të ndjekjes penale. Siç jam shprehur edhe në një mendim pakice të mëparshëm: “*E drejta për kontroll ndaj vendimit të pushimit të çështjes së prokurorit i jep attribute gjykatës që në rast se nuk ndan të njëjtin qëndrim në lidhje me vendim-marrjen e prokurorit të urdhërojë prokurorin të vazhdojë hetimet duke e orientuar drejt kalimit të çështjes në gjykim duke i bërë të qartë ekzistencën e faktit penal dhe të dyshimeve mbi autorin e veprës penale. Kjo mënyrë vendimmarrje nuk dhunon Kushtetutën dhe as nuk interferon mbi kompetencën e prokurorit për sa kohë procedura i jep të drejtë gjykatës të kontrollojë vendim-marrjen e prokurorit dhe të disponojë me vendim*”‡

* N.278/2 K.Pr.Penale Kompetencat e gjykatës në hetimet paraprake

2. Të gjitha veprimet e prokurorit gjatë hetimeve paraprake shqyrtohen nga i njëjti gjyqtar.

† Gjykata në gjykimin e kësaj çështjeje, kur konstaton se vendimi i pushimit duhet të ndryshohet (shfuqizohet) dhe hetimet të vazhdojnë, a ka të drejtë të përcaktojë se cilat janë veprimet që prokurori duhet të bëjë domosdoshmërisht? Gjithashtu, kur nuk ka nevojë për hetime të tjera, a ka të drejtë gjykata të urdhërojë prokurorin për të dërguar çështjen në gjykim?

‡ Gjykata e Lartë, Kolegji Penal, vendimi nr.146, datë 23.5.2012, parag.15.

16. Sa më sipër, mendoj se duhej të ishte arritur përfundimi, sipas të cilit: **Gjykata, kur vendos shfuqizimin e vendimit, ka gjithashtu të drejtë, nëse gjatë shqyrtimit të akteve ka konstatuar *proprio motu*, mbi bazën e dyshimeve të arsyeshme, ekzistencën e një fakti a elementi penal të pahetuar më parë ose të një vendimmarrjeje të gabuar në lidhje me pushimin e procedimit penal, të urdhërojë prokurorin për vazhdimin e mëtejshëm të hetimit, çka nënkupton jo vetëm kryerjen e veprimeve hetimore që kanë të bëjnë me ekzistencën ose jo të faktit penal, por në rast se ato janë të plota, edhe të akteve procedurale të domosdoshme për ta kaluar çështjen në gjyq. Në këtë rast kontrolli gjyqësor që të jetë një mjet efektiv drejtësie duhet të shtrihet jo vetëm mbi veprimet hetimore që janë të nevojshme në kuadër të procesit hetimor, por dhe të ligjshmërisë së vendimmarrjes së vendimit të prokurorit në rastin kur disponohet me vendim pushimi të procedimit penal duke qenë gjykata i vetmi organ i pavarur që jep drejtësi.**

Anëtar: Shkëlzen Selimi

MENDIMI I PAKICËS

Unë, anëtar i Gjykatës së Lartë, Aleksandër Muskaj, jam i mendimit që gjykata nuk mund të shfuqizojë vendimin e pushimit të çështjes penale, kur janë kryer të gjitha veprimet hetimore, në pajtim me kërkesat e procesit të rregullt ligjor. Kjo është dhe arsyeja kryesore e mospajtimit tim me shumicën.

Unifikimi i praktikës gjyqësore, në rastin në gjykim, merr shtysë nga vlerësime të ndryshme të veprimtarisë procedurale, që lidhet me gjendje, nga të cilat rrjedhin vendime të “*mosfillimit të procedimit penal*” dhe të “*pushimit të procedimit penal*”.

Ndërsa vendim-marrja për “*mosfillimin e procedimit penal*” lidhet kryesisht me vlerësime subjektive të faktit penal (përbën apo nuk përbën bazë për fillimin e procedimit, etj.), “*pushimi i procedimit penal*” vjen pasi është kryer një veprimtari e mirëfilltë procedurale. Janë vlerësuar prej autoritetit procedues ekzistenca e elementeve të figurës së veprës penale dhe janë konstatuar të “meta” apo “mangësi”, materiale apo subjektive, të cilat nuk lejojnë, apo nuk mundësojnë dërgimin e çështjes në gjyq.

Tendenca e sistemit të ri të së drejtës është që ta shkëpusë gjykatën nga bashkëpunimi material dhe institucional me “hetuesin” apo prokurorinë. Suksesi apo dështimi i organit të akuzës nuk i intereson dhe nuk duhet t’i interesojë gjykatës. Interesimi minimal, qoftë dhe mbi bazën e ndonjë infrastrukture ligjore atavike, do ta shndërronte gjykatën në palë.

Shumica, për të mbrojtur vendimmarrjen e saj, ka përdorur terminologji që përfaqëson institute dhe veprimtari procedurale jo vetëm të panjohur nga sistemi ynë i së drejtës, por edhe të papajtueshëm me të.

Ndërkohë që ishte detyrë e shumicës t’i paraprijë ndryshimeve ligjore, duke materializuar përparësi që e shkëpusin gjykatën nga pjesëmarrja në realizimin me sukses të procedimit penal.

Në këtë të ardhme që projekton shumica, duket me drejtim të kundërt me zhvillimin detyrimi i gjykatës të vlerësojë dhe të korrigjojë veprimtari procedurale me karakter “ndëshkues” të njërës palë – shtetit, kundër një pale tjetër – njeriut, merr karakter të dyshimtë.

Unifikimi i këtij qëndrimi do të udhëheqë trupat gjyqësore drejt vlerësimeve, gjithmonë të karakterit subjektiv dhe, gjithmonë me objektivin për krijimin e një mundësie tjetër apo jo të organit të akuzës.

Për të shoqëruar opinionin tim, edhe natyra procedurale e debatit edhe mundësia e përdorimit të arsyetimeve të GJEDNJ-së si burim ligji, më lejojnë të citoj dhe të përdor përfundime të GJEDNJ-së, në çështjen “Driza kundër Shqipërisë”, ankimi nr. 33771/02, datë 13 nëndor 2007:

“74. Gjykata poboï se ka rëndësi themelore që në një shoqëri demokratike gjykata të përcjellë besim tek qytetarët (shih *Padovani v. Italy*, vendimi i datës 26 shkurt 1993, seria A nr.257-B p.20). Neni 6 kërkon që një gjykatë, brenda juridiksionit të saj, të jetë e paanshme. Paanshmëri do të thotë mungesë paragjykimi, apo anësie dhe

ekzistenca e saj mund të provohet në mënyra të ndryshme. Kështu, Gjykata ka evidentuar dallimin midis kriterit subjektiv, i cili në thelb kërkon të provuarit e faktit që bindja personale apo interesi i një gjyqtari kanë ndikuar në vendimin e gjykatës dhe kriterit objektiv, i cili kërkon të provuarit nëse ai apo ajo ofruan garanci të mjaftueshme për të përjashtuar çdo dyshim të arsyeshëm (shih *Piersack v. Belgium*, vendimi i datës 1 tetor 1982, seria A nr.53, § 30 dhe *Kyprianou v. Cyprus* [GC], nr.73797/01, § 118-119, ECHR 2005-...).

78.Gjykata është e mendimit se kjo praktikë e Gjykatës së Lartë Shqiptare nuk ishte e pajtueshme me kriterin e “paanësisë subjektive” të një gjyqtari që shqyrton një çështje, përderisa askush nuk mund të jetë në të njëjtën çështje paditës dhe gjyqtar (shiko *Svetlana Naumeko v. Ukraine* nr.41984/98, § 97. datës 9 nëntor 2004).”

Sidoqoftë, në vlerësimin tim, me këtë qëndrim, shumica sjell në vëmendje dhe diskutim njëkohësisht, parimet të së drejtës, në veçanti atë të paanësisë dhe të objektivitetit në gjykim.

Unë përjashtoj nga këto vlerësime rastet e mosfillimit apo të pushimit të procedimit penal, për akuza dhe subjekte të parashikuara në nenin 284, pika 1 të Kodit të Procedurës Penale.

Anëtar: Aleksandër Muskaj

VENDIM Nr. 3, datë 8.7.2013*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga:

Ardian Dvorani	kryesues
Ardian Nuni	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Majlinda Andrea	anëtare
Guxim Zenelaj	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Aleksandër Muskaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Medi Bici	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Artan Broci	anëtar
Tom Ndreca	anëtar

në seancën gjyqësore publike të datës 8.7.2013 morën në shqyrtim çështjen penale nr. 3 akti që u përket palëve:

KËRKUES: Ylli Çelhaka

OBJEKTI: Kundërshtimin e urdhrit të Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Kavajë me nr. 43, datë 2.4.2012, për ekzekutimin e vendimit penal nr. 19, datë 24.3.2000 (nr. 36, datë 23.4.2007) të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë.

BAZA LIGJORE: Neni 463/1, 463/2, 464, 467, 470 e 471 të K. Pr. Penale.

Ligji nr. 8331, datë 21.4.1998, neni 55.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kavajë, me vendimin e ndërmjetëm të datës 13.6.2012, ka vendosur:

“- Rrëzimin e kërkesës.

- Kundër këtij vendimi mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit brenda afateve ligjore”.

Gjykata e Apelit Durrës, me vendimin nr. 232, datë 25.7.2012, ka vendosur:

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 3/2013. Tiranë: Fletore Zyrtare nr. 163/2013, Qendra e Botimeve Zyrtare, 11 tetor 2013. f. 7333.

“ - Ndryshimin e vendimit të ndërmjetëm nr. 13 akti, datë 13.6.2012 të Gjykatës së Shkallës së Parë Kavajë si më poshtë:

- Pranimin e kërkesës së të pandehurit Ylli Çelhaka, me objekt kundërshtimin e urdhrit të Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Kavajë me nr. 43, datë 2.4.2012 “Për ekzekutimin e vendimit penal nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë dhe anulimin e këtij urdhri për ekzekutimin e vendimit penal, si të pabazuar në ligj.

- Kundër këtij vendimi lejohet rekurs në Gjykatën e Lartë.”.

Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Durrës ka paraqitur rekurs prokurori i Prokurorisë së Apelit Durrës, i cili ka kërkuar prishjen e tij dhe lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë Kavajë, duke parashtruar këto shkaqe:

- Me vendimin e gjykatës së apelit nuk jemi dakord, pasi është rrjedhojë e zbatimit të gabuar të ligjit procedural, është haptazi i paligjshëm, pasi pas prishjes së vendimit të formës së prerë nga Gjykata e Lartë dhe dërgimin e çështjes për rigjykim, i dënuari kthehet në pozitat e të paraburgosurit, bie në kundërshtim me përmbajtjen e dispozitës përkatëse procedurale por dhe me arsyetimin e vendimit nr. 19 (00-2012-279), datë 19.1.2012 të Gjykatës së Lartë.

- Mendojmë se në gjykimin e çështjes konkrete me objekt rishikimin e vendimit penal, jemi para kushteve ekstra procedurale, prandaj dhe dispozitat që lidhen me afatet e paraburgimit dhe procedurën e shqyrtimit të çështjes në tërësi, duhet t’u përshtaten këtyre kushteve, ku në rastin tonë konkret pyetjes se çfarë statusi merr personi pas prishjes së vendimit të formës së prerë e ka dhënë Gjykata e Lartë në vendimin e sipërcituar, për më tepër që pezullimi i vuajtjes së dënimit mund të bëhet ose nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë gjatë gjykimit të rishikimit ose nga trupi gjykues që gjykon çështjen konkrete.

- Me të drejtë gjykata e shkallës së parë konstaton se në rastin tonë konkret kërkuesi Ylli Çelhaka ka qenë në kushtet duke vuajtur dënimin me burgim, pas ekzekutimit të vendimit të formës së prerë dhe prishja e këtij vendimi nga Gjykata e Lartë me qëllim rishikimin e tij nuk e ndalon vuajtjen e dënimit të kërkuarit, pra shqyrtimi i çështjes me objekt rishikim vendimi do të vazhdojë në kushtet e vuajtjes së dënimit dhe jo në pozitat e paraburgimit.

- Në kuptim të dispozitës së nenit 454/1 të K. Pr. Penale, por edhe të vendimit të Gjykatës së Lartë, vuajtja e dënimit do të ndërpritej nëse do të kishim një vendim për pezullimin e ekzekutimit të vendimit, ndërsa në rastin tonë konkret nuk kemi urdhër të tillë as nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, dhe as nga gjykata e caktuar për rigjykimin e çështjeve (Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kavajë), prandaj bazuar në këto dispozita procedurale dhe në vendimin nr. 279/19, datë 19.1.2012, arrihet në konkluzionin se pas pranimit të kërkesës për rishikim i gjykuari do të vazhdojë të vuajë dënimin, pasi vendimi i dënimit të tij është ende i ekzekutueshëm për aq kohë sa nuk është vendosur pezullimi i tij.

KOLEGJI PENAL I GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjoi relacionin e gjyqtarit Shkëlzen Selimi dhe Mirela Fana; prokurorin Bujar Sheshi, i cili kërkoj prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së rrethit; mbrojtësin e kërkuarit Ylli Çelhaka, av. Julian Kola, i cili kërkoj lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së apelit; dhe pasi e bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I. Rrethanat e faktit

Nga shqyrtimi gjyqësor në të dy shkallët e gjykimit rezultojnë të provuara këto rrethana fakti:

1. I gjykuari Ylli Çelhaka është akuzuar nga organi i ndjekjes penale, Prokuroria, pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë, për kryerjen e veprave penale të “Vrasjes me paramendim” dhe të “Mbajtjes pa leje të armëve luftarake”, të parashikuara nga nenet 78 dhe 278/2 të Kodit Penal. Kjo akuzë është ngritur pasi në datë 28.10.1997 ka qëlluar me armë zjarri duke vrarë viktimën Ardian Hima.

2. Procesi ndaj këtij të gjykuari është shqyrtuar në të gjitha shkallët e gjykimit duke rezultuar me disa vendime fajësie kundër tij.

3. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kavajë, me vendimin nr. 19, datë 24.3.2000, pasi ka shqyrtuar në themel kërkimin e organit të akuzës, ka vendosur: *“Deklarimin fajtor të të pandehurit Ylli Çelhaka për veprën penale të “Vrasjes me paramendim”, parashikuar nga neni 78 i K.Penal dhe dënimin e tij me 20 vjet burgim. Deklarimin fajtor të të pandehurit Ylli Çelhaka për veprën penale të “Armëmbajtjes pa leje”, parashikuar nga neni 278/2 i K. Penal dhe dënimin e tij me 2 vjet burgim.*

Në bashkëim të dënimeve, në aplikim të nenit 55 të K. Pr. Penale, dënimin përfundimisht të të pandehurit Ylli Çelhaka me 20 vjet burgim ...”.

4. Gjykata e Apelit Durrës, me vendimin penal nr. 141, datë 26.6.2000, ka vendosur: *“Lënien në fuqi të vendimit nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë ...”.*

5. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 471, datë 12.12.2000, ka vendosur: *“Mospranimin e rekursit të paraqitur nga i pandehuri Ylli Çelhaka dhe prokurori si të pabazuar në prova e në ligj”.*

6. Në të tilla rrethana rezulton se vendimi penal nr. 19, datë 24.3.2000 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë ka marrë formë të prerë.

7. Për ekzekutimin e këtij vendimi në datë 16.10.2006 është lëshuar urdhri i ekzekutimit nr. 096 nga Prokurori i Rrethit Gjyqësor Kavajë. Ky vendim rezulton të jetë ekzekutuar në datë 17.10.2006, kohë në të cilën ka filluar llogaritja e vuajtjes së dënimit për të gjykuarin Ylli Çelhaka.

8. I dënuari Ylli Çelhaka ka paraqitur kërkesë për rishikim kundër vendimit të formës së prerë nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Shkallës së Parë Kavajë, me pretendimin se pas përfundimit të gjykimit janë zbuluar prova të reja, të cilat tregojnë se vendimi i dhënë është i gabuar.

9. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 558, datë 2.6.2010, ka vendosur:

“Pranimin e kërkesës për rishikim të vendimit të të dënuarit Ylli Çelhaka.

Prishjen e vendimit nr. 471, datë 12.12.2000 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, të vendimit nr. 141, datë 26.6.2000 të Gjykatës së Apelit Durrës dhe vendimit nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë dhe dërgimin e çështjes në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Kavajë për rigjykim, me tjetër trup gjyqësor”.

10. Pasi është regjistruar çështja dhe ka filluar **rigjykimi** në Gjykatën e Shkallës së Parë Kavajë, në seancën e datës 20.7.2011, i pandehuri (kërkuesi) Ylli Çelhaka i është drejtuar gjykatës me kërkesë me objekt: *“Shuarje e masës së sigurimit, si rezultat i humbjes së fuqisë së paraburgimit. Heqjen e masës së sigurimit “Arrest në burg”, caktimin si masë sigurimi atë të “detyrimit për t’u paraqitur në policinë gjyqësore”, bazuar në nenet 261, 260/4, dhe 260/2 të Kodit të Procedurës Penale.*

11. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kavajë, me vendimin penal nr. 13 akti, datë 20.7.2011, ka vendosur:

“Konstatimin e humbjes së fuqisë së paraburgimit për të pandehurin Ylli Alush Çelhaka.

Caktimin për të pandehurin Ylli Çelhaka të masës së sigurimit “Arrest në shtëpi”, parashikuar nga neni 237 i Kodit të Procedurës Penale.

I pandehuri Ylli Alush Çelhaka duhet të qëndrojë në banesën e babait të tij Alush Çelhaka me adresë lagja nr. 5, rruga “Emigranti”, shtëpi private, Kavajë.

Urdhërohet Policia Gjyqësore për zbatimin e këtij vendimi.

Urdhërohet lirimi i menjëhershëm i shtetasit Ylli Alush Çelhaka, i biri i Alushit dhe i Verës, i datëlindjes 3.1.1974, nëse nuk mbahet i arrestuar për ndonjë vepër tjetër penale ...”.

12. Gjykata e Apelit Durrës, me vendimin nr. 179, datë 9.8.2011, ka vendosur:

“Lënien në fuqi të vendimit nr. 13 akti, datë 20.7.2011 të Gjykatës së Shkallës së Parë Kavajë”.

13. Gjykata e Lartë, me vendimin nr. 19, datë 19.1.2012, ka vendosur:

“Prishjen e vendimit nr. 179, datë 9.8.2011 të Gjykatës së Apelit Durrës dhe vendimin nr. 13, datë 20.7.2011 të Gjykatës së Shkallës së Parë Kavajë dhe pushimin e gjykimit në lidhje e masën e sigurimit”.

14. Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Kavajë, gjatë kohës që çështja është duke u rigjykuar ndaj këtij të gjykuari, ka lëshuar urdhrin me nr. 043, datë 2.4.2012 për ekzekutimin e vendimit penal nr. 19, datë 24.3.2000 (nr. 36, datë 23.4.2007) të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë.

15. Kundër lëshimit të urdhrin të ekzekutimit ka bërë ankim i gjykuari, i cili ka kërkuar pavlefshmërinë e tij duke pretenduar se urdhri i ekzekutimit është i paligjshëm, pasi nuk ka vendim gjykatë të formës së prerë apo vendim mase për të realizuar.

II. Procedurat gjyqësore

16. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kavajë, me vendimin e ndërmjetëm të datës 13.6.2012, ka vendosur:

“Rrëzimin e kërkesës.

Kundër këtij vendimi mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit brenda afateve ligjore.”

17. **Gjykata e Apelit Durrës**, me vendimin nr. 232, datë 25.7.2012, ka vendosur:

“Ndryshimin e vendimit të ndërmjetëm nr. 13 akti, datë 13.6.2012 të Gjykatës së Shkallës së Parë Kavajë si më poshtë:

Pranimin e kërkesës së të pandehurit Ylli Çelhaka me objekt kundërshtimin e urdhrin të Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Kavajë me nr. 43, datë 2.4.2012 “Për ekzekutimin e vendimit penal nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë dhe anulimin e këtij urdhri për ekzekutimin e vendimit penal, si të pabazuar në ligj”.

Kundër këtij vendimi lejohet rekurs në Gjykatën e Lartë.”.

18. Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Durrës ka paraqitur **rekurs prokurori** i Prokurorisë së Apelit Durrës, i cili ka kërkuar prishjen e tij dhe lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë Kavajë, duke parashtruar shkaqet e pasqyruara në pjesën hyrëse të vendimit.

III. Arsyetimi i vendimit të ankimuar.

19. Gjykata e Apelit Durrës e ka gjetur të pabazuar në ligjin procedural vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë, duke arsyetuar: “...Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Kavajë, në interpretim të gabuar të ligjit ka konsideruar vendim penal dënimin me burgim të formës së prerë për të pandehurin Ylli Çelhaka, vendimin nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë, vendim i cili rezulton të jetë prishur me vendimin penal nr. 00-2010-1084 (558), datë 2.6.2010 të Gjykatës së Lartë, duke e kthyer çështjen në ngarkim të të pandehurit Ylli Çelhaka për rigjykim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Kavajë. Më tej gjykata vazhdon: “...bazuar në N. 443 Gjykata e Lartë nuk ka disponuar në dispozitivin e saj se çështja duhet të prishet pjesërisht, atëherë konkludohet se vendimi është prishur në tërësi; ...në rastin në shqyrtim m.q.s. çështja rezulton të jetë kthyer për rigjykim, duke prishur vendimet penale nr. 471, datë 12.12.2000 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, të vendimit nr. 141, datë 26.6.2000 të Gjykatës së Apelit Durrës, dhe vendimit nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë, me vendimin nr. 00-2010-1084 (558), datë 2.6.2010 të Gjykatës së Lartë, atëherë i dënuari Ylli Çelhaka ka rimarrë cilësinë e të pandehurit.... Kjo gjykatë konkludon se i njëjti person nuk mund të marrë njëkohësisht dy cilësi si subjekt procedural penal në të njëjtin procedim penal dhe për të njëjtin fakt penal. Nga gjykata e shkallës së parë është njohtë, cilësuar dhe proceduar shtetasi Ylli Çelhaka, si “i pandehur” dhe në vendimin e ndërmjetëm të datës 13.6.2012 e cilëson atë si “të dënuar”, me vendimin penal nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë, për të njëjtin fakt juridik penal...”

20. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, nisur nga fakti se ka interpretime jo të njëjta në lidhje me pozicionin e të gjykuarit mbasi kërkesa për rishikim pranohet, vendosi që për njehsimin e praktikës gjyqësore, në këtë drejtim, çështjen penale që i përket kërkuarit Ylli Çelhaka ta kalojë në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

IV. Çështjet që shtrohen për t’u zgjidhur përpara Kolegjeve të Bashkuara dhe qëndrimi i Kolegjeve të Bashkuara

21. Çështjet që shtrohen për t’u zgjidhur përpara Kolegjeve të Bashkuara me qëllim unifikimin e praktikës gjyqësore vlerësohen të jenë:

a) Në rast se kërkesa për rishikim të vendimit të dënimit pranohet sipas nenit 453/3 të Kodit të Procedurës Penale*, cila do të jetë pozita procedurale e të gjykuarit në fazën e rigjykimit të çështjes?

* Neni 453/3 “Shqyrtimi i kërkesës nga Gjykata e Lartë”.

b) Në rast se vendimi i fajësisë pas rigjykimit të çështjes ndryshohet, ose i gjykuari shpallet i pafajshëm, cila do të jetë pozita procedurale nëse vazhdon procesi gjyqësor kundër tij?

22. Qëndrimi i palëve në proces në lidhje me çështjet që duhet të unifikohen për efekt të njehsimit të praktikës dhe të pasojës që ka në lidhje me zgjidhjen e çështjes:

Prokurori mbajti qëndrimin se: “statusi i kërkesës për rishikim të vendimit të dënimit, pas prishjes së vendimeve, mbetet po ai i të dënuarit dhe në kushtet kur dispozitat e kreut IV të K. Pr. Penale, në nenet 449 deri 460 të tij, nuk parashikojnë shprehimisht marrjen e masave të sigurimit personal (ndryshe nga disa legjislacione të ngjashme të disa vendeve të tjera që zbatojnë institutin e rishikimit), atëherë mbetet të bëhet interpretimi i këtyre dispozitave për të përcaktuar se në çfarë regjimi siguri do të mbetet i gjykuari deri në pritjen e vendimit përfundimtar.”.

Mbrojtësi i të gjykuarit Ylli Çelhaka mbajti qëndrimin se: “nga momenti që Gjykata e Lartë ka vendosur rishikimin e vendimit penal dhe çështja është dërguar për t’u rigjykuar, i pandehuri ka marrë cilësinë e të pandehurit në bazë të N.34/3 të K.Penal, i cili parashikon se: Cilësia e të pandehurit rimerrret kur prishet vendimi i pushimit ose kur vendoset rishqyrtimi i procesit. Ç’ka do të thotë se nga data 2.6.2010 mbi Ylli Çelhakën nuk ka rënduar një dënim penal me një vendim të formës së prerë dhe kështu në mungesë edhe të një mase siguri a mundet që ky i pandehur të qëndrojë në paraburgim për efekt të dënimit të mëparshëm”.

23. Kolegjet e Bashkuara e gjejnë me vend që paraprakisht është e nevojshme që, për t’i dhënë përgjigje çështjeve të shtruara për unifikim, të trajtojë paraprakisht institutin e rishikimit i cili gjen rregullim në titullin VIII, kreun IV të K. Pr. Penale.

24. Rishikimi është mjet ankimi i jashtëzakonshëm dhe përjashtimor kundër një vendimi gjyqësor penal të formës së prerë, i cili nuk mund të kundërshtohet nëpërmjet mjeteve të zakonshme të ankimit (apeli dhe rekursi).

Në këto kushte, kur janë shtetur mjetet e zakonshme të ankimit, vendimi është i formës së prerë dhe çështja konsiderohet e mbyllur në bazë të parimit të gjësë së gjykuar (*res judicata*). Në nenin 449 të K. Pr. Penale* përcaktohet se cilët vendime mund të jenë objekt rishikimi.

25. Në nenin 34 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë është parashikuar se: “Askush nuk mund të dënohet më shumë se një herë për të njëjtën vepër dhe as të gjyket sërish, me përjashtim të rasteve kur është vendosur rigjykimi i çështjes nga një gjykatë më e lartë, sipas mënyrës së parashikuar me ligj”.

26. Në këtë normë kushtetuese janë parashikuar tri nga parimet më të rëndësishme të procedurës penale: i) parimi i mosgjykimit dy herë për të njëjtën vepër penale (*ne bis in idem*); ii) parimi i sigurisë ligjore (*res judicata*); dhe iii) mundësia e rihapjes së çështjes penale si mundësi shmangie nga parimi i sigurisë ligjore.

27. Në lidhje me parimin e tretë mundësia e rihapjes së çështjes penale përcaktohet se ai mund të lejohet sipas rregullave të parashikuara në ligj dhe konkretisht në Kodin e Procedurës Penale. Në kapitullin e VIII-të “Ankimet”, kreun IV, është parashikuar “Rishikimi” si mjet i jashtëzakonshëm për të goditur një vendim përfundimtar, d.m.th. të cilit i kanë shteruar të gjitha mjetet e ankimit.

28. Shmangia nga parimi i sigurisë ligjore nëpërmjet rishikimit në kushtet e parashikuara nga ligji ka si qëllim ndreqjen e gabimit gjyqësor në dhënien e drejtësisë. Në lidhje me këtë çështje GJEDNJ-ja në disa çështje^{†,‡} është shprehur se: “Gjykata vlerëson se kërkesat e sigurisë ligjore nuk janë absolute. Largimi nga parimi justifikohet vetëm nëse një gjë e tillë bëhet e nevojshme nga rrethanat dhe nga karakteri substancial detyrues, ose kur ka arsye serioze legjitime që janë më me peshë se siguria juridike”.

Kur kërkesa pranohet, Kolegji Penal vendos prishjen e vendimit dhe dërgimin e çështjes për rigjykim nga një tjetër trup gjykues në gjykatën e shkallës së parë që ka dhënë vendimin ose në gjykatën e apelit, kur kërkesa është bërë vetëm kundër vendimit të saj. Vendimi është i formës së prerë.

* Nr. 449 i K. Pr. Penale “Vendimet që mund të rishikohen”

1. Në rastet e caktuara me ligj lejohet në çdo kohë rishikimi i vendimeve që kanë marrë formën e prerë, edhe kur dënimi është ekzekutuar ose është shuar.

2. Vendimet e pafajësisë për krime mund të rishikohen me kërkesën e prokurorit, por me kusht që të mos kenë kaluar 5 vjet nga dhënia e vendimit.

† Ryabykh kundër Rusisë nr. 52854/99, f. 52, ECHR 2003-IX).

‡ Bratyakin kundër Rusisë nr. 53203/99, f. 63-68, 15 dhjetor 2005,

29. Rishikimi, si mjet ankimi i jashtëzakonshëm, është përfshirë në kreun IV ku janë parashikuar vendimet që mund të rishikohen, rastet e rishikimit, subjektet e legjitimuara, forma e paraqitjes, gjykimi dhe disponimi i Gjykatës së Lartë si gjykatë kompetente e caktuar me ligj për shqyrtimin e kërkesës për rishikim.

30. Karakteri “*extra ordinem*” i rishikimit del qartë nga vendosja e tij si mjet ankimi jashtë dhe përtej procesit të zakonshëm penal. Ndërkohë ankimi dhe rekursi si mjete ankimi në K. Pr. Penale, ndryshe nga rishikimi, janë përfshirë në fazat e procesit penal të gjykimit si mjete shteruese që çojnë në dhënien e një vendimi gjyqësor përfundimtar me pasojë zgjidhjen e çështjes.

31. Rishikimi si mjet i jashtëzakonshëm ankimi, sipas nenit 451 të K. Pr. Penale*, mund të jetë:
i) extra ordinem pro reo; ose ii) contra reum.

32. Në rastin e parë *pro reo* rishikimi bëhet me kërkesë të të dënuarit me qëllimin për të provokuar një rivlerësim të së vërtetës në drejtimin e kundërshtimit të vendimit të fajësisë dhe të mundësisë që rihapja e procesit sjell potencialisht mundësinë e dhënies së një vendimi pafajësie. Në themel të rishikimit qëndron parimi se drejtësia duhet të jetë e vërtetë duke thyer kornizat procedurale të mbylljes përfundimtare të gjykimit.

33. Karakteri i jashtëzakonshëm i rishikimit si mjet ankimi del edhe nga fakti se ligjvënësi nuk e ka kufizuar brenda një afati kohor, ndërkohë që mjetet e zakonshme të ankimit duhet të paraqiten brenda afateve strikte kohore me pasojë papranueshmërinë e tyre.

34. Në rastin e rishikimit me kërkesë të prokurorit *contra reum* ka për objekt një vendim të gabuar pafajësie, i cili në këtë rast i shërben dhënies së drejtësisë me qëllimin e ndëshkueshmërisë së autorëve që kryejnë krime dhe për faj të sistemit gjyqësor ngelen të pandëshkuar. Në këtë rast qëllimi është që personat e deklaruar të pafajshëm me pa të drejtë të rigjyken dhe të dënohen për krimet e kryera, për pasojë procesi i ri i gjykimit mund të sjellë rëndimin *in pejus* të dënimit. Ndryshe nga rasti i rishikimit që bëhet nga i dënuari, ligjvënësi e ka kufizuar në kohë kërkesën e prokurorit për të rishikuar një vendim pafajësie në një afat kohor prej 5 vjetësh, duke filluar ky afat nga dita e dhënies së këtij vendimi (neni 449/2 i K. Pr. Penale).

35. Shkaqet për të cilat mund të kërkohet rishikimi i një vendimi përfundimtar janë në funksion të qëllimit (*ratio*), i cili është dhënia fund pasojave të një vendimi të padrejtë i cili është përfundimtar.

36. Gjikimi i iniciuar nëpërmjet një kërkesë rishikimi në mënyrën se si është rregulluar në K. Pr. Penale në fuqi, ky institut kalon në dy faza procedurale, të cilat në varësi të faktit nëse kërkesa do të pranohet ose jo zhvillohen si faza të të njëjtit proces: e para është vlerësuese dhe e dyta gjykuese.

37. Faza vlerësuese zhvillohet në Gjykatën e Lartë e cila investohet mbi bazën e kërkesës së të gjykuarit (si edhe të personave të lidhur me të) ose të prokurorit, në të cilën vlerësohet nëse kërkesa për rishikim ka shkaqe nga ato të parashikuara nga neni 450 të K. Pr. Penale[†].

38. Kërkesa për t’u marrë në shqyrtim duhet të jetë e arsyetuar plotësisht mbi bazën e shkakut ligjor mbi të cilin ka lindur rishikimi i vendimit, e shoqëruar domosdoshmërisht me dokumentet provues, të cilat mbështesin pretendimin. Në këtë fazë të procesit rishikues Kolegji Penal në dhomë këshillimi, pa praninë e palëve, bën një vlerësim paraprak të karakterit formal dhe të ndikueshmërisë thelbësore që këto akte mund të kenë nëse shqyrtohen si prova nëse i hapet rrugë gjykimit rishikues.

39. Mandej kur kërkesa deklarohet e pranueshme, shqyrtimi i pranueshmërisë së kërkesës me

* N.451 i K. Pr. Penale “**Kërkesa e rishikimit**”

1. Mund të kërkojnë rishikimin: a) i dënuari ose kujdestari i tij, dhe kur ai ka vdekur, trashëgimtari ose një i afërm i tij; b) prokurori pranë gjykatës që ka dhënë vendimin.

[†] N. 450 i K. Pr. Penale “**Rastet e rishikimit**”

1. Rishikimi mund të kërkohet: a) kur faktet e vëna në themel të vendimit nuk pajtohen me ato të një vendimi tjetër të formës së prerë; b) kur vendimi është bazuar në një vendim të gjykatës civile, i cili është revokuar më pas; c) kur pas vendimit kanë dalë ose janë zbuluar prova të reja, të cilat vetëm ose së bashku me ato që janë vlerësuar njëherë, tregojnë se vendimi është i gabuar; ç) kur vërtetohet se vendimi është dhënë si pasojë e falsifikimit të akteve të gjykimit ose të një fakti tjetër të parashikuar nga ligji si vepër penale.

qëllimin për t'i hapur rrugë rishikimit bëhet në prani të palëve, të cilët lejohen të debatojnë vetëm mbi shkaqet e rishikimit dhe jo mbi drejtësinë e vendimit që do të rishikohet.

40. Kjo fazë është thelbësore pasi përbën gjykimin e rishikimit në mënyrën *strictu sensu*.

Nëpërmjet debatit të palëve dhe vlerësimit të shkaqeve ligjore të përcaktuara në mënyrë të qartë, si dhe të dokumenteve provues në këtë fazë vlerësohet se këto akte vetëm ose të interpretuara bashkërisht janë në gjendje të japin një rezultat të ndryshëm të fajësisë apo të pafajësisë nga vendimi i cili rishikohet. Nëse kërkesa gjendet e bazuar në ligj, atëherë me vendim Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë i hap rrugë rishikimit të vendimit të formës së prerë.

41. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se pavarësisht se në nenin 453/3 të K. Pr. Penale është përcaktuar se: “3. Kur kërkesa pranohet, Kolegji Penal vendos prishjen e vendimit dhe dërgimin e çështjes për rigjykim...” në interpretimin integral të dispozitave të K. Pr. Penale, si dhe të funksionit të institutit të rishikimit termi “prishje e vendimit” nuk ka të bëjë me aspektin rishikues dhe atë kontrollues të gjykatave më të ulëta siç ndodh gjatë *iterit* të zakonshëm dhe të parashikuar në kapitullin e Gjykimit në Gjykatën e Lartë, por ka të bëjë me hapjen rrugë të procesit rishikues të një vendimi të formës së prerë. Për rrjedhojë, përfshi edhe pasojat juridike që prodhon, vendimi që do të rishikohet mbas pranimit të kërkesës për rishikim vazhdon të jetë në fuqi për të dënuarin. Ky përcaktim mbështet nga neni 454 të K. Pr. Penale, në të cilin parashikohet se: “1. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë dhe gjykata e caktuar për rigjykimin e çështjeve mund të urdhërojnë pezullimin e ekzekutimit të vendimit”.

42. Në bazë të këtij rregullimi të pasojave juridike që vijnë nga vendimi i pranimit të kërkesës për rishikim, pranimi i kërkesës për rishikim dhe hapja rrugë e procesit të rishikimit mund të sjellë eventualisht edhe pasoja të menjëhershme në mënyrë incidentale për të dënuarin *in vinculis*, në lidhje me pezullimin e mëtejshëm të pasojave që vijnë nga ekzekutimi i mëtejshëm i vendimit, përfshi edhe vuajtjen e mëtejshme të dënimit me burgim.

43. Çështja e *status libertatis* në interpretim të përcaktimit që i jep ligji në rastin kur kërkesa për rishikim pranohet si një mundësi dhe jo si detyrim për gjykatën për të vendosur në favor të pezullimit të dënimit, e bën atë një kërkesë e cila mund të jetë autonome për të cilën mund të shprehet Kolegji Penal në fazën e pranimit të kërkesës dhe nga gjykata përkatëse në varësi të gjykatës që po zhvillon gjykimin rishikues dhe të fazës së këtij gjykimi me pasojë ekzekutimin e menjëhershëm dhe pa të drejtë ankimi.

44. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në përgjigje të çështjeve të shtruara për diskutim me qëllimin unifikimin e praktikës gjyqësore, arrijnë në qëndrimin unifikues se: **Në rastin kur kërkesa e të dënuarit pranohet dhe Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë në bazë të kompetencës rishikuese që ka sipas nenit 453 të K. Pr. Penale i hap rrugë procesit gjyqësor të rishikimit, i gjykuari do të vazhdojë të ketë statusin procedural të të dënuarit. Pranimi i kërkesës për rishikim nuk pas sjell në vetvete revokimin e dënimit as edhe lirimin e të dënuarit, por vetëm rihapjen e procesit gjyqësor për efekt të sqarimit të rrethanave të reja me qëllim që vendimi gjyqësor t'i përgjigjet të vërtetës. Ky fakt do të ndodhë vetëm nëse në zbatim të nenit 454 të K.Pr.Penale Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, ose gjykata kompetente e cila do të gjykojë çështjen në rishikim, e çmon të nevojshëm pezullimin e ekzekutimit të vendimit kur nga ecuria e procesit penal vazhdimi i mëtejshëm i vuajtjes së dënimit me burgim do të vinin pasoja të rënda të pariparueshme.**

Pranimi i kërkesës për rishikim nuk e ndryshon pozitën procedurale nga ajo e të dënuarit në atë të të pandehurit.

Në rast se Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë i hap rrugë rishikimit dhe në gjykimin rishikues në gjykatën e shkallës së parë i gjykuari deklarohet i pafajshëm pozicioni procedural i subjektit nuk është më ai i të dënuarit, por i të pandehurit. Kjo gjendje (statusi i të pandehurit) do të vazhdojë derisa vendimi i ri i pafajësisë i dhënë mbas rishikimit të marrë formë të prerë.

45. Gjykimi rishikues, mbasi i hapet rrugë kërkesës së rishikimit nga Kolegji Penal i Gjykatës

së Lartë, zhvillohet në gjykatën e shkallës së parë që ka dhënë vendimin ose në gjykatën e apelit kur kërkesa bëhet vetëm kundër këtij vendimi (neni 453/3 i K. Pr. Penale).

46. Shqyrtimi i ri gjyqësor rishikues si rregull zhvillohet në gjykatën e shkallës së parë në një gjykim publik. Rregullat procedurale që ndiqen janë ato të parashikuara në kapitullin e gjykimit të shkallës së parë, duke mbajtur parasysh veçoritë e gjykimit rishikues.

47. Rishikimi i vendimit, duke qenë mjet i jashtëzakonshëm ankimi i një vendimi të formës së prerë, nuk pas sjell pavlefshmërinë e provave të marra dhe të përdorura në vendimin që do të rishikohet. Veçoria e këtij gjykimi qëndron në marrjen e atyre provave të cilat kanë shërbyer si shkak për pranimin e rishikimit.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se gjykata që rishikon çështjen është e detyruar të marrë në rivlerësim provat të cilat kanë shërbyer në dhënien e vendimit pa ju futur edhe një herë shqyrtimit të tyre dhe duke e përqendruar hetimin gjyqësor vetëm në ato prova të cilat kanë shërbyer si objekt i kërkesës për rishikim e që janë përdorur si shkak për pranimin e rishikimit.

Në këtë proces rishikues vlerësimi i provave të reja do të jetë në tërësi së bashku me provat e tjera të shqyrtuara më parë me qëllimin që provat e reja së bashku ose në mënyrë të veçantë të çojnë gjykatën në konfirmimin e vendimit të parë që rishikohet, ose në një vendimmarje të ndryshme.

48. Në rastin kur vendimi i rishikuar prishet atëherë vendimi i ri i pafajësisë në rast se kërkesa e rishikimit bëhet nga i dënuari pas sjell efektet juridike të cilat çojnë edhe në ndryshimin e statusit të të gjykuarit në atë të pandehurit, duke e futur procesin në *iter* të zakonshëm duke i dhënë të drejtën e ankimit dhe të kontrollit gjyqësor nëpërmjet mjeteve të zakonshme të ankimit. Në rast se kërkesa për rishikim rrëzohet dhe konfirmohet dënimi për të gjykuarin dhe është disponuar pezullimi i ekzekutimit, atëherë ky vendim i humbet fuqinë dhe do të procedohet me vazhdimin e vuajtjes së dënimit me burgim.

49. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke iu kthyer zgjidhjes së çështjes objekt gjykimi në bazë të qëndrimit unifikues, konstatojnë se vendimi i gjykatës së apelit në lidhje me anulimin e urdhrin të prokurorit për ekzekutimin e dënimit me burgim të caktuar me vendimin nr. 19, datë 24.3.2000 është marrë në kuptim dhe zbatim të gabuar të ligjit procedural penal në lidhje me pozitën procedurale të të gjykuarit Ylli Çelhaka, mbasi vendimi penal i dënimit është bërë objekt rishikimi.

50. Në bazë të akteve të fashikullit të gjykimit, rezulton se i gjykuari Ylli Çelhaka është deklaruar fajtor me vendimin penal të formës së prerë për veprën penale të vrasjes me dashje dhe të mbajtjes pa leje të armëve luftarake, të parashikuar nga neni 78 dhe 278/2 të Kodit Penal. Ky vendim është bërë objekt rishikimi mbi bazën e kërkesës së të dënuarit, kërkesë e cila është pranuar nga Kolegji Penal, i cili ka vendosur t'i prishë vendimet duke i hapur rrugë rishikimit dhe dërgimit të çështjes në Gjykatën e Shkallës së Parë Kavajë si gjykata kompetente. Nuk rezulton që as Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë dhe as gjykata e cila po gjykon çështjen mbas rishikimit të ketë disponuar me vendimin për pezullimin e ekzekutimit të dënimit me burgim.

51. Gjatë gjykimit rishikues në shkallë të parë, i dënuari Ylli Çelhaka ka ngritur pretendimin se vendimi i dënimit me burgim është prishur dhe vuajtja e dënimit nuk duhet të vazhdojë. Për këtë shkak ka kërkuar shuarjen e masës së sigurimit “arrest në burg” dhe caktimin e masës së sigurimit detyrim paraqitje. Kjo kërkesë, e cila është paraqitur gjatë rishikimit të vendimit, është pranuar nga të dy gjykatat e faktit duke i caktuar si masë sigurimi “arrest në shtëpi” me arsyetimin se statusi i tij ka ndryshuar nga “i dënuar” në “i pandehur” dhe për shkak të plotësimit të afatit tërësor të paraburgimit.

52. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, mbi rekursin e prokurorit, e ka marrë në shqyrtim çështjen duke vendosur pushimin e gjykimit të kërkesës për shkak të interpretimit të gabuar që gjykatat i kanë bërë statusit procedural të të dënuarit. Më pas i gjykuari ka kundërshtuar lëshimin e urdhrin të ekzekutimit të lëshuar nga prokurori, duke pretenduar se vendimi për të cilin kërkohet ekzekutimi pas hapjes së procedurës së rishikimit nuk është më i ekzekutueshëm.

53. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vazhdim të qëndrimit unifikues të përmendur më sipër, çmojnë se vendimi i gjykatës së apelit është i gabuar dhe jo në interpretim të drejtë të ligjit dhe për pasojë duhet të prishet duke lënë në fuqi vendimin e gjykatës së shkallës së parë.

54. Ky vendim ka ardhur si rezultat i moskuptimit të drejtë të pozicionit procedural të të dënuarit Ylli Çelhaka mbasi është pranuar kërkesa për rishikim. Konstatohet nga aktet se megjithëse Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka pranuar kërkesën për rishikim të Ylli Çelhakës nuk ka disponuar në vendim për pezullimin e ekzekutimit të mëtejshëm të dënimit. Po ashtu edhe nga Gjykata e Shkallës së Parë Kavajë gjatë rishikimit të çështjes nuk ka disponuar me vendim pezullimi; fakte këto që nuk i ndërpresin pasojat që vijnë nga vendimi nr. 19, datë 24.3.2000 dhe vendimit nr. 141, datë 26.6.2000 që kërkohet të rishikohen, përfshi edhe vuajtjen e dënimit me burgim.

55. Megjithëse pozicioni procedural i të gjykuarit Ylli Çelhaka si i dënuar është sqaruar nga Kolegji Penal në vendimin e rrëzimit të kërkesës për masë sigurimi, përsëri nga Gjykata e Apelit Durrës në kërkesën për rrëzimin e kërkesës është arsyetuar në drejtëm të humbjes së fuqisë ekzekutive të vendimit për shkak të rishikimit të tij. Ky vlerësim është i gabuar, pasi, ashtu siç arsyetohet më lart, i gjykuari Çelhaka vazhdon të ketë statusin e të dënuarit edhe në fazën e vlerësimit të kërkesës së tij për rishikim dhe për aq kohë sa në bazë të nenit 454/1 të K. Pr. Penale nuk është urdhëruar pezullimi i ekzekutimit të vendimit, ai do të vazhdojë të vuajë dënimin me burgim.

56. Urdhri i ekzekutimit të vendimit të dënimit është akt procedural, të cilin ligji ia jep prokurorit si subjekt procedural i cili ndjek dhe zbaton ekzekutimet e vendimeve gjyqësore. Lëshimi i tij bëhet në rastet e parashikuara nga neni 462 i K. Pr. Penale*, ku një ndër to është edhe ekzekutimi i vendimit të formës së prerë. Siç rezulton nga aktet në lidhje me ekzekutimin e vendimit nr. 19, datë 24.3.2000 të Gjykatës së Rrethit Kavajë, prokurori rezulton të ketë lëshuar urdhrin e ekzekutimit të vendimit datë 16.10.2006. Ky vendim rezulton të jetë ekzekutuar në datë 17.10.2006, kohë në të cilën ka filluar llogaritja e vuajtjes së dënimit për të gjykuarin Ylli Çelhaka. Mbas lirimit të të gjykuarit, me vendimin gjyqësor nr. 13, datë 10.2.2011 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë, i cili është vendim me ekzekutim të menjëhershëm, i gjykuari Ylli Çelhaka ka fituar lirinë e përkohshme. Vendimi është konsideruar i padrejtë dhe është rrëzuar kërkesa nga Kolegji Penal për kalimin e tij nga vuajtje dënim për efekt të vendimit të formës së prerë në masë sigurimi. Në rregullim të pasojave që sjell ky vendim prokurori ka lëshuar urdhrin e ri të ekzekutimit për vazhdimin e vuajtjes së dënimit.

57. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se Gjykata e Apelit të Durrësit ka gabuar në interpretimin e nenit 454 të K. Pr. Penale në lidhje me statusin e kërkuesit Ylli Çelhaka gjatë rishikimit duke e konsideruar si të pandehur. Ashtu siç është përmendur më lart, prishja e vendimit dhe dërgimi i çështjes për rigjykim, duke qenë se rishikimi është mjet i jashtëzakonshëm i cili jep mundësinë e vlerësimit të vendimit gjyqësor dhe jo të procesit gjyqësor, ka të bëjë vetëm me efektet e pranimit të kërkesës për rishikim dhe të drejtën që ka gjykata kompetente për të vlerësuar drejtësinë procedurale me qëllimin që të korrigjohet gabimi që ka ardhur duke arritur në një konkluzion që i përgjigjet të vërtetës.

58. Gjykata e shkallës së parë me të drejtë ka përcaktuar pozicionin procedural të kërkuesit si i dënuar në lidhje me kërkesën e tij dhe në kushtet kur nuk kishte një vendim të posaçëm në lidhje me pezullimin e ekzekutimit të dënimit me burgim ka rrëzuar kërkesën e tij për anulimin e urdhrin të ekzekutimit. Arsyetimi ligjor i kësaj gjykate mbështetet në të drejtën që ka prokurori që, në varësi të statusit procedural që ka i gjykuari, në efektet e vendimit gjyqësor të procedojë në ekzekutimin e tij nëpërmjet lëshimit të urdhrin të ekzekutimit.

V. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes

59. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arritën në konkluzionin se vendimi i Gjykatës së

* Nr. 462 /1 K. Pr. Penale “Vendimet e ekzekutueshme”.

1. Vendimi penal i gjykatës vihet në ekzekutim menjëherë pasi të ketë marrë formë të prerë.

Apelit Durrës është marrë në zbatim të gabuar të ligjit procedural penal dhe si i tillë do të prishet duke lënë në fuqi vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë, si vendim i drejtë dhe i bazuar në ligj.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 438/2 e 444/1, germa “d” të Kodit të Procedurës Penale,

VENDOSI:

- Prishjen e vendimit nr. 232, datë 25.7.2012 të Gjykatës së Apelit Durrës dhe lënien në fuqi të vendimit nr. 13 akti, datë 13.6.2012 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë.

- Ky vendim është unifikues dhe njehson praktikën gjyqësore për çështjet objekt shqyrtimi në Kolegjet e Bashkuara dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Ardian Dvorani (kryesues), Guxim Zenelaj, Ardian Nuni, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Aleksandër Muskaj, Mirela Fana, Andi Çeliku, Shkëlzen Selimi, Artan Zeneli, Artan Broci, Tom Ndreca.

Anëtarë pjesërisht kundër: Majlinda Andrea, Medi Bici.

MENDIM PAKICE

Ne, gjyqtarët **Majlinda Andrea** dhe **Medi Bici**, jemi pjesërisht kundër vendimit nr. 3, datë 8.7.2013 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, për sa i përket pozitës procedurale që merr i dënuari pas prishjeve të vendimeve të gjykatave si pasojë e pranimi të kërkesës së rishikimit nga Gjykata e Lartë dhe kthimin e çështjes për rishqyrtim në gjykatën e shkallës së parë, prandaj, në përputhje me nenin 112/5 të K. Pr. Penale, përpilojmë këtë procesverbal përmbledhës me motivet e kundërshtimit të vendimit.

Nga shqyrtimi gjyqësor i çështjes ka rezultuar si më poshtë:

Kërkuesi Ylli Çelhaka është akuzuar nga organi i prokurorisë për veprat penale të vrasjes me paramendim dhe të mbajtjes pa leje të armëve luftarake, të parashikuara nga nenet 78 dhe 278/2 të Kodit Penal për ngjarjen e ndodhur më datë 28.10.1997 në Rrethin e Kavajës, ku ka mbetur i vrarë me armë zjarri viktimja Ardian Hima.

Me vendimin nr. 19, datë 24.3.2000 Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kavajë e ka deklaruar fajtor të pandehurin Ylli Çelhaka për veprat penale për të cilat akuzohej, duke e dënuar atë përfundimisht me 20 vjet burgim, vendim i cili është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Durrës dhe është vendosur mospranimi i ankimit në Gjykatën e Lartë.

Në datën 16.10.2006 Prokuroria pranë Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Kavajë ka lëshuar urdhrin e ekzekutimit për vendimin e formës së prerë, i cili është ekzekutuar nga organet kompetente me datë 17.10.2006, kohë kur ka filluar edhe llogaritja e dënimit për kërkuesin Ylli Çelhaka.

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë me vendimin nr. 558, datë 2.6.2010 ka vendosur pranimin e kërkesës për rishikim të paraqitur nga i dënuari Ylli Çelhaka, duke prishur vendimet e gjykatave dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Kavajë.

Gjatë rigjykimit në shkallë të parë, kërkuesi ka kërkuar shuarjen e masës së sigurimit të arrestit në burg me pretendimin se ajo e ka humbur fuqinë për shkak të kalimit të afatit të përgjithshëm të paraburgimit, të parashikuar nga neni 261 e vijues i K. Pr. Penale.

Në përfundim të gjykimit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kavajë, me vendimin nr. 13 akti, datë 20.7.2011, ka vendosur konstatimin e humbjes së fuqisë së paraburgimit, duke caktuar ndaj

kërkuesit masën e sigurimit të arrestit në shtëpi, vendim i cili është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Durrës.

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë me vendimin nr. 19, datë 19.1.2012 ka vendosur prishjen e vendimeve të mësipërme dhe pushimin e gjykimit të çështjes në lidhje me masën e sigurimit të arrestit në burg.

Në zbatim të vendimit të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë ka lëshuar urdhrin e ekzekutimit që është ankuar nga kërkuesi në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Kavajë, e cila në përfundim të gjykimit ka vendosur rrëzimin e kërkesës, vendim që është ndryshuar nga Gjykata e Apelit Durrës, e cila ka pranuar kërkesën e kërkuesit, duke anuluar urdhrin e ekzekutimit të lëshuar nga prokuroria me datë 2.4.2012, me të cilin kërkohet që të ekzekutohet edhe një herë vendimi nr. 19, datë 24.3.2000 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë.

Pakica ndan të njëjtin mendim me shumicën në lidhje me unifikimin e praktikës gjyqësore, por nuk është e të njëjtit mendim me të për sa i përket pozitës procedurale që merr personi që ka qenë i dënuar me vendim të formës së prerë, i cili është prishur më pas nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë si pasojë e pranimi të kërkesës për rishikim.

Është e vërtetë që rishikimi i vendimit është një mjet ankimi i jashtëzakonshëm, me anë të cilit i dënuari mund të mbrohet ndaj vendimeve penale të formës së prerë, por ndryshimi ndërmjet tij dhe rekursit ndaj vendimit të formës së prerë nuk është ai që arsyetojnë Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ku sipas tyre rishikimi ndaj vendimeve të formës së prerë, i parashikuar nga neni 432 i K. Pr. Penale, i prish në “substancë” vendimet e gjykatave, ndërsa instituti i rishikimit nuk e ka një fuqi të tillë.

Pakica vlerëson se rishikimi, ashtu edhe rekursi ndaj vendimeve të formës së prerë, i parashikuar nga neni 432 i K. Pr. Penale, janë mjete ankimi që mund të përdorin palët ndaj vendimeve të formës së prerë, prandaj në këtë kuptim ato nuk kanë ndonjë ndryshim nga njëri-tjetri.

Sipas vlerësimit të pakicës ndryshimi ndërmjet tyre qëndron në faktin se rekursi ndaj vendimit të formës së prerë, i parashikuar nga neni 432 i K. Pr. Penale, paraqitet vetëm ndaj vendimeve të formës së prerë të dhëna nga gjykata e apelit, ndërsa rishikimi, i parashikuar nga neni 449 e vijues i K. Pr. Penale, mund të kërkohet ndaj vendimeve të formës së prerë të dhëna nga të gjitha gjykatat.

Ndryshimi tjetër ndërmjet tyre qëndron në faktin se ato paraqiten për shkaqe të ndryshme nga njëri-tjetri, sepse rekursi ndaj vendimit të formës së prerë paraqitet për shkaqet e parashikuara nga neni 432 i K. Pr. Penale, ndërsa kërkesa për rishikim paraqitet vetëm për shkaqet e parashikuara nga neni 450 i K. Pr. Penale, por duhet theksuar se në rastin e pranimi të tyre rezultati është gjithmonë i njëjtë, që është prishja e vendimeve të formës së prerë nga ana e Gjykatës së Lartë.

Pakica vlerëson se arsyetimi që bën shumica bie në kundërshtim me kreun IV të K. Pr. Penale (neni 449 e vijues i K. Pr. Penale), pasi sipas ligjit tonë procedural penal, Gjykata e Lartë gjatë shqyrtimit të kërkesës për rishikim nuk vendos vetëm për pranimin ose jo të kërkesës për rishikim dhe disponimin mbi vendimin e themelit ua delegon gjykatave më të ulëta, përkundrazi, ajo, pasi pranon kërkesën për rishikim, prish vendimet e dhëna nga të gjitha gjykatat e të tria niveleve dhe më pas e dërgon çështjen për rishqyrtim në gjykatën e shkallës së parë.

Nëse Gjykata e Lartë do të vendoste vetëm pranimin e kërkesës për rishikim, pa disponuar mbi vendimet e marra nga gjykatat, atëherë pakica do të pajtohej plotësisht me vendimin e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, por kështu siç është formuluar kreu IV në Kodin e Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë nuk lihet asnjë hapësirë për të bërë interpretimin që ka bërë shumica, sepse pas pranimi të kërkesës për rishikim dhe prishjes së vendimeve nga Gjykata e Lartë nuk ekziston më asnjë vendim dënimi, prandaj personi ndaj të cilit vazhdon procedimi penal, menjëherë pas pranimi të kërkesës për rishikim dhe prishjes së vendimeve nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, merr automatikisht cilësinë e të pandehurit dhe gëzon të gjitha të drejtat e tij gjatë proceseve të mëpasshme gjyqësore.

Me këtë vendim Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë unifikuar praktikën gjyqësore në lidhje me zgjidhjen e çështjeve të ngjashme, por ato nuk e kanë sqaruar gjykatën e rishqyrtimit të çështjes se si do ta konsiderojë ajo kërkuuesin Ylli Çelhaka gjatë rishqyrtimit të çështjes në shkallë të parë (të pandehur, të gjykuar apo të dënuar), në një kohë që ndaj tij nuk ekziston asnjë lloj vendimi dënimi.

Nga ana tjetër, shumica nuk arsyeton në vendim se si do të jetë pjesa hyrëse e vendimit përfundimtar që do të japë gjykata e shkallës së parë pas rishqyrtimit të çështjes (si do të quhet kërkuesi: i dënuar, i gjykuar apo i pandehur) dhe nuk shpjegon se si do të jetë dispozitivi i vendimit të gjykatës së shkallës së parë, në një kohë kur në arsyetimin e vendimit thuhet se: *kur gjykata e shkallës së parë prish vendimet dhe jep pafajësi masa e sigurimit shuhet*.

Pakica vlerëson se qëndrimi që mban shumica është i pabazuar në ligj, sepse gjatë rishqyrtimit të çështjes në shkallë të parë kërkuesi duhet të mbajë cilësinë e të pandehurit, gjykata e shkallës së parë në përfundim të gjykimit nuk mund të shprehet për prishjen e vendimeve, pasi ato i ka prishur më parë Gjykata e Lartë, por ajo duhet t'i hyjë shqyrtimit në themel të çështjes, duke marrë edhe provat e reja të pretenduara nga palët gjatë rishikimit dhe në përfundim duhet të dalë me vendim fajësie, pafajësie ose kur janë rastet e parashikuara nga nenet 387 dhe 328 të K. Pr. Penale vendos pushimin e çështjes penale.

Arsyetimi i mësipërm e çon pakicën në përfundimin se rishikimi i vendimit si mjet i jashtëzakonshëm ankimi ndaj vendimeve të formës së prerë duhet të shqyrtohet me shumë kujdes, duke mos e kthyer atë në një mjet të zakonshëm mbrojtjeje, sepse në rast pranimi të kërkesës për rishikim sipas ligjit tonë procedural penal të gjitha vendimet e dënimit të dhëna nga gjykatat nuk ekzistojnë më, prandaj rezultati i tij është i njëjtë si në rastin e pranimit të rekursit ndaj vendimeve të formës së prerë, të parashikuara nga neni 432 i K. Pr. Penale ku personi i dënuar pas prishjes së vendimit të formës së prerë merr cilësinë e të pandehurit.

Në raste të tilla gjykata e rishqyrtimit të çështjes, edhe kryesisht, është e detyruar që të verifikojë shuarjen e masës së sigurimit të arrestit në burg, të parashikuar nga neni 238 i K. Pr. Penale dhe, nëse konstaton ndonjërin prej rasteve të parashikuara nga neni 261 i K. Pr. Penale, ajo është e detyruar që të vendosë shuarjen e masës së sigurimit të arrestit në burg, sepse në të kundërt shkelet neni 27/1 i Kushtetutës të Republikës së Shqipërisë dhe neni 5 i Konventës së të Drejtave të Njeriut, të cilat parashikojnë se askush nuk mund të mbahet në burg pa pasur një vendim dënimi të dhënë nga gjykata, në një kohë që masa e sigurimit e vendosur nga gjykata për veprat penale që akuzohet i dënuari është shuar në përputhje të plotë me nenin 261 të K. Pr. Penale.

Për të gjitha këto u thanë më sipër, pakica është plotësisht e bindur se vendimi nr. 3, datë 8.7.2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë në pjesën që unifikon praktikën gjyqësore në lidhje me cilësinë që merr personi i dënuar pas pranimit të kërkesës së tij për rishikimin e vendimeve dhe prishjes së tyre nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë është i pabazuar në ligj, prandaj vota jonë është pjesërisht kundër tij.

Gjyqtarë: Medi Bici, Majlinda Andrea

VENDIM
Nr. 3, datë 6.12.2013*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë të përbëra nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Aleksandër Muskaj	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Majlinda Andrea	anëtare
Guxim Zenelaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Medi Bici	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Artan Broci	anëtar

Në seancën gjyqësore të datës 6.12.2013, morën në shqyrtim çështjen administrative nr. 3 akti, që u përket palëve:

PADITËS: Enver Ajdari, përfaqësuar nga avokat Gentian Muça.

I PADITUR: Drejtoria Rajonale e Institutit të Sigurimeve Shoqërore Tiranë, përfaqësuar nga juriste Egesta Bare.

Me pjesëmarrjen e Avokaturës së Shtetit, përfaqësuar nga Abaz Deda dhe Armer Juka.

OBJEKTI: - Kundërshtimi i pensionit të parakohshëm.

- Detyrimi i palës së paditur të bëjë rillogaritjen sipas ligjit në fuqi në kohën e fitimit të pensionit nga data 1.8.2005. - Detyrimin e palës së paditur të më kthejë diferencat e papaguara nga data 1.8.2005.

BAZA LIGJORE: Ligji nr. 9210, datë 23.3.2004 *“Për statusin e ushtarakut të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”*.

Neni 1, pika 2 e ligjit nr. 9418, datë 16.2.2005.

Neni 11, shkronjat “a” dhe “b” të ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996.

Neni 6, shkronjat “a” dhe “b” të ligjit nr. 8521, datë 30.7.1999.

Neni 32 i Kodit të Procedurës Civile.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 5550, datë 16.6.2008, ka vendosur:

Pranimin e padisë.

Detyrimin e palës së paditur, DRSSH Tiranë, që t’i paguajë paditësit Enver Ajdari, diferencën e pensionit të papaguar që nga data 1.8.2005, si pasojë e moszbatimit të drejtë të ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996 *“Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”* (i ndryshuar), duke mbajtur parasysh në pagesën e kësaj difference, se neni 11 i ligjit të mësipërm është ndryshuar me nenin 49 të ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004 *“Për statusin e ushtarakut në Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë”*, ku është shfuqizuar shprehja *“por jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi”*.

Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 678, datë 14.5.2009, ka vendosur:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 5550, datë 16.6.2008 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë, në bazë të nenit 472 të Kodit të Procedurës Civile,

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 3/2013. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 215/2013*, Qendra e Botimeve Zyrtare, 6 mars 2014. f. 9359.

ka ushtruar rekurs pala e paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Tiranë, duke parashtruar këto shkaqe:

- Nuk jemi dakord me këto vendime, pasi nuk është gjykuar drejt për sa i përket ligjit mbi bazën e të cilit duhet të bëhet dhe llogaritja e diferencave të pensionit.

- Vendimi i gjykatës së shkallës së parë është rrjedhojë e zbatimit të gabuar të ligjit, sepse në vendimin e saj, kjo gjykatë është shprehur se llogaritja e diferencave që nga data 1.8.2005, duhet të bëhet në bazë të ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004 “Për statusin e ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”. Ky nuk është ligji material i zbatueshëm për ushtarakët që dalin në pension të parakohshëm, sepse ky ligj në nenin 35 të tij, pika 3 parashikon se kriteret dhe kushtet e përfitimit të pensionit të parakohshëm përcaktohen sipas ligjit “Për sigurimet shoqërore suplementare të ushtarakëve të Forcave të Armatosura”.

- Në datën 1.1.2006 ka hyrë në fuqi ligji nr. 9418, datë 20.5.2005 “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”, i cili, në nenin 14 të tij, parashikon një masë pensioni të kufizuar deri në katërfishin e pensionit bazë në shkallë vendi. Pra, nga data 1.1.2006 nuk mund të llogaritet diferenca duke iu referuar nenit 49 të ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004 “Për statusin e ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë” pa kufizim, siç arsyetojnë gjykatat.

- Po kështu, ligji nr. 9418, datë 20.5.2005 “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”, është ndryshuar me ligjin nr. 9481, datë 16.2.2006. Me anë të nenit 2 të këtij ligji amendues është ndryshuar edhe neni 14 i ligjit nr. 9418, datë 20.5.2005, duke e kufizuar masën e pensionit të parakohshëm në referim të gradës përkatëse të ushtarakut.

Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, pas caktimit të datës për gjykimin e kësaj çështjeje pa praninë e palëve, nisur nga fakti se shkak dhe objekti i padisë lidhet me një mosmarrëveshje administrative, çmoi se paraprakisht duhet të shtrohet për bisedim çështja se cili është ligji procedural i zbatueshëm në rastin konkret.

Çështja objekt gjykimi lidhet me zgjidhjen e një mosmarrëveshjeje administrative, e cila ka filluar të shqyrtohet para datës 4.11.2012, datë në të cilën pas dekretit të Presidentit të Republikës, të nxjerrë në zbatim të nenit 70/5 të ligjit nr. 49/2012, kanë filluar realisht që të ushtrojnë funksionin e tyre gjykatat administrative.

Ligji nr. 49/2012 nuk përmban ndonjë dispozitë kalimtare ku të jetë shprehur në lidhje me ligjin e zbatueshëm për mosmarrëveshjet administrative, që ishin në gjykim, apo gjykimi i të cilave nuk kishte filluar akoma deri në datën 4.11.2013.

Në këto kushte, Kolegji Administrativ mban parasysh parimin se për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të natyrës civile dhe administrative, ndryshe nga ato penale, gjykata nuk mund të refuzojë shqyrtimin e çështjes me arsyetimin se ligji mungon.

Për këto arsye, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë e pa të nevojshme diskutimin në Kolegje të Bashkuara lidhur me çështjen nëse kompetenca për shqyrtimin e këtij rekursi i përket Kolegjit Administrativ apo Kolegjit Civil, me qëllim dhënien e një interpretimi përfundimtar lidhur me zbatimin e këtij ligji.

Kolegji Administrativ, në gjykimin e çështjes konkrete, vlerësoi se interpretimi unifikues i Kolegjeve të Bashkuara i shërben zgjidhjes së problemeve që janë krijuar në praktikë në gjykatat e të gjitha niveleve, si dhe zbatimit të ligjit në mënyrë të drejtë e në përputhje me vullnetin e ligjvënësit në gjykimin e çështjeve, për të cilat padia, ankimi ose rekursi është depozituar para datës 4.11.2013, apo shqyrtimi i të cilave ka filluar para kësaj date dhe ende nuk është dhënë vendim përfundimtar për to.

Për këto arsye, Kolegji Administrativ vlerësoi se duhet të paraqesë për shqyrtim dhe interpretim të njëzuar të ligjit nr. 49/2012 çështjet e mëposhtme:

1. Në kushtet kur ligji nr. 49/2012 nuk përmban dispozitë kalimtare ku të përcaktohet se cila është gjykata kompetente për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve administrative për të cilat padia, ankimi ose rekursi është depozituar përpara datës 4.11.2013 në gjykatën e shkallës së parë, të apelit apo në Gjykatën e Lartë, ose për

mosmarrëveshjet administrative që ishin në shqyrtim para këtyre gjykatave në datën 4.11.2013, a duhet të shqyrtohen ose të vijojë gjykimi i këtyre çështjeve nga gjykatat ku ato janë paraqitur para kësaj date apo duhet t'i kalojnë për kompetencë lëndore gjykatës administrative të shkallës së parë, gjykatës së apelit administrativ dhe Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë?

2. A gjejnë zbatim parashikimet e neneve 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012, që kufizojnë rastet e pranueshmërisë për shqyrtim të ankimeve dhe të rekurseve për mosmarrëveshjet administrative, edhe për ankimet drejtuar gjykatës së apelit dhe rekursat drejtuar Gjykatës së Lartë përpara datës 4.11.2013, duke qenë se nuk ka rregullim të shprehur me dispozitë kalimtare për këtë qëllim?

3. Mbi bazën e cilave kritere dhe në çfarë mënyre përcaktohet vlera prej njëzetfish ose dyzetfish e pagës minimale në shkallë vendi, veçanërisht në rastin e shkronjës “ç” të neneve 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012, në kushtet kur ato nuk janë të rregulluara nga ligji i posaçëm?

4. Nisur nga qëllimi dhe vullneti i ligjvënësit në miratimin e ligjit nr. 49/2012, si dhe nga kufijtë e kompetencës lëndore të gjykatës për mosmarrëveshjet administrative, të parashikuara nga neni 7 i ligjit nr. 49/2012, krahasuar këto me kufizimin e llojeve të mosmarrëveshjeve administrative, të parashikuara nga nenet 45 dhe 56 të këtij ligji, cili është interpretimi në funksion të zbatimit të drejtë që duhet t'u bëhet këtyre dispozitave?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët Ardian Dvorani dhe Guxim Zenelaj; përfaqësuesin e palës rekursuese, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Tiranë, që kërkoj ndryshimin e vendimit të gjykatës së apelit dhe vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe rrëzimin e padisë; përfaqësuesin e Avokaturës së Shtetit, që kërkoj ndryshimin e vendimit të gjykatës së apelit dhe vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe rrëzimin e padisë; përfaqësuesin e paditësit, që kërkoj lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së apelit, si dhe pasi biseduan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

Rrethanat e çështjes

1. Paditësi Enver Ajdari ka qenë ushtarak në Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë, me gradën nënkolonel dhe me vjetërsi shërbimi prej 30 vjet e 3 muaj. Nga dosja gjyqësore, rezulton që shuma e pagës referuese për efekt të përfitimeve nga sigurimet shoqërore suplementare është në shumën 62.600 lekë. Paditësit Enver Ajdari, mbi bazën e kërkesës së tij për përfitimin e pensionit, i është lidhur pension i parakohshëm për vjetërsi shërbimi nga ana e palës së paditur në vlerën 15.693 lekë, të cilën e përfiton nga data 1.8.2005 deri në datën kur paditësi të arrijë moshën për përfitimin e pensionit të pleqërisë.

2. Pasi ka marrë përgjigje negative nga organet kompetente, që kanë shqyrtuar ankimin e tij, lidhur me pretendimin se kjo masë pensioni i është lidhur duke zbatuar gabim ligjin, paditësi Enver Ajdari i është drejtuar gjykatës me padinë objekt gjykimi, ku kundërshton masën e pensionit të parakohshëm që i është caktuar nga pala e paditur, duke e detyruar atë të bëjë rillogaritjen sipas ligjit në fuqi në kohën e përfitimit të pensionit, si dhe t'i kthejë diferencat e paguara nga data 1.8.2005.

3. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur pranimin e padisë dhe detyrimin e palës së paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Tiranë, që t'i paguajë paditësit Enver Ajdari diferencën e pensionit të paguar që nga data 1.8.2005, si pasojë e moszbatimit të drejtë të ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996 “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë” (i ndryshuar), duke mbajtur parasysh në pagesën e kësaj difference se neni 11 i ligjit të mësipërm është ndryshuar me nenin 49 të ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004 “Për statusin e ushtarakut në Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë”, ku është shfuqizuar shprehja “por jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi”.

Në arsyetimin e vendimit të saj, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë thekson se neni 11 i ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996 “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë” (i ndryshuar) dhe neni 35 i ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004 “Për statusin e ushtarakut të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”, përbëjnë bazën ligjore që ka qenë në fuqi në kohën që paditësit Enver Ajdari i ka lindur e drejta që të përfitojë pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Paditësi nuk mund të penalizohet nga pala e paditur, pasi në çastin që atij i ka lindur e drejta për përfitimin e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, baza juridike mbi të cilën do të jepej ky pension i parakohshëm nuk parashikonte ndonjë kufizim në tavanin që mund të arrinte pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi.

Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 678, datë 14.5.2009, me të njëjtin arsyetim, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 5550, datë 16.6.2008 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

4. Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë ka ushtruar rekurs Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Tiranë, duke kërkuar ndryshimin e vendimit të gjykatës së apelit dhe të vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe rrëzimin e padisë, për shkaqet e pasqyruara në pjesën hyrëse të këtij vendimi.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë:

5. Lidhur me çështjen e parë, që është shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë:

Ligji nr. 49/2012 është botuar në Fletoren Zyrtare nr. 53 të vitit 2012 dhe ka hyrë në fuqi në datën 30 maj 2012, pra 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare, siç parashikohej në nenin 73 të tij.

Pavarësisht se ligji nr. 49/2012 ka hyrë në fuqi në datën 30.5.2012, ai ka filluar të zbatohet vetëm pjesërisht për shkak të kohës së domosdoshme që nevojitej për ngritjen dhe funksionimin efektiv të gjykatave administrative, sipas parashikimeve të shprehura posaçërisht në të.

6. Ligji nr. 49/2012, në kreun X të tij “*Dispozita kalimtare dhe të fundit*”, në pikën 1 dhe 5 të nenit 70 “*Fillimi i funksionimit të gjykatave administrative*”, parashikon se:

“1. Gjykatat administrative të shkallës së parë, Gjykata Administrative e Apelit dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë fillojnë funksionimin e tyre në mënyrë të njëkohshme”.

5. Data e fillimit të funksionimit të gjykatave administrative caktohet me dekret të Presidentit të Republikës, me propozimin e ministrit të Drejtësisë”.

Në zbatim të nenit 70/5 të ligjit nr. 49/2012, bazuar në propozimin e ministrit të Drejtësisë, Presidenti i Republikës ka nxjerrë dekretin nr. 8349, datë 14.10.2013, në të cilin ka përcaktuar datën 4.11.2013 si datën e fillimit të funksionimit të gjykatave administrative. Kjo datë shënoi dhe fillimin e efekteve të plota juridike dhe zbatimin në tërësi të ligjit nr. 49/2012 lidhur me juridiksionin, kompetencën dhe procedurën e gjykimit të çështjeve që kanë për objekt mosmarrëveshjet administrative të përmendura në nenin 7 të tij.

7. Neni 72, pika 1 dhe 2 i ligjit nr. 49/2012 parashikon se me fillimin e funksionimit të gjykatave administrative, të përcaktuar me dekretin e Presidentit të Republikës, shfuqizohen normat procedurale mbi kompetencën lëndore dhe tokësore, si dhe normat ekzistuese procedurale të posaçme mbi gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative të parashikuara nga Kodi i Procedurës Civile.

8. Në këto kushte, për shkak të mënyrës së formulimit të nenit 72 të ligjit nr. 49/2012, si dhe në mungesë të një rregullimi kalimtar, pyetja që lind është: Pas datës 4.11.2013, gjykatat civile kanë apo jo kompetencë lëndore për zgjidhjen e çështjeve administrative, që kanë në shqyrtim, ose që presin të shqyrtohen? Për t’i dhënë përgjigje kësaj pyetje, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë fillimisht çmojnë të marrin në konsideratë gjykatën e caktuar me ligj, në kuptim të gjykatës që është kompetente për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve administrative.

9. Gjykata e caktuar me ligj përmban në vetvete termin “*gjykatë*”, i cili karakterizohet në kuptimin material nga funksioni i saj gjyqësor, që ka të bëjë me zgjidhjen e çështjeve, të cilat janë

në kompetencë të saj, në një proces të zhvilluar mbi një procedurë ligjërish të përcaktuar dhe në pajtim me shtetin e së drejtës. Me këtë parim lidhet, gjithashtu, edhe e drejta e palëve për t'u dëgjuar në seancë nga një gjykatë, kompetenca e së cilës është parashikuar shprehimisht në ligj.

Sipas jurisprudencës së Gjykatës Kushtetuese, koncepti gjykatë e caktuar me ligj është konsideruar si element i procesit të rregullt ligjor dhe si i tillë pjesë përbërëse e nenit 42/1 të Kushtetutës dhe nenit 6/1 të KEDNJ-së (*shih vendimet nr. 23/2009, nr. 7/2009 dhe nr. 31/2005 dhe nr. 16/2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

10. Duke mbajtur parasysh qëndrimin e doktrinës dhe praktikës kushtetuese, paraqitur më lart, për t'iu përgjigjur pyetjes se cila është gjykata e caktuar me ligj, që ka kompetencën lëndore për shqyrtimin e çështjeve që ligji nr. 49/2012 i përcakton si mosmarrëveshje administrative, shqyrtimi i të cilave nuk ka përfunduar deri në datën 4.11.2013, Kolegjet e Bashkuara çmojnë të nevojshme që paraprakisht të specifikojë natyrën e ligjit të zbatueshëm në rastin konkret.

11. Nëse i referohemi të gjitha dispozitave të ligjit nr. 49/2012, vëmë re se ai nuk është thjesht një ligj organik që rregullon vetëm çështjet e organizimit dhe të funksionimit të gjykatave administrative dhe statusin e gjyqtarëve. Ky ligj parashikon, gjithashtu, edhe parime të përgjithshme të gjykimit administrativ dhe norma procedurale që lidhen me juridiksionin, kompetencën e gjykatave administrative, përbërjen e gjykatave sipas shkallëve të gjykimit dhe natyrës së çështjeve, si dhe fazat procedurale të gjykimit deri në ekzekutimin e vendimit. Pra, në tërësi, ky ligj është me natyrë procedurale.

12. Duke iu rikthyer çështjes së shtruar për diskutim para Kolegjeve të Bashkuara, këto të fundit vlerësojnë se zbatimi në kohë i ligjit material dhe procedural është i ndryshëm. Ligji material përmban tërësinë e rregullave që përcaktojnë të drejtat dhe detyrimet e individëve, personave juridikë dhe imponon sjelljen në një marrëdhënie juridike. Kurse ligji procedural është tërësia e rregullave që përcakton se si gjykata zhvillon procesin gjyqësor, me qëllim respektimin e të drejtave dhe detyrimeve të palëve ndërgjyqëse, të shprehura në ligjin material. Gjithashtu, ligji procedural u tregon palëve se cila është mënyra që ato të realizojnë të drejtat e tyre duke iu drejtuar gjykatës.

13. Ligji material dhe ai procedural kanë elemente referimi të ndryshme për sa i përket zbatimit të tyre. Zbatimi i ligjit material lidhet me momentin kur ka ndodhur shkelja, kufizimi apo lindja e së drejtës. Për këtë arsye, si rregull, në rastet kur në fillim apo në vijim të procesit gjyqësor ndryshon ligji material, do të vazhdojë të zbatohet ligji i mëparshëm. Përkundrazi bëjnë rastet kur vetë ligji i ri ka parashikuar fuqinë prapavepruese të tij.

14. Nga ana tjetër, zbatimi i ligjit procedural lidhet me momentin kur zhvillohet gjykimi për shqyrtimin e mosmarrëveshjes para gjykatës. Në ndryshim nga ligji material, ligji procedural do të zbatohet kur gjykata vihet në lëvizje për shqyrtimin e një mosmarrëveshjeje. Nëse gjatë shqyrtimit gjyqësor të një çështjeje, ligji procedural ndryshon, atëherë në gjykim do të zbatohet ligji i ri, me përjashtim të rastit kur vetë ky ligj në dispozitat kalimtare ka parashikuar që për njëfarë kohe, ose rrethana të caktuara, të vazhdojë zbatimi i ligjit të vjetër procedural.

15. Në funksion të këtij qëndrimi, vjen edhe praktika e Gjykatës Kushtetuese, e cila është shprehur vazhdimisht për kushtetutshmërinë e një procesi duke theksuar se, në të drejtën procedurale, ndryshe nga ajo materiale, ligji i ri ka fuqi edhe për çështjet që janë në gjykim, me përjashtim të rastit kur vetë ai shprehet ndryshe duke parashikuar dispozita procedurale kalimtare (*shih vendimin nr. 106/2002; nr. 11/2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

16. Sa më sipër, në dispozitat procedurale kalimtare të ligjit të ri procedural, mund të parashikohen çështjet ndaj të cilave ai nuk do t'i shtrijë efektet e menjëhershme, afatin ose kohën gjatë së cilës ky ligj nuk do të veprojë. Në këto raste, i takon ligjvënësit të shprehet lidhur me efektet në kohë të ligjit procedural. Pra, është vetë ligjvënësi, i cili duhet të shprehet se nuk do të zbatohet ligji i ri procedural, por ai i vjetri, gjë që do të thotë se vetë ligji i ri duhet të ketë të përcaktuar qartë se në lidhje me çfarë problemesh dhe deri në çfarë afati kohor do të vazhdojë të zbatohet ligji i vjetër procedural dhe jo ai që është në fuqi. Po kështu, vetë ligji i ri procedural në mënyrë të shprehur duhet të përcaktojë nëse norma e re procedurale nuk do të zbatohet

menjëherë, por në një kohë të ardhme, kohë të cilën vetë ligji duhet ta specifikojë. Nëse kjo ndodh, atëherë, pavarësisht se ligji ka hyrë në fuqi, ai nuk i shtrin efektet menjëherë dhe ndaj çështjeve që janë në gjykim*.

17. Duke iu kthyer rastit konkret, fakti që ligji nr. 49/2012 është ligj procedural dhe nuk përmban dispozita kalimtare që të tregojnë se cila është gjendja, faza apo shkalla e gjykimit të një mosmarrëveshjeje gjyqësore mbi të cilën ky ligj i shtrin efektet, atëherë rrjedhimisht pranohet se duke filluar nga data 4.11.2013, ky ligj është i zbatueshëm për të gjitha çështjet që vetë ai i ka përcaktuar si mosmarrëveshje administrative, pavarësisht në çfarë gjendjeje, fazë apo shkallë ndodhet gjykimi.

18. Si rrjedhim, duke nisur nga data 4.11.2013, gjykatat e rretheve gjyqësore, gjykatat e apeleve dhe Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, nuk kanë kompetencë lëndore në shqyrtimin e këtyre çështjeve, për këto arsye:

Së pari: Me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 49/2012, gjykatat civile nuk mund të zgjidhin më mosmarrëveshje administrative, për shkak se kompetenca lëndore për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve administrative i ka kaluar gjykatave të krijuara për zgjidhjen e tyre me ligjin e posaçëm nr. 49/2012.

Së dyti: Me fillimin e zbatimit të ligjit të posaçëm, pra në datën 4.11.2013, të gjitha dispozitat ligjore të Kodit të Procedurës Civile, ku mbështetej vendimmarrja e gjykatave në zgjidhjen e çështjeve administrative u shfuqizuan. Për këtë arsye, gjykatat civile nuk kanë bazë ligjore për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve administrative.

Së treti: Ligji nr. 49/2012 parashikon jo vetëm krijimin e gjykatës së posaçme për gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative, por edhe parime të ndryshme procedurale mbi bazën e të cilave do të zgjidhen këto mosmarrëveshje. Për këtë arsye, ligji i ri duhet të gjejë zbatim sa më parë për të arritur qëllimin për të cilin ai është miratuar, pra efikasitetin dhe efektivitetin e gjykimit administrativ.

19. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në interpretimin unifikues se: ***Gjykatat administrative të shkallës së parë, Gjykata e Apelit Administrativ dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, të krijuara me ligjin nr. 49, datë 3.5.2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, janë kompetente për shqyrtimin e të gjitha çështjeve, të cilat sipas nenit 7 të këtij ligji përbëjnë mosmarrëveshje administrative, pavarësisht gjendjes, fazës apo shkallës së gjykimit. Këto gjykata janë kompetente për çështjet administrative për të cilat padia, ankimi ose rekursi është depozituar përpara datës 4.11.2013, respektivisht në gjykatat e shkallës së parë, të apelit apo në Gjykatë të Lartë dhe deri në këtë datë, shqyrtimi në këto gjykata nuk ka përfunduar akoma.***

20. Lidhur me çështjen e dytë të shtruar për unifikim, nëse gjejnë zbatim parashikimet e neneve 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012, për ankimet drejtuar gjykatës së apelit dhe rekursit drejtuar Gjykatës së Lartë përpara datës 4.11.2013, duke qenë se për këtë qëllim nuk ka rregullim të shprehur me dispozitë kalimtare, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, vlerësojnë se:

Neni 45 i ligjit nr. 49/2012, parashikon se:

“Nuk lejohet ankimi ndaj vendimeve përfundimtare të gjykatës administrative për padi me objekt:

a) kundërshtimin e dënimit për kryerjen e kundërvajtjeve administrative, me vlerë më të vogël se njëzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi;

* Një mënyrë e tillë në zbatimin e ligjit të ri procedural ka qenë parashikuar në Kodin e Procedurës Civile të Republikës së Shqipërisë, të miratuar me ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996. Dispozitat transitorie të ligjit “Për procedurën kontestimore” në Maqedoni parashikojnë zbatimin e ligjit të vjetër procedural në të gjitha shkallët e gjykimit, me përjashtim të rastit kur çështja rifillon përsëri (pra, kthehet për rigjykim). Ndryshe, për shembull, e parashikon ligji “Për zgjidhjen e konflikteve administrative” në Kosovë, në dispozitat transitorie të të cilit parashikohet se ky ligj do të zbatohet nëse është më i favorshëm për palët. Një mënyrë të tillë zbatimi të ligjit procedural e kanë të parashikuar, p.sh., dispozitat transitorie të Kodit të Procedurës Civile në Spanjë. Në disa legjislacione parashikohet edhe mundësia e zbatimit të ligjit procedural sipas shkallëve të procesit gjyqësor, ku ligji i mëparshëm zbatohet deri në fund të gjykimit në një shkallë, ndërsa ligji (i ri) në fuqi zbatohet që nga përfundimi i gjykimit në atë shkallë e më tej.

b) kundërshtimin e aktit administrativ që përmban detyrim në të holla, me vlerë më të vogël se njëzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi;

c) kundërshtimin e aktit administrativ që ka refuzuar dhënien e detyrimit në të holla, me vlerë më të vogël se njëzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi;

ç) mosmarrëveshjet që lidhen me mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave kushtetuese dhe ligjore, që rrjedhin nga sigurimet shoqërore dhe shëndetësore, ndihma ekonomike dhe pagesa e aftësisë së kufizuar, me vlerë më të vogël se njëzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi”.

Neni 56 i ligjit nr. 49/2012, parashikon se:

“Nuk lejohet rekurs ndaj vendimeve përfundimtare të Gjykatës Administrative të Apelit për padi me objekt:

a) kundërshtimin e dënimit për kryerjen e kundërvajtjeve administrative, me vlerë më të vogël se dyzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi;

b) kundërshtimin e aktit administrativ që përmban detyrim në të holla, me vlerë më të vogël se dyzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi;

c) kundërshtimin e aktit administrativ që ka refuzuar dhënien e detyrimit në të holla, me vlerë më të vogël se dyzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi;

ç) mosmarrëveshjet që lidhen me mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave kushtetuese dhe ligjore, që rrjedhin nga sigurimet shoqërore dhe shëndetësore, ndihma ekonomike dhe pagesa e aftësisë së kufizuar, me vlerë më të vogël se dyzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi”.

21. Sipas dispozitave të sipërcituara, ligji nr. 49/2012 ka klasifikuar një grup çështjesh, të cilat për shkak të vlerës së vogël të objektit të padisë, nuk mund të ankimohen në një shkallë më të lartë.

Nëse kjo vlerë është më e vogël se njëzetfishi i pagës minimale në shkallë vendi, Gjykata Administrative e Apelit nuk e pranon çështjen për shqyrtim. Në të njëjtën mënyrë vepron edhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë në lidhje me çështjet në të cilat vlera e kërimit apo e së drejtës është më e vogël se dyzetfishi i pagës minimale në shkallë vendi. Ky rregullim i ri ka natyrë kufizuese në krahasim me rregullimin e mëparshëm të Kodit të Procedurës Civile, që lejonte të drejtën e ankimit apo rekursit, pavarësisht nga vlera e kërimit apo e së drejtës që ishte objekt shqyrtimi përpara gjykatës.

22. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konstatojnë se në praktikë ka raste kur subjektet kanë ushtruar tashmë të drejtën e ankimit që ia ka njohur ligji i mëparshëm procedural dhe këto ankime nuk janë shqyrtuar akoma nga gjykatat e apelit dhe Gjykata e Lartë, ndërkohë që ligji i ri procedural për këto raste nuk lejon ankimim.

23. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se është i nevojshëm interpretimi i kufizimit të së drejtës së ankimit nga nenet 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012. Kolegjet theksojnë se e drejta e ankimit në një gjykatë më të lartë është një e drejtë themelore e parashikuar nga neni 43 i Kushtetutës. Si e tillë, ajo duhet të gjejë shprehje edhe në aktet normative që dalin në bazë dhe për zbatim të dispozitave kushtetuese. E drejta e ankimit mund t’u nënshtrohet kufizimeve me anë të ligjit, duke respektuar kriteret e përcaktuara në nenin 17 të Kushtetutës. Kriteret e kufizimit sipas kësaj dispozite janë: parashikimi me ligj i kufizimeve, moscenimi i thelbit të së drejtës, mostejkalimi i kufizimeve të vendosura nga Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut dhe respektimi i parimit të proporcionalitetit në kufizimin e një të drejte themelore.

24. Në rastin konkret, ligji nr. 49/2012, me qëllim kufizimin e së drejtës së ankimit në një gjykatë më të lartë, ka vendosur kriter të natyrës financiare, si kusht për të ushtruar të drejtën e paraqitjes së ankimit apo rekursit në një gjykatë më të lartë administrative. Nëse objekti i padisë ka një vlerë më të vogël se ato që parashikohen në nenet 45 dhe 56 të këtij ligji, ankimi ose rekursi nuk lejohen. Në këtë mënyrë, palët në gjykimin administrativ kufizohen në të drejtën e tyre për t’u drejtuar një gjykate më të lartë. Megjithatë, duke iu referuar praktikës sonë kushtetuese, si dhe asaj të Gjykatës Evropiane të së Drejtave të Njeriut (më poshtë “GJEDNJ”), e drejta e ankimit dhe bashkë me të dhe e aksesit në gjykatë, nuk janë të drejta absolute dhe të pakufizueshme. Ato

mund të bëhen objekt i kufizimeve nga ligjvënësi, me kusht që të respektohet parimi i proporcionalitetit.

25. Kolegjet e Bashkuara çmojnë se qëllimi i ligjvënësit në vendosjen e këtij pragu në vlerën e padisë, si kusht për të ushtruar të drejtën e ankimit, ka qenë shmangia e mbingarkesave të gjykimeve të mosmarrëveshjeve administrative me vlerë të vogël padie, duke i dhënë fund gjykimit në shkallë të parë. Ligjvënësi, me ligjin nr. 49/2012, ka bërë kufizim të së drejtës së ankimit, duke mbajtur parasysh interesin publik në shpejtësinë dhe efektivitetin e gjykimit administrativ, si dhe vlerën e ulët mbi të cilën zhvillohet ky gjykim. Një gjë e tillë i shërben efektivitetit të gjykimit administrativ, si dhe ekonomisë gjyqësore, si parim që duhet të shtrihet në të gjitha nivelet e sistemit gjyqësor.

26. Megjithatë Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë e shohin kufizimin e së drejtës së ankimit në nenet 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012 si të arsyeshëm dhe proporcional, ato vlerësojnë se ky kufizim nuk mund të shtrihet ndaj ankimeve të ushtruara para hyrjes në fuqi të këtij ligji, pasi e kundërta do të cenonte parimin e sigurisë juridike dhe pritshmërive të ligjshme të individëve nga rendi juridik në fuqi. Palët që kanë paraqitur ankimet dhe rekursat para hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012 e gëzonin të drejtën e ankimit të pakufizuar dhe si e tillë ajo duhet të vazhdojë të respektohet nga ligjvënësi dhe gjykatat e të gjitha niveleve.

27. Parimi i gjykatës së caktuar me ligj, i së drejtës së ankimit, si dhe i sigurisë juridike janë ngushtësisht të lidhura me njëra-tjetrën. Si element i sigurisë juridike, mbrojtja e pritshmërive të ligjshme nga rendi juridik ka të bëjë me të drejtën që kanë personat fizikë dhe juridikë për të gëzuar pasojat e pritshme të rendit juridik në fuqi, në kohën kur ata ushtrojnë të drejtat e tyre të ligjshme. Për më tepër, kur këtyre personave i vijnë pasoja të pafavorshme nga ndryshimi i legjislacionit, ky i fundit nuk mund të veprojë me efekt prapaveprues. Parimi i përgjithshëm është se masat me efekte të pafavorshme dhe njëkohësisht prapavepruese janë të ndaluara dhe përjashtimet mund të parashikohen vetëm në rastet kur synohen të mbrohen interesa publike më të larta dhe në raste të përcaktuara qartë nga ligjvënësi.

Në këtë kuptim, Gjykata Kushtetuese është shprehur se: “...*ligjvënësi duhet të mbajë parasysh se një situatë të rregulluar më parë, parimisht mund ta ndryshojë vetëm nëse kjo sjell pasoja pozitive për subjektet përfituese dhe jo kur ndryshimi i akteve e përkeqëson situatën, pra i heq subjekteve fituese një të drejtë të fituar më parë.....*” (shih vendimin nr. 2/2013; vendimin nr. 9/2007 të Gjykatës Kushtetuese).

28. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë të shprehen edhe lidhur me çështjen nëse kufizimi i së drejtës për t’u ankuar në një gjykatë më të lartë dhe i pritshmërive të ligjshme të qytetarëve është në proporcion me interesin publik për të cilin ligjvënësi ka parashikuar këtë kufizim.

Me qëllim vlerësimit të zbatimit të parimit të proporcionalitetit kur me ligj vendoset një kufizim i një të drejte themelore, duhet të identifikohen interesat publike për të cilat është vendosur masa kufizuese. Në rastin konkret, interesi publik i identifikuar ka të bëjë me nevojën e një administrimi sa më të mirë, efektiv dhe efikas të drejtësisë, duke i dhënë zgjidhje sa më të shpejtë mosmarrëveshjeve administrative dhe arritjen e paqes sociale me kosto sa më të ulët për shtetin dhe publikun.

Nga ana tjetër, renditen interesat e subjekteve, të cilët presin të realizojnë të drejtat e tyre sipas ligjit që ka qenë në fuqi në momentin e ushtrimit të së drejtës së tyre të ankimit ose të rekursit. Gjykatat administrative kanë detyrimin që të shqyrtojnë ankimet ose rekursat, duke qenë se nenet 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012, në momentin e paraqitjes së këtyre ankimeve apo rekurseve, nuk kishin hyrë ende në fuqi dhe për këtë shkak nuk mund të sillnin efekte ndaj ankimeve të ushtruara tashmë. Një qëndrim i ndryshëm do të përbënte cenim të parimit të sigurisë juridike në lidhje me realizimin e së drejtës së tyre për t’iu drejtuar një gjykate më të lartë, e drejtë, e cila ishte realizuar në momentin e hyrjes së ligjit të ri në fuqi*.

* Një qëndrim të tillë, Gjykata Europiane e të Drejtave të Njeriut e ka mbajtur në shumë nga vendimet e saj, si: Petko Petkov v. Bulgaria, no. 2834/06, 19.2.1013, pg. 29, 32; Legrand v. Francë, no. 23228/08, 26.5.2011; Hoare v. the United Kingdom, no. 16261/08, 12.5.2011.

29. Në këto kushte, duke i dhënë përgjigje pyetjes së dytë, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në interpretimin unifikues:

Kufizimet financiare që parashikojnë nenet 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012, në lidhje me të drejtën për të paraqitur ankim në Gjykatën e Apelit Administrativ ose rekurs në Gjykatë të Lartë, nuk zbatohen në lidhje me ankimet apo rekurset e paraqitura përpara datës 4.11.2013.

30. Në lidhje me çështjen e tretë dhe të katërt të shtruar për diskutim nga ana e Kolegjit Administrativ, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se nuk është rasti për të unifikuar praktikën gjyqësore.

31. Për sa i përket rastit në gjykim, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se të dyja gjykatat nuk u kanë dhënë përgjigje të gjitha kërtimeve konkrete në objektin e padisë. Paditësi në kërkimet e tij, përveç detyrimit të palës së paditur të kryejë rilogaritjen e pensionit, ka kërkuar edhe detyrimin e kësaj pale të kthejë diferencat e papaguara nga data 1.8.2005. Ndërkohë, gjykata e shkallës së parë në vendimin e saj ka urdhëruar palën e paditur që të zbatojë ligjin, pa iu përgjigjur kërtimeve konkrete të palës paditëse, vendim, i cili është lënë në fuqi edhe nga ana e gjykatës së apelit.

32. Ndonëse gjykata e apelit i kishte mundësitë ligjore të ndreqte mangësitë e gjykimit në shkallë të parë, është mjaftuar vetëm me një përsëritje të arsytimit të gjykatës së shkallës së parë. Gjykata ishte e detyruar që t'i jepte një përgjigje konkrete kërtimeve të paditësit dhe jo thjesht të urdhëronte zbatimin e ligjit nga pala e paditur.

33. Ndodhur në këto rrethana, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në përfundimin se në rastin në gjykim ndodhemi përpara kërkesave të nenit 63/c të ligjit nr. 49, datë 3.5.2012 "*Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative*", prandaj vendimi i gjykatës së apelit duhet të priset dhe çështja të dërgohet për t'u rishqyrtuar nga një trup tjetër gjykues. Nisur nga interpretimi i mësipërm unifikues, çështja dërgohet për rigjykim në Gjykatën Administrative të Apelit Tiranë. Në rigjykim, kjo gjykatë duhet të kryejë një hetim të plotë gjyqësor, dhe t'i japë përgjigje të gjitha pretendimeve të ngritura në padi nga ana e palës paditëse.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 141/2 të Kushtetutës, në nenin 485/c të Kodit të Procedurës Civile, si dhe në nenet 17, pika "a" dhe 19§4 të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000 "*Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë*",

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 678, datë 14.5.2009 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën Administrative të Apelit Tiranë.

Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

MENDIMI I PAKICËS

Si gjyqtar në pakicë, kam qëndrimin se Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk duhet të kishin disponuar prishjen e vendimit nr. 678, datë 14.5.2009 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën Administrative të Apelit Tiranë, por duhet të kishin vendosur pushimin e gjykimit të çështjes në Gjykatën e Lartë, për shkak se në çështjen objekt gjykimi, me fillimin e efekteve të zbatimit të ligjit nr. 49/2012, për shkak të vlerës së padisë nën kufijtë e treguar nga shkronja "ç" e nenit 56 të këtij ligji, vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë është i paankimueshëm në Gjykatën e Lartë.

Qëndrimi im i kundërt me shumicën e Kolegjeve të Bashkuara, lidhur me zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi, është rrjedhojë logjike e qëndrimit tim konsekuent mbi kuptimin dhe interpretimin e parimeve dhe dispozitave kushtetuese, i cili më rezulton pjesërisht i kundërt me ato të shumicës së

Kolegjeve, kjo për sa i përket arsyetimit dhe përfundimeve unifikuese të ardhura nga këto Kolegje të Bashkuara mbi çështjet e interpretimit dhe zbatimit të unifikuar të ligjit, të ngritura në pyetjen e dytë dhe të tretë të parashtruar para këtyre Kolegjeve.

1. Për çështjen e parë të shtruar për unifikim

Qëndrimi im mbi interpretimin e parimeve dhe normave kushtetuese e të atyre procedurale civile është i njëjtë dhe i shprehur plotësisht në arsyetimin e parashtruar dhe përfundimet unifikuese të ardhura nga shumica e Kolegjeve të Bashkuara, lidhur me çështjet e interpretimit të ligjit të lindura nga pyetja e parë që është shtruar për unifikim, për sa i përket gjykatës kompetente nga pikëpamja lëndore për gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative. Kështu, me të drejtë, në pikat 9 deri 15 të vendimit të këtij vendimi të Kolegjeve të Bashkuara, për të ardhur në përfundimin e parë unifikues të saj, mes të tjerave, arsyetohet se:

“.....zbatimi i ligjit procedural lidhet me momentin kur zhvillohet gjykimi për shqyrtimin e mosmarrëveshjes para gjykatës. Nëse gjatë shqyrtimit gjyqësor të një çështjeje, ligji procedural ndryshon, atëherë në gjykim do të zbatohet ligji i ri, me përjashtim të rastit kur vetë ky ligj në dispozitat kalimtare ka parashikuar që për njëfarë kohe ose rrethana të caktuara, të vazhdojë zbatimi i ligjit të vjetër procedural....

..... edhe praktika e Gjykatës Kushtetuese, e cila është shprehur vazhdimisht për kushtetutshmërinë e një procesi duke theksuar, se në të drejtën procedurale ndryshe nga ajo materiale, ligji i ri ka fuqi edhe për çështjet që janë në gjykim, me përjashtim të rastit kur vetë ai shprehet ndryshe duke parashikuar dispozita procedurale kalimtare. (Shih vendimin nr. 106/2002; nr. 11/2009 të Gjykatës Kushtetuese)....

.... është vetë ligjvënësi, i cili duhet të shprehet se nuk do të zbatohet ligji i ri procedural, por ai i vjetri, gjë që do të thotë se vetë ligji i ri duhet të ketë të përcaktuar qartë se në lidhje me çfarë problemesh dhe deri në çfarë afati kohor do të vazhdojë të zbatohet ligji i vjetër procedural dhe jo ai që është në fuqi....

....fakti që ligji nr. 49/2012 është ligj procedural dhe nuk përmban dispozita kalimtare që të tregojnë se cila është gjendja, faza apo shkalla e gjykimit të një mosmarrëveshjeje gjyqësore mbi të cilën ky ligj i shtrin efektet, atëherë rrjedhimisht pranohet se duke filluar nga data 4.11.2013, ky ligj është i zbatueshëm për të gjitha çështjet që vetë ai i ka përcaktuar si mosmarrëveshje administrative, pavarësisht në çfarë gjendjeje, faze apo shkallë ndodhet gjykimi....

....Ligji nr. 49/2012 parashikon jo vetëm krijimin e gjykatës së posaçme për gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative, por edhe parime të ndryshme procedurale mbi bazën e të cilave do të zgjidhen këto mosmarrëveshje.”

2. Për çështjen e dytë të shtruar për unifikim

Si gjyqtar në pakicë, kam mendim të kundërt me shumicën e Kolegjeve të Bashkuara lidhur me mënyrën e arsyetimit dhe përfundimet e ardhura prej shumicës në lidhje me çështjet e interpretimit dhe zbatimit të unifikuar të ligjit, të parashtruar në pyetjen e dytë, pra nëse kufizimet e parashikuara nga normat procedurale të ligjit nr. 49/2012 mbi të drejtën e ankimit do të kenë efekt edhe për ankimet e rekurset e paraqitura përpara datës 4.11.2013.

Pavarësisht se ka arsyetuar dhe konkluduar në mënyrë ezauruese se në gjykimin civil zbatohet ligji procedural që është në fuqi në kohën e gjykimit dhe, përjashtimisht, kur kjo parashikohet shprehimisht nga ligji me dispozitë kalimtare, gjen zbatim ligji i vjetër (i shfuqizuar) procedural, shumica e Kolegjeve të Bashkuara mban qëndrim krejt të kundërt në lidhje me ligjin procedural të zbatueshëm në kohë për sa i përket së drejtës së ankimit dhe shqyrtimit të ankimit nga gjykatat administrative.

Këtë qëndrim të saj, shumica e Kolegjeve të Bashkuara e mbështet në arsyetimin fillimisht korrekt se, nenet 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012, me të cilat, në varësi të vlerës së padisë, nuk lejohet ankim ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë apo ndaj atij të gjykatës së apelit, kanë natyrë kufizuese për sa i përket së drejtës së ankimit në krahasim me rregullimin e mëparshëm të Kodit të Procedurës Civile, që lejonte të drejtën e ankimit apo rekursit pa kufizime, pra pavarësisht nga vlera e kërimit apo e së drejtës që ishte objekt shqyrtimi përpara gjykatës.

Po kështu, me të drejtë nga shumica e Kolegjeve të Bashkuara pohohet e konkludohet se kufizimi i së drejtës së ankimit me nenet 45 dhe 56 përmbushin kriteret kushtetuese, duke qenë kufizime të arsyeshme dhe proporcionale.

Megjithatë, pavarësisht nga sa kanë arsyetuar më parë mbi natyrën dhe veprimin në kohë të ligjit procedural civil, shumica e Kolegjeve të Bashkuara, duke u konfunduar dhe aplikuar gabimisht

elemente të gjykimit kushtetues mbi shqyrtimin e kushtetutshmërisë së normës së ligjit abstrakt që i përket ekskluzivisht Gjykatës Kushtetuese, vijojnë arsyetimin e tyre dhe vijnë në përfundimin se këto kufizime të së drejtës së ankimit nuk mund të shtrihen ndaj ankimeve dhe rekurseve të ushtruara para hyrjes në fuqi të këtij ligji, pasi e kundërta do të cenonte parimin e sigurisë juridike dhe pritshmërive të ligjshme të individëve nga rendi juridik në fuqi. Sipas shumicës, palët që kanë paraqitur ankimet dhe rekursat para hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012 e gëzonin të drejtën e ankimit të pakufizuar dhe si e tillë ajo duhet të vazhdojë të respektohet në gjykatat e të gjitha niveleve. Madje shumica e Kolegjeve, për vetë mënyrën si arsyeton dhe termat e përdorur, duket sikur largohet nga fusha e saj e përcaktuar e interpretimit të ligjit, kur njësoj si një gjykatë kushtetuese i adresohet me këtë udhëzim të detyrueshëm jo vetëm gjykatave, por edhe vetë ligjvënësit, kur shprehet se kjo e drejtë duhet “...të respektohet nga ligjvënësi...”.

Edhe referenca e treguar në pikën 27 të vendimit, për mbështetjen e arsyetimit të shumicës së Kolegjeve të Bashkuara në vendimet nr. 2/2013 dhe nr. 9/2007 të Gjykatës Kushtetuese, në të vërtetë tregon se Gjykata Kushtetuese është shprehur aty jo për mënyrën e interpretimit dhe zbatimit të ligjit nga gjykatat, por i adresohet ligjvënësit, pikërisht lidhur me parimet kushtetuese që ligjvënësi duhet të mbajë parasysh kur harton dhe miraton ligje të reja, që synojnë të kufizojnë të drejtat e njohura dhe të fituara më parë me ligj nga subjektet përfituese.

Me të njëjtën përqasje, pra me elemente që duket se i përkasin gjykimit kushtetues, shumica e Kolegjeve të Bashkuara arsyeton edhe në pikat 28 dhe 29 të vendimit, në të cilat, ndonëse ligji nr. 49/2012, as në nenet 45 e 56 të tij dhe as në dispozitat kalimtare, nuk parashikon shprehimisht ndryshe, vjen në përfundimet se *“Gjykatat administrative kanë detyrimin që të shqyrtojnë ankimet ose rekursat, duke qenë se nenet 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012, në momentin e paraqitjes së këtyre ankimeve apo rekurseve, nuk kishin hyrë ende në fuqi dhe për këtë shkak nuk mund të sillnin efekte ndaj ankimeve të ushtruara tashtme. Një qëndrim i ndryshëm do të përbënte cenim të parimit të sigurisë juridike në lidhje me realizimin e së drejtës së tyre për t’iu drejtuar një gjykate më të lartë, e drejtë, e cila ishte realizuar në momentin e hyrjes së ligjit të ri në fuqi”*.

Duke arsyetuar në këtë mënyrë, madje në kundërshtim me qëndrimet e saj të qarta e korrekte për interpretimin e ligjit procedural në përgjigje të pyetjes së parë unifikuese, pa u shprehur haptazi se gjenden para një lloj ometimi kushtetues (pra, mungesës së dispozitës kalimtare që do të mënjanonte cenimin e parimit kushtetues të sigurisë juridike të lidhur me ushtrimin e së drejtës së ankimit në gjykatë), duket se shumica e Kolegjeve të Bashkuara orienton gjykatat të mos mbajnë më parasysh se ligjvënësi nuk ka dashur të miratojë një dispozitë kalimtare që lejon zbatimin e normës së vjetër procedurale e jo atë që është në fuqi, për sa i përket së drejtës së ankimit në gjykatën më të lartë.

Si gjyqtar në pakicë, kam mendimin se Gjykata e Lartë është gjykatë ligji. Si çdo gjykatë tjetër, ajo mbështet në vendimet e dhëna prej saj në Kushtetutë dhe në ligj, duke pasur, pra, të drejtën dhe detyrimin vetëm që të interpretojë dhe të zbatojë normat kushtetuese e ligjore në zgjidhjen e çështjes. Në këtë kuptim, gjykatat kanë të drejtën e detyrimin të interpretojnë dhe të arsyetojnë, bazuar në normat kushtetuese dhe ligjore në funksion të zgjidhjes së çështjes, por ato nuk mund të injorojnë a të refuzojnë të zbatojnë ligjin procedural nëse kanë qëndrimin se ai ligj vjen në kundërshtim me Kushtetutën apo me motivin e mungesës së parashikimit të shprehur të një rregullimi ligjor procedural të caktuar. Gjykatat nuk bëjnë gjykim kushtetues mbi ligjin abstrakt. Në raste të tilla, sikurse parashikon pika 2 e nenit 145 të Kushtetutës *“Kur gjyqtarët çmojnë se ligjet vijnë në kundërshtim me Kushtetutën, nuk i zbatojnë ato. Në këtë rast, ata pezullojnë gjykimin dhe ia dërgojnë çështjen Gjykatës Kushtetuese.”*. Pra, vetëm gjykatat mbajnë qëndrimin e tyre duke parashtruar arsyet përse mendojnë se një dispozitë ligjore nuk është në përputhje me Kushtetutën dhe përse nuk mund ta zgjidhin çështjen pa u shprehur më parë Gjykata Kushtetuese lidhur me kushtetutshmërinë e asaj norme juridike të ligjit të zbatueshëm për zgjidhjen e çështjes që ka për shqyrtim.

Si gjyqtar në pakicë, konkludoj se shumica e Kolegjeve të Bashkuara, duke e tejkaluar kufirin e gjykimit që i lejohet atyre si gjykatë ligji dhe jo si gjykatë kushtetuese, për interpretimin normal të

Kushtetutës dhe të normave të ligjit procedural objekt unifikimi, nuk kanë bërë gjë tjetër veçse kanë konkluduar të mos e zbatojnë kufizimin e vendosur shprehimisht në nenet 45 e 56 të ligjit nr. 49/2012 lidhur me të drejtën e ankimit, ndonëse pranojnë vetë se mungon një dispozitë kalimtare e shprehur, që lejon shqyrtimin e ankimeve, që nuk plotësojnë kriteret e neneve 45 e 56, por që janë paraqitur para datës 4.11.2013. Aq më tepër kjo bie ndesh me vetë qëndrimin e shumicës së Kolegjeve të Bashkuara, të cilat, për çështjen e parë unifikuese, pa asnjë ekuivok, arsyetojnë dhe konkludojnë që ligji i vjetër procedural zbatohet vetëm nëse kjo parashikohet shprehimisht me dispozitë kalimtare.

Në linjën logjike juridike të arsyetimit të tyre, se kufizimi me një ligj të ri të së drejtës së ankimit në gjykatën më të lartë të fituar me ligjin e mëparshëm procedural do të përbënte cenim të parimit kushtetues të sigurisë juridike etj., dhe në mungesë të një norme kalimtare që mënjanon këtë shkelje kushtetuese, si gjykatë ligji, shumica e Kolegjeve të Bashkuara mund të ushtronte vetëm kompetencën e saj që i njihte Kushtetuta (neni 145/2) për t'ia dërguar çështjen Gjykatës Kushtetuese për të kontrolluar kushtetutshmërinë e ligjit abstrakt.

Si gjyqtar në pakicë, duke mbetur konsekuent në qëndrimin tim lidhur me natyrën e ligjit procedural civil dhe parimet e veprimit në kohë të tij, i cili është shprehur qartë edhe në arsyetimin e përfundimit të Kolegjeve të Bashkuara në përgjigjen për pyetjen e parë të shtruar për unifikim, kam mendimin se ligjvënësi, me vullnet të shprehur qartë, nuk ka dashur të parashikojë ndonjë dispozitë kalimtare që, përjashtimisht, nga sa parashikohet në nenet 45 e 56 të ligjit nr. 49/2011, t'i japë fuqi rregullit procedural të mëparshëm dhe të lejojë zbatimin e së drejtës së pakufizuar të ankimit ndaj vendimeve gjyqësore me objekt zgjidhjen e mosmarrëveshjeve administrative për ankimet e rekursit e paraqitura nga palët përpara datës 4.11.2013. Prandaj, këto ankime dhe rekurse nuk mund të shqyrtohen më, përkatësisht, nga Gjykata Administrative e Apelit dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë.

3. Për çështjen e tretë të shtruar për unifikim

Në pikën 30 të vendimit të Kolegjeve të Bashkuara, shumica arsyeton se *“Në lidhje me çështjen e tretë dhe të katërt të shtruar për diskutim nga ana e Kolegjit Administrativ, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se nuk është rasti për të unifikuar praktikën gjyqësore”*.

Si gjyqtar në pakicë kam qëndrim të kundërt me shumicën, kjo duke u nisur nga qëndrimi konsekuent dhe logjik që kam mbajtur për interpretimin dhe zbatimin e drejtë të ligjit procedural lidhur me dy çështjet e para për unifikim, veçanërisht për çështjen e dytë.

Sipas mendimit tim, kufizimi i së drejtës së ankimit nisur nga vlera e padisë gjen zbatim të menjëhershëm pas datës 4.11.2013. Për rrjedhojë, nisur nga ky qëndrim, Gjykata Administrative e Apelit dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë kanë detyrimin për të verifikuar, rast pas rasti, nëse vlera e padisë apo e kërkesës në çështjen e ankimit me apel ose rekurs, është apo jo nën vlerën minimale, të përcaktuar sipas neneve 45 e 56 të ligjit nr. 49/2011. Nëse vlera do të ishte më e ulët duhet të vendoset pushimi i gjykimit të çështjes.

Kam mendimin se interpretimi i unifikuar i neneve 46 e 56 për sa i përket mënyrës se si duhet të përcaktohet vlera e padisë, jo vetëm është vendimtar për të garantuar sigurinë juridike në shqyrtimin e ankimeve dhe rekurseve, por është e lidhur drejtpërdrejt me vetë zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi, në të cilën, objekt mosmarrëveshje administrative është kërkimi dhe njohja e një detyrimi periodik e të papërcaktuar në shtrirje kohore, pikërisht kërkimi për detyrimin e palës së paditur të njohë dhe të shlyejë pagesën e pensionit suplementar të ushtarakut sipas ligjit dhe jo në masën që ka caktuar pala e paditur.

Në nenin 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012 parashikohet se nuk lejohet, përkatësisht, ankim dhe rekurs ndaj vendimeve përfundimtare të gjykatës administrative shkallës së parë dhe të apelit, për padi me objekt kundërshtim i akteve administrative a mosmarrëveshje administrative me vlerë më të vogël se njëzetfishi dhe dyzetfishi i pagës minimale në shkallë vendi.

Paga minimale në shkallë vendi, sipas legjislacionit në fuqi, dihet se përcaktohet periodikisht çdo vit nga Këshilli i Ministrave. Vendimi i fundit i qeverisë, ai me nr. 537, datë 3.7.2013, përcakton se paga minimale në shkallë vendi është 22.000 lekë.

Rrjedhimisht, vlera minimale e padisë për efekt të zbatimit të nenit 45 të ligjit nr. 49/2012 është 440.000 lekë, ndërsa për nenin 56 është 880.000 lekë.

Por, ndërkohë që për mënyrën e përcaktimit të vlerës së padisë, në rastet e tjera të neneve 45 e 56, jemi para vlerave të përcaktueshme dhe për të cilat, gjithsesi, ligji material e procedural dhe praktika gjyqësore njeh mekanizmat përkatës të identifikimit, në lidhje me shkronjën “ç” të këtyre neneve, e më konkretisht lidhur me “*sigurimet shoqërore dhe shëndetësore*”, ku parashikohen detyrime të natyrës periodike, si gjyqtar në pakicë, kam mendimin se gjykatat do të gjenden në vështirësi për të përcaktuar vlerën e padisë për efekt të pranueshmërisë për shqyrtim të ankimit ose rekursit. Kjo për faktin se ligji nr. 49/2012 nuk përmban ndonjë dispozitë konkrete ku të tregohen kriteret e përlogaritjes së vlerës së padisë për detyrimet periodike, sikurse janë ato të parashikuara në shkronjën “ç” të nenit 45 dhe 56. Por, sipas parimit të njohur procedural civil se gjykata nuk mund të refuzojë shqyrtimin e çështjes me arsyetimin se ligji mungon, gjykatës i lind detyrimi të gjejë vetë bazën dhe arsyet ligjore për zgjidhjen e çështjes.

Në këtë kontekst, si gjyqtar në pakicë vlerësoj se përmbushja e detyrimit për identifikimin e parimeve dhe normave të zbatueshme duhet të kërkohet në legjislacionin në fuqi që rregullon marrëdhënie apo çështje të ngjashme e të përafërta.

Nga shqyrtimi i legjislacionit në fuqi, si gjyqtar në pakicë, nisur nga natyra periodike e detyrimit për të cilin ngrihet padia, më rezulton se e vetmja normë procedurale me parime dhe rregullim të përafërt është ajo e paragrafit të parë të nenit 67 të Kodit të Procedurës Civile, ku parashikohet se: “*Në rastin e kërimit të një detyrimi ushqimor periodik, kur titulli kundërshtohet, vlera përcaktohet në bazë të shumës së përgjithshme që duhet të jepet për dy vjet*”.

Sipas kësaj dispozite, meqenëse detyrimi ushqimor është periodik, për efekt të përcaktimit të vlerës së padisë, shuma e saj llogaritet me detyrimin ushqimor që do të përfitojë për një periudhë dyvjeçare.

Por, kam mendimin se, nisur nga natyra e posaçme e mënyrës së llogaritjes dhe përditësimit të pensioneve dhe përfitimeve periodike të sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore, deri në miratimin në të ardhmen nga ligjvënësi të një rregullimi të posaçëm procedural të shprehur në ligj, Kolegjet e Bashkuara duhet të bënin interpretim unifikues të ligjit, duke e llogaritur vlerën e padisë mbi masën e pensionit ose përfitimit që do të merrej për një periudhë vetëm njëvjeçare, sipas masës përkatëse të përcaktuar nga ligjvënësi për atë vit buxhetor. Kjo për shkakun se masa e pensioneve dhe përfitimeve nga sigurimet shoqërore e shëndetësore ndryshojnë vijimësisht, në çdo vit buxhetor, si rregull duke u rritur, për shkak të indeksimit të inflacionit dhe për motive të tjera që i vlerëson vit pas viti qeveria dhe i miraton ligjvënësi. Në këtë kuptim, kur vetë ligjvënësi rishikon çdo vit masën e përfitimeve dhe pensioneve nga sigurimet shoqërore e shëndetësore, atëherë edhe gjykata nuk mund t'i njohë vetes të drejtën të llogarisë vlerën e padisë mbi parametra statikë përtej një periudhe njëvjeçare.

4. Për zgjidhjen e çështjes

Për sa i përket zgjidhjes së çështjes, objekt i këtij gjykimi para Kolegjeve të Bashkuara, si gjyqtar në pakicë, nisur nga arsyet dhe qëndrimet e parashtruara më sipër lidhur me interpretimin e zbatimin e ligjit për tri çështjet e para të shtruara për unifikim, kam arsyetim dhe përfundim të kundërt me shumicën e Kolegjeve.

Kështu, me anë të padisë, paditësi Enver Ajdari ka kundërshtuar masën e pensionit të parakohshëm që i ka caktuar pala e paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore, duke kërkuar detyrimin e së paditurës të bëjë rillogaritjen e këtij pensioni sipas ligjit në fuqi në kohën e fitimit të pensionit, nga data 1.8.2005, duke u detyruar njëkohësisht t'i kthejë diferencat e papaguara që nga kjo datë.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë e ka pranuar padinë, vendim, i cili është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Tiranë.

Kundër vendimit të gjykatës së apelit ka ushtruar rekurs pala e paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore, i cili është paraqitur përpara datës 4.11.2013, ditë në të cilën kanë filluar efektet e ligjit nr. 49/2012 “*Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative*”.

Nga pranimi i rrethanave të faktit, të bëra nga gjykatat më të ulëta, rezulton se paditësi Enver Ajdari pretendon se masa e pensionit mujor që i takon sipas ligjit në fuqi në datën 1.8.2005 është 47.370 lekë. Ndërsa masa e pensionit mujor që i përcakton pala e paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore, është 15.963 lekë.

Pikërisht, me anë të padisë, pala paditëse Enver Ajdari kërkon të detyrohet pala e paditur Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore t'i bëjë rillogaritjen e pensionit dhe t'i shlyejë diferencat e papaguara të pensionit mujor duke filluar nga data 1.8.2005 e në vazhdim.

Sipas një llogaritje të thjeshtë matematikore, e cila nuk kërkon njohuri të posaçme shkencore të kësaj fushe, rezulton e pranuar nga gjykatat e faktit se diferenca e masës së pensionit mujor që paditësi pretendon me anë të padisë se duhet t'ia njohë dhe t'ia shlyejë pala e paditur që nga data 1.8.2005 dhe në mënyrë periodike në të ardhmen është: $47.370 \text{ lekë} - 15.963 \text{ lekë} = 32.407 \text{ lekë}$.

Nëse, në mungesë të kriterit të parashikuar nga vetë ligji, si kriter për llogaritjen e vlerës së padisë në çështjen objekt gjykimi do të aplikohet ai i periudhës njëvjeçare, kjo sipas qëndrimit tim të parashtruar më sipër si gjyqtar në pakicë lidhur me pyetjen e tretë unifikuese, atëherë vlera e padisë do të rezultonte në masën: $32.407 \text{ lekë} \times 12 = 388.884 \text{ lekë}$.

Kjo vlerë është dukshëm më e vogël sesa kufiri i parashikuar, aktualisht prej 880.000 lekë (dyzetfishi i pagës minimale në shkallë vendi), nga neni 56 i ligjit nr. 49/2012, për efekt të pranueshmërisë për gjykim të rekursit të ushtruar kundër vendimit të gjykatës së apelit.

Por edhe nëse do të aplikohet vetë kriteri analog i parashikuar në nenin 67 të Kodit të Procedurës Civile, pra ai i periudhës dyvjeçare, vlera e padisë në çështjen objekt gjykimi do të rezultonte në masën: $32.407 \text{ lekë} \times 24 = 777.768 \text{ lekë}$.

Edhe kjo vlerë rezulton të jetë më e vogël sesa kufiri i parashikuar, aktualisht prej 880.000 lekësh (dyzetfishi i pagës minimale në shkallë vendi), nga neni 56 i ligjit nr. 49/2012 për efekt të pranueshmërisë për gjykim të rekursit të ushtruar kundër vendimit të gjykatës së apelit.

Në të tilla rrethana, për të gjitha arsyet e parashtruara dhe të analizuara më sipër, të cilat gjykoj se duhet të përbënin edhe objektin e interpretimit të drejtë dhe të unifikuar të ligjit nr. 49/2012 "*Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative*", si edhe për shkak se vendimi nr. 678, datë 14.5.2009 i Gjykatës së Apelit Tiranë është i paankimueshëm në Gjykatën e Lartë, kjo në zbatim të kufizimit të ankimit, nisur nga vlera më e vogël e padisë objekt i këtij gjykimi, krahasuar me pagën minimale në shkallë vendi, të parashikuar nga dispozita e nenit 56 të ligjit nr. 49/2012 "*Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative*",

si gjyqtar në pakicë, kam qëndrimin se Kolegjet e Bashkuara duhet të kishin vendosur:

"Pushimin e gjykimit të çështjes në Gjykatën e Lartë".

Gjyqtar: Ardian Dvorani

MENDIM PAKICE

Unë, gjyqtari në pakicë, **Medi Bici**, në bazë të nenit 307/2 të Kodit të Procedurës Civile, parashtroj me shkrim mendimin tim kundër, për t'ia bashkëngjitur vendimit nr. 3, datë 6.12.2013 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Nga shqyrtimi gjyqësor i çështjes ka rezultuar e provuar si më poshtë:

Pala paditëse, Enver Ajdari, ka qenë ushtarak në Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë, me gradën nënkolonel, vjetërsi shërbimi mbi 30 vjet dhe pagë referuese 62.600 lekë.

Pala e paditur i ka lidhur palës paditëse një pension të parakohshëm në shumën 15.693 lekë në muaj, i cili fillonte nga data 1.8.2005 dhe do të vazhdonte derisa pala paditëse të arrinte moshën për përfitim të pensionit të plotë të pleqërisë.

Meqenëse pala paditëse ka pasur pretendime për masën e pensionit të parakohshëm, i është drejtuar palës tjetër si organi administrativ kompetent dhe pasi nuk ka marrë zgjidhje prej tij, duke

ezaauruar më parë rrugën administrative të ankimit, i është drejtuar rrugës gjyqësore për zgjidhjen e çështjes.

Në përfundim të gjykimit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur pranimin e padisë, vendim, i cili është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Tiranë, ndaj të cilëve ka ushtruar rekurs në Gjykatën e Lartë pala e paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Tiranë.

Në datën 4.11.2013 në Republikën e Shqipërisë kanë filluar aktivitetin e tyre gjykatat administrative, prandaj Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë caktoi datën e seancës për shqyrtimin e çështjes nga Dhoma e Këshillimit, e cila e dërgoi atë për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për njësimin e praktikës gjyqësore, duke shtruar për zgjidhje katër çështje konkrete.

Në lidhje me çështjen e parë të shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arritën në përfundimin se:

Gjykata Administrative e Shkallës së Parë, Gjykata e Apelit Administrativ dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, të krijuara me ligjin nr. 49, datë 3.5.2012 "Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative" janë kompetente për shqyrtimin e të gjitha çështjeve, të cilat sipas nenit 7 të këtij ligji përbëjnë mosmarrëveshje administrative, pavarësisht gjendjes, fazës apo shkallës së gjykimit. Këto gjykata janë kompetente për çështjet administrative për të cilat padia, ankimi ose rekursi është depozituar përpara datës 4.11.2013, respektivisht në gjykatat e shkallës së parë, të apelit apo në Gjykatën e Lartë dhe deri në këtë datë shqyrtimi në këto gjykata nuk ka përfunduar akoma.

Pakica vlerëson se përfundimi që kanë arritur Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në lidhje me këtë çështje është i pabazuar në ligj për arsyet e mëposhtme:

Vendimi unifikues nr. 3, datë 6.12.2013 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë bie në kundërshtim me nenin 12 të ligjit nr. 49/2012 "Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative"..., i cili ndërmjet të tjerave përcakton se:

Gjykata Administrative e Apelit gjykon me trup gjykues të përbërë nga tre gjyqtarë ankimet kundër vendimeve të gjykatës administrative të shkallës së parë.

Nga citimi pjesërisht i dispozitës ligjore të mësipërme del qartë se vullneti i ligjvënësit ka qenë se Gjykata Administrative e Apelit dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë në asnjë rrethanë nuk mund të disponojnë mbi vendimet e marra nga gjykatat e rretheve gjyqësore, ose të apeleve në rastin e shqyrtimit të rekurseve, pasi kompetencën lëndore për këtë e kanë gjykatat e apeleve, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ose Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në rastin e shqyrtimit të çështjes prej tyre.

Sipas shumicës, Gjykata e Apelit Administrativ mund të disponojë mbi vendimet e gjykatave të rretheve gjyqësore dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë mund të disponojë mbi vendimet që kanë dhënë gjykatat e apeleve të Republikës, qëndrim, i cili është në kundërshtim me ligjin, pasi kompetencat në lëndë ndërmjet gjykatave administrative dhe gjykatave civile janë krejtësisht të ndara dhe nuk ka asnjë rast që ligji lejon interferimin te njëra-tjetra.

Në ndihmë të arsytimit që bën pakica, vjen edhe vendimi unifikues nr. 1, datë 16.4.2004 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ku ndërmjet të tjerave ato shprehen:

Gjykata e Apelit për Krime të Rënda nuk mund të shqyrtojë në shkallë të dytë çështje që janë shqyrtuar në shkallë të parë nga gjykatat e rretheve gjyqësore (parimi i vazhdimësisë së gjykimit).

Vërtet me këtë vendim Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë bërë njësimin e praktikës gjyqësore për çështje që i takojnë fushës që rregullon Kodi i Procedurës Penale, por parimi mbetet i njëjtë, pasi ndodhemi në të njëjtat rrethana (përpara krijimit të gjykatave të reja), të cilat gjykojnë çështje të një fushe të caktuar, prandaj Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë duhet ta mbanin parasysh në dhënien e vendimit praktikën gjyqësore që ato kishin bërë më parë, sepse në rastin objekt gjykimi për çështje të ngjashme ato kanë mbajtur qëndrim të ndryshëm nga i pari, duke e çorientuar praktikën gjyqësore të unifikuar më parë.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë nëse vlerësonin se praktika gjyqësore e mëparshme duhej ndryshuar, në përputhje me nenin 19 të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë" (i ndryshuar), atëherë ato duhet ta bënë çështjen objekt

diskutimi në seancë gjyqësore dhe, më pas, të dilnin me një vendim përfundimtar.

Në nenin 1/2 të ligjit nr. 49/2012, është përcaktuar se:

Dispozitat e këtij ligji plotësohen me parashikimet e Kodit të Procedurës Civile, me përjashtim të rasteve dhe për atë sa ky ligj nuk parashikon ndryshe.

Pakica vlerëson se për të plotësuar boshllëkun, që mund të krijonte ligji nr. 49/2012, ligjvënësi ka parashikuar që në zgjidhjen e çështjeve administrative gjykatat administrative, krahas ligjit të tyre organik, mund të zbatojnë edhe dispozitat ligjore të parashikuara nga Kodi i Procedurës Civile, duke përjashtuar rastin kur ligji organik parashikon ndryshe.

Në rastin në gjykim nuk jemi përpara rastit të ndalimit, pasi ligji organik nuk parashikon ndonjë ndalim që nuk zbatohen rregullat e parashikuara nga Kodi i Procedurës Civile, i cili me ndryshimet e pësuar nga ligji nr. 122/2013 parashikon se çështjet që janë në gjykim ditën e hyrjes në fuqi të ligjit do të gjykohen sipas ligjit të kohës së paraqitjes së kërkesëpadisë dhe përderisa ligji nr. 49/2012 referon në Kodin e Procedurës Civile, i cili nuk ka ndalim, atëherë për çështjet e filluara nga gjykatat e rretheve gjyqësore përpara datës 4.11.2012, duhet të zbatoheshin rregullat e parashikuara në Kodin e Procedurës Civile.

Së fundmi, vendimi unifikues nr. 3, datë 6.12.2013 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë për pikën e parë të tij bie ndesh edhe me vetë qëllimin e ligjit me të cilin u krijuan gjykatat administrative, pasi sipas tij ato u krijuan për të zgjidhur konfliktet ndërmjet personave juridikë, personave fizikë dhe administratës shtetërore brenda një kohe sa më të shkurtër, duke përcaktuar edhe afatet përkatëse për çdo shkallë gjykimi.

Çështjet e regjistruara në gjykatat e shkallës së parë përpara datës 4.11.2012, në pjesën më të madhe të tyre i kanë kaluar afatet e shqyrtimit që parashikohen në ligjin nr. 49/2012, prandaj shqyrtimi i tyre nga gjykatat administrative, jo vetëm që do të ishte i paligjshëm, por kjo do të çonte edhe në injorimin e afateve të gjyimit për çështjet e regjistruara në gjykatat administrative pas datës 4.11.2012, duke e bërë veprimtarinë e tyre të paligjshme që në fillim, për shkak të shkeljes së afateve të gjyimit të parashikuar në ligj.

Me këtë arsyetim, pakica arrin në përfundimin se Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për këtë pikë duhet ta njësonin praktikën gjyqësore në këtë mënyrë:

Çështjet e regjistruara përpara datës 4.11.2012 në gjykatat e rretheve gjyqësore duhet të vazhdonin të gjykoreshin po nga ato gjykata dhe ankimet ndaj vendimeve të tyre duhet të shqyrtoheshin nga gjykatat e apeleve, kurse rekursat ndaj vendimeve të këtyre të fundit duhet të shqyrtoheshin nga Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë.

Në lidhje me çështjen e dytë të shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë e kanë njësuar praktikën gjyqësore si më poshtë:

Kufizimet financiare që parashikojnë nenet 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012 në lidhje me të drejtën për të paraqitur ankime në Gjykatën e Apelit Administrativ, ose rekurs në Gjykatën e Lartë, nuk zbatohen në lidhje me ankimet apo rekursat e paraqitura përpara datës 4.11.2013.

Pakica vlerëson se qëndrimi që ka mbajtur shumica bie në kundërshtim me pikën e parë të unifikuar prej saj, sepse nga njëra anë ajo thotë që për çështjet dhe ankimet ndaj vendimeve të regjistruara përpara datës 4.11.2012 duhet të zbatohen dispozitat e ligjit nr. 49/2012 dhe, nga ana tjetër, kur vjen puna për të zbatuar konkretisht parashikimet e neneve 45 dhe 56 të këtij ligji në rastet e ankimeve të paraqitura më parë, ajo thotë se nuk duhen zbatuar këto dispozita ashtu siç janë shkruar, çka përbën një nonsens, sepse përderisa çështjet e regjistruara përpara datës 4.11.2013 iu kaluan gjykatave administrative, atëherë këto të fundit duhet të zbatojnë meritorizitet të gjitha parashikimet e ligjit organik.

Duke vepruar në këtë mënyrë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë lënë pa fuqi pjesërisht këto dy dispozita ligjore, duke kapërcyer në këtë mënyrë kompetencat që atyre u jep ligji, pasi nuk është në kompetencë të Gjykatës së Lartë ndryshimi ose shfuqizimi i dispozitave ligjore, por ajo është e detyruar që t'i zbatojë ato.

Pakica është dakord me qëndrimin e shumicës se ankimi i bërë më parë është një e drejtë e fituar dhe sipas vendimeve nr. 2/2013 dhe nr. 9/2007 të Gjykatës Kushtetuese, kjo situatë mund

të ndryshojë vetëm nëse subjektet përfituese kanë pasoja pozitive, por në çështjen objekt gjykimi, zbatimi i ligjit të ri sjell pasoja negative për subjektin përfitues, prandaj ky fakt duhet të shërbente si një nga arsyet që Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë ta njësonin praktikën gjyqësore në atë mënyrë që shqyrtimi i çështjeve në gjykim përpara momentit të funksionimit të gjykatave administrative duhet të rregullohej sipas dispozitave ligjore të K.Pr.Civile, gjë e cila do të zgjidhte fare mirë edhe moscenimin e të drejtave të fituara nga palët për ankimet dhe rekursat e paraqitura ndaj vendimeve të gjykatave përpara datës 4.11.2013.

Në lidhje me mosunifikimin e dy çështjeve të tjera, të shtruara përpara Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat kishin të bënin me kriteret e përlogaritjes së vlerës së njëzetfishit ose dyzetfishit të pagës minimale në shkallë vendi dhe interpretimin e neneve 45 dhe 56 të ligjit nr. 49/2012, si dhe kthimin e çështjes konkrete për rishqyrtim në apel, pakica ka të njëjtin qëndrim me shumicën, por ajo ndahet me të në faktin se çështja duhej t'i dërgohej për rishqyrtim Gjykatës së Apelit Tiranë dhe jo Gjykatës Administrative të Apelit, pasi ajo është regjistruar përpara datës së fillimit të veprimtarisë së gjykatave administrative.

Arsyetimi i mësipërm e çon pakicën në përfundimin se vendimi nr. 3, datë 6.12.2013 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë në pjesën që njëson praktikën gjyqësore (pikat 1 dhe 2 të tij), si dhe për dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën Administrative të Apelit është i pabazuar në ligj, prandaj për këto pjesë, vota ime është kundër tij.

Gjyqtar: Medi Bici

MENDIM PAKICE

Ne gjyqtarët e pakicës shprehemi kundër vendimit të shumicës së Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë për arsyet e mëposhtme.

Ligji nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, parashikon krijimin e gjykatave administrative. Këto gjykata, nëpërmjet këtij ligji, u krijuan rishtazi. Parashikimet e këtij ligji lidhur me organizimin, funksionimin e gjykatave administrative, me parimet dhe procedurën e gjykimit, palët në proces dhe personat e tjerë në gjykimin administrativ, rezultojnë përgjithësisht të reja dhe të ndryshme nga ato të deritanishme.

Në këtë aspekt, ne çmojmë se nga ana e ligjvënësit nuk rezulton qëllimi që çështjet e regjistruara për gjykim në gjykatat e të gjitha niveleve, që sipas nenit 7 të këtij ligji i përkasin kompetencës lëndore të gjykatave administrative, në momentin e hyrjes së ligjit në fuqi (datë 4.11.2013) të kalonin për gjykim (pavarësisht fazës së gjykimit që ndodheshin) në gjykatat administrative të sapokrijuara. Në funksion të idesë së mësipërme, vlen të përmendim, gjithashtu, dhe faktin e mungesës së një dispozite kalimtare në ligjin nr. 49/2012 lidhur me fatin e çështjeve të regjistruara në momentin e hyrjes në fuqi të këtij ligji. Gjë e cila nënkupton se këto çështje do të vazhdojnë të gjykojnë nga gjykatat, të cilat kanë kompetencën funksionale, pra nga gjykatat e zakonshme, me ligjin e kohës së regjistrimit të tyre për gjykim.

Vlerësojmë se parimi i së drejtës procedurale se ligji procedural është menjëherë i aplikueshëm, nuk është i zbatueshëm për çështjet civile të regjistruara në gjykatat e zakonshme në momentin e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012 dhe që sipas nenit 7 të tij lidhen me mosmarrëveshje që i përkasin kompetencës lëndore të gjykatave administrative.

Mendojmë se aplikimi në mënyrë të menjëhershme i ligjit procedural në një proces gjyqësor tashmë të filluar, mund të jetë i zbatueshëm vetëm në rastet kur ligji i ri rregullon çështje të parregulluara më parë apo kur ndryshon një rregullim të mëparshëm të një çështjeje të caktuar, nëse për këtë ligjvënësia nuk vendos që rregullat e reja janë të aplikueshme vetëm për paditë e paraqitura pas hyrjes së tij në fuqi. Në fakt, në të gjitha rastet kur ligji procedural ka pësuar ndryshime apo shtesa, ligjvënësia është kujdesur të përcaktojë që rregullimet e reja kanë apo jo efekt prapaveprues.

Ndërkohë, në rastin konkret jemi para krijimit të një gjykate të re të sistemit gjyqësor, me një funksionim dhe organizim të ndryshëm, si dhe me rregulla të reja gjykimi të mosmarrëveshjeve administrative.

Në vlerësimin tonë, kompetenca lëndore është një çështje, përkatësia e së cilës lidhet me gjykatën e shkallës së parë dhe që duhet të zgjidhet që në momentin fillestar të gjykimit, pra që në gjykimin në shkallë të parë. Kompetenca lëndore nuk mund të ndryshojë me një ligj të ri, por vetëm nëse ligji përcakton në dispozitat e tij, në mënyrë të shprehur drejtpërdrejt dhe qartazi një zgjidhje të ndryshme lidhur me kompetencën lëndore, gjatë një gjykimi të filluar apo pasi ka përfunduar një shkallë e gjykimit.

Në këtë kuptim, mendojmë se nuk ka vend për diskutim përkatësia e kompetencës lëndore të gjykatës së shkallës së dytë, për të cilën diskutimi i vetëm mund të lidhet me kompetencën e saj funksionale për gjykimin e një çështjeje të caktuar, të ardhur përpara saj mbi ankimin kundër vendimit të një gjykate të shkallës së parë.

Nisur nga kjo, nëse kompetenca lëndore, në përputhje me ligjin e kohës, i ka takuar gjykatës së zakonshme, parimisht, nuk mundet që kjo kompetencë të ndryshojë kur çështja ndodhet në gjykim e sipër në gjykatat e të gjitha niveleve. Nëse ligjvënësi ngarkon një organ tjetër gjyqësor me kompetencën funksionale për gjykimin e ankimeve kundër vendimeve të gjykatave të zakonshme të shkallës së parë, atëherë këtë duhet ta bëjë me një urdhërim ligjor të shprehur, përndryshe do të ndodhemi para mungesës së kompetencës funksionale të organit tjetër gjyqësor.

Lidhur me gjykimin e çështjes konkrete për të cilën shumica shprehet se duhet të rigjykohej tashmë nga gjykata e apelit administrativ, në ligjin nr. 49/2012, në nenin 10, pika 2, germa "a", përcaktohet se: *"Gjykata Administrative e Apelit shqyrton: a) ankimet kundër vendimeve të gjykatës administrative të shkallës së parë; b) në shkallë të parë, mosmarrëveshjet me objekt aktet nënligjore normative, si dhe raste të tjera të parashikuara me ligj"*. Pra, në këtë dispozitë, ligjvënësi nuk ka ngarkuar gjykatën administrative të apelit për të shqyrtuar ankimet kundër vendimeve të gjykatës së zakonshme të shkallës së parë, gjë të cilën nuk e ka bërë as me ndonjë dispozitë tranzitore të ligjit.

Për rrjedhojë, vlerësojmë se rregullimi i ri ligjor, i bërë me ligjin nr. 49/2012, në lidhje me kompetencën lëndore të gjykatave administrative, nuk prek ato çështje, gjykimi i të cilave ka përfunduar në gjykatën e zakonshme të shkallës së parë në momentin e hyrjes në fuqi të këtij ligji. Po kështu, kemi të njëjtin mendim dhe për ato çështje, të cilat janë në gjykim e sipër në të gjitha shkallët e gjykimit, të cilat kanë nisur shqyrtimin e tyre para hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Prandaj, pranimi i së kundërtës, qoftë dhe pranimi që gjykimi i ankimeve kundër vendimeve të dhëna nga gjykatat e zakonshme të shkallës së parë është në kompetencën funksionale të Gjykatës Administrative të Apelit, pikërisht për shkak të klasifikimit të mosmarrëveshjes si mosmarrëveshje administrative sipas rregullimit të ri ligjor, jo vetëm është në kapërcim të asaj që ligji ka përcaktuar, por indirekt, do të duhet të pranohej mungesa e kompetencës lëndore të gjykatës së zakonshme të shkallës së parë, përveç se, në aplikim të rregullave të reja dhe konceptualisht të ndryshme procedurale para gjykatave më të larta në një proces gjyqësor, ku gjykimi në një shkallë të sistemit gjyqësor ka përfunduar tashmë.

Një gjë e tillë do të vinte në diskutim respektimin në çdo çështje konkrete të parimeve të procesit të rregullt ligjor, ashtu sikundër edhe kushtetutshmërinë e ligjit nr. 49/2012 në raport me çështjet gjyqësore, gjykimi i të cilave ka përfunduar në gjykatën e shkallës së parë dhe kundër vendimit të së cilës palët kanë ushtruar tashmë të drejtën e ankimit të njohur nga ligji procedural civil në fuqi në kohën e paraqitjes së tij.

Për këtë arsye kemi parasysh se ligji, si akt i përgjithshëm normativ, për më tepër në rastet kur vendos rregulla të detyrueshme sjellje, si dhe në rastin konkret (ligji nr. 49/2012), aplikueshmëria e këtyre rregullave të reja sjellje lidhet me të ardhmen, por aspak me të kaluarën, pasi nuk mund të ribëhet ajo që tashmë ka ndodhur.

Thënë ndryshe, nëse do të pranohej se është Gjykata Administrative e Apelit ajo që duhet të shqyrtojë ankimet kundër vendimeve të dhëna nga gjykatat e zakonshme të shkallës së parë, atëherë do të duhet të pranohej se Gjykata Administrative e Apelit, në funksion të kontrollit

gjyqësor të vendimit të gjykatës së shkallës së parë, do të duhet të konsiderojë rregullimet e bëra nga ligji i ri (ligji nr. 49/2012), si për gjykimin në shkallën e parë, ashtu edhe për gjykimin në apel, përfshirë edhe rregullat për kufizimin e së drejtës së ankimit në Gjykatën Administrative të Apelit (vendimet e paankimueshme, neni 45); për paraqitjen e provave të reja (neni 47); për kalimin asaj të ankimit (neni 47) apo për gjykimin e çështjes në dhomë këshillimi dhe gjykimin të saj mbi bazë dokumentesh (neni 49), rregulla këto që padyshim preknin të drejtat e personave konkretë (palëve në gjykim) të njohura nga ligji procedural civil në fuqi në momentin e ngritjes së padisë, shqyrtimit të çështjes nga gjykata e shkallës së parë dhe paraqitjes së ankimit kundër vendimit të saj, gjë që nuk mund të jetë qëllimi i një ligji.

Gjyqtarët e pakicës sjellin në vëmendje se në parim, në të drejtën procedurale, ligji i ri nuk ka efekt prapaveprues. Në vështirimin historik të ndryshimeve që ka pësuar K.Pr.Civile, në asnjë rast nuk ka pasur fuqi prapavepruese ky kod. Një fuqi të tillë nuk i është dhënë as në miratimin e tij fillestar në vitin 1996, por, përkundrazi, të gjitha çështjet e filluara më parë me procedurën e mëparshme u përfunduan mbi ato rregulla procedurale.

Rregullat procedurale, të përmendura më sipër, të cilat lidhen me procedurën e ankimit, me procedurën e gjykimin në gjykatën e apelit administrativ apo në Gjykatën e Lartë, janë të tilla të cilat përmbysin procedurën e gjykimin të nisur më parë. Çmujmë se nuk mund të ketë ndryshim të rregullave të “*lojës*” pasi ajo ka nisur, apo aq më tepër ka përfunduar një shkallë gjykim.

Në gjyqtarët e pakicës shprehemi kundër, pasi vlerësojmë se ky vendim i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë cenon edhe parimet e procesit të rregullt ligjor dhe, konkretisht, parimin e “*gjykatës së caktuar me ligj*”, “*gjykimin brenda një afati të arsyeshëm*” dhe atë të “*sigurisë juridike*”.

- Lidhur me cenimin e parimit të “gjykatës së caktuar me ligj”

Në nenin 42 të Kushtetutës parashikohet se “*1. Liria, prona dhe të drejtat e njohura me Kushtetutë dhe me ligj nuk mund të cenohen pa një proces të rregullt ligjor. 2. Kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetuese dhe ligjore, ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj*”. **Pra, një ndër parimet e procesit të rregullt është dhe parimi se gjykata duhet të jetë e caktuar me ligj.** Kjo do të thotë se ajo kërkohet të jetë një gjykatë kompetente, të ketë juridiksion për të dëgjuar çështjen dhe që kompetenca t’i jetë dhënë asaj prej ligjit.

GJEDNJ-ja e ka përkufizuar një gjykatë si një organizëm që ushtron funksione gjyqësore, e krijuar me ligj për të përcaktuar çështjet brenda kompetencave të saj në përputhje me procedura të kryera në mënyrë të përcaktuar. Çdo gjykatë që shqyrton një çështje duhet të jetë e krijuar me ligj. Kushti që një gjykatë të krijohet me ligj zbatohet **jo vetëm për kuadrin institucional, por edhe për përbërjen specifike të saj në një çështje të caktuar.**

Gjykata Kushtetuese ka një praktikë të gjerë lidhur me parimin “*gjykata e caktuar me ligj*”. Kjo gjykatë ka theksuar se shqyrtimi i çështjes nga një “*gjykatë e caktuar me ligj*” është një element i procesit të rregullt ligjor, sipas nenit 42 të Kushtetutës të Republikës së Shqipërisë dhe nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Termi “*gjykatë*” karakterizohet në sensin material nga funksioni i saj gjyqësor, që ka të bëjë me zgjidhjen e çështjeve që janë në kompetencë të saj, në një proces të zhvilluar mbi një procedurë ligjrisht të përcaktuar dhe në pajtim me rendin e së drejtës. E drejta e çdo pale për t’u dëgjuar në seancë përpara një gjykate kompetente kërkon që gjykata të ketë juridiksion për të dëgjuar çështjen dhe që kompetenca t’i jetë dhënë asaj prej ligjit^{*†}.

Në rastin në gjykim, rezulton se gjyqtari është caktuar sipas ligjit që ka qenë në fuqi në kohën kur është paraqitur kërkesëpadia dhe konkretisht sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Civile.

Me ligjin nr. 49/2012, u vendos krijimi i gjykatave administrative, të cilat funksionojnë si gjykata më vete (shkallë e parë dhe apel, si dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë), neni 4 i ligjit.

^{*} Shih vendimin nr. 31, datë 1.12.2005 të Gjykatës Kushtetuese.

[†] Shih vendimin nr. 7, datë 9.3.2009 të Gjykatës Kushtetuese.

Me vendimin e Kolegjeve të Bashkuara është vendosur: “Gjykatat administrative të shkallës së parë, Gjykata e Apelit Administrativ dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, të krijuara me ligjin nr. 49, datë 3.5.2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, janë kompetente për shqyrtimin e të gjitha çështjeve, të cilat sipas nenit 7 të këtij ligji përbëjnë mosmarrëveshje administrative, pavarësisht gjendjes, fazës apo shkallës së gjyimit. Këto gjykata janë kompetente për çështjet administrative për të cilat padia, ankimi ose rekursi është depozituar përpara datës 4.11.2013, respektivisht në gjykatat e shkallës së parë, të apelit apo në Gjykatë të Lartë dhe deri në këtë datë shqyrtimi në këto gjykata nuk ka përfunduar akoma”. Ky konkluzion, i arritur nga shumica duke interpretuar dispozitat tranzitore të ligjit nr. 49/2012, eliminon kompetencën lëndore për të gjykuar çështjet në gjykim e sipër të gjykatave të shkallës së parë, apelit dhe të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë. Pra, sjell përjashtimin e një trupi gjykues si jo kompetent sipas ligjit të ri nr. 49/2012, ndërkohë që ky trup gjykues ishte kompetent dhe caktuar konform legjislacionit procedural në fuqi në kohën e paraqitjes së kërkesëpadisë.

Vlerësojmë se ky vendim bie ndesh me nenin 42 të Kushtetutës dhe nenin 6.2 të KEDNJ-së, pasi cenon parimin e “gjykatës së caktuar me ligj”.

Ne si pakicë vlerësojmë se në momentin që një trup gjykues është kompetent dhe është caktuar konform procedurave përkatëse ligjore për të gjykuar një çështje të caktuar, nuk mundet nëpërmjet dispozitave kalimtare të një ligji të mëvonshëm të largohet, duke u zëvendësuar me një trup tjetër gjykues të një gjykate të krijuar rishtazi (gjykata administrative).

Nëse kompetenca lëndore, në përputhje me ligjin e kohës, i ka takuar gjykatës së zakonshme, parimisht, nuk mundet që kjo kompetencë të ndryshojë kur çështja ndodhet në gjykim. Vazhdimi i gjyimit nga i njëjti trup gjykues përbën një garanci për respektimin e parimit në procesin e rregullt ligjor, atë të “gjykatës së caktuar me ligj”.

- Lidhur me cenimin e parimit të “gjyimit brenda një afati të arsyeshëm”

Pakica çmon, gjithashtu, se vendimi unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë cenon edhe të drejtën e çdo individit apo çdo subjekti tjetër të së drejtës për t’u gjykuar brenda një afati të arsyeshëm, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës dhe nenit 6 të KEDNJ-së si një element tjetër i rëndësishëm i procesit të rregullt ligjor.

Sipas interpretimit unifikues të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në çdo proces gjyqësor të filluar dhe që shqyrtimi nuk ka përfunduar akoma, çështja duhet të kalojë për gjykim në gjykatat administrative në të cilat gjykimi do të fillojë nga e para. Pra, çdo veprim procedural, çdo provë apo hetim i realizuar në këto gjykime, do të zerohen dhe çdo veprim procedural së bashku me gjykimin në tërësi do të nisë nga e para.

Ky konkluzion i vendosur nga shumica, çmojmë se sjell cenimin e procesit të rregullt ligjor lidhur me parimin e “gjyimit brenda një afati të arsyeshëm”, në të gjitha gjykimet e filluara para datës 4.11.2013, që urdhërohen të nisin nga e para nga gjykatat administrative, konkretisht:

- Lidhur me cenimin e parimit të “sigurisë juridike”

Vendimi i mësipërm i shumicës së Kolegjeve të Bashkuara ka sjellë edhe cenimin e parimit të sigurisë juridike. Siguri juridike, e cila buron nga Kushtetuta dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës.

Siguria juridike është ndër elementet thelbësore të shtetit të së drejtës dhe kjo siguri presupozon, veç të tjerash, besueshmërinë e qytetarëve të shteti dhe pandryshueshmërinë e ligjit për marrëdhëniet e rregulluara.

Referuar jurisprudencës së GJEDNJ-së, e drejta për një proces të rregullt ligjor garantuar nga neni 6§1 i Konventës duhet të interpretohet sipas preambulës së Konventës, e cila, në pjesën përkatëse, deklaron që respektimi i ligjit duhet të jetë pjesë e trashëgimisë së përbashkët të shteteve kontraktuese ... gjykata shqyrton kërkesat që pretendojnë shkelje të garancive specifike procedurale ose pretendojnë që drejtimi i procedurës, si i tërë, nuk ka siguruar garancitë e së drejtës për një proces të rregullt ligjor të ankuesit*.

Pakica çmon të theksojë në këtë aspekt dhe jurisprudencën e Gjykatës Kushtetuese të

* Shih vendimin e GJEDNJ-së, Mullai dhe të tjerë kundër Shqipërisë, datë 23.3.2010, §79-80.

Republikës së Shqipërisë. Kjo gjykatë, konceptin e sigurisë juridike e referon te parimi i shtetit të së drejtës, të së drejtës së fituar, të pritshmërisë së ligjshme dhe të besimit të qytetarëve te shteti, parim që është sanksionuar në nenin 4 të Kushtetutës dhe që duhet kuptuar e interpretuar në lidhje të ngushtë me aspiratën e shprehur në preambulën e Kushtetutës, ku është skalitur vendosmëria e popullit shqiptar “... për të ndërtuar shtetin e së drejtës, demokratik e social. “Shteti i së drejtës, i cili garantohet që në preambulën e Kushtetutës, është një nga parimet më themelore e më të rëndësishme në shtetin dhe shoqërinë demokratike. Si i tillë, ai përbën një normë të pavarur kushtetuese, prandaj shkelja e tij përbën në vetvete bazë të mjaftueshme për deklarimin e një ligji si antikushtetues”.*

Vendimi i shumicës, duke ndryshuar rregullat procedurale gjatë procesit në vazhdim e sipër, ka shkelur parimin e sigurisë juridike. Pakica ka parasysht dhe pasojat e vendimmarrjes në përgjithësi dhe në rastin konkret në veçanti.

Kolegjet e Bashkuara duhet të kishin marrë parasysht faktin se gjykimi rishtazi nga gjykatat administrative do të passjellë një ndryshim të rregullave procedurale sipas parashikimeve të ligjit të ri nr. 49/2012. Kjo sjell një tjetër gjendje psikologjike të palëve, të cilat cenohen në pritshmëritë e tyre të ligjshme dhe në besimin e tyre te shteti dhe drejtësia efektive.

Përfundimisht, si pakicë vlerësojmë se ***gjykatë kompetente për gjykimin e çështjes civile konkrete është Gjykata e Apelit Tiranë dhe jo Gjykata Administrative e Apelit, siç ka vendosur shumica e Kolegjeve të Bashkuara në këtë rast.***

Gjyqtarë: Edmond Islamaj, Shkëlzen Selimi, Admir Thanza

VENDIM Nr. 4, datë 10.12.2013[†]

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë të përbëra nga:

Ardian Nuni	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Andi Çeliku	anëtar
Majlinda Andrea	anëtare
Aleksandër Muskaj	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Tom Ndreca	anëtar
Artan Broci	anëtar

Në seancën gjyqësore publike të datës 10.12.2013 morën në shqyrtim çështjen civile nr. 11111-00021-00-2009 akti që u përket palëve:

PADITËS: Haziz Kuka, në mungesë.

AQIF KUKA, në mungesë.

I PADITUR: Ibrahim Lika, përfaqësuar me prokurë të posaçme nga Av. F. Luli.

K.K.K.PRONAVE QARKU DIBËR,

* *Vendim i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë nr. 34, datë 20.12.2005. Përmbledhje e vendimeve, viti 2005, f. 289.*

[†] Gjykata e Lartë. Vendim nr. 4/2013. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 216/2013*, Qendra e Botimeve Zyrtare, 7 mars 2014. f. 9390.

DREJTORIA E BUJQËSISË MAT,
AGJENCIA KOMBËTARE E PRIVATIZIMIT DIBËR.

Me pjesëmarrjen e Av. Shtetit, A. Deda dhe D. Mustafaj me autorizimin nr. 2108 prot., datë 10.12.2013.

OBJEKTI I PADISË:

Anulimi i vendimit nr. 1, datë 18.1.1996 i K.K.Pronave Dibër.

Anulimin e kontratës së shitjes nënshkruar midis AKP-së, dega Dibër dhe të paditurit Ibrahim Lika me nr. 60, datë 31.8.2001.

Detyrimi i palës së paditur të na njohë pronar mbi një sipërfaqe toke, të ndodhur në fshatin Urakë prej 9 ha.

BAZA LIGJORE: Neni 419, 92 dhe 608 i K.Civil, ligji nr. 7698, datë 15.4.1993 *“Për kthimin e kompensimin e pronave ish-pronarëve”*.

Gjykata e Shkallës së Parë Mat, me vendimin nr. 25, datë 30.1.2002, ka vendosur:

“Rrëzimin e padisë të paditësave, Haziz Kuka e Aqif Kuka, si të pabazuar në ligj e prova.”

Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 977, datë 3.10.2002, ka vendosur:

“Prishjen e vendimit nr. 25, datë 30.1.2002 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe kthimin e çështjes për rigjykim në Gjykatën e Shkallës së Parë Mat”.

Gjykata e Shkallës së Parë Mat, me vendimin nr. 258, datë 10.5.2004, ka vendosur:

“Konstatimin e pavlefshëm të vendimit nr. 1, datë 18.1.1996 të KKKP-ve Mat, sot KKKP-ja Dibër, si në kundërshtim me ligjin, pasi është i mbështetur në një akt të falsifikuar, shkresën nr. 274/1, datë 20.2.1995 të Arshivës së Shtetit dhe kthimin e palëve në gjendjen e mëparshme.

Konstatimin e pavlefshëm të kontratës së privatizimit nr. 60, datë 31.8.2001 të lidhur midis AKP-së Dibër dhe të paditurit Ibrahim Lika si në kundërshtim me ligjin dhe kthimin e palëve në gjendjen e mëparshme. Rrëzimin e kërkesëpadisë për sa i përket detyrimit për t'u njohur pronar nga i padituri si të pambështetur në ligj dhe në prova”.

Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 949, datë 4.10.2005, ka vendosur:

“Ndryshimin e vendimit nr. 258, datë 10.5.2004 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat, në këtë mënyrë:

Rrëzimin tërësisht të kërkesëpadisë”.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 164, datë 16.2.2007, ka vendosur:

“Mospranimin e rekursit”.

Gjykata Kushtetuese, me vendimin nr. 7, datë 11.3.2008, ka vendosur:

“Shfuqizimin si antikushtetues të vendimit nr. 949, datë 4.10.2005 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe të vendimit nr. 164, datë 16.2.2007 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.

Dërgimin e çështjes për shqyrtim në Gjykatën e Apelit Tiranë, me detyrat përkatëse”.

Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 1823, datë 13.11.2008, ka vendosur:

“Prishjen e vendimit nr. 258, datë 10.5.2004 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe pushimin e gjykimit të çështjes”.

Kundër vendimit nr. 1823, datë 13.11.2008 të Gjykatës së Apelit Tiranë kanë paraqitur **rekurs paditësit Haziz Kuka dhe Aqif Kuka**, me anën e të cilit kanë kërkuar *prishjen e vendimit nr. 1823, datë 13.11.2008 të Gjykatës së Apelit Tiranë*, duke parashtruar shkaqet përkatëse:

- *Vendimi i mësipërm është i kundërligjshëm dhe antikushtetues.*
- *Drejtoria e Përgjithshme e Arkivave, me shkresën e saj, i është përgjigjur të paditurit Ibrahim Lika se në arkivat e saj nuk gjendet asnjë dokument në emër të Sul Likës, babait të të paditurit.*
- *Shkresa me të cilën i padituri pretendon se është pronar i kësaj prone është e falsifikuar, pasi këtë gjë e pranon dhe Drejtoria e Përgjithshme e Arkivave.*
- *Ndaj të paditurit në këtë proces, Ibrahim Lika, paditësit kanë bërë kallëzim penal kundër tij në Prokurorinë e Rrethit Mat dhe çështja është dërguar për gjykim në gjykatë duke e akuzuar të paditurin Ibrahim Lika për veprën penale të “Falsifikimit të dokumenteve”. Pas ngjarjeve të vitit 1997, çështja është pushuar për shkak amnistie.*

- *Edhe pse është ndjekur penalisht për veprën penale të mësipërme dhe ka përfutur nga ligji i amnistisë së asaj kohe, i padituri Ibrahim ka përdorur përsëri dokumentin e falsifikuar dhe i është drejtuar Agjencisë së*

Privatizimit për të privatizuar vaskat e rasantit të peshkut e të objekteve të tjera të ndërmarrjes së peshkimit me të drejtën e parablerjes.

- Ndaj të paditurit ka filluar përsëri ndjekja penale nga ana e prokurorisë dhe gjykatat kanë vendosur pushimin e kësaj çështje penale.

- Në rastin konkret, Gjykata e Apelit Tiranë, duke mos zbatuar detyrat e lëna nga Gjykata Kushtetuese, ka diskriminuar edhe njëherë paditësit pasi gjykimi i saj nuk njohu vendimin nr. 258, datë 10.5.2004 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe la në fuqi vendimin e KKKP-së Mat të mbështetur plotësisht në dokumente të falsifikuara.

- Me vendimin e saj, gjykata e apelit inkriminoi edhe njëherë të paditurin Ibrahim Lika, pasi ligjëroi dokumentin e falsifikuar të përdorur prej tij, pushoi gjykimin në kundërshtim me dispozitat e Kodit të Procedurës Civile, megjithëse ajo ishte kompetente për shqyrtimin e kërkesëpadisë. Gjithashtu, zgjidhja e konflikteve në rrugë gjyqësore është parashikuar si në nenin 32 të K.Pr.Civile, ashtu edhe në ligjin nr. 7698, datë 15.4.1993. Me këtë vendim gjykata e apelit i vuri edhe njëherë palët në pozita të barabarta pasi legjitimoi të drejtën e të paditurit Ibrahim Lika që realizoi përvetësimin e pronës me dokumente të falsifikuara.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë me vendimin nr. s'ka, datë 21.11.2011, pasi shqyrtoi në seancë gjyqësore rekursin e paraqitur nga pala paditëse, çmoi se rekursi konkret do të duhet të shqyrtohet nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për të arritur eventualisht në një unifikim të praktikës gjyqësore, duke shtruar për interpretim njehsues çështjet e mëposhtme:

I. Kur në objektin e gjykimit ka disa kërtime si të natyrës civile dhe administrative, si zgjidhet çështja e kompetencës lëndore të gjykatës?

II. Kur në objektin e gjykimit kundërshtohet vendimi i Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës apo Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, kjo çështje do të konsiderohet si mosmarrëveshje administrative dhe do të shqyrtohet nga gjykata administrative, apo do të konsiderohet si mosmarrëveshje civile dhe do të shqyrtohet nga gjykata civile?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË

Pasi dëgjuan relatimin e gjyqtarëve Admir Thanza dhe Arjana Fullani; në mungesën e palës paditëse; dëgjuan përfaqësuesen e palës së paditur I. Lika, Av. F. Luli, që kërkoj lënien në fuqi të vendimit nr. 1823, datë 13.11.2008 të Gjykatës së Apelit Tiranë; dëgjuan përfaqësuesit e Avokaturës së Shtetit A. Deda dhe D. Mustafaj, që deklaruan se për sa i përket unifikimit të praktikës gjyqësore këto gjykime mendojmë se duhet të gjykohen nga gjykata administrative, ndërsa për sa i përket themelit të çështjes nuk shprehemi se është një konflikt mes palëve private; si diskutuan çështjen në tërësi,

I. VËREJNË:

1. Nga aktet e administruara në dosjen gjyqësore, konstatohet se paditësit, Haziz Kuka dhe Aqif Kuka janë trashëgimtarë ligjorë, respektivisht të Ramazan Kukës dhe Rexhep Kukës. Trashëgimlënësi Ramazan Kuka, sipas dokumentacionit të administruar në dosje në vitin 1950, ka pasur në pronësi “Rrahnoja” prej 22.733 m², “Ishulla” 45.969 m² dhe “Ishulla” 76.072 m².

2. Edhe trashëgimlënësi tjetër Rexhep Kuka ka pasur në pronësi sipas regjistrit kadastral të vitit 1950, një sipërfaqe prej 54.000 m² në po atë vend.

3. I padituri Ibrahim Lika është njohur nga K.K.K.Pronave Mat me vendimin nr. 1, datë 18.1.1996 pronar për një sipërfaqe toke 90.000 m² me emërtim “Rrethe Baz”.

4. Si bazë, KKKP-ja, për njohjen pronar të të paditurit, është bazuar në vendimin nr. 335, datë 22.6.1995 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat (vërtetim fakti), i cili ka vërtetuar gjyqësisht këtë pronë, sipërfaqe toke 90.000 m² me emërtim “Rrethe Baz”, në emër të të paditurit, Ibrahim Lika.

5. Pas kësaj, me kontratën e shitjes nr. 60, datë 31.8.2001, i padituri Ibrahim Lika ka privatizuar nga Agjencia Kombëtare e Privatizimit vaskat e peshkut, si dhe objektet e tjera në sipërfaqen e njohur në pronësi.

6. Pala paditëse ka pretenduar se e gjithë pronësia e kthyer në emër të të paditurit Ibrahim Lika dhe ajo e privatizimit nga Agjencia Kombëtare e Privatizimit është në pronësinë e tyre, pasi K.K.K.Pronave në marrjen e vendimit është bazuar mbi vendimin e gjykatës, vërtetimin e faktit të

pronësisë prej 90.000 m² dhe një dokumenti të Arkivit të Shtetit, i cili ka qenë i falsifikuar nga i padituri Ibrahim Lika, i përdorur prej tij, dokument i cili është konstatuar si i falsifikuar nga gjykata, është marrë në përgjegjësi penale i padituri dhe me vendimin nr. 38. datë 7.5.2003 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat është pushuar çështja për shkak të amnistie me ligjin nr. 8202, datë 27.3.1997.

7. Gjykatat e faktit në gjykimin dhe rigjykimin e kësaj çështjeje kanë vendosur sa më lart. Së fundmi, **Gjykata e Apelit Tiranë** me vendimin nr. 1823, datë 13.11.2008 ka vendosur: *“Prishjen e vendimit nr. 258, datë 10.5.2004 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe pushimin e gjykimit të çështjes”*.

8. **Me arsyetimin se:** *“Gjykata e Shkallës së Parë Mat, në kundërshtim me kërkesat e nenit 59/1 të Kodit të Procedurës Civile, sipas të cilit, gjykata, në çdo fazë dhe shkallë të gjykimit, qoftë dhe kryesisht, merr në shqyrtim nëse çështja që shqyrton bën pjesë në juridiksion gjyqësor apo administrativ, nuk e ka parë shqyrtimin e mosmarrëveshjes në këtë këndvështrim ligjor dhe, për rrjedhojë, ka gabuar në përfundimet që ka arritur. Në rastin konkret, gjatë shqyrtimit të mosmarrëveshjes, megjithëse del qartë se paditësit kërkojnë në objektin e padisë anulimin e vendimit nr. 1, datë 18.1.1996 të K.K.Pronave dhe kthimin në gjendjen e mëparshme, pra konstatohet se mosmarrëveshja nuk hyn në juridiksionin gjyqësor por në atë administrativ, nuk mban parasysh kërkesat e nenit 59 dhe 468 të K.Pr.Civile. Në këtë rast, gjykata e apelit çmon se ka vend për të prishur vendimin e Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe të vendoset pushimi i gjykimit të çështjes”*.

9. **Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë**, me vendimin nr. s’ka, datë 21.11.2011, pasi shqyrtoi në seancë gjyqësore rekursin e paraqitur nga pala paditëse, pas daljes së ligjit nr. 49/2012 *“Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”* dhe hyrjes së tij në fuqi, çmoi se rekursi konkret do të duhet të shqyrtohet nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për të arritur eventualisht në një unifikim të praktikës gjyqësore.

10. Çështja konkrete në gjykim ka në objektin e saj disa kërtime si anulim i vendimit të K.K.K.Pronave; Anulim kontratë shitje të realizuar nga Agjencia Kombëtare e Privatizimit dhe detyrim njohje pronar. Në këto rrethana, bazuar në problematikën e çështjes gjyqësore konkrete, e cila ka për objekt disa kërtime si të natyrës civile dhe administrative, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë çmoi të nevojshme të shtrojë për diskutim përpara Kolegjeve të Bashkuara, zgjidhjen e çështjes së kompetencës lëndore të gjykatës. Prandaj, në këto rrethana, çmohet e nevojshme interpretimi dhe sqarimi i këtyre çështjeve për t’i dhënë zgjidhje jo vetëm çështjes objekt gjykimi, por edhe për unifikimin e praktikës gjyqësore për çështje të këtij lloji.

II. LIGJI I ZBATUESHËM:

11. **Neni 41 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë:** *“E drejta e pronës private është e garantuar. Prona fitohet me dhurim, me trashëgimi, me blerje dhe me çdo mënyrë tjetër klasike të parashikuar në Kodin Civil”*.

12. **Neni 1 i protokollit 1 të Konventës Evropiane të së Drejtave të Njeriut:** *“Çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë e tij”*.

13. **Neni 163 i Kodit Civil:** *“Pronësia fitohet nëpërmjet mënyrave të caktuara në këtë Kod dhe mënyrave të tjera të caktuara me ligj të veçantë”*.

14. **Neni 296 i K.Civil:** *“Pronari ka të drejtë të ngrejë padi për të kërkuar sendin e tij nga çdo posedues ose mbajtës. Këtë të drejtë e ka edhe çdo bashkëpronar për sendin e përbashkët, me qëllim që ai t’u dorëzohet gjithë bashkëpronarëve”*.

15. **Neni 14 i K.Pr.Civile:** *“Gjykata ka për detyrë që të zhvillojë një proces të rregullt ligjor, nëpërmjet garantimit të zhvillimit të një hetimi të plotë dhe të gjithanshëm, në përputhje me ligjin”*.

16. **Neni 16§1 i K.Pr.Civile:** *“Gjykata zgjidh mosmarrëveshjen në përputhje me dispozitat ligjore dhe normat e tjera në fuqi, që janë të detyrueshme të zbatohen prej saj. Ajo bën një cilësim të saktë të fakteve dhe veprimeve që lidhen me mosmarrëveshjen, pa u lidhur me përcaktimin që mund të propozojnë palët”*.

17. **Neni 55 i K.Pr.Civile:** *“Gjykata që gjykon padinë kryesore është kompetente për të shqyrtuar edhe kërkesat dytësore, kundërpadinë ose ndërhyrjen kryesore. Në këtë rast gjykata merr vendim për bashkimin e tyre në një çështje të vetme”*.

18. **Neni 61 i K.Pr.Civile:** *“Gjykata, kur konstaton se nuk është kompetente për gjykimin e çështjes kryesore ose me kërkesën e palëve, vendos moskompetencën e saj dhe i dërgon aktet në gjykatën kompetente”*.

19. **Neni 159 i K.Pr.Civile:** “Në një kërkesëpadi mund të parashtrohen shumë kërkitime, në rast se gjykata është kompetente për të gjitha kërkitimet. Kur gjykata çmon se shqyrtimi i përbashkët i tyre do të shkaktojë vështirësi të dukshme në zhvillimin e gjykimit, vendos që ato të shqyrtohen veç e veç”.

20. **Ligji nr. 49/2012** “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”:

20.1 **Neni 7** “Gjykatat administrative janë kompetente për:

a) mosmarrëveshjet që lindin nga aktet administrative individuale, aktet nënligjore normative dhe kontratat administrative publike, të nxjerra gjatë ushtrimit të veprimtarisë administrative nga organi publik;

b) mosmarrëveshjet që lindin për shkak të ndërhyrjes së paligjshme ose të mosveprimit të organit publik;.....”.

20.2 **Neni 8** “Gjykata administrative nuk shqyrton mosmarrëveshjet:

a) të cilat lidhen me aktet nënligjore normative që, sipas Kushtetutës, janë në kompetencën e Gjykatës Kushtetuese;

b) shqyrtimi i të cilave, sipas legjislacionit në fuqi, është në kompetencën e një gjykate tjetër”.

20.3 **Neni 13** “Moskompetenca lëndore dhe funksionale ngrihet edhe kryesisht në çdo gjendje e shkallë të shqyrtimit.

Moskompetenca tokësore mund të ngrihet ose kundërshtohet nga palët vetëm para se të ketë filluar shqyrtimi gjyqësor i provave”.

20.4 **Neni 23** “Në një kërkesëpadi mund të parashtrohen disa kërkitime, në rast se gjykata është kompetente për të gjitha kërkitimet. Kur gjykata çmon se shqyrtimi i përbashkët i tyre shkakteton vështirësi të dukshme në zhvillimin e gjykimit, vendos që ato të shqyrtohen veç e veç”.

20.5 **Neni 24** “Kur në një gjykatë janë duke u shqyrtuar padi, në të cilat marrin pjesë po ata persona, si paditës ose si të paditur, ose padi që kanë lidhje midis tyre, gjykata mund t’i bashkojë këto në një gjykim dhe të japë për të gjitha një vendim të përbashkët”.

21. **Ligji nr. 7698, datë 15.4.1993** “Për kthimin dhe kompensimin e pronës ish-pronarëve”

21.1 **Neni 1** “Ky ligj u njeht ish-pronarëve apo trashëgimtarëve të tyre të drejtën e pronësisë për pronat e shtetëzuara, të shpronësuara apo të konfiskuara sipas akteve ligjore, nënligjore e vendimeve të gjykatës të dala pas datës 29 Nëntor 1944 ose të marra pa të drejtë nga shteti me çdo mënyrë tjetër, si dhe përcakton mënyrat dhe masat për kthimin dhe kompensimin e tyre”.

21.2 **Neni 2** “Për efekt të këtij ligji me pronë kuptohet pasuria e paluajtshme në formën e tokës truall, ndërtesave dhe çdo gjë tjetër që është bashkuar në mënyrë të qëndrueshme me to, si godina banimi, fabrika, punishte, dyqane, magazina e çdo ngrehinë tjetër....

21.3 **Neni 4** “U njihet e drejta e pronësisë dhe u kthehen ish-pronarëve apo trashëgimtarëve të tyre të gjitha pronat që në momentin e daljes së këtij ligji ekzistojnë në formën e trojeve të pazëna apo ndërtesave të pandryshuara, me përjashtim të rasteve kur përcaktohet ndryshe në këtë ligj”.

21.4 **Neni 21** “Në trojet e zëna me ndërtime shtetërore, si dyqane, magazina, punishte etj., ish-pronarët kanë të drejtën e parablerjes së këtyre objekteve, kur privatizohen me çmimet e përcaktuara sipas dispozitave në fuqi”.

22. **Ligji nr. 9235, datë 29.7.2004** “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”

22.1 **Neni 1** “Objekti i ligjit” parashikohet shprehimisht se:

“Ky ligj ka për objekt: rregullimin e drejtë, sipas kriterëve të nenit 41 të Kushtetutës, të çështjeve të së drejtës së pronësisë që kanë lindur nga shpronësimet, shtetëzimet apo konfiskimet; kthimin dhe, aty ku sipas këtij ligji kthimi i pronës është i pamundur, kompensimin e saj; procedurat për realizimin e kthimit dhe kompensimit të pronave, si gjithë organet administrative të ngarkuara për realizimin e tyre”.

22.2 **Neni 2** “E drejta e pronësisë”: “Çdo subjekt i shpronësuar ka të drejtë të kërkojë, në përputhje me këtë ligj, të drejtën e pronësisë, në rast se i është hequr sipas akteve ligjore, nënligjore, vendimeve penale të gjykatave ose të marrë në çdo mënyrë tjetër të padrejtë nga shteti nga data 29.11.1944, si dhe kthimin ose kompensimin e pronës”.

22.3 **Neni 3** “Përkufizime” “Në zbatim të këtij ligji, termat e mëposhtëm kanë këto kuptime:

.....2. “Pronë” nënkupton një send të paluajtshëm, sipas përcaktimit në Kodin Civil;...”.

22.4 **Neni 6** “Njohja e së drejtës së pronësisë dhe kthimi i pronës” “1. Subjekteve të shpronësuara u njihet e drejta e pronësisë dhe u kthehen pa kufizim pronat e paluajtshme, me përjashtim të tokës bujqësore, e cila kthehet ose kompensohet deri në 60 ha dhe kur në këtë ligj përcaktohet ndryshe.....”.

22.5 **Neni 14** “E drejta e parablerjes” “1. Për pronat e paluajtshme të zëna me objekte shtetërore, subjektet e shpronësuara kanë të drejtën e parablerjes mbi këto objekte kur ato privatizohen.

2. Subjektet e shpronësuar kanë të drejtë të bëjnë dorë nga e drejta e parablerjes përkundrejt kompensimit, sipas nenit 11 të këtij ligji”.

III. KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË VLERËSOJNË SE:

23. Në çështjen gjyqësore në gjykim kemi disa kërkime në objektin e padisë

- “Anulimi i vendimit nr.1, datë 18.1.1996 i K.K.Pronave Dibër.

- Anulimin e kontratës së shitjes nënshkruar midis AKP-së, dega Dibër, dhe të paditurit Ibrahim Lika me nr. 60, datë 31.8.2001.

- Detyrimi i palës së paditur të na njohë pronarë mbi një sipërfaqe toke të ndodhur në fshatin Urakë prej 9 ha”.

24. Në ligjin nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative” nenit 70, pika 5 e tij është përcaktuar se “Data e fillimit të funksionimit të gjykatave administrative caktohet me dekret të Presidentit të Republikës, me propozimin e ministrit të Drejtësisë. Ministri i Drejtësisë bën propozimin pasi të jenë plotësuar kërkesat e pikës 2 të këtij neni dhe të ketë marrë më parë mendimin e Këshillit të Lartë të Drejtësisë”.

Me dekretin nr. 8349, datë 14.10.2013 të Presidentit të Republikës është caktuar se “Funksionimi i gjykatave administrative fillon më datë 4 nëntor 2013”.

Në nenin 7 të ligjit nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative” është përcaktuar kompetenca lëndore e gjykatës administrative.

25. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, bazuar në problematikën e çështjes gjyqësore konkrete, e cila ka për objekt disa kërkime si të natyrës civile dhe administrative, vlerësojnë se në çdo rast në gjykime të kësaj natyre do të shtrohen për zgjidhje çështje të kompetencës lëndore e gjykatës. Prandaj, në këto rrethana çmohet e nevojshme interpretimi dhe sqarimi i këtyre problematikave për t’i dhënë zgjidhje jo vetëm çështjes objekt gjykimi, por edhe për efekt të unifikimit të praktikës gjyqësore për çështje të këtij lloji.

26. Konkretisht për efekt unifikimi të praktikës gjyqësore Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë shtrojnë për interpretim njësoj çështjet e mëposhtme:

I. Kur në objektin e gjykimit ka disa kërkime si të natyrës civile dhe administrative, si zgjidhet çështja e kompetencës lëndore të gjykatës?

II. Kur në objektin e gjykimit kundërshtohet vendimi i Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës apo Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, kjo çështje do të konsiderohet si mosmarrëveshje administrative dhe do të shqyrtohet nga gjykata administrative apo do të konsiderohet si mosmarrëveshje civile dhe do të shqyrtohet nga gjykata civile?

I. Lidhur me çështjen e parë që është shtruar për unifikim

27. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vërejnë se gjykata së cilës i referohet çështja nga pala paditëse, fillimisht duhet të verifikojë nëse ajo është kompetente nga ana lëndore në varësi të natyrës së mosmarrëveshjes në shqyrtim.

28. Kompetenca lëndore (*competentia ratione materiae*) është ajo që përcakton gjykatën që ka të drejtë dhe njëkohësisht detyrë të shqyrtojë dhe të zgjidhë mosmarrëveshje të caktuara.

Gjykata civile ka kompetencë lëndore të gjykojë çështje civile dhe çështje të tjera (për shkak të llojit, natyrës dhe objektit) të parashikuara sipas K.Pr.Civile dhe ligje të tjera.

Gjykata administrative ka kompetencë lëndore të gjykojë çështje administrative të përcaktuara në ligjin nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”.

Ligji nr. 49/2012 nuk është thjesht një ligj organik që rregullon vetëm çështjet e organizimit dhe funksionimit të gjykatave administrative, por ai parashikon edhe parime të përgjithshme të gjykimit administrativ dhe norma procedurale që lidhen me juridiksionin, kompetencën e gjykatave administrative, përbërjen e gjykatave sipas shkallëve të gjykimit dhe natyrës së çështjeve, si dhe fazat procedurale të gjykimit deri në ekzekutimin e vendimit. Pra, në tërësi ky ligj është me natyrë procedurale.

29. Me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 49/2012 dhe më pas fillimin e funksionimit të gjykatave administrative datë 4.11.2013, dispozitat përkatëse të Kodit të Procedurës Civile lidhur me gjykimin e çështjeve administrative u shfuqizuan. Në këto rrethana, nuk ka më bazë ligjore të referuar në dispozitat e K.Pr.Civile për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve administrative.

Në nenin 7 të ligjit nr. 49/2012 është përcaktuar kompetenca lëndore e gjykatës administrative. Megjithatë, ligji nr. 49/2012 në nenin 1, pika 2 parashikon se: *“Dispozitat e këtij ligji plotësohen me parashikimet e Kodit të Procedurës Civile, me përjashtim të rasteve dhe për atë që ky ligj nuk parashikon ndryshe”*. Më pas, në nene të veçanta, ligji nr. 49/2012 në mënyrë specifike të referon te parashikimet e dispozitave të K.Pr.Civile, si *elementet procedurale të padisë, palët, përfaqësimi, të drejtat dhe detyrat e palëve, njoftimet, rregullat për zhvillimin e seancës gjyqësore, mjetet dhe afatet e ankimit etj.*

30. Duke iu rikthyer çështjes së shtruar për diskutim para Kolegjeve të Bashkuara, konstatohet se pala paditëse që në formulimin e padisë ka ngritur disa kërtime.

Referuar dispozitave procedurale si në K.Pr.Civile, ashtu dhe në Ligjin e posaçëm nr. 49/2012, është në disponibilitetin e palës iniciuese të procesit (paditësit) që të bashkojë në një padi disa kërtime, pra që mund të ngrejë një padi me disa objekte, që quhet *kërkesë padi e përbërë*.

31. Në këto kushte, kur kemi disa kërtime dhe ato lidhen me mosmarrëveshje të natyrave të ndryshme si civile dhe administrative, atëherë gjykata (para së cilës është paraqitur për zgjidhje mosmarrëveshja), duhet fillimisht të vlerësojë *dy momente*:

Së pari, të vlerësojë nëse ajo (gjykata) ka kompetencë lëndore (*competentia ratione materiae*); dhe, së dyti, të vlerësojë mundësinë e gjykimit të mosmarrëveshjeve të ndryshme në një gjykim të vetëm, kjo e fundit përcaktuar nga lidhja e objekteve mes tyre.

32. Kolegjet e Bashkuara, lidhur me pyetjen e parë unifikuese, kur objektet e gjykimit janë të ndryshme, si të natyrës civile ashtu dhe të natyrës administrative, çmojnë se gjykata fillimisht duhet të konstatojë nëse është në kompetencën e saj lëndore gjykimi i të gjithë kërtimeve të padisë, por njëkohësisht të vlerësojë me hollësi lidhjen e objekteve mes tyre dhe mundësinë e shqyrtimit në një gjykim të vetëm. Pra, gjykata duhet të zgjidhë dhe të vlerësojë nëse bashkimi i këtyre objekteve në një padi është një *bashkim i thjeshtë* apo një *bashkim i ndërruar*.

33. Referuar trajtimeve teorike të së drejtës procedurale, mund të themi se kemi *një bashkim të thjeshtë* të disa kërtimeve (objekteve) në një padi kur ato kanë të përbashkët shkakun e padisë, por zgjidhja e njërës kërkim nuk kushtëzon zgjidhjen e kërtimeve të tjera. Më konkretisht, paditësi nëpërmjet padisë së ngritur në disponibilitetin e tij ka paraqitur disa kërtime, zgjidhja e të cilëve nuk kushtëzon zgjidhjen e kërtimeve të tjera. Pra, gjykata mund të vendosë për disa kërtime pranimin dhe disa të tjerë rrëzimin e tyre pa u kushtëzuar zgjidhja e njërës kërkim nga zgjidhja e tjetrit. Këto kërtime mund të ngriheshin dhe veçmas në një padi tjetër.

34. Në nenin 159 të K.Pr.Civile parashikohet se kur gjykata është kompetente për gjykimin e të gjitha kërtimeve ajo i shqyrton dhe i jep zgjidhje çdo kërkim.

Kolegjet e Bashkuara çmojnë se edhe në këtë rast, pra kur gjykata konkrete konstaton se jemi para një *bashkimi të thjeshtë* të objekteve të padisë dhe ajo është kompetente për gjykimin e të gjithë kërtimeve, përsëri gjykata është e detyruar të vlerësojë, gjithashtu, nëse shqyrtimi i përbashkët i tyre do të shkaktojë vështirësi të dukshme në zhvillimin e gjykimit dhe nëse po, gjykata vendos që ato të shqyrtohen veç e veç (neni 159 i K.Pr.Civile apo neni 23 i ligjit nr. 49/2012). Ky parashikim zbatohet kryesisht në rastet kur të gjithë kërkimet janë të së njëjtës natyre mosmarrëveshje dhe nuk shtrohet për diskutim problemi i kompetencës lëndore.

35. Ndërsa, në rast se kërkimet në të njëjtën padi janë të natyrave të ndryshme, pra, civile dhe administrative, gjykata konkrete në rastin kur kemi *bashkim të thjeshtë* të objekteve të padisë detyrimisht duhet të veçojë objektet që nuk janë në kompetencën e saj lëndore, duke ja kaluar ato gjykatës kompetente (neni 61 i K.Pr.Civile apo neni 13 i ligjit nr. 49/2012).

36. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se situata është ndryshe në rastin kur ndërmjet kërtimeve në të njëjtën padi ekziston një *bashkim i ndërruar*.

Referuar trajtimeve teorike themi se kemi *një bashkimi të ndërruar* kur zgjidhja e njërës nga kërkimet në të njëjtën padi, kushtëzon dhe zgjidhjen e njërës apo disa kërtimeve të tjera.

37. Kolegjet e Bashkuara çmojnë se jo në çdo rast gjykata për shkak moskompetence lëndore duhet të vendosë veçimin e kërkimeve duke ja dërguar ato gjykatës kompetente.

Vlerësimi i mësipërm mbështetet së pari në parashikimet e nenit 55 të K.Pr.Civile, që thotë se: “Gjykata që gjykon padinë kryesore është kompetente për të shqyrtuar edhe kërkesat dytësore, kundërpadinë ose ndërhyrjen kryesore...”, dhe së dyti në detyrimin e gjykatës për zbatimin e parimit të një gjykimi të plotë dhe të gjithanshëm, si dhe të një gjykimi brenda një afati të arsyeshëm.

38. Në këto rrethana, gjykata konkrete në rastet e gjykimin të disa objekteve që kanë lidhje të ndërruar mes tyre dhe kanë të njëjtin shkak padie në një gjykim të vetëm, duhet të vlerësojë ligjin e zbatueshëm që prevalon, për efekt të realizimit të një hetimi tërësor të konfliktit dhe dhënies së një zgjidhje të plotë dhe përfundimtare, gjykimin brenda një afati të arsyeshëm, si dhe shmangien e mundësisë së gjykimeve kontradiktore në rastet kur objektet e padisë veçohen për t’u gjykuar veç e veç nga trupa gjykues apo gjykata të ndryshme, duke mënjeluar kështu dhe cenimin e parimit të sigurisë juridike.

39. Çështja që shtrohet pas analizës së mësipërme është se kur kemi disa kërtime si të natyrës civile dhe administrative që zgjidhja e tyre është e ndërruar nga njëra-tjetra dhe që veçimi i tyre cenon parime të rëndësishme të procesit të rregullt ligjor, pyetja që shtrohet për zgjidhje është se cila është gjykata kompetente për gjykimin e tyre, ajo civile apo administrative dhe në funksion të kësaj të analizojë përparësitë lidhur me kompetencën e gjykatës civile apo administrative.

40. Kolegjet e Bashkuara për t’i dhënë përgjigje pyetjes së mësipërme i referohen parimit “*lex specialis derogat generali*”, pra kur në një gjykim zbatohen njëkohësisht dy ligje (*materiale apo procedurale*), atëherë do të zbatohet ligji i posaçëm pasi ai ka prioritet mbi ligjin e përgjithshëm.

Duke zbrëthyer më tej çështjen, Kolegjet e Bashkuara i referohen në funksion të parimit të mësipërm, parashikimeve në ligjin 49/2012, neni 24 i tij: “Kur në një gjykatë janë duke u shqyrtuar padi, në të cilat marrin pjesë po ata persona, si paditës ose si të paditur, ose padi që kanë lidhje midis tyre, gjykata mund t’i bashkojë këto në një gjykim dhe të japë për të gjitha një vendim të përbashkët”.

41. Sa sipër, në raste të tilla para gjykatës përkatëse do të shtrohet për zgjidhje konstatimi i objektit kryesor dhe ndërrarësisë së tij me objektet e tjera. Në konkretisht, nëse në padi një ndër objektet e saj është dhe anulimi i një akti administrativ, gjykata në përcaktimin e kompetencës së saj lëndore duhet të analizojë ndërrarësinë e zgjidhjes së pasojave të këtij akti lidhur me objektet e tjera të padisë.

Në të gjithë rastet e mësipërme zbatohet parimi se gjykimi i një mosmarrëveshje administrative si një gjykim i posaçëm duhet të përthithë gjykimin e një mosmarrëveshje civile si një gjykim i përgjithshëm.

42. Kolegjet e Bashkuara çmojnë se situata është ndryshe në rastet kur nga cilësimi i saktë i fakteve dhe veprimeve që lidhen me mosmarrëveshjen objekt gjykimi do të rezultojë se objekti dhe shkaku ligjor i saj të jenë të natyrës civile dhe si rezultat i zgjidhjes së pasojave të çështjes me natyrë civile mund të urdhërohet kryerja e disa veprimeve apo mosveprimeve të caktuara nga ana e organeve të administratës publike, veprime të cilat nuk mund të kryheshin pa u zgjidhur më parë konflikti ndërmjet palëve ndërgjyqëse për sa i përket së drejtës së pretenduar.

43. Në raste të tilla, përcaktuese në klasifikimin e një mosmarrëveshjeje si e natyrës civile apo asaj administrative rezultojnë të jetë pikërisht objekti dhe shkaku ligjor i kërkesë padisë së paraqitur për shqyrtim.

Në këto rrethana Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se është detyrë e gjykatës të identifikojë natyrën e mosmarrëveshjes objekt gjykimi si e natyrës civile apo asaj administrative duke iu referuar për këtë qëllim kërtimeve dhe shkakut që rezultojnë nga shqyrtimi në tërësi i kërkesëpadisë, duke bërë lidhjen midis fakteve që pretendohen prej paditësit se kanë ngjarë dhe të drejtave apo interesave që ai pretendon se i janë cenuar.

44. Në kuptim të përcaktimit të sipërcituar në rast se nga cilësimi i saktë i fakteve dhe veprimeve që lidhen me mosmarrëveshjen objekt gjykimi do të rezultojë se kërkimet e shtruar për zgjidhje, si dhe shkaku ligjor i kërkesë padisë së paraqitur për shqyrtim janë të natyrës civile, atëherë kompetente për shqyrtimin e kësaj mosmarrëveshjeje do të jetë gjykata civile, pavarësisht

përcaktimit që mund të jetë propozuar nga ana e palëve ndërgjyqëse.

45. Në përfundim të analizës së mësipërme, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në konkluzionin se kur nga objekti dhe shkaku ligjor i padisë mosmarrëveshja objekt gjykimi rezultojnë të jetë e natyrës civile dhe si rezultat i zgjidhjes së pasojave të çështjes me natyrë civile mund të urdhërohet kryerja e disa veprimeve administrative, si p.sh. urdhërimi i ZVRPP-së për të kryer fshirjen apo regjistrimin e një prone të caktuar, atëherë shqyrtimi i këtyre çështjeve do të jetë në kompetencë të gjykatës civile.

46. Në funksion të unifikimit të praktikës gjyqësore, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë lidhur me pyetjen e parë arrijnë në interpretimin unifikues se:

A. Kur në objektin e gjykimit ka disa kërkitime si të natyrës civile dhe administrative dhe këto kërkitime konstatohen nga gjykata se janë një *bashkim i thjeshtë* i tyre, atëherë referuar nenit 61 dhe 159 të K.Pr.Civile dhe 13 dhe 23 të ligjit nr. 49/2012, gjykata duhet të veçojë objektet që nuk janë në kompetencën e saj lëndore duke ja kaluar ato gjykatës kompetente.

B. Kur në objektin e gjykimit ka disa kërkitime si të natyrës civile dhe administrative dhe këto kërkitime konstatohen nga gjykata se janë një *bashkim i ndërruar* mes tyre, atëherë referuar nenit 55 të K.Pr.Civile dhe nenit 24 të ligjit nr. 49/2012 dhe zbatimit të parimit “*lex specialis derogat generali*”, gjykata kompetente është si më poshtë:

- kur në objektin e gjykimit pala paditëse, ndër të tjera, ka për objekt kundërshtimin e një akti administrativ dhe nga pasojat e aktit prodhohen pasoja civile, në çdo rast kompetente është gjykata administrative;

- kur një ndër objektet e gjykimit është një kërkitim me natyrë civile, por që është i lidhur ngushtë me aktin administrativ dhe pasojat e këtij akti kanë ardhur nga vullneti shtetëror, atëherë përsëri gjykatë kompetente është gjykata administrative;

- kur objektet e tjera të padisë jo të natyrës së mosmarrëveshjes administrative janë të ndërruar nga pasojat e aktit administrativ edhe në këtë rast kjo të çon te kompetenca e gjykatës administrative.

C. Kur nga objekti dhe shkaku ligjor i padisë mosmarrëveshja objekt gjykimi rezultojnë të jetë e natyrës civile dhe si rezultat i zgjidhjes së pasojave të çështjes me natyrë civile mund të urdhërohet kryerja e disa veprimeve administrative, si p.sh. urdhërimi i ZVRPP-së për të kryer fshirjen apo regjistrimin e një prone të caktuar, atëherë shqyrtimi i këtyre çështjeve do të jetë në kompetencë të gjykatës që shqyrton mosmarrëveshjet civile.

II. Lidhur me çështjen e dytë që është shtruar për unifikim

47. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se për t’i dhënë përgjigje kësaj pyetje është e domosdoshme që të përcaktohet:

Së pari, thelbi dhe qëllimi i ligjit përkatës (me ndryshimet në vite) për kthim dhe kompensim të pronave ish-pronarëve (*anima legis dhe ratio legis*); dhe

Së dyti, natyra juridike e gjykimit me objekt kundërshtim të vendimit të Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës.

48. Lidhur me sqarimin e thelbit dhe qëllimit të legjislacionit për kthim prone, Kolegjet e Bashkuara çmojnë fillimisht të bëjnë një interpretim sistematik të dispozitave ligjore mbi të drejtën e pronës private dhe atë të kthimit dhe të kompensimit të pronave ish-pronarëve.

49. Pronësia është institut kryesor i së drejtës civile. E drejta e pronësisë është një nga të drejtat themelore të njeriut që gëzon mbrojtje në dispozitat e Kushtetutës. Në nenin 41 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë parashikohet:

“1. E drejta e pronës private është e garantuar.

2. Prona fitohet me dhurim, me trashëgimi, me blerje dhe me çdo mënyrë tjetër klasike të parashikuar në Kodin Civil...”.

Gjithashtu, në nenin 42 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë parashikohet se:

“1. Liria, prona dhe të drejtat e njohura me Kushtetutë dhe me ligj nuk mund të cenohen pa një proces të rregullt ligjor.

50. E drejta e pronës është e garantuar dhe në aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga shteti shqiptar. Ndër të cilat më kryesorja është KEDNJ, që në nenin 1 të protokollit 1 parashikon se: “Çdo

person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë së tij. Askush nuk mund të privohet nga prona e tij, përveçse për arsye të interesit publik dhe në kushtet e parashikuara nga ligji dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare...”.

51. Karakteri dhe përmbajtja e së drejtës së pronësisë në kuptimin juridiko-civil është sanksionuar në nenin 149 të Kodit Civil, sipas të cilit *“Pronësia është e drejta për të gëzuar dhe disponuar lirisht sendet, brenda kufijve të caktuar nga ligji”*. Pronësia është e drejtë subjektive me karakter pasuror, absolut, real, të qëndrueshëm dhe të vazhdueshëm. Objekt i së drejtës së pronësisë janë sendet. Titullari i së drejtës së pronësisë ka si të detyruar një numër të pakufizuar personash dhe e realizon të drejtën e tij pa ndërmjetësinë e personave të tjerë dhe ka të drejtë të kërkojë sendin nga çdo posedues apo mbajtës i paligjshëm, qoftë ai dhe me mirëbesim.

52. Në ligjin nr. 7698, datë 15.4.1993 *“Për kthimin dhe kompensimin e pronës ish-pronarëve”*, parashikohet shprehimisht se:

Neni 1 - *“Ky ligj u njei ish-pronarëve apo trashëgimtarëve të tyre të drejtën e pronësisë për pronat e shtetëzuara, të shpronësuara apo të konfiskuara sipas akteve ligjore, nënligjore e vendimeve të gjykatës të dala pas datës 29 Nëntor 1944 ose të marra pa të drejtë nga shteti me çdo mënyrë tjetër, si dhe përcakton mënyrat dhe masat për kthimin dhe kompensimin e tyre”*.

Neni 2 - *“Për efekt të këtij ligji me pronë kuptohet pasuria e paluajtshme në formën e tokës truall, ndërtesave dhe çdo gjë tjetër që është bashkuar në mënyrë të qëndrueshme me to, si godina banimi, fabrika, punishte, dyqane, magazina e çdo ngrehinë tjetër. Ky ligj nuk përfshin pasurinë e paluajtshme në formën e tokës të trajtuar nga ligji “Për tokën”*.

53. Në kuptim të dispozitave ligjore të sipërcituara, kushtet për t’u konsideruar subjekt i shpronësuar rezulton të jenë:

- *qenia pronar mbi një send të paluajtshëm;*
- *e drejta e pronësisë t’i jetë bequr në mënyrë të padrejtë nga shteti.*

54. Ndërsa në nenin 1 të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004 *“Për Kthimin dhe Kompensimin e Pronës”*, dispozitë kjo e emërtuar *“Objekti i ligjit”*, parashikohet shprehimisht se:

“Ky ligj ka për objekt: a) rregullimin e drejtë, sipas kriterëve të nenit 41 të Kushtetutës, të çështjeve të së drejtës së pronësisë që kanë lindur nga shpronësimet, shtetëzimet apo konfiskimet; b) kthimin dhe, aty ku sipas këtij ligji kthimi i pronës është i pamundur, kompensimin e saj; c) procedurat për realizimin e kthimit dhe kompensimit të pronave, si dhe organet administrative të ngarkuara për realizimin e tyre”.

Në nenin 2 § 1 të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004 *“Për kthimin dhe kompensimin e pronës”*, dispozitë kjo e emërtuar *“E drejta e pronësisë”*, parashikohet shprehimisht se: *“Çdo subjekt i shpronësuar ka të drejtë të kërkojë, në përputhje me këtë ligj, të drejtën e pronësisë, në rast se i është bequr sipas akteve ligjore, nënligjore, vendimeve penale të gjykatave ose të marrë në çdo mënyrë tjetër të padrejtë nga shteti nga data 29.11.1944, si dhe kthimin ose kompensimin e pronës”*.

55. Nga dispozitat e mësipërme rezulton se natyra dhe qëllimi i këtyre ligjeve (nr. 7698/1993 dhe 9235/2004) ishte pikërisht kthimi aty ku ishte e mundur, i atyre pronave të marra në mënyrë të padrejtë nga shteti nëpërmjet shtetëzimit, shpronësimit apo konfiskimit sipas akteve ligjore, nënligjore e vendimeve të gjykatës të dala pas datës 29.11.1944 ose të marra pa të drejtë nga shteti me çdo mënyrë tjetër.

Për qëllimin e mësipërm me këto ligje u krijuan fillimisht Komisionet Vendore të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës dhe pas ndryshimeve ligjore aktualisht funksionon si organ i vetëm Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave.

Këto komisione janë persona juridikë që, duke iu referuar dhe doktrinës juridike në këtë fushë, kategorizohen si ente publike të posaçme të krijuar me ligj nga e para që ushtrojnë funksione në interes të publikut. Qëllimi për të cilin janë krijuar këto komisione dhe kompetencat e tyre janë të shqyrtojnë kërkesat për kthim kompensim prone duke vendosur rast pas rasti kthimin, njohjen, kompensimin apo dhe rrëzimin e tyre.

56. Lidhur me çështjen e mësipërme Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se asaj i është dhënë përgjigje dhe në vendimin unifikues nr. 24, datë 13.3.2002. Në këtë vendim Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë analizuar dhe interpretuar natyrën dhe qëllimin e ligjit *“Për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve”*, si dhe nocioni kthim prone të përdorur si në titullin e

ligjit (*rubrica legis fit lex*), ashtu edhe në përmbajtjen e tij. Në këtë vendim Kolegjet e Bashkuara janë shprehur se: “... *Ligjvënësi me këto akte të rëndësishme normative ka njohur padrejtësinë, shkeljen e të drejtave të pronësisë ish-pronarëve dhe ka vendosur të rinjohë të drejtën e pronësisë së tyre duke ju kthyer pronat e shtetëzuara, të shpronësuara, të konfiskuara apo të marra pa të drejtë në forma të tjera, dhe në pamundësi, duke i kompensuar ato. Këto ligje, duke konsideruar të padrejtë atë që kish ndodhur më parë, parashikuan kthimin e të drejtave të pronarëve mbi pronën, kur objekt i saj ishin sende të paluajtshme.*

.....Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë i konsiderojnë këto akte ligjore që u drejtohen ish-pronarëve apo trashëgimtarëve të tyre, jo si mënyrë të re të fitimit të pronësisë në favor të tyre, por si mjete që mbrojnë dhe garantojnë të drejtën e pronësisë dhe e bëjnë efektive atë duke e bazuar edhe në argumente analogjie.

Si në titullin e ligjit (*rubrica legis fit lex*), ashtu edhe në përmbajtjen e tyre, përdoret nocioni kthim i pronës. Me fjalë të tjera, kthimi i pronave ish-pronarëve ose trashëgimtarëve të tyre është thelbi dhe qëllimi i këtyre ligjeve (*anima legis dhe ratio legis*).

Nocionin kthim i pronës ose, me saktë, kthim i sendit objekt i së drejtës së pronësisë, Kodi Civil e përmend në rastin e padisë për kërkimin e sendit (*actio rivendicatio*), neni 296 e vijues i tij. Në rastin kur pranohet padia e rivendikimit, poseduesi jopronar duhet t'i kthejë sendin paditësit në favor të të cilit është njohur e drejta e pronësisë.

Praktika gjyqësore, ashtu edhe literatura juridike, në këto raste nuk kanë vënë kurrë në dyshim ekzistencën e së drejtës së pronësisë të pronarit joposëdës mbi sendin objekt të padisë së rivendikimit. Pronari joposëdës nuk ka humbur për asnjë moment titullin e së drejtës së pronësisë, por vetëm posedimin e sendit. Pikërisht kjo është arsyeja pse ligji e kthen atë në situatën e mëparshme duke i njohur të drejtën e kthimit edhe të frutave të sendit (*restitutio in integrum*), dhe kur kjo nuk është e mundur, pranon vetëm kthimin e sendit (*restitutio in parte*).

57. Sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, lidhur me thelbin dhe qëllimin e legjislacionit për kthimin dhe kompensimin e pronës, vlerësojnë se pavarësisht formës së zgjedhur qëllimi si në Shqipëri ashtu edhe në gjithë vendet e lindjes ka qenë i njëjtë, *rivendosja në vend e së drejtës së pronësisë të ish-pronarëve, pronat e të cilëve ishin marrë padrejtësisht nga shteti, duke shfuqizuar në këtë mënyrë ipso lege të gjitha aktet e mëparshme ligjore me të cilat u ishte marrë prona padrejtësisht, duke synuar rregullimin në masën më të mundshme të situatës së paligjshmërisë lidhur me të drejtën e pronësisë. Këto ligje nuk konsiderohen si mënyra të reja fitimi pronësie për shkak se në bazë të tyre siç u citua edhe më lart synohet kthimi i palëve në gjendjen e mëparshme, në të gjitha ato raste kur ishte e mundur, duke u kthyer atyre të njëjtat prona që u ishin marrë në mënyrë të padrejtë nga ana e shtetit të asaj kohe dhe jo prona të tjera.*

58. Kolegjet e Bashkuara, lidhur me çështjen tjetër se cila është natyra juridike e gjyqësorë me objekt kundërshtim të vendimit të Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës apo të Agjencisë Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, çmojnë ta analizojnë referuar praktikës unifikuese dhe të zakonshme të Gjykatës së Lartë, asaj të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, si dhe vendimarrjen e GJEDNJ-së në këtë fushë.

59. Në vendimin unifikues nr. 24, datë 13.3.2002, Kolegjet e Bashkuara janë shprehur se: “Në kohën e daljes së kuadrit ligjor për kthimin. e pronave ish-pronarëve, ligjvënësi mund të parashikonte edhe rrugën gjyqësore të kërimit dhe kthimit të pronave të shtetëzuara apo konfiskuara padrejtësisht, por çmoi më të përshtatshme rrugën administrative dhe të drejtën e ankimit në gjykatë kundër vendimeve të organeve administrative të ngarkuara për këtë qëllim. Në rastin se do të pranohet zgjidhja e parë edhe analogjia do të ishte më e dukshme. I njëjti parashikim ligjor rezulton të jetë bërë edhe në ligjin nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”.

60. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se në një rast të tillë pavarësisht se procesi i njohjes, kthimit apo kompensimit të pronave rezulton t'i jetë besuar një organi administrativ sikurse ishin më parë Komisionet e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave ish-Pronarëve dhe aktualisht Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, veprimtaria e këtyre organeve administrative nuk është konsideruar asnjëherë si veprimtari e mirëfilltë administrative, por si një veprimtari e cila paraqiste dhe paraqet karakteristikat e një veprimtarie gjyqësore.

E thënë ndryshe fakti se nga ana e ligjvënësit procesi i njohjes, kthimit dhe kompensimit të pronave rezulton t'i jetë besuar një organi administrativ nuk mund të pasjellë përfundimin se edhe gjykimet me objekt kundërshtimin e vendimeve të këtyre organeve administrative duhet të konsiderohen si gjykime administrative.

61. Kolegjet e Bashkuara çmojnë (siç do të analizohet edhe më poshtë) se në këto lloj gjykimesh nuk kemi të bëjmë me një kontroll të thjeshtë të një veprimtarie administrative. Kontrolli gjyqësor në këto gjykime i kalon caqet e kontrollit të një veprimtarie administrative. Nga ana e gjykatës merret në analizë jo vetëm e drejta e pronësisë, por edhe mënyra e fitimit të pronësisë duke iu referuar për këtë qëllim instituteve të së drejtës civile që kanë rregulluar të drejtën e pronësisë në kohë të ndryshme.

62. Në vendimin unifikues të Kolegjeve të Bashkuara nr. 25/2003 lidhur me subjektet që legjitimohen proceduralisht si paditës, thuhet se: *"... ndërsa në grupin e parë përfshihen subjektet që kërkojnë rivendosjen apo kompensimin e të drejtave të tyre si ish-pronarë (trashëgimtarë të ish-pronarëve), në grupin e dytë të subjekteve të legjitimuar proceduralisht përfshihen ato subjekte që kundërshtojnë, në emër të së drejtave apo interesave të tyre të ligjshme, përfitimet e paligjshme që mund të kenë realizuar subjektet e grupit të parë nëpërmjet vendimeve të komisioneve të pronave"*.

Pra, në analizë të konkluzioneve të mësipërme mund të thuhet se në gjykimet me objekt kundërshtimin në gjykatë të vendimeve të Komisioneve të Kthimit e Kompensimit të Pronave ish-pronarëve legjitimohen si paditës jo vetëm personat që i janë drejtuar Komisionit, por edhe persona të tjerë të cilët janë cenuar në të drejta apo interesin e tyre të ligjshëm nga vendim-marrja e komisionit.

63. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në vendimin nr. 4/2005 kanë arritur në përfundimin unifikues se: *"Pavarësisht nga momenti i regjistrimit të çështjes për gjykim (para apo pas hyrjes në fuqi të ligjit të ri), në të gjithë rastet kur padia për kundërshtimin e vendimit të Komisionit të Kthimit të Pronave është ngritur nga persona të tjerë që kanë fituar të drejta pronësie mbi pronat e trajtuara nga ky vendim, është gjykata ajo që ka juridiksionin për shqyrtimin e këtyre çështjeve"*.

64. Në vendimin unifikues nr. 7/2005, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në përfundimin unifikues se: *".... të gjitha çështjet, të cilat kanë të bëjnë me kundërshtimin e vendimeve të Komisioneve të Kthimit e Kompensimit të Pronave ish-Pronarëve, që janë marrë në zbatim të ligjit nr. 7698, datë 15.4.1993 dhe që janë kundërshtuar në gjykatë përpara hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004 "Për kthimin dhe kompensimin e pronës", janë në juridiksionin gjyqësor dhe jo në atë administrativ"*.

65. Në vendimin unifikues 2/2009 Kolegjet e Bashkuara kanë mbajtur qëndrimin se: *"Ankimi administrativ parashikuar në nenin 18 të ligjit "Për kthimin dhe kompensimin e pronës" duhet kuptuar dhe zbatuar njëjllë si për ankimet nga subjekti kërkuar që ndjek procedurën e plotë administrative dhe nuk paraqiten subjekte të tjerë kërkuar, ashtu dhe për ankimet nga një subjekt i ri pretendues kundër aktit administrativ të dhënë në favor të një subjekti tjetër, por që prek interesat e tij për të njëjtën pronë dhe nuk ka qenë palë në procedurën e plotë administrative të nxjerrjes dhe ankimit të aktit. Në të dyja rastet, subjektet e shpronësuar janë të detyruar të ndjekin procedurat e ankimit administrativ dhe vetëm pasi të jetë ezuauruar plotësisht kjo rrugë ligjore, mund t'i drejtohen gjykatës"*.

66. Ndërsa në vendimin unifikues nr. 2/2011, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë ndryshuar qëndrim nga vendimi unifikues nr. 2/2009, duke unifikuar praktikën me sentencën unifikuese se: *"... subjektet e shpronësuar kanë detyrimin që t'i drejtohen organit administrativ, pra AKKP-së, vetëm në dy situata.*

Së pari, në rastin kur subjektet e shpronësuar paraqesin për herë të parë kërkesë për njohjen dhe kthimin e pronës në cilësinë e ish-pronarit.

Së dyti, në rastin e ankimit ndaj vendimit të dhënë në emër të tyre e mbi kërkesën e tyre nga (ish) Zyra Rajonale e AKKKP-së, pra pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004 "Për kthimin dhe kompensimin e pronës" (i ndryshuar).

Gjithsesi, edhe në këto dy raste, çështja bën pjesë në juridiksionin gjyqësor, pra detyrimi për t'iu drejtuar rrugës përkatëse administrative të kërkesës dhe ankimit nuk ekziston, nëse nga subjekti i shpronësuar pretendohet që, për të njëjtën pronë, ish-KKKP-të apo AKKP-ja, kanë disponuar më parë për njohjen e kthimin e pronës një subjekti tjetër të shpronësuar".

67. Kolegjet e Bashkuara, referuar vendimeve të mësipërme unifikuese, vlerësojnë se gjykimet me objekt kundërshtim të vendimit të Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës apo të Agjencisë Kthimit dhe Kompensimit të Pronave nuk janë gjykime që përfshihen në rrethin e atyre çështjeve që i përkasin fushës administrative, por mosmarrëveshje të natyrës civile, në të cilat subjekti pretendues kërkon të drejtën e pronës mbi një send të paluajtshëm, duke paraqitur për këtë qëllim prova në mbështetje të kësaj të drejte.

68. Në këndvështrim të përcaktimit të sipërcituar, në të gjitha ato raste që subjekti i shpronësuar cenohet nga vendimet e ish-KKKP-ve apo të AKKP-së me anë të të cilëve rezultojnë të jetë disponuar më parë për pronësinë mbi sendin e paluajtshëm të pretenduar prej tij në favor të një subjekti tjetër pretendues, nuk ka detyrimin për t'iu drejtuar më parë rrugës administrative por ka të drejtë t'i drejtohet drejtpërdrejt rrugës gjyqësore për të kërkuar të drejtën e tij të pronësisë, karakteristikë kjo e cila e bën të dallueshme nga gjykimi administrativ. Ndërsa, referuar dispozitave të K.Pr.Administrative, ezaurimi i procedurës së ankimit administrativ ndaj aktit të kontestuar është rrugë e detyrueshme para se pala t'i drejtohet juridiksionit gjyqësor.

69. Kolegjet e Bashkuara lidhur me pyetjen e dytë unifikuese i referohen edhe praktikës gjyqësore të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, për rastet lidhur me konfliktet e kompetencës territoriale në çështjet me objekt kundërshtim të vendimit të K.K.K.Pronave apo të A.K.K.Pronave.

Në këto gjykime Kolegji Civil, në përcaktimin e kompetencës tokësore për shqyrtimin e këtyre çështjeve në varësi të natyrës së këtij gjykimi, objektit dhe shkakut ligjor të padisë, ka vendosur se duhet të zbatohen parashikimet e nenit 45 të Kodit të Procedurës Civile lidhur me kompetencën tokësore: *"Paditë për të drejta reale mbi sende të paluajtshme, për pjesëtimin e sendeve të përbashkëta dhe për posedimin ngrihen në gjykatën e vendit ku ndodhen sendet ose pjesa më e madhe e tyre...."* dhe jo parashikimet e nenit 327 të K.Pr.Civile, që thotë se: *"Padia kundër një akti administrativ shqyrtohet nga seksioni përkatës i gjykatës, në zonën e së cilës ka qendrën organi administrativ, ndaj të cilit drejtohet padia"* (përmenden disa nga vendimet: nr. 429, datë 6.10.2011; nr. 314, datë 14.6.2012; nr. 397, datë 20.9.2012; nr. 2179, datë 3.10.2013).

70. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë, gjithashtu, se edhe GJEDNJ-ja në vendimet e saj thekson se kjo mosmarrëveshje është e natyrës civile. Kështu në vendimin e GJEDNJ-së *"Ramadhi dhe të tjerë kundër Shqipërisë"*, në §36 dhe §77, kjo gjykatë vëren se: *"§36. mosmarrëveshja lidhur me këtë të drejtë, e cila për nga natyra është një e drejtë civile, është një mosmarrëveshjeje ndërmjet shtetit dhe ankuesit, për të përcaktuar të drejtën e tij të pronësisë. Nëpërmjet vendimeve të Komisionit kompetent për çështjen në fjalë, shteti u njohu të drejtën e kompensimit ankuesve...."*

§77. Gjykata vëren se në jurisprudencën e saj ajo ka shqyrtuar mosekzekutimin e një vendimi që njeht një titull pronësie, në kuadrin e fjalisë së parë të nenit 1 protokollit 1 (shiko *Burdov v. Russia*, nr. 59498/00, § 40, ECHR 2002-III, *Jasiūnienė v. Lithuania*, nr. 41510/98, § 45, 6 Mars 2003; *Sabin Popescu v. Romania*, nr. 48102/99, § 80, 2 Mars 2004; dhe *Beshiri dhe të tjerë, i cituar më sipër § 99*). Rrethanat e çështjes konkrete janë të ngjashme me ato të çështjeve të sipërpërmendura dhe për këtë arsye ndërhyrja duhet trajtuar në kuadrin e fjalisë së parë të paragrafit të parë të nenit 1 protokollit 1, i cili përcakton parimin e gëzimit të qetë të pronës në terma të përgjithshme.

Për të mos i cituar të gjitha vlerësimet e GJEDNJ-së në këtë vendim, përmenden konkluzionet në § 45, 50-52, 79-84 (ky vendim ka shërbyer si referencë pothuaj në çdo gjykim kundër Shqipërisë).

Në këtë frymë, GJEDNJ-ja argumenton dhe në çështjet e tjera si *Nuri kundër Shqipërisë*, *Hamzaraj nr. 1 kundër Shqipërisë* dhe në vendimin *pilot Puto kundër Shqipërisë* etj.

71. Edhe në çështjen *Maria Atanasiu dhe të tjerë kundër Rumanisë*, § 134-136, GJ.E.D.NJ. thekson se: *"§134. ... se një ankues mund të pretendojë shkelje të nenit 1 të protokollit nr. 1 vetëm në masën që vendimet e kundërshtuara lidhen me "pronat" e tij brenda kuptimit të kësaj dispozite."*

"Pronat" mund të jenë ose "prona ekzistuese" ose pasuri, duke përfshirë pretendimet në lidhje me të cilat ankuesi mund të argumentojë se ai ose ajo ka të paktën një "pritsbmëri të ligjshme" të përfuturit të gëzimit efektiv të një të drejte pronësie (...).

§135. Gjykata vëren më tej se neni 1 i protokollit nr. 1 nuk mund të interpretohet sikur vendos ndonjë detyrim të përgjithshëm ndaj palëve kontraktuese për të kthyer pronën që u ishte transferuar atyre përpara se të ratifikonin Konventën (...).

§136. Nga ana tjetër, nëse një shtet kontraktues që ka ratifikuar Konventën, duke përfshirë protokollin nr. 1, miraton legjislacion që parashikon kthimin e plotë ose të pjesshëm të pronës së konfiskuar sipas një regjimi të mëparshëm, ky legjislacion mund të konsiderohet se sjell një të drejtë të re pronësie të mbrojtur nga neni 1 i protokollit nr. 1 për personat që përmbushin kërkesat e pranueshmërisë...”

72. Kolegjet e Bashkuara lidhur me çështjen e mësipërme të shtruar për zgjidhje kanë parasysh dhe konkluzionet e arritura në vendimin nr. 27, datë 26.5.2010 të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë. Konkretisht në këtë vendim Gjykata Kushtetuese analizon natyrën e këtyre gjykimeve si më poshtë: “... Kërkesa e një personi para organeve të kthimit dhe kompensimit të pronave ... është një e drejtë subjektive dhe jo një interes i ligjshëm i tij, në kuptim të nenit 32 të Kodit të Procedurës Civile. Kjo do të thotë, nga ana tjetër, se vendimet e KKKP-së dispononin drejtpërsëdrejti mbi të drejta subjektive, të cilat janë ekskluzive të titullarëve të caktuar dhe jo të shtetasve apo publikut në tërësi siç janë interesat publike. Ky fakt mund të konstatohet nga gjykata pasi e drejta e një personi për t’u njohur si pronar i një sendi rregullohet nga Kodi Civil, si rrjedhim gjykata çmon se jemi jashtë fushës së veprimit të së drejtës publike e cila rregullon veprimet e organeve shtetërore në mbrojtje të interesave publike.

...vendimet e organeve administrative, që kanë pasur si kompetencë kthimin dhe kompensimin e pronave, në vite, nuk mund të konsiderohen akte administrative, në kuptimin normal juridik të termit (strictu sensu), por akte “sui generis” të nxjerra nga një organ sui generis, për të cilin Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut ka përdorur termin e ri leksikor, quasi gjykatë.

...Në këto kushte kur një person vinte në lëvizje me kërkesë të KKKP-së, kjo kërkesë ishte e barasvlershme si të ishte bërë para gjykatës dhe vendimi i KKKP-së ishte në gjendje që të krijonte tek individit të njëjtën pritshmëri që krijon një vendim gjyqësor, i cili i njeht individit pronësinë mbi një send. Në këtë përfundim ka arritur edhe Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut në çështjen Viasu kundër Rumanisë, Ramadhi, apo Hamzaraj, kundër Shqipërisë, duke barazuar vendimin e KKKP-së me një vendim gjyqësor i cili krijon pritshmërinë e ligjshme tek individit se ose do të ribet në posedim të pronës, ose do të dëmshpërblehet...”

73. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë mbështetur në analizën e mësipërme vlerësojnë se në gjykimet me objekt kundërshtim të vendimit të K.K.K. Pronave apo A.K.K. Pronave kemi të bëjmë me të drejta subjektive, edhe pse enti shtetëror publik KKKP (sot A.K.K. Pronave) shpreh vullnetin e tij nëpërmjet vendimeve të marra pas kërkesës së bërë nga subjektet përkatëse. Vendimet e tyre nuk trajtohen dhe nuk goditen në gjykatë si akte të mirëfillta administrative. Subjekti kërkues në një gjykim të zakonshëm kundërshton vendimin e K.K.K. Pronave apo A.K.K. Pronave dhe kërkon të drejtën e pronës duke paraqitur prova në mbështetje të së drejtë së tij të pronësisë.

Në këto gjykime, gjykata zhvillon një gjykim themeli lidhur me titullin e pronësisë duke ndryshuar apo shfuqizuar vendimin e K.K.K.Pronave apo A.K.K.Pronave, si dhe duke zgjidhur në themel këtë konflikt që është një konflikt pronësie, pra i natyrës civile. Për këtë arsye legjislatori e kishte pajisur procesin e kthimit dhe kompensimit të pronave me garanci në mënyrë që të drejtat e shtetasve të kishin një mbrojtje maksimale në gjykatë.

74. Kolegjet e Bashkuara, në mbështetje të përfundimit të mësipërm se, gjykimet me objekt kundërshtimin e vendimeve të ish-Komisioneve të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave ish-Pronarëve dhe të vendimeve të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave janë gjykime të natyrës civile, çmojnë të analizojnë dispozitat që rregullonin dhe rregullojnë aktualisht vendimmarjen e gjykatës në gjykimin administrativ. Për këtë Kolegjet e Bashkuara çmojnë të bëjnë një analizë “a contrario”.

Konkretisht, në qoftë se do t’i referohemi parashikimeve të nenit 331 të K.Pr.Civile (aktualisht i shfuqizuar), seksioni administrativ i posaçëm i gjykatës përkatëse në gjykimin administrativ, sipas nenit 324 (kompetenca lëndore), në vendimin përfundimtar *inter alia* mund të vendosë edhe: “...detyrimin e organit përkatës për të nxjerrë një akt administrativ, në përputhje me ligjin, ose për marrjen e masave për rivendosjen e së drejtës së cenuar;...”

Ndërsa po t'i referohemi nenit 40 të ligjit nr. 49/2012 "Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative", gjykata administrative *inter alia* mund të vendosë edhe:

"...b) ndryshimin, pjesërisht apo tërësisht të aktit administrativ, ose detyrimin e organit publik për të ndryshuar një akt administrativ;

....c) detyrimin e organit publik për të kryer apo për të ndaluar kryerjen e një veprimi tjetër administrativ, të nevojshëm për mbrojtjen e të drejtave apo të interesave të paditësit;

...e) detyrimin e organit publik për të kryer një veprim administrativ, që është refuzuar, apo për të cilin organi publik ka heshtur, ndonëse ka pasur kërkesë;..."

75. Kolegjet e Bashkuara, në analizë të sa më sipër, vlerësojnë se në gjykimin e mosmarrëveshjes që ka për objekt kundërshtimin e vendimit të K.K.K.Pronave apo A.K.K.Pronave, gjykata nuk mund të vendosë asnjë nga urdhërimet e mësipërme në vendimin e saj përfundimtar. Gjykata në vendimin e saj përfundimtar vendos shfuqizimin apo ndryshimin e vendimit të K.K.K.Pronave apo A.K.K.Pronave dhe zgjidhjen përfundimtare të mosmarrëveshjes lidhur me të drejtat e pronësisë së pretenduara nga palët.

76. Në përfundim të analizës së mësipërme, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konkludojnë se shqyrtimi i mosmarrëveshjeve me objekt kundërshtim të vendimit të K.K.K.Pronave lidhet me të drejta subjektive dhe synon njohjen e së drejtës së pronës mbi sende të caktuara, prandaj ky gjykim mund të bëhet vetëm nga gjykatat e zakonshme civile në përputhje me dispozitat e K.Civil dhe të K.Pr.Civile.

77. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë lidhur me pyetjen e dytë arrijnë në interpretimin unifikues të praktikës gjyqësore se:

Kur në objektin e gjykimit kundërshtohet vendimi i Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave apo Agjencisë Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, kjo çështje do të konsiderohet si mosmarrëveshje civile dhe do të shqyrtohet nga gjykata që ka kompetencë gjykimin e mosmarrëveshjeve civile.

III. Lidhur me zgjidhjen e çështjes në gjykim

78. Për sa i përket zgjidhjes së çështjes në gjykim, Kolegjet e Bashkuara çmojnë të parashtrojnë opinionin e tyre në lidhje me qëndrimin e mbajtur nga Gjykata e Apelit Tiranë me vendimin e saj nr. 1823, datë 13.11.2008, e cila ka vendosur: "Prishjen e vendimit nr. 258, datë 10.5.2004 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe pushimin e gjykit të çështjes". Ky vendim është rrjedhojë e zbatimit të gabuar të ligjit dhe si i tillë ai duhet të priset dhe çështja të kthehet për rigjykim.

79. Gjykata e Apelit Tiranë ka rishqyrtuar këtë çështje pas vendimit nr. 7/2008 të Gjykatës Kushtetuese, që ka vendosur: "Shfuqizimin si antikushtetues të vendimit nr. 949, datë 4.10.2005 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe të vendimit nr. 164, datë 16.2.2007 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (Dhoma e Këshillimit). Dërgimin e çështjes për shqyrtim në Gjykatën e Apelit Tiranë".

Gjykata Kushtetuese ka konstatuar se: "Mohimi i së drejtës së aksesit, domethënë i së drejtës për t'iu drejtuar gjykatës dhe për të marrë një përgjigje përfundimtare nga ajo lidhur me pretendimet e ngritura, përbën cenim të së drejtës themelore për një proces të rregullt ligjor, të parashikuar nga neni 42 i Kushtetutës dhe neni 6 i Konventës Europiane.....gjykata e apelit ka vendosur rrëzimin e padisë pa e zgjidhur çështjen në themel, pra pa u dhënë përgjigje kërkesave për pavlefshmërinë e vendimit të Komisionit të Kthimit të Pronave dhe lidhur me këtë dhe kërkesave për pavlefshmërinë e kontratës së shitblerjes së objekteve mbi këtë sipërfaqe dhe kthimin në gjendjen e mëparshme. Rrëzimi i padisë nga gjykata, pa dhënë një vendim përfundimtar, megjithëse mund të arsyetohet me mungesën e juridiksionit dhe të legjitimitetit, mund t'u heqë kërkuar mundësinë të vënë përsëri në lëvizje gjykatën dhe të marrin përgjigje përfundimtare për problemet e themelit të çështjes.

80. Në këtë vendim Gjykata Kushtetuese në arsyetimin e saj nuk jep asnjë konkluzion nëse kjo çështje është apo jo në juridiksionin gjyqësor, por shprehet se rrëzimi i padisë nga gjykata e apelit për mungesë juridiksioni gjyqësor mund t'i heqë mundësinë paditësit të vërë përsëri në lëvizje gjykatën, pasi në këtë rast do jemi para gjësë së gjykuar.

81. Gjykata e Apelit Tiranë me vendim nr. 1823, datë 13.11.2008 ka vendosur:

"Prishjen e vendimit nr. 258, datë 10.5.2004 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe pushimin e gjykit

të çështjes”, me arsyetimin se: “... Gjykata e Shkallës së Parë Mat, në kundërshtim me kërkesat e nenit 59/1 të Kodit të Procedurës Civile, sipas të cilit, gjykata, në çdo fazë dhe shkallë të gjykimit, qoftë dhe kryesisht, merr në shqyrtim nëse çështja që shqyrton bën pjesë në juridiksionin gjyqësor apo administrativ, nuk e ka parë shqyrtimin e mosmarrëveshjes në këtë këndvështrim ligjor dhe për rrjedhojë ka gabuar në përfundimet që ka arritur”.

Në rastin konkret, gjatë shqyrtimit të mosmarrëveshjes, megjithëse del qartë se paditësit kërkojnë në objektin e padisë anulimin e vendimit nr. 1, datë 18.1.1996 të K.K.K. Pronave dhe kthimin në gjendjen e mëparshme, pra konstatohet se mosmarrëveshja nuk hyn në juridiksionin gjyqësor por në atë administrativ, nuk mban parasysh kërkesat e nenit 59 dhe 468 të K.Pr.Civile. Në këtë rast, gjykata e apelit çmon se ka vend për të prishur vendimin e Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe të vendoset pushimi i gjykimit të çështjes.

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se vendimi i mësipërm i gjykatës së apelit është marrë në zbatim të gabuar të ligjit.

82. Në vendimin unifikues nr. 4 të vitit 2005 Kolegjet e Bashkuara kanë arritur në përfundimin unifikues se: “Pavarësisht nga momenti i regjistrimit të çështjes për gjykim (para apo pas hyrjes në fuqi të ligjit të ri), në të gjithë rastet kur padia për kundërshtimin e vendimit të Komisionit të Kthimit të Pronave është ngritur nga persona të tjerë që kanë fituar të drejta pronësie mbi pronat e trajtuara nga ky vendim, është gjykata ajo që ka juridiksionin për shqyrtimin e këtyre çështjeve”.

83. Gjithashtu, dhe në vendimin unifikues nr. 7/2005, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në përfundimin unifikues se: “... të gjitha çështjet, të cilat kanë të bëjnë me kundërshtimin e vendimeve të Komisioneve të Kthimit e Kompensimit të Pronave ish-Pronarëve, që janë marrë në zbatim të ligjit nr. 7698, datë 15.4.1993 dhe që janë kundërshtuar në gjykatë përpara hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, janë në juridiksionin gjyqësor dhe jo në atë administrativ”.

84. Kolegjet e Bashkuara, lidhur me çështjen në gjykim, konstatojnë se ligji i zbatueshëm për zgjidhjen e kësaj çështje është ligji nr. 7698, datë 15.4.1993 “Për kthimin e kompensimin e pronave ish-pronarëve”. Në këto kushte gjykata e apelit, duke vendosur pushimin e gjykimit të çështjes, me arsyetimin se mosmarrëveshja nuk hyn në juridiksionin gjyqësor por në atë administrativ, ka keqzbatuar ligjin.

85. Kolegjet e Bashkuara, referuar interpretimit ligjor dhe atij të bërë në vendimet e mësipërme unifikuese, vlerësojnë se çështja konkrete është në juridiksionin gjyqësor dhe ajo duhet kthyer për rigjykim në gjykatën e apelit.

Në rigjykim, gjykata e apelit, për t’iu dhënë zgjidhje problemeve të mësipërme, në respektim të së drejtave të palëve dhe detyrimeve të tyre që rrjedhin nga procesi gjyqësor civil, “... ka për detyrë që të zhvillojë një proces të rregullt ligjor, nëpërmjet garantimit të zhvillimit të një betimi të plotë dhe të gjithanshëm, në përputhje me ligjin (neni 14) dhe, duke bërë një “cilësim të saktë të fakteve dhe veprimeve që lidhen me mosmarrëveshjen” ta zgjidhë atë “në përputhje me dispozitat ligjore dhe normat e tjera në fuqi” (neni 16) dhe t’i japë çështjes një zgjidhje përfundimtare.

86. Përfundimisht, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në përfundimin se rekursi i paraqitur nga pala paditëse *Haziz Kuka dhe Aqif Kuka* është i bazuar në ligj, prandaj si i tillë ai duhet të pranohet dhe për rrjedhojë vendimi i gjykatës së apelit duhet të priset dhe çështja të dërgohet për t’u rishqyrtuar nga një trup tjetër gjykues i Gjykatës së Apelit Tiranë.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 485/c të K.Pr.Civile,

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 1823, datë 13.11.2008 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe kthimin e çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë, me një tjetër trup gjykues.

Ky vendim është unifikues për praktikën gjyqësore dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Tiranë, më 10.12.2013

Anëtarë pro: Andi Çeliku, Majlinda Andrea, Mirela Fana, Medi Bici, Shkëlzen Selimi, Admir Thanza, Artan Broci, Tom Ndreca.

Anëtarë kundër: Ardian Nuni (kryesues), Arjana Fullani, Ardjan Dvorani, Evelina Qirjako, Aleksandër Muskaj, Artan Zeneli

MENDIMI I PAKICËS

1. Ne gjyqtarët në pakicë, Ardian Dvorani, Ardian Nuni, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Aleksandër Muskaj, Artan Zeneli vlerësojmë se qëndrimi i shumicës së Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, që ka arritur në përfundimin njësores se kur objekti i gjykimit është kundërshtimi i vendimi të ish-Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave apo Agjencisë Kombëtare të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, çështja do të konsiderohet si mosmarrëveshje civile dhe do të shqyrtohet nga gjykata civile, nuk është në përputhje me ligjin.

2. Për të treguar arsyet, pakica vlerëson të përcaktojë llojin e aktit që nxjerr ish-KKKP/AKKP, si dhe natyrën e së drejtës së krijuar dhe disponuar nëpërmjet këtij akti, duke mbajtur parasysh jo vetëm jurisprudencën, e pasur tashmë, të Gjykatës së Lartë dhe Gjykatës Kushtetuese të Shqipërisë, por dhe atë të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ).

3. Në referencë të kësaj jurisprudence vihet re se ajo ka evoluar ndër vite, duke mbajtur qëndrimin se e drejta për pronë, në kuptimin kushtetues dhe të rregullave të së drejtës ndërkombëtare, nuk identifikohet me rikthimin tërësisht të pronës së marrë nga ana e regjimeve totalitare. Procesi i kthimit dhe kompensimit të pronave në vendet e tranzicionit paskomunist, aq sa bazohet në të drejtën e pronës, bazohet dhe në parimin e ndershmërisë dhe të drejtësisë dhe, për më tepër, në parimin e shtetit social. Këtij qëndrimi i është përmbajtur përgjithësisht praktika e të gjithë vendeve që janë ndeshur me të njëjtin fenomen.

4. Pra, e drejta e pronës nuk njësohet tërësisht me të drejtën e kthimit dhe/ose kompensimit të saj. Ky është kuptimi edhe i nenit 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, i cili mbron vetëm zotërimet ekzistuese të personit dhe nuk garanton të drejtën e fitimit të zotërimeve. Jurisprudenca e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut për këto çështje i përmbahet qëndrimit se *“nuk përbën pasuri bindja për ekzistencën e së drejtës së pronësisë, e cila për një kohë të gjatë nuk është shfrytëzuar në mënyrë të efektshme”*.^{*} Ky nen i Konventës Evropiane garanton të drejtën e gjithsecilit për gëzimin në mënyrë paqësore të pasurive të tij, dhe rrjedhimisht aplikohet vetëm për pasuritë ekzistuese të personit.[†]

5. Në kuptim të dispozitave të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *pasuri për efekt të zbatimit të legjislacionit për njohjen, kthimin dhe/ose kompensimin konsiderohet ajo ç’ka është kthyer si administrativisht, ashtu edhe gjyqësisht, në mënyrë përfundimtare*, vetëm pas këtyre procedurave, çdo ndërhyrje që prek padrejtësisht këtë pasuri i jep shkas kërkesës për zbatim të nenit 1 të protokollit 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

6. Duke marrë në konsideratë vlerësimet e dhëna nga GJEDNJ-ja në çështjen pilot *Maria Atanasiu dhe të tjerë kundër Rumanisë*, evidentohet se për qëllim të orientimit të zgjidhjeve të çështjeve që parashtrojnë problematika të njëjta të kthimit dhe kompensimit të pronave, kjo gjykatë ka bërë një analizë krahasuese të legjislacionit lidhur me kthimin dhe kompensimin e pronave të shtetëzuara përpara vitit 1989 në Evropën Qendrore dhe Lindore dhe ka arritur në përfundime se: *“Shumica e vendeve në fjalë e kufizojnë të drejtën e kthimit ose të kompensimit për disa kategori të caktuara të pronave ose kërkesave. Në disa vende legjislacioni përcakton afate, ndonjëherë shumë të shkurtër, për depozitimin e kërkesave.....Disa vende ofrojnë forma të ndryshme të kthimit dhe/ose kompensimit me anë të të ashtuquajturve ligje të “kthimit”: ky është rasti në Shqipëri, Bullgari, Lituanë dhe “ish Republikën Jugosllave të*

^{*} Marek Antoni Novicki: Rreth Konventës Evropiane, faqe 344, referuar në vendimin “princi Hans-Adam II i Lihtenshteinit kundër Gjermanisë, i datës 12.7.2001, Dhoma e Madhe, ankesa nr 42527/98, par. 83.

[†] Monica Carss-Frisk: E drejta e pronës; Manualet e të drejtave të njeriut, nr. 4; Një udhëzues për zbatimin e nenit 1 të protokollit 1 të KEDNJ-së, 2001, faqe 19.

Maqedonisë”. Vende të tjera e kanë trajtuar çështjen e kthimit në bazë të ligjeve të rehabilitimit (Republika Çeke, Gjermania, Moldavia, Rusia, Sllovakia dhe Ukraina). Së fundi, çështja është trajtuar, gjithashtu, në legjislacionin e pronave (Bullgaria, Republika Çeke, Estonia, Gjermania dhe Sllovenia). Por në të gjitha rastet, “kthimi” nuk është një e drejtë absolute, por mund të jetë subjekt i kushteve dhe kufizimeve të shumta. E njëjta gjë vlen dhe për të drejtën për kompensim..... Organet përgjegjëse për të vendosur mbi pretendimet për kthim ose kompensim mund të jenë organe gjyqësore ose administrative. Rregullimet më të zakonshme përcaktojnë trupa (panelet) të veçanta për kthimin dhe kompensimin (Shqipëria, Bullgaria, Moldavia dhe Mali i Zi), organet administrative (Lituania), Ministria e Financave ose Drejtësisë, apo edhe gjykatat (Republika Çeke). Në të gjitha vendet e monitoruara, vendimet e organeve administrative mund të ankohen përpara gjykatave civile ose administrative.

7. Në krahasim të dy praktikave të cituara më lart, lidhur me kthimin e pronës dhe/ose kompensimin, evidentohet se në krahasim të procedurave gjyqësore të zakonshme, të individualizuara apo programeve administrative të ndërtuara specifikisht për të trajtuar këto lloj pretendimesh, këto të fundit vlerësohen si zgjidhja më efektive e këtyre pretendimeve. Pasi mundësia e trajtimit të kërkesave të shumta në numër është më efektive nëse kalon nëpërmjet procedurave administrative, të cilat eliminojnë barrën e provës, ndryshe nga ato gjyqësore, ku kjo i rëndon kërkuarit/aplikuesit. Në këtë mënyrë, kërkuarit përballen me kërkesa minimale për barrën e provës, kosto dhe zvarritje të reduktuara dhe më pak pasiguri lidhur me të provuarin e kërtimeve, përparësi këto me procesin administrativ në raport me ato gjyqësore.

8. Për këtë arsye, edhe ligjvënësi shqiptar në vlerësimin e avantazheve dhe disavantazheve të alternativave legjislative, ka çmuar që procesin e kthimit dhe kompensimit të pronës t’ia “besojë” një organi publik siç ishte KKKP-ja, aktualisht AKPP. Qëndrim ky i evidentuar edhe nga Kolegjet e Bashkuara në vendimin njëses nr. 24, datë 13.3.2002, ku shprehen se: “Në kohën e daljes së kuadrit ligjor për kthimin e pronave ish-pronarëve, ligjvënësi mund të parashikonte edhe rrugën gjyqësore të kërimit dhe kthimit të pronave të shtetëzuara apo konfiskuara padrejtësisht, por çmoi më të përshtatshme rrugën administrative dhe të drejtën e ankimit në gjykatë kundër vendimeve të organeve administrative të ngarkuara”.

9. Gjykata Kushtetuese në vendimin nr. 30/2005 ka vlerësuar se “Parimi i drejtësisë kërkon që të merren në konsideratë jo vetëm interesat e ish-pronarëve dhe të trashëgimtarëve të tyre (subjektet e shpronësuar), por gjithashtu edhe ato të anëtarëve të tjerë të shoqërisë, si edhe interesi publik në tërësi. Kështu, parimi i drejtësisë dhe ai i proporcionalitetit nuk kërkon të kthejnë të drejtat e pronësisë për të gjithë ish-pronarët a trashëgimtarët e tyre apo t’i kompensojë ata me vlerën e plotë”.*

10. Objektivi i kthimit dhe/ose i kompensimit të pronës nuk është fshirja e të gjitha padrejtësive, por zvogëlimi i tyre. Kthimi i të drejtave të pronës nuk duhet të shkaktojë padrejtësi të tjera.[†] Nga kjo pikëpamje, rregullimi i kthimit dhe kompensimit të pronës në origjinën e vet, synon të korrigjojë, për aq sa është e mundur “brenda mundësive dhe kushteve ekonomiko-sociale të vendit”, padrejtësitë e regjimit të kaluar të kryera në dëm të pronës private, nëpërmjet shtetëzimeve, shpronësimeve, konfiskimeve ose me çdo mënyrë tjetër të padrejtë.[‡]

Në një vështrim të shkurtër historik e kronologjik të legjislacionit të procesit të njohjes. Kthimit dhe kompensimit të pronës në Shqipëri për të plotësuar fizionominë e këtyre organeve që e kanë administruar këtë proces ndër vite, evidentohet:

11. Pas vitit 1991, me vendosjen e sistemit demokratik, ndodhën transformime të mëdha në të gjitha fushat. Këto transformime prekën edhe çështjen e pronave që përbën një nga themelet e shtetit të së drejtës. Shteti mori përsipër detyrimin për kthimin apo kompensimin e pronave ndaj të gjithë subjekteve të shpronësuar gjatë regjimit të mëparshëm. Ndër ligjet e miratuara për këtë qëllim ishte Ligji nr. 7698/1993, që përbën përpjekjen e parë për t’i dhënë zgjidhje çështjes së pronave.

* Vendimi nr. 2002-12-01, datë 25.3.2003 i Gjykatës Kushtetuese të Letonisë.

† Vendimi P1. US 1/98, datë 22.9.1998 i Gjykatës Kushtetuese të Republikës Çeke.

‡ Vendim i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë nr. 26, datë 24.4.2001, Përmbledhje vendimesh, viti 2000-2001, faqe 194.

12. Më tej, ligji nr. 7698/1993 pësoi ndryshime* të vazhdueshme, të cilat reflektonin dinamikën e problematikave[†] që shfaqeshin gjatë zbatimit të tij në praktikë. Sipas këtij ligji funksiononte Komisioni i Kthimit dhe Kompensimit të Pronave në Bashki (ish-KKKP) (për zonat urbane) dhe në rrethe (për zonat jashtë vijave kufizuese urbane) (ish-KKKP), të cilat njihnin, kthenin apo kompenzonin ish-pronarët. Niveli i sipërm administrativ drejtohej nga Komiteti Shtetëror i Kthimit dhe Kompensimit të Pronave që funksiononte si organ monokratik që drejtohej nga Kryetari. *Ky komitet nuk kishte kompetenca rishikimi ndaj vendimeve të nivelit vendor administrativ.*

13. Ligji nr. 9235/2004 shfuqizoi ligjin e mëparshëm 7698/1993, ligjvënësi u kujdes që trajtimi i çështjeve të pronës të udhëhiqej nga konceptet kushtetuese që kanë të bëjnë me “*interesin publik*” dhe “*shpërblimin e drejtë*”, si dhe nga respektimi i parimeve të drejtësisë (ndershmërisë dhe barazisë), të proporcionalitetit[‡] dhe të shtetit social[§] në përputhje me standardet demokratike të parashikuara në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë të vitit 1998 dhe në Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Ndryshimet më të rëndësishme të këtij ligji konsistojnë në:

- a) Zgjerimin e mënyrave të kompensimit**;
- b) rritjen nga 60 ha në 100 ha të kufirit maksimal të lejuar për sipërfaqen e tokës bujqësore që i njihet një subjekti të shpronësuar dhe njohjen e kthimit në pakufizuar të llojeve të tjera të tokave si troje, pyje, kullota, etj;
- c) Parashikimin e mundësisë për të shpronësuarit që t’u njihen dhe kthehen pronat që nuk i shërbejnë më një interesi publik;
- d) Parashikimin e detyrimit për krijimin e fondit të pronave të paluajtshme që do të shërbejnë për kompensim fizik dhe të fondit për kompensim financiar;
- e) Parashikimin e mundësisë për kompensim fizik në natyrë të të shpronësuarve me pasuri të paluajtshme publike në zonat që kanë përparësi zhvillimin e turizmit.

14. Me ligjin nr. 9235/2004 u krijua Komiteti Shtetëror i Kthimit dhe Kompensimit të Pronës, që ishte në varësi të Kuvendit të Shqipërisë dhe i organizuar në komisione vendore në secilin qark të vendit. Pra, sistemi i vendimmarrjes vazhdonte të ishte i decentralizuar dhe i drejtuar në nivelin e sipërm nga një organ kolegjal prej pesë anëtarësh, të cilët zgjidheshin nga Kuvendi. *Në dallim nga ligji i mëparshëm nr. 7698, Komiteti (si organ kolegjal), sipas ligjit nr. 9235 kishte kompetenca rishikimi ndaj vendimeve të dhëna në nivel vendor.*

15. Me ndryshimet e mëtejshme të ligjit nr. 9235 në vitin 2006, Komiteti Shtetëror i Kthimit dhe Kompensimit të Pronës u shkri dhe u krijua Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronës (më tej referuar si “AKKP”) dhe zyrat e saj rajonale në qarqe që ishin në varësi të pushtetit ekzekutiv (Ministrisë së Drejtësisë) duke pasur një organizim të centralizuar. *Në ndryshim nga Komiteti që ishte*

* I amenduar me ligj nr. 7736, datë 21.7.1993; ligj nr. 7765, datë 2.11.1993; ligj nr. 7808, datë 30.3.1994; ligj nr. 7879, datë 1.12.1994; ligj nr. 7916, datë 12.4.1995.

† - Paraqitja jo në kohën e duhur e kërkesave për kalimin e pronësisë pjesërisht për shkak të vështirësive në gjetjen e dokumenteve të regjistrimit të pronësisë, dokumentet e shpronësimit, shtetëzimit etj.

- Kërkohej më shumë fleksibilitet në organizimin e organeve e ngarkuara për njohjen dhe kalimin e pronësisë;

- Eksperiencë e pamjaftueshme për t’u përballur me një fenomen të tillë

- Pasaktësira në hartat për përcaktimin e vijave kufizuese etj.

‡ Me qëllim që një ndërhyrje ndaj së drejtës së pronës të jetë e justifikuar, është e domosdoshme që të ekzistojë edhe një marrëdhënie përpjesëtimore midis mjeteve të përdorura dhe synimit që kërkohet të realizohet.

§ Konsideratat historike, politike, ekonomike, shoqërore e juridike.....shih vendimin nr. 30, datë 1.12.2005 të Gjykatës Kushtetuese (Vol-30-05)

** Me miratimin e Ligjit nr. 9235, datë 29.07.2004 u zgjeruan format e kompensimit të pronës. Neni 11 i këtij ligji parashikoi gjashtë forma kompensimi nga pesë që ishin më parë:

1. Me pronë tjetër të paluajtshme të të njëjtit lloj, me vlerë të barabartë në pronësi të shtetit;
2. Me pasuri të paluajtshme publike në zonat që kanë përparësi zhvillimin e turizmit;
3. Me pronë tjetër të paluajtshme të çdo lloji, me vlere të barabartë, në pronësi të shtetit;
4. Me aksione në shoqëri me kapital shtetëror;
5. Me vlerën e objekteve, të cilat janë objekt i privatizimit;
6. Me të holla.

organ kolegjial, AKKP-ja është organ monokratik që drejtohet nga drejtori i përgjithshëm*, i cili do të bënte rishikimin e vendimeve të dhëna nga zyrat rajonale. Ligji[†] përcaktoi se afati i pranimit të kërkesave për njohje të pronës do të përfundonte në datën 30.9.2007, ndërsa afati përfundimtar për shqyrtimin e tyre do të ishte data 30.6.2008. Ndryshimet e mëvonshme të ligjit[‡] shtynë afatet e mësipërme për pranimin e kërkesave të reja duke parashikuar si afat përfundimtar datën 31.12.2008, ndërsa për shqyrtimin e tyre si afat përfundimtar datën 30.6.2009.

16. Gjithsesi, nëse ish-pronari apo subjekti i shpronësuar (terma këta të përdorur nga ligji në kohë të ndryshme për sa u përket subjekteve) ka humbur afatin për paraqitjen e kërkesave të reja, për shkaqe të arsyeshme, mund ta rivendosë atë duke paraqitur kërkesë në gjykatë.

17. Ndërkohë me ndryshimet e kryera me ligjin 10207/2010[§] u suprimuan zyrat rajonale të AKKP-së në qarqe dhe i gjithë procesi administrativ i shqyrtimit dhe vendimmarrjes është përqendruar pranë një organi të vetëm administrativ që është AKKP-ja. Qëllimi i kësaj nisme është kryerja e procesit të shqyrtimit dhe vendimmarrjes administrative në një nivel të vetëm administrativ nga dy nivele që ishte më parë. Nëpërmjet këtyre ndryshimeve synohet:

- a) një proces administrativ më i shpejtë dhe më efikas;
- b) përpunimi dhe shqyrtimi i praktikave sipas një metodike uniforme;
- c) konsolidimi i sigurisë juridike (*duke qenë i njëjti organ në shkallë vendi që trajton të gjitha aplikimet për njohje, kthim e kompensim dhe ka dijeni të hollësishme për të gjithë ecurinë e procesit në të gjithë vendin*);
- d) rritja e përgjegjshmërisë për përmbylljen e procesit;
- e) garantimi i një procesi të rregullt administrativ në përputhje me parimet themelore të ligjshmërisë, drejtësisë, paanësisë dhe deburokratizimit, rritja e transparencës gjatë vendimmarrjes dhe shkurtrim i afateve për realizimin e kësaj vendimmarrje.

18. Me ligjin nr. 55/2012 kemi një shtyrje tjetër të afatit përfundimtar të pranimit të kërkesave të reja për njohjen e së drejtës së kthimit apo kompensimit të pronës duke u përcaktuar data 30.4.2014. Përfundimi i procesit të shqyrtimit dhe vendimmarrjes u shty deri në fund të prillit të 2014-ës, me qëllim përfundimin e shqyrtimit të aplikimeve ende të pashqyrtuara për kthim dhe kompensim, si dhe të ankimeve administrative.

19. Në analizë të sa më sipër, pavarësisht se qëllimi i hartimit dhe miratimit të legjislacionit për njohjen, kthimin dhe kompensimin e pronave ka qenë rivendosja në vend e së drejtës së pronësisë për pronat që iu janë marrë padrejtësisht nga shteti ish-pronarëve, për të rregulluar situatën e paligjshmërisë së krijuar mbi këtë të drejtë, **në thelb, përmes këtij legjislacioni, është krijuar një gjendje ose status i ri i të drejtave të pronësisë në Shqipëri, në përputhje të plotë me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, e cila në lidhje me mënyrën e krijimit të pronës private i referohet ligjeve specifike. (Prona fitohet me dhurim, me trashëgimi, me blerje dhe me çdo mënyrë tjetër klasike të parashikuar në Kodin Civil. (Neni 41/2), e më tej, në vështrim të nenit 163 të Kodit Civil, përcaktohet se pronësia fitohet nëpërmjet mënyrave të caktuara në këtë Kod dhe mënyrave të tjera të caktuara me ligj të veçantë).**

20. Vlerësimi i mësipërm gjen qasje me vendimin nr. 6/2013 të Gjykatës Kushtetuese, ku ndër të tjera kjo gjykatë arsyeton se: *“natyra e ligjeve që parashikojnë njohjen, rikthimin dhe kompensimin e pronës të konfiskuar nën regjimin e mëparshëm komunist, në vetvete gjeneron një të drejtë të re pronësie në favor të personave që përmbyllin kushtet e titullarit të së drejtës, e drejtë kjo që mbrohet nga neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, që parashikon se: “çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pronave të tij. Askush nuk privohet nga pronat e tij përveçse në rastet e interesit publik dhe në bazë të kushteve të parashikuara në ligj dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare”.*

21. Në vijim të kësaj logjike juridike, si dhe në interpretim të kuadrit ligjor të sipërcituar që ka të bëjë

* Sipas formës dhe mënyrës së organizimit dhe funksionimit të miratuar me VKM nr. 566, datë 23.8.2006 “Për organizimin dhe funksionimin e AKKP-së”.

† Ligji nr. 9388, datë 4.5.2005 “Për disa ndryshime në ligjin nr. 9235, datë 29.7.2004”

‡ Ligji nr. 9898, datë 10.4.2008

§ Ligji nr. 10207, datë 23.12.2009 “Për disa ndryshime në ligjin nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”

vetëm me kthimin dhe kompensimin, si dy rregullime ligjore të së drejtës të subjekteve të shpronësuara, arrihet në përfundimin se këto të drejta (kthimi dhe/ose kompensimi) janë të drejta subjektive, jo absolute. Pasi këto të drejta fitohen vetëm pasi plotësohen kushtet dhe kriteret që lejon norma ligjore (e drejta materiale). Ligji ka parashikuar që çasti i fitimit të tyre këtyre të drejtave (kthimi dhe/ose kompensimi) lidhet me shprehjen e vullnetit të organit publik (ish-KKKP/AKKP), i cili pasi kryen një hetim të plotë administrativ verifikon plotësimin e kushteve dhe kriterëve të përcaktuara në ligj për subjektet përfitues që pretendojnë këtë të drejtë, disponon me vendim, i cili përmban të gjithë tiparet e një akti administrativ, pasi referuar legjislacionit të kohës i është nënshtruar si kontrollit të brendshëm administrativ dhe atij të jashtëm gjyqësor.

22. Pra, pavarësisht se e drejta subjektive që disponohet përmes vendimit të ish-KKKP/AKKP ka karakter civil, nga pikëpamja formale ato mbeten akte individuale me karakter administrativ, të nxjerra nga një organ publik gjatë ushtrimit të veprimtarisë administrative sipas funksionit publik të përcaktuar nga ligji dhe që krijojnë pasoja juridike mbi të drejta subjektive të subjektit të shpronësuar.

23. Përcaktimi i natyrës së vendimit/aktit, nga pikëpamje formale, dikton dhe gjykatën që duhet të ushtrojë kontrollin gjyqësor së tij, e cila në rastin konkret duhet të jetë Gjykata Administrative.

24. Lidhur me qëndrimin e Gjykatës së Kushtetuese së mbajtur në vendimin nr. 27, datë 26.10.2010 se: “... Kërkesa e një personi para organeve të kthimit dhe kompensimit të pronave ... është një e drejtë subjektive dhe jo një interes i ligjshëm i tij, në kuptim të nenit 32 të Kodit të Procedurës Civile. Kjo do të thotë, nga ana tjetër, se vendimet e KKKP-së dispononin drejtpërsëdrejti mbi të drejta subjektive, të cilat janë ekskluzive të titullarëve të caktuar dhe jo të shtetasve apo publikut në tërësi, siç janë interesat publike. Ky fakt mund të konstatohet nga gjykata pasi e drejta e një personi për t'u njohur si pronar i një sendi rregullohet nga Kodi Civil, si rrjedhim gjykata çmon se jemi jashtë fushës së veprimit të së drejtës publike e cila rregullon veprimet e organeve shtetërore në mbrojtje të interesave publike. ...vendimet e organeve administrative, që kanë pasur si kompetencë kthimin dhe kompensimin e pronave, në vite, nuk mund të konsiderohen akte administrative, në kuptimin normal juridik të termit (*strictu sensu*), por akte “sui generis” të nxjerra nga një organ “sui generis”, për të cilin Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut ka përdorur termin e ri leksikor, *quasi gjykatë*.Në këto kushte, kur një person vinte në lëvizje me kërkesë KKKP, kjo kërkesë ishte e barazvlefshme si të ishte bërë para gjykatës dhe vendimi i KKKP-së ishte në gjendje që të krijonte tek individit të njëjtën pritshmëri që krijon një vendim gjyqësor i cili i njeh individit pronësinë mbi një send. Në këtë përfundim ka arritur edhe Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut në çështjen “Viasu kundër Rumanisë”, “Ramadhi, apo Hamzaraj, kundër Shqipërisë”, duke barazuar vendimin e KKKP-së me një vendim gjyqësor i cili krijon pritshmërinë e ligjshme tek individit se ose do të vihet në posedim të pronës, ose do të dëmshpërblehet...”. Qëndrim ku mbështetet vendimi i shumicës së gjyqtarëve, pakica është e mendimit se vlerësimi i bërë nga Gjykata Kushtetuese, në këtë çështje, lidhet me pretendimin e cenimit të parimit të sigurisë juridike për aktet (vendimet) e nxjerra nga organe publike (ish-KKKP) të cilat për nga tiparet që kanë lidhur me mënyrën e emërimit të anëtarëve, mandatit të tyre, ushtrimit të garancive ndaj presioneve të jashtme dhe çështjes nëse organi ka nivelin e duhur të pavarësisë, janë cilësuar si *quasi* gjyqësor.* Në këtë kontekst, këto akte nuk mund t'i nënshtroheshin kontrollit të një organ tjetër publik monokratik siç ishte drejtori i AKKP-së, në vështirësi të ndryshimeve të bëra në ligjin 9235/2004.

25. Prandaj, Gjykata Kushtetuese ka çmuar gjykatën e zakonshme civile si një gjykatë kompetente për rishikimin e këtyre akteve të cilësuar *sui generis*, si garanci të kontrollit gjyqësor mbi aktet administrative që disponojnë të drejta subjektive. Duhet pasur parasysh se ky qëndrim i Gjykatës Kushtetuese ka të bëjë me periudhën kur nuk ishin krijuar ende Gjykatat Administrative dhe nuk kishin lindur probleme të kompetencës lëndorë midis gjykatave civile dhe atyre administrative.

26. Në kushtet kur janë krijuar Gjykata Administrative, si gjykata të specializuara për gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative, referuar nenit 7, pikat “a” dhe “b” të ligjit nr. 49/2012 ku

* Dauti kundër Shqipërisë; Driza kundër Shqipërisë

përcaktohet se në kompetencën lëndore të kësaj gjykate, ndër të tjera, përfshihen *mosmarrëveshje që lindin për aktet administrative individuale, akte nënligjore normative dhe kontratat administrative publike të nxjerra gjatë ushtrimit të veprimtarisë administrative të organe publike; si mosmarrëveshjet që lindin për shkak të ndërhyrjes së paligjshme ose të mosveprimet të organit publik.*

27. Parë nën dritën e këtij rregullimi ligjor, kundërshtimi i vendimit të KKKP/AKKP për nga natyra e mosmarrëveshjes që krijohet, i përmbush kriteret për t'u gjykuar nga gjykata administrative, pasi:

a) *Së pari*, ish-KKKP/AKKP në kuptim të nenit 2 të ligjit nr. 49/2012 janë organe publike dhe ushtrojnë veprimtari administrative të parashikuara nga ligji i posaçëm.

b) *Së dyti*, vendimet e nxjerra prej tyre, në kuptim të nenit 2 të ligjit nr. 49/2012 janë akte administrative individuale, pasi shprehin vullnetin e organit publik në ushtrimin e funksionit të tij publik ndaj një subjekti individualisht të përcaktuar të së drejtës duke krijuar një marrëdhënie juridike konkrete, që në rastin konkret i përkasin të drejtave të pronësisë (kthim dhe/ose kompensim) në favor të subjektit të shpronësuar.

28. Ky qëndrim është në koherencë të plotë dhe me përkufizimet e dhëna në nenin 2 të ligjit nr. 49/2012 lidhur me kuptimet që iu janë dhënë veprimeve/mosveprimeve administrative si shprehje e një forme të njëanshme të veprimtarisë së organit publik/apo mungesë e saj, që krijon pasoja juridike mbi të drejtat subjektive apo interesat e ligjshme.

29. Për rrjedhojë, pakica çmon se duhet t'i transferohen *juridiksionit administrativ mosmarrëveshjet në të cilat ngrihen çështje të interesave të ligjshme dhe të drejtave subjektive të përcaktuara nga ligji që kanë të bëjnë me ushtrimin apo mosushtrimin e pushtetit administrativ për sa u përket akteve, marrëveshjeve apo sjelljeve/veprimeve të cilat në mënyrë të tërbortë çojnë në ushtrimin e këtij pushteti nga administrata publike*".

30. Por, edhe në vështrim të ndryshimeve të bëra në Kodin e Procedurës Civile me ligjin 49/2012*, lidhur me shfuqizimin e neneve 324-333 që për gjykimet e mosmarrëveshjeve administrative, gjykata civile, nga pikëpamja e lëndës (materies), është në pamundësi të gjykojë në themel një çështje me objekt kundërshtim vendimi të AKKP/ish-KKKP, pasi këtë mundësi ia lejonin vetëm përcaktimet e bëra në nenin 331 të K.Pr.C. Këto përcaktime tashmë janë parashikuar në nenin 40 të ligjit nr. 49/2012.

31. Mbështetur sa më lart, ne gjyqtarët në pakicë, kemi mendimin se **shqyrtimi i çështjeve me objekt kundërshtim vendimin e ish-KKKP/AKKP duhet të konsiderohet si mosmarrëveshje administrative dhe të shqyrtohet nga gjykata që ka kompetencë gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative.** Për rrjedhojë, kemi qëndrimin se vendimi nr. 1823, datë 13.11.2008 i Gjykatës së Apelit Tiranë, me të cilin është vendosur "*Prishja e vendimit nr. 258, datë 10.5.2004 të Gjykatës së Shkallës së Parë Mat dhe pushimin e gjykimit të çështjes*", është rrjedhojë e mosrespektimit të ligjit dhe për këtë shkak me të drejtë Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në vendimin nr. 4/4, datë 10.12.2013, kanë vendosur "*Prishjen e vendimit e këtij vendimi*", por si gjyqtarë në pakicë, në ndryshim nga shumica, vlerësojmë se "*kthimi i çështjes për rishqyrtim*" duhet të bëhej në Gjykatën Administrative të Apelit Tiranë dhe jo në Gjykatën e Apelit Tiranë, sikurse ka vendosur shumica.

32. Në qëndrimin e saj, pakica mori në diskutim edhe situatën aktuale në Shqipëri, ku janë krijuar disa organe publike[†] që veprojnë mbi të drejtat e pronësisë, veprimtaria e të cilave rregullohet nga pjesë të ndryshme të legjislacionit, të cilat trajtojnë në mënyrë të fragmentarizuar dhe jokoherente çështje të pronësisë dhe të regjistrimit të titujve të pronësisë. Në këto kushte, do të ishte e domosdoshme që të analizohej në tërësi natyra dhe specifikat e gjithë akteve administrative të nxjerra nga këto organe publike që kanë krijuar titujt e pronësisë, në mënyrë që të shmanget paqartësia dhe pasiguria e palëve (subjekte përfitues) në lidhje me kontrollin gjyqësor të këtyre akteve.

* Neni 72 shfuqizime dhe ndryshime.

† Agjencia e Kthimit dhe e Kompensimit të Pronës për subjektet e shpronësuar, Agjencia e Legalizimit, Urbanizimit dhe Integritimit të Zonave Informale për legalizimin e ndërtimeve informale, Komisioni Qeveritar i Tokës për vlefshmërinë e titujve të pronësisë dhe Enti Kombëtar i Banesave për banesat sociale.

33. Por, gjithsesi, nuk mund të anashkalohen në këtë qëndrim edhe problematikat e mosmarrëveshjeve që mund lindin nga veprimet dhe/ose aktet e AKKP-së, të cilat duhen parë rast pas rasti, në funksion të zgjidhjes së kompetencës lëndore.

Tiranë, më 10.12.2013

Anëtarë: Ardian Nuni, Arjana Fullani, Ardian Dvorani, Aleksandër Muskaj, Artan Zeneli, Evelina Qirjako

VENDIM
Nr. 2, datë 10.3.2014*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Aleksandër Muskaj	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Majlinda Andrea	anëtare
Guxim Zenelaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Medi Bici	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Artan Broci	anëtar
Tom Ndreca	anëtar

Në seancën gjyqësore publike të datës 19.2.2014 dhe 10.3.2014 morën në shqyrtim çështjen administrative me nr. 2 akti, që u përket palëve:

PADITËS I K/PADITUR: Hyrjet Havaraj.

TË PADITUR K/PADITËS: Isa Gjonzeneli, Zelika Xhani, Shadije Malaj, Bardho Gjonzeneli.

E PADITUR NË PADI: Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave Vlorë.

PERSONA TË TRETË NË K/PADI: **Sose Havari, Dallëndyshe Çekrezi, Afrim Havari, Ndririm Havari.**

Seksioni i Administrimit dhe i Mbrojtjes së Tokës Vlorë.

OBJEKTI I PADISË: *Anulimin pjesërisht të vendimit nr. 113, datë 19.12.2007 të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të ish-Pronarëve Vlorë.*

OBJEKTI I KUNDËRPADISË: *Të shpallet absolutisht i pavlefshëm akti i marrjes së tokës në pronësi me nr.21846 Regj, datë 16.6.1996.*

BAZA LIGJORE E PADISË: *Ligji nr. 9235, datë 29.7.2004 "Për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve".*

BAZA LIGJORE E K/PADISË: *Nenet 116, 117 i K.Pr.Administrative dhe neni 160 i Kodit të Procedurës Civile.*

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Vlorë, me vendimin nr. 2820, datë 17.11.2009, ka vendosur:

1. Rrëzimin e padisë si të pabazuar në ligj.

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 2/2014. Tiranë: Fletore Zyrtare nr. 150/2014, Qendra e Botimeve Zyrtare, 2 tetor 2014. f. 7203.

2. Pranimin e kundërpadisë duke deklaruar pavlefshmërinë e pjesshme të aktit të marrjes së tokës në pronësi me nr. 21846 akti regjistrimi, datë 16.6.1996, në pjesën që krijon mbivendosje me vendimin nr. 113, datë 19.12.2007 të Agjencisë së Kthimit Kompensimit Pronave ish-Pronarëve Vlorë, sipas aktit të ekspertimit të përgatitur nga ekspertja Tefta Konomi.

Gjykata e Apelit Vlorë, me vendimin nr. 746, datë 20.7.2010, ka vendosur:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 2820, datë 17.11.2009 të Gjykatës së Shkallës së Parë Vlorë.

Kundër këtij vendimi më datë 28.9.2010 ka paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë paditësi Hyrjet Havaraj, i cili kërkon ndryshimin e vendimit nr. 2820, datë 17.11.2009 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, si dhe të vendimit nr. 746, datë 20.7.2010 të Gjykatës së Apelit Vlorë dhe, duke e gjykuar çështjen në fakt, pranimin e padisë dhe rrëzimin e kundërpadisë, duke parashtruar shkaqet si më poshtë:

- Jemi kundër vendimit të gjykatës dhe e ankimojmë brenda afatit ligjor, pasi në dhënien e vendimeve nuk është zbatuar ligji;

- Zgjidhja e çështjes nuk është bërë në përputhje me objektin e padisë dhe të kundërpadisë;

- Pala paditëse (trashëgimlënësi i tyre) ka qenë subjekt i ligjit nr. 7501 dhe ka përfituar 4500 m² tokë bujqësore, e pasqyruar përfundimisht kjo me aktin nr. 21846, datë 16.6.1996. Nga ana tjetër të paditurve kundërpaditë, me vendimin nr. 113, datë 19.12.2007 të AKKKP Vlorë, iu është njohur dhe kthyer një sipërfaqe prej 5000 m². Kjo është tokë bujqësore dhe nuk mund të kthehej nga AKK Pronave, pasi bie ndesh me nenin 7 të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004;

- Në asnjërin prej vendimeve të gjykatave nuk gjen përgjigje pretendimi ynë se toka bujqësore nuk mund të jetë objekt trajtimi nga ligji për kthimin e pronës. Në këtë mënyrë gjykata ka shkelur hapur nenin 6 dhe 126 të Kodit të Procedurës Civile.

- Vendi ku ndodhet sipërfaqja prej 2500 m², nuk listohet si zonë me përparësi turizmin. Ato janë të përcaktuara më së miri në vendimin e Këshillit të Ministave nr. 88, datë 1.3.1993. Gjykata e mbështet vendimin e saj në një shkresë të Bashkisë Orikum, dhe jo në vendimin e Këshillit të Ministave nr. 88, datë 1.3.1993. Shkresa e lëshuar prej bashkisë nuk është një akt administrativ i lëshuar nga një organ brenda kompetencave të tij.

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët Xhezair Zaganjori dhe Admir Thanza; konstatuan mungesën e palës paditëse, të paditurve dhe personave të tretë; dëgjuan përfaqësuesin e palës së paditur Shadije Malaj, av. Eno Bushi, i cili kërkoi lënien në fuqi të vendimit nr. 2820, datë 17.11.2009 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë dhe të vendimit nr. 1682, datë 20.7.2010 të Gjykatës së Apelit Vlorë,

VËREJNË:

I. Rrethanat e çështjes

1. Paditësi i kundërpaditur, Hyrjet Havaraj, është trashëgimtar ligjor i radhës së parë i së ndjerës Qeriba Havaraj, e cila ka vdekur në datë 4.7.2006. Në zbatim të ligjit nr. 7501, datë 19.7.1991 “Për tokën”, Komisioni i Ndarjes së Tokës në Orikum, nëpërmjet aktit të marrjes së tokës në pronësi nr. 21846, datë 16.6.1996, i ka kaluar në pronësi të ndjerës Qeriba Havari, në vendin e quajtur “Nisi” me kufijtë përkatës, në parcelën nr. 27, një sipërfaqe toke bujqësore prej 2500 m² dhe po në të njëjtin vend i ka dhënë në përdorim një sipërfaqe toke prej 2000 m². Pas azhurnimit, parcela nr. 27 është regjistruar në Zyrën e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme me nr. 519/6. Pas vdekjes së trashëgimlënëses Qeriba Havari, të drejtat mbi këto pasuri u kanë kaluar trashëgimtarëve të saj, paditësit të kundërpaditur Hyrjet Havari dhe personave të tretë Sose Havari, Dallëndyshe Çekrezi (Havari), Afrim Havari, Ndrëçim Havari.

2. Me vendimin nr. 113, datë 19.12.2007, Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave ish-Pronarëve Vlorë, i ka njohur të paditurve kundërpaditës, trashëgimtarëve të Bego Gjonzeneit, pronësinë mbi një sipërfaqe trualli prej 410 vretën, në vendin e quajtur “Fusha e Nisisë”, duke u kthyer në natyrë veç të tjerave edhe një sipërfaqe toke prej 5700 m², në parcelën 519/16.

3. Paditësi, duke pretenduar se sipërfaqja e kthyer të paditurve cenon pronësinë e tij mbi sipërfaqen e tokës së dhënë në pronësi me aktin e marrjes së tokës në pronësi, ka kërkuar anulimin pjesërisht të vendimit nr. 113, datë 19.12.2007 të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të ish-Pronarëve Vlorë, për pjesën në të cilën është disponuar në lidhje me kthimin e pasurisë për sipërfaqen e përmendur më lart, të cilën paditësi e ka një pjesë në pronësi dhe tjetrën në përdorim.

4. Në gjykim, nga ana e të paditurve (trashëgimtarëve të Bego Gjonzenelit) është ngritur kundërpadi, me anë të së cilës kundërshtohet akti i marrjes së tokës në pronësi me nr. 21846, datë 16.6.2006, dhënë në favor të palës paditëse.

5. Gjatë gjykimit në shkallë të parë, ka rezultuar se sipërfaqja prej 2500 m² dhe 2000 m², që i është dhënë respektivisht në pronësi dhe në përdorim trashëgimlënësës së paditësit të kundërpaditur, ndodhet brenda parcelës nr. 519/16, pra brenda sipërfaqes prej 5700 m² që i është kthyer trashëgimtarëve të Bego Gjonzenelit, me anë të vendimit nr. 113, datë 19.12.2007 të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave ish-Pronarëve Vlorë.

6. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Vlorë, me vendimin nr. 2820, datë 17.11.2009, ka vendosur rrëzimin e padisë si të pabazuar në ligj, si dhe pranimin e kundërpadisë, duke deklaruar pavlefshmërinë e pjesësme të aktit të marrjes së tokës në pronësi me nr. 21846 akt regjistrimi, datë 16.6.1996, në pjesën që krijon mbivendosje me vendimin nr. 113, datë 19.12.2007 të Agjencisë së Kthimit Kompensimit Pronave ish-Pronarëve Vlorë.

7. Në këtë vendim gjykata ka arritur duke arsyetuar se ligji nr. 7501, datë 19.7.1991 “Për tokën” parashikon si organin kompetent shtetëror për pajisjen me tokë të ish-punonjësve të kooperativave dhe ndërmarrjeve bujqësore, komisionin e ndarjes së tokës në bashki ose komunë. Në rastin në shqyrtim, paditësit të kundërpaditur toka nuk i është dhënë nga ky organ, por nga Këshilli i Qarkut Vlorë, ç’ka vjen në kundërshtim me ligjin “Për tokën”. Sipas nenit 1 të ligjit nr. 8053, datë 21.12.1995 “Për kalimin në pronësi pa shpërblim të tokës bujqësore”, i kalon në pronësi pa shpërblim toka bujqësore personave që i kanë këto toka në përdorim. Pra që toka të kalonte në pronësi duhej të ishte më parë në përdorim. Në rastin në shqyrtim akti i marrjes së tokës në pronësi dhe akti i marrjes në përdorim kanë të njëjtin numër dhe datë: nr. 21846, datë 16.6.1996, që tregon se këto dy akte janë përpiluar formalisht nga një organ jokompetent dhe për më tepër në kundërshtim me nenin 1 të ligjit nr. 8053, datë 21.12.1995 “Për kalimin në pronësi pa shpërblim të tokës bujqësore”. Në vazhdim kjo gjykatë ka arsyetuar se me anë të vendimit nr. 88, datë 1.3.1993 të Këshillit të Ministrave, në pikën 1/a të tij, është parashikuar si zonë me përparësi turizmin territori i “Pish Poros” në Zvërnec dhe territoret kufizuese të gjirit të Vlorës. Sipas pikës 3/a të këtij vendimi për zonat bregdetare është i vlefshëm vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 321, datë 20.7.1992 “Për përcaktimin e vijës kufizuese bregdetare”. Referuar vërtetimit të Bashkisë Orikum, të administruar në dosje, toka në vendin “Nisi” përfshihet brenda zonës me përparësi zhvillimin e turizmit dhe rrjedhimisht nuk mund të shpërndahej si tokë bujqësore, pasi një gjë e tillë është në kundërshtim me ligjin.

8. Gjykata e Apelit Vlorë, me vendimin nr. 746, datë 20.7.2010, ka vendosur të lërë në fuqi vendimin nr. 2820, datë 17.11.2009 të Gjykatës së Shkallës së Parë Vlorë, me arsyetimin se nga akti i ekspertimit i kryer gjatë gjykimit në shkallë të parë ka rezultuar se sipërfaqja prej 4500 (2500 + 2000) m², që i ka kaluar në pronësi dhe përdorim të ndjerës Qeriba Havari, ndodhet brenda sipërfaqes prej 5700 m² në pronësi të të paditurve kundërpaditës. Akti i marrjes së tokës në pronësi është i pavlefshëm, pasi është vepruar në kapërcim të ligjit, nisur nga fakti se nëna e paditësit nuk e ka marrë tokën fillimisht në përdorim dhe më pas në pronësi. Nga ana tjetër, sipas kësaj gjykate, aktet e dhënies së tokës në pronësi dhe në përdorim nuk janë lëshuar nga komisioni i tokës në bashki ose komunë, si rrjedhojë jo nga organi kompetent. Në vijim të arsyetimit në lidhje me pavlefshmërinë e aktit të marrjes së tokës në pronësi, gjykata e apelit ka arsyetuar se e ndjera Qeriba Havari është pajisur me tokë, në një vend që ndodhet brenda zonës me përparësi turizmin. Sipas nenit 2 të ligjit nr. 8053, datë 21.12.1995 “Për kalimin në pronësi të tokës

bujqësore”, përjashtohen nga dhënia në pronësi tokat që përfshihen në zonat që kanë përparësi turizmin. Sipas këtij ligji toka u kalon në pronësi vetëm familjeve apo individëve që i kanë fituar si bashkëthemelues të ish-ndërmarrjes bujqësore. Nga vërtetimi i lëshuar nga Bashkia Orikum, provohet fakti se e ndjera Qeriba Havaraj nuk ka qenë themeluese e ish-ndërmarrjes bujqësore, por banore e fshatit Radhimë në ditën e hyrjes në fuqi të ligjit “Për tokën”.

9. Kundër këtij vendimi, me datë 28.9.2010, ka paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë paditësi Hyrjet Havaraj, i cili kërkon ndryshimin e vendimit nr. 2820, datë 17.11.2009 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë dhe të vendimit nr. 746, datë 20.7.2010 të Gjykatës së Apelit Vlorë dhe, duke e gjykuar çështjen në fakt, kanë kërkuar pranimin e padisë dhe rrëzimin e kundërpadisë, duke parashtruar shkaqet e përmendura në mënyrë të përmbledhur në pjesën hyrëse të këtij vendimi.

10. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, pas caktimit të datës për gjykimin e kësaj çështjeje në prani të palëve, nisur nga vendimi nr. 4, datë 10.12.2013 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, i cili mosmarrëveshjet me AKP-në i ka cilësuar si mosmarrëveshje civile, konstatoi se ndodhet para shqyrtimit të një padie të natyrës civile. Nga ana tjetër, kundërpadia e paraqitur në këtë gjykim, ka të bëjë me kundërshtimin e aktit të marrjes së tokës në pronësi dhe përdorim.

11. Nisur nga interpretimi i dhënë në vendimin unifikues nr. 4, datë 10.12.2013 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, vërehet se kërkimet në padi kanë të bëjnë me mosmarrëveshje të së drejtës civile, ndërkohë konstatohet se kërkimet në kundërpadi kanë të bëjnë me anulimin e një akti administrativ, pra njëri kërkim që ka të bëjë me të drejtën administrative.

12. Në këto kushte, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, çmoi paraprakisht të vërë në diskutim nëse është kompetent në lidhje me shqyrtimin prej tij të gjitha kërkimeve në këtë çështje. Një diskutim i tillë shtrohet nga ky kolegji për shkak të hyrjes në fuqi të ligjit 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, si dhe përcaktimit të qartë prej tij të çështjeve që do të gjykohen nga gjykatat administrative, e në të njëjtën kohë, shfuqizimit të dispozitave të Kodit të Procedurës Civile që rregullonin procedurën e gjykimit administrativ.

13. Në këtë kuptim, një ndër çështjet e shtruar për diskutim kishte të bënte me faktin se nëse në një çështje në të cilën është gjykuar së bashku me padinë edhe kundërpadia dhe këto të fundit me krijimin e gjykatave administrative vlerësohet se janë në kompetencë lëndore të gjykatave të ndryshme, cila do të jetë gjykata kompetente për shqyrtimin e çështjes. Në këtë këndvështrim përpara Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë kanë lindur dhe shtruar për diskutim problematika që kanë të bëjnë me faktin se kompetente për gjykimin e çështjes konkrete do të jetë gjykata në të cilën është paraqitur padia, apo nisur nga fakti se kërkimet në kundërpadi janë të natyrës administrative, kompetente për gjykimin e çështjes do të jetë gjykata administrative si gjykatë e posaçme. Në të njëjtën linjë arsyetimi shtrohet pyetja nëse çështja mund të shqyrtohet nga gjykata që bëhet kompetente nga kërkitësi kryesor në zgjidhjen e çështjes, apo padia dhe kundërpadia duke qenë kërkitësi më vete që mund të qëndrojnë edhe në mënyrë të pavarur nga njëra-tjetra, mund të gjykohen secila nga gjykata që është kompetente për t’i marrë në shqyrtim ato.

14. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, duke marrë shkas nga çështja në shqyrtim, nisur nga fakti se me hyrjen në fuqi të ligjit 49/2012, janë një mori çështjesh të kësaj natyre, të cilat kërkojnë interpretim të njëjtë nga ana e gjykatave në lidhje me kompetencën lëndore të tyre në zgjidhjen e çështjeve dhe me qëllim shmangien e qëndrimeve të ndryshme, ka çmuar të nevojshëm të shtrojë përpara Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë problemet e mësipërme, me qëllim dhënien zgjidhje jo vetëm çështjes objekt gjykimi, por edhe për efekt të unifikimit të praktikës gjyqësore për çështje të këtij lloji.

15. Në rrethanat e mësipërme, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka çmuar se çështja duhet të dërgohet në Kolegjet e Bashkuara për unifikimin e praktikës gjyqësore në lidhje me çështjet e mëposhtme:

1. Kur gjatë gjykimit të një padie me natyrë civile paraqitet një kundërpadi që ka lidhje me objektin e padisë, por ka natyrë administrative, a ka kompetencë lëndore gjykata civile të shqyrtojë kundërpadinë dhe e kundërta, kur gjatë një gjykimi të një padie me natyrë administrative paraqitet një kundërpadi e natyrës civile, a ka kompetencë lëndore gjykata administrative ta shqyrtojë këtë kundërpadi?

2. Kur gjatë gjykimit në gjykatë të shkallës së parë, apo në gjykatë të apelit, apo Gjykatë të Lartë, janë duke u shqyrtuar së bashku padi dhe kundërpadi të natyrave të ndryshme, njëra civile dhe tjetra administrative, çfarë duhet të bëjnë gjykatat në lidhje me vazhdimësinë e gjykimit, në këndvështrim të kompetencës lëndore të tyre pas hyrjes në fuqi të ligjit 49/2012?

3. Mosmarrëveshjet që lindin nga zbatimi i ligjit 7501, datë 19.7.1991 “Për tokën” dhe ligji nr. 9482, datë 3.4.2006 “Për legalizimin urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje”, etj., kanë natyrën e mosmarrëveshjeve civile apo administrative?

II. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë

A. Në lidhje me çështjet e shtruar për unifikim

16. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vërejnë se në çështjen konkrete janë ngritur dhe marrë në shqyrtim kërtime të parashtruara me anë të një padie dhe kundërpadie. Konkretisht, paditësi ka pretenduar pavlefshmërinë e vendimit të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të ish-Pronarëve Vlorë, ndërsa i padituri me anë të kundërpadisë ka pretenduar se akti i marrjes së tokës në pronësi dhe në përdorim nga paditësi është akt i pavlefshëm.

17. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, pasi morën në shqyrtim çështjet e shtruar për unifikim, theksojnë se pas shumë diskutimesh të zhvilluara prej tyre, ato nuk arritën në një konkluzion unifikues në lidhje me dy çështjet e para të shtruar para tyre për diskutim dhe unifikim.

18. Në lidhje me çështjen e tretë të shtruar për diskutim dhe unifikim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se nuk ndodhen para rastit në të cilin është i nevojshëm njësimi i praktikës gjyqësore, pasi nuk konstatohet ekzistenca e interpretimeve apo praktikave të mëparshme të ndryshme nga ana e gjykatave të faktit, apo edhe në mes vetë Kolegjeve të Gjykatës së Lartë.

19. Megjithatë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë gjejnë me vend të trajtojnë natyrën e akteve të marrjes së tokës në pronësi, duke pasur parasysh legjislacionin që rregullon nxjerrjen e këtyre akteve.

20. Konkretisht, këto kolegje theksojnë se aktet e marrjes së tokës në pronësi janë akte administrative të një natyre individuale. Me nxjerrjen e këtyre akteve konkretizohet veprimtaria e organit të përcaktuar nga ligji për kryerjen e procesit të ndarjes së tokës bujqësore, sipas kriterëve të përcaktuar në ligj. Këto akte nxirren nga organe të krijuara me anë të ligjit nr. 7501, datë 19.7.1991 “Për tokën”, të ndryshuar, dhe rregullimeve ligjore të mëvonshme, në zbatim të kompetencave të dhëna nga ligji dhe sipas një procedure të caktuar, të mbështetur në Kodin e Procedurave Administrative. Ligjvënësi u ka dhënë të drejtë organeve të krijuara me ligj të posaçëm që me anë të këtyre akteve të disponohet mbi të drejtën e pronësisë së tokës bujqësore nga pronë shtetërore në pronë private.

21. Ligji 49/2012, në nenin 2 të tij, ka dhënë edhe kuptimin se çfarë do të kuptohet në funksion të këtij ligji me akt administrativ individual dhe si i tillë është: *“çdo vullnet i shprehur nga organi publik, në ushtrim të funksionit të tij publik, ndaj një ose disa subjekteve individualisht të përcaktuara të së drejtës, që krijon, ndryshon ose shuan një marrëdhënie juridike konkrete”*.

22. Në rastin konkret, me anë të ligjit nr. 7501, datë 19.7.1991 “Për tokën”, të ndryshuar, shteti, përmes organeve të përcaktuara me rregullimin ligjor të posaçëm, u jep tokë bujqësore në përdorim ose pronësi individëve sipas kategorive të caktuara në ligj, kundrejt disa kriterëve të përcaktuar, pa pasur parasysh pronësitë e mëparshme në këto toka bujqësore, me kushtin që nëse përdorimi i tokës bujqësore nuk përdoret sipas destinacionit të saj, personit që ka përfituar i hiqet e drejta e përdorimit të saj. Jo vetëm kaq, por janë organet e caktuara me ligj të cilat bëjnë ndarjen e tokave bujqësore sipas kriterëve ligjore dhe nëse përfituesi i tokës bujqësore, brenda një afati të caktuar pas ndarjes së kësaj të fundit, nuk e merr aktin e lëshuar nga organi që ka kryer ndarjen, atëherë kjo tokë i kalon në pronësi shtetit. Në këtë mënyrë, organet kompetente për

dhënien e akteve të marrjes së tokës në pronësi janë veshur me pushtet shtetëror dhe kjo natyrë disponimi merr karakterin e së drejtës publike.

23. Nisur nga legjislacioni në lidhje me kalimin në pronësi pa shpërblim të tokës bujqësore dhe në përgjithësi legjislacioni ynë i të drejtës administrative, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë sjellin në vëmendje se disa nga kriteret që gjykatat duhet të mbajnë parasysh nëse një mosmarrëveshje është apo jo e natyrës administrative kanë të bëjnë me: a) njëra nga palët në mosmarrëveshje ka natyrën e organit të administratës publike, në kuptim të rregullimit ligjor në fuqi dhe, në kuadër të kryerjes së veprimtarisë të njohur nga ligji, ushtron pushtetin e tij diskrecional ndaj palës tjetër; b) veprimtaria e organit të administratës publike bazohet në një ligj të posaçëm të së drejtës publike dhe vetë marrëdhënia juridike që krijohet në mes palëve buron nga një ligj i të drejtës publike; c) kjo veprimtari e organit të administratës publike, që konkretizohet me nxjerrjen e aktit, duhet të veprojë në drejtim dhe të ketë si bazë interesin publik.

24. Sa më sipër, edhe mosmarrëveshjet që burojnë nga aktet e marrjes së tokës në pronësi, që kanë të bëjnë me kundërshtimin e tyre, janë të natyrës administrative, pavarësisht natyrës civile të pasojave që akti i dhënies së tokës në pronësi apo përdorim ka sjellë për palët e interesuara. Këto akte, pavarësisht se në thelb krijojnë pasoja që kanë të bëjnë me të drejta civile siç është edhe e drejta e pronësisë, janë akte të nxjerra nga organet e përcaktuara me ligj për të ushtruar në interesin publik pushtetin e tyre të dhënë nga ligji, në lidhje me ndarjen e tokës bujqësore. Në këtë rast këto organe disponojnë mbi të drejta pronësie për pronën publike, duke ndryshuar statusin juridik të saj në pronë private.

B. Në lidhje me zgjidhjen në themel të çështjes

25. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se vendimi i Gjykatës së Apelit Vlorë nr. 746, datë 20.7.2010, i cili ka lënë në fuqi vendimin nr. 2820, datë 17.11.2009 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, është një vendim i marrë në respektim të plotë të ligjit dhe i mbështetur në provat e marra në shqyrtim. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se rekursi i paraqitur nga ankuesi Hyrjet Havaraj nuk përmban shkaqe nga ato të parashikuara në nenin 472 të K.Pr.Civile, të cilat të mund të bëjnë të cenueshme vendimet e gjykatave më të ulëta.

26. Rezulton e provuar nga të gjitha aktet që ndodhen në dosjen gjyqësore që gjykatat kanë shqyrtuar dhe vënë në diskutim titullin e pronësisë me anë të të cilit pala paditëse ushtron të drejtat e saj mbi sipërfaqen e tokës objekt konflikti gjyqësor. Pala paditëse ka kundërshtuar titullin e pronësisë së palës së paditur, nisur nga fakti i pretenduar prej saj se është pronare dhe poseduese e ligjshme në pasurinë objekt gjykimi. Në kuptim të nenit 12 të Kodit të Procedurës Civile, pala që pretendon një të drejtë ka edhe detyrimin që ta vërtetojë ekzistencën e saj dhe gjykata, në mbështetje të nenit 16 të këtij Kodi, e zgjidh çështjen pa u lidhur me përcaktimin ligjor të parashtruar prej palëve.

27. Në këtë këndvështrim, me të drejtë gjykatat e faktit kanë marrë paraprakisht në shqyrtim vlefshmërinë e titullit të pronësisë së paditësit, pasi ky i fundit ka pretenduar cenimin e të drejtave të tij në pasurinë objekt gjykimi, për shkak se ishte ai pronar në atë pasuri. Në këtë mënyrë, që gjykata të mund të shprehej nëse këto të drejta janë cenuar apo jo nga pala e paditur, fillimisht ajo duhej të verifikonte nëse këto të drejta ekzistonin, e thënë ndryshe, fillimisht gjykata duhej të verifikonte nëse titulli i pretenduar nga paditësi mbi pasurinë objekt gjykimi ishte i vlefshëm apo jo.

28. Konkretisht, trashëgimlënësja e paditësit, e ndjera Qeriba Havaraj, ka përfutur 2500 m² sipërfaqe tokë bujqësore me anë të aktit nr. 21846, datë 16.6.1996, në vendin e quajtur “Nisi”, në Radhimë (me kufijtë përkatës dhe po me këtë akt) dhe po në të njëjtin vend i është dhënë edhe 2000 m² tokë në përdorim. Ndërkohë në të njëjtin vend, me anë të vendimit nr. 113, datë 19.12.2007 të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave ish Pronarëve Vlorë, të paditurve kundërpaditës u është njohur dhe kthyer në pronësi një sipërfaqe prej 5700 m². Nga pretendimet e paditësit, por edhe nga akti i ekspertimit i kryer në gjykatën e shkallës së parë, ka rezultuar se titujt e pronësisë që dispononin secila palë ndërgjyqëse, bënë fjalë për pasuri të

ndodhura në të njëjtin vend dhe nga pikëpamja juridike këto pasuri, të pasqyruara në këta tituj që disponon secila palë, krijojnë mbivendosje me njëra-tjetrën.

29. Në lidhje me vlefshmërinë e titullit të palës paditëse ka rezultuar e provuar se nëna e paditësit është pajisur me atë titull me aktin e datës 16.6.1996, mbështetur në ligjin nr. 7501, datë 19.7.1991 “Për tokën” dhe Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 452, datë 17.10.1992 “Për ristrukturimin e ndërmarrjeve bujqësore”. Me anë të këtij akti të ndjerës Qeriba Havari i janë dhënë 2500 m² sipërfaqe toke arë, në pronësi dhe në të njëjtin vend edhe një sipërfaqe prej 2000 m², në përdorim.

30. Ligji nr. 7501, datë 19.7.1991 “Për tokën” në nenin 5 të tij parashikon se u jepej tokë në pronësi familjeve që ishin anëtare të kooperativës bujqësore, ndërsa në nenin 6 të tij, ky ligj parashikon se: *“Familjeve me banim në fshat, që nuk janë anëtare të kooperativës bujqësore dhe familjeve që punojnë e banojnë në ndërmarrjet bujqësore u jepet në përdorim tokë bujqësore..”*. Ndërkohë, në kohën kur është nxjerrë akti në favor të së ndjerës Qeriba Havari, ishte në fuqi ligji nr. 8053, datë 21.12.1995 “Për kalimin në pronësi pa shpërblim të tokës bujqësore”, i cili sipas përcaktimit në nenin 1 të tij kishte për qëllim rregullimin ligjor të kalimit në pronësi pa shpërblim të tokës bujqësore familjeve bujqësore, apo individëve që e kishin atë në përdorim. Por, ky ligj nuk lejonte kalimin në pronësi të tokave bujqësore në zonat që sipas vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 88, datë 1.3.1993, “Për miratimin e zonave që kanë përparësi turizmin”, ishin përcaktuar si zona që kishin përparësi turizmi, me përjashtim të familjeve apo individëve që kanë përfituar tokë bujqësore si bashkëthemelues të ish kooperativave apo ndërmarrjeve bujqësore. Sipas këtij ligji dhe rregulimeve nënligjore të dala në bazë dhe zbatim të tij, toka bujqësore që kalonte në pronësi duhej që më parë të ishte dhënë në përdorim. Nga provat e administruara ka rezultuar se të ndjerës Qeriba Havari me një akt të vetëm i është dhënë tokë si në pronësi, ashtu edhe në përdorim, mbështetur në ligjin nr. 7501, datë 19.7.1991, ndërkohë që kishte hyrë në fuqi ligji nr. 8053, datë 21.12.1995 “Për kalimin në pronësi pa shpërblim të tokës bujqësore”.

31. Njëkohësisht nga hetimi gjyqësor ka rezultuar se sipërfaqja e tokës bujqësore, objekt konflikti gjyqësor, ndodhet në territoret që sipas vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 88, datë 1.3.1993 “Për miratimin e zonave që kanë përparësi turizmin” janë klasifikuar si zona turistike. Sipas këtij vendimi të Këshillit të Ministrave si zona me përparësi turizmin është konsideruar: Bregdeti Adriatik – territoret nga “Pishë Poro” në Zvërnec, ato kufizuese të Gjirit të Vlorës. Fakti që sipërfaqja e dhënë të ndjerës Qeriba Havari ndodhet në zona me përparësi turizmin vërtetohet edhe nga shkresat e Bashkisë Orikum të administruara në dosje. Nga ana tjetër, pala paditëse nuk e ka vërtetuar faktin se e ndjera Qeriba Havari ka qenë bashkëthemeluese në Ndërmarrjen Bujqësore Radhimë apo në kooperativë bujqësore që të mund të përfitonte tokë në pronësi në zona me përparësi turizmin. Në këto kushte, këto sipërfaqe toke bujqësore nuk mund të jepeshin në pronësi dhe sipas nenit 3 të ligjit nr. 8053, datë 21.12.1995, kjo sipërfaqe toke mbetej pronë shtetërore.

32. Kolegjet e Bashkuara theksojnë se paditësi duhej të provonte dhe të vërtetonte pronësinë e tij mbi pasurinë e paluajtshme, në mënyrë që të legjitimohej në ngritjen e padisë. Këtë qëndrim ka mbajtur edhe në vendimin nr. 27, datë 27.7.2009 Gjykata Kushtetuese, e cila është shprehur se: *“Sipas nenit 27/a të ligjit nr. 7698, datë 15.4.1993 “Për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve”, nëse individi kërkues nuk është dakord me vendimin e Komisionit, ai ka të drejtë ta kundërshtojë këtë vendim drejtpërdrejt në gjykatë. Vendimet e organeve të administratës ka të drejtë t’i kundërshtojë në gjykatë, përveç kërkuesve, edhe çdo person tjetër që pretendon për vete të drejta pronësie.....Gjatë gjykimit të inicuar prej subjekteve të mësipërme, përveç të tjerave, hetohet dhe vërtetohet dhe fakti nëse këtyre subjekteve u është cenuar apo jo e drejta e pronësisë dhe, çdo vendim gjykate që do të anulonte pjesërisht ose plotësisht vendimet e organit përkatës së administratës, duhet të konfirmojë njëkohësisht edhe të drejtën e tyre të pronësisë”*.

Kështu në rastin konkret, paditësi, duke mos provuar pronësinë e tij në pasurinë objekt konflikti gjyqësor, nuk legjitimohet në ngritjen e padisë.

33. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, si një gjykatë ligji, në mbështetje të analizës së mësipërme, çmojnë se gjykatat e faktit e kanë zbatuar drejt ligjin dhe e kanë zgjidhur çështjen mbështetur në provat e marra prej tyre në shqyrtim, e si pasojë vendimmarrja e tyre duhet lënë në fuqi.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 485/c të K.Pr.Civile,

VENDOSËN:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 746, datë 20.7.2010 të Gjykatës së Apelit Vlorë.

Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Xhezair Zaganjori (kryesues), Ardian Dvorani, Ardian Nuni, Aleksandër Muskaj, Guxim Zenelaj, Andi Çeliku, Medi Bici, Edmond Islamaj, Shkëlzen Selimi, Artan Zeneli, Admir Thanza, Artan Broci, Tom Ndreca, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Majlinda Andrea.

VENDIM

Nr. 3, datë 28.4.2014*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Nuni	anëtar
Ardian Dvorani	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Aleksandër Muskaj	anëtar
Guxim Zenelaj	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Tom Ndreca	anëtar
Artan Broci	anëtar,

Në seancën gjyqësore publike, të datës 4.4.2014 dhe 28.4.2014, morën në shqyrtim çështjen administrative nr. 00817-2014 akti, që u përket palëve:

PADITËSE E K/PADITUR: Marjana Pënuca.

I PADITUR K/PADITËS: Gjok Shota.

TË PADITUR NË K/PADI: Komisioni Vendor i Vlerësimit të Titujve të Pronësisë pranë Prefektit të Qarkut Durrës.

Xhentil Kupe.

PERSON I TRETË NË PADI DHE K/ PADI: Komuna Bubq.

PERSON I TRETË NË K/PADI: Zyra Vendore e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme, Krujë.

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 2/2014. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 150/2014*, Qendra e Botimeve Zyrtare, 2 tetor 2014. f. 7203.

OBJEKTI I PADISË: *Detyrimin e të paditurit, Gjok Shota, të më kthejë dhe të posedoj lirisht: a) pasurinë me nr. 80/6 në zonë kadastrale 1185, tokë arë me sipërfaqe 8445 m² me këto kufizime: V-80/5, L-80/7, P-143, e ndodhur në fshatin Bilaj, Komuna Bubq, në pronësi të paditëses Marjana Përnuca.*

BAZA LIGJORE E PADISË: *Neni 296 i Kodit Civil, neni 31 dhe 32 i Kodit të Procedurës Civile, vendimi unifikues i Gjykatës së Lartë, me nr. 5, datë 31.5.2011.*

OBJEKTI I K/PADISË: *Pavlefshmërinë e aktit të marrjes së tokës në pronësi nr. 223, me sipërfaqe 10 000 m² në emër të të paditurve, pasuria 80/20 në ZK 1185, sipas certifikatës për vërtetim pronësie nr. 473, datë 5.2.2010, kthimin e pasurisë në gjendjen e mëparshme.*

Fshirjen e pasurisë nr. 80/20 nga kartela e pasurive dhe harta treguese nga emri i Marjana Përnuca dhe Xhentil Kupe.

BAZA LIGJORE E K/PADISË: *Ligji nr. 9948, datë 7.7.2008, ligji 7501, datë 19.7.1991, vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 230, datë 23.7.1991, vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 255, datë 2.8.1991, udhëzimi nr. 2, datë 2.8.1991 etj.*

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Krujë, me vendimin nr. 36, datë 5.2.2014, ka vendosur:

Shpalljen e moskompetencës në lidhje me çështjen civile nr. 37/278 akti, datë 16.1.2013 regjistrimi.

Dërgimin e akteve Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, Tiranë, së cilës i përket edhe kompetenca në lidhje me këtë çështje.

Gjykata Administrative e Shkallës së Parë, Tiranë, me vendimin e seancës përgatitore të datës 26.2.2014, ka vendosur:

Të ngrejë çështjen e mosmarrëveshjes për kompetencë para Gjykatës së Lartë në gjykimin e çështjes administrative, me nr. 2398: me palë paditëse: Marjana Ded Përnuca; me palë të paditur: Gjok Shota; person i tretë, Komuna Bubq, me objekt: Detyrimin e të paditurit Gjok Shota të më kthejë dhe të posedoj lirisht: a) pasurinë me nr. 80/6 në zonë kadastrale 1185, tokë arë, me sipërfaqe 8445 m² me këto kufizime: V-80/5, L-80/7, P-143, e ndodhur në fshatin Bilaj, Komuna Bubq, në pronësi të paditëses Marjana Përnuca.

Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, pasi mori në shqyrtim çështjen, konstaton se kërkimet në padi kanë të bëjnë me mosmarrëveshje të së drejtës civile, ndërsa kërkimet në kundërpadi kanë të bëjnë me fushën e së drejtës administrative. Duke u mbështetur në interpretimet unifikuese të vendimit nr. 3, datë 6.12.2013 dhe nr. 4, datë 10.12.2013, vendimit nr. 2, datë 10.3.2014, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nisur dhe nga parimi se një gjykatë është kompetente për gjykimin e shumë kërtimeve, atëherë, kur këto kërtime janë në kompetencën lëndore të saj, Kolegji Administrativ çmoi se çështja konkrete duhet kaluar në Kolegjet e Bashkuara. Në këtë drejtim, Kolegji Administrativ vlerësoi se për zgjidhjen e çështjes, duhen vënë në diskutim çështje të tilla si: në vijim të interpretimit unifikues të vendimit nr. 4, datë 10.12.2013, të Gjykatës së Lartë, kërkimet e parashtruara para një gjykate, kur i përkasin kompetencës lëndore të gjykatave të ndryshme, duhen gjykuar në mënyrë të ndarë nga njëra-tjetra apo së bashku dhe në këtë rast, cila gjykatë është kompetente lidhur me gjykimin e këtyre kërtimeve?

Një diskutim i tillë bëhet për shkak të hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, përcaktimit të qartë prej tij të çështjeve që do të gjykohen nga gjykatat administrative dhe të shfuqizimit të dispozitave të Kodit të Procedurës Civile, që kishin të bënin me gjykimin administrativ. Në këtë drejtim, janë konstatuar probleme në praktikën gjyqësore të gjykatave administrative dhe civile, në drejtim të përcaktimit prej tyre të gjykatës kompetente që do të shqyrtonte kundërpadinë e një natyre të ndryshme nga padia.

Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, duke marrë shkas nga çështja në shqyrtim, raste të paraqitura për shqyrtim në Gjykatën e Lartë, me qëllim shmangien e qëndrimeve të ndryshme në mes gjykatave, por edhe vetë kolegjeve të ndryshme të Gjykatës së Lartë, çmon se çështja duhet të dërgohet në Kolegjet e Bashkuara, të cilat të njësojnë qëndrimet në lidhje me çështjet e mëposhtme:

1. Nëse në një gjykim civil paraqitet një kundërpadi e natyrës administrative ose e kundërta (në një gjykim administrativ paraqitet një padi e natyrës civile), si do të veprojë gjykata në lidhje me kompetencën lëndore për shqyrtimin e këtyre kërtimeve?

2. Si do të veprohet në lidhje me kompetencën lëndore në gjykimin në shkallën të parë, në apel dhe në Gjykatë e Lartë, për çështjet në të cilat kundërpadia është paraqitur dhe është pranuar për t'u marrë në shqyrtim para datës 4.11.2013. Po në rastet kur kundërpadia është paraqitur para datës 4.11.2013, por gjykata ka pranuar të marrë (ose e merr) në shqyrtim kundërpadinë pas kësaj date?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relativimin e çështjes nga gjyqtarët Xhezair Zaganjori dhe Shkëlzen Selimi, si dhe pasi diskutuan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

Rrethanat e çështjes:

1. Të paditurit në kundërpadi, Xhentil Kupe, si kryefamiljar në familjen bujqësore të përbërë prej tij dhe paditëses, Marjana Përnuca (bashkëshortja), i është dhënë në pronësi 10 000 m² tokë arë, në fshatin Bilaj, në mbështetje të ligjit 7501, "Për tokën".

2. Me anë të kontratës së shitblerjes nr. 88 rep, nr. 37/3 kol, datë 19.1.2008, i padituri në kundërpadi, Xhentil Kupe, i ka shitur bashkëshortes së tij, paditëses Marjana Përnuca, pjesën që i takonte në këtë pasuri, me sipërfaqe 8446 m². Më pas, me anë të kontratës nr. 231, datë 25.2.2010, paditësja i ka shitur një sipërfaqe prej 1000 m², shtetasit Tomor Cenka. Ndërkohë, sipërfaqja tjetër është zënë nga i padituri kundërpaditë, Gjok Shota.

3. Paditësja ka ngritur padi në gjykatë duke kërkuar lirimin dhe dorëzimin e sipërfaqes së tokës së zënë në mënyrë të padrejtë nga i padituri kundërpaditë, Gjok Shota. Gjatë gjykimit, në muajin shtator të vitit 2013, i padituri Gjok Shota ka paraqitur një kundërpadi, në të cilën kundërshton aktin e cituar më sipër të marrjes së tokës në pronësi nga Xhentil Kupe dhe kthimin në gjendjen e mëparshme. Me paraqitjen e kundërpadisë, gjykata nuk është shprehur nëse e pranonte apo jo dhe ka vazhduar gjykimin. Më pas, gjyqtarja e çështjes është transferuar në një tjetër gjykatë dhe në këtë mënyrë çështja është hedhur përsëri në short. Gjyqtarja, e cila pas hedhjes së shortit duhet të gjykonte çështjen, në seancën përgatitore të datës 5.2.2014, me vendim të ndërmjetëm, ka vendosur të lejojë marrjen në shqyrtim të kundërpadisë. Pas këtij hapi procedural, nga ana e gjykatës është marrë në shqyrtim kompetenca lëndore e saj në shqyrtimin e çështjes, nisur nga vendimi unifikues nr. 3, datë 6.12.2013, i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë. Pala paditëse ka kërkuar që kundërpadia të gjykohet në gjykatën administrative, duke qenë se akti i marrjes së tokës në pronësi nga Komuna Bubq, Qarku Durrës, është një akt administrativ i lëshuar nga njësitë e qeverisjes vendore. Pala e paditur kundërpaditëse nuk ka pasur ndonjë kundërshtim në lidhje me kompetencën e gjykatës që do të shqyrtonte kundërpadinë.

4. Gjykata e Rrethit Gjyqësor, Krujë me vendimin nr. 36, datë 5.2.2014, ka vendosur të shpallë moskompetencën e saj në lidhje me këtë çështje dhe dërgimin e akteve, Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, Tiranë, si gjykata kompetente në zgjidhjen e çështjes. Në vendimin e saj, gjykata ka arsyetuar se gjykimi i kundërpadisë ka natyrë administrative dhe objekti i kundërpadisë është primar në raport me objektin e padisë, prandaj kompetenca lëndore i takon gjykatës administrative.

5. Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë, me vendimin e seancës përgatitore të datës 26.2.2014, ka vendosur të ngrejë çështjen e mosmarrëveshjes për kompetencë para Gjykatës së Lartë, duke arsyetuar se mosmarrëveshja në mes të palëve është e natyrës civile. Sipas kësaj gjykate, kërkitimi i padisë lidhet me të drejta të pronësisë dhe pikërisht me padinë e rivendikimit të parashikuar nga neni 296 i Kodit Civil, padi e cila synon të prekë të drejta që lidhen me fushën civile. Sipas kësaj gjykate, duke iu referuar edhe frymës së interpretimit të vendimit nr. 4, datë 10.12.2013, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, çështja duhet gjykuar nga gjykata civile.

Vlerësimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

I. Në lidhje me çështjen e parë të shtruar për unifikim

6. Çështja e parë që u shtrua për unifikim praktik nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ka të bëjë me faktin, nëse në një gjykim civil paraqitet një kundërpadi e natyrës administrative ose e kundërta (në një gjykim administrativ paraqitet një padi e natyrës civile), çfarë do të ketë parasysh dhe si do të veprojë gjykata në lidhje me kompetencën lëndore për shqyrtimin e këtyre kërtimeve të natyrave të ndryshme?

7. Për shqyrtimin e problemeve të mësipërme nga ana e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, çmohet e nevojshme të analizohet natyra e kërtimeve të kundërpadisë, kushtet e pranueshmërisë së saj, rregullimi ligjor në lidhje me gjykatën që do të shqyrtojë kundërpadinë etj.

8. Në vendimin unifikues nr. 901, datë 14.7.2000, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë trajtuar natyrën dhe dallimet në mes padisë dhe të kundërpadisë, si kërtime që ngrihen më vete dhe që mund të shqyrtohen në gjykime të veçanta. Konkretisht, në këtë vendim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë shprehur ndër të tjera se: *“... kundërpadia është padia e të paditurit që drejtohet kundër paditësit, e paraqitur në një gjykim të filluar, deri sa nuk ka përfunduar betimi gjyqësor. Që padia e të paditurit kundërpaditës të cilësohet si kundërpadi dhe të pranohet të gjykohet së bashku me padinë në gjykimin e filluar duhet të plotësojë të paktën njërin nga dy elementet substanciale të kërkuar nga neni 160/1, i Kodit të Procedurës Civile, lidhjen (koneksitetin) midis kërtimeve dhe/ose mundësinë e kompensimit (ndërshtetjes) së detyrimeve të ndërsjella. Duke qenë se si padia edhe kundërpadia mund të trajtohen secila si padi më vete në gjykime të veçanta, sipas çmimit të gjykatës, kuptohet që kur gjykohen së bashku në një gjykim të vetëm, në vendimin përfundimtar, eventualisht mund të vendoset: a) Pranimi i padisë dhe i kundërpadisë, duke vendosur, kur është rasti, edhe kompensimin e detyrimeve të ndërsjella; b) Pranimin e padisë dhe rrëzimin e kundërpadisë; c) Rrëzimin e padisë dhe pranimin e kundërpadisë; ç) Rrëzimin e padisë dhe të kundërpadisë.”.*

9. Nga sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se kundërpadia ka të bëjë me kërkimet e të paditurit në një gjykim të filluar, ku ai jo vetëm që kundërshton padinë duke kërkuar rrëzimin e saj, por ngre edhe kërtime të tjera, të cilat tejkalojnë objektin e padisë, duke pretenduar mbrojtjen e të drejtave të tij subjektive nëpërmjet gjykatës. Këto kërtime në kundërpadi kanë si qëllim nga njëra anë realizimin e mbrojtjes së të paditurit ndaj padisë, por nga ana tjetër ato parashtrojnë dhe pretendime që qëndrojnë më vete si padi e veçantë. Kundërpadia, duke qenë një mjet procedural mbrojtës, paraqitet gjatë gjykimit të një padie të iniciuar nga paditësi.

10. Kushtet për pranimin e marrjes në shqyrtim të kundërpadisë janë parashikuar në nenin 160/1 të Kodit të Procedurës Civile, sipas të cilit: *“I padituri ka të drejtë të paraqesë kundërpadi kur kërkitimi i kundërpadisë ka lidhje me atë të padisë ose kur midis tyre mund të bëhet kompensimi”.* Në referim të dispozitës së mësipërme, vihet re se kushtet për paraqitjen e kundërpadisë dhe marrjen e saj në shqyrtim nga ana e gjykatës janë: së pari, pasja lidhje në mes të kërtimeve të padisë dhe të kundërpadisë ose së dyti, kompensimi në mes tyre.

11. Kriteri i parë për të pranuar marrjen në shqyrtim të një kundërpadie është pasja lidhje midis kërkitimit të kundërpadisë dhe atij në padi. Kërkimet e padisë dhe të kundërpadisë kanë lidhje me njëra-tjetrën, atëherë kur faktet që parashtrohen në kundërpadi kanë të bëjnë me po ato fakte të parashtruara në padi, ose edhe kur mbështeten në fakte të tjera të papërmendura në padi, por janë kërtime që varen nga njëri-tjetri në zgjidhjen e tyre. Lidhja midis padisë dhe kundërpadisë nuk duhet parë thjesht formalisht dhe në mënyrë të ngushtë, pasi kërkimet në padi dhe në kundërpadi mund të rrjedhin nga i njëjti titull ose jo, por mjafton që këto kërtime të kenë në themel të secilit të njëjtin raport juridik në mes tyre. E rëndësishme është që të ekzistojë një raport i tillë juridik, në të cilin të vihet në dukje lidhja objektive në mes të padisë dhe të kundërpadisë, raport i cili të jetë i drejtpërdrejtë dhe të bëjë të përshtatshëm dhe të nevojshëm gjykimin e njëkohshëm të këtyre dy kërtimeve në një proces të vetëm.*

12. Kriteri i dytë alternativ që parashikon ligji, me qëllim që gjykata të pranojë marrjen për

* Qëndrim i mbajtur dhe në doktrinën e së drejtës procedurale italiane – Codice di Procedura Civile e Norme Complementari con il commento della giurisprudenza della Cassazione – Milano. Dott. A. Giuffrè Editore, f. 164, 165.

shqyrtim të një kundërpadie, është edhe kompensimi në mes të kërkrimeve të padisë dhe kundërpadisë. Në këtë rast, kërkimet në kundërpadi mund të mos kenë lidhje me kërkimet në padi, mund të mos mbështeten në të njëjtat fakte mbi të cilat mbështet padia, madje mund të mos ketë lidhje me to. E rëndësishme është që këto kërkrime në kundërpadi, të mund të kompensojnë kërkimet e parashtruara në padi.

13. Duke pasur parasysh natyrën juridike të kundërpadisë, si një kërkim i pavarur nga padia, por që paraqitet në të njëjtin gjykim për t'u shqyrtuar bashkë me padinë, mund të qëndrojë më vete dhe rrjedhimisht, mund të shqyrtohet më vete. Megjithatë, jo pa qëllim, ligji e ka parashikuar mundësinë, por jo detyrimin, e shqyrtimit të tyre së bashku në një proces të vetëm dhe të njëkohshëm (*simultaneus processus*). Qëllimi i ligjit në këtë drejtim ka qenë sigurimi i një mënyre efektive mbrojtjeje për të paditurin, që po në atë gjykim të filluar, jo vetëm të kundërshtojë padinë, por edhe të paraqesë kërkrime ndaj paditësit. Po kështu, shqyrtimi së bashku i padisë dhe i kundërpadisë ka të bëjë me shmangien e dhënies së disa vendimeve të ndryshme në lidhje me të njëjtën çështje, e po kështu ka të bëjë edhe me ekonominë gjyqësore për palët dhe dhënien zgjidhje të mosmarrëveshjeve në mes tyre.

14. Nga sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë të analizojnë problemin e kompetencës lëndore të gjykatave për shqyrtimin e tyre, kur këto kanë natyra të ndryshme. Kështu, në lidhje me gjykatën kompetente për shqyrtimin e kundërpadisë të paraqitur në një gjykim të filluar për shqyrtimin e një padie, neni 55 i Kodit të Procedurës Civile ka përcaktuar se: *"Gjykata që shqyrton, gjykon padinë kryesore është kompetente për të shqyrtuar edhe kërkesat dytësore, kundërpadinë ose ndërhyrjen kryesore. Në këtë rast, gjykata merr vendim për bashkimin e tyre në një çështje të vetme"*.

15. Nenet 55 dhe 160 të Kodit të Procedurës Civile, të cilat janë rregullimi procedural në lidhje me padinë dhe kundërpadinë, nuk përcaktojnë kritere mbi natyrën e kërkrimeve që përcaktojnë gjykatën kompetente, e cila do të shqyrtojë kundërpadinë e paraqitur në një gjykim të filluar. Të vetmet kritere të përmendura në këto dispozita janë kushti i lidhjes ose kompensimit me padinë. Në një interpretim formal të normave të mësipërme, në pamje të parë, normat e mësipërme lënë të kuptohet se gjykata bëhet kompetente për shqyrtimin e kundërpadisë për shkak se ka kompetencën për shqyrtimin e padisë dhe si pasojë e lidhjes në mes tyre. Kështu gjykata, edhe sikur të mos jetë kompetente nga pikëpamja lëndore për shqyrtimin e kundërpadisë, bëhet kompetente për shkak se ka kompetencën për shqyrtimin e padisë dhe si pasojë e lidhjes apo i kompensimit që kundërpadia ka me padinë.

16. Megjithatë, Kolegjet vërejnë se, pasi gjykata të vlerësojë nëse kërkimet në kundërpadi kanë ose jo lidhje me kundërpadinë dhe nëse kompensohen në mes tyre, duhet të verifikojë nëse është kompetente për ta gjykuar atë kundërpadi. Neni 41 i Kodit të Procedurës Civile parashikon se: *"Në kompetencë të gjykatës së shkallës së parë janë të gjitha mosmarrëveshjet civile e mosmarrëveshjet e tjera të parashikuara në këtë Kod e në ligje të tjera"*. Në referim të kësaj dispozite, gjykata civile mund të marrë në shqyrtim vetëm çështjet që i janë lënë në kompetencën e saj nga Kodi i Procedurës Civile, e po kështu nga ligje të tjera të cilat bëjnë kompetente këtë gjykatë. Në interpretimin e kundërt të dispozitës së sipërcituar, gjykata civile nuk mund të shqyrtojë mosmarrëveshje që nuk janë në kompetencën lëndore të saj. Pra, pavarësisht se në Kodin e Procedurës Civile nuk thuhet konkretisht në ndonjë dispozitë konkrete, gjykata mund të shqyrtojë një kundërpadi vetëm nëse ka kompetencën lëndore për ta gjykuar atë.

17. Në ndryshim nga Kodi i Procedurës Civile në fuqi, ligji nr. 2625, datë 17.3.1958, "Mbi Kodin e Procedurës Civile të Republikës Popullore të Shqipërisë", e kishte parashikuar shprehimisht që kundërpadia mund të shqyrtohej bashkë me padinë nëse i përkisnin kompetencës lëndore të së njëjtës gjykatë. Konkretisht, neni 37/1 i Kodit të Procedurës Civile, RPSH, parashikonte: *"Gjykata që shqyrton padinë kryesore është kompetente për të shqyrtuar edhe padinë aksesore, kundërpadinë dhe ndërhyrjen kryesore. Për çështjet që janë në kompetencën e gjykatës së qarkut, sipas pikës 5, të nenit 22, të këtij Kodi, nuk mund të shqyrtohen nga gjykata popullore bashkë me padinë kryesore. Në këto raste, gjykata popullore ose mban dhe shqyrton vetë padinë kryesore, ose bashkë me çështjen tjetër ia dërgon për shqyrtim gjykatës kompetente të qarkut"*. Pra sipas kësaj dispozite, kundërpadia paraqitej në gjykatën në të cilën është në zhvillim e sipër procesi për shqyrtimin e padisë ndaj të paditurit. Por nëse për kërkesën e kundërpadisë ishte kompetente një gjykatë e llojit tjetër, rregullimi i sipërcituar nuk kishte vlerë. Në një rast të tillë, i padituri, për kërkesën e tij, duhej të kërkonte mbrojtjen juridike të së drejtës subjektive në gjykatën kompetente.

18. Me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 49/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, situata paraqitet ndryshe nga sa u analizua më sipër, pasi tashmë janë krijuar gjykatat administrative me kompetencë lëndore tërësisht të ndarë. Ky ligj rregullon në tërësi fushën e kompetencave të gjykatës administrative të krijuar me anë të këtij tij, parimet, mënyrën e organizimit dhe të funksionimit, procedurën e gjykimit administrativ, ekzekutimin e vendimeve etj. Neni 7, i ligjit nr. 49/2012, ka përcaktuar rrethin e çështjeve që mund të gjykojë gjykata administrative, si vijon: *a) mosmarrëveshjet që lindin nga aktet administrative individuale, aktet nënligjore normative dhe kontratat administrative publike, të nxjerra gjatë ushtrimit të veprimtarisë administrative nga organi publik; b) mosmarrëveshjet që lindin për shkak të ndërhyrjes së paligjshme ose të mosveprimit të organit publik; c) mosmarrëveshjet e kompetencave ndërmjet organeve të ndryshme administrative në rastet e parashikuara nga Kodi i Procedurave Administrative; ç) mosmarrëveshjet në fushën e marrëdhënieve të punës, kur punëdhënësi është organ i administratës publike; d) kërkesat e paraqitura nga organet administrative për shqyrtimin e kundërvajtjeve administrative, për të cilat ligji parashikon heqjen e lirisë deri në 30 ditë, si një lloj të dënimit administrativ për kundërvajtësin; dh) kërkesat e paraqitura nga kundërvajtësit për zëvendësimin e dënimit administrativ me heqje lirie deri në 30 ditë me dënimin me gjobë”.*

19. Ndërkohë, neni 8/2 i ligjit nr. 49/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative” parashikon se çfarë nuk mund të gjykojë kjo gjykatë, duke përcaktuar se: *“Gjykata administrative nuk shqyrton mosmarrëveshjet; b) shqyrtimi i të cilave, sipas legjislacionit në fuqi, është në kompetencën e një gjykate tjetër”.*

20. Pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, me vendimin unifikues nr. 3, datë 6.12.2013, theksuan ndarjen përfundimtare për sa i përket kompetencës lëndore në mes të gjykatës civile dhe administrative. Ligji nr. 49/2012, ashtu si edhe Kodi i Procedurës Civile, nuk kanë ndonjë dispozitë që të trajtojë problemin e kompetencës lëndore të gjykatës që duhet të shqyrtojë kundërpadinë, nëse kjo e fundit paraqitet në një proces gjyqësor gjatë shqyrtimit të padisë, por që ka natyrë të ndryshme prej saj. Kjo natyrë e ndryshme ndikon në faktin që nëse kërkimi i kundërpadisë do të paraqitej në një gjykim tjetër, të ndryshëm nga ai i padisë, nuk do të mund të shqyrtohej dot në të njëjtën gjykatën ku po shqyrtohet padia, për shkak të moskompetencës lëndore të gjykatës. Pra e thënë ndryshe, nëse kjo kundërpadi do të paraqitej veçmas nga padia në një tjetër gjykim, ajo nuk do të mund të merret në shqyrtim nga gjykata, për shkak se i mungon kompetenca lëndore.

21. Në këtë kuptim, është i nevojshëm një interpretim në tërësi i dispozitave të dy ligjeve që rregullojnë respektivisht veprimtarinë e gjykatave civile dhe atyre administrative, në drejtim të kompetencës lëndore në shqyrtimin e kërtimeve në padi dhe kundërpadi. Problemi që duhet analizuar është kuptimi dhe vlera në aktualitetin e sotëm juridik të nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile.

22. Ligji nr. 49/2012, në mungesë të parashikimeve procedurale të hollësishme, ka rregulluar mënyrën e funksionimit të gjykatave administrative, parimet themelore, procedurën e gjykimit etj. Duke mos e rregulluar në hollësi çdo problem që i takon gjykimit, në këtë ligj është parashikuar mundësia e referimit në Kodin e Procedurës Civile për çështjet të cilat nuk janë rregulluar nga ligji nr. 49/2012, duke vënë kushtin e vetëm që ky rregullim i Kodit të Procedurës Civile të mos bjerë në kundërshtim me normat dhe parimet e ligjit nr. 49/2012. Konkretnisht, në nenin 1, prg. 2 të tij, parashikohet se: *“Dispozitat e këtij ligji plotësohen me parashikimet e Kodit të Procedurës Civile, me përjashtim të rasteve dhe për aq sa ky ligj nuk parashikon ndryshe”.* Në këto kushte, vetë ky ligj, për ato çështje të cilat nuk i ka parashikuar, ka lejuar referimin në Kodin e Procedurës Civile, për aq sa nuk bien ndesh me normat e vendosura nga ligji nr. 49/2012. Në këto kushte, shtrohet i nevojshëm interpretimi ligjor i zbatimit të nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile në lidhje me ndarjen e kompetencës lëndore të gjykatës në atë civile dhe administrative. Pra, në kontekstin e ri ligjor natyrshëm lind pyetja se cili është kuptimi ligjor i nenit 55 në lidhje me zbatimin e tij nga të dy gjykatat, kur ka kërtime, siç janë paditë dhe kundërpaditë e natyrave të ndryshme.

23. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se neni 55 i Kodit të Procedurës Civile, përveçse duhet interpretuar jo në mënyrë formale, duhet parë edhe në kontekstin historik dhe në

situatën ligjore në të cilën është miratuar. Vetë sistemi gjyqësor, përpara datës 4.11.2013, ndahej në gjykata civile dhe gjykata penale. Kodi i Procedurës Civile ka rregulluar në tërësi procedurën e gjykimit civil, i cili ishte i ndarë në seksione të posaçme si administrative, familjare etj. Është e vërtetë se gjykimet e posaçme, si p.sh., ato administrative ishin të rregulluara në mënyrë të veçantë nga gjykimet civile, por rregullat e gjykimit, të drejtat dhe detyrimet e palëve, parimet etj., mbeteshin të njëjtat për të gjitha këto gjykime. Pavarësisht se edhe para krijimit të gjykatave administrative ka pasur brenda të njëjtut gjykim kërkime të natyrës civile dhe të natyrës administrative, gjykata që shqyrtonte padinë, i ka marrë në shqyrtim edhe kërkimet e natyrës tjetër të parashtruara në kundërpadi, për shkak të parashikimit ligjor të nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile. Ajo që duhet theksuar është se bëhet fjalë për të njëjtin ligj procedural, i cili parashikonte të gjithë procesin gjyqësor civil, e po kështu edhe përjashtimet apo rregullimet specifike, përmes dispozitave të gjykimeve të posaçme. Vetë dispozitat e posaçme të Kodit të Procedurës Civile, në lidhje me gjykimet e seksioneve administrative, nuk përmbanin ndonjë rregullim specifik në kundërshtim me nenin 55 të Kodit të Procedurës Civile. Në themel të tyre, të gjitha këto gjykime kishin të njëjtin ligj me anë të të cilit gjykatat civile dhe seksionet e tyre, përfshirë edhe ato administrative, ushtronin aktin në drejtim të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve.

24. Tashmë, situata juridike ka ndryshuar, pasi me miratimin e ligjit nr. 49/2012, bëhet fjalë për dy gjykata tërësisht të ndryshme, me kompetenca të mirëpërcaktuara dhe të ndara lëndore, veprimtaria e të cilave rregullohet në mënyra të ndryshme. Këto dy gjykata, përfundimisht, janë të ndara si në lëndën e gjykimit, rregullimet ligjore që përcaktojnë procedurën e gjykimit të secilës, parimet etj. Në këtë kuptim, në drejtim të rrethit të mosmarrëveshjeve që këto gjykata do të zgjidhin, rregullimi ligjor i nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile vihet në diskutim në kuadër të shqyrtimit të padisë dhe kundërpadisë me natyrë të ndryshme. Gjykatat mund të shqyrtojnë vetëm ato kërkime të palëve, të cilat ligji ia ka lënë në kompetencën e tyre. Në interpretim të kundërt të këtij përfundimi, kërkimet, të cilat shprehimisht ligji i ka përcaktuar në kompetencë të një gjykate, nuk mund t'i shqyrtojë një gjykatë tjetër, pavarësisht lidhjes apo kompensimit që këto kërkime mund të kenë me njëri-tjetrin. Kjo, për arsye se, ligji ia ka hequr të drejtën për të shqyrtuar të tilla kërkime (neni 8/2 i ligjit nr. 49/2012).

25. Për më tepër, neni 23 i ligjit nr. 49/2012 parashikon se: *“Në një kërkesëpadi mund të parashtrohen disa kërkime, në rast se gjykata është kompetente për të gjitha kërkimet ...”*. Të njëjtin rregullim e parashikon edhe neni 159 i Kodit të Procedurës Civile, kur shprehet se *“Në një kërkesëpadi mund të parashtrohen shumë kërkime, në rast se gjykata është kompetente për të gjitha kërkimet ...”*. Në interpretim të këtyre dispozitave, një gjykatë nuk mund të shqyrtojë të gjithë kërkimet e një padie nëse ligji nuk i ka dhënë asaj kompetencën lëndore për t'i gjykuar ato. Si rrjedhim, gjykata duhet të mbajë për shqyrtim vetëm ato kërkime të padisë për të cilat është kompetente.

26. Neni 8/2 i ligjit nr. 49/2012 (siç është përmendur në prg. 17) parashikon se çfarë nuk mund të shqyrtojë gjykata administrative, kur shprehet se gjykata administrative nuk shqyrton mosmarrëveshjet: b) shqyrtimi i të cilave, sipas legjislacionit në fuqi, është në kompetencën e një gjykate tjetër. Ndërkohë, sipas nenit 41 të Kodit të Procedurës Civile, gjykata civile ka të drejtë të shqyrtojë çdo mosmarrëveshje civile e mosmarrëveshjet e tjera të parashikuara në këtë Kod e në ligje të tjera. Pra, sipas këtyre rregullimeve ligjore gjykata administrative nuk mund të shqyrtojë mosmarrëveshjet që ligjet i kanë lënë në kompetencë të gjykatës civile dhe anasjellas. Vetë termi “mosmarrëveshje” që përdor ligji, e ka bazën dhe rrjedh nga konfliktet mes palëve, të cilat lindin kur ato kanë interesa të ndryshme ose të kundërta, të cilat e cenojnë njëra-tjetrën. Megjithatë, këto konflikte në mes palëve shndërrohen në “mosmarrëveshje” në kuptim të ligjit, atëherë kur ato parashtrohen në mënyrën e përcaktuar nga ligji përpara gjykatës, me anë të kërkimeve konkrete, qofshin këto në formën e padisë, kundërpadisë apo edhe të ndërhyrjes kryesore. Nga sa më sipër, gjykata që po gjykon padinë bëhet kompetente për kundërpadinë nëse ligji i ka dhënë të drejtën që të shqyrtojë kërkime të tilla që bëjnë pjesë në kompetencën lëndore të saj. Në të kundërt, nëse kundërpadia ka një natyrë tjetër, të tillë që bën kompetente një tjetër gjykatë, gjykata që e shqyrton padinë nuk mund të thotë se është kompetente për ta shqyrtuar kundërpadinë nisur nga fakti se po shqyrton padinë.

27. Në këtë këndvështrim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se kur i paraqitet kundërpadia, për shkak të lidhjes ose të kompensimit me padinë, përpara se të vlerësojë këto kritere, duhet të verifikojë nëse ligji i ka dhënë asaj të drejtën për t'i dhënë përgjigje kërimit të parashtruar në kundërpadi. Nëse ligji nuk ia ka dhënë të drejtën, pra kompetencën lëndore që të marrë në shqyrtim pretendimet që ngrihen në gjykim me anë të kundërpadisë, ajo nuk mund të bëhet kompetente, pavarësisht lidhjes apo kompensimit që kërkimet e kundërpadisë kanë me kërkimet e padisë.

28. Pra me daljen e ligjit të ri për gjykatat administrative, ligjvënësi ka krijuar tashmë gjykata të posaçme, të cilat nga pikëpamja lëndore do të gjykojnë vetëm çështje administrative. Në mbështetje të analizës së mësipërme, neni 55 i Kodit të Procedurës Civile gjen zbatim vetëm për kundërpadi të cilat kanë kompetencë lëndore të njëjtë me padinë. Pra, gjykata civile do të pranojë për shqyrtim vetëm kundërpadi që janë të natyrës civile, e po kështu gjykata administrative mund të pranojë për shqyrtim vetëm kundërpadi të natyrës administrative. Vetëm pas verifikimit të kompetencës së tyre lëndore, gjykatat do të marrin në shqyrtim kriteret e tjera të pranueshmërisë së padisë, të parashikuara në nenin 55 të Kodit të Procedurës Civile.

29. Një qëndrim të tillë mbajnë edhe legjislacionet e huaja, në vendet që kanë gjykata administrative, si: Italia, Gjermania, Franca etj. Sipas jurisprudencës së këtyre shteteve, gjykata që po shqyrton padinë bëhet kompetente për shqyrtimin e kundërpadisë nëse ekziston lidhja objektive në mes tyre, por gjithmonë kur kundërpadia i përket kompetencës lëndore të asaj gjykate.*

30. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë e çmojnë të rëndësishme çështjen e kompetencës lëndore të gjykatave, për shkak të rëndësisë që ka në zhvillimin e një procesi të rregullt ligjor, një ndër elementet themelore të të cilit është “gjykata e krijuar me ligj”. Në këtë kontekst, fjala “ligj”, sipas nenit 42 të Kushtetutës, përfshin edhe legjislacionin për krijimin dhe kompetencën e gjykatave, ku kompetenca për gjykimin e “mosmarrëveshjeve” administrative i është caktuar vetëm gjykatës administrative, ashtu siç mosmarrëveshjet civile mund t'i shqyrtojë vetëm gjykata civile. Nëse një gjykatë nuk ka kompetencë lëndore për të shqyrtuar një kundërpadi si një kërkim i ngritur në një gjykim, sipas legjislacionit përkatës, kjo gjykatë nuk është “e krijuar me ligj” sipas kuptimit të nenit 42/2 të Kushtetutës dhe nenit 6/1 të Konventës. Është qëndrim i konsoliduar tashmë i jurisprudencës se mosrespektimi i ligjit procedural lidhur me kompetencën lëndore, përbën një cenim të rëndë të rendit kushtetues dhe juridik, si cenim të drejtpërdrejtë të procesit të rregullt ligjor, shkelje e cila bie ndesh me pikën 2 të nenit 42 të Kushtetutës.

31. Në lidhje me këtë përfundim, Gjykata Kushtetuese ka një praktikë të konsoliduar. Kështu, kjo gjykatë, ndërmjet të tjerave, në vendimet nr. 41, datë 29.12.2005, nr. 14, datë 17.4.2007 dhe nr. 11, datë 23.4.2009 ka disponuar se shprehja “*gjykatë ... e caktuar me ligj*” në nenin 42/2 të Kushtetutës, *mbulon jo vetëm bazën ligjore për vetë ekzistencën e gjykatës, por edhe kompozimin e trupit gjykues të ngarkuar për shqyrtimin e çdo çështjeje konkrete*”.

Po në lidhje me rëndësinë e respektimit të kompetencës lëndore, Gjykata Kushtetuese shprehet edhe se shqyrtimi i një çështjeje “*... nga një gjykatë jo kompetente nuk përbën në çdo rast vetëm një shkelje procedurale, por ka të bëjë edhe me respektimin e së drejtës kushtetuese për t'u gjykuar nga një gjykatë e caktuar me ligj. Marrja nga një gjykatë e kompetencës që i takon me ligj një gjykate tjetër mund të bëhet vetëm nëse e lejon ligji dhe vetëm nga gjykatat që ai cakton*”. Më tej, Gjykata Kushtetuese arrin në përfundimin se: “*Mosrespektimi i*

* Sipas jurisprudencës italiane, kundërpadia që nuk e përjashton kompetencën lëndore të gjyqtarit që po shqyrton padinë, mund të pranohet kur kërkimet e kundërpadisë varen nga i njëjti titull që janë në themel të padisë, por mund të kenë edhe tituj të ndryshëm mbi të cilët bazohen, por mjafton që të kenë lidhje objektive në mes tyre (Cass., 7 Marzo 1985, N. 1873).

Kur kundërpadia i përket kompetencës lëndore të një gjyqtari tjetër, gjykimi i njëkohshëm i tyre) (*il simultaneus processus*), i parashikuar në nenin 36 të K.Pr.Civile, nuk mund të vazhdojë nga gjyqtari kompetent për shqyrtimin e padisë. Në një rast të tillë të derogohet nga kriteri i përgjithshëm i kompetencës për shkak të lidhjes në mes të këtyre kërtimeve dhe secila duhet të paraqitet dhe shqyrtohet nga gjyqtari kompetent sipas rregullave të zakonshme, me pasojën e ndarjes së gjykimeve të lidhura ... (Cass., 28 Giugno 1975, N. 2567).

Po kështu, në vendimin Cass., 7 Febbraio 1996, gjykata është shprehur se ... në rastin e kundërpadisë së paraqitur nga i padituri që e tejkalon kompetencën në vlerë të gjykatës që po shqyrton padinë, ai duhet të vendosë ndarjen e çështjeve, duke mbajtur çështjen të cilën e ka në kompetencë ekskluzive dhe duke ia dërguar kundërpadinë, gjykatës kompetente për vlerën e atij kërkit.

kompetencës lëndore e bën vendimin gjyqësor absolutisht të pavlefshëm dhe pretendimi për respektimin e kësaj kompetence mund të ngrihet si nga palët në çdo fazë të procesit ... gjykimi i një çështjeje në kompetencën lëndore të një gjykate tjetër përbën “një proces jo të rregullt ligjor në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës dhe nenit të 6/1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut”. Së fundi, Gjykata Kushtetuese është shprehur në mënyrë të qartë dhe direkte se “Gjykata e Lartë, si organi më i lartë i pushtetit gjyqësor, ka për detyrë funksionale që të mbajë të gjitha gjykatat brenda kufijve të kompetencave të tyre (sidomos kompetencës lëndore) Pretendimi i mungesës së kompetencës lëndore është i rëndësishëm për verifikimin e kushtetutshmërisë së procesit të zhvilluar në ato gjykata”.

32. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në interpretimin unifikues se: ***Nëse në një gjykim civil paraqitet një kundërpadi e natyrës administrative, gjykata që po shqyrton padinë nuk mund të shqyrtojë këtë kërkim të të paditurit për shkak të mungesës së kompetencës lëndore të gjykatës që po shqyrton padinë. Nëse në një gjykim administrativ paraqitet një kundërpadi e natyrës civile, gjykata që po shqyrton padinë nuk mund të marrë në shqyrtim edhe kundërpadinë, për shkak se i mungon kompetenca lëndore e saj.****

33. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vërejnë se mbështetur në rregullimet ligjore, i njëjti standard interpretimi vlen edhe për gjykatën që do të shqyrtojë kërkimet e një padie, kur këto kërtime kanë natyrë të ndryshme me njëri-tjetrin, të tilla që përcaktojnë kompetencë lëndore të gjykatave të veçanta. Pavarësisht se një çështje e tillë nuk është shtruar për unifikim, Kolegjet çmojnë se duhet marrë në shqyrtim prej tyre, pasi është rrjedhojë logjike e interpretimit të kryer në këtë vendim, lidhur me padinë dhe kundërpadinë që janë të natyrave të ndryshme.

34. Neni 23, i ligjit nr. 49/2012, parashikon se: “Në një kërkesëpadi mund të parashtrohen disa kërtime, në rast se gjykata është kompetente për të gjitha kërkimet ...”. Të njëjtin rregullim e parashikon edhe neni 159 i Kodit të Procedurës Civile, kur shprehet se “Në një kërkesëpadi mund të parashtrohen shumë kërtime, në rast se gjykata është kompetente për të gjitha kërkimet...”. Në interpretim të kundërt të këtyre dispozitave, në një kërkesëpadi nuk mund të parashtrohen kërtime që nuk hyjnë në kompetencën lëndore të gjykatës së cilës i drejtohet kërkesëpadia. Nëse këto kërtime të natyrave të ndryshme parashtrohen në një kërkesëpadi, në kuptim të dispozitave ligjore të mësipërme, rregullimit ligjor të ndryshëm, parimeve të ndryshme të gjykimit civil dhe atij administrativ, gjykata ku këto kërtime paraqiten nuk mund t’i gjykojë të gjitha. Në këto kushte, pavarësisht faktit nëse këto kërtime janë një bashkim i thjeshtë apo i ndërruarur i tyre, gjykata ku ato janë paraqitur është e detyruar që t’i ndajë dhe të shpallë moskompetencën për ato kërtime të cilat ligji i ka përcaktuar në kompetencën lëndore të një gjykate tjetër.

35. Në koherencë me arsyetimin e kryer më lart, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se praktika gjyqësore e deritanishme e njëzuar me vendimin nr. 4, datë 10.12.2013 do të duhet të ndryshohet edhe për çështjet me kërtime të përziera. Kërkimet e natyrave të ndryshme civile dhe administrative, si ato të parashtuara në kundërpadi, e po ashtu edhe ato të parashtuara me anë të padisë, tashmë nuk mund të gjykohen më së bashku, pasi ligji ka përcaktuar që duhen gjykuar nga gjykata të ndryshme.

36. Konkretisht, në vendimin nr. 4, datë 10.12.2013, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, është njëzuar praktika, si më poshtë:

“A. Kur në objektin e gjykimit ka disa kërtime si të natyrës civile dhe administrative dhe këto kërtime konstatohen nga gjykata se janë një bashkim i thjeshtë i tyre, atëherë referuar nenit 61 dhe 159 të Kodit të Procedurës Civile dhe 13 dhe 2 të ligjit nr. 49/2012, gjykata duhet të veçojë objektet që nuk janë në kompetencën e saj lëndore duke ia kaluar ato gjykatës kompetente.

B. Kur në objektin e gjykimit ka disa kërtime si të natyrës civile dhe administrative dhe këto kërtime konstatohen nga gjykata se janë një bashkim i ndërruarur mes tyre, atëherë referuar nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile dhe nenit 24 të ligjit nr. 49/2012 dhe zbatimit të parimit “lex specialis derogat generali”, gjykata kompetente është si më poshtë:

- kur në objektin e gjykimit pala paditëse ndër të tjera ka për objekt kundërshtimin e një akti administrativ dhe nga pasojat e aktit prodhohen pasoja civile në çdo rast, kompetente është gjykata administrative;

- kur një ndër objektet e gjykimit është një kërkim me natyrë civile, por që është i lidhur ngushtë me aktin

* Kundër këtij qëndrimi të arritur lidhur me çështjen e parë të shtruar për unifikim, janë shprehur kundër gjyqtarët: Mirela Fana, Medi Bici, Artan Broci.

administrativ dhe pasojat e këtij akti kanë ardhur nga vullneti shtetëror, atëherë përsëri gjykatë kompetente është gjykata administrative;

- kur objektet e tjera të padisë jo të natyrës së mosmarrëveshjes administrative janë të ndërruar nga pasojat e aktit administrativ dhe në këtë rast kjo të çon te kompetenca e gjykatës administrative.

37. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se pavarësisht diferencës së pakët kohore në mes të këtyre dy vendimeve njësuese, duke pasur për bazë vijimësinë e deritanishme të praktikës gjyqësore, problemet që kanë rezultuar me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 49/2012, të cilat janë përmendur edhe më lart, fakti se praktika në lidhje me gjykimet administrative është akoma e pakonsoliduar, ka vend për të ndryshuar vendimin nr. 4, datë 10.12.2013, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, lidhur me mënyrën e shqyrtimit nga gjykatat, të kërtimeve me natyra të ndryshme brenda një padie.

38. Kushtetuta e RSH-së, në nenin 141/2 njeh vetëm dy forma të vendosjes së precedentëve nga Gjykata e Lartë: njësimin e praktikës gjyqësore dhe ndryshimin e kësaj praktike. Vetë sistemi gjyqësor ka si funksion të tijin interpretimin e ligjeve duke i aplikuar ato në lidhje me rrethanat e një çështjeje konkrete. Vendimet njësuese apo ndryshuese të praktikave të mëparshme të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë ligj për gjykatat në gjykimin e rasteve të ngjashme. Këto vendime janë reflektim i praktikës gjyqësore të gjykatave të faktit, ose edhe të vetë Gjykatës së Lartë, e po kështu edhe reflektim i ndryshimeve ligjore. Vetë praktika e Gjykatës së Lartë mund të evoluojë, duke reflektuar problematikat e sistemit gjyqësor, e po kështu në funksion të sigurisë juridike, interpretimit dhe aplikimit sa më të drejtë dhe koherent të ligjit, vetë kjo gjykatë mund të ndryshojë praktikën e saj. Ndryshimi i praktikës gjyqësore është standard i njohur në të gjitha vendet e tjera, e po kështu ndiqet edhe nga vetë Gjykata e Strasburgut. Konkretisht, me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 49/2012, fakti që në gjykime të ndryshme ka padi që përmbajnë kërtime të natyrave të ndryshme, ka sjellë një ngërc të madh në sistemin gjyqësor, me shumë mosmarrëveshje kompetencash në mes gjykatave të natyrave të ndryshme. Në këtë kuptim Kolegjet vlerësojnë se ndryshimi i praktikës gjyqësore është i nevojshëm dhe i diktuar nga praktika gjyqësore.

39. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë e ndryshojnë interpretimin njësues të dhënë ligjit nr. 49/2012, në prg. 46, pikat “A” dhe “B” të vendimit nr. 4, datë 10.12.2013, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë*, si vijon:

Kur në objektin e gjykimit të një çështjeje ka disa kërtime si të natyrës civile dhe administrative, këto kërtime pavarësisht faktit nëse kanë një lidhje të thjeshtë në mes tyre, apo janë edhe të ndërruara nga njëra-tjetra, referuar neneve 61 dhe 159 të Kodit të Procedurës Civile dhe 13 dhe 23 të ligjit nr. 49/2012, gjykata duhet të veçojë kërkimet që nuk janë në kompetencën e saj lëndore, duke ia kaluar ato gjykatës kompetente.

II. Në lidhje me çështjen e dytë të shtruar për unifikim

40. Çështja e dytë që u shtrua për unifikim ka të bëjë me: Si do të veprohet në lidhje me kompetencën lëndore të gjykatës në lidhje me shqyrtimin e kundërpadisë, në gjykimin në shkallë të parë, apel dhe Gjykatë të Lartë, për çështjet në të cilat kundërpadia është paraqitur para datës 4.11.2013.

41. Një trajtim i tillë vërehet se kërkon vëmendje nga ana e Kolegjeve të Bashkuara, nisur nga disa faktorë. Pas datës 4.11.2013, për shkak të hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012, çdo çështje e natyrës administrative, pavarësisht gjendjes dhe shkallës së gjykimit, i kaloi gjykatave administrative. Siç është analizuar edhe në vendimin nr. 3, datë 6.12.2013, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, gjykata civile nuk mund të shqyrtonte më të tilla çështjeje, për shkak se ligji nr. 49/2012 ia hoqi kompetencën dhe ia kaloi gjykatave administrative. Këtyre gjykatave i kaluan edhe çështjet që ishin akoma në proces, nisur nga fakti se ligji nr. 49/2012 nuk kishte parashikuar me anë të ndonjë dispozite transitorie se cili ishte ligji i zbatueshëm procedural në lidhje me çështjet, gjykimi i të cilave nuk kishte përfunduar akoma.

42. Pavarësisht sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se ndarja për shkak të kompetencës lëndore e kërtimeve të natyrave të ndryshme brenda një padie ose ndarja po për këtë shkak e kundërpasive me natyrë të ndryshme nga padia, kur këto kërtime janë paraqitur përpara datës

* Pika C e këtij paragrafi ka mbetur e pandryshuar.

4.11.2013, nuk do të sillte pasoja pozitive në lidhje me zhvillimin e procesit gjyqësor në tërësi dhe do të sillte vështirësi që do të ndikonin në zhvillimin e një procesi të rregullt ligjor.

43. Situata faktike e çështjeve në të cilat kërkimet në padi ose kundërpadi janë paraqitur përpara datës 4.11.2013, të cilat janë në gjykim e sipër nëpër gjykata, është e tillë që këto gjykime mund të jenë në përfundim të shqyrtimit gjyqësor, gjykimi i tyre edhe mund të ketë përfunduar në shkallë të parë dhe mund të jenë duke u gjykuar në shkallë të tjera. Duhet pasur parasysh se janë të shumta çështjet e tilla në të cilat padia ka disa kërtime, të tilla që në kuptim të përcaktimit të kompetencës lëndore, pas datës 4.11.2013, i përkasin gjykatave të ndryshme. Kjo për shkak se rregullimi ligjor i mëparshëm nuk i evidentonte ndarjet e krijuara me ligjin nr. 49/2012 dhe parashtrimi i kërtimeve të tilla nuk krijonte ndonjë problem në kuadër të kompetencës lëndore të gjykatës. Në të tilla kushte, ndarja e këtyre çështjeve me arsyetimin se gjykata ku janë paraqitur nuk është kompetente për vazhdimin e shqyrtimit të gjitha kërtimeve, do të paraqiste një sërë problematikash. Në të njëjtën kohë nuk do t'i shërbente as interesave të drejtësisë dhe të qytetarëve, në drejtëm të dhënies së një vendimi brenda një afati të arsyeshëm kohor. Pavarësisht se kërkimet e një kundërpadie apo kundërpaditë, të cila për shkak të ligjit nr. 49/2012 nuk mund të jenë më në kompetencë të gjykatës ku janë paraqitur, në kohën e parashtrimit të tyre, gjykata e cila ka qenë kompetente për marrjen e tyre në shqyrtim dhe në respektim të parimit "*perpetuatio fori*" do të vazhdojë gjykimin e tyre.

44. Kolegjet e Bashkuara theksojnë se nëse këto çështje ndahen në një moment të tillë, duhet pasur parasysh pasoja që sjell kjo ndarje. Kalimi i çështjeve nga një gjykatë në tjetrën, për shkak të kompetencës lëndore, siç ishte kalimi i çështjeve në gjykatën administrative pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012, ka një tjetër natyrë dhe problematikë nga ndarja e kërtimeve të ndryshme në një çështje. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se pamundësia e ndarjes së kërtimeve të ndryshme në një çështje të paraqitur në gjykatë para datës 4.11.2013, paraqitet në disa aspekte që do të trajtohen më poshtë.

45. Së pari, nëse çështja ka përfunduar në shkallë të parë nuk mund të ndahet në gjykatë të apelit e aq më pak në Gjykatë të Lartë. Do të përbënte nonsens juridik që dy gjykata të ndryshme të vendosin mbi të njëjtin vendim të shkallës së parë, duke e copëzuar atë. E thënë ndryshe, gjykata e apelit civil të vendosë në lidhje me një pjesë të arsyetimit dhe të dispozitivit të shkallës së parë dhe gjykata administrative e apelit, në lidhje me pjesën e mbetur. Nga ana tjetër, nuk mund të mendohet ndjekja e standardeve të ndryshme, në lidhje me ndarjen e çështjeve në shkallë të ndryshme gjykimi. E thënë ndryshe, nuk mund të ndahen kërkimet e natyrave të ndryshme gjatë gjykimit të çështjes që vijon në shkallë të parë, ndërsa në gjykata më të larta të gjykohen së bashku. Një diferencim i tillë do të shkonte përtej interpretimit të ligjit në kuadër të njësimi të praktikës dhe dhënies së drejtësisë në mënyrë të njëjtë në të gjitha shkallët e gjykimit. Në parim nuk ka një parashikim ligjor që të vendosë standarde të ndryshme në lidhje me procedurat e gjykimit.

46. Së dyti, kërkimet brenda një padie mund të jenë të tilla që kanë natyrë të ndërvarur nga njëra-tjetra dhe dhënia zgjidhje e një kërkitimi varet nga përfundimi i tjetrit. Në këto kushte, do të pezullohej njëri nga gjykimet deri në zgjidhjen përfundimtare me vendim të formës së prerë të kërkitimit tjetër, duke sjellë një zvarritje të pajustificuar të gjykimeve, kur tashmë ato janë pranuar të gjykohen së bashku. Palët ndërgjyqëse në gjykimin e filluar në kohën që nuk kishte hyrë akoma në fuqi ligji nr. 49/2012, presin përgjigje nga gjykata brenda një afati të arsyeshëm në lidhje me kërkimet e tyre. Qëllimi i ligjvënësit me miratimin e ligjit nr. 49/2012, nuk ka qenë zvarritja e gjykimeve, por përkundrazi përshpejtimi i tyre, duke pasur parasysh vetë procedurën dhe afatet kohore të shkurtra në lidhje me gjykimet administrative.

47. Vonesat që sjell ndarja e kërtimeve të natyrave të ndryshme në një çështje, cenojnë stabilitetin dhe sigurinë e marrëdhënieve juridike në mes të subjekteve të së drejtës. Nga ana tjetër, ato kufizojnë të drejtën e shtetasve për një gjykim brenda një afati të arsyeshëm, si pjesë e të drejtës për një proces të rregullt ligjor. Në kuadër të KEDNJ-së, është detyrim i shteteve garantimi i afatit të arsyeshëm kohor të gjykimit të një çështje, me qëllim mbrojtjen të gjitha palëve ndërgjyqëse nga vonesat e gjata procedurale dhe dhënien fund të pasigurisë së interesave të shtetasve.

48. Në vendimin njësuës nr. 3, datë 6.12.2013, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë shprehur se: “Parimi i gjykatës së caktuar me ligj, i të drejtës së ankimit, si dhe i sigurisë juridike janë ngushtësisht të lidhura me njëra-tjetrën. Si element i sigurisë juridike, mbrojtja e pritshmërive të ligjshme nga rendi juridik ka të bëjë me të drejtën që kanë personat fizikë dhe juridikë për të gëzuar pasojat e pritshme të rendit juridik në fuqi në kohën kur ata ushtrojnë të drejtat e tyre të ligjshme. Për më tepër, kur këtyre personave i vijjnë pasoja të pafavorshme nga ndryshimi i legjislacionit, ky i fundit nuk mund të veprojë me efekt prapaveprues. Parimi i përgjithshëm është se masat me efekte të pafavorshme dhe njëkohësisht prapavepruese janë të ndaluara dhe përjashtimet mund të parashikohen vetëm në rastet kur synohen të mbrohen interesa publike më të larta dhe në raste të përcaktuara qartë nga ligjvënësi” (shih prg. 27). Njëkohësisht, Gjykata Kushtetuese është shprehur se: “...ligjvënësi duhet të mbajë parasysh se një situatë të rregulluar më parë, parimisht mund ta ndryshojë vetëm nëse kjo sjell pasoja pozitive për subjektet përfituese dhe jo kur ndryshimi i akteve e përkeqëson situatën, pra i heq subjekteve fituese një të drejtë të fituar më parë.....” (Shih vendimin nr. 2/2013; vendimin nr. 9/2007 të Gjykatës Kushtetuese).

49. Është e rëndësishme të theksohet se një interpretim i tillë kryhet për shkak të një situate kalimtare dhe të përkohshme, për një kategori të caktuar çështjesh, duke mbajtur parasysh parimin e sigurisë juridike, përfundimin e gjykimit brenda një afati të arsyeshëm kohor në kuptim të nenit 6 të KEDNJ-së, si dhe parimin e pritshmërive të ligjshme të shtetasve. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë se në lidhje me çështjet e përmendura më sipër gjykimi duhet të vazhdojë në të njëjtën gjykatë, pa u lidhur me ndryshimet e mëvonshme të kompetencës lëndore të gjykatës në lidhje me disa prej kërtimeve në padi apo kundërpadi.

50. Në vijim të kësaj analize, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në konkluzionin njësuës se:

i) Çështjet në të cilat gjatë gjykimit është paraqitur një kundërpadi, e cila ka natyrë të ndryshme nga ajo e padisë (respektivisht administrative ose civile), në rast se kundërpadia është paraqitur në gjykatë para datës 4.11.2013, do të vazhdojnë të gjykohen në gjykatën kompetente për shqyrtimin e padisë, si në gjykimin në shkallë të parë, gjykatë të apelit apo Gjykatë të Lartë;

ii) Çështjet të cilat në objektin e tyre kanë disa kërtime si të natyrës civile dhe administrative, kërtime të cilat janë paraqitur përpara datës 4.11.2013, do të vazhdojnë të gjykohen në gjykata ku ato janë paraqitur.*

51. Në këtë aspekt, problem i cili duhet trajtuar dhe që kërkon vëmendje është edhe ligji mbi bazën e të cilit gjykatat do të vazhdojnë shqyrtimin e këtyre çështjeve dhe do t'i zgjidhin ato.

52. Neni 72 i ligjit nr. 49/2012 ka parashikuar se: “1. Në datën e fillimit të funksionimit të gjykatave administrative hyjnë në fuqi ndryshimet e mëposhtme: a) në ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996 “Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar; iii) nenet nga 324 deri në 333 shfuqizohen”. Në referim të kësaj dispozite transitorie të ligjit nr. 49/2012, vërehet se janë shfuqizuar dispozitat ligjore në të cilat mbështetej vendimarrja e gjykatës në lidhje me gjykimin e çështjeve administrative. Prandaj nga ana e gjykatave civile do të vazhdojë gjykimi i çështjes në tërësi duke zbatuar rregullat e procesit gjyqësor civil. Megjithatë, duke pasur parasysh se gjykatat civile, për shkak të situatës kalimtare, do të shqyrtojnë edhe disa kërtime që mund të jenë kërtime të padisë ose të kundërpadisë, të cilat janë të natyrës administrative, për dhënien zgjidhje të këtyre kërtimeve ato do të zbatojnë për aq sa munden, pa i rënë ndesh procedurës së gjykimit civil dhe pa vështirësuar gjykimin e çështjes, rregullat e gjykimit administrativ. Në këtë kuptim, pa cenuar rregullat e gjykimit civil, në lidhje me mënyrën e zgjidhjes së këtyre kërtimeve me natyrë administrative, gjykatat civile do të mbajnë parasysh parashikimet e nenit 40 të ligjit nr. 49/2012. Po kështu e kundërta, edhe gjykatat administrative që për shkak të kësaj situate kalimtare do të gjykojnë kërtime të natyrës civile, do të mbajnë parasysh rregullat e Kodit të Procedurës Civile. Këtu bëhet fjalë për ato çështje që u kanë kaluar gjykatave administrative nga vendimi nr. 3, datë 6.12.2013, i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë dhe që krahas padive me natyrë administrative, kanë edhe kundërpadi apo kërtime me natyrë civile. Për shkak të dallimeve që kanë gjykimi administrativ me gjykimin civil, duke filluar që te barra e provës, mënyra e gjykimit të

* Në lidhje me këtë çështje kanë shprehur mendimin e tyre kundër gjyqtarët Ardian Dvorani, Ardian Nuni, Aleksandër Muskaj, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Artan Zeneli.

çështjes, vendimi që merret etj., gjykatat, deri në ezaurimin e kësaj situate kalimtare do të vazhdojnë të gjykojnë sipas ligjit që rregullon kompetencën e tyre lëndore, pra gjykatat civile sipas Kodit të Procedurës Civile dhe gjykatat administrative sipas ligjit nr. 49/2012.

III. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes

53. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vërejnë se kërkitimi i padisë së ngritur nga ana e paditëses Marjana Përmuca ka të bëjë me të drejtën e pronarit për kërkimin e sendit nga posedues të paligjshëm, e drejtë kjo me natyrë private. Ndërkohë, kundërpadia ka të bëjë me pretendimin e të paditurit Gjok Shota, se titulli i pronësisë së paditëses, e konkretisht akti i marrjes së tokës në pronësi është i pavlefshëm, duke kërkuar edhe kthimin e palëve në gjendjen e mëparshme.

54. Në vendimin nr. 2, datë 10.3.2014, Kolegjet e Bashkuara janë shprehur se: "... mosmarrëveshjet që burojnë nga aktet e marrjes së tokës në pronësi, që kanë të bëjnë me kundërshtimin e tyre, janë të natyrës administrative, pavarësisht natyrës civile të pasojave që akti i dhënies së tokës në pronësi apo përdorim ka sjellë për palët e interesuara" (prg. 24). Nga shqyrtimi i dosjes gjyqësore, rezulton se i padituri Gjok Shota e ka ngritur kundërpadinë në muajin shtator 2013. I padituri e ka paraqitur kundërpadinë në gjykatën ku po gjykohej padia, brenda të njëjtit proces gjyqësor, në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Krujë.

55. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Krujë me vendimin nr. 36, datë 5.2.2014, ka vendosur të shpallë moskompetencën e saj në lidhje me këtë çështje dhe dërgimin e akteve Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, si gjykata kompetente në zgjidhjen e çështjes. Në këtë vendim, gjykata ka arsyetuar se gjykimi i kundërpadisë ka natyrë administrative dhe ky objekt është primar në raport me objektin e padisë, prandaj kompetenca lëndore i takon gjykatës administrative.

56. Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë, me vendimin e seancës përgatitore të datës 26.2.2014, ka vendosur të ngrejë çështjen e mosmarrëveshjes për kompetencë para Gjykatës së Lartë, duke arsyetuar se mosmarrëveshja në mes të palëve është e natyrës civile, pasi kërkitimi i padisë lidhet me të drejtë të pronësisë dhe pikërisht me padinë e rivendikimit të parashikuar nga neni 296 i Kodit Civil. Sipas kësaj gjykate, në referim të interpretimit unifikues të dhënë në vendimin nr. 4, datë 10.12.2013, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, çështja duhet gjykuar nga gjykata civile.

57. Në mbështetje të analizës së deritanishme dhe qëndrimit unifikues, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se nisur nga fakti se kundërpadia është paraqitur përpara datës 4.11.2013 në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Krujë, shqyrtimi i padisë dhe i kundërpadisë do të vazhdojë të kryhet së bashku, në një gjykim të vetëm. Gjykata kompetente që do të shqyrtojë çështjen do të jetë gjykata civile, pra Gjykata e Rrethit Gjyqësor Krujë, e cila e kishte kompetencën për shqyrtimin e kundërpadisë në momentin e paraqitjes së saj.

58. Nisur nga sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se vendimi nr. 36, datë 5.2.2014, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Krujë duhet prishur dhe çështja duhet dërguar në po atë gjykatë për vazhdimin e gjykimit.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 485/c të Kodit të Procedurës Civile,

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 36, datë 5.02.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Krujë dhe dërgimin e çështjes për vazhdimin e gjykimit në po atë gjykatë.

Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Xhezair Zaganjori (kryesues), Guxim Zenelaj, Edmond Islamaj, Shkëlzen Selimi, Tom Ndrecka, Admir Thanza, Artan Broci

Anëtarë kundër: Ardian Nuni, Ardian Dvorani, Aleksandër Muskaj, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Artan Zeneli

Anëtarë kundër pjesërisht: Mirela Fana, Medi Bici

MENDIM PAKICE

Ne gjyqtarët **Artan Broci** dhe **Medi Bici** nuk jemi dakord në lidhje me **pikën e parë** të unifikimit në vendimin nr. 3, datë 28.4.2014, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, për arsyet si më poshtë vijojnë:

Çështja u tërhoq për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara për të orientuar e udhëhequr praktikën gjyqësore për zbatimin e njëlojtë dhe të përpiktë të normave të së drejtës procedurale, lidhur me konfliktet e kompetencës lëndore, në lidhje me pyetjet:

Nëse në një gjykim civil paraqitet një kundërpadi e natyrës administrative ose e kundërta (në një gjykim administrativ paraqitet një padi e natyrës civile), si do të veprojë gjykata në lidhje me kompetencën lëndore për shqyrtimin e këtyre kërtimeve?

Si do të veprohet në lidhje me kompetencën lëndore në gjykimin në shkallë të parë, apel dhe Gjykatë të Lartë, për çështjet në të cilat kundërpadija është paraqitur dhe pranuar për t'u marrë në shqyrtim para datës 4.11.2013? Po në rastet kur kundërpadija është paraqitur para datës 4.11.2013, por gjykata ka pranuar të marrë (ose e merr) në shqyrtim kundërpadinë pas kësaj date?

I. Në lidhje me tërheqjen e çështjes për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara

Ne si gjyqtarë të pakicës vlerësojmë se, referuar legjislacionit aktual, i cili rregullon rastet e dërgimit të një çështjeje për gjykim në Kolegjet e Bashkuara, në kontekstin e çështjes konkrete të dërguar nga ana e Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë (*mosmarrëveshje kompetencash*), ajo nuk është një prej rasteve të parashikuara për dërgim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për unifikimin e praktikës. Në këtë përfundim arrijmë pas një interpretimi sistematik, literal dhe logjik të të gjithë kuadrit ligjor që rregullon dërgimin e çështjes për gjykim pranë Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Neni 141/2 i Kushtetutës disponon se “Për njësimin ose ndryshimin e praktikës gjyqësore, Gjykata e Lartë ka të drejtë të tërheqë për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore.”

Ligji “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, në nenin 14 të tij parashikon çështjet që gjykohen në Kolegjet e Bashkuara, të cilat janë: “...a) rastet e parashikuara në Kodin e Procedurës Civile dhe Kodin e Procedurës Penale; b) ankimet kundër vendimeve të Këshillit të Lartë të Drejtësisë; c) kërkesat për njësimin dhe ndryshimin e praktikës”.

Kodi i Procedurës Civile, në nenin 481 të tij, me titull “**Shqyrtimi në Kolegjet e Bashkuara**”^{*} parashikon se: “Kryetari i Gjykatës së Lartë mund të vendosë që gjykata të shprehet në Kolegje të Bashkuara **për rekurse të paraqitura nga palët, për të cilat ka praktika të ndryshme e të mëparshme në kolegjet e thjeshta**. Në këto raste Kryetari i Gjykatës së Lartë cakton relatorin dhe datën e shqyrtimit të rekursit”.

Nga interpretimi i dispozitave të mësipërme, rezultojnë disa përfundime sikurse janë se: i) është e drejta e Gjykatës së Lartë të tërheqë për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore për njësimin apo ndryshimin e praktikës së deritanishme; ii) rastet janë përcaktuar shprehimisht në nenin 14 të ligjit “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, dhe iii) saktësimi i detyrave dhe; rolit të Kryetarit të Gjykatës së Lartë, i cili mund të vendosë që gjykata të shprehet në Kolegje të Bashkuara: a) **për rekurse të paraqitura nga palët**, b) rekurse për të cilat **ka praktika të ndryshme e të mëparshme në kolegjet e thjeshta**.

Në rastin konkret nuk ndodhemi përpara një rekursi dhe aq më pak përpara praktikave të ndryshme të Kolegjeve të Gjykatës së Lartë, pasi vetë Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë iu është referuar rasteve të paraqitura për shqyrtim dhe qëllimi ka qenë shmangia në të ardhmen e qëndrimeve të ndryshme.

Ky arsyetim nuk gjen mbështetje ligjore, pasi ne vlerësojmë se para se të ndërmerret një iniciativë ligjore nga autoritetet kompetente për të thirrur Kolegjet e Bashkuara për njësimin ose ndryshimin e praktikës gjyqësore duhet të ekzistojë një praktikë gjyqësore (dhe jo raste), qoftë e gabuar apo qoftë kontradiktore, në mënyrë që Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë ta unifikojnë, ta njësojnë apo

^{*} Shfuqizuar fjalia e fundit e paragrafit të dytë me vendimin nr. 46/1999, të Gjykatës Kushtetuese; ndryshuar titulli, shfuqizuar paragrafi me ligjin nr. 8812, datë 17.05.2001, neni 90.

ta ndryshojnë atë. Ky parashikim kushtetues mbron Gjykatën e Lartë ndaj pritjes për “ndërhyrje” kundrejt së drejtës ekskluzive të pushtetit ligjvënës për të bërë ligj dhe së drejtës ekskluzive të pushtetit gjyqësor për të interpretuar ligjin edhe kur ky është kontradiktë, i paqartë apo mungon (*shiko nenin 1, paragrafi i dytë i Kodit të Procedurës Civile*).

Në vlerësojmë se kjo çështje nuk duhej dërguar për gjykim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë referuar edhe ligjit nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, ku në nenin 13 të tij është parashikuar rregullimi specifik i mosmarrëveshjeve të kompetencave (*midis gjykatave*), lëndore, funksionale dhe tokësore.

Në pikën e parë të nenit 13 parashikohet se: “Moskompetenca lëndore dhe funksionale ngrihet edhe kryesisht në çdo gjendje dhe shkallë të shqyrtimit”.

Më tej në pikën 6 parashikohet se: “Mosmarrëveshjet zgjidhen nga Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, i cili **vendos në dhomë këshillimi me tre gjyqtarë** brenda 10 ditëve nga data e marrjes së akteve. Vendimi u njoftohet menjëherë gjykatave në mosmarrëveshje dhe palëve”.

Nga përmbajtja e paragrafit të sipërcituar, rezulton i shprehur qartë vullneti i ligjvënësit për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve në lidhje me kompetencën, qoftë kur paraqitet nga gjykatat dhe qoftë kur kemi ankim të palëve. Vendimmarja e Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë për tërheqjen e çështjes në Kolegjet e Bashkuara nuk gjen mbështetje ligjore dhe si e tillë ajo është e pabazuar në ligj.

Për sa më sipër, çështjes së dërguar në Kolegjet e Bashkuara duhet t'i jepej përgjigje nga ana e Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, në dhomë këshillimi, me tre gjyqtarë brenda 10 ditëve dhe jo në seancë publike.

II. Në lidhje me pikën e parë të njësimin të praktikës nga ana e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë në vendimin unifikues

Nëse i referohemi dispozitave të ligjit nr. 49/2012, vëmë re se ai nuk është thjesht një ligj organik që rregullon vetëm çështjet e organizimit dhe të funksionimit të gjykatave administrative dhe statusin e gjyqtarëve. Ky ligj parashikon, gjithashtu, edhe parime të përgjithshme të gjyimit administrativ dhe norma procedurale që lidhen me juridiksionin, kompetencën e gjykatave administrative, përbërjen e gjykatave sipas shkallëve të gjyimit dhe natyrës së çështjeve, si dhe fazat procedurale të gjyimit deri në ekzekutimin e vendimit. Pra, në tërësi, ky ligj është me natyrë procedurale.

Duke studiuar në mënyrë harmonike dhe të integruar Kodin e Procedurave Civile dhe ligjin nr. 49/2012, ku në nenin 1, pika 2, të ligjit nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, është parashikuar se “Dispozitat e këtij ligji plotësohen me parashikimet e Kodit të Procedurës Civile, me përjashtim të rasteve dhe për atë sa ky ligj nuk parashikon ndryshe”, në kushtet kur ligji nr. 49/2012 nuk ka parashikuar rregulla në lidhje me kundërpadinë (*kujtojmë këtu se ka rregulluar bashkimin e kërtimeve dhe bashkimin e padive, respektivisht nenet 23 dhe 24*), **pra nuk ka bërë parashikimet specifike**, vlen përcaktimi i Kodit të Procedurës Civile, i cili parashikon kundërpadinë, neni 55 i Kodit të Procedurës Civile, i cili ka këtë formulim: “**Gjykata që gjykon padinë kryesore është kompetente për të shqyrtuar edhe kërkesat dytësore, kundërpadinë ose ndërhyrjen kryesore.** Në këtë rast gjykata merr vendim për bashkimin e tyre në një çështje të vetme”. Vetëm në rast se vërehet një parashikim i ndryshëm nga ai tashmë i parashikuar në Kodin e Procedurës Civile, gjykata duhet të zbatojë dhe të interpretojë ligjin specifik, pra nr. 49/2012 dhe jo parashikimet e Kodit të Procedurës Civile.

Gjithashtu, duke analizuar ligjin nr. 49/2012 vërehet se ky ligj sipas teknikës legjislativë ka parashikuar dispozita kalimtare në lidhje me shfuqizimet e disa parashikimeve të Kodit të Procedurës Civile, **pasi ligji nr. 49/2012 parashikon disa rregullime specifike** dhe përkatësisht në nenin 72 të tij parashikohet se: “1. Në datën e fillimit të funksionimit të gjykatave administrative hyjnë në fuqi ndryshimet e mëposhtme: a) Në ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996 “Kodi i Procedurave Civile i Republikës së Shqipërisë i ndryshuar.

- Neni 35 pika “b” të Kodit të Procedurës Civile - Paditë për kundërshtimin e akteve administrative me vlerë 20 milionë lekë .

- Neni 320 pika “a” të Kodit të Procedurës Civile - Në përbërje të gjykatave të rretheve krijohen seksione të veçanta për gjykimin e: a) mosmarrëveshjeve administrative;

- Nenet 324 deri në 333 të Kodit të Procedurës Civile.

Si konkluzion, në kushte kur nuk kemi shprehje të vullnetit për rregullime specifike apo shfuqizime në lidhje me kundërpadinë, rrjedhimisht vlejnë rregullimet e parashikuara nga neni 55 i Kodit të Procedurës Civile.

Pranojnë se, fuqia prapavepruese e ligjit është lidhur kryesisht me ligjin material dhe ajo nuk është në natyrën e ligjit procedural. Është vetë ligji procedural ai që duhet të përcaktojë se si duhet vepruar me rastin e hyrjes në fuqi të tij dhe për këtë shkak u referohemi dispozitave kalimtare në çdo rast.

Nga leximi me kujdes, në mënyrë të integruar dhe harmonizuese të dispozitave transitorie të ndryshimeve të Kodit të Procedurës Civile të vitit 2013* dhe dispozitat transitorie të ligjit nr. 49/2012[†], kuptohet qartë vullneti i legjislatorit **për veprimin në kohë të ligjit procedural** dhe mbi të gjitha raporti juridik ndërmjet gjykit të zakonshëm dhe gjykit administrativ për sa i përket çështjes së kompetencës lëndore dhe atribuimit të saj për çdo çështje para dhe pas datës 4.11.2013.

Rezultoi se në datë 1.9.2013 (akoma pa hyrë në fuqi ligji për gjykimin administrativ), kanë hyrë në fuqi dispozitat e ndryshuara të Kodit të Procedurës Civile. Legjislatori ka parashikuar se “Çështjet civile që janë në gjykim ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të vazhdojnë të gjykohen sipas ligjit të kohës së paraqitjes së kërkesëpadisë.” Pra, theksohet **sipas ligjit të kohës së paraqitjes së kërkesëpadisë** (*tempus regit actiones*).

Ndërkohë, në datën 4.11.2013 ka hyrë në fuqi ligji për gjykimet administrativ, ligj, i cili parashikon se “1. Në datën e fillimit të funksionimit të gjykatave administrative hyjnë në fuqi ndryshimet e mëposhtme: a) në ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996 “Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar: i) në nenin 35, shkronja “b” shfuqizohet; ii) në nenin 320, shkronja “a” shfuqizohet; iii) nenet nga 324 deri në 333 shfuqizohen.”. Në datë 17.10.2013, Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, ka miratuar një ndryshim në dispozitat transitorie të Kodit të Procedurës Civile të ndryshuar me ligjin nr.122/2013, duke parashikuar se “Neni 49, “Dispozitë kalimtare”, i ligjit nr. 122/2013 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996, “Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë, të ndryshuar, ndryshohet si më poshtë: “Çështjet civile që janë në gjykim në gjykatën e shkallës së parë dhe në gjykatën e apelit, në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të vazhdojnë të gjykohen sipas ligjit të kohës së paraqitjes së kërkesëpadisë”. Ky ligj parashikonte hyrjen në fuqi pas 15 ditësh nga dita e botimit në Fletoren Zyrtare, dhe duke qenë se është botuar në datën 12.11.2013, ka hyrë në fuqi në datën 28.11.2013.

Pavarësisht sa më sipër ka parashikuar legjislatori, Gjykata e Lartë me vendimin unifikues nr. 3/2013, ka shfuqizuar “*de facto*” dispozitat kalimtare të Kodit të Procedurës Civile, hyrë në fuqi në datën 1.9.2013 dhe ndryshimet në dispozitat transitorie, të miratuar në Kodin e Procedurës Civile me ligjin nr.122/2013. Gjykata e Lartë me vendimin unifikues nr. 3/2013, duke arsyetuar ndër të tjera se: “...Sa më sipër, në dispozitat procedurale kalimtare të ligjit të ri procedural, mund të parashikohen çështjet ndaj të cilave ai nuk do t'i shtrijë efektet e menjëhershme, afatin ose kohën gjatë së cilës ky ligj nuk do të veprojë. Në këto raste, i takon ligjvënësit të shprehet lidhur me efektet në kohë të ligjit procedural. Pra, është vetë ligjvënësi i cili duhet të shprehet se nuk do të zbatohet ligji i ri procedural, por ai i vjetri, gjë që do të thotë se vetë ligji i ri duhet të ketë të përcaktuar qartë se në lidhje me çfarë problemesh dhe deri në çfarë afati kohor do të vazhdojë të zbatohet ligji i vjetër procedural dhe jo ai që është në fuqi. Po kështu, vetë ligji i ri procedural në mënyrë të shprehur duhet të përcaktojë nëse norma e re procedurale nuk do të zbatohet menjëherë, por në një kohë të ardhme, kohë të cilën vetë ligji duhet ta specifikojë. Nëse

* Shiko ligjin 122/2013 botuar në Fletoren Zyrtare nr. 67, datë 3.5.2013, faqe 2989, hyrë në fuqi në datën 1.9.2013. Neni 49 i këtij ligji, me titullin “**Dispozitë kalimtare**”, parashikon se “Çështjet civile që janë në gjykim ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të vazhdojnë të gjykohen sipas ligjit të kohës së paraqitjes së kërkesëpadisë”. Ligji nr. 160/2013 botuar në Fletoren Zyrtare nr. 180, datë 12.11.2013, në nenin 1 ka parashikuar se “Neni 49, “Dispozitë kalimtare”, i ligjit nr. 122/2013 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996, “Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë, të ndryshuar, ndryshohet si më poshtë: “Çështjet civile që janë në gjykim në gjykatën e shkallës së parë dhe në gjykatën e apelit, në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të vazhdojnë të gjykohen sipas ligjit të kohës së paraqitjes së kërkesëpadisë.”.

† Neni 72/a i ligjit 49/2012 botuar në Fletoren Zyrtare nr. 53, datë 16.5.2012, faqe 2701, i hyrë në fuqi në datën 4.11.2012. Në nenin 72/a, nën titullin “**Shfuqizime dhe ndryshime**”, ky ligj disponon se “1. Në datën e fillimit të funksionimit të gjykatave administrative hyjnë në fuqi ndryshimet e mëposhtme: a) në ligjin nr. 8116, datë 29.3.1996 “Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar: i) në nenin 35, shkronja “b” shfuqizohet; ii) në nenin 320, shkronja “a” shfuqizohet; iii) nenet nga 324 deri në 333 shfuqizohen”.

kejo ndodh, atëherë, pavarësisht se ligji ka hyrë në fuqi, ai nuk i shtrin efektet menjëherë dhe ndaj çështjeve që janë në gjykim ...”, ka mënjanuar vullnetin e ligjvënësit, materializuar në këto dispozita transitorë.

Për sa më sipër, vlerësojmë se nga interpretimi harmonizues dhe kronologjik i dispozitave transitorë të të dy ligjeve del se, në rastin konkret nuk ka asnjë lloj ometimi apo kontradiksioni ligjor. Është e qartë se për çështjet në të cilat kundërpadia është paraqitur dhe pranuar për t’u marrë në shqyrtim para datës 4.11.2013, edhe në rastet kur kundërpadia është paraqitur para datës 4.11.2013, por gjykata ka pranuar të marrë (ose e merr) në shqyrtim kundërpadinë pas kësaj date, gjykatat do të zbatojnë të gjithë kuadrin ligjor që ka qenë në fuqi në kohën e ngritjes së padisë, pasi edhe ligji nr. 49/2012 në lidhje me paraqitjen e kundërpadisë, i referohet Kodit të Procedurës Civile.

Nga ana tjetër, pas datës 4.11.2013, për çdo padi të paraqitur para një gjykate, kompetenca lëndore e nenit 7, të ligjit nr. 49/2012, do t’u përkiste ekskluzivisht gjykatave administrative, të cilat do të zbatonin tashmë vetëm dispozitat procedurale të ligjit të ri dhe në mënyrë komplementare me Kodin e Procedurës Civile, përveç neneve 35, 320, 324-333 të tij, që në datën 4.11.2013 janë shfuqizuar dhe, në këtë frymë, gjykatat administrative duhet të zbatojnë edhe nenin 55 të Kodit të Procedurës Civile.

Kolegjet e Bashkuara në vendimin unifikues nr. 3, viti 2013, kanë arsyetuar se “... Ligji material dhe ai procedural kanë elemente referimi të ndryshëm për sa i përket zbatimit të tyre. Zbatimi i ligjit material lidhet me momentin kur ka ndodhur shkelja, kufizimi apo lindja e së drejtës. Për këtë arsye, si rregull, në rastet kur në fillim apo vijim të procesit gjyqësor ndryshon ligji material, do të vazhdojë të zbatohet ligji i mëparshëm. Përfundimisht bëjnë rastet kur vetë ligji i ri ka parashikuar fuqinë prapavepruese të tij.

Nga ana tjetër, zbatimi i ligjit procedural lidhet me momentin kur zhvillohet gjykimi për shqyrtimin e mosmarrëveshjes para gjykatës. Në ndryshim nga ligji material, ligji procedural do të zbatohet kur gjykata vihet në lëvizje për shqyrtimin e një mosmarrëveshjeje. Nëse gjatë shqyrtimit gjyqësor të një çështjeje, ligji procedural ndryshon, atëherë në gjykim do të zbatohet ligji i ri, me përjashtim të rastit kur vetë ky ligj në dispozitat kalimtare ka parashikuar që për njëfarë kohe ose rrethana të caktuara, të vazhdojë zbatimi i ligjit të vjetër procedural...”.

Të njëjtin qëndrim ka mbajtur edhe Gjykata Kushtetuese, e cila ka theksuar vazhdimisht për kushtetutshmërinë e një procesi duke theksuar se, në të drejtën procedurale, ndryshe nga ajo materiale, ligji i ri ka fuqi edhe për çështjet që janë në gjykim, me përjashtim të rastit kur vetë ai shprehet ndryshe duke parashikuar dispozita procedurale kalimtare (vendimi nr. 11/2009 të Gjykatës Kushtetuese). Ky përjashtim nga rregulli, është në vullnetin e legjislatorit, i cili shprehet në parashikimin e dispozitave kalimtare për zbatimin e ligjit të vjetër procedural.

E njëjta logjikë dhe praktikë juridike e ligjvënësit, në respektim të nenit 42 dhe 135 të Kushtetutës, është ndjekur me krijimin në Republikën e Shqipërisë të gjykatave të shkallës së parë dhe të apelit për krimet e rënda. Kështu, neni 11/2 i ligjit nr. 9110, datë 24.7.2003 dispononte se “*çështjet penale, që do të jenë në gjykim në gjykatat e shkallës së parë e të apelit deri në ditën e fillimit të funksionimit të gjykatave për krime të rënda, do të përfundohen nga këto gjykata*”. Ndërkohë nën të njëjtën logjikë kushtetuese neni 13/3 (i ndryshuar) i Kodit të Procedurës Penale dispononte se “*gjykatat e apelit për krimet e rënda shqyrtojnë në shkallë të dytë, me trup gjyqësor të përbërë nga pesë gjyqtarë, çështjet e gjykuara nga gjykata e krimeve të rënda*”. Ligjvënësi, nëpërmjet këtyre dy dispozitave, ashtu sikur me dispozitat transitorë të Kodit të Procedurës Civile të vitit 2013, është kujdesur që të krijojë vijueshmëri të procesit.

Sjellim në vëmendje vendimin unifikues penal nr. 1, datë 16.4.2004, i cili ka unifikuar praktikën se “*Gjykata e Apelit e Krimeve të Rënda nuk mund të shqyrtojë në shkallë të dytë çështje që janë shqyrtuar në shkallë të parë nga gjykatat e rrethave gjyqësore para datës 1.1.2004, të cilat, sipas nenit 75/a të Kodit të Procedurave Penale, janë në kompetencë të gjykatave të krimeve të rënda*.” Po ashtu, më parë kësaj sentence unifikuese, në të njëjtin vendim, megjithëse jo me statusin e unifikimit, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë pranuan se nuk mundet kurrësi çështjet që janë për gjykim në gjykatat e rrethave gjyqësore, pas prezantimit të kompetencës lëndore të re të gjykatës së krimeve të rënda, t’i kalojnë kësaj të fundit.

Për sa më sipër, ne gjyqtarët e mendimit të pakicës vlerësojmë se në rastin kur Kolegjet e Bashkuara i japin përgjigje pyetjes ligjore të ngritur para tyre se - ***kur në një gjykim civil paraqitet një kundërpadi e natyrës administrative ose e kundërta (në një gjykim administrativ paraqitet***

një padi e natyrës civile), gjykata që ka kompetencën lëndore për shqyrtimin e këtyre kërtimeve është Gjykata Administrative - ky qëndrim unifikues është qartë një kapërcim i veprimtarisë së Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë mbi domenin ekskluziv të pushtetit ligjvënës, duke e shfuqizuar në fakt dispozitën e nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile, dhe duke bërë ligj, gjë e cila është qartazi ndërhyrje në pushtetin legjislativ dhe shkelje e parimit të ndarjes së pushteteve në Republikën e Shqipërisë. Në këtë mënyrë ndryshohet aksioma e njohur dhe pranuar se kundërpadia ndjek fatin e padisë.

Vlerësojmë se, edhe me këtë ometim të pretenduar ligjor, sërish gjykatat në vendimmarrjet e tyre do të duhet të bazoheshin në ligjin material dhe ligjin procedural dhe, kur nuk ka ligj, ato do të duheshin të mundoheshin të krijonin vetë një normë të tillë nga materiali dhe kuadri normativ në fuqi, jurisprudenca, doktrina e mbi të gjitha Kushtetuta (shiko nenin 1, paragrafi i dytë, i Kodit të Procedurës Civile). Në vijim të kësaj ideje, Gjykata Kushtetuese në vendimin nr. 28, datë. 16.12.2008, nën të njëjtën logjikë ka interpretuar se “Në bazë të këtij parimi gjykata duhet të kërkojë gjithmonë brenda rendit juridik të shtetit shqiptar normën që rregullon një rast konkret. Ajo duhet të mbështetet në një autoritet që ka forcën e ligjit dhe që zgjidh mosmarrëveshjen konkrete. Në rast se një normë e tillë nuk ekziston, ajo duhet të kërkojë edhe norma të tjera që rregullojnë rastet analoge. Gjykata, për zgjidhjen e një mosmarrëveshjeje ka detyrën funksionale për të kryer interpretime të ndryshme në lidhje me kuptimin e normave, me kërkimin e normave që rregullojnë rastet analoge apo me identifikimin e parimeve të përgjithshme dhe të jurisprudencës kushtetuese”.

Duke iu kthyer çështjes konkrete, kundërpadia është e parashikuar shprehimisht në nenin 160 të Kodit të Procedurës Civile, në të cilin parashikon se: “I padituri ka të drejtë të paraqesë kundërpadi kur kërkitimi i kundërpadisë ka lidhje me atë të padisë ose kur midis tyre mund të bëhet kompensimi.

Kundërpadia mund të paraqitet derisa nuk ka përfunduar hetimi gjyqësor dhe u nënshtrohet të gjitha rregullave të caktuara për ngritjen e padisë.

Kur të metat e kundërpadisë nuk plotësohen në afatin e caktuar nga gjykata, kundërpadia kthehet”.

Nga interpretimi i dispozitës së mësipërme, rezulton se legjislatori i njeh të paditurit të drejtën për të paraqitur kundërpadi, në një gjykim të nisur. I padituri në gjykim, i thirrur rregullisht nga pala paditëse mund të mbajë kundërshtime të padisë sjellje të ndryshme, që mund të kenë synim lejimin ose ndalimin e pranimin të padisë dhe që përbëjnë mbrojtjen e të paditurit në gjykim.

Në rast se sjellja e të paditurit është e tillë që i kundërdrejtohet paditësit për të ndaluar pranimin e padisë së tij, në vetvete kjo sjellje do të nënkuptojë dy kategori: kundërshtime që e mbajnë konfliktin gjyqësor brenda kufijve të kërkesëpadisë, të cilat i quajmë prapësime - dhe kundërshtime që zgjerojnë kufijtë e (objektit) padisë me kërtime të tjera të të paditurit kundërshtim, të cilat i quajmë kundërpadi.

Në këtë kuptim, kundërpadia është padia e të paditurit, një akt/mjet procedural drejtuar kundërshtim, në mbështetje së të drejtave dhe interesave të personit/personave të paditur, me një funksion të dyfishtë; i cili konsiston në mbrojtjen e tij ndaj kërtimeve të paditësit dhe në të njëjtën kohë përmbushin të drejtën subjektive apo interesin e ligjshëm (që parashtrohet në objektin e kundërpadisë), që ka i padituri ndaj paditësit dhe që ushtrohet në një gjykim të filluar nga paditësi. Kundërpadia është parashikuar si një e drejtë/interes procedural i të paditurit dhe duhet vullneti i tij për ta bërë pjesë kundërpadinë në një gjykim të nisur.

Vlerësohet, gjithashtu, se përveç vullnetit të të paditurit për të paraqitur ose jo kundërpadi, nga interpretimi logjik dhe sistematik i neneve 55 dhe 160 të Kodit të Procedurës Civile, rezultojnë edhe disa kushte-premisa për të pranuar një kundërpadi në një proces apo gjykim të nisur midis palëve.

Kushti i parë i pranimin të një kundërpadie është plotësimi i të gjitha kushtet që ka vendosur legjislatori për paraqitjen e padisë, si në formë ashtu edhe në përmbajtje. Pra, kundërpadia duhet të jetë e materializuar në një dokument, në formë të shkruar, në gjuhën shqipe, ku të jenë materializuar, gjithashtu, kërkesat e neneve 154 dhe 154/a, të Kodit të Procedurës Civile.

Kushti i dytë rezulton nga paragrafi i parë i nenit 160 të Kodit të Procedurës Civile, i cili nënkupton, se kundërpadi mund të paraqitet nga ana e të paditurit në ato raste, kur:

i) Kërkimi i kundërpadisë ka lidhje me atë të padisë (koneksiteti), pra kur ndërmjet kërtimeve të padisë dhe të kundërpadisë nuk ka ndryshime në bazën juridike dhe në shkakun ligjor, dhe që

pretendimet e padisë dhe të kundërpadisë duhet të ketë lidhje apo koneksitet me njëri-tjetrin;

ii) Kur objekti i kundërpadisë mund të bëjë kompensim me objektin e padisë;

iii) Kur jemi para një kundërpadie paragykimore (prejudiciale), e cila paraqitet për njohjen ose mosnjohjen e një marrëdhënie juridike ose të një të drejte subjektive, nga qenia apo mosqenia e kësaj marrëdhënie ose e së drejtës subjektive, varet tërësisht ose pjesërisht vendimi i gjykatës mbi objektin e padisë.

Kushti i tretë i pranimi të kundërpadisë është paraqitja e saj para se gjykata të marrë vendimin e mbylljes së hetimit gjyqësor, pra para vendimmarrjes së ndërmjetme, sipas nenit 302 të Kodit të Procedurës Civile. Kjo për faktin se hetimi gjyqësor, i plotë dhe i gjithanshëm sipas nenit 14 të Kodit të Procedurës Civile, duhet të realizohet edhe për kundërpadinë. Me paraqitjen e kundërpadisë fillon edhe marrëdhënia procedurale juridike e saj pasi zhvillimi i procesit gjyqësor për padinë është i pavarur nga ai i kundërpadisë. Pavarësisht kësaj, meqenëse gjykimi zhvillohet bashkërisht, provat e paraqitura për padinë vlejné dhe mund të përdoren edhe për kundërpadinë.

Kushti i katërt i pranimi të një kundërpadie lidhet me subjektet që dalin palë në kundërpadi, të cilat duhet të jenë të njëjta, por me pozita procedurale të kundërta me ato të padisë. Në kundërpadi, i padituri është paditës dhe e drejton kërkimin e tij kundër paditësit që merr pozitën e të paditurit. Nga lidhja që ekziston midis padisë dhe kundërpadisë, pala e paditur që paraqet kundërpadinë quhet i paditur kundërpaditës dhe pala ndaj së cilës drejtohet kundërpadia quhet paditës i kundërpaditur. Si përjashtim nga ky rregull, mund të thirren në gjykimin e nisur edhe persona të tjerë, kur janë kushtet e bashkëndërgjyqësisë, për të mbrojtur interesat e tyre duke u dëgjuar, në zbatim të parimit të kontradiktorialitetit.

Vlerësohet nga ana jonë se, sipas interpretimit të dispozitave që rregullojnë kundërpadinë, vullneti i legjislatorit në lidhje me kushte-premisat, që duhet të verifikojné gjykatat e shkallës së parë, në momentin procedural të paraqitjes së një kundërpadie në një proces gjyqësor të nisur më parë nga palët, janë vetëm ato të sipërpërmendura, ku asnjëra prej të cilave nuk lidhet me kompetencën lëndore. Ky përfundim mbështetet nga përmbajtja e nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile, i cili parashikon se: “Gjykata që gjykon padinë kryesore është kompetente për të shqyrtuar edhe kërkesat dytësore, kundërpadinë ose ndërhyrjen kryesore. Në këtë rast, gjykata merr vendim për bashkimin e tyre në një çështje të vetme”.

Kolegjet e Bashkuara kanë unifikuar qëndrimin e tyre se: “Kur në objektin e gjykimit të një çështje ka disa kërtime si të natyrës civile dhe administrative, këto kërtime pavarësisht faktit nëse kanë një lidhje të thjeshtë në mes tyre, apo janë edhe të ndërvarura nga njëra-tjetra, referuar neneve 61 dhe 159 të Kodit të Procedurës Civile dhe 13 dhe 23, të ligjit nr. 49/2012, gjykata duhet të veçojë kërkimet që nuk janë në kompetencën e saj lëndore, duke ia kaluar ato gjykatës kompetente”.

Ne vlerësojmë se ky përfundim nuk është në përputhje me frymën animus dhe qëllimin ratio të ligjvënësisë, i cili ka parashikuar dhe rregulluar kundërpadinë. Përmbajtja e nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile, i interpretuar në harmoni me nenin 160 të Kodit të Procedurës Civile, themelon nga pikëpamja procedurale një lloj të ri kompetence, e cila është kompetenca për shkak koneksiteti, pra të lidhjes së qëndrueshme që kanë kërkimet e kundërpadisë, me padinë që hyn në kompetencë të gjykatës. Praktika gjyqësore dhe doktrina ka mbajtur qëndrimin e konsoliduar se kundërpadia, si padi që parashtrrohet në një padi tjetër me të cilën ka lidhje, shqyrtohet nga e njëjta gjykatë e cila edhe po të mos jetë kompetente nga pikëpamja e lëndës dhe e tokës, që të shqyrtojë kundërpadinë po t'i parashtrrohet si padi e veçantë, bëhet kompetente për shkak të koneksitetit, d.m.th. të lidhjes me padinë që hyn në kompetencën e gjykatës*.

Vlerësojmë se mundësinë e paraqitjes së kundërpadisë nga i padituri ligji e ka paraparë me qëllim që në të njëjtën gjykatë, e cila tashmë zhvillon një proces unik dhe vendos me një aktgjykim, të zhvillohen dhe të zgjidhen në mënyrë komplekse kundërshtimet midis palëve, si dhe me qëllim që të evitohet vendosja kontradiktore (në varie judicetur) në çështjet juridike të lidhura midis tyre. Kjo në fund të fundit i shërben pa dyshim parimit të ekonomisë

* Procedura civile e Republikës Popullore të Shqipërisë. Alqiviadh Lamani, Tiranë 1962, f. 113

në gjykim dhe zvogëlon rrezikun e dhënies së dy vendimeve kontradiktore, midis të njëjtave palë për të njëjtin kërkim apo kërtime të lidhura. Pra, si konkluzion theksojmë se qëllimi i parashikimit të kësaj kompetence është që t'u jepet përgjigje ezauruese dhe përfundimtare të gjitha çështjeve që janë ngritur ose mund të ngrihen në një proces gjyqësor dhe përjashtimit të mundësisë së dhënies së dy vendimeve të kundërta nga dy gjykata, në linjën e parimit të ekonomizimit të procesit gjyqësor.

Për sa më sipër, është analizuar mospranimi nga ana e gjykatës, në një proces të nisur, i një kundërpadie të paraqitur nga i padituri, që në themel të saj ka një natyrë mosmarrëveshje administrative, ose e anasjella (*pra të ndryshme nga natyra e padisë*), i humbet kuptimin e vërtetë dhe qëllimin e parashikimit të një norme të tillë në ligjin procedural civil dhe nihilizon një lloj të veçantë kompetence, kompetencën për koneksitet parashikuar shprehimisht nga neni 55 i Kodit të Procedurës Civile.

I vetmi përjashtim nga rregulli, konsiderohet rasti kur për kundërpadinë është kompetente një gjykatë më e lartë se ajo që është duke vepruar sipas padisë apo gjykata e llojit tjetër. Në një rast të tillë i padituri për kërkesën e tij (*kundërpadinë*), mund të kërkojë mbrojtje juridike me anë të padisë në gjykatën kompetente, përmendim këtu kompetencën funksionale të parashikuar nga neni 10, pika 2, germa “b” e ligjit nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”. Në këtë rast, kundërpadia nuk mund të shqyrtohet së bashku me padinë, për arsye se gjykata e shkallës më të ulët nuk mund të bëhet kompetente për shkak koneksiteti (*kompensimi apo prejudicialë*), të shqyrtojë edhe kundërpadinë. **Pra legjislacioni, procedural civil e përcakton qartë se kur gjykatës që po gjykon një padi i paraqitet edhe një kundërpadi, për të cilën është kompetente një gjykatë më e lartë apo një gjykatë tjetër, ajo nuk mund ta pranojë për gjykim këtë kërkim të të paditurit, pasi nuk ka bazë ligjore për një vendimarrje të tillë, por duhet të orientojë palën e paditur që ta paraqesë këtë padi para gjykatës kompetente.**

Edhe në qoftë se përbërja e gjykatës nuk është e njëjtë për të dyja paditë (*padinë dhe kundërpadinë*), trupi gjykues mund të vendosë bashkimin e gjykimeve me qëllim të shqyrtimit të përbashkët.

Sipas rregullës që kompetenca themelohet në momentin e paraqitjes së padisë përpara një gjykate, kompetenca e themeluar me parashtrimin e kundërpadisë nuk ndikohet as me tërheqjen e mëvonshme të padisë e as me hedhjen poshtë të saj. Gjykatës së cilës i është parashtruar kundërpadia mbetet për këtë kompetente edhe po të shpallet jokompetente për gjykimin e padisë.

Kundërpadia është parë si e drejtë e të paditurit e jo edhe si detyrë procedurale e tij. Ajo formalisht i shërben të paditurit si mjet sulmi kundër paditësit, por shpeshherë ka rëndësi të mjetit mbrojtës. I padituri nuk është i detyruar që kërkesën e tij ta realizojë me anë të kundërpadisë. Një gjë të tillë ai mund ta bëjë me anë të padisë me të cilën inicion proces kontestimor të veçantë. Duke qenë se kundërpadia, si mjet mbrojtës i të paditurit, është në thelb një e drejtë dhe jo një detyrim procedural civil, respektimi i kësaj të drejte duhet të jetë në proporcion të plotë me të drejta të tjera të procesit të rregullt ligjor, gjykatën e krijuar me ligj, parimin e sigurisë juridike, afatin e arsyeshem, si dhe ekonominë gjyqësore.

Në mbështetje të përfundimit të arritur mbrohen disa parime të rëndësishme:

Së pari, **koncepti i gjykatës së krijuar me ligj (gjyqtarit natyral)**, elaboruar nga e drejta ku konceptin e gjykatës së krijuar me ligj e paraqesin si të drejtë themelore të individit, ku *qëllimi* i krijimit dhe mbrojtjes kushtetuese të saj është te nevoja për të qenë *tej çdo dyshimi dhe mundësie e paanshme përgjatë gjithë procesit gjyqësor*. Para së gjithash, gjykata duhet të jetë e krijuar me ligj, ku të jetë përcaktuar qartë **kompetenca lëndore dhe tokësore e saj** në shqyrtimin e çështjeve. *Me fjalë të tjera, ligji për krijimin e gjykatës duhet t'i paraprijë shqyrtimit të çështjeve konkrete*. Kjo do të thotë se në momentin kur çdo subjekt është bërë titullar i një procesi gjyqësor dhe përballë tij është caktuar **një gjyqtar (gjykatë)**, që në kohën dhe momentin e caktimit ka marrë juridiksion dhe kompetencë, ka garancinë e akteve se nuk do të ketë mundësi që ky gjyqtar të spostohet, ndryshohet (*translatio iudicii*) apo të shndërrohet më vonë *ex ante factum* në gjykatë/gjyqtar pa juridiksion apo jokompetent.

Parimi i sigurisë juridike: Gjykata Kushtetuese në vendimin 43/2011, ka vlerësuar se “siguria juridike, mbrojtja e të drejtave të fituara, **si dhe e pritshmërive të ligjshme**, si standarde kushtetuese të

trajtuara vazhdimisht nga jurisprudenca kushtetuese ... Rregullimet ligjore që kanë të bëjnë me të drejtat e shtetasve duhet të kenë qëndrueshmëri të mjaftueshme që siguron vijueshmëri të tyre. Si rregull, nuk mund të mohohen interesat dhe pritshmëritë ligjshme të qytetarëve nga ndryshimet në legjislacion dhe shteti duhet të synojë të ndryshojë një situatë të rregulluar më parë vetëm nëse **ndryshimi sjell pasoja pozitive...** (shih vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr. 34, datë 20.12.2005; nr. 9, datë 26.2.2007; nr. 4, datë 12.2.2010, nr. 24, datë 12.11.2008; nr. 31, datë 18.6.2010).

Standardi i afatit të arsyeshëm – GJEDNJ-ja, ashtu si edhe Gjykata Kushtetuese në jurisprudencën e tyre të konsoliduar kanë përcaktuar se çdo shtet anëtar, d.m.th. palë e lartë kontraktuese, duhet ta përcaktojë dhe parashikojë në mënyrë të tillë organizimin dhe funksionimin e pushtetit gjyqësor që të mundësojë përmbushjen e këtij detyrimi kushtetues. Me paraqitjen e kundërpadi, me natyrë administrative, çdo proces gjyqësor detyrohet të konstituohet edhe njëherë rishtazi në gjykatat administrative, duke u bërë nul një proces i mëparshëm. Apriori kjo praktikë gjyqësore sjell cenimin e procesit të rregullt ligjor të të gjitha proceset gjyqësore që detyrohen të nisnin nga e para, pikërisht në elementin e afatit të arsyeshëm.

Ekonomia gjyqësore – Gjykata në vendimarrjen e saj duhet të mbajë parasysh parimin kushtetues dhe procedural të ekonomisë gjyqësore procesuale, derivat i drejtpërdrejtë i procesit të rregullt ligjor, konkretisht i së drejtës për gjykim brenda një afati të arsyeshëm.

Megjithëse Kushtetuta dhe ligji nuk e artikulojnë në mënyrë eksplicite, institutet procedurale dhe vetë ligji procedural është hartuar duke pasur parasysh parimin e kërkesës dhe nevojës për ekonomi gjyqësore, pasi në ligjin procedural civil janë sqaruar institutet si bashkëndërgjyqësitë aktive dhe pasive procedurale, kalimi dhe zëvendësimi procedural, personat e tretë, ndërhyrja kryesore, litispendenca, bashkimi i padive, bashkimi i kërtimeve apo bashkimi i çështjeve etj., duke nënkuptuar edhe kundërpadinë. Në arritjen e këtij konkluzioni gjykata duhet të mbajë parasysh jo kuptimin e ngushtë (*stricto sensu*) të këtij parimi, d.m.th., jo vetëm kohën fizike apo kohëzgjatjen e procedimit, por kuptimin e gjerë (*lato sensu*) të këtij parimi dhe benefitin për të cilin është parashikuar në legjislacionin procedural civil.

Referuar sa më sipër, ne gjyqtarët e pakicës jemi kundër unifikimit të praktikës nga ana e Kolegjeve të Bashkuara, të arritur në pikën e parë dhe që ka të bëjë me ndarjen e çështjeve.

Vetë qëndrimi i shumicës në pikën e parë të këtij unifikimi vjen në kundërshtim me pikën e dytë, ku në fakt që një pjesë e shumicës së pikës së parë u bashkua me gjyqtarët e pakicës për mosndarjen e çështjes në gjykim, duke ndryshuar apo korrigjuar vetë vendimin unifikues të Gjykatës së Lartë nr. 3, datë 6.12.2013, por vetëm sa u takon çështjeve me kundërpadinë, duke lejuar vazhdimin e përfundimit të gjykimeve në ato gjykata ku kishin filluar gjykimet.

Anëtarë: Artan Broci, Medi Bici

MENDIM PAKICE

1. Unë, gjyqtarja Mirela Fana, jam gjyqtare në pakicë në lidhje me çështjen e parë të unifikimit të praktikës gjyqësore në vendimin nr. 3, datë 28.4.2014, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ku shumica ka vendosur se: **“nëse në një gjykim civil paraqitet një kundërpadi e natyrës administrative, gjykata që po shqyrton padinë nuk mund të shqyrtojë këtë kërkim të të paditurit për shkak të mungesës së kompetencës lëndore të gjykatës që po shqyrton padinë. Nëse në një gjykim administrativ, paraqitet një kundërpadi e natyrës civile, gjykata që po shqyrton padinë nuk mund të marrë në shqyrtim edhe kundërpadinë për shkak se i mungon kompetenca lëndore e saj”**.

2. Si gjyqtare në pakicë jam e mendimit se, përfundimi i arritur në sentencën e parë unifikuese në vendimin nr. 3, datë 28.4.2014, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nuk ka ezauruar qëllimin dhe problematikën e çështjeve të vëna në bisedim në këtë gjykim për efekt unifikimi, për sa i përket kuptimit juridik, sistematik dhe të harmonizuar të termave dhe çështjeve që kanë të bëjnë me mjetet procedurale në procesin gjyqësor si “padi” dhe “kundërpadi”.

3. Qëndrimi i shumicës që ka arritur në sentencën njëseuese se nëse në një gjykim paraqitet një kundërpadi e cila ka natyrë të ndryshme nga ajo e padisë (respektivisht administrative ose civile) ato duhen veçuar, është i gabuar.

4. Kam mendimin se qëndrimi i shumicës së Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë bën ndesh me nenin 55 të Kodit të Procedurës Civile, i cili parashikon qartazi në pjesën relevante të tij se: *“Gjykata që gjykon padinë kryesore është kompetente për të shqyrtuar edhe ... kundërpadinë...”*, si dhe nenin 160 të Kodit të Procedurës Civile, i cili jep përkufizimin e mjetit procedural të kundërpadisë, duke përcaktuar se: *“I padituri ka të drejtë të paraqesë kundërpadi kur kërkonte i kundërpadisë ka lidhje me atë të padisë ose kur midis tyre mund të bëhet kompensimi...”*.

5. Në interpretim të dispozitave procedurale të sipërcituara, legjislatori jep një përkufizim të vetëm të kundërpadisë, i cili vlen si për një kundërpadi që për nga pikëpamja lëndore është e natyrës civile, ashtu edhe për një kundërpadi administrative.

6. Në terminologjinë e neneve 55 dhe 160 të Kodit të Procedurës Civile, të para në harmoni me tyre, është evidente se qëllimi i legjislatorit nuk ka qenë kufizimi i përdorimit të kundërpadisë si mjet procedural vetëm për kërtime që i përkasin së njëjtës natyrë mosmarrëveshjeje nga pikëpamja lëndore, pra ngritja vetëm e një kundërpadie civile në rastet e padisë civile apo ngritja vetëm e një kundërpadie administrative në rastet e padisë administrative. Nëse ky do të kishte qenë qëllimi i legjislatorit, atëherë ai do të ishte shprehimisht i pasqyruar në dispozitat e mësipërme, qoftë në momentin e hyrjes në fuqi të Kodit të Procedurës Civile, qoftë përgjatë ndryshimeve që ai ka pësuar me kalimin e kohës, qoftë edhe në ndryshimet më të fundit ku një pjesë e dispozitave të këtij Kodi u shfuqizuan me qëllim pikërisht funksionimin e gjykatave administrative.

7. Kundërpadia përbën mjetin dhe të drejtën subjektive procedurale që ligjvënësi i ka njohur të paditurit për të mbrojtur të drejtat dhe pretendimet e tij, të cilat i kundërdrejtohen paditësit, jo më tashmë thjesht në formën e prapësimeve, por në formën e një pretendimi të ri, të lidhur për nga objekti i kërimit me objektin e padisë apo kur ndërmjet padisë dhe kundërpadisë mund të kryhet kompensimi. E thënë ndryshe, kundërpadia përbën padinë e të paditurit kundër paditësit **brenda të njëjtit gjykim**, me anë të cilit i padituri kërkon arritjen e një përfitimi të ndryshëm nga thjesht rrëzimi i padisë.

8. Kushtet kumulative të ekzistencës së kundërpadisë janë krejtësisht të qarta, të përcaktuara nga neni 160 i Kodit të Procedurës Civile; **së pari** kundërpadia të ngrihet nga i padituri kundër paditës brenda të njëjtit gjykim ku shqyrtohet padia, pa përfunduar faza e hetimit gjyqësor; **së dyti** kërkitimi i kundërpadisë të lidhet me atë të padisë apo me tyre të kryhet kompensimi. Në asnjë dispozitë ligjore në fuqi nuk pasqyrohet kriteri që përpos kushteve të mësipërme, duhet të plotësohet edhe një kusht i tretë kumulativ, e konkretisht që objekti i një kundërpadie të jetë i së njëjtës natyrë lëndore me objektin e padisë, në mënyrë që ajo të shqyrtohet nga gjykata që shqyrton padinë.

9. Nëse do të analizonim me radhë nivelin e koneksitetit të kërkuar nga neni 160 i Kodit të Procedurës Civile mes një padie dhe një kundërpadie, me qëllim shqyrtimin e kësaj të fundit nga gjykata që shqyrton padinë sipas nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile, do të arrinim në konkluzionin se nga vetë përkufizimi i kundërpadisë, një prej rasteve të ngritjes së saj është ekzistenca e lidhjes mes objektit të saj dhe objektit të padisë, ç’ka në vetvete nuk prezumon të qenit e këtyre objekteve të së njëjtës natyrë nga pikëpamja lëndore.

10. Po ashtu, edhe rasti i dytë se kur mund të ngrihet kundërpadia i referohet një kriteri lidhjeje, tashmë të një natyre më tepër teknike apo përllogaritëse se sa përmbajtësore, që është pikërisht mundësia e kompensimit ndërmjet tyre.

11. Për sa më sipër, niveli i koneksitetit mes padisë dhe kundërpadisë sipas dispozitave ligjore në fuqi, nuk kërkon domosdoshmërisht të qenit e tyre të së njëjtës natyrë nga pikëpamja lëndore.

12. Legjislatori shprehimisht dhe në mënyrë të vazhdueshme e ka parashikuar qartazi nivelin e ndërlidhjes së kërkuar mes padisë dhe kundërpadisë me qëllim shqyrtimin e tyre nga e njëjta gjykatë, që mund të jetë një lidhje e thjeshtë me kërtimeve të secilës, pavarësisht natyrës lëndore të tyre apo një lidhje akoma më distante, siç është mundësia e thjeshtë e kompensimit me

kërkimeve përkatëse, ç'ka tregon se gjykata që shqyrton padinë është kompetente edhe për shqyrtimin e kundërpadisë, pavarësisht natyrës lëndore të kësaj të fundit.

13. Mendoj se konkluzioni i arritur nga shumica që një kundërpadi përveç kriterëve të mësipërme, duhet të plotësojë edhe kriterin e të qenit të së njëjtës natyre lëndore me padinë, në mënyrë që të shqyrtohet nga e njëjta gjykatë që shqyrton padinë, jo vetëm që bie ndesh me përmbajtjen e nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile, por edhe nëse do të arrihej, do të përbënte **një kriter shtesë**, i cili mund të kryhej vetëm nëpërmjet ndryshimeve përkatëse ligjore, e jo nëpërmjet një vendimi unifikues të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë. Ky i fundit, për nga vetë natyra, nuk mund të ketë efekt normimi *de novo*.

14. Kundër qëndrimit të shumicës së Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mendoj se duke u nisur nga funksionet e Gjykatës së Lartë dhe pozicionimit të saj në sistemin gjyqësor shqiptar, sentenca unifikuese nxjerr në pah edhe probleme të dimensionit kushtetues.

14.1. *Së pari*, pikërisht për shkak të ndarjes së padisë nga kundërpadia sipas parashikimit të bërë në vendimin e mësipërm të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, evidentohet rreziku i dyfishtë i ndërhyrjes së palegjitimuar të Gjykatës së Lartë në pushtetin legjislativ, ku nga njëra anë gjykata, edhe pse në mungesë të prerogativave kushtetuese për të krijuar normë, prodhon ligj të ri dhe, nga ana tjetër, po kjo gjykatë, edhe pse në mungesë të së drejtës për të shfuqizuar normë, nulifikon përmbajtjen e nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile.

14.2. *Së dyti*, për shkak të këtij qëndrimi unifikues identifikohen një sërë ndërlikimesh të natyrës ligjore dhe praktike që vënë në diskutim të drejtën kushtetuese të shtetasve për një proces të rregullt ligjor. Kjo e drejtë ka si pjesë integrale të saj gjykimin nga **një gjykatë e pavarur e caktuar me ligj**. Në zbatim të qëndrimit të shumicës në këtë vendim unifikues mbi gjykatën kompetente për shqyrtimin e kundërpadisë do të gjendeshim përpara rasteve ku neni 55 i Kodit të Procedurës Civile do të bëhej i paaplikueshëm, pasi gjykata që shqyrton padinë kryesore nuk do të ishte kompetente për shqyrtimin e kundërpadisë, për sa kohë që kundërpadia nuk ka natyrë lëndore të njëjtë me padinë. Ndarja e padisë me kundërpadinë do të bënte që dy gjykata të ndryshme t'i shqyrtonin ato, pavarësisht përcaktimit kategorik ligjor të nenit 55 të Kodit të Procedurës Civile, i cili parashikon krejt të kundërtën. Krijimi i situatave të tilla ligjore në vetvete vë në dyshim të drejtën e shtetasve për gjykim nga një gjykatë e caktuar me ligj, e për rrjedhojë, vë në dyshim të drejtën e tyre për një proces të rregullt ligjor.

14.3. Për më tepër, procesi i rregullt ligjor kërkon respektimin e parimit të sigurisë juridike, i cili vihet në rrezik nga zbatimi i sentencës unifikuese mbi ndarjen e padisë nga kundërpadia, duke krijuar ekzistencën e procedurave gjyqësore paralele të shumta dhe të ndërlidhura, që kanë në thelb të njëjtën çështje ligjore. Një qëndrim i tillë bie ndesh me jurisprudencën e konsoliduar të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut mbi detyrimin e shteteve kontraktuese për të organizuar sistemin e tyre ligjor, me qëllim shmangien e procedurave të shumëfishta gjyqësore, të cilat duhet të mirë menaxhohen për të kontribuar në sqarimin e shpejtë të çështjes. Konkretisht në çështjen Mullai etj., kundër Shqipërisë, Gjykata e Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka arritur në konkluzionin se: “*..ekzistenca e procedurave gjyqësore paralele të shumta dhe të ndërlidhura duke shtruar në thelb të njëjtën çështje ligjore nuk mund të konsiderohet në përputhje me shtetin e së drejtës. Autoritetet shqiptare duke dhënë një sërë vendimesh kontradiktore në disa nivele të juridiksionit të tyre kanë demonstruar mangësi në sistemin gjyqësor, fakt për të cilin ato janë përgjegjëse*” (aplikimi nr. (9074/07), vendim i datës 23.3.2010).

15. Gjithashtu, procesi i rregullt ligjor kërkon përfundimin e një procesi brenda një afati të arsyeshëm kohor. Shqyrtimi në mënyrë të veçantë i padisë dhe i kundërpadisë, sipas qëndrimit të shumicës së Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, do të sillte pashmangshmërisht edhe tejzgjatjen e afateve kohore të nevojshme për gjykimin përfundimtar të tyre. Shpeshherë, pikërisht për shkak të koneksitetit, ndërlidhjes mes këtyre kërkimeve, dhënia e vendimit nga një gjykatë do të ishte e pamundur pa u përfunduar gjykimi paralel në gjykatën tjetër. Kjo e fundit në vetvete mbart rrezikun e kufizimit të së drejtës së shtetasve për të pasur një gjykim brenda një afati të arsyeshëm kohor, si pjesë e së drejtës së tyre kushtetuese për një proces të rregullt ligjor.

16. Veç sa më sipër, mendoj se një ndërlikim praktik i sentencës unifikuese të shumicës së

Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ka të bëjë me faktin se një kundërpadi e veçuar, e marrë për shqyrtim nga një gjykatë e ndryshme nga ajo që shqyrton padinë, nuk do të mund të konsiderohej më si kundërpadi, pasi mungon mjeti tjetër procedural korrespondues i nevojshëm për ekzistencën e tij, që është pikërisht padia. Kjo do të sillte për pasojë humbjen e kuptimit praktik dhe aplikueshmërisë së kundërpadisë për një numër të konsiderueshëm rastesh, pasi kundërpadia do të shndërrohej thjesht në padinë e mëvetshme të ngritur nga i padituri kundër paditësit në një proces të dytë, paralel gjyqësor.

Së fundmi, në vetvete kjo çon në mohimin e një mjeti procedural, të parashikuar nga Kodi i Procedurës Civile, për të paditurin në një proces gjyqësor, duke e detyruar njëkohësisht që të nisë një proces gjyqësor të mëvetshëm për të realizuar të drejtën e tij, e cila në thelb përbën të njëjtën çështje ligjore.

Anëtar: Mirela Fana

MENDIMI I PAKICËS

Si gjyqtarë në pakicë, kemi qëndrimin se Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk duhet të kishin disponuar prishjen e vendimit nr. 36, datë 5.2.2014, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Krujë dhe dërgimin e çështjes për vazhdimin e gjykimit në po atë gjykatë, me motivin që, meqenëse kundërpadia është paraqitur përpara datës 4.11.2013 në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Krujë dhe kjo gjykatë e ka pranuar për shqyrtim, gjykimi i padisë civile dhe i kundërpadisë administrative do të vazhdojë të kryhet nga kjo gjykatë civile.

Përkundrazi, qëndrimi i pakicës është se Kolegjet e Bashkuara duhet të dispononin prishjen e vendimit nr. 36, datë 5.2.2014, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Krujë dhe dërgimin e çështjes për shqyrtim po asaj gjykate, mbi arsyetimin e kundërt me shumicën e Kolegjeve se, duke mos qenë kompetente për gjykimin e kundërpadisë me natyrë administrative dhe duke qenë se ende nuk e ka zgjidhur në themel çështjen lidhur me padinë e kundërpadinë, në seancë gjyqësore kjo gjykatë të verifikonte aktet e dosjes gjyqësore, duke disponuar eventalisht mbajtjen për shqyrtim vetëm të padisë së rivendikimit që ka natyrë civile dhe dërgimin për shqyrtim të kundërpadisë pranë Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, për shkakun se kjo kundërpadi ka natyrë administrative dhe duhet të shqyrtohet nga kjo e fundit si gjykatë kompetente nga pikëpamja lëndore për mosmarrëveshjet administrative.

Ndonëse, në dukje, disponimi i shumicës së Kolegjeve është i njëjtë me atë të qëndrimit tonë si gjyqtarë në pakicë, duke qenë se çështja objekt shqyrtimi ka të bëjë posaçërisht me kompetencën e Gjykatës së Lartë për të zgjidhur mosmarrëveshjen e kompetencës lëndore ndërmjet gjykatës civile dhe asaj administrative, në thelb, qëndrimet e shumicës dhe pakicës mbi interpretimin dhe zbatimin e ligjit procedural, zgjidhjen e çështjes dhe motivin e prishjes së vendimit të gjykatës së shkallës së parë, sikurse parashtrohet më sipër, janë të kundërta me njëra-tjetrën.

Qëndrimi jonë i kundërt si gjyqtarë në pakicë në raport me shumicën e Kolegjeve të Bashkuara, edhe lidhur me zgjidhjen e mosmarrëveshjes për kompetencën në çështjen objekt gjykimi, është rrjedhojë logjike e kuptimit dhe interpretimit tonë mbi parimet dhe dispozitat e Kushtetutës, ato të ligjit procedural civil dhe atyre të posaçme mbi gjykimin administrativ (ligji nr. 49/2012), kjo për sa i përket arsyetimit dhe përfundimeve unifikuese të ardhura nga shumica mbi çështjet e interpretimit dhe zbatimit të unifikuar ligjit të ngritura posaçërisht në pyetjen e dytë të parashtruar para këtyre Kolegjeve të Bashkuara.

Qëndrimi i gjyqtarëve në këtë mendim pakice, për sa i përket interpretimit dhe zbatimit të parimeve dhe normave kushtetuese, si edhe të atyre procedurale të gjykimit civil e të atij administrativ, është i njëjtë dhe i shprehur plotësisht në arsyetimin e parashtruar dhe përfundimet unifikuese të ardhura nga shumica e Kolegjeve të Bashkuara, në pikat 6 deri 39 të vendimit

unifikues, lidhur me çështjet e interpretimit të njësuar të ligjit për pyetjen e parë që është shtruar për unifikim. Gjykimi i padisë dhe kundërpadiës, do të bëhet, përkatësisht, vetëm nga gjykata që ka kompetencën lëndore sipas natyrës së mosmarrëveshjes. Pra, gjykata ku është paraqitur kundërpadia, do të mbajë për shqyrtim dhe do të vijojë gjykimin vetëm lidhur me padinë e për të cilën ajo e ka pasur kompetencën lëndore (p.sh., civile), duke e dërguar kundërpadinë për shqyrtim në gjykatën tjetër (p.sh., administrative).

Të njëjtin qëndrim me shumicën e Kolegjeve, kemi edhe për sa i përket detyrimit të gjykatës së shkallës së parë që të verifikojë dhe të disponojë për mbajtjen për shqyrtim vetëm të kërtimeve të padisë që i përkasin kompetencës së saj lëndore (p.sh., civile), duke ia dërguar kërkimet e tjera të asaj padie gjykatës kompetente lëndore (p.sh., administrative).

Por, si gjyqtarë në pakicë, kemi mendim të kundërt me shumicën e Kolegjeve të Bashkuara lidhur me arsyetimin dhe përfundimet e ardhura prej saj për çështjet e interpretimit dhe zbatimit të unifikuar të ligjit të parashtruara në pyetjen e dytë, pra se si do veprohet në lidhje me kompetencën lëndore të gjykatës për shqyrtimin e kundërpadiës, në gjykimin në shkallë të parë, apel dhe Gjykatë të Lartë, lidhur me çështjet në të cilat kundërpadia është paraqitur para datës 4.11.2013.

Sipas parimeve dhe normave të njohura kushtetuese e ligjore, si edhe praktikës gjyqësore dhe jurisprudencës së konsoliduar, në gjykimin e mosmarrëveshjeve civile ose administrative zbatohet ligji procedural që është në fuqi në kohën e gjykimit. Përfundimisht, kur kjo parashikohet shprehimisht nga ligji me dispozitë kalimtare, gjen zbatim ligji i vjetër (i shfuqizuar) procedural apo përcaktohet shprehimisht nga ligjvënësi një zgjidhje e ndryshme, e posaçme, kalimtare.

Edhe në vendimin unifikues nr. 3, datë 6.12.2013, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së lartë, ndërmjet të tjerave janë shprehur se:

“.....Zbatimi i ligjit procedural lidhet me momentin kur zhvillohet gjykimi për shqyrtimin e mosmarrëveshjes para gjykatës. Nëse gjatë shqyrtimit gjyqësor të një çështjeje, ligji procedural ndryshon, atëherë në gjykim do të zbatohet ligji i ri, me përjashtim të rastit kur vetë ky ligj në dispozitat kalimtare ka parashikuar që për njëfarë kohe ose rrethana të caktuara, të vazhdojë zbatimi i ligjit të vjetër procedural....

..... edhe praktika e Gjykatës Kushtetuese, e cila është shprehur vazhdimisht për kushtetutshmërinë e një procesi duke theksuar, se në të drejtën procedurale ndryshe nga ajo materiale, ligji i ri ka fuqi edhe për çështjet që janë në gjykim, me përjashtim të rastit kur vetë ai shpreh ndryshe duke parashikuar dispozita procedurale kalimtare. (Shih vendimin nr. 106/2002; nr. 11/2009 të Gjykatës Kushtetuese)....

.... është vetë ligjvënësi i cili duhet të shpreh se nuk do të zbatohet ligji i ri procedural, por ai i vjetri, gjë që do të thotë se vetë ligji i ri duhet të ketë të përcaktuar qartë se në lidhje me çfarë problemesh dhe deri në çfarë afati kohor do të vazhdojë të zbatohet ligji i vjetër procedural dhe jo ai që është në fuqi....

....fakti që ligji nr. 49/2012 është ligj procedural dhe nuk përmban dispozita kalimtare që të tregojnë se cila është gjendja, faza apo shkalla e gjykimit të një mosmarrëveshjeje gjyqësore mbi të cilën ky ligj i shtrin efektet, atëherë rrjedhimisht pranohet se duke filluar nga data 4.11.2013, ky ligj është i zbatueshëm për të gjitha çështjet që vetë ai i ka përcaktuar si mosmarrëveshje administrative, pavarësisht në çfarë gjendjeje, faze apo shkallë ndodhet gjykimi....

....Ligji nr. 49/2012 parashikon jo vetëm krijimin e gjykatës së posaçme për gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative, por edhe parime të ndryshme procedurale mbi bazën e të cilave do të zgjidhen këto mosmarrëveshje.”.

Pavarësisht nga këto parime të njohura dhe qëndrimet e mbajtura në praktikën e tyre të unifikuar, shumica e Kolegjeve të Bashkuara në çështjen objekt shqyrtimi, mban qëndrim të kundërt në lidhje me ligjin procedural të zbatueshëm në kohë për sa i përket kompetencës për gjykimin, bashkërisht ose të ndarë, të padisë civile dhe kundërpadiës administrative apo anasjelltas për çështjet në të cilat padia me kërtime të përziera ose kundërpadia është paraqitur dhe është pranuar për shqyrtim përpara datës 4.11.2013.

Këtë qëndrim të saj shumica e Kolegjeve të Bashkuara e mbështet në arsyetime, të cilat, në thelb, nuk kanë të bëjnë me interpretimin e drejtë të ligjit bazuar në parimet dhe normat themeltare të Kushtetutës, të KEDNJ-së dhe ligjeve të tjera, por janë arsyetime që lidhen me gjykimin kushtetues, posaçërisht me atë të vlerësimit të pajtueshmërisë së parashikimeve të dispozitave ligjore me parimet dhe normat kushtetuese. Ky lloj gjykimi dhe arsyetimi, duke qenë i natyrës kushtetuese, i përket juridiksionit të Gjykatës Kushtetuese, ndërkohë që, gjykatat e tjera,

nëse çmohet se ligji nuk pajtohet me Kushtetutën, i drejtohen Gjykatës Kushtetuese, për të vendosur për kushtetutshmërinë e ligjit dhe të normave përkatëse.

Pra, shumica e Kolegjeve të Bashkuara, duke aplikuar gabimisht elemente të gjyqimit kushtetues mbi shqyrtimin e kushtetutshmërisë së normës së ligjit abstrakt që i përket ekskluzivisht Gjykatës Kushtetuese, vijnë në përfundimin se zbatimi vetëm i parimit kushtetues të gjykatës së caktuar me ligj (për të cilat vetë këto Kolegje mbajtën qëndrimin se obligojnë gjykimin e veçuar të kërtimeve, të padisë e kundërpadisë nga gjykata civile ose administrative sipas kompetencës lëndore), vetëm për çështjet që janë në gjykim në shkallë të parë përpara datës 4.11.2013, do të cenonte parimin e sigurisë juridike, atë të pritshmërive të ligjshme të individëve nga rendi juridik në fuqi, të ekonomisë gjyqësore, të gjyqimit të çështjes në një afat të arsyeshëm etj. Prandaj, sipas shumicës së Kolegjeve, gjykimi i këtyre çështjeve do të vazhdojë nga gjykata e zakonshme (civile), ku edhe janë paraqitur padia me kërtime të përziera apo edhe kundërpadia, me kusht që kjo të ketë ndodhur përpara datës 4.11.2013.

Gjykime, qëndrime dhe interpretime që, në thelb, nuk i përkasin gjyqimit të zakonshëm, por vetëm atij kushtetues, shumica parashtron, ndërmjet të tjerave, në pikën 43 të vendimit kur shprehen se: *“.....Situata faktike e çështjeve në të cilat kërkesat në padi ose kundërpadi janë paraqitur përpara datës 4.11.2013, të cilat janë në gjykim e sipër nëpër gjykata, është e tillë që këto gjykime mund të jenë në përfundim të shqyrtimit gjyqësor, gjykimi i tyre edhe mund të ketë përfunduar në shkallë të parë dhe mund të jenë duke u gjykuar në shkallë të tjera. Dubet pasur parasysh se janë të shumta çështjet e tilla në të cilat padia ka disa kërtime, të tilla që në kuptim të përcaktimit të kompetencës lëndore, pas datës 4.11.2013, u përkasin gjykatave të ndryshme. Në të tilla kushte, ndarja e këtyre çështjeve me arsyetimin se gjykata ku janë paraqitur nuk është kompetente për vazhdimin e shqyrtimit të gjitha kërtimeve, do të paraqiste një sërë problematikash. Në të njëjtën kohë nuk do t'i shërbente as interesave të drejtësisë dhe të qytetarëve, në drejtim të dhënies së një vendimi brenda një afati të arsyeshëm kohor....”*.

Po kështu, edhe në pikën 47: *“Vonesat që sjell ndarja e kërtimeve të natyrave të ndryshme në një çështje, cenojnë stabilitetin dhe sigurinë e marrëdhënieve juridike në mes të subjekteve të së drejtës. Nga ana tjetër, ato kufizojnë të drejtën e shtetasve për një gjykim brenda një afati të arsyeshëm, si pjesë e të drejtës për një proces të rregullt ligjor. Në kuadër të KEDNJ-së, është detyrim i shteteve garantimi i afatit të arsyeshëm kohor të gjyqimit të një çështje, me qëllim mbrojtjen të gjitha palëve ndërgjyqëse nga vonesat e gjata procedurale dhe dhënien fund të pasigurisë së interesave të shtetasve.”*.

Edhe referenca e treguar në pikën 48 të vendimit, për mbështetjen e arsyetimit të shumicës së Kolegjeve të Bashkuara në vendimet nr. 2/2013 dhe nr. 9/2007 të Gjykatës Kushtetuese, në të vërtetë tregon se Gjykata Kushtetuese është shprehur aty jo për mënyrën e interpretimit dhe zbatimit të ligjit nga gjykatat, por i adresohet ligjvënësit, pikërisht lidhur me parimet kushtetuese që ligjvënësi duhet të mbajë parasysh kur harton dhe miraton ligje të reja që synojnë të kufizojnë të drejtat e njohura dhe fituara më parë me ligj nga subjektet përfituese.

Si gjyqtarë në pakicë kemi qëndrimin se, shumica e Kolegjeve të Bashkuara, duke arsyetuar në këtë mënyrë, gjendet në kundërshtim me vetë qëndrimet e saj të qarta e korrekte për interpretimin e ligjit procedural në përgjigje të pyetjes së parë unifikuese, si edhe pa u shprehur haptazi se gjendet eventualisht para ndonjë lloji ometimi kushtetues (si p.sh. mungesës së dispozitave kalimtare që do të mënjanonin cenimin e parimit kushtetues të sigurisë juridike, të pritshmërive të ligjshme të individëve nga rendi juridik në fuqi, të ekonomisë gjyqësore, të gjyqimit të çështjes në një afat të arsyeshëm etj., lidhur me gjykimin e kërtimeve dhe padive e kundërpadive të përziera civile e administrative). Kjo qasje e sjell praktikisht shumicën e Kolegjeve të Bashkuara në orientimin që, për çështjet që kanë qenë në gjykim në shkallë të parë përpara datës 4.11.2013 dhe gjykimi në atë shkallë ende nuk ka përfunduar, gjykatat civile të mos mbajnë parasysh që ligjvënësi nuk ka vlerësuar të miratojë një dispozitë kalimtare që lejon zbatimin e normës së vjetër procedurale apo që të lejojë zgjidhjen që përcakton shumica e Kolegjeve, pra që gjykata civile të vijojë të shqyrtojë çështjen me padi civile e kundërpadi administrative, edhe pse ajo nuk ka kompetencë lëndore për kundërpadinë.

Por, sipas mendimit të gjyqtarëve në pakicë, problematikat, vështirësitë apo vonesat që shumica e Kolegjeve të Bashkuara parashikojnë se mund të ndodhin në gjykimin e çështjeve me padi e

kundërpadi, si edhe me kërtime të përziera, civile dhe administrative, nëse ato mund të ndodhin, janë të një natyre që nuk ka të bëjë me interpretimin e ligjit, por me zgjidhjet që ka parashikuar vetë ligji apo me ometimet e ligjit, për të cilat, nëse do të pranohej se ekzistonin sikurse parashtron shumica, rrugët e vetme do të ishte ose ajo e investimit të Gjykatës Kushtetuese për t'u shprehur mbi kushtetutshmërinë e normës ose investimi i ligjvënësit për të bërë shtesa dhe ndryshime me legjislacionin ekzistues.

Gjykata e Lartë është gjykatë ligji. Si çdo gjykatë tjetër, ajo mbështet në vendimet e dhëna prej saj në Kushtetutë dhe në ligj, duke pasur pra të drejtën dhe detyrimin vetëm që të interpretojë dhe të zbatojë normat kushtetuese e ligjore në zgjidhjen e çështjes. Në këtë kuptim, gjykatat kanë të drejtën e detyrimit të interpretojnë dhe të arsyetojnë bazuar në normat kushtetuese dhe ligjore në funksion të zgjidhjes së çështjes, por ato nuk mund të injorojnë a refuzojnë të zbatojnë ligjin procedural nëse kanë qëndrimin se ai ligj vjen në kundërshtim me Kushtetutën apo me motivin e mungesës së parashikimit të shprehur të një rregullimi ligjor procedural të caktuar. Gjykatat nuk bëjnë gjykim kushtetues mbi ligjin abstrakt. Në raste të tilla, sikurse parashikon pika 2, e nenit 145, të Kushtetutës *"Kur gjyqtarët çmojnë se ligjet vijnë në kundërshtim me Kushtetutën, nuk i zbatojnë ato. Në këtë rast, ata pezullojnë gjykimin dhe ia dërgojnë çështjen Gjykatës Kushtetuese"*. Pra, vetëm gjykatat mbajnë qëndrimin e tyre duke parashtruar arsyet përse mendojnë se një dispozitë ligjore nuk është në përputhje me Kushtetutën dhe përse nuk mund ta zgjidhin çështjen pa u shprehur më parë Gjykata Kushtetuese lidhur me kushtetutshmërinë e asaj norme juridike të ligjit të zbatueshëm për zgjidhjen e çështjes që ka për shqyrtim.

Prandaj, në përgjigje të pyetjes së dytë të shtruar për unifikim të praktikës gjyqësore, si gjyqtarë në pakicë kemi qëndrimin se, ***si për çështjet që kanë filluar të gjykohen përpara datës 4.11.2013 apo edhe pas kësaj date dhe që janë ende në shqyrtim pranë gjykatave civile ose administrative të shkallës së parë, këto gjykata duhet të disponojnë mbajtjen për gjykim të kërtimeve të padisë dhe kundërpadisë që janë në kompetencën e tyre lëndore, duke i dërguar për kompetencë kërkitet e tjera gjykatës që i ka ato në kompetencë lëndore sipas ligjit.***

Disponimi lidhur me mbajtjen në kompetencë për gjykim të kërtimeve të padisë, të padisë apo kundërpadisë për një pjesë të së cilave gjykata ku janë paraqitur ka kompetencën lëndore, duke ia dërguar kërkitet e tjera gjykatës tjetër që ka kompetencën lëndore, janë disponime që mund të bëhen vetëm gjatë gjykimit të çështjes në shkallë të parë.

Prandaj, për çështjet gjyqësore, me kërtime, padi e kundërpadi, një pjesë e të cilave janë civile dhe pjesa tjetër administrative, të cilat gjenden për shqyrtim në gjykatën e shkallës së dytë, ato duhet të vijojnë të gjykohen nga gjykata e apelit në të cilat është paraqitur ankimi kundër vendimit gjyqësor të themelit të gjykatës së shkallës së parë. Në këto raste, nuk ka më asnjë mbështetje juridike që kërkitet e padisë (apo kundërpadisë, nëse ka të tillë), sipas natyrës civile ose administrative të tyre, nga gjykata e apelit dhe gjykata administrative e apelit, të gjykohen duke mbajtur për shqyrtim një pjesë të tyre dhe dërguar për kompetencë pjesën tjetër të kërtimeve, sipas kompetencës lëndore përkatëse. Përfashtëmisht, nëse gjykata e shkallës së dytë disponon prishjen e vendimit dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim, çështja i dërgohet një trupe tjetër gjyqësore të gjykatës së shkallës së parë që nga pikëpamja lëndore kishte dhënë vendimin gjyqësor të cenuar. Në këtë gjendje të procedimit, kjo gjykatë e shkallës së parë duhet të investohet për të verifikuar dhe disponuar eventualisht lidhur me kërkitet që duhet të mbajë për shqyrtim si gjykata kompetente, duke ia dërguar kërkitet e tjera për shqyrtim gjykatës tjetër që ka kompetencën lidhur me to.

Si gjyqtarë në pakicë, kemi mendimin se i njëjti qëndrim duhet të mbahet edhe lidhur me çështjet që i janë paraqitur për shqyrtim Gjykatës së Lartë, ku kolegji kompetent për shqyrtimin e rekursit do të ishte ai kolegji që mbulon lëndën gjyqësore që i përket gjykatës së apelit që ka dhënë vendimin e kundërshtuar me anë të rekursit.

Për sa i përket zgjidhjes së çështjes objekt i këtij gjykimi, sikurse parashtrujmë në fillim të këtij mendimi pakice, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë duhet të dispononin prishjen e vendimit nr. 36, datë 5.2.2014, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Krujë dhe dërgimin e çështjes për shqyrtim po asaj gjykate. Në thelb, me arsyetim të kundërt me shumicën e Kolegjeve se, duke mos qenë

kompetente për gjykimin e kundërpadisë me natyrë administrative dhe duke qenë se ende nuk e ka zgjidhur në themel çështjen lidhur me padinë e kundërpadinë, në seancë gjyqësore kjo gjykatë të verifikojë aktet e dosjes gjyqësore, dhe të disponojë mbajtjen për shqyrtim vetëm të padisë së rivendikimit që ka natyrë civile dhe të dërgonte për shqyrtim kundërpadinë pranë Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, për shkakun se kjo kundërpadi ka natyrë administrative dhe duhet të shqyrtohet nga kjo e fundit si gjykatë kompetente nga pikëpamja lëndore për mosmarrëveshjet administrative.

Anëtarë: Arjana Fullani, Ardian Nuni, Ardian Dvorani, Artan Zeneli, Evelina Qirjako, Aleksandër Muskaj

VENDIM
Nr. 1, datë 27.4.2015*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Andi Çeliku	anëtar
Aleksandër Muskaj	anëtar
Guxim Zenelaj	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Tom Ndreca	anëtar
Artan Broci	anëtar

në seancën gjyqësore të datës 27.04.2015 morën në shqyrtim çështjen penale me nr. 52601-00364-00-2015 Akti, që u përket:

KËRKUES: Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Tiranë

I GJYKUAR: Arben Mehmeti, *përfaqësuar nga Av. Skënder Breca*

AKUZA: *Marrëdhënie seksuale me të mitura, parashikuar nga neni 100 i Kodit Penal.*

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë me vendimin nr. 582, datë 25.03.2014, ka vendosur:

1. Deklarimin e pafajshëm të të pandehurit Arben Bujar Mehmeti për kryerjen e veprës penale të “Marrëdhënies seksuale me të mitura”, parashikuar nga neni 100/1 i Kodit Penal.

2. Urdhërohet lirimi i menjëhershëm i të pandehurit Arben Mehmeti nga dhomat e paraburgimit, nëse nuk mbahet i arrestuar, i ndaluar apo, i dënuar për ndonjë vepër tjetër penale.

3. Shpenzimet procedurale në fazën e hetimeve paraprake si dhe shpenzimet gjyqësore në ngarkim të të pandehurit Arben Mehmeti.

Gjykata e Apelit Tiranë me vendimin nr. 50, datë 21.01.2015, ka vendosur:

Prishjen e vendimit nr. 582, datë 25.03.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe dërgimin e çështjes për rigjykim pranë po asaj gjykate, me tjetër trup gjykues.

Kundër vendimit më datë 13.02.2015, ka paraqitur rekurs i pandehuri Arben Mehmeti, me

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 1/2015. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 142/2015* Qendra e Botimeve Zyrtare, 5 gusht 2015. f. 10716.

anën e të cilit ka kërkuar: *Prishjen e vendimit nr. 50 datë 21.01.2015 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe lënien në fuqi të vendimit nr. 582 datë 25.03.2014 të Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë.*

duke parashtruar edhe shkaqet përkatëse:

Vendimi i gjykatës së apelit është në kundërshtim me ligjin sepse:

- Gjykata e Apelit Tiranë çmon se vendimi që ankimohet është i pavlefshëm për shkak se është marrë pas analizës, veç të tjerave, të provave të paraqitura nga palët ndërgjyqëse, me dëshmitarë, dhe në aktet e fashikullit nuk rezultojnë pikërisht thëniet e dëshmitarëve.

Arsyetimi i Gjykatës së Apelit Tiranë se riprodhimi audio nuk e zëvendëson procesverbalin në kuptim të nenit 115/1 është i gabuar. Po të analizojmë nenin 115/2 të Kodit të Procedurës Penale, është më se e qartë se procesverbali me dorëshkrim bëhet vetëm në rastet kur nuk është i mundur që procesverbali të bëhet me stenotipi apo mjet tjetër teknik.

- Bazuar në udhëzimin nr. 282, datë 15.06.2012 “Për mbajtjen e procesverbalit të seancës gjyqësore me mjete audio”, në mbështetje të nenit 102 pika 4 të Kushtetutës dhe paragrafit 7 e 8 të nenit 6 paragrafit 2, të nenit 7 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001 “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, të ndryshuar, ministri i Drejtësisë, janë përcaktuar rregullat e detyrueshme mbi: a) mbajtjen fjalë për fjalë të procesverbaleve të seancave gjyqësore, nëpërmjet regjistrimit audio, përmes mjeteve digjitale, në të gjitha ambientet e gjykatave ku zhvillohen seanca gjyqësore, në përputhje me nenet 77, 118 dhe 172 të Kodit të Procedurës Civile dhe nenet 115 deri 122 të Kodit të Procedurës Penale dhe me çdo dispozitë tjetër procedurale në fuqi;

b) funksionimin e sistemit të regjistrimit audio; dhe c) mënyrën e ruajtjes së materialeve të këtyre regjistrimeve audio dhe përgatitjes, kur është e nevojshme, të transkripteve të tyre. Ku parashikohet se kur regjistrimi i seancës gjyqësore është i pamundur të realizohet, për shkak të defekteve në pajisje, procesverbali i seancës mbahet në një nga mënyrat e tjera të parashikuara nga Kodi i Procedurës Penale ose Kodi i Procedurës Civile apo çdo normë tjetër procedurale në fuqi sipas përcaktimit të kryetarit të seancës gjyqësore. Në këtë rast, në procesverbal shënohet shkaku i mbajtjes së procesverbalit në mënyrën tjetër.

Kur, gjatë seancës gjyqësore, pajisjet e regjistrimit janë ndezur, por shfaqen probleme me funksionimin e tyre/regjistrimin, sekretari lajmëron kryetarin e seancës, i cili urdhëron që të vijohet me një mënyrë tjetër të mbajtjes së procesverbalit gjyqësor.

- Ndryshe nga sa ka arsyetuar Gjykata e Apelit Tiranë në vendimin e saj objekt rekursi, që riprodhimi audio i pyetjes së dëshmitarit përbën një formë dokumentimi të veprimeve të seancës gjyqësore, e cila është në funksion të transparencës së procesit, por nuk e zëvendëson procesverbalin e seancës gjyqësore, i cili përcaktohet nga neni 115/1 i Kodit të Procedurës Penale, si i vetmi akt që dokumenton veprimet e gjykatës është i gabuar pasi është vetë udhëzimi nr. 282, datë 15.6.2012 “Për mbajtjen e procesverbalit të seancës gjyqësore me mjete audio”, i cili ka sanksionuar që kur regjistrimi i seancës gjyqësore është i pamundur të realizohet, për shkak të defekteve në pajisje, procesverbali i seancës mbahet në një nga mënyrat e tjera të parashikuara nga Kodi i Procedurës Penale ose Kodi i Procedurës Civile apo çdo normë tjetër procedurale në fuqi sipas përcaktimit të kryetarit të seancës gjyqësore.

Nisur nga fakti se ka interpretime të ndryshme lidhur me mbajtjen e procesverbalit nëpërmjet regjistrimit audio apo audioviziv, të parashikuar në nenin 115 dhe vijues të Kodit të Procedurës Penale, si dhe nisur nga rëndësia që paraqet kjo çështje për të gjithë praktikën gjyqësore, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 10.03.2015, në bazë të nenit 438/2 të Kodit të Procedurës Penale ka vendosur të dërgojë për shqyrtim këtë çështje në Kolegjet e Bashkuara, për unifikimin e praktikës gjyqësore.

Me anë të këtij vendimi, Kolegji Penal ka shtruar për diskutim para Kolegjeve të Bashkuara çështjen e mëposhtme:

1. Mbajtja e procesverbalit të seancës gjyqësore, si akt për dokumentimin e veprimeve në seancë gjyqësore, nëpërmjet regjistrimit audio ose audioviziv, a duhet të konsiderohet në përputhje me nenin 115 e vijues të Kodit të Procedurës Penale?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët Artan Zeneli dhe Evelina Qirjako; prokurorin Arqilea Koça, i cili kërkoi prishjen e vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë nr. 50, datë 21.01.2015 dhe dërgimin e çështjes për shqyrtim në gjykatën e apelit, mbrojtësin e të pandehurit av. Skënder Breca, i cili kërkoi prishjen e vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë nr. 50, datë 21.01.2015 dhe dërgimin e çështjes për shqyrtim në gjykatën e apelit; dhe pasi e biseduan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

I. Rrethanat e faktit

Nga Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka ardhur për gjykim çështja penale në ngarkim të të pandehurit Arben Mehmeti, i akuzuar se ka kryer veprën penale të “Marrëdhënies seksuale me të mitura”, parashikuar nga neni 100/1 i Kodit Penal, në dëm të shtetas K.SH.

Nga procesverbali i seancës së datës 04.02.2014, ora 13:10, rezulton se janë shënuar gjeneralitetet e dëshmitares së pyetur nga gjykata, procedura e betimit të saj, por nuk janë shënuar pyetjet e bëra nga palët dhe gjykata dhe as përgjigjet (thëniet) e dëshmitares. Në të njëjtën mënyrë janë pasqyruar, në procesverbal, thëniet e dëshmitarëve të pyetur në seancat e tjera gjyqësore.

II. Procedura gjyqësore

1. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë me vendimin nr. 582, datë 25.03.2014, ka vendosur:

Deklarimin e pafajshëm të të pandehurit Arben Bujar Mehmeti për kryerjen e veprës penale të “Marrëdhënies seksuale me të mitura”, parashikuar nga neni 100/1 i Kodit Penal.

2. Duke arsyetuar mbi bazën e provave shkresore dhe atyre me dëshmitarë, të marra në seancë gjyqësore, referuar kryesisht regjistrimit audio.

3. Gjykata e Apelit Tiranë me vendimin nr. 50, datë 21.01.2015, ka vendosur:

Prishjen e vendimit nr. 582, datë 25.03.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe dërgimin e çështjes për rigjykim pranë po asaj gjykate, me tjetër trup gjykues.

4. *Me arsyetimin se:* “Në kuptim të nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale, dokumentimi i veprimeve bëhet me procesverbal, i cili përpilohet nga sekretari në formë të plotë ose të përmbledhur.

Kur procesverbali përpilohet në formë të përmbledhur, duhet bërë edhe riprodhimi fonografik dhe po të jenë kushtet, edhe riprodhimi audioviziv, kur është i domosdoshëm.

Sipas këtij rregullimi, procesverbali i pyetjes të dëshmitarit në seancë, duhet të përmbajë, qoftë edhe në mënyrë të përmbledhur, thëniet e dëshmitarit, dhe po të jenë kushtet, duhet bërë edhe riprodhimi audioviziv.

Në gjykimin në shkallë të parë, në procesverbalin e seancës, janë shënuar gjeneralitetet e dëshmitarëve të pyetur nga gjykata, procedurat e betimit të tyre, por nuk janë shënuar pyetjet dhe për më tepër thëniet e dëshmitarëve të pyetur në seancë.

Riprodhimi audio i pyetjes së dëshmitarit përbën një formë dokumentimi të veprimeve të seancës gjyqësore, e cila është në funksion të transparencës së procesit, por nuk e zëvendëson procesverbalin e seancës gjyqësore, i cili përcaktohet nga neni 115/1 i Kodit të Procedurës Penale, si i vetmi akt që dokumenton veprimet e gjykatë.

Gjykata e Apelit Tiranë çmon se procesverbali i cili nuk paraqet thëniet e dëshmitarëve të pyetur nga gjykata, të cilat kanë shërbyer për të si bazë e vendimit përfundimtar, nuk dokumenton veprimet e kryera nga gjykata, sipas parashikimit të nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale.

Gjykata e Apelit Tiranë çmon se vendimi që ankimohet është i pavlefshëm për shkak se është marrë pas analizës, veç të tjerave, të provave të paraqitura nga palët ndërgjyqëse, me dëshmitarë, dhe në aktet e fashikullit nuk rezultojnë pikërisht thëniet e dëshmitarëve. Në këto kushte, ky vendim duhet prishur dhe çështja duhet të rigjykohet në shkallë të parë.”

III. E drejta e zbatueshme

5. Nisur nga parashkrimi i mësipërm i rrethanave të faktit dhe i qëndrimeve të palëve në gjykim, për t'i dhënë përgjigje çështjeve të parashtruara, për sa i takon njësimin të praktikës gjyqësore, në

funkcion të zgjidhjes së çështjes objekt gjykimi dhe në përgjigje të pretendimeve të parashtruara në mjetin e rekursit, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se duhet të mbahen parasysh, para së gjithash, dispozitat vijuese të Kushtetutës, të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive themelore (KEDNJ) dhe të Kodit të Procedurës Penale.

6. Neni 31 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë parashikon se: *“Gjatë procesit penal kushdo ka të drejtë:*

a) të ribet në dijeni menjëherë dhe hollësisht për akuzën që i bëhet, për të drejtat e tij, si dhe t’i krijohet mundësia për të njoftuar familjen ose të afërmit e tij;

b) të ketë kohën dhe lehtësitë e mjaftueshme për të përgatitur mbrojtjen e vet;

c) të ketë ndihmën pa pagesë të një përkthyesi, kur nuk flet ose nuk kupton gjuhën shqipe;

ç) të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi ligjor të zgjedhur prej tij; të komunikojë lirisht dhe privatisht me të, si dhe t’i sigurohet mbrojtja falas, kur nuk ka mjete të mjaftueshme;

d) t’u bëjë pyetje dëshmitarëve të pranishëm dhe të kërkojë paraqitjen e dëshmitarëve, të ekspertëve dhe të personave të tjerë, të cilët mund të sqarojnë faktet.”

7. Neni 42/2 i Kushtetutës parashikon se: *“Kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetues dhe ligjorë, ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj”.*

8. Në nenin 6 pika 1 të KEDNJ parashikohet se: *“Neni 6 – E drejta për një proces të rregullt – Në përcaktimin e (...) çdo akuzë penale kundër tij, çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme. Çdo person i akuzuar për një veprë penale prezumohet i pafajshëm, derisa fajësia e tij të provohet ligjërisht. Çdo i akuzuar për një veprë penale ka të drejtat minimale të mëposhtme; t’i jepet koha dhe lehtësitë e përshtatshme për përgatitjen e mbrojtjes; (...) të pyesë ose të kërkojë që të merren në pyetje dëshmitarët e akuzës dhe të ketë të drejtën e thirrjes dhe të pyetjes të dëshmitarëve në favor të tij, në kushte të njëjta me dëshmitarët e akuzës. (...).*

9. Kodi i Procedurës Penale, në dispozitat relevante parashikon se:

Neni 115: Procesverbali

1. Dokumentimi i veprimeve bëhet me procesverbal.

2. Procesverbali përpilohet nga sekretari i gjykatës, në formë të plotë ose të përmbledhur, me stenotipi, me mjet tjetër teknik dhe, kur mungojnë këto mjete, me dorëshkrim.

3. Kur procesverbali përpilohet në formë të përmbledhur duhet të bëhet edhe riprodhimi fonografik dhe, po të jenë kushtet, edhe riprodhimi audioviziv kur është i domosdoshëm.

Neni 116: Përmbajtja e procesverbalit

1. Procesverbali përmban tregimin e vendit, të vitit, të muajit, të ditës dhe kur është e nevojshme, edhe të orës, në të cilat ka filluar dhe është përfunduar, gjeneralitetet e personave që kanë marrë pjesë, tregimin e shkaqeve, kur dihen, mungesën e personave që duhet të marrin pjesë dhe kërkesat e paraqitura nga palët.

Neni 117: Nënshkrimi i procesverbalit

1. Procesverbali, me përjashtim të atij që mbahet në seancën gjyqësore, pasi lexohet, nënshkruhet në fund të çdo flete nga ai që e ka përpiluar, nga ai që procedon dhe nga personat që kanë marrë pjesë.

2. Kur njëri nga pjesëmarrësit nuk do ose nuk është në gjendje të nënshkruajë, bëhet vërejtje ku tregohet edhe shkaku.

Neni 118: Transkriptimi i procesverbalit të redaktuar me mjete stenotipie

1. Shiritat e shtypur me shenja stenotipie transkriptohen me shkronja të zakonshme jo më vonë se pesë ditë nga data kur janë formuar dhe lidhen me aktet bashkë me transkriptimin.

2. Kur për personin që ka shtypur shiritat ka ndalime për të bërë transkriptim, gjykata urdhëron që transkriptimi t’i besohet një personi të përshtatshëm, qoftë edhe jashtë administratës shtetërore.

Neni 119: Riprodhimi fonografik ose audioviziv

1. Riprodhimi fonografik ose audioviziv bëhet nga persona teknikë, qoftë edhe jashtë administratës shtetërore nën drejtimin e sekretarit të gjykatës.

2. Kur bëhet riprodhimi fonografik, në procesverbal tregohet çasti i fillimit dhe i mbarimit të veprimeve të riprodhimit.

3. Kur riprodhimi fonografik nuk kuptohet, si provë shërben procesverbali i përpiluar në formë të përmbledhur.

4. Regjistrimet fonografike ose audiovizive u bashkohen akteve.

Neni 120: Format e dokumentimit në raste të veçanta

1. Gjykata vendos të bëhet përpilimi i procesverbalit në formë të përmbledhur kur veprimet që duhet të pasqyrohen kanë përmbajtje të thjeshtë ose kur mungojnë mjetet mekanike të riprodhimit ose ndihmësit teknikë.

2. Kur përpilohet procesverbali në formë të përmbledhur, gjykata kujdeset që të shënohen pjesët thelbësore të deklarimeve dhe rrethanat në të cilat janë bërë.

Neni 121: Deklarimet gojore të palëve

1. Kur ligji nuk kërkon formën e shkruar të dokumentit, palët mund të bëjnë, vetë ose me anë të përfaqësuesve të posaçëm, kërkesa ose deklarime me gojë. Në këtë rast sekretari i gjykatës përpilon procesverbalin dhe regjistron deklarinimet. Procesverbalit i bashkohet, kur është rasti, prokura e posaçme.

2. Palës që e kërkon, i lëshohet me shpenzimet e veta një vërtetim ose kopja e deklarimeve të bëra.

Neni 122: Pavlefshmëria e procesverbalit

1. Procesverbali është i pavlefshëm kur ka dyshime rreth personave që kanë marrë pjesë ose kur mungon nënshkrimi i nëpunësit që e ka përpiluar.

Neni 345: Procesverbali i seancës

1. Sekretari mban procesverbalin e seancës, në të cilin tregohen:

a) vendi, data, ora e hapjes dhe e mbylljes së seancës;

b) përbërja e gjykatës;

c) emri dhe mbiemri i prokurorit dhe të dëmtuarit akuzues;

ç) gjeneralitetet e të pandehurit ose të dhëna të tjera personale që vlejnë për ta identifikuar, gjeneralitetet e mbrojtësve, të palëve private dhe të përfaqësuesve të tyre.

2. Menjëherë pas mbylljes së seancës, procesverbali, i nënshkruar në fund të çdo flete nga ai që e ka mbajtur, i paraqitet kryetarit për ta vistuar.

3. Procesverbali i seancës përfshihet në fashikullin për shqyrtimin gjyqësor.

Neni 346: Përmbajtja e procesverbalit

1. Procesverbali përshkruan veprimet e kryera në seancë dhe pasqyron në mënyrë të përmbledhur kërkesat dhe konkluzionet e prokurorit, të të dëmtuarit akuzues, mbrojtësve dhe përfaqësuesve të palëve private.

2. Urdhrat e dhënë me gojë nga kryetari riprodhohen tërësisht. Urdhrat e shpallura në seancë me anë të leximit i bashkohen procesverbalit.

Neni 347: Kërkesat e palëve për procesverbalin

1. Palët kanë të drejtë të kërkojnë shënimin në procesverbal të çdo deklarimi për të cilin kanë interes. Memoriet me shkrim të paraqitura nga palët, në mbështetje të kërkesave dhe konkluzioneve të tyre, i bashkohen procesverbalit.

2. Kryetari mund të urdhërojë, edhe kryesisht, që sekretari të lexojë pjesë të veçanta të procesverbalit me qëllim që të verifikojë saktësinë dhe plotësinë e tij. Mbi kërkesat për korrigjim ose shuarje, si dhe mbi ato që parashikohen në paragrafin 1, kryetari disponon me vendim.

Neni 368: Procesverbali i marrjes së provës

1. Në procesverbalin e marrjes së provës shënohen gjeneralitetet e dëshmitarëve, ekspertëve e të përkthyesve, si dhe paralajmërimi që u bëhet për të thënë të vërtetën dhe për përgjegjësinë që kanë në rast se bëjnë dëshmi, ekspertim ose përkthim të rremë.

2. Sekretari i gjykatës riprodhon pyetjet e bëra nga palët dhe nga kryetari, si dhe përgjigjet e personave të pyetur.

3. Kur gjykata vendos që procesverbali të mbahet në formë të përmbledhur, kontrolli për saktësinë e tij bëhet nga kryetari.

10. Udhëzimi i ministrit të Drejtësisë nr. 353, datë 03.09.2013, “Për përcaktimin e rregullave të hollësishme për mbajtjen, ruajtjen dhe arkivimin e procesverbalit të seancës gjyqësore me mjete audio”,

“Neni 2: Fusha e veprimit

Mjetet digjitale audio të regjistrimit të seancave gjyqësore përdoren për regjistrimin e seancave gjyqësore të gjykimeve civile, administrative **dhe penale**, të zhvilluara në ambientet e gjykatave ku zhvillohen seanca gjyqësore në të gjitha gjykatat e shkallës së parë dhe të apelit në Republikën e Shqipërisë.

Neni 3: Sistemi i regjistrimit audio

Procesverbali audio i seancave gjyqësore përbën procesverbalin zyrtar të seancës në përputhje me nenin 118 të Kodit të Procedurës Civile, nenin 115 të Kodit të Procedurës Penale dhe nenin 34 të ligjit nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”.

11. Urdhër i ministrit të Drejtësisë nr. 358, datë 5.9.2013, “Për tarifat e transkriptimit të procesverbalit të seancës gjyqësore, të mbajtur me mjete të regjistrimit audio ose audioviziv”,

12. Urdhër i ministrit të Drejtësisë nr. 359, datë 5.9.2013, “Për ruajtjen dhe arkivimin e procesverbalit të seancës gjyqësore apo të veprimeve të tjera procedurale që zhvillohen jashtë seance”,

IV. Arsyetimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

13. Me qëllim dhënien e përgjigjes mbi çështjen e shtruar për unifikim, si dhe në funksion të zgjidhjes së çështjes objekt rekursi, Kolegjet e Bashkuara çmojnë të analizojnë, fillimisht, se çfarë nënkupton procesverbali, cilat janë llojet e mjeteve dhe format apo mënyrat e mbajtjes së tij, bazuar në nenet 115 e vijues të Kodit të Procedurës Penale, për të arritur në konkluzionin nëse regjistrimi audio ose audioviziv është një prej tyre.

14. Në pjesën e parë, titulli i tretë, të kreut të parë të seksionit të tretë të Kodit të Procedurës Penale janë parashikuar dispozitat e përgjithshme mbi dokumentimin e veprimeve procedurale.

15. Një nga parimet themelore të Kodit të Procedurës Penale është ai i oralitetit, në bazë të të cilit, kur nuk parashikohet ndryshe në ligjin procedural, veprimet e gjykatës apo të palëve, që kanë të bëjnë me procesin penal, normalisht, paraqiten me gojë. Veprimtaria e dokumentimit të akteve të procesit penal bazohet në nevojën për ruajtjen, përshkrimin dhe pasqyrimin e veprimeve dhe akteve procedurale me qëllim që ato të kujtohen dhe vlerësohen, gjatë të gjitha fazave të procesit penal. Në këtë mënyrë, procesverbali shërben për fiksimin e ngjarjeve, fakteve dhe veprimeve procedurale ku do të bazohet, më pas edhe vendimarrja e gjykatës dhe eventualisht të ushtrohet e drejta e ankimit.

16. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se veprimet procedurale të procesit penal duhet të dokumentohen, në mënyrë që të ruhen gjurmët e krijimit dhe përshkrimit të tyre, me qëllim që të sigurohet një proces gjyqësor i drejtë e i rregullt, sipas standardeve të gjithëpranuara. Në seancën gjyqësore mbahet vetëm një procesverbal, i cili mund të mbahet me anë të disa mjeteve alternative të përshtatshme, në formë të plotë ose të përmbledhur.

17. Kodi i Procedurës Penale parashikon parimin e përgjithshëm, sipas të cilit dokumentimi i veprimeve bëhet me procesverbal, i cili përpilohet nga sekretari i gjykatës, në formë të plotë ose të përmbledhur, me stenotipi, me mjet tjetër teknik, dhe kur mungojnë këto mjete, me dorëshkrim.

18. Në bazë të këtij kuadri ligjor, vërehet se Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë nuk bën një përkufizim të nocionit të ‘procesverbalit’, por përcakton karakteristikat më themelore që e përbëjnë atë. Karakteristika e parë e veprimtarisë së dokumentimit është cilësimi i subjektit procedural, që mban procesverbalin; pra, ai që e përpilon apo kujdeset për hartimin e procesverbalit, në varësi të faktit nëse mbahet apo jo në seancë gjyqësore. Procesverbali është një veprim publik që provon kryerjen e veprimeve të akteve procedurale që kanë ndodhur apo janë kryer në prani të këtij subjekti. Por që në vetvete, ky veprim nuk përbën provë të plotë e të

paracaktuar. Si rrjedhojë, nga ana e gjykatës mund të vlerësohet lirisht ajo çka është pasqyruar dhe paraqitur në këtë veprim dokumentues, si për sa i takon korrektësisë, ashtu dhe vërtetësisë së përshkrimeve të kryera në të gjatë zhvillimit të gjykimit.

19. Karakteristika e dytë është lloji i mjetit, domethënë mënyra e krijimit të procesverbalit, e cila ka rëndësi për dokumentimin e veprimeve. Kurse karakteristika e tretë është forma, që sipas ligjit do të thotë sasia e të informacionit të pasqyruar në procesverbal. Kjo karakteristikë e fundit ka varësi nga lloji i mjetit për hartimin e procesverbalit, pikërisht sepse, nisur nga lloji i mjetit të mbajtjes së procesverbalit, mund të jetë "e plotë" apo "e përmbledhur". Forma e plotë nënkupton pasqyrimin integral dhe literal të asaj që ndodh, thuhet apo kryhet në seancë gjyqësore.

20. Në këtë kuadër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë të analizojnë fillimisht çështjen nëse ligji shqiptar (shih të drejtën e zbatueshme) parashikon mjete të tjera të mbajtjes së procesverbalit, përveç asaj me dorëshkrim, që rëndom përdoret sot si një lloj mjeti për dokumentimin e veprimeve në procesin penal.

21. Në lidhje me llojin e dokumentimit të veprimeve procedurale; pra, lidhur me llojin e mjetit dokumentues, neni 115 i Kodit të Procedurës Penale parashikon tre lloje mjeteesh për mbajtjen e procesverbalit kryesor, domethënë të dokumentimit të veprimeve, përkatësisht: i) procesverbali i përgatitur me mjetin e stenotipisë; ii) procesverbali i përgatitur me mjet tjetër teknik; iii) procesverbali i përgatitur me dorëshkrim. Ndërsa, për sa i përket formës së mbajtjes së procesverbalit, si një karakteristikë përcaktuese e tij, sipas nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale, përcaktohet se procesverbali mund të hartohet: a) në formë të plotë ose b) në formë të përmbledhur. Kur procesverbali mbahet në formë të përmbledhur, parashikohet detyrimi për riprodhimin fonografik, e po të jenë kushtet, edhe riprodhimi audioviziv kur ai është i domosdoshëm.

22. Në analizë të këtij kuadri ligjor, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, nisur nga formulimi i dispozitës së parashikuar në nenin 115 të Kodit të Procedurës Penale, rezulton më se e logjikshme dhe e natyrshme, që forma e përmbledhur e procesverbalit, i referohet vetëm llojit të procesverbalit të mbajtur me mjetin e dorëshkrimit. Kjo për arsyen se, për dy llojet e para të procesverbaleve të mbajtur si mjet kryesor dokumentimi, domethënë atij të bërë me anë të mjetit të stenotipisë dhe atij të bërë me mjete të tjera teknike, duke qenë ata veçse "të plotë", nuk mund të bëhet fjalë për një përmbledhje të tyre. Kjo sepse nuk do të kishte asnjë kuptim përmbledhja e tyre, për shkak se ata përmbajnë të pasqyruar 'gjithçka' që është deklaruar apo kryer në seancë e në prani të gjykatës. Prandaj, në vlerësimin e Kolegjeve të Bashkuara, dy llojet e para të procesverbalit të mbajtur si mjet kryesor, duhet të konsiderohen vetëm (në formë) të plotë. Riprodhimi fonografik apo audioviziv (jo kryesor) në mbështetje të procesverbalit të bërë në formë të përmbledhur, bëhet (vetëm) në ato raste kur është mbajtur procesverbali me (mjetin me) shkrim, pikërisht në formë të përmbledhur. Edhe në këtë rast, ka rëndësi të theksohet se 'procesverbali' në tërësi përbëhet nga: përmbledhja me shkrim e mbajtur nga sekretari gjyqësor së bashku me riprodhimin fonografik apo audioviziv të veprimeve procedurale.

23. Bazuar në formulimin e dispozitës të sipas nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale, por nisur edhe nga parime të rëndësishme që përshkojnë ligjin procedural penal, të tillë si: parimi i oralitetit, ai i kontradiktoritetit dhe ai i gjykimit të pandërprerë, mjeti i stenotipisë është renditur duke u listuar si i pari. Kjo edhe për faktin se ai ishte një mjet mjaft i njohur për kohën kur është miratuar Kodi i Procedurës Penale. Nisur nga interpretim sistematik ky mjet për mbajtjen e procesverbalit të vetëm të seancës nuk është i vetmi. Krahas këtij mjeti, ligjvënësi jo pa qëllim ka parashikuar edhe mjete të tjera 'teknike', si alternativa kryesore për hartimin dhe mbajtjen e procesverbalit për dokumentimin e veprimeve procedurale.

24. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se për identifikimin e llojit të mjetit për mbajtjen e procesverbalit mbi dokumentimin e veprimeve – veçanërisht në seancë – duhen mbajtur parasysh: i) qëllimi i ligjvënësit, ii) evoluimi i praktikës gjyqësore në raport me arritjet e teknologjisë së informacionit, në mënyrë që të sigurohet një mjet dokumentimi, i cili të ngërthejë objektivat e zhvillimit të një gjykimi në kohë të arsyeshme, si dhe nevojat për saktësinë,

korrektësinë dhe ato të autenticitetit të paraqitjes së të dhënave në funksion të dokumentimit.

25. Në bazë të një interpretimi sistematik të dispozitave të Kodit të Procedurës Penale dhe frymës së legjislacionit në fuqi, Kolegjet e Bashkuara konstatojnë se mjeti tradicional për dokumentimin e veprimeve procedurale ‘dorë-shkrimi’ është renditur si i fundit, ndër mjetet apo llojet e dokumentimit të veprimeve procedurale. Në fakt, ai është parashikuar si një përjashtim, duke u përdorur vetëm në mungesë të mjetit teknik të llojit ‘stenotipi’, si dhe në mungesë të mjeteve të tjera teknike.

26. Nisur edhe nga parimet e përgjithshme që përshkojnë fazën e shqyrtimit gjyqësor, si edhe nga fryma e dispozitave lidhur me dokumentimin e veprimeve të parashikuara në Kodin e Procedurës Penale, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se përdorimi i mjetit kryesor të mbajtjes së procesverbalit me “dorëshkrim” dhe zgjedhja e formës së përmbledhur, në kushtet aktuale, kur në gjykatat shqiptare janë të instaluar aparaturat përkatëse dhe funksionon normalisht mjeti i shërbimit të regjistrimit digjital audio apo audiovideo për procesverbalin, do të pengonte realizimin e një seance gjyqësore në përputhje me parimin e oralitetit, dhe palët nuk do të kishin mundësi efektive për ndërveprimin sipas metodës dialektike procedurale.

27. Për sa i takon regjimit të mbajtjes së procesverbalit, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se dispozitat e Kodit të Procedurës Penale, në parimet e përgjithshme të tyre, parashikojnë një situatë ligjore që ka mundësi të hapur mbi llojet kryesore dhe metodologjinë e mbajtjes së procesverbalit të seancës gjyqësore. Dispozitat në fjalë parashikojnë pikënisjen nga parimi tradicional i mbajtjes me dorë të procesverbalit, për të parashikuar edhe më tej. Pra, ligjvënësi ka përcaktuar hartimin e procesverbalit, duke filluar nga niveli mekanik (me dorë) për përpilimin e procesverbalit të seancës gjyqësore, si garancia ligjore më minimale në këtë drejtim të standardit, por jo e vetmja alternativë. Kjo garanci minimale ka qenë përdorur si më zakonisht, dhe është e lidhur me kushtet, kur u miratua Kodi i Procedurës Penale. Ky mjet, për qëllimin e dokumentimit me procesverbal, mund të gjejë zbatim në formë të plotë ose në formë të përmbledhur. Por, duke qenë një mjet i mbështetur në formatin në letër, ligjvënësi ka parashikuar një seri rregullash për nënshkrimin, datimin, dhe tregimin e elementeve të tjera, të nevojshme për t’i dhënë besueshmëri dhe autenticitet zgjedhjes së këtij mjeti tradicional të dokumentimit të veprimeve. Gjithsesi, në raport me dokumentimin e veprimeve, ligjvënësi jo pa qëllim, në nenin 115/1 të Kodit të Procedurës Penale, ka përfshirë në parashikimin ligjor edhe ‘mjetet të tjera’, duke mos i përjashtuar ato nga legjitimimi dhe nga arritjet e mëpasshme të zhvillimit të teknologjisë së avancuar digjitale. Në këtë mënyrë, ligjvënësi ka parashikuar një qasje elastike dhe të hapur edhe për ‘lloje të tjera alternative’, sa i përket krijimit dhe mbajtjes së procesverbalit të seancës, siç janë: mbajtja e procesverbalit me mjetin e stenotipisë në formë të plotë, si edhe mbajtja e procesverbalit me mjete të tjera teknike. Alternativa këto, të cilat nëse plotësojnë karakteristikat dhe qëllimin e dokumentimit, mund t’i përgjigjen në mënyrë ekuivalente kërkesave dhe nevojave për dokumentimin e praktikës gjyqësore, duke sjellë efekte cilësore dhe favorizuese për palët dhe gjykatën në procesin penal.

28. Në këtë kontekst, çmohet të vihet në pah se kur është përzgjedhur dhe procedohet me mbajtjen e procesverbalit me mjetin e dorëshkrimit dhe në formë të plotë, mjetet dhe format e tjera, në përputhje me parimin e ekonomisë gjyqësore nuk gjejnë përdorim, pasi në këtë rast, garancia është më se e plotë. Ndërsa, kur është përzgjedhur mbajtja e procesverbalit me dorëshkrim dhe në formë të përmbledhur, ligji procedural parashikon që, krahas kësaj metode, të bëhet edhe riprodhimi fonografik apo eventualisht, kur është rasti edhe ai audioviziv. Pra, në këtë rast, kur nuk është zgjedhur si formë kryesore, regjistrimi audio apo ai audiovideo, konsiderohet si një mjet riprodhimi për një veprim procedural. Kurse kur është përzgjedhur mbajtja e procesverbalit me mjetin stenotipi, i cili nuk mund të mos jetë veçse në formë të plotë, ligji procedural penal parashikon transkriptimin e plotë të shiritave të shtypur me stenotipi.

29. Ajo që ka rëndësi në përcaktimin ligjor të dispozitave procedurale është parimi i përgjithshëm se, kur zgjidhet një lloji i caktuar i dokumentimit me procesverbal, pra, si tipologji kryesore, atëherë mjetet dhe mënyrat e tjera të dokumentimit vendosen në funksion mbështetës dhe në shërbim të plotësimit të mjetit kryesor të dokumentimit. Çka do të thotë, se kur nuk është zgjedhur si mjet kryesor, regjistrimi fonografik apo eventualisht, edhe ai audioviziv, ai shërben si mbështetës duke

‘riprodhuar’ përmbajtjen e procesverbalit të mbajtur me mjet kryesor. Në bazë të këtij argumentimi mund të thuhet se, kur zgjidhet si mjet kryesor teknika e regjistrimit digjital audio apo audiovideo, mënyrat e tjera të dokumentimit, siç janë shënimet apo transkriptimi, duhet të vendosen në funksion të këtij mjeti kryesor dhe të mbështesin këtë mënyrë kryesore të mbajtjes së procesverbalit.

30. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, për nga mënyra e formulimit të nenit 115/1 të Kodit të Procedurës Penale, nuk përbën asnjë pengesë për përdorimin e regjistrimit me mjetin audio apo audiovideo - kur ekzistojnë aparaturat e instaluar në gjykatë dhe shërbimi funksionon normalisht- në zgjedhjen si mjet kryesor dhe alternativ, të atij të dokumentimit të veprimeve me anë të regjistrimit audio dhe audiovideo. Mjet ky që shërben, krahas atij të stenotipisë dhe eventualisht atij me dorëshkrim, në mbajtjen e procesverbalit të seancës.

31. Çështja që shtrohet përpara Kolegjeve të Bashkuara është nëse regjistrimet digjitale audio apo kur janë instaluar ato audiovideo, mund të konsiderohen si “mjete teknike”, të cilat për nga vetitë dhe karakteristikat e tyre janë ose jo, të afta dhe në gjendje që të dokumentojnë veprimet gjatë procesit penal, e më konkretisht, veprimet procedurale si akte apo si fakte të ndodhura në seancën gjyqësore në prani të palëve pjesëmarrëse dhe të gjykatës.

32. Për të arritur në një përfundim të drejtë për sa parashtrohet, Kolegjet e Bashkuara çmojnë të vlerësojnë nëse regjistrimet digjitale audio, apo audiovideo përmbushin kriteret dhe karakteristikat që duhet të ketë një mjet teknik i aftë dhe në gjendje për dokumentimin e veprimeve. Kriteret, të cilat çmohet të jenë: besueshmëria, siguria, autenticiteti dhe integriteti i të dhënave, si dhe identifikimi i qartë pjesëmarrësve dhe përpiluesit të procesverbalit.

33. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se nga karakteristikat e këtij mjeti për hartimin e procesverbalit të seancës, i cili duke qenë i llojit digjital-zanor apo digjital-pamor dhe zanor, i kryer nën mbikëqyrjen e sekretarit gjyqësor dhe të kryesuesit të seancës, mbi të cilin edhe nëse tentohet të “ndërhyhet” mbi të, mund të dallohen pjesët e ndërhyra, faktin e ruajtjes së tij së bashku me fashikullin gjyqësor, ose në një vend tjetër publik, ai përbën një mjet efektiv për mbajtjen e procesverbalit. Funksionimi efektiv i aparatit të audio apo audiovideo regjistrimit mund të vërtetohet lehtësisht duke vëzhguar, imazhin që përvijohet në monitor nga ana e sekretarit apo e gjykatës. Prandaj, çmohet se ky mjet i përmbush kriteret e autenticitetit. Gjithashtu, nisur nga vetia e këtij mjeti për të identifikuar zërin e pjesëmarrësit në gjykim apo edhe figurën, ai mund të konsiderohet si mjet i besueshëm për dokumentim, domethënë, i aftë për paraqitjen e veprimeve dhe akteve të tjera të kryera në seancën gjyqësore, duke shfrytëzuar të gjithë potencialitetin që ky lloj mjeti mbart në vetvete, lidhur me aftësitë integrale të dokumentimit të veprimeve procedurale.

34. Për më tepër, vërehet se edhe elementet e tjera të një akti procedural, siç janë: identifikimi i palëve, tregimi i orës, i datës, i vendit, i emrit të personave pjesëmarrës dhe përmbajtja e deklarimeve të tyre, të cilat janë të domosdoshme kur zgjidhet si mjet dokumentimi ai tradicional, mund të konstatohen a të perceptohen lehtësisht përmes “dëgjimit” a “shikimit” të regjistrimit kur ai riprodhohet në mjet (suport) videodigjital apo audiodigjital që disponohet nga ana e gjykatës. Po ashtu, kur gjykata ose njëra nga palët e procesit e kërkojnë, mund të disponohet transkriptimi i atyre pjesëve relevante që kanë rëndësi për zhvillimin e procesit. Në mënyrë të ngjashme mund të thuhet edhe në rastin e mjetit dokumentues me anë të teknikës audiovideo.

35. Elementet e dokumentimit procedural janë të domosdoshëm në rastet e mbajtjes së procesverbalit me ‘mjete tradicionale’, por vlerësohet nuk është e domosdoshme, në rastin e mbajtjes së procesverbalit me mjetin teknik audio apo audiovideo, i cili dokumenton me tjetër mënyrë, po aq ekuivalente. Lidhja automatike e regjistrimit audio/audiovideo me shënimet e mbajtura dhe të sinkronizuara, realizohet përmes një gjurmë kohore, e cila dëshmon orën e saktë kur ngjarjet a aktet e përshkruara ndodhin në seancën gjyqësore. Zëri i subjekteve pjesëmarrëse në një seancë regjistrohet në kanale të veçanta dhe të gjitha regjistrimet, të cilat kanë datën dhe vendin e saktë ku është zhvilluar seanca, ruhen në serverin e gjykatës. Prandaj, ashtu si të ish mbajtur me në formë të plotë e me shkrim, procesverbali i mbajtur me mjetin e regjistrimit audio/audiovideo plotëson të gjithë elementet karakterizuese të parashikuara në Kodin e Procedurës Penale.

36. Elementi i detyrimit të leximit sipas nenit 117 të Kodit të Procedurës Penale, vlen për hartimin

e procesverbalit me mjete tradicionale. Ndërsa në rastin e mbajtjes së procesverbalit me mjetin teknik audio apo audiovideo, meqenëse kemi të bëjmë me një dokumentim-regjistrim, e jo vetëm thjesht me një përshkrim, nuk është i domosdoshëm qëndrimi i palëve dhe nënshkrimi i tij. Ndonëse jo të gjitha kërkesat formale procedurale të konceptuara për procesverbalin tradicional gjejnë zbatim për procesverbalin e mbajtur me mjet audio apo audiovideo. Në fakt, ato gjejnë zbatim gjatë transkriptimit të procesverbalit audio apo audiovideo, sepse rëndësi themelore përbën mundësia e parashikuar për disponimin e transkriptimit nga ana e gjykatës, duke përfshirë edhe gjykatën që shqyrton ankimin, apo qoftë me kërkesë paraprake të palëve, për transkriptimin e përmbajtjes së audio-verbalit apo audiovideo-verbalit.

37. Në paragrafin e parë të nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale, parashikohet se “dokumentimi i veprimeve bëhet me procesverbal”. Sipas këtij pohimi ligjor mund të kuptohet se lloji dhe forma e procesverbalit tradicional të shkruar nuk mund të jetë dhe nuk duhet të konsiderohet si i vetmi lloj i dokumentimit të veprimeve procedurale. Domethënë ky mjet nuk është parashikuar, si e vetmja metodë për paraqitjen e akteve dhe fakteve të ndodhura në seancë gjyqësore nga ana e sekretarit gjyqësor si ‘dëshmi’ dhe ruajtje e gjurmëve rreth veprimtarisë së kryer në seancë. Ky përfundim gjen konfirmim dhe parashikohet si në nenin 346/2, ashtu edhe në nenin 368 /2 të Kodit të Procedurës Penale. Në të dy këto dispozita kërkohet shprehimisht jo vetëm pasqyrimi i përmbledhur, por riprodhimi i plotë i veprimeve procedurale apo akteve të parashikuara nga këta paragrafë, vetëm kur eventualisht, është përzgjedhur mjeti i mbajtjes së procesverbalit me dorëshkrim, kontrolli për saktësinë kryet nga kryesuesi i seancës.

38. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se edhe mundësia e regjistrimit ‘audio’ apo ‘audiovideo’, për mbajtjen e procesverbalit tashmë, mund të konsiderohen, në vetvete, si mjete teknike (elektronike) të afta për paraqitjen e akteve dhe fakteve të ndodhura në seancë gjyqësore nga ana e sekretarit gjyqësor si ‘dëshmi’ dhe ruajtje e veprimtarisë së kryer në seancë. Madje, riprodhimi i faktit apo i aktit, siç mund të jenë aktet deklarative si dëshmi apo thënie të palëve, rezulton të jetë më tepër në përputhje me efektivitetin e parimit të kontradiktoritetit dhe atij të oralitetit të sistemit procedural, sidomos në fazën e hetimit gjyqësor. Ky mjet, krahas vetive të mjetit tradicional me shkrim, pasqyron edhe ato dhëna, shprehje joverbale zanore apo pamore vështirësisht të paraqitshme me mjetin me shkrim dhe sidomos, me atë në formë të përmbledhur. Në këto kushte, përdorimi i procesverbalit mbajtur me mjetin audio apo audiovideo, do të mundësonte vlerësimin e drejtpërdrejtë dhe pa ndërmjetës të tjerë, për njohjen dhe shqyrtimin e akteve a veprimeve procedurale. Zgjedhja e këtij mjeti për mbajtjen e procesverbalit rezulton të jetë i miratuar edhe në udhëzimin e ministrit të Drejtësisë.*

39. Mbajtja e procesverbalit me mjetin alternativ të llojit audio ose audiovideo, përveçse ka karakteristikat e atij të mbajtura me mjete tradicionale, pra të mjetit me shkrim apo me stenotipi, përmban edhe një karakteristikë të shtuar, e cila konsiston në regjistrimin nën kujdesjen e sekretarit të seancës dhe të kryetarit të seancës. Pra kryerja e veprimeve dhe akteve procedurale, do të mund të shqyrtohet përmes dëgjimit apo shikimit, që lejon në riprodhimin saktë e besnik të fakteve dhe akteve që kanë ndodhur në praninë e gjykatës, sikur ato të kenë ndodhur në çastin e dëgjimit apo shikimit të audio apo video-verbalit.

40. Disponueshmëria e dokumentimit të veprimeve procedurale nëpërmjet regjistrimit me mjetin audio ose audiovideo, si një metodë integrale për përdorimin e saj si mjet kryesor, nisur nga karakteristikat e brendshme të tij, nënkupton që ndjekja e të gjitha rregullave të parashikuara nga Kodi i Procedurës Penale për metodën e procesverbalit me dorëshkrim nuk është aq rëndësishme saqë mosrespektimi i tyre të konsiderohet në rrafshin e pavlefshmërisë së procesverbalit. Kjo për arsye se shënimet dhe transkriptimet, kur regjistrimi audio apo ai audiovideo është zgjedhur si mjeti kryesor, në krijimin e procesverbalit, konsiderohen si mbështetëse të kësaj metode. Në këtë aspekt, çmohet se ky fakt i jep mundësinë gjykatës apo palëve për të lehtësuar konsultimin me përmbajtjen e audio-verbalit apo audiovideo-verbalit të seancës. Në Kodin e Procedurës Penale, pavlefshmëria e

* Shin, në pjesën e të drejtës së zbatueshme të këtij Vendimi, Udhëzimin e Ministrit të Drejtësisë nr. 353, datë 03.09.2013, “Për përcaktimin e rregullave të hollësishme për mbajtjen, ruajtjen dhe arkivimin e procesverbalit të seancës gjyqësore me mjete audio”.

procesverbalit parashikohet në mënyrë shteruese vetëm për dy shkaqe, të cilët janë: i) kur është e pamundur të identifikohen me saktësi personat pjesëmarrës dhe ii) kur procesverbali nuk është nënshkruar nga përpiluesi i tij.

41. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se çështja që mund të shkaktojë një keqkuptim apo keqinterpretim mbi atë çka përbën procesverbal apo mbi mënyrën e mbajtjes së tij është, pikërisht nënshkrimi, i parashikuar si element, mungesa e të cilit passjell pavlefshmëri, sipas neneve 122 dhe 345/2 të Kodit të Procedurës Penale. Kërkesa ligjore e “detyrimit për nënshkrimin”, që mund të çojë në argumentin se procesverbalet janë të pavlefshëm, kur nuk janë të nënshkruar nga personeli që i ka përpiluar ato, është e zbatueshme vetëm për procesverbalet e mbajtura me mjetin me shkrim. Prandaj, ky argumentim nuk e ndalon apo përjashton mbajtjen e procesverbalit të vetëm me mjetin alternativ të audios apo audiovideos.

42. Meqenëse neni 115 i Kodit të Procedurës Penale, parashikon që procesverbali të mbahet me mjetet e disponueshme teknike, dhe duke qenë se dispozita mbi nënshkrimin i referohet vetëm procesverbalit me shkrim, atëherë mund të konkludohet se “rregulli i nënshkrimit” nuk është i zbatueshëm për regjistrimin audio apo audiovedo, dhe rrjedhimisht dispozitat e nenit 122 dhe nenit 345/2 i Kodit të Procedurës Penale, gjejnë zbatim vetëm kur procesverbali është mbajtur me shkrim. Në këto kushte, mungesa e shënimeve apo transkriptimeve kur është zgjedhur mjeti kryesor i dokumentimit të veprimeve procedurale nëpër-mjet regjistrimit audio ose audiovideo duhet të konsiderohet si një parregullsi, e cila mund të ndreqet kryesisht nga gjykata apo palët e interesuara, duke kërkuar shënimin apo transkriptimin e pjesëve relevante të verbalit audio apo audiovideo.

43. Në përgjigje të pyetjes së shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në përfundimin se mbajtja e procesverbalit të seancës gjyqësore nëpërmjet regjistrimit audio dhe audioviziv, është jo vetëm në përputhje me nenin 115 e vijues të Kodit të Procedurës Penale, por duke u parashikuar prej tij si një nga mjetet e mbajtjes së procesverbalit, rrit efektivitetin, eficiençën dhe garanton transparencën në seancat gjyqësore duke përmbyllur në mënyrë shteruese dhe autonome funksionin dokumentues të veprimeve procedurale.

44. Meqenëse Kolegjet e Bashkuara kanë çmuar si të pajtueshëm me ligjin procedural mbajtjen e procesverbalit me mjetin teknik të audios apo audiovideos, e vlerësojnë si të nevojshme të ndalen në çështjen e pasjes së mundësisë për kuptimin dhe lehtësimin e përdorimit në mënyrë efikase nga ana gjykatës të procesverbalit audio apo audiovideo. Veçanërisht kjo, në lidhje me “procesverbalin e seancës gjyqësore”, i cili përbën dhe objektin kryesor të çështjes së shtruar për unifikim, si edhe për zgjidhjen e rekursit objekt gjykimi para Kolegjeve të Bashkuara.

45. Dokumentimi i veprimeve procedurale me anë të mjetit teknik audio apo audiovideo duhet të bëhet në përputhje me parimin e procesit të rregullt në përputhje me nenin 42 të Kushtetutës dhe me nenin 6 të KEDNj-së. Kjo do të thotë se gjykata, kur e çmon të nevojshme, qoftë kryesisht, qoftë me kërkesë të palëve, përveç mundësisë së mbajtjes së shënimeve të sekretarit të sinkronizuara në procesverbalin audio apo audiovideo, duhet të disponojë sa herë që kërkohet apo e çmon të nevojshme, transkriptimin e atyre pjesëve relevante që konsiderohen si të nevojshme për qëllime të gjyqimit dhe ushtrimit të drejtave ligjore që u janë njohur palëve.

46. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë, se nisur nga fakti se procesverbali i vetëm i seancës, i hartuar me mjetin e regjistrimit audio apo video, është një mjet alternativ dhe kryesor për dokumentimin e veprimeve procedurale, mungesa e pasqyrit apo përshkrimit të plotë të thënieve të dëshmitarit apo provave të tjera të tipit deklarativ nuk duhet të konsiderohet nga ana e gjykatës së apelit si shkak pavlefshmërie, që ndikon në prishjen e vendimit të gjykatës së shkallës së parë, por në këto raste gjykata e apelit, qoftë edhe kryesisht, duhet të disponojë transkriptimin e audio verbalit apo video verbalit, me qëllim që të formojë bindjen e saj të brendshme dhe të realizojë funksionin kryesor të saj, atë të dhënies së drejtësisë.

47. Gjithashtu, Kolegjet e Bashkuara çmojnë se në kushtet kur ofrohet një lloj i mbajtjes së procesverbalit të seancës gjyqësore me mjet më efektiv, mbajtja e procesverbalit të seancës gjyqësore

me mjetin e dorëshkrimit në formë të përmbledhur, është një formë më pak efektive sesa format e plota të dokumentimit të veprimeve në seancë. Në rastet kur gjykatat e themelit do të procedojnë me hartimin e procesverbalit me mjetin e dorëshkrimit në formë të përmbledhur, ato duhet të arsyetojnë në mënyrë të detajuar rreth shkaqeve që kanë diktuar përzgjedhjen e një mjeti dokumentimi më pak efektiv sesa ai alternativ të mbajtjes së procesverbalit me llojin audio, apo audiovideo. Arsye që duhet të jenë vetëm objektive, të tilla siç mund të jenë: mungesa e mbajtjes së procesverbalit me mjetin kryesor për shkak të pamundësisë së teknologjisë, mungesa apo defektet e paparashikuara të impiantit, mungesa e energjisë elektrike, etj.

IV. Lidhur me zgjidhjen e çështjes

48. Duke iu kthyer çështjes objekt rekursi, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konkludojnë se vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë që ka vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së shkallës së parë duke e ridërguar çështjen për rigjykim në shkallë të parë, me arsyetimin se: në gjykimin e shkallës së parë në procesverbalin e seancës nuk janë shënuar pyetjet dhe për më tepër thëniet e dëshmitarëve të pyetur në seancë, dhe se riprodhimi audio i pyetjes së dëshmitarit përbën një formë dokumentimi të veprimeve të seancës gjyqësore, e cila është në funksion të transparencës së procesit, por nuk e zëvendëson procesverbalin e seancës gjyqësore, i cili përcaktohet nga neni 115/1 i Kodit të Procedurës Penale, si i vetmi akt që dokumenton veprimet e Gjykatë, është një vendim i marrë në kundërshtim me ligjin procedural, prandaj rekursi i paraqitur nga mbrojtja e të pandehurit është i bazuar në ligj në masën dhe për arsyet e parashtruara si më sipër.

49. Ligji procedural nuk e parashikon si rast pavlefshmërie të procesverbalit mungesën e thënieve të dëshmitarit në të. Pavlefshmëria e procesverbalit është parashikuar vetëm në rastet e parashikuara në mënyrë shteruese nga neni 122 i Kodit të Procedurës Penale. Në rastin e procesverbalit të mbajtur me mjetin audio nuk mund të flitet për mungesë të thënieve të dëshmitarit, pasi procesverbali përbëhet nga zëri dhe mund të dëgjohet.

50. Në rastin konkret, meqenëse kemi të bëjmë me rastin e një dëshmitari të mitur, mbajtja e procesverbalit me mjetin alternativ të regjistrimit audio ose audiovideo, do të përbënte edhe një garanci të shtuar për mbrojtjen e interesit të të miturit, sepse do të evitonte pyetjen e tij të shpeshtë, ri-viktimizimin dhe prekjen e tij si viktimë vulnerabël.

51. Në mënyrë të ngjashme, Gjykata Europiane e Drejtësisë (Gjykata e Luksemburgut), në rastin *Pupino C-105/03**, datë 16 qershor 2005, ka përcaktuar detyrimin e shteteve anëtare të Bashkimit European ta interpretojnë të drejtën e tyre të brendshme procedurale penale në përputhje me të drejtën e Bashkimit European (vendim kuadër) dhe mbrojtjen e viktimave vulnerabël, siç janë të miturit, sa përket jetës dhe privatësisë së të miturit, duke dhënë dëshminë e tyre në përputhje me masat e marra për mbrojtjen e tyre sipas një niveli të caktuar. Edhe GjEDNj-ja në rastin *Rosin k. Estonisë*, nr. 26540/08, datë 13.12.2013, § 55, ka deklaruar si në përputhje me Konventën Evropiane faktin e përdorimit si dëshmi, të procesverbalit të regjistruar audio gjatë hetimeve paraprake të një të mituri viktimë e abuzimit seksual.

52. Në këtë mënyrë, regjistrimi audio ose audiovideo do të shmangte ri-viktimizimin si dhe ripyetjen e të miturës më shumë se një herë pa qenë e nevojshme në apel apo edhe gjatë rigjykitit të çështjes.

53. Për sa më sipër, vendimi i gjykatës së apelit duhet të priset dhe çështja të dërgohet për rishqyrtim në gjykatën e apelit me trup tjetër gjyqësor, i cili, duhet të shqyrtojë shkaqet e ngritura në apel në bazë të parimit të procesit të rregullt e të drejtë, duke disponuar me dëgjimin verbalit audio ku paraqiten thëniet e dëshmitarëve të pyetur nga gjykata, të cilat kanë shërbyer për të si bazë e dhënies së vendimit përfundimtar, dhe gjykimin e çështjes sipas përcaktimit të konkluzioneve dhe të frymës së këtij vendimi.

* Shih:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=60809&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=603601>

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë bazuar në nenin 438 dhe 441/ç të Kodit të Procedurës Penale,

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 50, datë 21.01.2015 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe kthimin e akteve për rishqyrtim në po atë gjykatë, me tjetër trup gjykues.

Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Xhezair Zaganjori (kryesues), Ardian Nuni, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Andi Çeliku, Aleksandër Muskaj, Guxim Zenelaj, Edmond Islamaj, Mirela Fana, Medi Bici, Shkëlzen Selimi, Artan Zeneli, Admir Thanza, Tom Ndreca, Artan Broci

Anëtarë kundër: Ardian Dvorani

MENDIMI I PAKICËS

1. Si gjyqtar në pakicë, në ndryshim nga shumica, kam qëndrimin se ishte vendi që Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë të kishin disponuar lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë.

2. Shumica e Kolegjeve të Bashkuara kanë disponuar prishjen e vendimit të gjykatës së apelit duke e dërguar çështjen për rishqyrtim po në atë gjykatë me tjetër trupë gjykuese, në thelb, duke arsyetuar se:

2.1 Nisur nga karakteristikat që kanë, regjistrimet digjitale audio apo audiovizive konsiderohen mjet tjetër teknik në kuptim të nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale, në gjendje për dokumentimin e veprimeve dhe një mjet efektiv për mbajtjen e procesverbalit.

2.2 Ashtu si të ish mbajtur në formë të plotë dhe me shkrim, procesverbali i mbajtur me mjetin e regjistrimit audio/audiovideo plotëson të gjithë elementet karakterizuese të parashikuara nga Kodit të Procedurës Penale.

2.3 Mundësia e regjistrimit audio apo “audiovideo”, për mbajtjen e procesverbalit tashmë, mund të konsiderohen, në vetvete, si mjete teknike (elektronike) të afta për paraqitjen e akteve dhe fakteve të ndodhura në seancë gjyqësore.

2.4 Zgjedhja e këtij mjeti për mbajtjen e procesverbalit rezulton të jetë miratuar edhe në udhëzimin nr. 353 datë 03.09.2013 të ministrit të Drejtësisë.

2.5 Mbajtja e procesverbalit të seancës gjyqësore nëpërmjet regjistrimit audio dhe audioviziv është në përputhje me nenin 115 të Kodit të Procedurës Penale, duke u parashikuar prej tij si një nga mjetet e mbajtjes së procesverbalit dhe duke përmbushur funksionin dokumentues të veprimeve procedurale.

2.6 Procesverbali i vetëm i seancës, i hartuar me mjetin e regjistrimit audio dhe video, është mjet alternativ dhe kryesor për dokumentimin e veprimeve procedurale. Mungesa e pasqyrimin të thënieve të dëshmitarit dhe provave të tjera deklarative nuk konsiderohet nga gjykata e apelit si shkak pavlefshmërie për prishjen e vendimit të gjykatës së shkallës së parë. Gjykata e apelit, qoftë edhe kryesisht, duhet të disponojë transkriptimin e audioverbalit, me qëllim formimin e bindjes së saj për zgjidhjen e drejtë të çështjes.

3. Si gjyqtar në pakicë, kam mendimin se ky arsyetim është rrjedhojë e një interpretimi dhe zbatimi të gabuar të ligjit procedural penal përse i përket kuptimit të seancës gjyqësore, mënyrave të mbajtjes së tij dhe rasteve të ekzistencës e të pavlefshmërisë së këtij akti procedural, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale.

Procesverbali si mjet i dokumentimit të veprimeve në procesin penal

4. Kodi i Procedurës Penale nuk përmban një përkufizim të shprehur lidhur me “procesverbalin”.

Në doktrinë, kur flitet për formën si një aspekt të jashtëm i akteve, mund t'i referohesh si mënyrës së shfaqjes në botën e jashtme ashtu edhe mënyrës së dokumentimit. Shfaqja në botën e jashtme, që mund të jetë me gojë ose me shkrim, përbën mjetin që ka përdorur autori për të manifestuar dhe për ta bërë të njohur për të tjerët, aktin, në momentin që po realizohet.

5. Dokumentimi i një procesi bazohet në nevojën për të risjellë dhe vlerësuar, me distancë kohore, në të njëjtën shkallë ose në shkallë të tjera të gjykimit, atë që ka ndodhur në prani të subjektit që e ka mbajtur procesverbalin. Pra, dokumentimi i veprimeve, duke pasur si qëllim që të vërë në dispozicion gjurmën e asaj që ka ndodhur gjatë procesit, e destinuar për t'u ruajtur në kohë, garanton në mënyrë të veçantë mundësinë e verifikimit *a posteriori*, në rast ankimi, të vendimeve të marra më parë në kohë.

6. Përsa u përket formave të shfaqjes së akteve, në botën e jashtme, Kodi i Procedurës Penale vendos si rregull parimin e oralitetit (neni 121), që do të thotë se kur ligji nuk kërkon formën e shkruar të dokumentit, palët mund të bëjnë, vetë ose me anë të përfaqësuesve të posaçëm, kërkesa ose deklarime me gojë. Në këtë rast sekretari i gjykatës përpilon procesverbalin dhe regjistron deklaratimet. Palës që i kërkon i lëshohet me shpenzimet e veta një vërtetim ose kopja e deklaratimeve të bëra. Një rregull i tillë, në interpretim të kësaj dispozite, është parashikuar për aktet që paraqiten nga palët dhe jo për aktet e gjykatës.

7. Referuar doktrinës, procesverbali është një akt i shkruar, i përpiluar nga sekretari i gjykatës, që ka funksione pasqyruese dhe ruajtëse pasi në të riprodhohen aktet dhe faktet që janë kryer dhe kanë ndodhur në prani të përpiluesit të tij. Pra kur flasim për procesverbal, doktrina ka parasysh formën e shkruar të tij dhe kjo formë është mënyra kryesore e dokumentimit të akteve të procesit. Pozicioni superior në sistemin e mjeteve të dokumentimit, i këtij instrumenti tradicional, rezulton se konfirmohet nga rrethana që edhe *në ato raste kur Kodi i Procedurës Penale kërkon që të bëhet regjistrimi fonografik apo audioviziv këto duhet gjithmonë të shoqërohen me procesverbalin me shkrim, në mënyrë të përmbledhur*.

Mënyrat e mbajtjes së procesverbalit dhe format e tij

8. Duke konsideruar që parimet nga të cilat udhëhiqet Kodi i Procedurës Penale janë thjeshtësi maksimal i procedimit dhe adoptimi i metodave orale, kontrolli i asaj që ka ndodhur gjatë procesit e ka bërë të nevojshme që të përdoren edhe teknika të ndryshme nga ajo e redaktimit tradicional të procesverbalit (që është ai me shkrim). Prandaj janë parashikuar mënyra plotësuese të dokumentimit, si regjistrimi fonografik e audioviziv.

9. Ligji procedural penal parashikon dy forma të dokumentimit të veprimeve në procesin penal. *Së pari*, është forma shkresore, e cila, si rregull, redaktohet me stenotipi ose mjet tjetër teknik, me parashikimin e zbatimit të mënyrës së dorëshkrimit vetëm në mungesë të këtyre mjeteve (neni 115 i Kodit të Procedurës Penale). *Së dyti*, riprodhimi fonografik dhe audioviziv. Lidhur me këtë formë, ajo e riprodhimit fonografik është i parashikuar, në mënyrë të shprehur, që të gjejë përdorim aty ku procesverbali është përpiluar në mënyrë të përmbledhur (neni 115/2), ndërsa ajo audiovizive mund të përdoret vetëm kur është e domosdoshme.

10. Përsa u takon akteve të fazës së hetimeve paraprake, në përgjithësi, në Kod parashikohet forma shkresore e tyre, si p.sh. në rastet kur duhet të bëhet njohja e personave, vendeve dhe sendeve; ballafaqimi i personave që kanë deklaruar të dhëna që kanë rëndësi për hetimin; në rastet e marrjes së provave materiale; në rastet e përgjimeve kur duhen transkriptuar bisedat e regjistruara etj, madje në disa raste Kodi parashikon që veprimet duhen përshkruar hollësisht në procesverbal*. Ndërsa nga interpretimi i përmbajtjes së nenit 315 të Kodit të Procedurës Penale rezulton që mund të mbahen shënime, për dokumentimin e veprimeve të prokurorit, kur ekzistojnë rrethana të pakapërcyeshme që pengojnë dokumentimin aty për aty të veprimeve, pavarësisht se Kodi nuk e parashikon në mënyrë të shprehur. Por edhe në këtë rast, shënimet duhen materializuar menjëherë sapo zhduket rrethana që e pengoi, në formën e procesverbalit me shkrim.

* Nenet 170, 171, 188, 223 të Kodit të Procedurës Penale

11. *Përsa u përket mjeteve teknike për përpilimin me shkrim të procesverbalit ligji procedural penal parashikon atë të stenotipisë, nëpërmjet mjeteve të tjera teknike dhe dorëshkrimit.* Pra, Kodi të Procedurës Penale lejon dy mundësi për mbajtjen e procesverbalit: redaktimi përmes stenotipisë (që transkriptohet në shkrim ose mjeti tjetër mekanik shkrimi. Në mungesë të tyre, lejohet përpilimi i procesverbalit me anë të dorëshkrimit. Sipas kësaj dispozite i jepet përparësi përdorimit të mjetit të parë, stenotipisë ose mjetit tjetër teknik të shkrimit. Dorëshkrimi mund të përdoret vetëm në rast të pamundësisë ose mungesës së mjetit të stenotipisë ose mjeteve të tjera ekuivalente teknike.

Format e mbajtjes së procesverbalit me shkrim

12. Sipas nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale, mbajtja (përpilimi) i procesverbalit për dokumentimin e veprimeve bëhet *me shkrim*. Ndërkohë, përsa u përket mjeteve teknike për mbajtjen e procesverbalit me shkrim, ligji parashikon si mënyra, forma kryesore e parësore mjetin e stenotipisë (i cili në vetvete është edhe ky një “mjet teknik”) dhe mjete të tjera teknike të shkrimit të ndryshme nga stenotipia (si p.sh. me kompjuter, makinë shkrimi mekanike apo të tjera mënyra të shkrimit që ofron teknologjia). Si përjashtim, në mungesë ose pamundësi të përdorimit të këtyre mjeteve teknike, parashikohet mbajtja e procesverbalit me dorëshkrim, pra nëpërmjet shkrimit të aktit nga sekretari pa përdorim të mjeteve teknike.

13. Po kështu, ligji procedural parashikon dhe dallon përpilimin e *procesverbalit në formën e plotë (riprodhim) ose të përmbledhur*. Ligji i jep përparësi dhe orienton që dokumentimi i akteve dhe veprimeve, të realizohet nëpërmjet redaktimit në formën e riprodhimit (të plotë), duke lejuar përdorimin e formës së përmbledhur si përjashtim, si edhe në rastet kur norma e lejon në mënyrë të shprehur (p.sh. neni 120 i Kodit të Procedurës Penale).

14. Nga formulimi i nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale, në përmbushje të detyrimit ligjor që procesverbalit të mbahet me shkrim, si mjet teknik për realizimin e këtij detyrimi është parashikuar stenotipia ose mjete të tjera teknike të shkrimit. Pra, gjykata ka mundësinë që të përdorë edhe mënyra të tjera, të cilat, aktualisht ose në të ardhmen, i ofron teknologjia për të ndihmuar dokumentimin e saktë me shkrim të akteve dhe veprimeve të procedimit. Por, sipas Kodit të Procedurës Penale këto mbeten gjithsesi vetëm mjete plotësuese dhe të pamjaftueshme, si të vetme, për të kryer, në kuptim të ligjit rolin e procesverbalit “me shkrim”, si mjeti ligjor i pashmangshëm për dokumentimin dhe riprodhimin e akteve, veprimeve, deklarimeve dhe thënieve që ndodhin gjatë procedimit penal.

15. Me fjalë të tjera, këto mënyra nuk mund të zëvendësojnë kërkesën e shprehur dhe të qartë të ligjit për dokumentimin “me shkrim” të proces-verbalit. Në fund të fundit, procesverbalit nënkupton dokumentimin me anë të shkrimit të veprimeve dhe thënieve, pavarësisht nëse “shkrimi” realizohet me mjete teknike apo me dorëshkrim (pra pa përdorimin e këtyre mjeteve teknike). Prandaj, përveçse si një mjet plotësues dhe aspak kryesor, njësoj si riprodhimi fonografik, edhe teknologjitë e ndryshme të regjistrimit audio apo audiovideo, të cilat madje shërbejnë vetëm “për t’u përdorur me masë” e vetëm kur është e domosdoshme, mbeten mjete thjesht ndihmëse e plotësuese të dokumentimit tashmë të realizuar “me shkrim” të veprimeve në procesin penal, sikurse parashtrohet më sipër.

16. Sipas nenit 115/2 të Kodit të Procedurës Penale, mbajtja e procesverbalit në mënyrë të përmbledhur shoqërohet me riprodhimin fonografik apo atë audioviziv kur ky është i domosdoshëm. Ndërkohë, neni 120/2 parashikon raste në të cilat forma e përmbledhur e përpilimit të procesverbalit bëhet pa ia bashkuar detyrimisht me riprodhimet e ndryshme teknologjike: a) për dokumentimin e veprimeve që kanë përmbajtje të thjeshtë; b) kur mungojnë mjetet mekanike të riprodhimit ose ndihmësit teknikë. Në çdo rast mundësia për të zgjedhur mes formave të procesverbalit i takon gjyqtarit, duke u nisur nga nevojat e çdo rasti konkret.

17. Atëherë kur, si rregull i parashikuar nga Kodit të Procedurës Penale, për përpilimin e procesverbalit procedohet me përdorimin e mjetit teknik të stenotipisë, merren në konsideratë dy dispozita të tjera që përmbahen në titullin III, seksionin III: veçanërisht neni 118, që parashikon detyrimin e transkriptimit në shkrim të shiritave të stenotipisë jo më vonë se 5 ditë nga data kur janë formuar, si dhe neni 119 që parashikon mundësinë e riprodhimit fonografik ose audioviziv nga

personat teknikë, qoftë edhe jashtë administratës shtetërore, nën drejtimin e sekretarit të gjykatës.

18. Në ato raste kur procesverbali mbahet me mjetin teknik të stenotipisë, kalimi i afatit të transkriptimit nuk sjell ndonjë pavlefshmëri procedurale, duke u parashikuar e drejta e palës që të kërkojë shënimin në procesverbal të çdo deklarami që ka interes dhe madje të kërkojë nga kryetari i seancës që të lexojë pjesë të veçanta të procesverbalit me qëllim që të verifikojë saktësinë dhe plotësinë e tij, pra edhe përputhjen mes asaj që është transkriptuar edhe asaj që është regjistruar*.

19. Madje, kërkesa për transkriptimin e saktë dhe të menjëhershëm të informacionit të plotë të mbajtur me mjetin teknik të stenotipisë është tashmë një problem i zgjidhur nga teknologjia me adoptimin e sistemeve teknologjike të stenotipisë përmes lidhjes së tastierës me një kompjuter që siguron tekstin e redaktuar në karaktere të zakonshme.

20. Neni 115 i Kodit të Procedurës Penale parashikon individualizimin e dy formave të tjera të dokumentimit, të ndryshme nga ato të përshkruara në paragrafin e dytë, të konsideruara si “tipike”. Forma e parë që mbështet dokumentimin e veprimeve është ajo e parashikuar në paragrafin e tretë të këtij neni: riprodhimi fonografik. Madje ky paragraf e përcakton si rregull prezencën e përhershme të këtij mjeti teknik kur mbahet procesverbal i përmbledhur me shkrim. Bëjnë përjashtim rastet e parashikuara në nenin 120 të Kodit të Procedurës Penale. Sipas doktrinë, është vetë Kodi ai që dikton një vendosje në “shkallë hierarkie”: në kuptim të nenit 119/3 të Kodit të Procedurës Penale, për shkak se, në fakt, procesverbali në formë të përmbledhur (me shkrim) shërben si provë vetëm atëherë kur regjistrimi fonografik nuk kuptohet, duke i dhënë kështu në rast përjashtimor më shumë besueshmëri regjistrimit me zë.

21. Forma e dytë që mbështet dokumentimin e veprimeve në kuptim të ligjit procedural penal, e parashikuar në nenin 115/3 të Kodit të Procedurës Penale, është ajo e riprodhimit audio apo audioviziv. Ky përbën një mjet jo të zakonshëm, i cili mund të përdoret vetëm në raste kur është “e domosdoshme”. Por edhe ky mjet regjistrimi e riprodhimi audioviziv i bashkohet gjithmonë procesverbalit të redaktuar në mënyrë të përmbledhur me shkrim.

22. Pra, regjistrimi fonografik ose audioviziv është një mjet që e shoqëron procesverbalin e përmbledhur me shkrim. Neni 120 i Kodit të Procedurës Penale parashikon dy situata në të cilat gjyqtari mund të disponojë me procesverbalin e përmbledhur. E para ka të bëjë me veprimet që kanë përmbajtje të thjeshtë, por në të cilën përjashtohet faza e debatimit të provave. E dyta lidhet me rastet kur mungojnë mjetet teknike të riprodhimit ose ndihmësit teknikë. Sipas doktrinë, këtu kemi të bëjmë me situata të mungesës së aparaturave të regjistrimit zanor ose të ndihmësve teknikë. Fryma e Kodit të Procedurës Penale nuk është ajo e lënies në diskrecionin e gjykatës të mbajtjes së procesverbalit përmbledhës në mungesë të aparaturave të stenotipisë, por vetëm në mungesë të disponimit të aparaturave të regjistrimit zanor. Çështja e mosdisponimit të mjeteve ose të teknikëve duhet kuptuar si prani e një pengese të përkohshme dhe të menjëhershme me vënien në dispozicion të mjeteve të regjistrimit fonografik me pasojën e mosaplikimit të normës për mungesa të infrastrukturës në gjykatë.

Vlera provuese e procesverbalit të seancës gjyqësore

23. Kodi i Procedurës Penale nuk përmban ndonjë dispozitë të shprehur njësoj si përmbajtja e dispozitës së nenit 30 të Kodit të Procedurës Penale të vitit 1979, sipas të cilit përbënin provë edhe procesverbalet gjyqësore të mbajtura për çështjen penale. Ky ometim i ligjit ka sjellë debate dhe qëndrime të ndryshme në jurisprudencë në lidhje me vlerën provuese të procesverbalit sipas Kodit të Procedurës Penale në fuqi.

24. Në doktrinë ekzistojnë dy orientime të kundërta. Sipas njërit orientim, heshtja e legjislatorit ka zbehur efikasitetin provues të privilegjuar të cilin e gëzonte procesverbali sipas Kodit të Procedurës Penale të vitit 1979, duke mundësuar në këtë mënyrë që gjyqtari të vlerësojë lirisht, sipas çdo dokumenti, përmbajtjen e procesverbalit. Sipas qëndrimit tjetër doktrinor procesverbalit, dhe në përgjithësi të gjitha mjeteve të dokumentimit të përdorura në një proces penal, i atribuohet vlerë e privilegjuar, derisa nuk është deklaruar falsiteti.

* Neni 347 i K.Pr.Penale

25. Kam mendimin se procesverbali i seancës gjyqësore në procesin penal përbën provë të plotë për atë që përmbahet në të, për faktet që kanë ngjarë në prani të përpiluesit të procesverbalit ose për veprimet procedurale të kryera gjatë kësaj seance. Ky procesverbal duhet të jetë domosdoshmërisht i nënshkruar, nga sekretari i seancës, me pasojë pavlefshmërie sipas nenit 122 të Kodit të Procedurës Penale.

Mbajtja e procesverbalit në fazën e marrjes provave dhe debatit rreth tyre

26. Nisur nga rëndësia e tyre e posaçme, Kodi i Procedurës Penale ka parashikuar rregulla të veçanta të përpilimit dhe mbajtjes së procesverbalit gjyqësor gjatë marrjes së provave dhe debatit lidhur me to. Ky Kod, për këtë moment procedural, edhe pse ndoshta jo me pasojë pavlefshmërinë, parashikon shprehimisht formën e mbajtjes së plotë, pra jo atij të përmbledhur, të procesverbalit gjyqësor, si psh për deklaratimet e të pandehurit, pyetjen e dëshmitarëve, ekspertëve dhe palëve private*. Ndërsa kërkesat dhe pretendimet përfundimtare të prokurorit dhe të palëve pasqyrohen në procesverbal në mënyrë të përmbledhur†.

27. Sipas nenit 368 të Kodit të Procedurës Penale rezulton se në procesverbalin e marrjes së provës shënohen gjeneralitetet e dëshmitarëve, ekspertëve e të përkthyesve, si dhe paralajmërimi që u bëhet për të thënë të vërtetën dhe për përgjegjësinë që kanë në rast se bëjnë dëshmi, ekspertim ose përkthim të rremë. Pyetjet e bëra nga palët dhe kryetari si dhe përgjigjet e personave të pyetur, riprodhohen (me shkrim) nga sekretari. Pra për fazën e marrjes së provave, në veçanti të provave me dëshmitarë dhe ekspertë, Kodi ka dashur që t'i veshë procesverbalit një formë të veçantë, duke parashikuar formën e plotë (riprodhimin) të shkrimit (me stenotipi, mjet tjetër teknik apo dorëshkrim). Kjo nisur edhe nga fakti që, gjatë procesit të të provuarit, ndryshe nga procesi civil, krahas provave shkresore, në procesin penal rëndësi kryesore marrin provat me dëshmitarë, duke qenë shpesh edhe prova kyçe. Prandaj edhe pasqyrimi i saktë i tyre, në procesverbal, në mënyrë të plotë, merr rëndësi të veçantë.

28. Pra, veçanërisht në rastet e nenit 368, mbajtja e procesverbalit me shkrim, në mënyrë të plotë, përbën mënyrën e domosdoshme të dokumentimit të akteve që përpilohen në fazën e debatit të provave. Ndërsa për veprimet e tjera që ndodhin gjatë kësaj faze të hetimit gjyqësor, ato mund të pasqyrohen edhe në mënyrë të përmbledhur sipas rregullave të parashikuara në nenin 120 të Kodit të Procedurës Penale.

29. Rëndësia e procesverbalit si akt i dokumentimit të procesit, rezulton edhe nga përmbajtja e nenit 371 të Kodit të Procedurës Penale sipas të cilit procesverbalet dhe aktet që janë lexuar në seancë gjyqësore si dhe dokumentet e paraqitura nga palët e të pranuar nga gjykata, futen bashkë me *procesverbalin e seancës*, në fashikullin e gjykatës. Kjo dispozitë qartazi i referohet formës së shkresore, të plotë, të mbajtjes së procesverbalit gjyqësor.

Mungesa apo pavlefshmëria e procesverbalit gjyqësor

30. Bazuar në parimet dhe dispozitat në tërësi të Kodit të Procedurës Penale, gjen zbatim parimi sipas të cilit ekziston liria e zgjedhjes së formës së akteve me të cilat palët i drejtohen gjykatës, përveç rasteve kur ky Kod e lidh vlefshmërinë e aktit me një formë të caktuar. Ndërsa në rastin e akteve të gjykatës, zgjedhja e njërës apo tjetrës mjet të dokumentimit të veprimeve që kryhen në procesin penal, i përket, si rregull, gjyqtarit, por kriteret për të zgjedhur këtë mjet janë ato të diktuar nga Kodi të Procedurës Penale, si p.sh. neni 120.

31. Mbajtja e procesverbalit jo në përputhje me rregullat e vendosura në nenin 115 të Kodit të Procedurës Penale, nuk parashikohet që të passjell zbatimin e ndonjë sanksioni, as edhe pavlefshmëri të procesverbalit. Të vetmet raste të pavlefshmërisë së tij janë ato të parashikuara në nenin 122 të Kodit të Procedurës Penale, pra kur ekziston pasiguria absolute në lidhje me identitetin e personave që kanë marrë pjesë në redaktimin e aktit si dhe kur vërtetohet mungesa e nënshkrimit të nëpunësit që e ka përpiluar (sekretarit të seancës).

32. Pra, duket se nuk përbën shkak pavlefshmërie, absolute apo relative, mosrespektimi i neneve 115-120 të Kodit të Procedurës Penale, përfshirë edhe rastin e mbajtjes së procesverbalit të seancës në

* Neni 368 i Kodit të Procedurës Penale

† Neni 347 i Kodit të Procedurës Penale

mënyrë të përmbledhur, duke mos pasqyruar veprimet që ndodhin në seancë, deklaratimet dhe pyetjet e palëve apo thëniet e dëshmitarëve të pyetur në seancë gjyqësore.

33. Megjithatë, është thelbësore të mbahet parasysh se, nëse nuk mbahet procesverbal me shkrim (me transkriptim nëpërmjet stenotipisë, me mjete të tjera teknike të shkrimit apo me dorëshkrim) atëherë jemi përpara gjendjes së mungesës tërësore të procesverbalit gjyqësor.

34. Riprodhimi fonografik apo riprodhimi audio ose audioviziv nuk janë procesverbal dhe as nuk janë mjet që e zëvendëson procesverbalin me shkrim. Procesverbal është akt i shkruar, me mjet teknik apo dorëshkrim. Regjistrimi dhe riprodhimi fonografik, audio, audioviziv etj. nuk janë forma të shkrimit të thënieve ose të përshkrimit të veprimeve, por janë forma të dëgjimit apo shikimit të njeriut me shqisat e tij nëpërmjet mjeteve teknologjike të këtyre thënieve dhe veprimeve. Por, Kodi i Procedurës Penale, me formulime të qarta e të shprehura të dispozitave aktuale të tij, ka parashikuar që, pavarësisht nga ekzistenca dhe përdorimi ose jo i mjeteve teknologjike të regjistrimit apo riprodhimit të seancave, thëniet dhe veprimet në procedimin penal duhet të dokumentohen me shkrim, nëpërmjet procesverbalit gjyqësor.

35. Edhe kur ligji procedural parashikon formën e mbajtjes së procesverbalit të përmbledhur, ai e parashikohen riprodhimin fonografik ose audioviziv si mjet shoqërues e plotësues të detyrueshme për efekt të dokumentimit, pra edhe vërtetësisë së thënieve dhe veprimeve që ndodhin gjatë seancës gjyqësore. Por, gjithsesi, Kodi i Procedurës Penale nuk lejon asnjë hapësirë që riprodhimi fonografik apo audio ose audioviziv të konsiderohen apo zëvendësojnë procesverbalin me shkrim, të plotë a të përmbledhur, të seancës gjyqësore.

36. Nëse procesverbal nuk gjendet në fashikullin e gjykimit, me shkrim, në formë të plotë apo të përmbledhur me elementet e përmbajtjen përkatëse sikurse e kërkon qartë apo shprehimisht ligji, atëherë, në kuptim të nenit 115 e vijues të K.Pr.Penale, këtë akt procedural nuk e përmbush a zëvendëson rregullisht as edhe mbajtja e një dokumenti shkresor, qoftë edhe të quajtur “procesverbal”, i cili vetëm synon të dokumentojë ndonjë aspekt që thjesht tregon se gjykimi ka ndodhur, e të cilit i bashkëlidhet një mjet i cili përmban regjistrimin audio apo audiovideo të seancës. Në situata të këtilla nuk kemi të bëjmë me çështje vlefshmërie apo pavlefshmërie të aktit procedural, por me mungesë, me mos ekzistencë formale juridike të dokumentimit të thënieve dhe veprimeve që kanë ndodhur gjatë procesit gjyqësor. Sipas nenit 115 të Kodit të Procedurës Penale, qartazi, pa asnjë lloj dyshimi dhe alternative, parashikohet shprehimisht që dokumentimi i veprimeve bëhet me procesverbal dhe procesverbal mbahet me shkrim, me mjet teknik apo dorëshkrim. Riprodhimi fonografik, audio apo audioviziv nuk përbëjnë “dokumentim të veprimeve” në kuptim të ligjit procedural penal.

37. Si përfundim, përse i përket njësimi të praktikës gjyqësore, si gjyqtar në pakicë kam mendimin se Kolegjet e Bashkuara duhet të kishin ardhur në përfundimin se *për dokumentimin e veprimeve në seancë gjyqësore, duhet të mbahet procesverbal, i cili është akt i shkruar, me anë të mjetit teknik të stenotipisë e të transkriptuar, me mjete të tjera teknike të shkrimit ose me dorëshkrim. Ky procesverbal me shkrim, nëse mbahet i plotë, mund të shoqërohet me riprodhim fonografik apo regjistrim audio ose audioviziv. Nëse procesverbal mbahet në formë të përmbledhur, përjashtoj rastet e nenit 120, shoqërimi me mjetin e riprodhimit fonografik apo regjistrimit audio ose audioviziv, është i detyrueshëm për gjykatën. Këto mjete nuk përbëjnë dhe as nuk zëvendësojnë procesverbalin gjyqësor, por, nëse përdoren sikurse parashikohet më sipër, sigurisht që konsiderohen, në këndvështrimin teknik por jo në atë juridik, si mjete plotësuese efikase e të përshtatshme për të realizuar e ndihmuar në mënyrë të menjëhershme, të saktë dhe autentike, dokumentimin ligjor me anë të shkrimit të veprimeve që ndodhin gjatë seancës gjyqësore, si dhe tërësinë komplekse të riprodhimit të ngjarjeve, akteve apo fakteve që kanë ndodhur në seancë, duke përfshirë edhe dokumentimin e sjelljeve zanore apo pamore.*

38. Së fundi, si gjyqtar në pakicë, kam mendimin se shumica e Kolegjeve të Bashkuara ka zbatuar gabim parimet themeltare kushtetuese të fuqisë dhe shtrirjes (fushës së zbatimit) së efekteve normative të akteve nënligjore në procedimin penal. Shumica, gjatë arsyetimit të qëndrimit të saj në tërësi, e veçanërisht në pikën 38, si argument të saj in për ta konsideruar të ligjshme mundësinë e mbajtjes së procesverbalit me mjetin audio, i referohet edhe zgjedhjes së

këtij mjeti me udhëzimin nr. 353 datë 03.09.2013 të Ministrit të Drejtësisë “Për përcaktimin e rregullave të hollësishme për mbajtjen, ruajtjen dhe arkivimin e procesverbalit të seancës gjyqësore me mjete audio”.

39. Por, ndryshe nga sa arsyeton Shumica e Kolegjeve të Bashkuara, si gjyqtar në pakicë vërej se, ky udhëzim, për nxjerrjen e tij, gjen mbështetje të shprehur ashtu sikurse e kërkon neni 118 i Kushtetutës, vetëm në paragrafin e fundit të nenit 118 të Kodit të Procedurës Civile ku parashikohet se: “Procesverbali është pjesë përbërëse e dosjes gjyqësore dhe ruhet për aq kohë sa edhe vetë dosja. Rregullat e hollësishme për ruajtjen dhe arkivimin e procesverbalit përcaktohen me urdhër të Ministrit të Drejtësisë”.

40. Si gjyqtar në pakicë, kam mendimin se, *së pari*, nxjerrja e këtij akti nënligjor nuk i referohet dhe as mbështetet në ndonjë delegim që ligjvënësi t’i ketë bërë ministrit të Drejtësisë përse i përket kryerjes së akteve procedurale dhe mbajtjes së procesverbalit në procesin penal. *Së dyti*, nxjerrja e këtij akti nënligjor i është ngarkuar MINISTRIT të Drejtësisë vetëm lidhur me procesin gjyqësor civil. *Së treti*, nxjerrja e këtij akti nënligjor i është ngarkuar Ministrit të Drejtësisë vetëm lidhur me çështjet e ruajtjes dhe arkivimit të procesverbalit gjyqësor (civil), por aspak për çështjet e mënyrës dhe formave të lejuara të mbajtjes së procesverbalit gjyqësor, me mjete audio apo të çdo forme tjetër, për shkak se këto çështje i rregullon dhe duhet ti rregullojë vetë ligji. *Së katërti*, përveç kësaj, ky udhëzim i ministrit të Drejtësisë, pa respektuar urdhërimet kushtetuese (neni 118), në pjesën hyrëse të tij, referon si mbështetje ligjore si Kodi i Procedurës Civile dhe Kodi i Procedurës Penale, por pa treguar dispozitën konkrete të këtyre kodeve që e ngarkon atë me kompetencën për nxjerrjen e këtij udhëzimi. Ndërkohë që delegimin e përmban vetëm paragrafi i fundit i nenit 118 të Kodit të Procedurës Civile. *Së pesti*, kjo dispozitë deleguese e ngarkon ministrin e Drejtësisë që, me anë të një “urdhri”, të përcaktojë “rregulla të hollësishme” vetëm për ruajtjen dhe arkivimin e procesverbaleve gjyqësore civile. Pra, nisur nga natyra përgjithësisht teknike e çështjeve të deleguara nga ligji, me anë të aktit nënligjor “urdhër” Ministri i Drejtësisë duhet të miratonte nxjerrjen e një Rregulloreje për ruajtjen dhe arkivimin e procesverbaleve gjyqësore civile, ndërkohë që ai ka nxjerrë një “udhëzim” i cili është akt nënligjor i cili, për nga natyra e tij, ndjek dhe përdoret në raste e për qëllime të tjera rregullatore.

41. Duke u kthyer në çështjen objekt gjykimi, nisur nga sa arsyetohet më sipër mbi interpretimin e drejtë të ligjit të zbatueshëm, në ndryshim nga shumica, si gjyqtar në pakicë kam mendimin se Kolegjet e Bashkuara duhet të dispononin lënien në fuqi të vendimit nr. 50 datë 21.01.2015 të Gjykatës së Apelit Tiranë, me të cilin ishte prishur vendimi i gjykatës së shkallës së parë duke e dërguar çështjen për rishqyrtim po në atë gjykatë me tjetër trup gjykues. Në kushtet kur mungon procesverbali i plotë apo edhe ai i përmbledhur me përmbajtjes sikurse e kërkon shprehimisht ligji procedural penal, e duke u zëvendësuar me të quajturin “procesverbal me mjetin audio”, gjykoj se jemi përpara mungesës së një akti procedural pa të cilin nuk mund të vërtetohet ligjërisht e rregullisht dokumentimi i thënieve dhe veprimeve që kanë ndodhur në procesin gjyqësor penal.

Anëtar: Ardian Dvorani

VENDIM
Nr. 2, datë 25.5.2015*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbërë nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Andi Çeliku	anëtar
Aleksandër Muskaj	anëtar
Guxim Zenelaj	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Tom Ndreca	anëtar
Artan Broci	anëtar,

në seancën e datës 25.5.2015, mori në shqyrtim çështjen penale me nr. akti 52601-01615-00-2014 që i përket:

KËRKUES: Aleksandër Prenga

OBJEKTI: Lirim me kusht

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Lezhë, me vendimin nr. 36, datë 28.5.2014, ka vendosur:

Rrëzimin e kërkesës së kërkuarit Aleksandër Prenga si të pabazuar në prova dhe në ligj.

Shpenzimet gjyqësore siç janë bërë.

Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 121, datë 18.9.2014 ka vendosur:

Ndryshimin e vendimit nr. 36, datë 28.5.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë, në këtë mënyrë:

Pranimin e kërkesës së kërkuarit Aleksandër Prenga.

Urdhërohet lirimi me kusht i të dënuarit Aleksandër Prenga për pjesën e pavuajtur të dhënë me vendimin nr. 25, datë 2.5.2006, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mirditë, i lënë në fuqi me vendimin nr. 824, datë 17.11.2006, të Gjykatës së Apelit Tiranë, duke urdhëruar vënien në provë të të dënuarit për një periudhë prej 18 muajsh.

Urdhërohet i dënuari të mbajë kontakte me Zyrën Vendore të Shërbimit të Provës Lezhë gjatë periudhës së provës.

Urdhërohet lirimi i menjëhershëm i të dënuarit Aleksandër Prenga nëse nuk ka masë sigurimi “Arrest në burg” për llogari të ndonjë procedimi tjetër penal ose dënim tjetër me burgim.

Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Shkodër ka paraqitur rekurs, në datën 22.9.2014 Prokurori pranë Prokurorisë së Apelit Shkodër, i cili kërkon ndryshimin e vendimit të mësipërm dhe lënien në fuqi të vendimit nr. 36, datë 28.5.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë, duke paraqitur këto shkaqe:

- Lirimi me kusht nuk është një dispozitë detyruese, pasi ajo parashikon se i dënuari me burgim mund të lirohet me kusht nga vuajtja e dënimit vetëm për arsye të veçanta.

- Është e rëndësishme të përgjithësohet qëndrimi se “arsyet e veçanta” që justifikojnë lirimin e parakohshëm të të dënuarit duhet të kenë natyrë jetike dhe të burojnë nga shkaqe shëndetësore,

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 2/2015. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 253/2015* Qendra e Botimeve Zyrtare, 26 janar 2016. f. 17072.

familjare ose shoqërore që diktojnë në mënyrë të detyrueshme vijimësinë e edukimit dhe të rehabilitimit të të dënuarit pranë familjes, komunitetit apo nën kujdesin e nevojshëm mjekësor. Praktika gjyqësore ka zgjeruar kufijtë e vlerësimit dhe në drejtëm të llojit të veprës penale, rrezikshmërisë së autorit dhe kohës së shkurtër të pavuajtur nga dënimit penal (vendimi nr. 445, datë 8.10.2008, i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë).

- Vepra penale e kryer e të dënuarit paraqet rrezikshmëri të lartë shoqërore; në raport me masën e dënimit, të dënuarit i mbeten edhe 7 muaj dhe 12 ditë, periudhë kjo e konsiderueshme në raport me masën e dënimit.

- Shërbimi i Provës në raportin e përgatitur para gjykatës nuk shprehet apo më saktë nuk rekomandon lirimin e tij.

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin nga gjyqtarët Shkëlzen Selimi dhe Artan Broci; prokurorin Artur Selmani, i cili kërkoi prishjen e vendimit të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë, mbrojtësin e caktuar kryesisht të kërkuesit Aleksandër Prenga; av. Sonila Çekrezi, e cila kërkoi lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit Shkodër; dhe pasi e biseduan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

I.

II. Rrethanat e çështjes

1. I dënuari, kërkuesi, Aleksandër Prenga, ka vuajtur në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (IEVP), Shënkoll, Lezhë dënimin e dhënë me vendimin penal nr. 25, datë 2.5.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mirditë. Sipas këtij vendimi ai është deklaruar fajtor dhe dënuar me 12 (dymbëdhjetë) vjet burgim për kryerjen e veprave penale të “Vjedhjes me armë” në bashkëpunim, “Plagosjes së rëndë me dashje” në bashkëpunim dhe “Mbajtjes pa leje të armëve luftarake” të parashikuara nga nenet 140-25, 88/2-25 dhe 278/2 të Kodit Penal. Gjykata e Apelit Tiranë me vendimin nr. 824, datë 17.11.2006 ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të mësipërm.

2. Siç rezulton nga aktet e ndodhura në dosje (kartela personale e të dënuarit Aleksandër Prenga e plotësuar në datën 27.2.2007) ai është arrestuar në datën 2.12.2005. I dënuari Aleksandër Prenga, duke pretenduar se plotëson kushtet e nenit 64 të K. Penal, i është drejtuar Gjykatës së rrethit gjyqësor Lezhë, me kërkesën për lirimin e tij me kusht.

3. Sipas dinamikës së vuajtjes së dënimit, përcjellë gjykatës me shkresën nr. 10161, datë 27.11.2013, rezulton se kërkuesi Aleksandër Prenga është arrestuar në datën 2.12.2005, dhe deri në datën 2.12.2013 ka vuajtur 9 (nëntë) vjet, 8 (tetë) muaj e 7 (shtatë) ditë nga të cilat 5 (pesë) muaj e 22 (njëzet e dy) ditë i ka fituar me paraburgim, 1 (një) vit, 2 (dy) muaj e 15 (pesëmbëdhjetë) ditë me vendime gjyqësore për ulje dënimi dhe i kanë mbetur për të vuajtur edhe 2 (dy) vjet, 3 (tre) muaj e 23 (njëzet e tre) ditë. Nga dinamika e vuajtjes së dënimit hartuar nga IEVP Lezhë, e cila i është përcjellë gjykatës me shkresën nr. 4681, datë 19.5.2014 rezulton se kërkuesi Aleksandër Prenga deri në datën 19.5.2014, të ketë shlyer 11 (njëmbëdhjetë) vjet, 4 (katër) muaj e 18 (tetëmbëdhjetë) ditë burgim dhe t'i kenë mbetur për të vuajtur 7 (shtatë) muaj e 12 (dymbëdhjetë) ditë. Ai ka përfutur ulje dënimi, përkatësisht 1 (një) vit me ligjin nr. 22/2014, datë 10.3.2014, “Për dhënie amnistie” dhe 1 (një) vit, 5 (pesë) muaj e 9 (nëntë) ditë me vendime gjyqësore për ulje dënimi, në zbatim të ligjit “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim”.

4. Me vendimet penale nr. 288, datë 11.7.2011, nr. 295, datë 31.5.2010, nr. 150, datë 15.4.2009, nr. 148, datë 17.3.2008, nr. 342, datë 27.7.2012, nr. 108, datë 20.2.2013 dhe nr. 141, datë 24.4.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë rezulton se të dënuarit Aleksandër Prenga t'i jetë ulur dënimi si rezultat i zbatimit të ligjit nr. 8328, datë 16.4.1998, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim”.

5. Kërkuesi ka paraqitur dokumente të tjera shkresore, të cilat kanë marrë vlerën e provës, për të vërtetuar se plotëson kushtet e nenit 64 të K. Penal; të tilla janë:

i) Vërtetimi i gjendjes gjyqësore nr. 2, datë 3.5.2011, lëshuar nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve Tiranë, nga ku rezulton se i dënuari Aleksandër Prenga është dënuar vetëm një herë sipas vendimit penal të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mirditë nr. 25, datë 2.5.2006, dhe të mos jetë recidivist në krim.

ii) Raporti i IEVP Shënkoll nr. 10163 prot, datë 27.11.2013 nga ku rezulton se i dënuari Aleksandër Prenga është dënuar me 12 vite burgim për veprat penale të parashikuara nga nenet 140-25, 88/2-25 dhe 278/2 të K. Penal, është i penduar për veprën e kryer, nuk ka konsumuar vepër tjetër penale, paraqitet me gjendje fizike dhe psikologjike të mirë, ndërsa sjellja e tij gjatë 3 (tri) viteve të fundit ka qenë e mirë.

iii) Vlerësimi i sjelljes nr. 10162, datë 27.11.2013, i lëshuar nga IEVP Shënkoll, Lezhë, sipas të cilit rezulton se i dënuari Aleksandër Prenga të jetë vendosur në këtë institucion në datën 26.2.2007, është beqar, me arsim 8 klasë, i penduar për veprën e kryer për të cilën shprehet se ka ndodhur për shkak të moshës; zbaton kërkesat e rregullores, nuk është i ndëshkuar me masë disiplinore për tri vitet e fundit, ka marrëdhënie që nuk kanë rënë ndesh me personelin, reciprokisht të mira me bashkë-vuajtësit, ndërsa me familjen ruan kontaktet dhe marrëdhëniet korrekte, duke e pasur si burim mbështetjeje. I dënuari nuk bën pjesë në listën e të punësuarve, nuk është pjesë e programeve të arsimit profesional, por merr pjesë në programet terapeutike, duke pranuar këshillat, bisedën, punën në grup, si dhe ka aktivizim të mirë e korrekt në veprimtaritë kulturore dhe sportive. Si konkluzion komisioni i vlerësimit i IEVP Lezhë e ka vlerësuar pozitivisht kërkuesin për periudhën 3-vjeçare në lidhje me kërkesën objekt gjykimi.

iv) Raporti i vlerësimit i hartuar nga Zyra e Shërbimit të Provës Lezhë, me nr. 30/2 prot., datë 20.1.2014, nga ku rezulton se kjo zyrë të ketë rekomanduar mospranimin e kërkesës së të dënuarit për shkak se riintegrimi i tij në shoqëri është i vështirë, pasi nga vlerësimi i sjelljes, ajo vlerësohet si sjellje që nuk bie ndesh me personelin, dhe jo si sjellje e mirë, se ai nuk është i punësuar në institucion, se me raste shfaq shenja pendese, apo se vepra është një temë që nuk preferon t'i referohet, se kryerja njëkohësisht e tri veprave penale tregon rrezikshmëri të tij, se ai në intervistë ka shpjeguar se ka qenë i pirë në kohën e kryerjes së veprës penale, fakt i cili nuk rezulton nga vendimi gjyqësor, se i dënuari ka nivel arsimor të ulët dhe në dyja raste nuk ka përfutur ulje të plotë dënimi.

v) Nga raporti i shërbimit të provës rezulton se familja e kërkuesit jetonte në Shënkoll dhe përbëhej nga dy prindërit, dy vëllezërit dhe bashkëshortja e vëllait Arben. Familja e të dënuarit sipas referencës nr. 158, datë 10.4.2013 rezulton të trajtohet me ndihmë ekonomike dhe ajo jeton nga puna sezonale e babait apo vëllait të tij. Ajo jeton në kushte të vështira ekonomike në një banesë me 4 dhoma. Në gjendjen shëndetësore të të dënuarit raportohet se ai ka pësuar dy ndërhyrje kirurgjikale një për apendisit dhe tjetrin për heqjen e bajameve.

vi) Sipas vërtetimit të datës 15.12.2013 të lëshuar nga firma "Kopi" rezulton që kjo firmë të ketë marrë përsipër që të punësojë kërkuesin në rast të lirimit me kusht. Nga deklarata e datës 20.4.2013 e Dioqezës së Rrëshenit rezulton se për ngjarjen e datës 29.11.2005 ku ishin vjedhur me dhunë dhe plagosur me armë zjarri në Klos-Fanë, Mirditë nga të dënuarit Aleksandër Prenga dhe Robert Lleshi murgeshat e dëmtuara të kenë deklaruar se i dënuari ishte falur prej tyre plotësisht. Ato kanë konsideratë nga gjykata marrëdhëniet e tyre kristiane ishin normalizuar kërkuar që kjo deklaratë pajtimi të merret në për lirim me kusht të të dënuarit.

vii) Vërtetimi i Qendrës Shëndetësore Shënkoll, i datës 12.12.2013, rezulton se prej dy vitesh, nëna e të dënuarit, shtetasja Dila Prenga vuante nga sëmundja nodulare me hiperfunksion të tiroides që sillte si pasojë takikardi, stres dhe gjendje depresive psikotike.

viii) Nga shkresat nr. 9004/4 prot., datë 21.12.2012, nr. 10388, datë 13.11.2009, nr. 7838/1 prot., datë 21.8.2013 dhe nr. 2755/4 prot., datë 10.4.2013 të IEVP Lezhë kërkuesit Aleksandër Prenga i është dhënë disa herë leje shpërblyese për sjellje të mirë dhe në një rast për gezim familjar dhe nuk rezulton që ai të ketë thyer kushtet e lejes. Sipas shkresës nr. 5340 prot., datë

18.6.2014 të IEVP Lezhë rezulton se kërkuesi të jetë diagnostikuar me migrenë me aurë (në muajin qershor 2014) dhe trajtohet për këtë sëmundje, ndërkohë që nga historiku klinik rezulton të jetë ankuar për çrregullime të gjumit, ndërsa në shkurt 2012 i është nënshtruar një ndërhyrjeje kirurgjikale tonsillektomia.

6. Duke parashtruar sa më sipër kërkuesi Aleksandër Prenga, nëpërmjet përfaqësuesit të tij ka pretenduar se plotëson kushtet e n. 64 të K. Penal për lirimimin e tij me kusht; përfaqësuesi i Zyrës së Shërbimit të Provës Lezhë, ka rekomanduar mospranimin e kërkesës së tij, ndërsa Prokurori pranë Prokurorisë Lezhë ka kërkuar rrëzimin e kërkesës.

III. Procedurat gjyqësore

7. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Lezhë, me vendimin nr. 36, datë 28.5.2014, ka vendosur:

i) Rrëzimin e kërkesës së kërkuesit Aleksandër Prenga si të pabazuar në prova dhe në ligj.

ii) Shpenzimet gjyqësore siç janë bërë.

8. Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 121, datë 18.9.2014, ka vendosur:

i) Ndryshimin e vendimit nr. 36, datë 28.5.2014, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë, në këtë mënyrë:

Pranimin e kërkesës së kërkuesit Aleksandër Prenga.

Urdhërohet lrimi me kusht i të dënuarit Aleksandër Prenga për pjesën e pavuajtur të dhënë me vendimin nr. 25, datë 2.5.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mirditë, i lënë në fuqi me vendimin nr. 824, datë 17.11.2006, të Gjykatës së Apelit Tiranë, duke urdhëruar vënien në provë të të dënuarit për një periudhë prej 18 muajsh.

Urdhërohet i dënuari të mbajë kontakte me Zyrën Vendore të Shërbimit të Provës Lezhë gjatë periudhës së provës.

Urdhërohet lrimi i menjëhershëm i të dënuarit Aleksandër Prenga nëse nuk ka masë sigurimi “Arrest në burg” për llogari të ndonjë procedimi tjetër penal ose dënim tjetër me burgim.

IV. Arsyetimi ligjor i vendimit të ankmuar

9. Gjykata e Apelit Shkodër e ka gjetur të gabuar vendimin e gjykatës së shkallës së parë, dhe ndër të tjera arsyeton se:

“Sjellja e të dënuarit përgjatë tri viteve të fundit të vuajtjes së dënimit vlerësohet pozitive. I dënuari ka respektuar në vijimësi kërkesat e rregullores dhe në asnjë rast nuk është ndëshkuar me masë disiplinore.

Ai ka marrë pjesë rregullisht në të gjitha aktivitetet e përbashkëta kulturore, edukative e sportive dhe ka qenë pjesë e programeve të karakterit psikoterapeutik. Shprehja e pendesës për veprën penale është evidentuar në vlerësimin e sjelljes së tij për efekt të lirimimit me kusht, në të cilin shprehet se kur bie fjala për veprën penale shfaq shenja pendese dhe ia lë moshës. [...]

Shërbimi i provës nuk ka analizuar faktin se kishte një normalizim marrëdhëniesh me të dëmtuarat nga vepra penale dhe se i dënuari kishte një ofertë punësimi në rast lrimi nga burgu.

Gjykata e Apelit konstaton se që nga data e kryerjes së përlogaritjeve të fundit për pjesën e pavuajtur të dënimit, datë 19.5.2014, kishte kaluar rreth 4 muaj, nga përlogaritja e pjesës së pavuajtur të dënimit në momentin e shqyrtimit të çështjes në Gjykatën e Apelit atij t'i mbeten për të vuajtur edhe 3 muaj e 13 ditë burgim. Fakti që gjatë kohës që ai ka qëndruar në burg ka pasur rezultate pozitive, ka respektuar në vazhdimësi rregulloren, ka manifestuar një sjellje të mirë me bashkëvuajtësit dhe personelin dhe është aktivizuar rregullisht në programet e edukimit tregon se ai ka bërë të gjitha përpjekjet për risocializimin dhe rehabilitimin etj. [...]

Në lidhje me kushtet dhe rrethanat personale të veçanta për të cilat kërkohet lrimi me kusht, gjykata e Apelit vlerëson se arsyet e veçanta si kusht ligjor për të motivuar një kërkesë me lirim me kusht nuk gjejnë një rregullim ligjor të mirëpërcaktuar, por ato vlerësohen rast pas rasti nga gjykata. Ky qëndrim është mbajtur në vijimësi nga praktika gjyqësore e Gjykatës së Lartë.

Në rastin që po gjykohet, rezulton se i dënuari Aleksandër Prenga gjendet në rrethana veçanërisht të vështira familjare duke qenë se familja e tij trajtohet me ndihmë ekonomike, se ai vuan nga një sëmundje e tillë si migrena me aurë, si dhe nga ana tjetër nëna e tij vuan nga sëmundje kronike prej dy vitesh.

Këto fakte janë raportuar edhe nga aktet e depozituara nga kërkuesi, por edhe nga punonjësi i shërbimit të provës.

Nga ana tjetër dy murgeshat e dëmtuara nga vepra penale kanë shfaqur miratimin e tyre për lirimin me kusht të të dënuarit duke pohuar se marrëdhëniet me të ishin normalizuar.

Një element pozitiv në rastin e kërkesës Aleksandër Prenga është edhe oferta e punësimit që ka bërë për të firma “Kopi” ofertë e cila megjithëse është raportuar nga kërkesi nuk është analizuar dhe vlerësuar nga shërbimi i provës. [...]

Punonjësi i shërbimit të provës deformon faktet duke referuar se i dënuari nuk ka sjellje të mirë me personelin, ndërkohë që nga vlerësimet e sjelljes për të dënuarin rezulton e kundërta. E njëjta gjë ndodh edhe me referimin e uljes së pjesshme të dënimit, kur punonjësi i shërbimit të provës i referohet një ulje të dënimit 45-ditore të dhënë në vitin 2008, periudhë e cila nuk përfshihet në periudhën e fundit trevjeçare të sjelljes dhe i referohet një vendimi të gjykatës të dhënë në vitin 2013, me të cilin është aplikuar ulje e pjesshme, për shkak se ulja është dhënë për një periudhë më të vogël se një vit të plotë të vuajtjes së dënimit dhe jo për shkak të problemeve të sjelljes së të dënuarit.

Raporti i Shërbimit të provës nuk është vendimtar në vlerësimin e rastit nga gjykata, pasi vlerësimi, nëse ndaj kërkesës duhet aplikuar apo jo dënimi alternativ, është një atribut i gjykatës, i cili lidhet ngushtë me vlerësimin e ekzistencës së kushteve ligjore e veçanërisht të atyre që kanë të bëjnë me vlerësimin e sjelljes së të dënuarit gjatë kohës së vuajtjes së dënimit dhe me faktin se sa ia ka arritur qëllimit për edukimin e të dënuarit pjesa e vuajtur e dënimit, me qëllim që i dënuari të mos përbëjë më rrezik për shoqërinë, të përfshihet sërish në aktivitete kriminale, si dhe me impaktin që krijon në shoqëri lirimi me kusht i të dënuarit [...].”

10. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, nisur nga fakti se ka interpretime jo të njëjta në lidhje me kuptimin e togfjalëshit “arsye të veçanta” të parashikuar në nenin 64 të Kodit Penal, në shqyrtimin e kërkesave të të dënuarve me objekt “Lirim me kusht”, vendosi që për njehsimin e praktikës gjyqësore, çështjen penale që i përket të dënuarit Aleksandër Prenga, ta kalojë në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

V. Çështjet që shtrohen për t’u zgjidhur përpara Kolegjeve të Bashkuara dhe qëndrimi i Kolegjeve të Bashkuara:

11. Çështjet që shtrohen për t’u zgjidhur përpara Kolegjeve të Bashkuara me qëllim unifikimin e praktikës gjyqësore vlerësohen të jenë:

a) Në mungesë të një përkufizimi në Kodin Penal, çfarë do të kuptohet me shprehjen “arsye të veçanta” të parashikuar në nenin 64 të Kodit Penal, në procesin penal me objekt lirimin para kohe me kusht?

b) Në rastin kur pranon kërkesën e të dënuarit për lirim para kohe me kusht, a duhet gjykata të caktojë, gjithashtu, një periudhë kohe ku i dënuari të mbajë kontakte me shërbimin e provës dhe të vihet në provë? Nëse po, sa duhet të jetë ky afat i mbajtjes në provë?

12. Qëndrimi i palëve në proces në lidhje me çështjet që duhet të unifikohen për efekt të njehsimit të praktikës dhe të pasojës që ka në lidhje me zgjidhjen e çështjes ishte si më poshtë:

i) Prokurori në lidhje me çështjen e parë mbajti qëndrimin se: interpretimi më i drejtë është ai që e trajton nenin 64 të K. Penal sikur parashtrohet një kusht, atë të arritjes së riedukimit të të dënuarit. Ky interpretim bën të nevojshëm që togfjalëshin “arsye të veçanta” ta trajtojmë si sinonim të togfjalëshit “kur me punën dhe sjelljen e tij i dënuari tregon se i është arritur qëllimit të riedukimit”. Pra, sipas këtij interpretimi, kuptimi i shprehjes “kur me punën dhe sjelljen e tij i dënuari tregon se i është arritur qëllimit të riedukimit”, nuk është gjë tjetër veçse shpjegim apo zëbërthim i vetë shprehjes “arsye të veçantë”. Kjo do t’i bënte të gjitha rrethanat e tjera që lidhen me gjendjen ekonomike dhe shëndetësore të familjarëve të të dënuarit krejtësisht të papërshtatshme për t’u parashtuar nga palët dhe aq më pak për t’u pranuar nga Gjykata si rrethana që shërbejnë për të vendosur lirimin e të dënuarit para kohe.

ii) Në lidhje me çështjen e dytë: Sugjerohet që të pranohet si praktika më e drejtë dhe logjike ajo sipas së cilës afati i veprimit të kushtit është vetë masa e dënimit të pavuajtur nga i dënuari që do të lirohet. Kjo praktikë është logjike dhe në frymën e ligjit, pasi sipas këtij interpretimit të afatit të zbatimit të kushtit, koha e kushtit është në përpjesëtim të drejtë me masën e dënimit. Kjo vjen në përputhje me logjikën se koha e kushtit duhet të jetë më e gjatë sa më i lartë të jetë risku i kryerjes përsëri të një veprë penale. Dhe është e kuptueshme se ky risk është më i lartë për një person me dënim të rëndë në raport me një tjetër të dënuar me një dënim më të butë.

iii) Mbrojtja në lidhje me çështjen e parë: “Arsyet e veçanta” nuk janë aspak ato të ndjekura deri tani gjatë praktikës gjyqësore, dhe që kanë konsistuar përgjithësisht në kushtet shëndetësore dhe social-ekonomike të personit

të dënuar dhe familjarëve të tij. Nuk është ekzistenca e ndonjë prej këtyre arsyeve që duhet të përligjin lirimin me kusht. Po të mbështetemi në faktin se burgu është një institucion riedukimi i cili ka për qëllim riedukimin e të dënuarit për ta bërë atë përsëri të denjë për shoqërinë, do të arrijmë në përfundimin se është pikërisht ky kriter që përbën arsyen e veçantë të lirimit me kusht, pra arritja e qëllimit për edukim.

iv) Në lidhje me çështjen e dytë: Referimi që i bëhet nenit 59 të K. Penal në lidhje me periudhën e provës është i gabuar, pasi periudha e provës duhet të jetë për aq kohë sa është edhe periudha e mbetur pa vuajtur. Kjo periudhë duhet të shërbejë si një periudhë që do t'i shërbejë të dënuarit si adaptim më normal me jetën jashtë institucionit [të vuajtjes së dënimit] nëpërmjet një institucioni të specializuar që është Shërbimi i Provës. Shtrirja e kësaj periudhe për një kohë më të gjatë se ajo që të dënuarit i kishte mbetur pa vuajtur përbën një kufizim të lirisë së tij përtej asaj që është dhënë me vendim dhe bie ndesh dhe me kriterin e kërkuar në nenin 64 të K. Penal, sipas të cilit personi që është liruar me kusht ia ka arritur qëllimit të edukimit dhe për këtë arsye zgjatja e kësaj kohe do të përbente një “kufizim të lirisë personale”.

VI. Qëndrimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

A. Në lidhje me pyetjen e parë të shtruar për unifikim: Në mungesë të një përkufizimi në Kodin Penal, çfarë do të kuptohet me shprehjen “arsye të veçanta” të parashikuar në nenin 64 të Kodit Penal, në procesin penal me objekt lirimin para kohe me kusht?

13. Ndonëse në Kodin Penal nuk gjendet një përkufizim se çfarë do të kuptohet me shprehjen “arsye të veçanta”, parashikuar në nenin 64 të tij, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë (Kolegjet e Bashkuara) vlerësojnë t'i japin përgjigje pyetjes së shtruar duke u bazuar, në: i) qëllimin e institutit të lirimit me kusht; ii) interpretimit tekstual të dispozitës në fjalë; si dhe në iii) etapat e nevojshme që gjykatat duhet të mbajnë në konsideratë në gjykimet me objekt lirimin me kusht.

i) Qëllimi i institutit të lirimit me kusht

14. Instituti i lirimit me kusht klasifikohet në Kodin Penal si një nga alternativat e dënimit me burgim (kreu VII i K. Penal). Në vlerësim të Kolegjeve të Bashkuara, lirimi me kusht është një institut me karakter riedukues, human, dhe social.

15. Elementi “riedukativ” i ligjvënësit është lehtësisht i kuptueshëm dhe dallohet qartë nga vetë teksti i nenit 64 të Kodit Penal, i cili parashikon se “I dënuari me burgim mund të lirohet me kusht [...] nëse [...] me dënimin e vuajtur i është arritur qëllimit për riedukimin e tij [...]” (theksimi i Gjykatës). Pra, duket qartë se objektivi kryesor i lirimit me kusht është riedukimi i të dënuarit, me kusht plotësimin e kërkesave specifike të parashikuara në nenin 64 të Kodit Penal. Ndërkohë që dënimi penal në vetvete, përmban elemente të teorive ndëshkuese dhe parandaluese të krimit, orientimi i tanishëm në shumë legjislacione penale evropiane, sidomos në lidhje me periudhën e fundit të vuajtjes së dënimit, fokusohet në riedukimin (ose risocializimin) e të dënuarit.* Ky orientim bazohet në uljen e rrezikshmërisë shoqërore të të dënuarit dhe riedukimin e tij, nëpërmjet punës dhe programeve të ndryshme brenda dhe jashtë institucioneve të vuajtjes së dënimit, me qëllim dekurajimin e kryerjes së veprave të tjera penale, si dhe riintegrimin në shoqëri të të dënuarve.

16. Karakteri “human” i lirimit me kusht lidhet me shmangien e ndëshkimit të panevojshëm dhe është pasqyrim i drejtpërdrejtë i një prej parimeve të Kodit Penal, parashikuar shprehimisht në nenin 1/c të tij.[†] Siç u përmend pak më lart, edhe vetë elementi ndëshkues në teorinë e së drejtës penale nuk duhet të konsiderohet si një “hakmarrje” e shoqërisë kundrejt autorit të veprës penale, por më tepër si një shprehje e shpagimit së kësaj të fundit në lidhje me sjellje të patolerueshme për një shoqëri civile dhe demokratike. Në kushtet e arritjes së qëllimit kryesor të dënimit penal, pra riedukimit të të dënuarit, si dhe plotësimit të kushteve objektive të parashikuara nga neni 64 i Kodit Penal,[‡] vazhdimi i vuajtjes së mëtejshme të dënimit do të konsiderohej si i panevojshëm dhe i padobishëm për

* Vinter dhe të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar, Dhoma e Madhe, Aplikimet nr. 66069/09, 130/10 dhe 3896/10, vendim i datës 9.7.2013, në para 115.

† Neni 1/c (Parimet e Kodit Penal):

Kodi Penal bazohet në parimet kushtetuese të shtetit të së drejtës, të barazisë përpara ligjit, të drejtësisë në caktimin e fajësisë dhe të dënimit, të mbrojtjes së interesit më të lartë të fëmijëve, si dhe të humanizmit (theksim i Kolegjeve).

Zbatimi i ligjit penal me analogji nuk lejohet.

‡ Kushtet objektive lidhen me: i) vuajtjen e një pjese të dënimit në varësi të llojit të veprës penale të kryer; ii) të mos ketë qenë përsëritës për krime të kryera me dashje; dhe të mos jetë dënuar për vepra të veçanta në nenet 78/a, 79/a, 79/b, 79/c apo paragrafi i tretë i nenit 100.

shoqërinë. Për më tepër, edhe vetë masa e dënimit penal, është në vetvete një “parashikim” nga ana e gjykatës i kohës që konsiderohet e mjaftueshme për të arritur në riedukimin e të dënuarit, në raport kjo me rrezikshmërinë e veprës së kryer dhe të autorit të saj. Kjo kohë e mjaftueshme, mund të jetë e ndryshme për persona të ndryshëm; dhe pikërisht për këtë arsye ligjvënësi ka parashikuar mundësinë e lirimit me kusht për këtë kategori të dënuarish, të cilët, pasi kanë vuajtur një pjesë të konsiderueshme të dënimit të dhënë, janë riedukuar plotësisht dhe nuk ekziston më nevoja për t’i mbajtur në institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale.

17. Kolegjet e Bashkuara mbajnë parasysh këtu edhe efektet “sociale” të lirimit me kusht, që kanë të bëjnë jo vetëm me qëllimin e përgjithshëm të lirimit me kusht - duke shërbyer si shembull për të dënuarit e tjerë që me punë dhe sjellje të mirë mund të lirohen me kusht - por edhe me fenomenin e mbipopullimit të burgjeve, duke ulur sadopak edhe barrën financiare të taksapaguesve për sistemin penitenciar, natyrisht duke mos u sakrifikuar objektivi kryesor që është siguria e komunitetit ndaj personave me rrezikshmëri të lartë shoqërore, si dhe detyrat e legjislacionit penal dhe parimet e Kodit Penal, parashikuar nga nenet 1/b dhe 1/c të Kodit Penal. Në këtë kuptim, autoritetet shtetërore duhet të përpiqen që të arrijnë riedukimin e të dënuarve sa më shpejt të jetë e mundur, duke evituar masa dënimi me karakter thjesht ndëshkues. Studime të shumta kanë treguar se zbatimi i lirimit me kusht është një nga mënyrat më efektive në arritjen e qëllimit ndëshkues, parandalues dhe riedukativ të dënimit penal.* Vlen këtu të përmendet edhe Rekomandimi nr. R (99)22 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës në lidhje me Mbipopullimin e Burgjeve, sipas të cilit “lirimi me kusht duhet të konsiderohet si instrumenti më efektiv dhe konstruktiv, i cili jo vetëm ul kohën e burgimit, por edhe kontribuon në mënyrë thelbësore në riintegrimin e të dënuarit në komunitet”.†

18. Në konsideratë të sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se neni 64 i Kodit Penal, në tërësinë e tij - përfshirë këtu edhe “arsyet e veçanta” - duhet të interpretohet në përputhje me qëllimin e parashikuar nga ligjvënësi, që është riedukimi dhe riintegrimi i të dënuarit në shoqëri.

ii) Interpretimi i shprehjes “arsye të veçanta”

19. Në interpretimin e shprehjes “arsye të veçanta”, Kolegjet e Bashkuara e gjejnë me vend fillimisht të rikujtojnë ndryshimet e pësuara të institutit të lirimit me kusht. Sipas Kodit Penal të vitit 1995, i dënuari mund të “Lirohej para kohe me kusht”, kur:

Ka vuajtur jo më pak se 1/2 e dënimit të dhënë dhe me sjelljen dhe punën e tij tregon se me dënimin e vuajtur i është arritur qëllimit për edukimin e tij.

Në gjysmën e dënimit të vuajtur nuk llogaritet koha e përfituar me amnisti ose falje.

Nuk lejohet lirimi para kohe me kusht për të dënuarit përsëritës në krime.

Lirimi para kohe me kusht revokohet nga gjykata, kur i dënuari gjatë kohës së kushtit kryen një vepër tjetër penale po aq të rëndë ose më të rëndë se e para, duke u zbatuar dispozitat për bashkimin e dënimeve.

20. Dispozita e vitit 1995 nuk bënte dallim ndërmjet llojit të veprës penale të kryer, dhe vendoste vetëm kushtin e vuajtjes të së paktës gjysmës së dënimit të dhënë. Ndryshimet më të mëdha ndodhën me reformën e ligjit nr. 8733, datë 24.1.2001. Neni 7 i tij ndryshonte nenin 64 të K. Penal si më poshtë:

I dënuari me burgim mund të lirohet para kohe me kusht, nga vuajtja e dënimit vetëm për arsye të veçanta, nëse me sjelljen dhe punën e tij tregon se me dënimin e vuajtur i është arritur qëllimit për edukimin e tij, si dhe të ketë vuajtur:

- jo më pak se gjysmën e dënimit të dhënë për kundërvajtje penale;
- jo më pak se dy të tretat e dënimit të dhënë për krime me masa dënimi gjer në pesë vjet burgim;
- jo më pak se tre të katërtat e dënimit të dhënë për krime me masa dënimi nga pesë gjer në njëzet e pesë vjet burgim.

Në masën e dënimit të vuajtur nuk llogaritet koha e përfituar me amnisti ose falje.

* Memorandum Shpjegues i Rekomandimit Rec. (2003) 22 të Komitetit të Ministrave mbi Lirimin me Kusht, faqe 11.

† Këshilli i Evropës, Komiteti i Ministrave, Rekomandimi nr. R (99) 22 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës në lidhje me Mbipopullimin e Burgjeve dhe Inflacionin e Popullatës së Burgjeve, datë 30.9.1999 para. 24.

Nuk lejohet lirimi para kohe me kusht për të dënuarin përsëritës për krime të kryera me dashje.

Lirimi para kohe me kusht revokohet nga gjykata, kur i dënuari për një vepër penale të kryer me dashje, gjatë kohës së kushtit, kryen një vepër tjetër penale me dashje, po aq të rëndë ose më të rëndë se e para, duke u zbatuar dispozitat për bashkimin e dënimeve.

21. Siç vihet re, reforma e vitit 2001 tentoi të sqaronte mundësinë e aplikimit të institutit të lirit me kusht, element ky që evidentohet me identifikimin e “arsyeve të veçanta”, si dhe në diferencimin e trajtimit të veprave penale. Mundësia e lirit me kusht pas vuajtjes së gjysmës së dënimit të dhënë do të lejohej vetëm për kundërvajtjet penale, ndërsa për krimet, koha e nevojshme për zbatimin e institutit të lirit me kusht rritej, përkatësisht me dy të tretat dhe tre të katërtat, në varësi të rrezikshmërisë së veprës penale (dhe rrjedhimisht të masës së dënimit). Gjithashtu, në ndryshim me regjimin e Kodit të vitit 1995, me reformën e vitit 2001, lirimi me kusht do të revokohej vetëm në rastin e përsëritjes së veprave penale të kryera me dashje, dhe jo çdolloj veprave penale, siç ishte parashikuar me Kodin e vjetër.

22. Në vitin 2008, me anë të ligjit nr. 10023, datë 27.11.2008, nga instituti i “lirit me kusht” u hoqën fjalët “para kohe”, si dhe në paragrafin e fundit, heqja e fjalëve “po aq të rëndë ose më të rëndë se e para”, për sa i përket revokimit të lirit me kusht në rast të kryerjes së ndonjë veprave tjetër penale gjatë kohës së kushtit. Gjithashtu, ky ligj parashikoi edhe krijimin e shërbimit të provës, i cili është “organi shtetëror që mbikëqyr zbatimin e dënimeve alternative, paraqet informacion dhe raporte para prokurorit ose gjykatës, dhe ndihmon në ekzekutimin e dënimit alternativ, si dhe ndihmon personin e dënuar në kapërcimin e vështirësive për riintegrimin social”.* Më së fundmi, neni 12 i ligjit 143, datë 2.5.2013, eliminoi përfundimisht mundësinë e aplikimit të lirit me kusht të të dënuarve për çdolloj veprave penale të vrasjes me dashje (duke shtuar fjalët “si dhe për të dënuarit për kryerjen e veprave penale të parashikuara në nenet 78/a, 79/a, 79/b, 79/c apo paragrafi i tretë i nenit 100”).

23. Momentalisht, neni 64 i Kodit Penal në fuqi parashikon se:

I dënuari me burgim mund të lirohet me kusht, nga vuajtja e dënimit vetëm për arsye të veçanta, nëse me sjelljen dhe punën e tij tregon se me dënimin e vuajtur i është arritur qëllimit për edukimin e tij, si dhe të ketë vuajtur:

- jo më pak se gjysmën e dënimit të dhënë për kundërvajtje penale;
- jo më pak se dy të tretat e dënimit të dhënë për krime me masa dënimi gjer në pesë vjet burgim;
- jo më pak se tre të katërtat e dënimit të dhënë për krime me masa dënimi nga pesë gjer në njëzet e pesë vjet burgim.

Në masën e dënimit të vuajtur nuk llogaritet koha e përfituar me amnisti ose falje. Nuk lejohet lirimi me kusht për të dënuarin përsëritës për krime të kryera me dashje, si dhe për të dënuarit për kryerjen e veprave penale të parashikuara në nenet 78/a, 79/a, 79/b, 79/c apo paragrafi i tretë i nenit 100.

Lirimi me kusht revokohet nga gjykata, kur i dënuari për një vepër penale të kryer me dashje, gjatë kohës së kushtit, kryen një vepër tjetër penale me dashje, duke u zbatuar dispozitat për bashkimin e dënimeve.

24. Kolegjet e Bashkuara do të kthehen tani në interpretimin e shprehjes “arsye të veçanta”, në këndvështrimin e qëllimit dhe tekstit të nenit 64 të Kodit Penal.

25. Në praktikën gjyqësore, si gjykatat e rretheve gjyqësore dhe të apelit, ashtu edhe organi i Prokurorisë, vazhdimisht e kanë interpretuar kriterin e “arsyeve të veçanta”, si një kriter shtesë dhe të jashtëm me cilësitë dhe personalitetin e të dënuarit. Në shumë çështje gjyqësore me objekt lirim me kusht, janë pretenduar si “arsye të veçanta” rrethana të tilla si për shembull, gjendja familjare e rënduar e të dënuarit; sëmundja e rëndë e prindërve apo e të afërmeve të tjerë; apo qenia me fëmijë të mitur dhe me bashkëshortë në ngarkesë të të dënuarit. Në vlerësimin e

* Neni 10 i ligjit nr. 10023, datë 27.11.2008, i cili shton nenin 31/7 të ligjit nr. 8331, datë 21.4.1998, “Për ekzekutimin e vendimeve penale”.

Kolegjeve të Bashkuara, kjo qasje është e papranueshme dhe e gabuar. Kjo, pasi në interpretimin që i kanë bërë shprehjes “arsye të veçanta”, gjykatat më të ulëta efektivisht kanë shtuar me pa të drejtë një kriter të jashtëm të paparashikuar nga ligji si kusht ndalues për efekt të pranimit të kërkesës për lirim me kusht. Megjithatë, siç edhe do të sqarohet më poshtë,^{*} Kolegjet vlerësojnë se rrethanat që kanë të bëjnë me familjarët e të dënuarit mund të merren parasysh nga ana e gjykatave, jo si kusht thelbësor, por si rrethanë që shkon në favor të kërkesës për lirim me kusht, në drejtim të analizës së gjykatës për riintegrimin e plotë të të dënuarit pas lirimit.

26. Së pari, për sa i përket interpretimit teleologjik, orientimi i zgjedhur nga gjykatat më të ulëta që kushtëzon zbatimin e lirimit me kusht me praninë e domosdoshme të një kriteri jashtë kontrollit të të dënuarit (siç mund të jetë gjendja e rënduar e familjarëve të tij), mohon pa të drejtë mundësinë e lirimit me kusht të një të dënuari të riedukuar plotësisht vetëm për arsyen se familjarët e tij nuk ndodhen në gjendje ekonomike apo shëndetësore të rënduar. Kjo, jo vetëm që shkon kundër qëllimit të institutit të lirimit me kusht - pasi prania apo jo e këtyre kushteve të jashtme nuk ndikon drejtpërdrejt në uljen e rrezikshmërisë së të dënuarit, por vetëm në trajtimin më human të të dënuarve - por edhe i vendos të dënuarit në pozita pabarazie përpara ligjit. Nëse do të pranohej përqasja e faktorëve të jashtëm nga puna dhe sjellja e të dënuarit, në mënyrë paradoksale, një i dënuar, ndonëse i riedukuar, do të duhej të “shpresonte” në ndodhjen e një fatkeqësie të familjarëve të tij në mënyrë për t’u liruar me kusht.

27. Së dyti, ky orientim i gjykatave më të ulëta mbetet i pambështetur edhe për sa i përket interpretimit tekstual të tij. Nëse “arsyet e veçanta” do të konsideroheshin si të pavarura nga “sjellja dhe puna” e të dënuarit, edhe teknika legislative do të ishte ndryshe dhe do të kishte shtuar lidhësen “dhe” pas shprehjes “arsye të veçanta”. Pra dispozita do të lexohej: “I dënuari me burgim mund të lirohet [...] vetëm për arsye të veçanta, dhe nëse me sjelljen dhe punën e tij tregon se [...]. Mosprania e lidhëses “dhe” bën që “arsyet e veçanta” të jenë tekstualisht dhe logjikisht të lidhura me “sjelljen dhe punën e të dënuarit”.

28. Megjithatë, Kolegjet e Bashkuara theksojnë se, ndërkohë që pranohet se “arsyet e veçanta” janë të lidhura ngushtë me riedukimin dhe nuk kanë të bëjnë me elemente apo faktorë jashtë kontrollit të të dënuarit, kjo nuk do të thotë se “arsyet e veçanta” mund të lexohen thjesht si ripërsëritje e sjelljes dhe punës së të dënuarit. Rregullat e interpretimit e imponojnë Gjykatën të shmangë, me sa të jetë e mundur, leximin e një dispozite si përsëritëse apo të panevojshme. Përkundrazi, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se shtimi i shprehjes “arsye të veçanta”, bërë me ndryshimet e nenit 64 të Kodit Penal nga ligji nr. 8733, datë 24.1.2001, ka pasur si qëllim “sqarimin” e aplikimit të lirimit me kusht dhe pranimin e tij vetëm në rast se i dënuari, nëpërmjet rrethanave konkrete që lidhen me punën dhe sjelljen gjatë vuajtjes së dënimit, ka treguar se është arritur qëllimi i riedukimit të tij. Në rastin e “arsyeve të veçanta” qëllimi i ligjvënësit ka qenë, në vlerësimin e Kolegjeve, kontrolli më rigoroz nga ana e gjykatës dhe dhënia e arsyeve objektive, konkrete dhe specifike mbi rezultatin e sjelljes dhe punës së të dënuarit në drejtim të riedukimit dhe gatishmërinë e tij ose saj për t’u riintegruar në shoqëri.

29. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë (Kolegji Penal) ka pasur shpesh rastin për t’u shprehur mbi shprehjen “arsye të veçanta”. Sipas Kolegjit Penal “arsyet e veçanta” nuk duhen nënkuptuar si një kusht shtesë, por si një kusht i vetëm, i përbërë nga fakte të cilat provojnë se është arritur qëllimi i dënimit penal në rastin konkret për edukimin e të dënuarit dhe ai/ajo është i/e gatshëm të riintegrohet në shoqëri.[†] Kolegjet e Bashkuara e vlerësojnë të drejtë interpretimin e bërë nga ana e Kolegjit Penal dhe nuk gjejnë arsye për ta ndryshuar këtë qëndrim konstant të tij. Për më tepër, Kolegjet marrin në konsideratë edhe qëndrimin e mbajtur nga përfaqësuesi i Prokurorisë së Përgjithshme dhe nga ana e mbrojtjes, të cilët iu bashkuan këtij qëndrimi të mbajtur nga ana e Kolegjit Penal, duke pranuar se “arsyet e

^{*} *Infra*, para. 41.

[†] Gjykata e Lartë, Kolegji Penal, vendim nr. 10, datë 10.1.2012, para. 17; Gjykata e Lartë, Kolegji Penal, vendim nr. 72, datë 7.3.2012, para. 21; Gjykata e Lartë, Kolegji Penal, vendim nr. 125, datë 2.5.2012, faqe 3; Gjykata e Lartë, Kolegji Penal, vendim nr. 155, datë 16.11.2011, faqe 4; Gjykata e Lartë, Kolegji Penal, vendim nr. 160, datë 8.6.2012, para. 15.

veçanta” nuk kanë të bëjnë me elemente apo faktorë të jashtëm nga puna dhe sjellja e të dënuarit, por me riedukimin dhe riintegrimin e tij në shoqëri.*

iii) Çështjet e nevojshme që gjykatat duhet të vlerësojnë në shqyrtimet e kërkesave me objekt lirim me kusht

30. Në vijim Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë të ndalohen në etapat e nevojshme që gjykatat duhet të ndjekin në gjykimin me objekt lirim me kusht.

31. Kolegjet vërejnë se lirim me kusht rregullohet nga neni 64 i Kodit Penal, si dhe neni 31/6 i ligjit nr. 8331, datë 21.4.1998, “Për ekzekutimin e vendimeve penale” (shtuar me ligjin nr. 10024, datë 27.11.2008). Neni 31/6 i këtij të fundit parashikon ndër të tjera se:

Pas paraqitjes së kërkesës për lirim me kusht, drejtori i institucionit të ekzekutimit të vendimeve penale paraqet në gjykatë një kopje të dosjes personale të personit të dënuar dhe një raport për të. Në raport përcaktohen natyra e veprës penale të kryer, qëndrimi i personit të dënuar ndaj veprës penale dhe ndaj viktimës apo familjes së viktimës, ndonjë vepër e mëparshme penale, e kryer prej tij, gjendja fizike dhe psikologjike e personit të dënuar, si dhe dinamika e sjelljes së tij në institucionin e ekzekutimit të vendimeve penale.

Gjykata i kërkon shërbimit të provës të paraqesë një raport për kushtet familjare dhe prejardhjen shoqërore të të dënuarit, si dhe për planet konkrete, për të mundësuar riintegrimin e plotë të tij pas lirit.

32. Siç vërehet, ligji nr. 8331, datë 21.4.1998, “Për ekzekutimin e vendimeve penale” i ka përcaktuar qartë detyrat dhe kompetencat si të drejtorit të IEVP-së, ashtu edhe të Shërbimit të Provës. Ndërkohë që, i pari ka për detyrë paraqitjen e një raporti për të ndihmuar gjykatën të kuptojë nëse i dënuari, me sjelljen dhe punën e tij është riedukuar, raporti i të dytit nevojitet për të ndihmuar gjykatën në parashikimin, me sa të jetë e mundur, të suksesit të riintegrit të të dënuarit në shoqëri.

33. Natyra e veprës penale të kryer është një nga elementet më të rëndësishme që duhet të merret parasysh nga ana e gjykatës në shqyrtimin e kërkesës për lirim me kusht. Sa më e lartë të jetë rrezikshmëria shoqërore e veprës penale të kryer, aq më i thellë duhet të jetë hetimi gjyqësor në lidhje me riedukimin e të dënuarit. Gjithashtu, edhe rrethanat e kryerjes së veprës penale, duhet të mbahen në konsideratë. Një vepër penale e kryer në bashkëpunim, me paramendim, apo me dhunë tregon për një shkallë të lartë rrezikshmërie të të dënuarit, çka duhet të shtyjë gjykatën për të qenë veçanërisht e kujdesshme në pranimin e kërkesës për lirim me kusht. Në këto raste, gjykata duhet të jetë pothuajse plotësisht e bindur, nëpërmjet fakteve dhe rrethanave konkrete, se i dënuari nuk do të jetë burim rreziku për shoqërinë nëse lirohet.

34. Qëndrimi i personit të dënuar ndaj veprës penale dhe ndaj viktimës apo familjes së viktimës është elementi i dytë që ligji parashikon për t’u trajtuar në raportin e Drejtorit të IEVP-së. Pendimi i të dënuarit duhet të rezultojë nga të dhëna objektive. Në këtë kuptim, nuk mjafton vetëm deklarimi i të dënuarit para gjykatës se shpreh pendesë për veprën e kryer, por ky qëndrim pendues të ketë rezultuar edhe gjatë vuajtjes së dënimit, në raport me bashkëvuajtësit e tjerë, personelin e institutit penitenciar, me familjarët e tij, marrjen pjesë në aktivitete riedukuese, dëshirën për të punuar etj. Për sa i përket normalizimit të marrëdhënieve me viktimën/të dëmtuarin apo familjarët e tij, nëse rezulton të ketë ndodhur, gjykata duhet natyrisht ta marrë parasysh si element në favor të kërkuarit. Megjithatë, Kolegjet vlerësojnë se, ndërsa në vetvete normalizimi i marrëdhënieve nuk është kusht i domosdoshëm për pranimin e kërkesës për lirim me kusht, me rëndësi është të paktën tentativa e të dënuarit për të kërkuar faljen dhe normalizimin e marrëdhënieve me personin e dëmtuar/viktimën dhe familjen e tij, si dhe

* Faqja 8 e konkluzioneve të Prokurorisë së Përgjithshme: “Nëse do të pranonim këtë interpretim atëherë do të duhej që Gjykatat të mos vendosnin lirim para kohe të një të dënuari totalisht të rehabilituar, thjesht sepse ai nuk do të kishte familjarë të sëmurë apo nëse familjarët e tij do të ishin në gjendje të mirë ekonomike. Ky lloj interpretimi duket se përmban një eksces krejtësisht të paarsyeshëm dhe aspak relevant me logjikën e lirit para kohe të një të dënuari, pasi në këtë mënyrë do të arrihej në mohimin e lirit para kohe të një të dënuari të riedukuar plotësisht dhe ai të mbahej në burg për rrethana që nuk varen aspak prej tij dhe as kanë lidhje me qëllimet e dënimit”.

zëvendësimi i dëmit të shkaktuar nga vepra penale ose ndihma aktive për të zhdukur ose për të pakësuar pasojat e veprës penale.

35. Ndonjë vepër e mëparshme penale, e kryer prej të dënuarit. Në rast se i dënuari rezulton përsëritës për krime të kryera me dashje, gjykata, në bazë të nenit 64/3 të Kodit Penal, do të jetë e detyruar të rrëzojë kërkesën, pasi ky element konsiderohet si ndalues i dhënies së lirit me kusht. Në rastet e tjera, hetimi mbi gjendjen gjyqësore të të dënuarit duhet të vlerësohet në perspektivën e rrezikut të recidivizmit të tij.

36. Gjendja fizike dhe psikologjike e personit të dënuar. Për sa i përket gjendjes fizike të të dënuarit, Kolegjet vlerësojnë se nëse i dënuari ka një gjendje të rënduar fizike apo moshë të madhe, kjo rrethanë do të konsiderohet në favor të të dënuarit, jo vetëm për arsye humanitare, por edhe pasi rrezikshmëria shoqërore në këtë rast do të cilësohet si më e ulët. Ndërkohë, në qoftë se i dënuari gëzon gjendje të mirë fizike, kjo rrethanë do të konsiderohet si neutrale nga ana e gjykatës, por jo në disfavor të kërkuarit. Kjo, pasi siç u sqarua më lart, qëllimi i ligjvënësit nuk është neutralizimi i të dënuarit, por riintegrimi i tij në shoqëri.

37. Dinamika e sjelljes së të dënuarit në IEVP është, së fundmi, një element kyç në lidhje me provën e riedukimit të të dënuarit. Ky i fundit, jo vetëm që është i detyruar për të zbatuar me korrektësinë maksimale rregulloren e brendshme të IEVP-së, por edhe të tregojë konkretisht, se gjatë periudhës së vuajtjes së dënimit, sjellja e tij ka qenë e tillë sa për të çuar drejt përfundimit se i dënuari vërtet ka treguar pendim, duke u sjellë me korrektesë me bashkëvuajtësit; autoritetet e IEVP-së; ka mbajtur (ose tentuar të mbajë) marrëdhënie të rregullta me familjarët e tij; ka normalizuar (ose tentuar t'i normalizojë) marrëdhëniet me personin e dëmtuar/viktimën dhe familjen e tij, si dhe ka zëvendësuar dëmin e shkaktuar nga vepra penale ose ka ndihmuar aktivisht për të zhdukur ose pakësuar pasojat e veprës penale; si dhe ka marrë pjesë në aktivitete pune, trajnuese, kulturore dhe edukative.

38. Në vështrim të sa më sipër, Kolegjet vërejnë se raporti i autoriteteve të IEVP-së në të cilën vuan dënimin kërkuar, është me rëndësi për gjykatën për sa i përket analizës së saj në lidhje me riedukimin e të dënuarit. Për t'u konsideruar si i riedukuar, i dënuari nuk duhet thjesht dhe vetëm të këtë respektuar rregulloren e IEVP-së gjatë vuajtjes së dënimit, por të jetë aktivizuar duke marrë pjesë në aktivitete riedukuese, kulturore, trajnuese, punësimi, përmes të cilave të kuptohet pendimi i të dënuarit në raport me veprën e kryer dhe riedukimi i tij.

39. Shërbimi i Provës. Ndërkohë, ligjvënësi ka parashikuar që, përveç kontrollit nëse i dënuari është riedukuar apo jo, gjykata duhet të analizojë edhe mundësinë, nëse i dënuari do të riintegrohet me sukses në shoqëri dhe nuk do të rezultojë më përsëritës veprash penale. Për këtë analizë, ndonëse të drejtuar drejt së ardhmes, gjykata ndihmohet nga raporti i Shërbimit të Provës. Sipas nenit 31/6, pika 3 e ligji nr. 8331, datë 21.4.1998, "Për ekzekutimin e vendimeve penale", "Gjykata i kërkon shërbimit të provës të paraqesë një raport për kushtet familjare dhe prejardhjen shoqërore të të dënuarit, si dhe për planet konkrete, për të mundësuar riintegrimin e plotë të tij pas lirit".

40. Kolegjet theksojnë se roli i Shërbimit të Provës nuk duhet të ngatërrohet me rolin e autoriteteve të IEVP-së. Ndërkohë që raporti i këtyre të fundit i shërben gjykatës për të vendosur nëse vuajtja e dënimit ka arritur qëllimin e riedukimit të të dënuarit, raporti i Shërbimit të Provës, shërben vetëm për të ndihmuar gjykatën në një analizë të riskut të shmangies së recidivizmit dhe të mirintegritit të të dënuarit në shoqëri pas lirit të tij. Në këtë kuptim, ligjvënësi ka parashikuar që raporti i Shërbimit të Provës të përmbajë: i) kushtet familjare dhe prejardhjen shoqërore të të dënuarit, si dhe ii) planet konkrete për të mundësuar riintegrimin e plotë të tij pas lirit.

41. Në lidhje me kushtet familjare dhe prejardhjen shoqërore të të dënuarit, Kolegjet theksojnë se kushtet e vështira ekonomike apo gjendja e rëndë shëndetësore e familjarëve të të dënuarit, ndërkohë që në raste dhe rrethana të caktuara mund të merren në konsideratë si element potencial për efekt të uljes së rrezikut të recidivizmit, ato nuk duhet kurrësi që të konsiderohen, në vetvete, si element në disfavor të pranimit të kërkesës për lirim me kusht.

42. Për sa u përket planeve konkrete të të dënuarit për të mundësuar riintegrimin e plotë të tij pas lirimit, Kolegjet vërejnë se këto duhet të jenë sa më realiste, në raport me mundësitë efektive të të dënuarit, dhe duhet të shërbejnë për të bërë sa më të lehtë tranzicionin që i dënuari kalon në periudhën menjëherë pas lirimit. Konkretisht, Kolegjet theksojnë se planet për të punuar apo sigurimi i një kontratë pune duhen konsideruar si një element mjaft i rëndësishëm që shkon në favor të kërkesit. Ndërkohë që sigurimi apo jo i një kontrate pune nuk është në vetvete një kriter ndalues për pranimin e kërkesës, me rëndësi është qasja e të dënuarit për të kërkuar aktivisht punësimin, si mjet efektiv i riintegrit të tij në shoqëri.

43. Në këtë aspekt, roli i Shërbimit të Provës nuk duhet të jetë thjesht formal, por proaktiv në mbështetjen që i jepet gjykatës në marrjen e një vendimi sa më të drejtë. Kështu, në rast se gjatë shqyrtimi gjyqësor gjykata krijon dyshimin se, për shembull, një kontratë punësimi e paraqitur nga i dënuari mund të jetë fiktive, gjykata mund të aktivizojë Shërbimin e Provës duke i kërkuar të hetojë në terren dhe t'i paraqesë një raport gjykatës mbi situatën reale.

44. Gjithashtu, në rast se raporti i Shërbimit të Provës rezulton të jetë formal apo i mangët, duke mos dhënë një situatë të qartë rreth kushteve familjare apo planet konkrete të të dënuarit, gjykata duhet që të kërkojë plotësimin e raportit në fjalë në mënyrë që vendimarrja e saj të jetë e mirinformuar.

45. Vetëm pasi të kenë kaluar etapat e mësipërme, pra nëse gjykata e konsideron të plotë raportin e Shërbimit të Provës, ajo mund të vendosë për pranimin apo jo të kërkesës për lirim me kusht. Ndërkohë që gjykata nuk është e detyruar të vendosë sipas konkluzionit të raportit të Shërbimit të Provës, ajo duhet, në rast mosdakordësie, të sqarojë arsyet konkrete se përse e konsideron të gabuar këtë raport. Kjo mund të ndodhë, për shembull, në rastet kur raporti i Shërbimit të Provës është alogjik, apo bie në kundërshtim me provat e administruara në gjykim.

46. Kolegjet e Bashkuara e vlerësojnë me rëndësi të theksojnë se të dyja raportet që i paraqiten gjykatës, si ai i autoriteteve të IEVP-së, ashtu edhe ai i Shërbimit të Provës, duhen domosdoshmërisht të shmangin vlerësime me karakter abstrakt dhe përgjithësues, por të jenë specifiku të individualizuara për të dënuarin konkret. Vetëm në bazë raportesh specifike, ku të përshkruhen me hollësi sjellja e të dënuarit gjatë vuajtjes apo kushtet familjare dhe planet e tij për të mundësuar riintegrimin në shoqëri, do të bëhet e mundur që gjykata të vlerësojë me të dhëna objektive zbatimin apo jo të institutit të lirimit me kusht për të dënuarin përkatës. Në rast se rezulton e qartë se i dënuari është riedukuar dhe se ky i fundit është i gatshëm për t'u riintegruar në shoqëri, gjykata duhet (pra nuk ka diskrecionin) të pranojë kërkesën për lirim me kusht. Megjithatë, çdo vendimarrje e gjykatës, duhet të bazohet në elemente objektive dhe konkrete, duke përshkruar qartësisht hapat ligjorë të sipërpërmendur, në mënyrë që të bëjë të mundur kontrollin gjyqësor të gjykatave më të larta.

47. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në përfundimin unifikues se:

- **Ligjvënësi duke përdorur shprehjen “arsye të veçanta” ka bërë një vlerësim të përgjithshëm, pa i nominuar ato e duke e lënë në vlerësim të gjykatës sipas rrethanave konkrete që i paraqiten. Megjithatë, këto “arsye të veçanta” nuk janë të pavarura dhe duhet të jenë të lidhura ngushtë me qëllimin e institutit të lirimit para kohe me kusht, i cili ka të bëjë me riedukimin dhe riintegrimin në shoqëri të të dënuarit. Arsyet e veçanta nuk janë gjë tjetër veçse rrethana konkrete, të cilat provojnë se me dënimin e vuajtur është arritur qëllimi për edukimin dhe i dënuari është i gatshëm të riintegrohet në shoqëri. Ky interpretim i paragrafit të parë të nenit 64 të Kodit Penal të çon në konkluzionin logjik se kemi të bëjmë me një kusht të vetëm dhe “arsyet e veçanta” nuk janë gjë tjetër veçse fakte të cilat provojnë se me pjesën e dënimit të vuajtur është arritur qëllimi i dënimit penal në rastin konkret për edukimin e të dënuarit dhe ai është i gatshëm të riintegrohet në shoqëri.**

B. Në lidhje me pyetjen e dytë të shtruar për unifikim: Në rastin kur pranon kërkesën e të dënuarit për lirim para kohe me kusht, a duhet gjykata të caktojë, gjithashtu, një periudhë kohe ku i dënuari të mbajë kontakte me shërbimin e provës dhe të vihet në provë? Nëse po, sa duhet të jetë ky afat i mbajtjes në provë?

48. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, ndryshe nga neni 59 i Kodit Penal* (Pezullimi i ekzekutimit të vendimit me burgim dhe vënia në provë) - i cili ndonëse është një institut i ndryshëm nga ai i lirit me kusht, përmban gjithsesi elemente të përbashkëta me të - neni 64 i Kodit Penal nuk shprehet në lidhje me mundësinë e caktimit, në rast pranimit të kërkesës nga ana e gjykatës, të një periudhe prove ku i dënuari të mbajë kontakte me shërbimin e provës. I vetmi kusht i parashikuar nga neni 64 i Kodit Penal gjendet në paragrafin e fundit të tij, i cili shprehet se “Lirimi me kusht revokohet nga gjykata, kur i dënuari për një vepër penale të kryer me dashje, gjatë kohës së kushtit, kryen një vepër tjetër penale me dashje, duke u zbatuar dispozitat për bashkimin e dënimeve”. Pra, ndryshe nga paragrafi i fundit i nenit 59 të Kodit Penal, i cili parashikon sanksione në rast se i dënuari nuk mban kontakte me shërbimin e provës apo nuk përmbush detyrimet e vëna nga gjykata në bazë të nenit 60 të Kodit Penal,[†] në rastin e lirit me kusht, i vetmi detyrim (dhe sanksion në rast shkeljeje) i parashikuar nga neni 64 i Kodit Penal, lidhet vetëm me moskryerjen e një vepre penale tjetër me dashje.

49. Megjithatë, Kolegjet vërejnë se në fakt, një detyrim i tillë, pra i mbajtjes së kontaktit me Shërbimin e Provës gjendet në ligjin nr. 8331, datë 21.4.1998, “Për ekzekutimin e vendimeve penale”. Neni 31/6, paragrafi 5 i këtij ligji parashikon se: “Personi i liruar me kusht duhet t’i raportojë rregullisht shërbimit të provës gjatë kohës së lirit me kusht”. Ndërkohë, paragrafi i fundit i po këtij neni parashikon se:

“Shërbimi i provës mbikëqyr ekzekutimin e vendimit të lirit me kusht dhe, kur është e nevojshme, bashkëpunon me organet e pushtetit vendor dhe ato të Policisë së Shtetit. Shërbimi i provës mund t’i kërkojë prokurorit ndryshimin e një ose të disa detyrimeve të personit të liruar me kusht, kur ai nuk është në gjendje t’i përmbushë ato.”

50. Siç kuptohet qartë nga leximi i paragrafit të fundit të nenit 31/6 të ligjit nr. 8331, datë 21.4.1998, “Për ekzekutimin e vendimeve penale”, ndonëse nuk e ka pasqyruar edhe në tekstin e

* Neni 59 i Kodit Penal: “Për shkak të rrezikshmërisë së paktë të personit [...], gjykata, kur jep dënim me burg deri në pesë, vjet, mund të urdhërojë, që i dënuari të mbajë kontakte me shërbimin e provës dhe të vihet në provë, duke pezulluar ekzekutimin e dënimit, me kusht që gjatë kohës së provës të mos kryejë vepër tjetër penale”.

† Neni 60 i Kodit Penal

Detyrimet e të dënuarit të vënë në provë:

I dënuari i vënë në provë, mund të detyrohet nga gjykata të plotësojë një apo më tepër prej detyrimeve të mëposhtme:

1. Të ushtrojë një veprimtari profesionale ose të marrë një arsim apo formim profesional.
 2. Shfrytëzimi i pagës dhe i të ardhurave të tjera ose i pasurisë për përmbushjen e detyrimeve financiare.
 3. Të riparojë dëmin civil të shkaktuar.
 4. Të ndalohet të drejtojë automjete të caktuara.
 5. Të mos ushtrojë veprimtari profesionale kur vepra penale ka lidhje me këtë veprimtari.
 6. Të mos frekuentojë vende të caktuara.
 7. Të mos frekuentojë lokale që shërbejnë pije alkoolike.
 8. Të qëndrojë në banesën e tij në orare të caktuara.
 9. Të mos shoqërohet me persona të caktuar, kryesisht me të dënuar apo bashkëpunëtorët e veprës penale.
 10. Të mos zotërojë, mbajë apo përdorë armë.
 11. Mjekimi ose rehabilitimi në një institucion shëndetësor ose nënshtrimi në një program të trajtimit, mjekësor apo rehabilitues.
 12. Heqja dorë nga përdorimi i alkoolit ose drogës.
- Në përcaktimin e detyrimeve për të dënuarin, gjykata merr parasysh moshën e të dënuarit, gjendjen mendore, mënyrën e jetesës dhe nevojat e tij, veçanërisht ato të lidhura me familjen, edukimin ose punën, motivet e kryerjes së veprës penale, qëndrimin pas kryerjes së veprës penale, si dhe rrethanat e tjera, që ndikojnë në vendosjen e detyrimeve, sipas këtij neni dhe mbikëqyrjen e tyre.

nenit 64 të Kodit Penal, ligjvënësi jo vetëm që ka parashikuar mbajtjen e kontakteve me Shërbimin e Provës, si dhe mbikëqyrjen e saj të vendimit të lirit me kusht, por edhe ka nënkuptuar dhënien nga ana e gjykatës, të një ose të disa detyrimeve personit të liruar me kusht. Qëllimi për mbajtjen e kontakteve dhe dhënia e një ose të disa detyrimeve nga ato të parashikuara nga neni 60 i Kodit Penal ka të bëjë natyrisht me nevojën për të bërë sa më lehtë për të dënuarin kalimin e periudhës tranzitore të kalimit nga gjendja e burgimit në atë të lirisë, duke mundësuar rikthimin e suksesshëm të të dënuarit në shoqëri. Për këtë arsye, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në përfundimin se në rast pranimi të kërkesës për lirim me kusht, gjykata duhet të caktojë një periudhë kohe ku i dënuari të mbajë kontakte me Shërbimin e Provës.

51. Në rast se i dënuari nuk mban lidhje me Shërbimin e Provës apo nuk përmbush detyrimet e vëna nga gjykata (me përjashtim të rastit kur nuk është në gjendje t'i përmbush ato), Kolegjet vërejnë se gjykatat mund të vendosin ndryshimin apo revokimin e lirit me kusht në bazë të nenit 31/10 i ligjit Nr. 8331, datë 21.4.1998, "Për ekzekutimin e vendimeve penale",* nën i cili, në interpretim të Kolegjeve, jo pa qëllim shmang referimin e një instituti të veçantë, duke iu referuar në përgjithësi, një "dënim alternativ", të parashikuar nga Kodi Penal. Duke pasur në konsideratë se Kodi Penal e liston institutin e lirit me kusht si një nga Alternativat e Dënimit me Burgim (kreu VII), atëherë edhe neni 31/10 të ligjit nr. 8331, datë 21.4.1998, "Për ekzekutimin e vendimeve penale", duhet të konsiderohet si baza ligjore për të vepruar në rast të mosmbajtjes së kontakteve me Shërbimin e Provës dhe mospërmbushjeve me dashje të detyrimeve të dhëna nga gjykata.

52. Në lidhje me kohën e provës, Kolegjet vërejnë se as neni 64 i Kodit Penal, dhe as ligji nr. 8331, datë 21.4.1998, "Për ekzekutimin e vendimeve penale", nuk jep ndonjë afat minimal apo maksimal të periudhës së kushtit. Në këtë kuptim, Kolegjet vërejnë se në disa raste praktike gjyqësore, gjykatat kanë zgjedhur për analogji, kohën e caktuar nga neni 59 i Kodit Penal, që varion nga 18 muaj deri në 5 vjet. Kolegjet e Bashkuara nuk ndajnë këtë qëndrim.

53. Së pari, në rastin e nenit 59 të Kodit Penal, i dënuari nuk vuan dënimin në një IEVP dhe vihet në provë, ndërkohë që në rastin e të liruarit me kusht, i dënuari ka vuajtur një pjesë të konsiderueshme të masës së dënimit; është riedukuar; ndërkohë që qëllimi i mbajtjes së kontaktit me shërbimin e provës është vetëm kapërcimi i vështirësive për riintegrimin social të të dënuarit. Për më tepër, kohëzgjatja e tepërt e periudhës së provës nuk është e justifikuar pasi "benefiti" për të liruarin me kusht është shumë herë më i vogël se në krahasim me të dënuarin që i pezullohet ekzekutimi i dënimit me burgim.

54. Së dyti, për sa kohë që ligjvënësi nuk ka përcaktuar qartë periudhën e kushtit, nuk mundet që gjykatat të marrin përsipër rolin e ligjvënësit duke caktuar në mënyrë arbitrare periudhën e kushtit për personin që lirohet me kusht. Në këtë kuptim, Kolegjet vlerësojnë se në mungesë të një rregullimi ligjor mbi periudhën e kushtit dhe referim të qëllimit të institutit të lirit me kusht, kjo kohë nuk mund të jetë më e shkurtër se koha që i mbetet për t'u vuajtur të dënuarit. Ky interpretim mbështetet edhe në argumentin se ndërkohë që çdo caktim i periudhës së kushtit përtej kohës së mbetur të dënimit do të konsiderohej si i pambështetur në ligj, rasti i kundërt, pra caktimi i një periudhe kohe më të shkurtër se koha e mbetur e dënimit, do të shkonte kundër

* Neni 31/10 i ligjit nr. 8331, datë 21.4.1998, "Për ekzekutimin e vendimeve penale":

Shqyrtimi i kërkesës për ndryshimin ose revokimin e dënimit alternativ:

Gjykata, me kërkesë të prokurorit, shqyrton shkëljen e kushteve të dënimit alternativ apo mospërmbushjen e detyrimit të dhënë dhe mund të vendosë ndryshimin ose revokimin e pjesës së dënimit alternativ.

Gjatë periudhës që shqyrton masën e revokimit të dënimit alternativ, gjykata mund të pezullojë ekzekutimin e tij dhe të urdhërojë që personi i dënuar të vendoset në një institucion të ekzekutimit të vendimeve penale.

Kur gjykata vendos ndryshimin ose revokimin e dënimit alternativ, dënimin me burgim jepet në mungesë të dënimeve të tjera alternative të përshtatshme. Në çdo rast, gjykata merr parasysh mënyrën dhe shkallën e mospërmbushjes së detyrimeve nga i dënuari.

Gjykata, pasi dëgjon prokurorin, të dënuarin, mbrojtësin e tij dhe provat e kërkuara prej tyre, merr vendim brenda 7 ditëve nga data e paraqitjes së kërkesës së prokurorit. Vendimi i njoftohet personit të dënuar, mbrojtësit të tij, shërbimit të provës dhe prokurorit.

Ndaj vendimit të gjykatës mund të bëhet ankim, sipas rregullave të përcaktuara në Kodin e Procedurës Penale.

qëllimit të institutit të lirit me kusht, si dhe do të ulte efektivisht masën e dënimit të dhënë nga gjykata me vendim të formës së prerë.

55. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në qëndrimin unifikues, si më poshtë:

- Në rastin kur gjykata pranon kërkesën e të dënuarit për lirim para kohe me kusht, në mbështetje të nenit 64 të Kodit Penal dhe të ligjit nr. 8331, datë 21.4.1998, “Për ekzekutimin e vendimeve penale”, ajo cakton një periudhë kohe ku i dënuari detyrohet të mbajë kontakte me shërbimin e provës, si dhe vendos, sipas rastit, një ose më shumë detyrime në bazë të nenit 60 të Kodit Penal.

- Në mungesë të një rregullimi të saktë ligjor, koha e provës do të jetë e barabartë me kohën e mbetur të masës së dënimit me burgim për të dënuarin që lirohet me kusht.

VII. Në lidhje me rekursin e Prokurorit të Apelit Shkodër

56. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se vendimi i ankimuar është i mbështetur në prova dhe në ligj dhe si i tillë, do të lihet në fuqi, me arsyetim pjesërisht ndryshe, me plotësimin e ngarkimit të kërkuarit Prenga si detyrim zbatimin e nenit 60, paragrafi I, pika 1 të Kodit Penal, për sa i përket ushtrimit të veprimtarisë profesionale.

57. Nga aktet rezulton se kërkuari Aleksandër Prenga ka plotësuar kërkesat objektive të parashikuara nga neni 64 i Kodit Penal. Për sa i përket kushtit të vuajtjes së të paktën $\frac{3}{4}$ të dënimit të dhënë (për masa dënimi nga pesë gjer në njëzet e pesë vjet burgim) rezulton se kërkuari, i dënuar përfundimisht me 12 (dymbëdhjetë) vjet burgim, të ketë vuajtur, deri në datën 2.12.2013, 9 (nëntë) vjet, 8 (tetë) muaj e 7 (shtatë) ditë burgim, nga të cilat 5 (pesë) muaj e 22 (njëzet e dy) ditë i ka fituar me paraburgim, 1 (një) vit, 2 (dy) muaj e 15 (pesëmbëdhjetë) ditë me vendime gjyqësore për ulje dënimi, dhe i kanë mbetur për të vuajtur edhe 2 (dy) vjet, 3 (tre) muaj e 23 (njëzet e tre) ditë.

58. Pretendimi nga ana e akuzës se kërkuari nuk ka vuajtur plotësisht $\frac{3}{4}$ e dënimit të dhënë për shkak të llogaritjes si kohë e vuajtur dhe të uljeve që i dënuari ka përfituar në bazë të ligjit nr. 8328, datë 16.4.1998, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve dhe të paraburgosurve”, nuk qëndron. Kolegjet e Bashkuara ripërsërisin qëndrimin e Kolegjit Penal se në referim të nenit 64/2 të Kodit Penal ligjvënësi ka përjashtuar në mënyrë të shprehur vetëm kohën e përfituar me falje dhe amnisti, ndërkohë që nuk shprehet për uljet e dënimit. Për aq kohë sa nuk ka një dispozitë ndaluese, uljet e dënimit do të përfshihen si pjesë e dënimit të vuajtur për efekt të aplikimit të institutit të lirit para kohe me kusht. Në këtë kuptim, Kolegjet e gjejnë me vend të theksojnë parimin e përgjithshëm se normat e ligjit penal janë të ndërtuara, nga ana e teknikës legislative, në aspektin negativ. Ndryshe nga fusha të tjera të së drejtës, ligji penal disiplinon vetëm sjelljet e ndaluara dhe që konsiderohen të dëmshme për shoqërinë. Çdo sjellje që nuk është parashikuar në ligjin penal si e ndaluar (dhe për të cilën parashikohet edhe sanksioni përkatës), është natyrisht e lejuar. Gjithashtu, interpretimi i normave penale duhet të orientohet gjithnjë drejt parimit *favor rei*. Nëse ligjvënësi do të kishte pasur për qëllim përjashtimin, përveç amnistisë dhe faljes, edhe të uljeve të dënimit që i dënuari ka përfituar në bazë të ligjit nr. 8328, datë 16.4.1998, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve dhe të paraburgosurve”, atëherë me siguri do ta shtonte këtë kategori shprehimisht në tekstin e nenit 64 të Kodit Penal. Së fundi, edhe termi i përdorur nga organi i akuzës nuk është i saktë. Në rastin konkret, kërkuari nuk ka përfituar nga faljet, dhënia e të cilave është prerogativë absolute e Presidentit të Republikës; por nga ulje të dënimit, që është prerogativë e gjykatave; ndërkohë që dhënia e amnistive i takon Kuvendit.

59. Gjykata e Apelit Shkodër me të drejtë ka arsyetuar se kërkuari është riedukuar. Sipas saj kërkuari Prenga “ka marrë pjesë rregullisht në të gjitha aktivitetet e përbashkëta kulturore, edukative e sportive dhe ka qenë pjesë e programeve të karakterit psikoterapeutik. Shprehja e pendesës për veprën penale është evidentuar në vlerësimin e sjelljes së tij për efekt të lirit me kusht, në të cilin shprehet se kur bie fjala për veprën penale shfaq shenja pendese dhe ia le moshës”.

60. Në lidhje me “arsyet e veçanta”, Kolegjet vlerësojnë se ato janë plotësuar pasi me punën

* Neni 64/2 i K. Penal: “Në masën e dënimit të vuajtur nuk llogaritet koha e përfituar me amnisti ose falje”.

dhe sjelljen e tij gjatë vuajtjes së dënimit, por edhe në vështirim të kushteve familjare; normalizimin e marrëdhënieve me të dëmtuarit; si dhe sigurimin e një kontrate pune, kërkuesi është riedukuar dhe është i gatshëm për t'u riintegruar në shoqëri.

61. Në lidhje me natyrën e veprës penale të kryer, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se veprat penale të “Vjedhjes me armë” në bashkëpunim, “Plagosjes së rëndë me dashje” në bashkëpunim dhe “Mbajtjes pa leje të armëve luftarake” të parashikuara nga nenet 140-25, 88/2-25 dhe 278/2 të Kodit Penal, konsiderohen si vepra me rrezikshmëri të lartë shoqërore, për të cilat kërkuesi është dënuar përfundimisht me 12 (dymbëdhjetë) vjet burgim. Në këtë kuptim, rrezikshmëria e lartë shoqërore e veprave dhe e autorit (në kohën e kryerjes) vlerësohet si element negativ në pranimin e kërkesës për lirim me kusht dhe nevojën për t'u siguruar se gjatë kohës së vuajtur, kërkuesi Prenga është riedukuar.

62. Nga aktet e gjykimit rezulton se qëndrimi i kërkuesit Prenga ndaj veprave penale dhe ndaj të dëmtuarve nga veprat penale kanë qenë pendues. Gjykata e Apelit Shkodër me të drejtë ka marrë në konsideratë raportin e autoriteteve të IEVP-së Lezhë, nga ku rezultonte se sjellja e të dënuarit përgjatë tri viteve të fundit të dënimit vlerësohej pozitive; ka respektuar në vijimësi kërkesat e rregullores dhe nuk është ndëshkuar me masë disiplinore; e konstatuar në mënyrë indirekte kjo edhe nga përfitimi i uljeve të dënimit në bazë të ligjit nr. 8328, datë 16.4.1998, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve dhe të paraburgosurve”. Për më tepër, gjatë kësaj kohe, kërkuesi rezulton të ketë marrë pjesë në programe dhe aktivitete kulturore, edukative e sportive dhe ka qenë pjesë e programeve të karakterit psikoterapeutik. Ndonëse, siç u përmend pak më lart, arritja e normalizimit të marrëdhënieve me të dëmtuarin nga vepra penale nuk është kusht ndalues në vetvete për pranimin e kërkesës për lirim me kusht (ndonëse kërkohet të paktën tentativa për të arritur normalizimin), në rastin konkret rezulton se normalizimi i marrëdhënieve ka ndodhur, ku me deklaratën e datës 20.4.2013 nga Dioqeza e Rrëshenit, murgeshat e dëmtuara të kenë deklaruar se i dënuari ishte falur prej tyre plotësisht. Për sa më sipër Kolegjet e Bashkuara e konsiderojnë qëndrimin e kërkuesit Prenga ndaj veprave penale dhe ndaj personave të dëmtuar nga vepra penale si pozitive dhe në favor të lirit me kusht.

63. Në lidhje me kushtet e tjera të parashikuara nga neni 64 i Kodit Penal, rezulton se kërkuesi nuk është përsëritës për krime të kryera me dashje, si dhe nuk është dënuar për kryerjen e veprave penale të parashikuara në nenet 78/a, 79/a, 79/b, 79/c apo paragrafi i tretë i nenit 100 të Kodit Penal. Në vlerësimin e Kolegjeve të Bashkuara, kjo rrethanë konsiderohet si neutrale.

64. Gjendja fizike e kërkuesit, sipas raportit të autoriteteve të IEVP-së rezulton e mirë. Në vlerësimin e Kolegjeve të Bashkuara, kjo rrethanë konsiderohet si neutrale.

65. Sipas akteve rezulton, gjithashtu, se kërkuesi ka marrëdhënie që nuk kanë rënë ndesh me personelin, reciprokisht të mira me bashkëvuajtësit, ndërsa me familjen ruan kontaktet dhe marrëdhëniet korrekte duke e pasur si burim mbështetjeje. I dënuari nuk bën pjesë në listën e të punësuarve, nuk është pjesë e programeve të arsimit profesional, por merr pjesë në programet terapeutike duke pranuar këshillat, bisedën, punën në grup, si dhe ka aktivizim të mirë e korrekt në veprimtaritë kulturore dhe sportive. Në vlerësimin e Kolegjeve të Bashkuara, dinamika e sjelljes së kërkuesit Prenga gjatë vuajtjes së dënimit duhet të konsiderohet si pozitive.

66. Në vlerësimin tërësor të kërkesave ligjore dhe në bazë të akteve të administruara, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se Gjykata e Apelit Shkodër me të drejtë e ka konsideruar pozitivisht raportin e përpiluar nga autoritetet e IEVP-së Lezhë, duke e cilësuar si të arritur qëllimin e riedukimit të kërkuesit Aleksandër Prenga.

67. Në lidhje me perspektivën e riintegrit në shoqëri të kërkuesit, Gjykata e Apelit me të drejtë ka konstatuar se punonjësi i Shërbimit të Provës ka deformuar faktet duke referuar se i dënuari nuk ka sjellje të mirë me personelin, ndërkohë që nga vlerësimet e sjelljes për të dënuarin ka rezultuar e kundërta. E njëjta gjë ka ndodhur edhe me referimin e uljes së pjesshme të dënimit kur punonjësi i shërbimit të provës i referohet një uljeje të dënimit 45-ditore të dhënë në vitin 2008, periudhë e cila nuk përfshihet në periudhën e fundit trevjeçare të sjelljes dhe i referohet një vendimi të gjykatës të dhënë në vitin 2013, me të cilin është aplikuar ulje e pjesshme, për shkak se ulja është dhënë për një

periudhë më të vogël se një vit të plotë të vuajtjes së dënimit dhe jo për shkak të problemeve të sjelljes së të dënuarit.

68. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se kushtet e rënduara ekonomike të familjarëve të kërkuesit nuk duhet të konsiderohen si element negativ në pranimin e kërkesës për lirim me kusht. Për sa i përket gjendjes shëndetësore të tij dhe familjarëve të tij, Gjykata e Apelit ka pranuar se vetë kërkuesi vuan nga “një sëmundje e tillë si migrena me aurë, si dhe nga ana tjetër nëna e tij vuan nga sëmundje kronike prek dy vitesh”. Në vlerësimin e Kolegjeve të Bashkuara, ky element konsiderohet në favor të pranimi të kërkesës për lirim me kusht.

69. Në lidhje me planet konkrete të kërkuesit për të mundësuar riintegrimin e plotë të tij pas lirimit, nga gjykatat është administruar edhe oferta e punësimit e shoqërisë “Kopi” sh.p.k. e cila sipas Gjykatës së Apelit Shkodër, “megjithëse është raportuar nga kërkuesi nuk është analizuar dhe vlerësuar nga shërbimi i provës”. Siç u cilësua edhe më lart,^{*} “planet për të punuar apo sigurimi i një kontrate pune duhen konsideruar si një element mjaft i rëndësishëm që shkon në favor të kërkuesit”. Megjithatë ky plan duhet të jetë realist dhe i kontrollueshëm. Për këtë arsye, Kolegjet e Bashkuara e gjejnë të me vend urdhërimin e detyrimit të kërkuesit për të mbajtur kontakte me Shërbimin e Provës dhe zbatimin nga ana e tij të kushtit të parashikuar nga neni 60, paragrafi I, pika 1 e Kodit Penal në lidhje me ushtrimin nga ana e tij të një veprimtarie profesionale, sipas kontratës së punës të paraqitur në kërkesën për lirim me kusht. Në vlerësimin e Kolegjeve të Bashkuara, plotësimi i këtij detyrimi, pra ushtrimi i një aktiviteti profesional, përbën një faktor me rëndësi në uljen e rrezikut të recidivizmit dhe riintegrimin e kërkuesit në shoqëri nëpërmjet punës.

VIII. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes

70. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se vendimi i ankimuar është i mbështetur në prova dhe në ligj dhe si i tillë, do të lihet në fuqi, me arsyetim pjesërisht ndryshe, me plotësim-ngarkimin e kërkuesit Prenga si detyrim të zbatimit të nenit 60, paragrafi I, pika 1, të Kodit Penal, për sa i përket ushtrimit të veprimtarisë profesionale.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 438 dhe 441/a të Kodit të Procedurës Penale,

VENDOSËN:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 121, datë 18.9.2014, të Gjykatës së Apelit Shkodër me këtë plotësim:

Detyrimin e të dënuarit Aleksandër Prenga për të mbajtur kontakte me Shërbimin e Provës, duke i ngarkuar si detyrim zbatimin e nenit 60, paragrafi I, pika 1 e Kodit Penal, për sa i përket ushtrimit të veprimtarisë profesionale, sipas kontratës së punës të paraqitur në kërkesën me objekt: “Lirim me kusht”

Ky vendim është unifikues, njehson praktikën gjyqësore dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Xhezair Zaganjori (kryesues), Andi Çeliku, Guxim Zenelaj, Mirela Fana, Edmond Islamaj, Shkëlzen Selimi, Admir Thanza, Tom Ndreca, Artan Broci

Anëtarë kundër: Ardian Nuni, Ardian Dvorani, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Aleksandër Muskaj, Medi Bici, Artan Zeneli

^{*} *Supra*, para. 42.

MENDIM PAKICE

Unë, gjyqtari **Medi Bici** jam kundër vendimit unifikues nr. 02, datë 25.5.2015, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, që i përket kërkesit Aleksandër Prenga, me objekt lirim para kohe me kusht, parashikuar nga neni 64 i Kodit Penal, prandaj në përputhje me kërkesat e nenit 112/5 të K. Pr. Penale, përpiloj këtë procesverbal përmbledhës me motivet e kundërshtimit të vendimit.

Nga shqyrtimi gjyqësor i çështjes ka rezultuar si më poshtë:

Kërkuesi Aleksandër Prenga, ka vuajtur në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Shënkoll, Lezhë dënimin e dhënë me vendimin nr. 25, datë 2.5.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mirditë. Ai është deklaruar fajtor dhe dënuar nga kjo gjykatë me 12 (dymbëdhjetë) vjet burgim për kryerjen e veprave penale të vjedhjes me armë, e kryer në bashkëpunim, plagosjes së rëndë me dashje, e kryer në bashkëpunim dhe mbajtjes pa leje të armëve luftarake, të parashikuara nga nenet 140-25, 88/2-25 dhe 278/2 të Kodit Penal, vendim i cili është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Tiranë me vendimin nr. 824, datë 17.11.2006.

Nga aktet e ndodhura në dosje rezulton që kërkuesi është arrestuar në datën 2.12.2005. Duke pretenduar se plotëson kushtet e nenit 64 të Kodit Penal, ai i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë, me kërkesën për lirin e tij me kusht.

Kërkuesi Aleksandër Prenga është arrestuar në datën 2.12.2005 dhe deri në datën 2.12.2013 ka vuajtur 9 (nëntë) vjet, 8 (tetë) muaj e 7 (shtatë) ditë burgim nga të cilat 5 (pesë) muaj e 22 (njëzet e dy) ditë i ka fituar me paraburgim, 1 (një) vit, 2 (dy) muaj e 15 (pesëmbëdhjetë) ditë me vendime gjyqësore për ulje dënimi dhe i kanë mbetur për të vuajtur edhe 2 (dy) vjet, 3 (tre) muaj e 23 (njëzet e tre) ditë. Nga dinamika e vuajtjes së dënimit e hartuar nga IIEVP Lezhë, rezulton se kërkuesi Aleksandër Prenga deri në datën 19.5.2014 ka shlyer 11 (njëmbëdhjetë) vjet, 4 (katër) muaj e 18 (tetëmbëdhjetë) ditë burgim dhe i kanë mbetur për të vuajtur 7 (shtatë) muaj e 12 (dymbëdhjetë) ditë burgim. Ai ka përfituar ulje dënimi, përkatësisht 1 (një) vit me ligjin nr. 22/2014, datë 10.3.2014, “Për dhënie amnistie” dhe 1 (një) vit, 5 (pesë) muaj e 9 (nëntë) ditë me vendime gjyqësore për ulje dënimi, në zbatim të ligjit “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim”.

Me vendimet nr. 288, datë 11.7.2011, nr. 295, datë 31.5.2010, nr. 150, datë 15.4.2009, nr. 148, datë 17.3.2008, nr. 342, datë 27.7.2012, nr. 108, datë 20.2.2013 dhe nr. 141, datë 24.4.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë, rezulton se të dënuarit Aleksandër Prenga t’i jetë ulur dënimi si rezultat i zbatimit të ligjit nr. 8328, datë 16.4.1998, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim”.

Sipas vërtetimit të gjendjes gjyqësore nr. 2, datë 3.5.2011, të lëshuar nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgeve Tiranë rezulton se i dënuari Aleksandër Prenga është dënuar vetëm një herë sipas vendimit penal të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mirditë, nr. 25, datë 2.5.2006 dhe ai nuk është recidivist (përsëritës) në krim.

Raporti i IIEVP Shënkoll, nr. 10163 prot, datë 27.11.2013 tregon se i dënuari Aleksandër Prenga është dënuar me 12 vite burgim për veprat penale, të parashikuara nga nenet 140-25, 88/2-25 dhe 278/2 të K. Penal, është i penduar për veprën e kryer, nuk ka konsumuar vepër tjetër penale, paraqitet me gjendje fizike dhe psikologjike të mirë, ndërsa sjellja e tij gjatë 3 (tri) viteve të fundit ka qenë e mirë.

Vlerësimi i sjelljes nr. 10162, datë 27.11.2013, i lëshuar nga IIEVP Shënkoll, Lezhë, konfirmon se i dënuari Aleksandër Prenga është vendosur në këtë institucion në datën 26.2.2007, është beqar, me arsim 8 klasë, i penduar për veprën e kryer për të cilën shprehet se ka ndodhur për shkak të moshës; zbaton kërkesat e rregullores, nuk është i ndëshkuar me masë disiplinore për tri vitet e fundit, ka marrëdhënie që nuk kanë rënë ndesh me personelin, reciprokisht të mira me bashkëvuajtësit, ndërsa me familjen ruan kontaktet dhe marrëdhëniet korrekte, duke e pasur si burim mbështetjeje. I dënuari nuk bën pjesë në listën e të punësuarve, nuk është pjesë e programeve të arsimit profesional, por merr pjesë në programet terapeutike, duke pranuar këshillat, bisedën, punën në grup, si dhe ka aktivizim të mirë e korrekt në veprimtaritë kulturore dhe sportive. Si konkluzion komisioni i

vlerësimit i IEVP Lezhë e ka vlerësuar pozitivisht kërkuesin për periudhën 3-vjeçare në lidhje me kërkesën objekt gjykimi.

Raporti i vlerësimit i hartuar nga Zyra e Shërbimit të Provës Lezhë me nr. 30/2 prot, datë 20.1.2014, nga ku rezulton se kjo zyrë të ketë rekomanduar mospranimin e kërkesës së të dënuarit për shkak se riintegrimi i tij në shoqëri është i vështirë, pasi nga vlerësimi i sjelljes, ajo vlerësohet si sjellje që nuk bie ndesh me personelin, dhe jo si sjellje e mirë, se ai nuk është i punësuar në institucion, se me raste shfaq shenja pendese, apo se vepra është një temë që nuk preferon t'i referohet, se kryerja njëkohësisht e tri veprave penale tregon rrezikshmëri të tij, se ai në intervistë ka shpjeguar se ka qenë i pirë në kohën e kryerjes së veprës penale, fakt i cili nuk rezulton nga vendimi gjyqësor, se i dënuari ka nivel arsimor të ulët dhe në dyja raste nuk ka përfituar ulje të plotë dënimi.

Nga raporti i shërbimit të provës rezulton se familja e kërkuesit jeton në Shënkoll, Lezhë dhe përbëhet nga dy prindërit, dy vëllezërit dhe bashkëshortja e vëllait Arben. Familja e të dënuarit sipas referencës nr. 158, datë 10.4.2013 rezulton të trajtohet me ndihmë ekonomike dhe ajo jeton nga puna sezonale e babait apo e vëllait të tij. Ajo jeton në kushte të vështira ekonomike në një banesë me 4 dhoma. Në gjëndjen shëndetësore të të dënuarit raportohet se ai ka pësuar dy ndërhyrje kirurgjikale një për apendisit dhe tjetrin për heqjen e bajameve.

Sipas vërtetimit të datës 15.12.2013 të lëshuar nga firma “Kopi” rezulton që kjo firmë ka marrë përsipër që të punësojë kërkuesin në rast të lirimit me kusht. Nga deklarata e datës 20.4.2013 e Dioqezës së Rrëshenit, rezulton se për ngjarjen e datës 29.11.2005 ku ishin vjedhur me dhunë dhe plagosur me armë zjarri në Klos-Fan, Mirditë nga të dënuarit Aleksandër Prenga dhe Robert Lleshi, murgeshat e dëmtuara të kenë deklaruar se i dënuari ishte falur prej tyre plotësisht. Ato kanë konsideratë nga gjykata marrëdhëniet e tyre kristiane ishin normalizuar kërkuar që kjo deklaratë pajtimi të merret në për lirim me kusht të të dënuarit.

Vërtetimi i Qendrës Shëndetësore Shënkoll, i datës 12.12.2013, rezulton se prej dy vitesh, nëna e të dënuarit, shtetasja Dila Prenga vuante nga sëmundja nodulare me hiperfunksion të tiroides që sillte si pasojë takikardi, stres dhe gjendje depresive psikotike.

Nga shkresat e IEVP Lezhë rezulton që kërkuesit Aleksandër Prenga i është dhënë disa herë leje shpërblyese për sjellje të mirë dhe në një rast për gëzim familjar dhe nuk rezulton që ai të ketë thyer kushtet e lejes. Sipas shkresës nr. 5340 prot., datë 18.6.2014, të IEVP Lezhë rezulton se kërkuesi të jetë diagnostikuar me migrenë me aurë (në muajin qershor 2014) dhe trajtohet për këtë sëmundje, ndërkohë që nga historiku klinik rezulton të jetë ankuar për çrregullime të gjumit, ndërsa në shkurt 2012 i është nënshtruar një ndërhyrje kirurgjikale tonsillektomia.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Lezhë, me vendimin nr. 36, datë 28.5.2014 ka vendosur:

Rrëzimin e kërkesës së kërkuesit Aleksandër Prenga si të pabazuar në prova dhe në ligj.

Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 121, datë 18.9.2014 ka vendosur:

Ndryshimin e vendimit nr. 36, datë 28.5.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë, në këtë mënyrë:

Pranimin e kërkesës së kërkuesit Aleksandër Prenga.

Urdhërohet lirim me kusht i të dënuarit Aleksandër Prenga për pjesën e pavuajtur të dhënë me vendimin nr. 25, datë 2.5.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mirditë, i lënë në fuqi me vendimin nr. 824, datë 17.11.2006 të Gjykatës së Apelit Tiranë, duke urdhëruar vënien në provë të të dënuarit për një periudhë prej 18 muajsh.

Urdhërohet i dënuari të mbajë kontakte me Zyrën Vendore të Shërbimit të Provës Lezhë gjatë periudhës së provës.

Urdhërohet lirim i menjëhershëm i të dënuarit Aleksandër Prenga nëse nuk ka masë sigurimi “Arrest në burg” për llogari të ndonjë procedimi tjetër penal ose dënim tjetër me burgim.

Me rekurs të Prokurorisë së Apelit Shkodër çështja ka ardhur për shqyrtim në Gjykatën e Lartë dhe Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë me vendimin e datës 22.1.2015, e ka sjellë atë për unifikimin e praktikës gjyqësore, duke parashtruar para Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë pyetjet e mëposhtme:

Në mungesë të një përkufizimi në Kodin Penal, çfarëdo të kuptohet me shprehjen “arsye të veçanta”, të parashikuar në nenin 64 të Kodit Penal, në procesin penal me objekt lirim para kohe me kusht?

Në rastin kur pranon kërkesën e të dënuarit për lirim para kohe me kusht, a duhet gjykata të caktojë, gjithashtu, një periudhë kohe ku i dënuari të mbajë kontakte me shërbimin e provës dhe të vibet në provë? Nëse po, sa duhet të jetë ky afat i mbajtjes në provë?

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me vendimin unifikues nr. 02, datë 25.5.2015 kanë vendosur:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 121, datë 18.9.2014 të Gjykatës së Apelit Shkodër me këtë plotësim:

Detyrimin e të dënuarit Aleksandër Prenga për të mbajtur kontakte me Shërbimin e Provës, duke i ngarkuar si detyrim zbatimin e nenit 60, paragrafi I, pika 1, të Kodit Penal, për sa i përket ushtrimit të veprimtarisë profesionale, sipas kontratës së punës të paraqitur në kërkesën me objekt: “Lirim me kusht”.

Ky vendim është unifikues, njehson praktikën gjyqësore dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Pakica vlerëson se vendimi unifikues nr. 02, datë 25.5.2015, i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë është marrë në kundërshtim me ligjin material penal, si për sa i përket unifikimit të praktikës gjyqësore, ashtu edhe për sa i përket zgjidhjes së çështjes konkrete.

Për sa i përket pikës së parë të unifikimit, shumica ka arritur në përfundimin që “arsyet e veçanta”, të parashikuara nga neni 64/1 i Kodit Penal duhet të lidhen me “edukimin” e të dënuarit dhe se “arsyet e veçanta” nuk duhet të merren si rrethana të jashtme (të veçuara).

Ky përfundim që ka arritur shumica është në kundërshtim me parashikimet e nenit 64/1 të Kodit Penal, sepse “arsyet e veçanta” dhe “edukimi” i të dënuarit mund të jenë krejtësisht të pavarura nga njëra-tjetra. Vlerësimi im është se, shumica nuk ka arritur të kuptojë si duhet qëllimin e ligjvënësit në çastin e ndryshimit të kësaj dispozite ligjore, duke e shkruar “arsyen e veçantë” me “edukimin” e të dënuarit.

Për ta bërë më të qartë këtë moment, duhet të kthehemi pas në kohën e ndryshimit të nenit 64/1 të Kodit Penal me ligjin nr. 8733/2001. Ky ndryshim i ligjit erdhi pas kontrollit të Inspektoratit të Këshillit të Lartë të Drejtësisë në disa gjykata të vendit dhe sidomos në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë në vitin 2000. Nga këto kontrole rezultoi që nga gjykatat instituti i lirim para kohe me kusht ishte kthyer në një mjet të zakonshëm për lirimin e të dënuarve menjëherë, sapo ato mbushnin gjysmën e dënimit të dhënë nga gjykata, pa marrë parasysh asnjë lloj kriteri tjetër, duke u konsideruar gjithë të dënuarit “të edukuar”.

Duke u ndodhur në këto rrethana, ligjvënësi jo vetëm rriti pjesën e vuajtjes fizike deri në $\frac{3}{4}$ e dënimit, por tha që instituti i lirim me kusht mund të zbatohet nga gjykatat “vetëm për arsye të veçanta”, që do të thotë se, një i dënuar që kërkon të lirohet para kohe me kusht jo vetëm që duhet të rezultojë me një sjellje shembullore në burg, duke treguar qartësisht se me dënimin e vuajtur i është arritur qëllimit për edukimin e tij, por ai duhet të provonte para gjykatës se ekzistonte të paktën edhe një arsye e veçantë, në mënyrë që ai të ketë të drejtë që të përfitonte nga instituti i lirim para kohe me kusht. Arsyet e veçantë i është lënë në dorë gjykatës për ta vlerësuar, duke arsyetuar në çdo rast se, përse ajo që pretendon i dënuari përbën me të vërtetë një rrethanë e veçantë.

Në kohën kur ka bërë ndryshimin e nenit 64/1 të Kodit Penal, ligjvënësi ka pasur si qëllim për të nxjerrë në pah edhe natyrën humane të institutit të lirim para kohe me kusht, që do të thotë që “arsyet e veçantë” lidhet me natyrën humane të ligjit, siç mund të jenë: mbetja e fëmijëve të mitur pa prindin tjetër, gjendja e rëndë shëndetësore e një pjesëtari të familjes në ngarkim të të dënuarit, kur për këtë nuk ka asnjë person tjetër që të kujdeset etj. .

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk kanë këtë bindje, por mendimi im është se ato ngatërrojnë “arsyen e veçantë” me “edukimin” e të dënuarit, që në fakt kanë ndryshime thelbësore me njëra-tjetrën, pasi “edukimi” i të dënuarit duhet të shikohet si kriteri i parë (kryesor) për t’u përmbushur nga i dënuari që kërkon të lirohet para kohe me kusht dhe nëse gjykata bindet plotësisht nga provat sjella nga institucionet e riedukimit dhe shërbimi i provës se

me kohën e dënimit të vuajtur është arritur qëllimi për edukimin e të dënuarit, kjo gjë nuk mjafton që ai të lirohet para kohe me kusht, por gjykata duhet të marrë në shqyrtim edhe “arsyen e veçantë”, të pretenduar nga i dënuari. Sipas vlerësimit të pakicës vetëm edukimi i të dënuarit sipas kuptimit të nenit 64/1 të Kodit Penal nuk i jep të drejtë atij që të lirohet para kohe me kusht, po që se nuk është prezent të paktën edhe një arsye e veçantë. Arsyetimi i mësipërm të çon në konkluzionin se, për t’u zbatuar neni 64/1 i Kodit Penal është e detyrueshme që të përmbushen në të njëjtën kohë dy kushte, të cilat janë: “Edukimi” i të dënuarit dhe “arsyeja e veçantë” (të cilat janë kumulative).

Arsyetimi që bën shumica në vendim se, duhet të ulet mbipopullimi i burgjeve sipas rekomandimit të Bashkimit Evropian nuk qëndron, sepse gjykatat zgjidhin çështjet e së drejtës dhe jo politikat që bëjnë shtetet me të dënuarit, të cilat janë në kompetencë ekskluzive e organeve të tjera shtetërore. Mbiipopullimi i burgjeve mund të zgjidhet fare lehtësisht me zbatimin e institutit të amnistisë, i parashikuar nga neni 71 i Kodit Penal, ose nga zbatimi i institutit të faljes, i parashikuar nga neni 70 i Kodit Penal.

Duke bashkuar të dyja kërkesat e parashikuara nga neni 64/1 të Kodit Penal në një kërkesë të vetme, shumica nuk bën gjë tjetër veçse ka shfuqizuar kërkesën e parë të nenit 64/1 të Kodit Penal që përbëhet nga togfjalëshi “vetëm për arsye të veçanta”, duke e çuar dispozitën ligjore në gjendjen e saj të parandryshimeve të vitit 2001, duke i hapur në këtë mënyrë rrugën lirimit para kohe me kusht të gjithë personave të dënuar dhe duke ulur tej mase rëndësinë që ka instituti i lirimit para kohe me kusht, duke e bërë atë një instrument të zakonshëm për lirimin e të dënuarve, në një kohë që ligji ynë penal parashikon se, për disa lloje veprash penale nuk ekziston instituti i lirimit para kohe me kusht, ndërsa për disa vepra penale të tjera gjykatat mund të urdhërojnë që i dënuari të mos ketë të drejtë të lirohet para kohe me kusht pa mbushur një masë dënimi të caktuar. Këto argumente përforcojnë qëndrimin që mban pakica se instituti i lirimit para kohe me kusht është një institut probabël (i mundshëm) i së drejtës penale shqiptare, që do të thotë se kurrësi ai nuk mund të përdoret si një instrument i zakonshëm për uljen e mbipopullimit të burgjeve, por nga ai duhet të përfitojnë vetëm të dënuarit me një sjellje shembullore, të cilët provojnë para gjykatës se kanë të paktën edhe një arsye të veçantë për t’u liruar para kohe me kusht.

Pakica e ka vënë në pah edhe herë të tjera se, nuk është në kompetencë të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë shfuqizimi, ndryshimi ose bërja e ligjeve, pasi kjo kompetencë i përket Kuvendit të Republikës së Shqipërisë, por është detyrë e Kolegjeve të Bashkuara që nëpërmjet interpretimit të ligjit të mbushin boshllëqet ose keqkuptimet që mund të lejojnë ligji, në mënyrë që të udhëzohet në mënyrë të drejtë dhe të rregullt praktika gjyqësore.

Edhe në pikën e dytë të unifikimit të praktikës gjyqësore, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë vepruar në kundërshtim me ligjin, sepse ato kanë dalë jashtë funksionit të tyre kushtetues, duke caktuar vetë afate, pra në këtë pikë të vendimit, Kolegjet e Bashkuara kanë bërë të kundërtën e asaj që kanë bërë në pikën e parë unifikuese të vendimit, ku kanë shfuqizuar pjesërisht ligjin (në pikën e dytë unifikuese ato kanë bërë ligj të ri).

Neni 64 i Kodit Penal dhe ligji nr. 8331, datë 21.4.1998, “Për ekzekutimin e vendimeve penale”, nuk parashikojnë ndonjë afat minimal apo maksimal të periudhës së kushtit. Në disa raste gjykatat kanë zgjedhur për analogji, kohën e caktuar nga neni 59 i Kodit Penal, që varion nga 18 muaj deri në 5 vjet. Shumica është kundër këtij qëndrimi që ka mbajtur praktika gjyqësore, duke arritur në qëndrimin unifikues se: Në mungesë të një rregullimi të saktë ligjor, koha e provës do të jetë e barabartë me kohën e mbetur të masës së dënimit me burgim, për të dënuarin që lirohet me kusht.

Jam i mendimit se në rastin konkret nuk janë gjykatat më të ulëta ato që kanë marrë rolin e ligjvënësit (ashtu siç arsyeton shumica), pasi ato i janë referuar një afati që është i parashikuar në nenin 59 të Kodit Penal, i cili nuk i përket lirimit para kohe me kusht, por dënimit me kusht. Duhet theksuar se këto dy institute të së drejtës penale janë të ngjashme me njëri-tjetrin, prandaj rolin e ligjvënësit e kanë marrë Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat kanë caktuar

afate të reja (që janë të ndryshme për të dënuar të ndryshëm). Meqenëse për këtë moment ka boshllëk ligjor, pakica pajtohet plotësisht me qëndrimin që ka mbajtur deri tani praktika gjyqësore, që në lirimin para kohe me kusht si afat duhet të zbatohet ai i parashikuar nga neni 59 i Kodit Penal, sepse kështu gjykatat i bëjnë një interpretim të zgjeruar ligjit, duke e ruajtur funksionin e tyre, dhe jo të caktohen afate të reja nga gjykata, që në fakt nuk është gjë tjetër veçse bërja e një ligji të ri, gjë e cila e nxjerr Gjykatën e Lartë jashtë funksionit të saj kushtetues.

Për sa i përket zgjidhjes së çështjes konkrete, pakica është e mendimit që në rastin në shqyrtim duhej të pranohej rekursi i paraqitur nga prokurori, prandaj çështja duhej të kthehej për rishqyrtim në Gjykatën e Apelit Shkodër, me tjetër trup gjykues. Në rigjykim gjykata e apelit duhet të hetonte në lidhje “edukimin” e kërkuarit dhe “arsyen e veçantë” të pretenduar prej tij.

Për të gjitha këto që u thanë më sipër, pakica krijon bindje të plotë se vendimi unifikuës nr. 02, datë 25.5.2015, i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë është marrë në kundërshtim me kërkesat e nenit 64/1 të Kodit Penal, si për sa i përket unifikimit të praktikës gjyqësore, ashtu edhe për sa i përket zgjidhjes së çështjes konkrete, prandaj vota ime është kundër tij.

GJYQTAR
Medi Bici

MENDIM PAKICE

Ne, gjyqtarët në pakicë Ardian Nuni dhe Aleksandër Muskaj, nuk ndajmë të njëjtin qëndrim me shumicën në lidhje me zgjidhjen e çështjes penale në vendimin njësuës nr. 02, datë 25.5.2015, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Jemi dakord me konkluzionet e arritura nga Kolegjet e Bashkuara në lidhje me çështjet e shtruara për njësim se:

- *“Ligjvënësi, duke përdorur shprehjen “arsye të veçanta” ka bërë një vlerësim të përgjithshëm, pa i nominuar ato e duke e lënë në vlerësim të gjykatës sipas rrethanave konkrete që i paraqiten. Megjithatë, këto “arsye të veçanta” nuk janë të pavarura dhe duhet të jenë të lidhura ngushtë me qëllimin e institutit të lirit para kohe, me kusht, i cili ka të bëjë me riedukimin dhe riintegrimin në shoqëri të të dënuarit. Arsyet e veçanta nuk janë gjë tjetër veçse rrethana konkrete, të cilat provojnë se me dënimin e vuajtur është arritur qëllimi për edukimin dhe i dënuari është i gatshëm të riintegrohet në shoqëri. Ky interpretim i paragrafit të parë të nenit 64 të Kodit Penal të çon në konkluzionin logjik se kemi të bëjmë me një kusht të vetëm dhe “arsyet e veçanta” nuk janë gjë tjetër veçse fakte të cilat provojnë se me pjesën e dënimit të vuajtur është arritur qëllimi i dënimit penal në rastin konkret për edukimin e të dënuarit dhe ai është i gatshëm të riintegrohet në shoqëri”.*

- *“Në rastin kur gjykata pranon kërkesën e të dënuarit për lirim para kohe me kusht, në mbështetje të nenit 64 të Kodit Penal dhe të ligjit nr. 8331, datë 21.4.1998, “Për ekzekutimin e vendimeve penale” ajo cakton një periudhë kohe ku i dënuari detyrohet të mbajë kontakte me shërbimin e provës, si dhe vendos, sipas rastit, një ose më shumë detyrime në bazë të nenit 60 të Kodit Penal.*

Në mungesë të një rregullimi të saktë ligjor, koha e provës do të jetë e barabartë me kohën e mbetur të masës së dënimit me burgim për të dënuarin që lirohet me kusht.”.

Mbi këtë bazë, duke vlerësuar se arsyet e veçanta nuk janë gjë tjetër veçse rrethana konkrete, të cilat provojnë se me dënimin e vuajtur është arritur qëllimi për edukimin dhe i dënuari është i gatshëm të riintegrohet në shoqëri, vërejmë se:

Në lidhje me çështjen e parë, ne gjyqtarët në pakicë, çmojmë se Kolegjet e Bashkuara janë kontradiktore kur, nga njëra anë shprehen se “arsyet e veçanta” janë të lidhura ngushtë me riedukimin dhe nuk kanë të bëjnë me elemente apo faktorë jashtë kontrollit të të dënuarit, ndërsa nga ana tjetër vijnë arsyetimin se rrethanat që kanë të bëjnë me familjarët e të dënuarit mund të merren parasysh nga ana e gjykatave, jo si kusht thelbësor, por si rrethanë që shkon në favor të kërkesës për lirim me kusht, në drejtim të analizës së gjykatës për riintegrimin e plotë të të dënuarit pas lirit dhe se një nga çështjet e nevojshme që gjykatat duhet të vlerësojnë në

shqyrtimin e kërkesave me objekt lirim me kusht janë dhe kushtet familjare dhe prejardhja shoqërore e të dënuarit duke theksuar se kushtet e vështira ekonomike apo gjendja e rëndë shëndetësore e familjarëve të të dënuarit nuk duhet kurrësi që të konsiderohen, në vetvete, si elemente në disfavor të pranimi të kërkesës për lirim me kusht.

E më tej, Kolegjet arsyetojnë se vetëm në bazë të raporteve specifike, ku të përshkruhen me hollësi sjellja e të dënuarit gjatë vuajtjes apo kushtet familjare dhe planet e tij për të mundësuar riintegrimin e tij në shoqëri, do të bëhet e mundur që gjykata të vlerësojë me të dhëna objektive zbatimin apo jo të institutit të lirim me kusht për të dënuarin përkatës.

Lidhur me sa më sipër vlerësojmë:

Së pari: Kushtet familjare apo sociale të të dënuarit jo vetëm që nuk barazohen apo kanë të bëjnë me “arsyet e veçanta”, por as nuk përfshihen në të, pasi janë një faktor i jashtëm, i cili nuk ka të bëjë dhe nuk është shprehje as e riedukimit, as e arritjes së qëllimit të dënimit penal për të dënuarin konkret, i cili kërkon që të lirohet me kusht.

Së dyti: Kushtet familjare apo sociale të të dënuarit nuk janë të parashikuara si kriter ligjor në nenin 64 të K. Penal mbi lirim me kusht. Kjo dispozitë, parashikon vetëm dy kushte që duhet të mbahen parasysh nga gjykata gjatë shqyrtimit të kërkesave për lirim me kusht, të cilat janë: i) “arsyet e veçanta”, pra kur me punën dhe sjelljen e tij tregon se është arritur qëllimi i edukimit të tij me dënimin e vuajtur; dhe ii) në varësi të llojit dhe të natyrës së veprës për të cilën është dënuar, vuajtjen e një pjese të caktuar të dënimit.

Arsyetimi i Kolegjeve të Bashkuara se edhe këto kushte duhet të merren parasysh nga gjykata, në favor të pranimi të kërkesës së lirim para kohe me kusht apo që gjykata të vlerësojë me të dhëna objektive zbatimin apo jo të institutit të lirim me kusht për të dënuarin përkatës, jo vetëm që është i pabazuar në këtë dispozitë, por nuk është në interpretim të drejtë me ligjin e posaçëm. Neni 31/6 i ligjit nr. 8331, datë 21.4.1998, *“Për ekzekutimin e vendimeve penale”*, shtuar me ligjin nr. 10024, datë 27.11.2008, parashikon ndër të tjera se: *“Gjykata i kërkon shërbimit të provës të paraqesë një raport për kushtet familjare dhe prejardhjen shoqërore të të dënuarit, si dhe për planet konkrete, për të mundësuar riintegrimin e tij pas lirim”*, duke mos e lidhur në asnjë moment këtë kusht me pranimin apo jo të kërkesës, por vetëm me mundësinë e gjykatës për të vlerësuar me objektivitet se cila do të jetë rruga apo e ardhmja e të dënuarit pas lirim me kusht, pra për të qenë sa më i lehtë

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, me vendimin njësuës nr. 2, datë 25.5.2015 kanë vendosur: *“Lënie në fuqi të vendimit nr. 121, datë 18.9.2014, të Gjykatës së Apelit Shkodër me këtë plotësim:*

Detyrimin e të dënuarit Aleksandër Prenga për të mbajtur kontakte me Shërbimin e Provës, duke i ngarkuar si detyrim zbatimin e nenit 60, paragrafi I, pika 1, të Kodit Penal, për sa i përket ushtrimit të veprimtarisë profesionale, sipas kontratës së punës të paraqitur në kërkesën me objekt: “Lirim me kusht”...”.

Në këtë vendim shumica ndër të tjera ka arsyetuar se: *“Në lidhje me “arsyet e veçanta”, Kolegjet vlerësojnë se ato janë plotësuar, pasi me punën dhe sjelljen e tij gjatë vuajtjes së dënimit, por edhe në vështirësi të kushteve familjare; normalizimin e marrëdhënieve me të dëmtuarit; si dhe sigurimin e një kontrate pune, kërkesi është riedukuar dhe është i gatshëm për t’u riintegruar në shoqëri.”.*

Pakica vlerëson se, nuk duhet ngatërruar çmuarja e rrezikshmërisë, rrethanave personale, qëllimi riedukues dhe vlerësimi i bërë në momentin e caktimit të dënimit me atë të bërë në momentin e shqyrtimit të kërkesës me objekt lirim me kusht të të dënuarit.

Në rastin e parë, pra në momentin e caktimit të dënimit, gjykata mban parasysh nenet 47 e vijues të K. Penal, në mënyrë që të individualizohet dënimi duke i caktuar personit konkret dënimin më të përshtatshëm në funksion të arritjes së qëllimit final, riedukimit të tij. Ndërsa, në rastin e shqyrtimit të kërkesës me objekt lirim me kusht, gjykata nuk është më e lidhur me rrethanat dhe kushtet e marra parasysh në caktimin e dënimit, por me sjelljen aktuale të të dënuarit dhe zbatimin i këtij instituti, në thelb, nënkupton se i dënuari, ndryshe nga ç’është disponuar në vendimin e dënimit, nuk ka nevojë më të mbahet i izoluar nga shoqëria, pikërisht sepse me sjelljen dhe punën e tij tregon se dënimi i dhënë e ka arritur qëllimin përpara se të ekzekutohet plotësisht.

Lidhur me zgjidhjen e çështjes konkrete, pakica mendon se nuk është detyrë e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, por e gjykatave të faktit vlerësimi i rrethanave konkrete të faktit që kanë lidhje me çështjen.

Shumica është kontradiktore në qëndrimin e saj pasi nga njëra anë shprehet se kushtet familjare apo sociale të të dënuarit nuk janë të parashikuara si kriter ligjor në nenin 64 të K. Penal mbi lirimin me kusht, nga ana tjetër i merr në konsideratë ato në lidhje me zgjidhjen e çështjes konkrete, duke u shprehur se “arsyet e veçanta”, janë plotësuar edhe në vështirim të kushteve familjare, si dhe normalizimin e marrëdhënieve me të dëmtuarit.

Kolegjet e Bashkuara, në çështjen konkrete kanë vlerësuar në mënyrë kontradiktore me qëndrimin njësoj, “arsyet e veçanta” janë të lidhura ngushtë me riedukimin dhe nuk kanë të bëjnë me elemente apo faktorë jashtë kontrollit të të dënuarit, duke marrë në konsideratë si elemente që konsiderohet në favor të pranimi të kërkesës për lirim edhe faktin se nëna e tij vuan nga një sëmundje kronike prej dy vitesh.

Pakica mban qëndrimin se, edhe disponimi i shumicës për urdhërimin e kërkesit Aleksandër Prenga për të mbajtur kontakte me Shërbimin e Provës dhe zbatimin nga ana e tij të kushtit të parashikuar nga neni 60, paragrafi I, pika 1, i Kodit Penal në lidhje me ushtrimin nga ana e tij të një veprimtarie profesionale, sipas kontratës së punës të paraqitur në kërkesën për lirim me kusht, nuk është një çështje që mund të zgjidhet gjatë gjykimit në Gjykatën e Lartë si gjykatë ligji, por është një çështje që duhet të ishte objekt vlerësimi nga gjykatat e faktit.

Gjithashtu, vendimmarrja e shumicës është kontradiktore me qëndrimin njësoj të arritur prej saj, pasi ka lënë në fuqi vendimin e Gjykatës së Apelit Shkodër, i cili ka vendosur: “*Pranimi e kërkesës së kërkesit Aleksandër Prenga.*

Urdhërohet lirimi me kusht i të dënuarit Aleksandër Prenga për pjesën e parvuajtur të dhënë me vendimin nr. 25, datë 2.5.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Mirditë, i lënë në fuqi me vendimin nr. 824, datë 17.11.2006 të Gjykatës së Apelit Tiranë, duke urdhëruar vënien në provë të të dënuarit për një periudhë prej 18 muajsh.

Gjykata e Apelit Shkodër ka urdhëruar vënien në provë të të dënuarit Aleksandër Prenga për një periudhë prej 18 muajsh, ndërkohë që nga aktet e dosjes gjyqësore, ka rezultuar se kërkesit deri në datën e dhënies së vendimit në apel i kanë mbetur pa vuajtur edhe 3 muaj e 13 ditë burgim.

Kolegjet e Bashkuara, në kundërshtim me qëndrimin e arritur prej tyre, e shtrijnë periudhën e provës, edhe për periudhën pas përfundimit plotësisht të dënimit prej kërkesit Aleksandër Prenga.

Sa më sipër, duke vlerësuar se rrethanat faktike të çështjes janë objekt vlerësimi vetëm nga gjykatat e faktit dhe se vendimi nr. 121, datë 18.9.2014, i Gjykatës së Apelit Shkodër është kontradiktor me vlerësimin e tyre dhe inkohorent me qëndrimin njësoj, mendojmë se çështja duhet të kthehet për rishqyrtim në Gjykatën e Apelit Shkodër. Gjithashtu, edhe urdhërimi i kërkesit për mbajtjen e kontakteve me shërbimin e provës duhet t'i nënshtrohet shqyrtimit në fakt.

Si përfundim, ne gjyqtarët në pakicë jemi të mendimit se vendimi nr. 121, datë 18.9.2014, i Gjykatës së Apelit Shkodër, duhet të prishej dhe çështja të dërgohej për rishqyrtim në po atë gjykatë me tjetër trup gjyqësor.

Gjyqtarë: Aleksandër Muskaj, Ardian Nuni

MENDIM PAKICE

Si gjyqtarë në pakicë, kemi qëndrimin se Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk duhet të kishin disponuar lënien në fuqitë vendimit nr. 121, datë 18.9.2014, të Gjykatës së Apelit Shkodër me plotësimin e detyrimit të të dënuarit Aleksandër Prenga për të mbajtur kontakte me shërbimin e provës dhe për të zbatuar detyrimin për ushtrimin e veprimtarisë profesionale. Përkundrazi, disponimi i Kolegjeve të Bashkuara duhet të ishte prishja e vendimit nr. 121, datë 18.9.2014, të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe dërgimi i çështjes për rishqyrtim po në atë gjykatë me tjetër trupë gjykuese.

Qëndrimi ynë i kundërt si gjyqtarë në pakicë në raport me shumicën e Kolegjeve të Bashkuara, lidhet jo vetëm me mënyrën e arsytimit dhe të disponimit për zgjidhjen e çështjes objekt i këtij gjykimi, por edhe me interpretimin dhe përfundimet që shumica e Kolegjeve ka parashtruar për pyetjen e parë të shtruar për diskutim në funksion të njehsimit të praktikës gjyqësore.

Së pari, shumica e Kolegjeve të Bashkuara ka arritur në përfundimin unifikues se, me shprehjen “arsye të veçanta”, të nenit 64 të Kodit Penal, ligjvënësi nuk i ka treguar konkretisht se cilat janë këto “arsye”, duke ia lënë vlerësimin e ekzistencës së tyre konkretisht gjykatës që shqyrton çështjen konkrete.

Si gjyqtarë në pakicë ndajmë të njëjtin qëndrim lidhur me këtë përfundim të parë të shumicës së Kolegjeve të Bashkuara.

Së dyti, si gjyqtarë në pakicë, gjithashtu, kemi qëndrim të njëjtë me shumicën e Kolegjeve të Bashkuara edhe lidhur me përfundim se këto “arsye të veçanta” nuk janë të pavarura dhe se duhet të vlerësohen njëkohësisht, së bashku me kushtin tjetër, atë të arritjes së qëllimit të edukimit të të dënuarit nëpërmjet vuajtjes së tij.

Por, në dallim nga shumica e Kolegjeve, ndonëse i konsiderojmë të lidhura ngushtë me qëllimin e institutit të lirim me kusht, me riedukimin e riintegrimin e të dënuarit, kemi qëndrimin se “arsyet e veçanta” duhet të verifikohen nga gjykata si përmbushje ose jo të një kushti tjetër, të pavarur nga fakti nëse është arritur kushti i parë, pra ai i riedukimit të të dënuarit, për shkak se këto “arsye të veçanta” nuk janë element i vlerësimit të ekzistencës dhe pjesë e arritjes së kushtit të parë, atij të riedukimit të të dënuarit sipas sjelljes dhe qëndrimit të mbajtur prej tij gjatë vuajtjes së dënimit.

Së treti, si gjyqtarë në pakicë, kemi mendim të kundërt me shumicën e Kolegjeve të Bashkuara lidhur me përfundimin e ardhur prej saj se arsyet e veçanta “...nuk janë gjë tjetër veçse rrethanat konkrete të cilat provojnë se me dënimin e vuajtur është arritur qëllimi për riedukimin dhe i dënuari është i gatshëm të riintegrohet në shoqëri...” dhe se “....kemi të bëjmë me një kusht të vetëm...”

Nëse do të ishte ky interpretimi i ligjit, do të duhej të pranohej që shprehja “vetëm arsye të veçanta” e nenit 64 të Kodit Penal, është një shprehje e tepërt dhe e panevojshme. Por, pakica ka qëndrimin se nuk mund të pranohet që kjo shprehje, aq më tepër me fjalën “vetëm”, është e lidhur me vërtetimin e rrethanave të arritjes së qëllimit të riedukimit dhe cilësive të riintegrimin. Sipas qëllimit dhe në kuptim të nenit 64 të Kodit Penal, i dënuari duhet të rezultojë ose jo i riedukuar, por nuk mund të ketë konkluzion për sjellje dhe punë që tregojnë riedukim “vetëm” “të veçantë” apo thjesht “të zakonshëm”, të dënuar shumë të riedukuar apo mjaftueshmërisht të riedukuar. Ligji kërkon thjesht dhe qartë që, në këtë aspekt, të plotësohet kushti i parë, ai që i dënuari të vërtetohet se me sjelljen dhe punën e tij gjatë vuajtjes së dënimit është “riedukuar”.

Gjithashtu, shprehja “vetëm arsye të veçanta” nuk mund të lidhet as me rrethanat që kanë të bëjnë me kushtet e tjera ndalues, ato të parashikuara në nenin 64 të Kodit Penal, lidhur me gjendjen dhe natyrën e recidivitit të të dënuarit për kryerje të veprave penale me dashje apo të kryerjes së disa llojeve konkrete të veprave penale.

Prandaj, në ndryshim nga shumica e Kolegjeve të Bashkuara, në interpretim dhe zbatim të drejtë të parimeve kushtetuese të shtetit ligjor, barazisë para ligjit, humanizimit, parimeve dhe normave të tjera të lidhura me qëllimin e dënimit penal, parandalimin e përgjithshëm dhe atë të posaçëm etj., si gjyqtarë në pakicë, kemi qëndrimin se ligjvënësi ka vendosur më shumë se një kusht që duhen të përmbushen njëkohësisht në mënyrë që gjykata të pranojë kërkesën e të dënuarit për lirim me kusht.

Kushti i parë është ai i arritjes së qëllimit të dënimit penal për edukimin e të dënuarit, të vërtetuar rast pas rasti nga sjellja dhe qëndrimet e tij gjatë periudhës së vuajtjes së dënimit.

Ligjvënësi, për secilën figurë të veprës penale ka parashikuar llojet e dënimit, minimumin dhe maksimumin e dënimit penal dhe kriteret e individualizimit të dënimit, të cilat duhet të zbatohen për personin që ka kryer atë vepër penale. Nëpërmjet këtij parashikimi, ligjvënësi ka përcaktuar, në parim dhe si rregull, kufijtë se sa duhet të jetë kohëzgjatja e vuajtjes së dënimit në mënyrë që të arrihet objektivi i parandalimit të posaçëm dhe të përgjithshëm, si edhe riedukimi i të dënuarit.

Por, meqenëse nëpërmjet veprimtarisë edukative të shtetit dhe vetë qëndrimit e të sjelljes personale të të dënuarit, riedukimi i tij mund të arrihet edhe përpara vuajtjes së plotë të dënimit të dhënë nga gjykata, atëherë ligjvënësi parashikon edhe të drejtën që ky i dënuar të kërkojë që gjykata të vlerësojë mundësinë, gjithsesi jo detyrimin e saj, për të zbatuar ndaj këtij të dënuari lirin me kusht edhe përpara përfundimit të plotë të kohës së vuajtjes së dënimit. Ky interpretim, si një mundësi, e jo si një detyrim, për gjykatën rezulton nga vetë dispozita e nenit 64 të Kodit Penal, e cila, në paragrafin e parë, në fillim të tij, shprehet se “i dënuari me burgim mund të lirohet me kusht...”.

Kjo mundësi, ekzistenca e së cilës vlerësohet rast pas rasti nga gjykata, lidhet, së pari, me plotësimin e kushtit që, i dënuari, “...me sjelljen dhe punën e tij tregon se me dënimin e vuajtur i është arritur qëllimit për riedukimin e tij...”.

Megjithatë, ky kusht i parë, arritja e qëllimit të riedukimit nuk është i mjaftueshëm për të disponuar lirin me kusht të të dënuarit.

Në nenin 64, ligjvënësi ka parashikuar qartazi edhe disa kushte të tjera, plotësimi i të cilave duhet të verifikohet njëkohësisht me kushtin e parë. Këto kushte të tjera nuk kanë asnjë lidhje me arritjen e qëllimit për riedukimin e të dënuarit nga puna, sjellja dhe qëndrimet e tij gjatë pjesës së vuajtur të dënimit me burgim.

Nisur nga interpretimi që i bëhet parimeve kushtetuese dhe normave penale lidhur me dënimin dhe qëllimet e tij, nuk do të kishte asnjë arsye dhe logjikë që, në kushtet e arritjes së qëllimit për riedukimin e të dënuarit, në të njëjtën dispozitë të nenit 64 të Kodit Penal, ligjvënësi të parashikonte edhe disa kushte të tjera të shprehura ndaluese apo nga ato që përfshihen në kushtin “vetëm për arsye të veçanta” e të vlerësueshme nga gjykata rast pas rasti.

Nëse do të pranohet arsyetimi i kundërt sikurse parashtron shumica e Kolegjeve të Bashkuara, pra që kusht parimor, vendimtar dhe thelbësor, është ai i arritjes së riedukimit, atëherë lind pyetja se për çfarë arsye në Kodin Penal parashikohen edhe përmbushja e kushteve që nuk kanë lidhje me riedukimin e tij? P.sh., i dënuari, ndonëse mund të konsiderohet dhe vërtetohet në gjykim se është tërësisht i riedukuar dhe i gatshëm për riintegrim, njëkohësisht duhet të ketë vuajtur:

“ - jo më pak se gjysmën e dënimit të dhënë për kundërvajtje penale;
- jo më pak se dy të tretat e dënimit të dhënë për krime me masa dënimi gjer në pesë vjet burgim;
- jo më pak se tre të katërtat e dënimit të dhënë për krime me masa dënimi nga pesë gjer në njëzet e pesë vjet burgim.”

Në të njëjtën logjikë juridike, për aq kohë sa janë në fuqi dhe nuk ka ndonjë vendim tjetër që do t'i konsideronte antikushtetues, mund të interpretohet edhe qëndrimi tjetër i shprehur i ligjvënësit në nenin 64 të Kodit Penal, i cili, pavarësisht se i dënuari mund të jetë “riedukuar”, nëse ka kryer disa lloje veprash penale me dashje, nuk ka të drejtë të kërkojë dhe të përfitojë lirin me kusht:

“Nuk lejohet liri me kusht për të dënuarin përsëritës për krime të kryera me dashje, si dhe për të dënuarit për kryerjen e veprave penale të parashikuara në nenet 78/a, 79/a, 79/b, 79/c apo paragrafi i tretë i nenit 100.”.

Si gjyqtarë në pakicë, kemi mendimin se, në thelb, përgjigjja e kësaj pyetje qëndron në faktin se qëllimi i dënimit penal ka në themel të tij jo vetëm arritjen e riedukimit të të dënuarit dhe atë të parandalimit të posaçëm, por edhe arritjen e qëllimit të parandalimit të përgjithshëm në të gjitha dimensionet e tij përfshirë edhe atë të domosdoshmërisë së “*ndëshkimit*” që duhet të vuajë i dënuari për veprën penale që ka kryer dhe pasojat që ajo ka sjellë.

Prandaj, ndonëse mund të riedukohet në një kohë shumë të shkurtër, për disa vepra penale konkrete përsëri i dënuari nuk mund të përfitojë lirimin me kusht për shkak të kryerjes së këtyre veprave, ndërsa për kryerjen e veprave të tjera penale duhet të vuajë dënimin e dhënë, qoftë edhe si një person “i riedukuar”, deri në minimumin e afatit të parashikuara nga neni 64 i Kodit Penal, përpara se t’i lindë e drejta për të kërkuar librim me kusht.

Në këtë kontekst, si gjyqtarë në pakicë, kemi qëndrimin se duhet të zbërthehen dhe të interpretohen edhe kategoria e rrethanave që përfshihen në kushtin “*vetëm për arsye të veçanta*”, të parashikuara në paragrafin e parë të nenit 64 të Kodit Penal.

Edhe këto “*arsyet e veçanta*” janë të tilla që nuk kanë lidhje me kushtin e arritjes ose jo të qëllimit të riedukimit nëpërmjet vuajtjes së dënimit deri në çastin e paraqitjes së kërkesës për librim me kusht dhe përfundimisht në atë të dhënies së vendimit gjyqësor përkatës.

Në dallim nga rrethanat e tjera të sipërcituara që kanë të bëjnë me llojin e veprës penale të kryer nga i dënuari dhe me kohëzgjatjen minimale të vuajtjes së dënimit, të cilat janë kushte ligjore të shprehura, taksative, me karakter ndalues ndaj kërkesës për librim me kusht, “*arsyet e veçanta*” janë rrethana të tilla, të cilat, nga njëra anë, nuk kanë lidhje me arritjen e qëllimit të riedukimit të të dënuarit dhe, nga ana tjetër, duhet të verifikohen në gjykim rast pas rasti, për të çmuar nëse janë të tilla që jo vetëm nuk cenojnë respektimin e parimit të drejtësisë penale mbi parandalimin e përgjithshëm, por edhe janë të tilla që, mund të justifikojnë lirimin me kusht të një të dënuari tashmë të riedukuar dhe të gatshëm për riintegrim në shoqëri.

Ligjvënësi nuk tregon në mënyrë të shprehur se cilat janë këto “*arsye të veçanta*” nisur nga synimi i tij që gjykata, rast pas rasti, nëse vërtetohet që i dënuari është riedukuar, të verifikojë njëkohësisht edhe nëse vërtetohen kushtet, rrethanat e tjera të mundshme të posaçme e konkrete, që justifikojnë lirimin me kusht, duke u kujdesur që të respektohen dhe të mos cenohen parimet themeltare kushtetuese e ligjore të drejtësisë penale lidhur me parandalimin e përgjithshëm dhe atë të humanizmit.

Kjo kategori rrethanash, të verifikueshme rast pas rasti, duhet të jenë “*vetëm*” të karakterit “*të veçantë*”, pra jo të zakonshme, të tilla që e justifikojnë lirimin me kusht, por, gjithsesi, pa rënë ndesh me parimin e parandalimit të përgjithshëm.

Një aspekt tjetër, i këtyre rrethanave është që ato të jenë “*të veçanta*” edhe në kuptimin e rrethanave të karakterit personal e familjar, me natyrë jo të zakonshme e përjashtimore, të tilla që, në rastin konkret, të justifikojnë lirimin me kusht para vuajtjes së plotë të dënimit nga i dënuari tashmë i riedukuar, nisur nga zbatimi i parimit të humanizmit të shtetit pikërisht ndaj këtij të dënuari dhe rrethanave të veçanta personale e familjare të tij. Këto arsye të veçanta, vërtet jo të zakonshme dhe përjashtimore, duhet të jenë rrethana të pavarura nga sjellja dhe qëndrimi i të dënuarit, e të tilla që të kenë lindur, të jenë rënduar dhe të ekzistojnë pas dhënies së vendimit të dënimit penal, kjo për shkakun se vetë ligji penal, në tërësinë e tij, është ndërtuar dhe rregulluar duke e respektuar parimin e humanizmit dhe gjykatat e dënimit e kanë pasur parasysh atë në kohën e gjykimit dhe të dhënies së vendimit të dënimit penal. Po kështu, këto “*arsye të veçanta*” mund të shërbejnë për të justifikuar lirimin me kusht nëse janë të kënaqshme dhe të justifikuara në varësi të shkallës së riedukimit, asaj të përgatitjes për të qenë i integruar në shoqëri, nevojës përjashtimore të pranisë personale të të dënuarit së bashku me zotërimin prej tij të personalitetit dhe të aftësive vetjake për të përballuar rrethanën e veçantë personale e familjare etj.

Në këtë kuptim, nëse këto “*arsye të veçanta*”, verifikohen dhe vërtetohen gjatë gjykimit, atëherë ato mund të justifikojnë lirimin me kusht të të dënuarit, në respektim të parimit të parandalimit të përgjithshëm dhe/ose atij të humanizmit, e njëkohësisht pa e cenuar zbatimin e drejtë të parimit tjetër themeltar, atij të barazisë para ligjit, përkundrajt të dënuarve të tjerë të riedukuar që nuk gjenden apo përballen me ndonjë prej këtyre rrethanave, arsyeve të veçanta.

Nisur nga formulimi aktual i nenit 64 të Kodit Penal, ligjvënësi nuk ka treguar konkretisht se cilat janë “*arsyet e veçanta*”, me vërtetimin ose jo të të cilave, e në mungesë të kushteve të tjera ndaluese të shprehura po në atë dispozitë, të justifikohet librimi me kusht nëse njëkohësisht vërtetohet se është arritur qëllimi i riedukimit të të dënuarit.

Megjithatë detyra e gjykatës është të interpretojë ligjin dhe të kërkojë “arsyet e veçanta” që duhen verifikuar dhe që e justifikojnë lirimin me kusht të të dënuarit, pikërisht nisur nga parimet kushtetuese dhe ligjore, nga qëllimet dhe objektivat mbi të cilët ngrihet dhe vepron drejtësia penale dhe ligji penal. Këto arsye, rrethana, do të përbënin kushte që mund të bënin të pranueshme ose jo kërkesën e të dënuarit për lirim me kusht.

Prandaj, në përmbushje të detyrimit të gjykatës për të interpretuar drejt ligjin dhe për ta bërë të zbatueshme normën sipas vullnetit dhe qëllimit të ligjvënësit, si gjyqtarë në pakicë kemi mendimin se “arsyet e veçanta” duhet të kërkojnë dhe të verifikohen në rrethana të tilla, përfshirë edhe ato që trajton shumica e Kolegjeve, në pikat 33-36 e 41 të këtij vendimi unifikues, të cilat mund të grupohen në:

- nevojën për të garantuar interesin dhe sigurinë publike nga sjelljet dhe veprat penale, nëpërmjet parandalimit dhe ndëshkimit të tyre, në kohën e gjykimit të kërkesës për lirim me kusht;

- natyrën e veprës penale që ka kryer i dënuari, pasojat që ajo ka sjellë dhe qëndrimin që mban shoqëria ndaj këtyre sjelljeve kriminale, në kohën e gjykimit të kërkesës për lirim me kusht;

- gjendjen e sigurisë publike dhe të krimina-litetit në kohën e gjykimit të kërkesës për lirim me kusht, parashikimin e pritshmërisë së publikut ndaj lirimimit me kusht të të dënuarit, si edhe efektet pozitive apo negative që mund të sjellë në shoqëri lirimimi me kusht i tij përpara përfundimit të vuajtjes së dënimit, veçanërisht nisur nga natyra e veprës dhe pasojave që ka shkaktuar;

- kryerja ose jo më parë e veprave penale nga i dënuari;

- personaliteti në tërësi që shfaq i dënuari, krahas arritjes së qëllimit për riedukimin e tij, si edhe aftësitë e tij profesionale dhe dobishmëria e tyre për shoqërinë nëse ai lirohet me kusht;

- historia e jetës së të dënuarit, gjendja dhe rrethanat e tij personale e familjare etj.

Nëse nuk ekzistojnë kushtet ndaluese të shprehura që përmban neni 64 i Kodit Penal, si edhe nëse vërtetohet që është arritur qëllimi i riedukimit të të dënuarit, nëpërmjet verifikimit të këtyre rrethanave të tjera në tërësinë e tyre, rast pas rasti, gjykata mund të arrijë në përfundimin se kemi të bëjmë ose jo me “arsye të veçanta”, të cilat shërbejnë si mbështetje për të disponuar pranimin ose jo të kërkesës për lirim me kusht.

Në lidhje me zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi, si gjyqtarë në pakicë kemi mendimin se Kolegjet e Bashkuara duhet të kishin disponuar për prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim po në atë gjykatë me tjetër trupë gjykuese.

Kolegjet e Bashkuara, nga njëra anë, kanë ardhur në përfundimin unifikues, se “arsyet e veçanta” nuk janë gjë tjetër veçse fakte të cilat provojnë se me pjesën e dënimit të vuajtur është arritur qëllimi i dënimit penal për riedukimin e të dënuarit dhe riintegrimin e tij në shoqëri. Nga ana tjetër, në kundërshtim me vetë përfundimet e tyre unifikuese, shumica e Kolegjeve ka arsyetuar faktin dhe ka pranuar që rrethana të tilla, si gjendja shëndetësore, familjare etj., ndonëse nuk janë kusht thelbësor, gjithsesi janë rrethana që shkojnë në favor të kërkesës për lirim me kusht. Më tej, shumica e Kolegjeve ka vlerësuar rrethanat faktike të të dënuarit, kërkuar Aleksandër Prenga, nëse ato justifikojnë ose jo lirimin me kusht.

Së pari, si gjyqtarë në pakicë kemi qëndrimin se, shumica e Kolegjeve të Bashkuara, duke arsyetuar në këtë mënyrë, gjendet në kundërshtim me vetë qëndrimet e saj për interpretimin e ligjit procedural në përgjigje të pyetjes së parë unifikuese.

Së dyti, duke vlerësuar rrethanat e faktit, lidhur me arsyet e parashtruara nga kërkuarësi për gjendjen e tij shëndetësore e familjare në mbështetje të kërkesës së tij për lirim me kusht, shumica e Kolegjeve të Bashkuara ka arsyetuar e disponuar si gjykatë fakti dhe jo si gjykatë ligji.

Në këtë kontekst, shumica e Kolegjeve nuk mund të dispononte as për urdhërimin e të dënuarit për të mbajtur kontakte me shërbimin e provës dhe për të zbatuar kushtin që përmban neni 60/1 i Kodit Penal për ushtrimin e veprimtarisë profesionale. Ky aspekt i gjykimit duhet t'i nënshtrohej hetimit gjyqësor nga gjykata e faktit, pra nga gjykata e apelit në rigjykimin e çështjes.

Prandaj, Kolegjet e Bashkuara duhet të kishin vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim asaj gjykate, si gjykatë fakti dhe ligji, duke i përcaktuar udhëzimet e nevojshme për t'u konsideruar në rigjykimin e çështjes.

Së fundi, duke vendosur lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së apelit, shumica e Kolegjeve ka lejuar që, në kundërshti me përfundimet e saj rreth pyetjes së dytë të shtruar për unifikim, i dënuari të mbetet në periudhë prove përtej kohës së parashikuar për vuajtjen e plotë të dënimit. Kjo për shkakun se gjykata e apelit ka disponuar vënien në provë të të dënuarit për një periudhë prej 18 muajsh, disponim ky që nuk është ndryshuar nga Kolegjet e Bashkuara.

Për të gjitha motivet e parashtruara më sipër në këtë mendimi pakice, kemi qëndrimin se Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë duhet të dispononin prishjen e vendimit nr. 121, datë 18.9.2014, të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim po asaj gjykate, me tjetër trup gjykues.

Gjyqtarë: Artan Zeneli, Evelina Qirjako, Arjana Fullani, Ardian Dvorani

VENDIM
Nr. 3, datë 2.11.2015*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbërë nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Aleksandër Muskaj	anëtar
Andi Çeliku	anëtar
Guxim Zenelaj	anëtar
Medi Bici	anëtar
Evelina Qirjako	anëtare
Majlinda Andrea	anëtare
Shkëlzen Selimi	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Tom Ndreca	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Artan Broci	anëtar

në seancën gjyqësore të datës 2.11.2015, mori në shqyrtim çështjen penale me:

TË GJYKUAR: Gjergji Xhaho, përfaqësuar nga Av. Sonila Çekrezi

GJYKUAR PËR: Veprën penale të “Vjedhjes së bankave dhe arkave të kursimit” me pasoja të rënda dhe “Falsifikim i dokumenteve” më shumë se një herë.

BAZA LIGJORE: Neni 136/2 dhe 186/2 i Kodit Penal.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Fier, me vendi-min nr. 76 datë 23.2.2012, ka vendosur:

- Deklarimin fajtor të të pandehurit Gjergji Xhaho për kryerjen e veprës penale të “Vjedhje e bankave dhe arkave të kursimit” me pasoja të rënda dhe në bazë të nenit 136/2 të Kodit Penal dënimin e tij me 18 (tetëmbëdhjetë) vjet burgim.

- Deklarimin fajtor të të pandehurit Gjergji Xhaho për kryerjen e veprës penale të “Falsifikim i dokumenteve” më shumë se një herë dhe në bazë të nenit 186/2 të K.Penal dënimin e tij me 2 (dy) vjet burgim dhe me gjobë në masën 900.000 lekë.

- Në zbatim të nenit 55/1, 2 të K.Penal në bashkim të dënimeve, të caktohet si dënim i vetëm për të pandehurin Gjergji Xhaho, dënimi me 18 (tetëmbëdhjetë) vjet burgim dhe me gjobë në masën 900.000 lekë.

- Në aplikim të nenit 406 të K.Pr.Penale, i ulet dënimi me 1/3 dhe përfundimisht, i pandehuri do të dënohet me 12 vjet burgim dhe 6.000.000 lekë gjobë.

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 3/2015. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 134/2016 Qendra e Botimeve Zyrtare*, 21 korrik 2016. f. 10539.

- Vuajtja e dënimit me burgim do të fillojë nga data e ndalimit, data 28.12.2010, kurse gjoba do të paguhet brenda 2 vjetëve nga dita që vendimi të marrë formë të prerë.”.

Gjykata e Apelit Vlorë, me vendimin nr. 715, datë 20.12.2012, ka vendosur: Ndryshimin e vendimit nr. 76, datë 23.2.2012, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier, për sa i përket kualifikimit të veprës penale dhe masës së dënimit në këtë mënyrë.

- Të deklarohej fajtor i pandehuri Gjergji Xhaho për veprën penale të “Vjedhjes duke shpërdoruar detyrën” dhe sipas nenit 135 të K.Penal e dënon me 10 (dhjetë) vjet burgim, duke filluar dënimi nga data 28.12.2010.

- Urdhërohet zbritja e 1/3 e dënimit në bazë të nenit 406 të K.Pr.Penale.

- Prishjen e vendimit të mësipërm për të dhe pushimin e çështjes për sa i përket aplikimit të dënimit me gjobë.

Kundër këtij vendimi, në datën 21.1.2013, ka paraqitur rekurs Prokuroria e Apelit Vlorë, me anë të të cilit kërkon: *Prishjen e vendimit nr. 715, datë 20.12.2012 të Gjykatës së Apelit Vlorë dhe lënien në fuqi të vendimit nr. 76, datë 23.2.2012 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier.*

Duke paraqitur këto shkaqe:

- Arsyetimi i Gjykatës së Apelit është në kundërshtim me teorinë dhe praktikën e deritanishme gjyqësore. Ky arsyetim prek bazat dhe parimet e legjislacionit penal të përcaktuara posaçërisht në nenet 1/a dhe 1/c të Kodit Penal.

- Vjedhja duke shpërdoruar detyrën, është një vepër penale që merr në mbrojtje çdo lloj pasurie, por që objekt i saj nuk janë bankat, për sa kohë ka një dispozitë të posaçme që merr në mbrojtje këtë lloj pasurie.

- Ligjvënësi i ka kushtuar rëndësi të veçantë përcaktimit të figurave konkrete të veprave penale duke u nisur nga ana objektive, por edhe objektit të veprave penale.

- Edhe pse subjekti në rastin konkret është i posaçëm, pasi personi ka qenë punonjës në këtë bankë, kjo nuk e përjashton atë nga të qenit subjekt i veprës penale “Vjedhje e bankave dhe arkave të kursimit”, pasi kjo vepër penale ka subjekt të përgjithshëm, çka do të thotë që aty përfshihet edhe subjekti i posaçëm. Është pikërisht vendi ku realizohet vjedhja (banka) që e dallon këtë figurë krimi nga vjedhjet e tjera.

- E njëjta gjë mund të thuhet nëse subjekti i posaçëm (ai që ka në administrim pasurinë e bankës), duke përfituar nga detyra e tij të siguronte kopje të çelësave dhe bashkë me persona të tjerë të realizonte vjedhjen nga jashtë të kësaj banke që ai ka administrim apo në përkuqdesje të veçantë. Po kështu, roja i bankës (që mund të jetë edhe punonjës i një subjekti tjetër), por që ka në ruajtje këtë pasuri, do të përgjigjej në bazë të nenit 136 të K.Penal edhe pse si subjekt i posaçëm veprimet i ka kryer duke pasur në ruajtje pasurinë.

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, nisur nga fakti se ka interpretime jo të njëjta në lidhje me cilësimin e veprës penale në rastet e vjedhjes së bankave, në seancën gjyqësore të datës 29.4.2015, në bazë të nenit 17, shkronja “a”, të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, vendosi për njesimin e praktikës gjyqësore të kalojë në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, çështjen penale që i përket të gjykuarit Gjergji Xhaho.

Çështjet që shtrohen për diskutim, me qëllim unifikimin e praktikës gjyqësore, çmohen të jenë:

- 1. Personi, i cili vjedh pasurinë e bankave apo të arkave të kursimit, gjatë ose për shkak të kryerjes së detyrave për administrimin apo ruajtjen e kësaj pasurie, do të përgjigjet për veprën penale të “Vjedhjes së bankave apo arkave të kursimit”, parashikuar nga neni 136 i Kodit Penal apo “Vjedhjes duke shpërdoruar detyrën”, parashikuar nga neni 135 i Kodit Penal?

- 1.a. Personi punonjës i bankës që kryen një detyrë në administrimin apo ruajtjen e kësaj banke, i cili vjedh pasurinë e bankave apo të arkave të kursimit, duke përdorur dhunë, mbajtur armë a municion apo shkakton vdekjen e një personi, për cilën nga veprat do të përgjigjet?

- 1.b. Personi, i cili ushtron dhunë për vjedhjen e pasurisë bankare apo të arkave të kursimit, apo nën kërcënimin dhe përdorimin e armëve, apo duke sjellë si pasojë të rëndë vdekjen e personave të tjerë, kryer në bashkë-punim me personin gjatë ose për shkak të kryerjes së detyrave

në administrimin apo ruajtjen e pasurisë së bankave, për cilat vepra do të përgjigjet, sipas nenit 135 dhe 25, apo nenit 136/2, apo nenit 139 dhe 25, apo nenit 140 dhe 25, apo nenit 141 dhe 25 të Kodit Penal?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË

Pasi dëgjuan relatimin e gjyqtarit Artan Zeneli dhe atë të gjyqtarës Majlinda Andrea; prokurorin Arqilea Koça, që kërkoi ndryshimin e vendimit të Gjykatës së Apelit, për sa i përket cilësimit ligjor të veprës penale dhe masës së dënimit në lidhje me veprën penale të vjedhjes e për pasojë dhe masën e dënimit përfundimtar me burgim, duke lënë në fuqi për këtë pjesë vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier, lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit për dënimin me gjobë; dëgjuan mbrojtësen e të gjykuarit, av. Sonila Çekrezi, e cila kërkoi lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit Vlorë; si dhe pasi shqyrtuan në tërësi çështjen,

VËREJNË:

I. Rrethanat e faktit

1. Nga shqyrtimi i akteve të ndodhura, në dosjen gjyqësore rezulton se i gjykuari Gjergji Xhaho nga data 8.5.2005 deri në datën 17.11.2010 ka qenë në punë pranë “Alfa Bank”, dega Fier, fillimisht me detyrën e oficerit të kredisë, më pas me detyrën e drejtorit të kësaj banke dhe nga data 2.8.2010 me detyrën e oficerit të kredisë, po pranë kësaj banke, ku dhe është pushuar nga puna.

1. Nga ana e drejtorit të “Alpha Bank Albania”, Tiranë, z. Andreas Galatoulas, është bërë kallëzim për ndjekje penale ndaj të gjykuarit Gjergji Xhaho pasi, ky shtetas duke kryer tërheqje, derdhje apo transfertë bankare në mënyrë të paautorizuar dhe me qëllim përfitimi personal i ka sjellë bankës një dëm ekonomik në shumën 1.300.000 (një milion e treqind mijë) euro.

2. Ky kallëzim ka marrë shtytje për shkak të shqetësimeve të vazhdueshme të klientëve të “Alpha Bank”, dega Fier, të cilët ose i kanë gjetur të prekura në mënyrë të paautorizuar llogaritë e tyre bankare ose nuk kanë gjetur në këto llogari asnjë vlerë monetare të depozituar.

3. Kështu, në muajin qershor të vitit 2010 në sportelin ku punonte deklaruesja Mariola Zariu në shërbim klientit të “Alpha Bank”, dega Fier, është paraqitur motra e shtetases Vasilika Kandari, e cila kishte llogari dyshe me të motrën. I ka kërkuar që të mbyllte depozitën me afat, por ka konstatuar një gjendje minimale në llogari 50 euro, të cilat ishin shumë herë më pak se çfarë ajo pretendonte. Kjo shtetase e nervozuar ka filluar të flasë me zë të lartë derisa aty është afruar i gjykuari Gjergji Xhaho, i cili ishte supervizori i bankës dhe ka biseduar me zë të ulët me të; bisedë, e cila nuk është dëgjuar nga deklaruesja Marjola Zariu. I gjykuari Gjergji Xhaho më pas e ka ulur në sportelin e tij motrën e shtetases Vasilika Kandari, kurse deklaruesja Marjola Zariu vuri në dijeni për këtë ngjarje drejtorin Klodian Mahilaj.

4. Në mesin e muajit korrik të vitit 2010, në sportelin ku punonte deklaruesja Marjola Zariu, është ulur shtetasi Janaq Samara, emigrant prej vitesh në Kanada, i cili kishte një llogari dyshe në bankë me shtetasin Ferdinand Ferko dhe i ka kërkuar deklarueses t’i bënte një përmbledhje të llogarisë së vet.

5. Deklaruesja pasi ka kryer verifikimet në sistem ka konstatuar se ky klient kishte një gjendje minimale në llogari 50 euro. Ky fakt është kundërshtuar nga deklaruesi Janaq Samara, i cili ka pretenduar se kishte gjendje në llogari pranë “Alpha Bank” 63.000 euro dhe 500.000 lekë dhe për këtë dispononte një printim të para dy muajve nga i pandehuri Gjergji Xhaho. Nga verifikimet e bëra nga deklaruesja Marjola Zariu, në përmbledhjen e transaksioneve të kryera në emër të Janaq Samarës rezultonte se ishin kryer në emër të tij 5 deri në 6 transaksione në emra që vetë Janaqi nuk i njohte dhe të bëra në data të ndryshme. Pasi ka biseduar me drejtorin Klodian Mahilaj, mbi bazën e kërkesës së klientit Janaq Samara, deklaruesja Mariola Zariu i ka vënë në dispozicion të gjitha mandatet e transaksioneve të kryera dhe pasi u njoh me to ky shtetas ka

deklaruar se në asnjë nga këto mandate firma nuk ishte e tij gjë që sipas dekla-rueses ishte e vërtetë pasi dallohej me sy të lirë që nuk ishte firma e tij, por dhe se për periudhën që ishin kryer veprimet bankare deklaruesi Janaq Samara ishte në Kanada dhe jo në Shqipëri.

6. Të njëjtat veprime, i gjykuari Gjergji Xhaho ka kryer edhe ndaj deklaruesit Arben Fejzo, i cili ka pasur llogari dyshe pranë Alpha Bank me shtetasin Vladimir Faria, ku pa i marrë asnjë miratim i ka tërhequr atij nga llogaria një sasi të hollash, të cilat më pas në kushtet e këmbënguljes së këtij deklaruesi për t'ia kthyer, në kushtet kur ai ishte nën kontrollin e auditit ia ka kthyer nëpërmjet një mikut të tij në Greqi. Dy ditë para se i gjykuari Gjergji Xhaho të kthehej nga leja, në degën Fier ka ardhur dhe drejtori i të gjithë rrjetit të “Alpha Bank”, Genci Zyrbo, i cili është takuar me vetë drejtorin e degës Klodian Mahilaj. Ditën kur i gjykuari Gjergji Xhaho është kthyer në punë nga leja, ka ardhur dhe auditi i “Alpha Bank”, të cilët kanë filluar të kontrollojnë dokumentet dhe më pas, ka ardhur dhe përfaqësuesi i auditit nga Greqia, ku është dhe banka mëmë, nga ku rezultoi jo vetëm vjedhja e bankës në këto raste, por dhe në mjaft raste të tjera të evidentuara në raportin special të auditit.

7. Në raportin e auditit është përcaktuar se i gjykuari ka përvetësuar shumën prej 1.684.443.06 eurosh.

Konkretisht, në periudhën 31.3.2008–28.6.2010, i gjykuari Gjergji Xhaho ka kryer 61 mbyllje të parakohshme të depozitave me afat të klientëve që përgjithësisht jetonin jashtë shtetit, ka përvetësuar shumën e mësipërme nga 50 llogari klientësh, depozita me afat e të cilëve ishin prishur para kohe për t'i përfituar ai vetë në mënyrë të paligjshme. Për të kryer vjedhjen e mësipërme i gjykuari gjatë periudhës 4.7.2008–4.7.2010 ka kryer 106 transferta të brendshme në vlerën 1.279.812.71 euro, nga kompjuteri i tij duke debituar llogarinë e mësipërme, ndërsa falsifikonte firmat e klientëve në mandate.

8. Gjatë periudhës 13.9.2007–13.1.2010, nëpër-mjet arkëtareve, të cilat kanë deklaruar se kanë vepruar me mirëbesim, ka kryer 44 transaksione tërheqjesh në vlerën 404.630.35 euro nga llogaritë e mësipërme, pa prezencën e klientëve në degë.

9. Nga akti i ekspertimit teknik - vlerësues ekonomik datë 27.7.2011, konfirmon se: i gjykuari Gjergji Xhaho për periudhën 2007–2010 në degën e “Alpha Bank”, Fier, ka falsifikuar nënshkrime të titullarëve të llogarive dhe ka kryer 61 mbyllje të parakohshme të 7 depozitave me afat nga kompjuteri i tij, me vlerë ekuivalente në euro 1.512.230 pa dijeninë dhe prezencën e klientëve ka falsifikuar nënshkrimet e titullarëve të llogarive dhe ka kryer 106 transaksione, transferta të brendshme me vlerë 1.279.812 euro, për disa transaksione që tejkalojnë të drejtën për të dhënë autorizim elektronik për kryerjen e transaksionit ka përdorur të drejtën e tij si drejtor dege, nga i pandehuri Gjergji Xhaho për shumën 1.279.812 euro, janë kryer transferta me mandat urdhërpagese të brendshme, nga llogaritë rrjedhëse të disa klientëve të tjerë brenda degës së “Alpha Bank”. Nënshkrimet në këto mandate janë të falsifikuara nga arkëtarët, i pandehuri Gjergji Xhaho ka mundur të përvetësojë shumën prej 404.630 eurosh, të cilat janë tërhequr CASH prej arkëtarëve, direkt nga llogaritë e klientëve.

10. Në total, llogaritë rrjedhëse të klientëve janë debituar për shumën 1.684.443 euro me mandate të falsifikuara, pa dijeninë dhe prezencën e klientëve në bankë.

11. Në analizë të akteve të mësipërme shkresore dhe shkencore, gjykata e shkallës së parë, në përfundim të shqyrtimit gjyqësor, ka konkluduar se i pandehuri ka kryer veprën penale të “Vjedhjes së bankave dhe arkave të kursimit” me pasoja të rënda dhe “Falsifikim të dokumenteve”, parashikuar nga nenet 136/2 dhe 186/ 2 të Kodit penal.

12. Ndërsa Gjykata e Apelit ka arritur në konkluzionin se i gjykuari ka kryer veprën penale të “Vjedhjes duke shpërdoruar detyrën”, parashikuar nga neni 125 i Kodit Penal.

II. Procedura gjyqësore

13. **Gjykata e Rrethit Gjyqësor Fier**, me vendimin nr. 76, datë 23.2.2012, ka vendosur:

- Deklarimin fajtor të të pandehurit Gjergji Xhaho për kryerjen e veprës penale të “Vjedhje e bankave dhe arkave të kursimit” me pasoja të rënda dhe në bazë të nenit 136/2 të Kodit Penal dënimin e tij me 18 (tetëmbëdhjetë) vjet burgim;

- Deklarimin fajtor të të pandehurit Gjergji Xhaho për kryerjen e veprës penale të “Falsifikim i dokumenteve” me shumë se një herë dhe në bazë të nenit 186/2 të K.Penal dënimin e tij me 2 (dy) vjet burgim dhe me gjobë në masën 900.000 lekë;

- Në zbatim të nenit 55/1, 2, të K.Penal në bashkim të dënimeve, të caktohet si dënim i vetëm për të pandehurin Gjergji Xhaho, dënimi me 18 (tetëmbëdhjete) vjet burgim dhe me gjobë në masën 900.000 lekë;

- Në aplikim të nenit 406 të K.Pr.Penale, i ulet dënimi me 1/3 dhe përfundimisht, i pandehuri do të dënohet me 12 vjet burgim dhe 6.000.000 lekë gjobë;

- Vuajtja e dënimit me burgim do të fillojë nga data e ndalimit data 28.12.2010, kurse gjoba do të paguhet brenda 2 vjetëve nga dita që vendimi të marrë formë të prerë”.

14. Gjykata e Apelit Vlorë, me vendimin nr. 715, datë 20.12.2012, ka vendosur: ndryshimin e vendimit nr. 76, datë 23.2.2012, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier, për sa i përket kualifikimit të veprës penale dhe masës së dënimit në këtë mënyrë:

- Të deklarohet fajtor i pandehuri Gjergji Xhaho për veprën penale të “Vjedhjes duke shpërdoruar detyrën” dhe sipas nenit 135 të K.Penal e dënon me 10 (dhjetë) vjet burgim, duke filluar dënimi nga data 28.12.2010;

- Urdhërohet zbritja e 1/3 e dënimit në bazë të nenit 406 të K.Pr.Penale;

- Prishjen e vendimit të mësipërm për të dhe pushimin e çështjes për sa i përket aplikimit të dënimit me gjobë.

15. Kundër këtij vendimi, në datën 21.1.2013, ka paraqitur rekurs Prokuroria e Apelit Vlorë, me anë të të cilit kërkon: *Prishjen e vendimit nr. 715, datë 20.12.2012, të Gjykatës së Apelit Vlorë dhe lënien në fuqi të vendimit nr. 76, datë 23.2.2012, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier, me shkaqe si në pjesën hyrëse të vendimit.*

Me arsyetimi se:

Gjykata e Apelit e shqyrton çështjen në shkallë të dytë mbi ankim të të pandehurit, i cili ka pretenduar për cilësim juridik ligjor të gabuar, që akuza dhe gjykata e shkallës së parë, iu ka bërë veprimeve të kundërligjshëm kryera prej tij.

Në ankim është parashtruar se, i pandehuri, i cili ka pasur detyrë funksionale, specifike që të administrojë pasurinë e bankës, duke shpërdoruar këtë detyrë, ai jo vetëm që nuk e ka miradministruar, por ka kaluar kufijtë e ligjit për të kryer në mënyrë korrekte detyrën duke vjedhur këtë pasuri në favor të tij. Nga analiza e provave të mësipërme, gjykata e Apelit çmon se ndryshe nga vendimi i gjykatës së shkallës së parë, i pandehuri Gjergji Xhaho ka konsumuar të gjitha elementet e figurave të veprave penale të “të vjedhjes me shpërdorim detyrë”, parashikuar nga neni 135 i Kodit Penal. Nga ana objektive kjo vepër realizohet nëpërmjet vjedhjes së pasurisë së personave juri-dikë apo fizikë apo shtetit, vjedhje që realizohet, duke shpërdoruar detyrën nga personat që janë ngarkuar për ta ruajtur këtë pasuri. Pra, subjekt të këtij krimi janë ata persona që e kanë për detyrë të ruajnë dhe të miradministrojnë pasurinë qoftë të personit fizik apo juridik privat apo shtetëror pavarësisht nga posti që ata mbajnë në këtë miradministrim apo ruajtje të pasurisë, element ky specifik dhe i nevojshëm në realizimin e veprës penale të vjedhjes për shkak detyrë.

Në rastin objekt gjykimi, në rrethanat kur është provuar se këtë pasuri të bankës (ana objektive) e ka vjedhur një subjekt i posaçëm (subjekti i veprës penale), Gjykata e Apelit çmon se ndodhemi para kërkesave të nenit 135 të Kodit Penal.

Sa më sipër, Gjykata e Apelit do t'i japë faktit një cilësim juridik ndryshe nga gjykata e shkallës së parë, duke u deklaruar fajtor i pandehuri Gjergji Xhaho për veprën penale të “Vjedhjes me shpërdorim detyrë”, parashikuar nga neni 135 i Kodit Penal. Në rrethanat e parashtruara më sipër, Gjykata e Apelit do të vendosë ndryshimin e vendimit të gjykatës së shkallës së parë Fier për sa i përket kualifikimit ligjor të veprës dhe dënimit të tij për veprën penale të “Vjedhjes për shkak detyrë”, parashikuar nga neni 135 të Kodit Penal.

Lidhur me dënimin me 900.000 lekë gjobë, për kryerjen e veprës penale të “Falsifikimit të dokume-nteve”, më shumë se një herë, në bazë të nenit 186/2 të K.Penal, vendimi i gjykatës së shkallës së parë, do të priset dhe çështja do të pushohet në bazë të vendimit të Gjykatës Kushtetuese, pasi jemi në rastet ku dispozita është konsideruar si antikushtetuese, ku përveç dënimit me burgim si dënim kryesor ka të parashikuar dhe dënimin me gjobë.

Në caktimin e masës së dënimit, Gjykata e Apelit do të marrë parasysh rrezikshmërinë e madhe shoqërore të veprës penale, “Vjedhjes duke shpërdoruar detyrën” shkallën e fajësisë, duke marrë

parasysh mekanizmin e ngjarjes, mjetet dhe mënyrat e sofistikuara që i pandehuri ka përdorur për kryerjen e veprës penale. Gjykata konkludon se pavarësisht qëndrimit që i pandehuri ka mbajtur ndaj faktit penal që në momentet e para, bazuar në rrethanat e faktit dhe rrethanat e tjera, që në kryerjen e kësaj veprimtarie të kundërligjshme ka ndikuar vesi i ulët dhe denigrues i bixhozit dhe përfshirja në lojërat e fatit, duke i shkaktuar pasoja shumë të rënda financiare për buxhetin e “Alpha Bank”, i pandehuri do të deklarohet fajtor dhe do të dënohet për veprën penale të “Vjedhjes me anë të shpërdorimit të detyrës”, me maksimalen që parashikon kjo dispozitë me 10 vjet burgim.

III. E drejta e zbatueshme

16. Nisur nga parashtrimi i mësipërm i rrethanave të faktit dhe i qëndrimeve të palëve në gjykim, për t'i dhënë përgjigje çështjeve të parashtruara, për sa i takon njësimin të praktikës gjyqësore, në funksion të zgjidhjes së çështjes objekt gjykimi dhe në përgjigje të pretendimeve të parashtruara në rekurs, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se duhet të mbahen parasysh, para së gjithash, dispozitat vijuese të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë dhe ligjit me nr. 9662, datë 18.12.2006, “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”.

17. Neni 29 i Kushtetutës:

1. Askush nuk mund të akuzohet ose të deklarohet fajtor për një veprë penale, e cila nuk konsiderohej e tillë me ligj në kohën e kryerjes së saj, me përjashtim të veprave, të cilat në kohën e kryerjes së tyre, përbënin krime lufte ose krime kundër njerëzimit sipas së drejtës ndërkombëtare.

18. Ligji nr. 9662, datë 18.12.2006, “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”:

Neni 1: Objekti

Objekt i këtij ligji është vendosja e kushteve dhe e rregullave për krijimin, licencimin, organizimin, drejtimin, kujdestarinë dhe likuidimin e bankave, ushtrimin e veprimtarisë bankare dhe financiare, si dhe mbikëqyrjen e kësaj veprimtarie në Republikën e Shqipërisë.

Neni 2: Fusha e zbatimit

Banka e Shqipërisë është autoriteti përgjegjës për zbatimin e këtij ligji, në përputhje me ligjin “Për Bankën e Shqipërisë”.

Subjekte të këtij ligji janë personat që ushtrojnë veprimtari bankare dhe financiare, sipas përcaktimeve në nenin 4 dhe 54 të këtij ligji, me përjashtim të Bankës së Shqipërisë dhe të subjekteve të tjera, veprimtaria e të cilave rregullohet me ligj të veçantë.

Banka e Shqipërisë ka të drejtë të vendosë me akte nënligjore që subjektet e përmendura në nenin 126, që ushtrojnë veprimtari të përshkruara në nenin 54 të këtij ligji, për shkak të natyrës, vëllimit të veprimtarisë apo të origjinës së burimeve financiare të tyre, të përjashtohen nga zbatimi i dispozitave të këtij ligji.

Neni 3: Sistemi bankar

Sistemi bankar në Republikën e Shqipërisë përbëhet nga Banka e Shqipërisë, statusi i së cilës përcaktohet me ligjin “Për Bankën e Shqipërisë”, si dhe nga bankat dhe degët e bankave të huaja, statusi i të cilave përcaktohet nëpërmjet këtij ligji.

Neni 4: Përkufizime

Në zbatim të këtij ligji, termat e mëposhtëm kanë këto kuptime:

“Bankë” është personi juridik me seli në territorin e Republikës së Shqipërisë, që ushtron veprimtari bankare dhe veprimtari të tjera, sipas përcaktimeve të këtij ligji.

“Veprimtari bankare” është pranimi i depozi-tave monetare ose i fondeve të tjera të ripagueshme nga publiku dhe përdorimi i tyre për dhënie kredie e vendosje në emër dhe për llogari të vet.

“Veprimtari financiare” është çdo lloj veprimtarie që përcaktohet në nenin 54, pika 2, të këtij ligji.

“Licencë” është akti administrativ i lëshuar nga Banka e Shqipërisë, me anën e të cilit i jepet e drejta një personi juridik për të kryer veprimtari bankare dhe financiare, sipas përcaktimeve të bëra në këtë ligj.

“Filial” është një shoqëri, e cila zotërohet në më shumë se gjysmën e kapitalit nga një shoqëri tjetër. Të gjitha filialet e filialit janë filiale të personit juridik që ushtron kontroll mbi këtë filial.

“Shoqëri të bashkëkontrolluara” janë dy ose më shumë filiale të një personi juridik, i cili ushtron kontroll të drejtpërdrejtë mbi to.

“Degë e bankës” është njësi organizative në varësinë e bankës, e cila ushtron në mënyrë të drejtpërdrejtë të gjitha apo disa nga veprimtaritë që ushtron banka, në emër dhe për llogari të kësaj të fundit.

“Degë e bankës së huaj” është dega e një banke të licencuar për të kryer veprimtari bankare nga autoriteti përgjegjës i një vendi tjetër, të ndryshëm nga Republika e Shqipërisë. Kjo degë licencohet nga Banka e Shqipërisë dhe regjistrohet në regjis-trin e shoqërive tregtare.

“Agjenci bankare” është njësi organizative e bankës, nën varësinë e degës së bankës, e cila ushtron drejtpërsëdrejti një ose disa veprimtari bankare dhe financiare në emër dhe për llogari të bankës.

“Subjekt financiar jobankë” është personi juridik që licencohet nga Banka e Shqipërisë, për të ushtruar një ose disa nga veprimtaritë financiare të përcaktuara në nenin 54, pika 2, të këtij ligji. Subjekti financiar jobankë ndalohet të grumbullojë depozita monetare dhe fonde të tjera të ripagueshme nga publiku.

Neni 5: E drejta për të ushtruar veprimtari bankare

Veprimtaria bankare në Republikën e Shqipërisë ushtrohet nga:

banka me seli në territorin e Republikës së Shqipërisë dhe e licencuar nga Banka e Shqipërisë;
dega e bankës së huaj e licencuar nga Banka e Shqipërisë.

Neni 11: Shtrirja e rrjetit bankar

Banka ka të drejtë të hapë degë, agjenci bankare, brenda apo jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, si dhe të ofrojë shërbime ndërkufitare dhe të hapë zyra përfaqësimi jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Banka e Shqipërisë përcakton kushtet dhe kriteret e hapjes së një dege, agjencie bankare, zyre përfaqësimi ose ofrimit të shërbimeve bankare dhe/ose financiare ndër-kufitare jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë.

Banka e huaj ka të drejtë të hapë një ose disa degë apo agjenci bankare brenda territorit të Republikës së Shqipërisë, për të cilat Banka e Shqipërisë lëshon një licencë të vetme. Këto degë, për qëllime të mbikëqyrjes, konsiderohen si një e vetme.

19. Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë, nenet 134–141 të tij:

Neni 134: Vjedhja

Vjedhja e pasurisë dënohet me gjobë ose me burgim gjer në tre vjet.

Po kjo vepër, kur kryhet në bashkëpunim ose më shumë se një herë, dënohet me burgim nga gjashtë muaj gjer në pesë vjet.

E njëjta vepër, kur ka sjellë pasoja të rënda, dënohet me burgim nga katër deri në dhjetë vjet.

Neni 135: Vjedhja e kryer duke shpërdoruar detyrën

Vjedhja e pasurisë e kryer nga personi që ka për detyrë ta ruajë dhe ta administrojë atë apo duke shpërdoruar detyrën, dënohet me burgim gjer në dhjetë vjet.

Neni 136: Vjedhja e bankave dhe e arkave të kursimit

Vjedhja e bankave dhe e arkave të kursimit dënohet me burgim nga pesë gjer në pesëmbë-dhjetë vjet.

Po kjo vepër, kur kryhet në bashkëpunim, më shumë se një herë ose ka sjellë pasoja të rënda, dënohet me burgim nga dhjetë gjer në njëzet vjet.

Neni 139: Vjedhja me dhunë

Vjedhja e pasurisë e shoqëruar me përdorim dhune dënohet me burgim nga pesë gjer në pesëmbëdhjetë vjet.

Neni 140: Vjedhja me armë

Vjedhja e pasurisë, e shoqëruar me mbajtjen e armëve dhe municioneve luftarake ose me përdorimin e tyre, dënohet me burgim nga dhjetë gjer në njëzet vjet.

Neni 141: Vjedhja me pasojë vdekjen

Vjedhja e pasurisë, kur është shoqëruar me dhunime që kanë sjellë vdekjen e personit, dënohet me burgim nga pesëmbëdhjetë gjer në njëzet e pesë vjet ose me burgim të përjetshëm.

IV. Arsyetimi i Kolegeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

III–1. Në lidhje me pyetjen e parë të shtruar për unifikim,

Personi, i cili vjedh pasurinë e bankave apo të arkave të kursimit, gjatë ose për shkak të kryerjes së detyrave për administrimin apo ruajtjen e kësaj pasurie, do të përgjigjet për veprën penale të “Vjedhjes së bankave dhe e arkave të kursimit”, parashikuar nga neni 136 i Kodit Penal apo “Vjedhjes e kryer duke shpërdoruar detyrën”, parashikuar nga neni 135 i Kodit Penal?

20. Rendi juridik mbron shoqërinë duke siguruar marrëdhëniet, vlerat dhe interesat themelore juridike të shoqërisë, përmes mbrojtjes penale. Kryerja e një veprë penale shkakton një cenim apo vendos në rrezik një marrëdhënie juridike të mbrojtur shprehimisht nga rendi juridik. E drejta penale, si pjesë e rendit juridik, reagon ndaj kryerjes së kësaj veprë nëpërmjet parashikimit të sanksionit penal që zbatohet, duke vepruar në vlerat dhe marrëdhëniet më themelore të autorit, që janë liria personale dhe pasuria. Sanksioni penal që do të zbatohet duhet të jetë në përpjesëtim të drejtë me shkeljen e kryer. Në legjislacionin shqiptar sjelljet e njeriut (veprimet a mosveprimet) që konsiderohen si vepra penale, si dhe dënimet përkatëse për to, janë të parashikuara në mënyrë të shprehur në Kodin Penal, i cili përbën bazën e garantimit dhe respektimit të parimit themelor të ligshmërisë në të drejtën penale të garantuar në Kushtetutë dhe të parashikuar me ligj.

21. Me qëllim zgjidhjen e çështjes së shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara çmojnë të ndalen në konceptin e “konkurrimit të veprave penale” kur një person shkel më shumë se një herë ligjin penal, dhe në konceptin e ndryshëm të “konkurrimit të normave penale”. Në këtë rastin e fundit, në pamje të parë (*prima facie*), një veprim a mosveprim që përbën vepër penale, duket sikur klasifikohet dhe përfshihet nën fushën e zbatimit të më shumë se një norme penale inkriminuese (norma që parashikon vepër penale), por që në fakt, vetëm një është norma penale që do të gjejë zbatim, për këtë arsye konkurrimi quhet vetëm në dukje, pra, në aparençë dhe është i ndryshëm nga konkurrimi real. Kjo për shkakun se në thelb, është i “njëjti fakt”, është e njëjta shkelje dhe cenohet vetëm njëherë e njëjta marrëdhënie juridike. Për të sqaruar nëse ka konflikt, në dukje, normash penale apo konkurrim real veprash penale, rëndësi ka të përcaktohet se cilat janë kriteret dhe parimet që shërbejnë për cilësimin e saktë ligjor të normës penale të zbatueshme në rastin konkret dhe mënyrën si veprojnë këto kriteret.

22. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, krahas konkurrimit efektiv (real) të veprave penale të kryera kur një normë penale shkelet më shumë se një herë (bashkim veprash), ekziston edhe konkurrimi në dukje i disa normave penale inkriminuese që duket sikur zbatohen për të njëjtën sjellje/fakt që përbën vepër penale (konflikt normash). Konkurrimi në dukje i dispozitave penale, i njohur ndryshe edhe si “konkurrimi i ligjeve penale”, është një koncept i ndryshëm nga konkurrimi i veprave penale, sepse edhe pasojat që vijnë janë të ndryshme. Kështu, në rastin e konkurrimit aparent të normave penale, për shkak se kemi të bëjmë me një shkelje të vetme, zbatohet vetëm një normë penale. Domethënë e njëjta sjellje kriminale si fakt kriminal, në të njëjtën kohë, duket sikur parashikohet nga më shumë se një dispozitë penale dhe nuk ka vend për bashkim veprash. Konkurrimi apo konflikti i normave penale është vetëm në dukje si aparent, pasi çdo figurë konkrete e veprës penale, duhet të përcaktohet vetëm nga një normë penale e vetme që e parashikon atë vepër të caktuar. Kjo për faktin se nuk është e mundur që një vepër penale, në kuptimin e një figure të sjelljes kriminale konkrete, të parashikohet njëkohësisht nga dy norma të ndryshme. Ndërsa, në rast të konkurrimit efektiv të veprave penale, kemi bashkim veprash penale dhe rëndim të masës së dënimit, pasi kemi të bëjmë më shumë se një shkelje të normës që përbën vepër penale.

23. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se konflikti i normave i përket fushës së zbatimit dhe cilësimit të ligjit dhe është i lidhur me zbatimin dhe interpretimin e përpiktë të ligjit penal material. Përcaktimi i saktë i normës që parashikon veprën penale, ka një rëndësi themelore, sepse është një parakusht për respektimin e parimit të ligshmërisë, që një person të merret në përgjegjësi penale, e më pas ndaj tij të zbatohet sanksioni penal, sipas figurës së veprës penale saktësisht të kryer prej tij. Në konkurrimin e normave penale, kemi të bëjmë me hapësirën dhe kufirin e zbatimit të normës penale (ligjit penal), pasi përcaktohet kategoria e atyre ngjarjeve tipike penale që klasifikohen sipas “një” norme penale që parashikon një vepër të caktuar, në raport me ato ngjarje tipike që kufizohen, për shkak të cilësimit të ndryshëm, sipas një norme tjetër penale. Prandaj, në konkurrimin e normave penale, e njëjta marrëdhënie juridike e mbrojtur, pra, e njëjta “lëndë” duket sikur rregullohet, në pamje të parë, nga

një pluralitet normash, duke lindur problemi i përcaktimit të saktë të normës juridike që është e zbatueshme në rastin konkret dhe që rezulton të jetë shkelur realisht. Kjo për shkak se është e ndaluar ndëshkimi i të njëjtit fakt që përbën veprën penale, më shumë se një herë. Me gjithë pluralitetin e normave që duken sikur janë të zbatueshme, në fakt, vepra penale është e njëjtë, sepse e vetme është shkelja e normës penale dhe një është norma e zbatueshme, por në këtë rast duhet të evidentohet norma e zbatueshme. Ndërsa, në rastin e “konkurrit të veprave penale” kemi të bëjmë me më shumë se një marrëdhënie juridike të mbrojtur penalisht, dhe që në rast shkeljeje, shtrohet problemi për të vërtetuar nëse janë cenuar të gjitha këto marrëdhënie juridike, qoftë për shkak të ‘një’ veprimi apo mosveprimi të vetëm kriminal (konkurrim formal) apo qoftë për shkak të një “pluraliteti” veprimesh apo mosveprimesh (konkurrim material). Pra, në këtë rast, ngrihet çështja nëse subjekti aktiv i veprës penale, domethënë autori i saj, do të ndëshkohet për të gjitha cenimet që ai i ka shkaktuar marrëdhënieve juridike të mbrojtura nga ligji penal apo jo. Në konkurrimin e veprave penale, cenimi i më shumë se një marrëdhënie juridike të mbrojtur penalisht, sjell praninë e më shumë se një veprë penale dhe nga pikëpamja e trajtimit ndëshkimor do të gjejë zbatim instituti i bashkimit të veprave penale në bazë të parimeve të kumulacionit juridik dhe atij material. Kësisoj, në krahasim me dukurinë e konkurrit aparent të normave penale, dallimi me konkurrimin material të veprave penale, është i qartë, pasi prania e shumë sjelljeve (veprime a mosveprime) përbën në vetvete gjithsecila një veprën penale, domethënë secila më vete një shkelje të ndryshme të normës penale. Ndërsa në krahasim me konkurrimin formal të veprave penale (më shumë se një shkelje të së njëjtës normë), për dallimin duhet të përcaktohet nëse kemi të bëjmë me konflikt normash (një shkelje e vetme e së njëjtës normë dhe individu-alizimin e saj) apo shkelje të ndryshme të së njëjtës normë penale (veprën penale e vazhduar).

24. Për sa më sipër, me konkurrim “në dukje” të normave penale do të kuptohet dukuria në bazë të së cilës, një fakt që përbën veprën penale, në kuptimin e tij si një episod historik, pra, një ngjarje historike, duket sikur klasifikohet “njëkohësisht”, si shkelje nën suazën e zbatimit të më shumë se një dispozite ligjore penale. Porse më konkretisht, mbi bazën e një analizë logjike dhe juridike, vetëm një normë penale do të zbatohet në rastin konkret, sepse në të kundërt, do të cenohej parimi themelor i ndalimit të gjykimit dy herë për të njëjtën veprën penale (*Ne bis in idem*). Parimi i ndalimit të gjykimit dy herë për të njëjtën veprën penale përbën bazën themelore logjike dhe juridike të zbatimit të ligjit, në rastin kur kemi të bëjmë me praninë e një pluraliteti normash inkriminuese, të cilat në pamje të parë (*prima facie*) duken të gjitha si të zbatueshme, por që vetëm njëra prej tyre gjen zbatim.

25. Në bazë të parimit të përgjithshëm të ndalimit të gjykimit dy herë për të njëjtën veprën penale, askush nuk mund të gjykohej më shumë se një herë për të njëjtën shkelje ligjore. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ky parim zbatohet jo vetëm në procedurën penale, por edhe në të drejtën penale materiale. Në bazë të këtij parimi, është i ndaluar procedimi dy herë i një personi për një fakt që përbën veprën penale, për të cilin është dhënë një vendim gjyqësor i formës së prerë që është bërë i pakundërshtueshëm. Gjithashtu, sipas këtij parimi, ndalohet për të njëjtin person edhe atribrimi i më shumë se një shkeljeje ligjore lidhur me të njëjtin fakt. Domethënë është i ndaluar për të njëjtin fakt atribrimi i më shumë se një shkeljeje të normës penale, kur shkelja e normës është e mjaftueshme, në raport me marrëdhënien juridike të cenuar dhe përmban elementet e veprës penale për caktimin e një dënimi penal në një masë proporcionale. Në nenin 47 të Kodit Penal parashikohet se: “Gjykata cakton dënimin duke respektuar dispozitat e përgjithshme të këtij Kodi dhe kushtet e dënimeve të parashikuara në ligj për veprën penale. Në caktimin e dënimit ndaj personit ajo merr parasysh rrezhikshmërinë e veprës penale, të autorit të saj, shkallën e fajit, si dhe rrethanat lehtësuese e rënduese”. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se kjo dispozitë e marrë në tërësinë e saj, i referohet parimit të individualizimit të dënimit dhe mënyrës se si ky parim duhet respektuar nga gjykata. Parimi i individualizimit, në thelb, përmban parimin e proporcionalitetit mes veprës penale të konsumuar dhe dënimit që caktohet ndaj autorit të saj. Në bazë të jurisprudence kushtetuese, “Gjykata [Kushte-tuese], duke pasur parasysh dhe doktrinën e konsoliduar evropiane në këtë

fushë, konstaton se, që të jetë i pranueshëm dënimi penal në aspektin kushtetues, në përputhje me nenin 17/1 të Kushtetutës, duhet të jetë i drejtë dhe në përpjesëtim me veprën.” (Vendimi nr. 19, datë 1.6.2011 i Gjykatës Kushtetuese.)

26. Zbatimi i parimit të ndalimit të gjykit me shumë se një herë për të njëjtën vepër në të drejtën penale materiale është i lidhur me funksionin e mbrojtjes së lirisë personale, parimin e sigurisë juridike dhe me atë të ligjshmërisë në të drejtën penale. Parime këto të parashikuara me ligj dhe të garantuara në Kushtetutë, si dhe në aktet ndërkombëtare lidhur me të drejtat e njeriut, si Pakti për të Drejtat Civile dhe Politike* dhe KEDNJ-së etj. Në rastin *Boman k. Finlandës*, nr. 41604/11, datë 17.2.2015, GJEDNJ-ja ka theksuar se neni 4 i protokollit nr. 7 i KEDNJ-së, nuk është i kufizuar vetëm në të drejtën për të mos u dënuar dy herë për të njëjtin fakt, por ai shtrihet duke përfshirë edhe të drejtën për mos t’u ndjekur penalisht apo gjykuar dy herë (rasti *Sergey Zolotukhin k. Rusisë* [DhM], nr. 14939, datë 10.2.2009, § 82–83, *Salier k. Austrisë*, 6.9.2002, *Franz Fischer k. Austrisë*, 29.8.2001, *Oliveria k. Zvicrës*, 30.7.1998). Në të kundërt, nuk do të kishte qenë e nevojshme të ishte përdorur fjala “dënuar/ndëshkuar”, krahas fjalës “gjykuar”, pasi kjo do të kishte qenë veçse një dublikim i thjeshtë. Neni 4 i protokollit nr.7, zbatohet edhe kur individët janë ndjekur në procedim penal që akoma nuk ka rezultuar në një dënim përfundimtar.

27. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, në rast konkurrimi të normave penale, fakti që konsiderohet si vepër penale duket sikur parashikohet nga dy ose më shumë dispozita penale, por në të vërtetë kemi një vepër të vetme dhe nuk aplikohen dispozitat mbi bashkimin e veprave penale. Në këto raste, dispozitat e ndryshme që parashikojnë të njëjtën fakt si vepër penale, ose përjashtojnë njëra-tjetrën, ose thithin njëra-tjetrën, për arsye se marrëdhënia juridike që është cenuar, mbrohet nga dispozitat penale që parashikojnë si vepër penale të njëjtin fakt. Për të zgjidhur çështjen e zbatimit të saktë të normës ligjore dhe, si pasojë, cilësimin e saktë ligjor të veprës penale të parashikuar nga norma e zbatueshme, në rastin kur në pamje të parë (*prima facie*), në të njëjtën kohë duket sikur veprojnë më shumë se një dispozitë penale, si kritere logjike dhe juridike për zgjidhjen e kësaj çështjeje nga doktrina janë elaboruar këto parime: i) parimi i specialitetit (*lex specialis derogat legi generali*); ii) parimi i subsidiaritetit (*lex primaria derogat legi subsidiariae*); iii) parimi i përthithjes (*lex consumens derogat legi consumptae*).

28. i) Në bazë të parimit të specialitetit, kur dy norma ligjore rregullojnë të njëjtën lëndë, zbatohet norma e posaçme, e cila ka përparësi dhe shmang normën e përgjithshme, kjo në përputhje me kriterin e përgjithshëm juridik për zgjidhjen e kundërshtive *lex specialis derogat legi generali*. Raporti i specialitetit ekziston kur elementet përbërëse të një norme penale (të përgjithshme) janë të gjithë të pranishëm edhe në një normë tjetër (e posaçme), e cila përveç tyre, përmban edhe disa elemente më specifike që e cilësojnë normën e dytë, të posaçme në raport me normën e parë. Norma e përgjithshme përmbahet krejtësisht në normën e posaçme, kjo e fundit ka një përmbajtje më të gjerë dhe e përfshin të parën (marrëdhënie lloj dhe specie), prandaj shkelja e normës së posaçme (si normë më e madhe) logjikisht përfshin edhe shkeljen e normës së përgjithshme (norma më e vogël), ndaj vetëm norma e posaçme do të zbatohet. Sa më e madhe të jetë prania e elementeve specifikuuese përbërëse të një norme penale inkriminuese, aq më e ngushtë është fusha e veprimit dhe e zbatimit të saj, në raport me normën e përgjithshme, duke pasur kjo e fundit më pak elemente rrethore që e kufizojnë fushëzbatimin e normës së përgjithshme, e cila rrjedhimisht gjen një zbatim më të gjerë. Meqenëse norma e përgjithshme ka një fushëzbatim më të gjerë nga ajo e posaçme, një fakt që përbën vepër penale, që hyn në fushëzbatimin e normës së posaçme, do të hyjë edhe në fushëzbatimin e normës penale të përgjithshme. Megjithatë, po t’i zbatonim të dyja normat penale do të dyfishoheshin efektet dhe do të shkelej parimi i ndalimit të gjykit dy herë mbi të njëjtin fakt. Prandaj, vetëm njëra normë inkriminuese do të gjejë zbatim, ajo e posaçme, sepse norma e përgjithshme do të përfshihet nga norma e posaçme.

Baza e zbatimit të këtij parimi mbështetet në faktin se kemi të bëjmë me të njëjtën lëndë, domethënë me të njëjtin objekt; pra, me të njëjtën marrëdhënie juridike të mbrojtur nga norma penale inkriminuese.

* Aderuar me ligjin nr. 7510, datë 8.8.1991, nga Republika e Shqipërisë.

29.ii) Parimi i subsidiaritetit bazohet në praninë e një raporti funksional midis dy normave penale lidhur me mbrojtjen e një marrëdhënieje juridike që mbrohet në nivele të ndryshme cenimi apo formash të cenimit. Sipas këtij parimi, një normë kryesore ka përparësi, kur ajo e mbron në një nivel më të lartë marrëdhënien juridike që mbrohet në një nivel më të ulët nga një normë dytësore. Pra, fakti penal i parashikuar sipas normës dytësore, plotëson dhe përthithet nga fakti i parashikuar si veprë penale nga norma kryesore, duke gjetur përparësi zbatimi i normës kryesore. Në këtë rast, konkurrimi i normave penale zgjidhet në favor të normës kryesore. Prandaj, vetëm në rast se fakti që përbën veprën penale, nuk hyn në fushëzbatimin e normës kryesore do të gjejë zbatim norma dytësore. Raporti i ndërveprimit në këtë rast, mund të konsiderohet si një raport hierarkik, ku njëra normë (kryesore) parashikon përparësinë e zbatimit të saj, në raport me normën tjetër (dytësore). Kjo e dyta, zbatohet vetëm kur nuk gjen zbatim norma e parë (kryesore). Sipas këtij parimi, zbatimi i njëres normë në të njëjtën kohë për të njëjtin fakt, përjashton zbatimin e normës penale tjetër, në rastin e mbrojtjes së marrëdhënieve juridike që mbrohen në mënyrë progresive dhe të përshkallëzuar nga një nivel më i ulët drejt një niveli më të lartë. Si shembull për këtë rast mund të sillet norma penale që parashikon veprën e plagosjes së rëndë me dashje me normën e veprës së plagosjes së lehtë me dashje, lidhur me shëndetin e personit. Parimi i subsidiaritetit ndërhyr për të mbuluar një hapësirë të lënë nga normë tjetër apo kur dy a më shumë norma mbrojnë në shkallë të ndryshme marrëdhënien juridike. Baza për praninë e këtij parimi të përgjithshëm në Kodin Penal shqiptar gjendet edhe në parashikimin e klauzolave tipike ligjore: “*kur (fakti) nuk përbën veprë tjetër penale*”, si dhe në interpretimin e normës në raport me marrëdhënien juridike.

30.iii) Parimi i përthithjes, sipas të cilit kur më shumë se një normë i referohet një fushe të caktuar të njëtrajtshme të marrëdhënies juridike, duhet të gjejë zbatim vetëm ajo normë që e “përfshin” në mënyrë të plotë dhe shteruese kundërligjshmërinë e cenimeve, duke mbizotëruar mbi normat e tjera. Kjo për arsye se zbatimi i normës penale së parë më të rëndë, për të njëjtin fakt, konsumon përmbajtjen e normës penale më të lehtë. Në raportin përthithës, norma përthithëse përfshin brenda vetes faktin penal të normës së konsumuar dhe zbatohet në rastin kur përmbajtja e njëres normë është më e gjerë dhe në të përfshihet edhe përmbajtja e normës tjetër, domethënë kur kalohet në mënyrë graduale nga një normë që parashikon një veprë penale të caktuar në një tjetër më të rëndë. Si shembull për këtë rast mund të sillet norma penale që parashikon veprën e ngacmimit seksual me atë që parashikon veprën e marrëdhënieve seksuale me dhunë me të rritura.

Sipas këtij parimi, norma përthithëse ka një parashikim ndëshkues në shkallë dhe në masë të atillë më të rëndë sa që shteron plotësisht rrezikshmërinë shoqërore të faktit penal të parashikuar nga norma tjetër e konsideruar më lehtë. Në këtë rast, zbatimi njëkohësisht edhe i normës së përthithur që parashikon veprën penale tjetër për të njëjtin fakt, do të shndërrohet në një masë të tepërt e të shpërpjesëtuar dënimi në ngarkim të autorit të veprës penale, po të aplikohet bashkërisht edhe norma tjetër penale. Baza e parimit të përthithjes mund të gjendet në përcaktimin e parashikuar në nenin 1/c të Kodit Penal, në të cilin është përdorur termi “drejtësi e caktimit të fajësisë dhe dënimit”, term ky që zberthehet më gjerësisht në nenin 47 të Kodit, paragrafi i dytë, ku parashikohen elementet që gjykata duhet të ketë parasysh në caktimin e dënimit për veprën penale, duke i shërbyer gjithmonë parimit të drejtësisë në caktimin e dënimit dhe proporcionalitetit të tij.

31. Në zbatim të parimeve të mësipërme, për çështjet e shtruara për diskutim, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se dispozitat penale që parashikojnë veprat penale kundër pasurisë janë parashikuar në kreun e tretë të Kodit Penal, i titulluar “Vepra penale kundër pasurisë dhe në sferën ekonomike”. Në bazë të ligjit penal, pasuria është e mbrojtur në këndvështrimin e marrëdhënieve individuale, ndërsa sfera e ekonomisë është e mbrojtur në këndvështrimin e interesave publike ndikimin e tyre mbi sistemin ekonomik. Dispozitat e kreut të tretë të Kodit Penal mbrojnë, në radhë të parë, marrëdhëniet juridike ekonomiko-pasurore të subjekteve private a publike e, në radhë të dytë, edhe marrëdhënie të tjera të rëndësishme, siç mund të jenë ato personale. Analiza për klasifikimin e veprave penale kundër “pasurisë”, bazohet kryesisht mbi mjetin e përdorur dhe mbi mënyrën e cenimit në arritjen e rezultatit që dëmton personin pasiv të veprës penale (të dëmtuarin). Kështu, ligji penal dallon duke ndarë veprat penale me përdorimin e dhunës, nga veprat penale me përdorimin e gënjeshtërs a

shpërdorimin e besimit, duke parashikuar si vepra penale vetëm modalitete të caktuara sjellësh (veprime a mosvep-rime) shprehimisht të parashikuara të cenimit të marrëdhënieve pasurore, dhe jo çfarëdolloj cenimi që mund t'i bëhet atyre marrëdhënieve pasurore.

32. Për nga mënyra e cenimit të marrëdhënies pasurore në raport me subjektin pasiv të veprës penale, veprat kundër pasurisë mund të grupohen në:

1) Vepra penale, ku cenimi i marrëdhënies juridike të mbrojtur vjen në mënyrë të njëanshme, ku subjekti aktiv (autori) pa bashkëpunimin e subjektit pasiv të veprës penale, zgjedh rrugën e drejtpërdrejtë, duke vepruar drejtpërdrejt mbi sendin, pa pëlqimin e subjektit pasiv që është i dëmtuar, i cili pëson veprën penale. Për të arritur rezultatin e synuar, autori i veprës penale nëpërmjet skemës së: a) marrjes së dhe shtënies në dorë të sendit (vjedhja e thjeshtë); b) shkatërrimit apo dëmtimit të sendit (shkatërrim i pronës); c) shpërdorimit të regjimit të sendit (shpërdorimi i tokës) apo cenimit në gëzimin e sendit (pushtimi i tokës, ndërtimi i paligjshëm në tokën e tjetrit), cenon sferën e pasurisë së tjetrit në mënyrë të njëanshme;

2) Veprat penale, ku cenimi i marrëdhënies juridike të mbrojtur vjen me bashkëpunimin e të dëmtuarit për të përfutur nga një veprim mbi disponimin e pasurisë, i cili jepet për shkak të përdorimit të mjetit të gënjeshtërs ose shpërdorimit të besimit të dhëna nga mbi bazën e ligjit apo të një veprimi juridik (mashtimi) apo nën kushtet e dhunës (vjedhja me dhunë a me armë). Në këto raste, pëlqimi i subjektit pasiv të veprës penale lind dhe është i vesuar dhe nuk merret parasysh.

33. Duke iu kthyer veprës penale të vjedhjes, lidhur me figurat e veprës penale të vjedhjes, edhe pse në Kodin tonë Penal nuk ekziston një ndarje e tillë, referuar mënyrës së formulimit të dispozitave të veçanta në kreun III, seksioni I, mund të bëhet një ndarje e figurës së “vjedhjes” në “të thjeshtë” dhe “vjedhje në rrethana cilësuese”*. Vjedhja kryesisht është në rrethana cilësuese, kur përveç dhunimit të së drejtës së pronësisë, cenohet edhe një e drejtë tjetër në të njëjtën kohë, ndërsa ajo e thjeshtë është kur në kryerjen e saj nuk konku-rojnë rrethana të tilla që e bëjnë më të theksuar shkallën e cenimit të marrëdhënies juridike, domethënë të drejtën e pronësisë. Kjo ndarje bëhet për t'i dhënë në mbrojtje sa më të përshtatshme marrëdhënieve juridike të pasurisë nga mënyrat e vjedhjes së kryer në disa rrethana të cilësuar, duke parashikuar një dënim më të rëndë, për shkak se marrëdhënia gjendet në kushte të një mbrojtjeje më të vogël se zakonisht. Madje, ajo rezulton e ekspozuar përkundrejt zgjedhjes së një mënyre të cenimit të marrëdhënies që është më e rrezikshme dhe që shpreh një shkallë vendosmërie më të lartë të autorit e, për rrjedhojë, të një rrezikshmërie më të lartë të tij në kryerjen e veprës penale.

34. Duke iu referuar rrethanave cilësuese të parashikuara në Kodin Penal, Kolegjet vërejnë se vjedhja klasifikohet duke pasur parasysh: a) shkallën e rëndimit (gravitetit) të sjelljes kriminale: Vjedhje me dhunë (neni 139 i K.Penal), vjedhje me armë (neni 140 i K.Penal); b) pasojat e ardhura: vjedhje me pasojë vdekjen (neni 141 i K.Penal); c) sipas vlerës së sendeve të vjedhura: vjedhje me pasojë të rënda (neni 134/2 i K.Penal); d) sipas cilësisë së personit që kryen vjedhjen (subjekt i posaçëm): vjedhje duke shpërdoruar detyrën (neni 135 i K.Penal); e) sipas rëndësisë së sendeve të vjedhura (objektit material të vjedhjes): vjedhja e bankave dhe arkave të kursimit (neni 136 i K.Penal); vjedhje e veprave të artit dhe kulturës (neni 138 i K.Penal) vjedhje e energjisë elektrike ose impulsive telefonike (neni 137 i K.Penal). Parashikimi i këtyre rrethanave cilësuese nga ana e ligjvënësit ka krijuar kushte ligjore të përshtatshme për të mundësuar zhvillimin e një lufte sa më efektive kundër kriminalitetit në një sferë kaq të rëndësishme siç është mbrojtja dhe garantimi i marrëdhënieve juridike pasurore në rendin juridik shqiptar.

35. Sa i përket veprës penale bazë të vjedhjes së pasurisë, në Kodin e Penal, vjedhja është e parashikuar në seksionin e parë të kreut të tretë, në të cilin janë parashikuar të gjitha figurat e veprës penale të vjedhjes. Në Kodin Penal shqiptar nuk jepet ndonjë përkufizim i konceptit “vjedhje”[†], por një përkufizim i tillë jepet nga doktrina. Sipas doktrinës me vjedhje kuptohet marrja, hedhja në dorë,

* Siç është bërë tashmë një ndarje e tillë në doktrinën e huaj, kryesisht atë franceze dhe italiane.

† Neni 446 i Kodit Penal shqiptar i vitit 1928, parashikonte:

Kushdo që me qëllim përfitimi merr posedimin e një sendi të lujtëshëm të tjetërit, tue e heq nga vendi ku gjindet, pa pasun hirin e të zotit, ndëshkohet me burgim të randë nga një muej deri në tre vjet dhe me gjobë të randë.

në mënyrë të kundërligjshme, të fshehtë ose të hapët, e pasurisë së luajtshme, e kryer me dashje, me qëllim për të mos e kthyer më, për të nxjerrë përfitim material për vete ose në dobi të personave të tjerë. Pra, krimi i vjedhjes së pasurisë së një personi fizik ose juridik, nga ana objektive konsiderohet si i kryer, kur subjekti në mënyrë të paligjshme, fshehurazi ose haptazi, arrin ta zhveshë të dëmtuarin në mënyrë përfundimtare nga posedimi mbi këtë pasuri.

36. Objekt i krimit të vjedhjes janë marrëdhëniet juridike të vendosura nga shteti për të siguruar paprekshmërinë e pronës mbi sendet e luajtshme të personave privatë, të personave juridikë dhe të shtetit, të mbrojtura posaçërisht me legjislacionin penal nga veprimet ose mosveprimet kriminale. Objekt material i veprës është çdo send që mund të përbëjë objekt pronësie ose i të drejtës penale. Sa u përket sendeve, ato përbëjnë objekt të krimit të vjedhjes kur janë të luajtshme; pra, përbëjnë një entitet material për plotësimin e nevojave të njeriut. Vjedhja e thjeshtë pa praninë e rrethanave cilësuese parashikohet në paragrafin e parë të nenit 134 të Kodit Penal, në bazë të të cilit është parashikuar se vjedhja e pasurisë dënohet me burgim nga tre muaj deri në tre vjet.

37. Duke i parë në planin progresiv dhe të përshkallëzuar veprimet kriminale në fushën e pasurisë, për sa i përket dukurisë së konkurrencës, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, figura e veprës penale të vjedhjes, sipas nenit 134 të Kodit Penal, ka pasojë pakësimin e pasurisë së tjetrit në mënyrë të kundërligjshme (vendim unifikues i Kolegjeve të Bashkuara nr. 5, datë 11.11.2003). Kurse, figura e veprës penale të vjedhjes me dhunë parashikuar nga neni 139 i Kodit Penal, është një figurë që në raport me vjedhjen e përgjithshme, përbën një vepër penale specifike, pasi krahas elementeve të përgjithshme që përmban vepra penale e vjedhjes së thjeshtë, është e parashikuar edhe rrethana e shoqërimit të përdorimit të dhunës. Si element ky për marrjen dhe shtënien në dorë të sendit, duke ushtruar dhunë jo vetëm për marrjen dhe vënien në posedim të sendit, por edhe mbi personin, domethënë subjektin pasiv të veprës penale që ka në posedim sendin (i dëmtuari). Sikundër mund të vërehet, sipas praktikës gjyqësore ndër vite të Kolegjeve të Bashkuara, vepra penale e vjedhjes me dhunë është një vepër penale e përbërë nga dy vepra penale përbërëse, të cilat janë: vjedhja e thjeshtë, sipas nenit 134 të Kodit Penal, si dhe vepra penale përkatësisht: ose e plagosjes së rëndë, sipas nenit 88 të Kodit Penal, ose ajo e plagosjes së lehtë, sipas nenit 89 të Kodit Penal, ose ajo e dëmtimeve të tjera me dashje, sipas nenit 90 të Kodit Penal, apo ajo e kanosjes serioze për jetën. Objekti i kësaj veprë penale të përbërë, krahas atij kryesor të mbrojtjes së marrëdhënieve juridike të krijuara për paprekshmërinë e pasurisë, është edhe mbrojtja e marrëdhënieve juridike për shëndetin dhe lirinë e personit, të cilit i merret pasuria nën kërcënimin e dhunës. Në interpretim të nenit 139 të Kodit Penal, vjedhja është e kryer me dhunë, kur dhuna ushtrohet si ndaj sendeve, ashtu edhe ndaj personit. Kjo për faktin se Kodi ynë Penal përdor shprehjen “e shoqëruar me përdorim dhune”, duke mos bërë dallimin mes dhunës së ushtruar ndaj sendeve dhe asaj ndaj personit dhe duhet të jetë e tillë sa që në psikikën e subjektit që pëson sjelljen kriminale (subjektin pasiv) të krijohet bindja se ai është kthyer në një “instrument” në duart e subjektit aktiv (autorit të veprës penale). Pra, viktimat, thuhet në doktrinë, “*non agit sed agitur*”; çka do të thotë se ajo nuk vepron me vullnetin e saj, por sepse është e detyruar. Për të pasur një vepër të tillë penale, duhet që vullneti i personit subjekt dhune të jetë totalisht i përjashtuar. Në mënyrë të përshkallëzuar, figura e veprës penale të vjedhjes me dhunë, sipas nenit 139 të Kodit Penal përbën shkallën e parë, për nga rëndimi i cenimit të marrëdhënieve të mbrojtura, më tej pas saj është parashikuar vepra e vjedhjes me armë, sipas nenit 140 të Kodit Penal. Në këtë nen, parashikohet si rrethanë cilësuese: ose shoqërimi i mbajtjes së armëve dhe municioneve luftarake, ose përka-tësisht, përdorimi i tyre. Po kështu, e fundit për nga graviteti i cenimit të marrëdhënieve të mbrojtura është edhe vepra penale e vjedhjes me pasojë vdekjen, sipas nenit 141 të Kodit Penal. Në këtë nen, ku përcaktohet figura e veprës penale e vjedhjes me pasojë vdekjen, parashikohet si rrethanë cilësuese ajo e vdekjes së personit. Me anë të dispozitës së parashikuar në nenin 141 të Kodit Penal, mbrohen në mënyrë të posaçme dy marrëdhënie të rëndësishme shoqërore, të cilat janë pasuria dhe e drejta e jetës së personit, ku objekti kryesor në këtë rast, është marrëdhënia pasurore, ndërsa jeta e personit është objekti dytësor i mbrojtur në këtë dispozitë. Figura e veprës penale të vjedhjes me pasojë vdekjen, e parashikuar nga neni 141 i K.Penal, përbëhet nga dy vepra penale materiale, për të cilat është e

detyrueshme ardhja e pasojës kur ato qëndrojnë si vepra penale më vete, në mënyrë që ato të quhen të konsumuara plotësisht. (Vendimi unifikues i Kolegjeve të Bashkuara nr. 6, datë 30.9.2011.)

38. Sipas praktikës gjyqësore në vite të Kolegjeve të Bashkuara mbi konkurrimin, vepra penale e vjedhjes me dhunë, e parashikuar nga neni 139 i K.Penal dhe vepra penale e vjedhjes me armë, e parashikuar nga neni 140 i K.Penal, kur kryhen për shtënien në dorë të së njëjtës pasuri në asnjë rrethanë nuk mund të konkurrojnë me veprën penale të vjedhjes me pasojë vdekjen, e parashikuar nga neni 141 i K.Penal, sepse edhe kjo e fundit është një formë e cilësuar e dy të parave, pasi edhe në këtë rast, nga ana objektive vepra penale kryhet me dhunë, e cila është ekstreme dhe përfundon me vdekjen e personit. (Vendimi unifikues i Kolegjeve të Bashkuara nr. 6, datë 30.9.2011.) Në këto kushte, norma penale që parashikon figurën e veprës penale të vjedhjes me pasojë vdekjen, kur ka ardhur pasoja dhe është kryer me armë, e përthith përkatësisht normën penale që parashikon figurën e veprës penale të veprës së vjedhjes me armë dhe atë të vjedhjes me dhunë. Përfundim ky që bazohet jo vetëm mbi bazën e jurisprudencës së Kolegjeve të Bashkuara, por edhe në bazë të zbatimit të parimeve të përgjithshme për konkurrimin e normave penale.

39. Duke iu kthyer grupimit të figurave të veprës penale të vjedhjes, ku nuk parashikohet dhuna apo shtrëngimi, si është në rastin e figurës së veprës penale të vjedhjes duke shpërdoruar detyrën, të parashikuar nga neni 135 i Kodit Penal, kjo figurë e veprës penale parashikon si rrethanë cilësuese elementin në bazë të cilit vepra penale duhet të kryhet nga subjekti aktiv që, për shkak të ligjit apo një veprimi juridik ka: i) ose për detyrë ta ruajë dhe ta administrojë pasurinë objekt të veprës penale; ose ii) vjedhja shoqërohet me shpërdorimin e detyrës. Në bazë të kësaj dispozite, si rregull i përgjithshëm, pasuria objekt i veprës penale, normalisht në çastin e kryerjes së veprës penale, ndodhet pranë subjektit aktiv të veprës penale (autorit), duke iu besuar atij për një qëllim të caktuar për ruajtje, administrim etj., në mënyrë të ligjshme, siç mund të jenë, për shembull, kujdestari i personit të deklaruar si i zhdukur, sipas nenit 16 të Kodit Civil apo kujdestari i trashëgimit, sipas nenit 344 të Kodit Civil apo administratori i falimentit, apo transportuesi gjatë transportimit të sendit nga në bazë kontratës së speditacionit, apo magazinieri, rojës së depos etj. Sikundër mund të vërehet, në këtë vepër penale, subjekt aktiv për kryerjen e veprës penale nuk është një subjekt i çfarëdoshëm, por një subjekt i cilësuar, prandaj kjo vepër penale mund të kryhet vetëm nga një subjekt i posaçëm i veprës penale që ka cilësi të veçanta (*delictum proprium*).

40. Me qëllim dhënien e përgjigjes mbi çështjet e shtruuara për unifikim, si dhe në funksion të zgjidhjes së rastit objekt rekursi në lidhje me akuzën për veprën penale të vjedhjes së bankave dhe e arkave të kursimit, sipas nenit 136 të Kodit Penal, Kolegjet e Bashkuara çmojnë të analizojnë, fillimisht se çfarë kuptohet me termat “bankë” dhe “arkë kursimi”, sipas legjislacionit tonë dhe cili është fushëveprimi i normës penale, kur kemi të bëjmë me kryerjen e veprës penale të “Vjedhjes së bankave dhe arkave të kursimit”, parashikuar nga neni 136 i K.Penal, në krahasim me atë të “Vjedhjes duke shpërdoruar detyrën”, parashikuar nga neni 135 i Kodit Penal.

41. Në rastin e figurës së veprës penale të vjedhjes së bankave dhe arkave të kursimit, të parashikuar nga neni 136 i Kodit Penal, Kolegjet vërejnë se kjo vepër penale mund të kryhet nga cildo dhe nuk është vepër penale që kryhet nga subjekte të posaçme. Në Kodin tonë Penal, në kohën kur është parashikuar si vepër penale, “vjedhja e bankave dhe e arkave të kursimit”, në fakt, nuk është bërë një përkufizim i nocionit “bankë” dhe i atij “arkë kursimi”, prandaj për këtë arsye, duhet t’i referohemi ligjit nr. 9662, datë 18.12.2006, “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”.

43. Sipas dispozitave të këtij ligji me termin “bankë” kuptohet personi juridik me seli në territorin e Republikës së Shqipërisë, që ushtron veprimtari bankare dhe veprimtari të tjera, sipas përcaktimeve të ligjit*. Po ashtu, me shprehjen: “veprimtari bankarë”, kuptohet pranimiti i depozi-tave monetare ose i fondeve të tjera të ripagueshme nga publiku dhe përdorimi i tyre për dhënie kredie e vendosje në emër dhe për llogari të vet, si dhe emetimi i mjeteve të pagesës në formën e parasë elektronike†. Në bazë të kuadrit ligjor, sistemi bankar në Republikën e Shqipërisë përbëhet nga Banka e Shqipërisë,

* Neni 4 pika 1.

† Neni 4 pika 2.

statusi i së cilës përcaktohet me ligjin “Për Bankën e Shqipërisë”, si dhe nga bankat dhe degët e bankave të huaja, statusi i të cilave përcaktohet nëpërmjet ligjit “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”^{*}. Në këtë kuadër, veprimtaria bankare në Republikën e Shqipërisë ushtrohet nga: banka me seli në territorin e Republikës së Shqipërisë e licencuar nga Banka e Shqipërisë; dega e bankës së huaj e licencuar nga Banka e Shqipërisë[†]. Banka ka të drejtë të hapë degë ose agjenci bankare brenda apo jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, si dhe zyra përfaqësimi jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Banka e huaj ka të drejtë të hapë një ose disa degë apo agjenci bankare brenda territorit të Republikës së Shqipërisë, për të cilat Banka e Shqipërisë lëshon një licencë të vetme. Këto degë, për qëllime të mbikëqyrjes, konsiderohen si një e vetme[‡]. Autoriteti i vetëm përgjegjës, për licencimin e bankave dhe të degëve të bankave të huaja për ushtrimin e veprimtarisë bankare dhe veprimtarive të tjera financiare është Banka e Shqipërisë[§].

44. Në këtë kuadër, Kolegjet vlerësojnë se për qëllime të zbatimit të nenit 136 të Kodit Penal, me termin “bankë” do të kuptojmë vetëm ata persona juridikë që plotësojnë kushtet e përcaktuara nga ligji “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”. Në këtë përkufizim nuk përfshihen institucionet e ndryshme të dhënies së kredive, siç janë subjektet financiare jobanka, të cilat janë persona juridikë që licencohen nga Banka e Shqipërisë, për të ushtruar një ose disa nga veprimtaritë financiare të përcaktuara në ligj dhe që u ndalohej të grumbullojnë depozita monetare dhe fonde të tjera të ripague-shme nga publiku.

45. Kurse, në lidhje me nocionin “arka të kursimit”, të parashikuar nga Kodi Penal në nenin 136 të sipërcituar, vërehet se nuk ka një përkufizim të tillë në ligjin, të cilit i referohemi për përkufizimin e nocioneve ligjore dhe përkufizimin e vetë fushëzbatimit të dispozitës penale. Kolegjet e Bashkuara, duke pasur parasysh faktin se si vepër penale, “Vjedhja e bankës dhe arkave të kursimit”, u parashikua me ligjin nr. 7895, datë 27.1.1995, “Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë”, do t’i referohen legjislacionit në fuqi në kohën që u miratua ky Kod për të gjetur përcaktimin e nocionit “arkë kursimi”. Kështu, mbi institutin arka të kursimit, më saktë “Institut të Arkave të Kursimit”, bëhej fjalë në ligjin nr. 6600, datë 30.6.1982, “Për Institutin e Arkave të Kursimit dhe të Sigurimeve”, ligj ky, i cili është shfuqizuar me ligjin nr. 7505, datë 31.7.1991, “Për Bankën e Kursimeve”. Porse, një nocion i tillë “arkë kursimi”, nuk gjendet më në ligjet që vijuan më pas^{**}. Prandaj, meqenëse sipas legjislacionit në fuqi, nuk ekzistojnë më “arkat e kursimit”, si persona juridikë, atëherë, për qëllim të zbatimit të nenit 136 të Kodit Penal, personi ka përgjegjësi penale, sipas këtij neni, kur vjedhja kryhet ndaj personit juridik “bankë”, sipas përkufizimit të legjislacionit në fuqi për bankat.

46. Për sa më sipër vërehet se, banka është institucioni kryesor për funksionimin e sistemit financiar ku zhvillohet transferimi i kursimeve dhe rishpërndarja e riskut ekonomik, si dhe ku bëhet depozitimi dhe kreditimi i parasë së publikut të gjerë e, për rrjedhojë, ekzistojnë edhe interesa publike që ndikojnë vetë ekonominë e vendit në tërësi. Është, pikërisht, për shkak të rëndësisë së objektit të veprimtarisë së bankës dhe besimit publik që ekziston mbi sigurinë dhe besueshmërinë e këtij institucioni, mënyrën e funksionimit të tij, që ligjvënësi ka parashikuar një figurë të mëvetësishme të veprës penale të vjedhjes së bankave, duke parashikuar një dënim nga pesë gjer në pesëmbëdhjetë vjet burgim. Rrethana cilësuese për këtë figurë të veprës penale është, pikërisht, parashikimi i rëndësisë së posaçme të objektit të veprës penale; domethënë, vetë marrëdhënia juridike e pasurisë së këtij subjekti dhe, në të njëjtën, kohë cilësimi i subjektit pasiv të kësaj figure të veprës penale, që është pikërisht “banka”. Prandaj, për konfigurimin e kësaj veprë

* Neni 3.

† Neni 5 i ligjit.

‡ Neni 11 i ligjit.

§ Neni 14 i ligjit.

** Ky nocion nuk gjendet në ligjet e miratuara pas këtij ligji të shfuqizuar dhe konkretisht nuk e hasim në dekretin nr. 7493, datë 1.12.1990, “Për Bankën Shqiptare të Tregtisë”; në ligjin nr. 7505, datë 31.7.1991, “Për Bankën e Kursimeve”; në ligjin nr. 7560, datë 28.4.1992, “Për sistemin bankar në Republikën e Shqipërisë”; në ligjin nr. 8075, datë 22.2.1996, “Për sistemin bankar në Republikën e Shqipërisë” dhe as në ligjin nr. 8365, datë 2.7.1998, “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”.

penale, rëndësi të veçantë ka objekti i veprës penale dhe titullariteti i marrëdhënies juridike të mbrojtur, që është personi juridik bankë e licencuar sipas legjislacionit në fushën e bankave.

47. Në zbatim të konkluzioneve dhe argumenti-meve sa më sipër, lind pyetja se çfarë kuptojmë me rrethana cilësuese dhe kur ato janë pjesë e elementeve të disa veprave penale konkrete, cila vepër penale do të “mbizotërojë” ndaj të veprave penale të tjera, në mënyrë që gjykata të zbatojë drejt ligjin penal, duke e deklaruar fajtor të pandehurin për veprën penale të saktë që ai, konkretisht, rezulton të ketë kryer. Në këtë rast, Kolegjet e Bashkuara do t’u referohen parimeve të përgjithshme juridike të argumentuara më lart për konku-rrimin e normave penale, me qëllim identifikimin e një rendi për zbatimin e dispozitave penale që parashikojnë vepra penale të ndryshme në lidhje me faktin penal të vjedhjes, duke u udhëhequr nga parimi i sigurisë ligjore dhe ai i parashikueshmërisë të pasojave ligjore. (Shih rastin *Alimuçaj k. Shqipërisë*, nr. 20134/05, datë 7.2.2012, §150–151, *Baskaya dhe Okçuoğlu k. Turqisë*, datë 8.7.1999.)

48. Rrethanat cilësuese, ndryshe nga rrethanat rënduese dhe lehtësuese, janë pjesë përbërëse e domosdoshme e veprës penale që e përcaktojnë atë ose shërbejnë për cilësimin ligjor të saj, duke e specifikuar veprën. Pra, janë ato elemente që janë parashikuar nga ligjvënësi në ndërtimin e vetë normës së parashikon veprën penale. Rrethanat cilësuese kanë të bëjnë me të dhënat e sjelljes kriminale, pra me veprimin a mosveprimin, me pasojën, por që nuk rrjedhin nga sjellja kriminale. Disa rrethana cilësuese, kanë të bëjnë me përcaktimin e subjektit të veprës penale; pra, përshkruajnë ose subjektin aktiv (autorin), ose atë pasiv të veprës penale. Në të drejtën penale, për disa vepra të caktuara penale, disa rrethana mund të përcaktojnë një subjekt të caktuar që mund të kryejë veprën penale; pra, një subjekt të posaçëm që mban disa cilësi të veçanta. Në këtë rast, kemi të bëjmë me vepra penale të veçanta, domethënë vepra penale që kryhen nga subjekte specifike (*delicta propria*), ndërsa për disa vepra të tjera penale, nuk ka ndonjë përcaktim të cilësisë së subjektit që kryen veprën penale dhe parashikohet ose kuptohet se “kushdo” mund të kryejë një vepër penale të caktuar. Në këtë rast, kemi të bëjmë me vepra penale të përgjithshme (*delicta impropria*), domethënë, vepra penale që kryhen nga subjekte të çfarëdoshme, ku cilësimi i subjektit aktiv nuk ka të bëjë me cilësimin e veprës penale.

49. Sa i përket çështjes së konkurrimit të rrethanave cilësuese, në mënyrë që të verifikohet përthithja e normës që parashikon rrethanën cilësuese të përgjithshme, në raport atë që parashikon një rrethanë cilësuese të veçantë, është e nevojshme që kjo e fundit, të përmbajë të gjitha elementet e veprës penale të parashikuar nga norma e përgjithshme, përveç elementeve të tjera specifike. Pra, në lidhje me aplikimin e rrethanave cilësuese apo jo, në rastin e kualifikimit të një veprimtarie kriminale, do të aplikohet fillimisht, parimi “*lex specialis derogat legi generali*” dhe më pas parimet e tjera të përpunuara nga doktrina.

50. Duke iu kthyer analizës së veprave penale të parashikuara nga nenet 135 (vjedhje duke shpërdoruar detyrën) dhe 136 (vjedhje e bankave dhe arkave të kursimit) të Kodit Penal, Kolegjet vërejnë se qëllimi i rrethanës cilësuese të parashikuar në nenin 136 të Kodit Penal, është mbrojtja e pasurisë së bankës në momentin e ndodhjes së faktit të vjedhjes, për shkak të rëndësisë së posaçme të pasurisë së bankës, që kryesisht konsiston në paratë e mbledhura nga publiku dhe për të cilat, garantohet një mbrojtje dhe një besueshmëri e lartë e tyre, ku edhe siguria e ruajtjes duhet të jetë maksimale. Vjedhja në këto kushte, është një sjellje që shkakton një pasojë, e cila tregon një rrezikshmëri më të madhe e të veçantë të personit që kryen veprën, duke vendosur kështu norma theksin në objektin material, që është pasuria e bankës dhe jo vetëm për shkak të vendit ku ndodh vepra. Ndërsa, në rastin e veprës penale të parashikuar nga neni 135 i Kodit Penal, qëllimi i parashikimit ligjor është mbrojtja e pasurisë nga personi që ka për detyrë ta ruajë dhe ta administrojë atë; pra, norma parashikon një subjekt të posaçëm, si element të figurës së veprës penale dhe jo objektin e saj, që mund të konsistojë në çfarëdolloj marrëdhënie pasurore, përveç asaj të bankave.

51. Në veprën penale të vjedhjes së bankës, duke pasur parasysh qëllimin e dispozitës penale, për shkak të rëndësisë së posaçme të marrëdhënies juridike dhe institucionit, të cilit i referohet rrethana cilësuese, që është “banka, rrethana cilësuese për qëllim të zbatimit të normës, duhet kuptuar në një mënyrë më të gjerë se ai që lë të kuptohet termi “bankë”. Kjo për faktin se rëndësia e posaçme e

marrëdhënies, qëllimi (*ratio*) i parashikuar nga norma, konsiston në vlerësimin e ekzistencës së një risku të shtuar, që vendos në rrezik më të madh vetëm pasurinë e bankës. Kjo edhe për shkak të një komplikimi dhe rëndimi të mundshëm të situatës që do të vinte, si rezultat i zbulimit eventual të personit që kryen vjedhjen, nga prania e rojeve të armatosura në bankë dhe nga një zhvillim i pritur i shtimit të egërsisë së veprimeve të personit (subjekt aktiv të vjedhjes) që futet në një ambient të tillë dhe që mund të sjellë si pasojë edhe përballjen direkte dhe të rrezikshme të këtij personi me të gjithë personat që ndodhen në bankë. Në këtë aspekt, çështja përqendrohet në individualizimin e kritereve mbi bazën e të cilave mund të konkludohet për zbatueshmërinë e dispozitës në fjalë, nëse një vend duhet të hyjë në fushëzbatimin e nenit 136 të Kodit Penal. Kriteret që mund të ndiqen janë dy llojesh: kriteri material ose hapësinor, sipas të cilit kërkohet përkatësia e mjedisit në raport me bankën, kundrejt ambienteve të tjera që e rrethojnë atë. Kriteri kualitativ ose funksional, sipas të cilit kërkohet përkatësia e mjedisit në raport me bankën të jetë e destinuar për zhvillimin e aktivitetit të bankës me të gjitha mjediset e lidhura me të. Sipas kriterit të dytë, në mjediset e bankës përfshihen edhe godinat ku banka ushtron aktivitetin e saj, përfshirë këtu zyrat, magazinat dhe ambientet e tjera shërbyese, por edhe mjetet e tjera në dispozicion të saj, siç janë edhe automjetet me të cilat banka operon. Ky kriter ndiqet për faktin se, edhe këto ambiente janë mjedise të bankës që përmbajnë dhe përbëjnë pasuri të saj, të cilat janë në pronësi/përdorim po të bankës, ku person pasiv i veprës penale do të ishte po banka. Një kuptim ndryshe i këtyre ambienteve, duke dalluar për veprat penale që do të ndodhnin brenda bankës, për të cilat do të gjente zbatim neni 136 i Kodit Penal, në ndryshim nga ato siç janë: magazinat dhe ambientet e tjera shërbyese, automjetet me të cilat banka operon, për të cilat nuk do të zbatoheshin e njëjta normë; do të krijonte një dallim të papërligjor, duke trajtuar ndryshe personat që kryejnë një vepër penale kundër pasurisë së bankave, për shkak të vendndodhjes së pasurisë së bankës në mjedisin kryesor apo mjediset e tjera që nuk janë pjesë apo afër mjedisit kryesor me selinë e bankës.

52. Në referim të nenit 135 të Kodit Penal, që parashikon veprën “vjedhje duke shpërdoruar detyrën”, me nocionin “ruajtje të pasurisë”^{*} do të kuptojmë mbikëqyrjen dhe mbrojtjen e pasurisë, me qëllim që të mos e sulmojnë, dëmtojnë apo vjedhin atë. Kurse, personi që ruan pasurinë, është ai i cili është ngarkuar për ta mbajtur apo për t’u kujdesur për atë pasuri. Ndërsa me nocionin “administrim” të pasurisë do të kuptojmë kujdesin e treguar për pasurinë, që ajo të përdoret mirë sipas rregullave ose sipas nevojave për ruajtjen e asaj pasurie, në bazë të drejtimit dhe organizimit të punës në një fushë të caktuar, në bazë të rregullave teknike dhe ligjeve përkatëse të shtetit.

53. Në lidhje me veprën e vjedhjes së bankës nga ana e punonjësit të bankës, nëse do t’i cilësonim veprimet kriminale të punonjësit të bankës, sipas nenit 135 të Kodit Penal, duke i dhënë përparësi subjektit të posaçëm, kjo normë nuk do përmbante të gjitha elementet e veprës penale të parashikuar nga neni 136 i Kodit Penal. Për faktin se kjo normë nuk ka si objektin material pasurinë e bankës, por një objekt të përgjithshëm, që konsiston në çdo pasuri që është nën ruajtjen dhe administrimin e subjektit aktiv të posaçëm, përveç pasurisë së bankës për të cilën ligjvënësi ka parashikuar enkas një vepër penale të posaçme.

54. Në zbatim të parimeve të specialitetit dhe atij të subsidiaritetit, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, neni 135 i Kodit Penal, në krahasim me nenin 136 të Kodit Penal, vënë theksin në objekte të ndryshme. Në rastin e nenit 135 të Kodit Penal, për veprën penale të vjedhjes duke shpërdoruar detyrën, evidentohet jo shumë objekti i veprës penale, domethënë lloji i pasurisë së mbrojtur dhe vendi ku kryhet vepra penale, por subjekti i posaçëm. Subjekti posaçëm në rastin e nenit 135 të Kodit Penal, për shkak të funksionit që mban, ka të bëjë me pasuri, të cilën e ka ligjërisht në disponim atë, duke e përvetësuar atë. Këtu mbrojtja e poseduesit legjitimin për pasurinë rezulton e zvogëluar, pasi ai në mirëbesim mbahet nga subjekti i posaçëm, i cili duke përfutur nga rasti vendos ta vjedhë atë. Ndërsa, në rastin e nenit 136 të Kodit Penal, për veprën penale të vjedhjes së bankave, qëllimi i normës, nuk është evidentimi i subjektit aktiv që punon në bankë (pasi është vepër që mund të kryhet nga subjekte jo të veçanta), por objekti i veçantë. Pra, “pasuria” e bankës dhe që ligjërisht ka të drejtë ta disponojë banka në mënyrë të ligjshme si person juridik sipas organeve përkatëse në emër dhe për

^{*} Fjalori shqip-shqip.

llogari të saj, dhe jo punonjësit e saj në mënyrë të paligjshme. Duke vënë theksin në rëndësinë e posaçme të objektit të veprës penale, në bazë të parimit të specialitetit, vërehet se specialiteti i objektit të veprës penale të vjedhjes së bankave, është më i posaçëm, sesa specialiteti i subjektit pasiv të veprës penale të vjedhjes duke shpërdoruar detyrën. Në rastin e neni 135 të Kodit Penal, personi i posaçëm vjedh një pasuri që e ka në disponim atë, por jo atë bankare. Kësisoj, në bazë të parimit të subsidiaritetit, përparësi duhet të gjejë neni 136 i Kodit Penal, pavarësisht cilësisë së personit punonjës ose jo, që ka vjedhur pasurinë e bankës.

55. Një tjetër argument në favor të këtij përfundimi, do të ishte edhe interpretimi i normave sipas qëllimit të ligjvënësit. Nisur nga një kriter i tillë interpretimi, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se neni 135 i Kodit Penal, që parashikon veprën penale të vjedhjes duke shpërdoruar detyrën, përcakton një sanksion më të ulët dënimi sesa neni 136 i Kodit Penal që parashikon sanksionin për veprën penale të vjedhjes së bankave. Në këto kushte, ligjvënësi ka dashur t'i sigurojë një mbrojtje të veçantë pasurisë së bankës, si një institucion që ushtron veprimtarinë e pranimi të depozitave monetare ose të fondeve të tjera të ripagueshme nga publiku, duke i përdoruar ato për dhënie kredie dhe vendosur në emër dhe për llogari të saj. I njëjti arsyetim mund të bëhet edhe për Bankën e Shqipërisë, së cilës i është dhënë e drejta e nxjerrjes dhe e vënies në qarkullim të monedhës shqiptare, e drejta e zbatimit të pavarur të politikës monetare dhe e mbajtjes, administrimit të rezervave valutore të Republikës së Shqipërisë. Nuk ka qenë qëllimi i ligjvënësit që vepra penale e vjedhjes së pasurisë së bankës nga personi që ka për detyrë që ta ruajë dhe administrojë këtë pasuri, të dënohej më pak sesa personi i jashtëm, i cili vjedh pasurinë e bankës, duke mos qenë punonjës i saj. Kështu, vepra penale e parashikuar nga neni 135 i Kodit Penal, përcakton një dënim me burgim gjer në 10 vjet, ndërsa ajo e parashikuar nga neni 136/1 i Kodit Penal, përcakton një dënim me burgim nga 5 deri në 15 vjet burgim dhe ajo sipas paragrafit të dytë nga 10 deri në 20 vjet burgim.

56. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, theksojnë se rrezikshmëria shoqërore e veprës penale të kryer nga punonjësi, i cili ka për detyrë ta ruajë dhe administrojë pasurinë është më e madhe sesa e asaj të kryer nga një person që nuk është punonjës i saj, pasi atij të parit, i është besuar një detyrë e rëndësishme në institucionin bankë dhe për këtë arsye, për personin që vjedh pasurinë e bankave, qoftë gjatë apo për shkak të ushtrimit të funksionit, do të gjejë zbatim vepra penale e vjedhjes së bankës parashikuar nga neni 136 i Kodit i Penal, duke u përthithur rrezikshmëria e neni 135 nga neni 136 i Kodit Penal.

57. Prandaj, lidhur me pyetjen e parë të shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara, arrijnë në përfundimin unifikues se: **personi, i cili vjedh pasurinë e bankave, gjatë ose për shkak të kryerjes së detyrave për administrimin apo ruajtjen e kësaj pasurie, do të përgjigjet për veprën penale të “Vjedhjes së bankave dhe arkave të kursimit”, parashikuar nga neni 136 i Kodit Penal.**

III–2. Në lidhje me nënpyetjen e parë të shtruar për unifikim

1.a. Personi punonjës i bankës që kryen një detyrë në administrimin apo ruajtjen e kësaj banke, i cili vjedh pasurinë e bankave apo të arkave të kursimit, duke përdorur dhunë, mbajtur armë a municion, apo shkakton vdekjen e një personi, për cilën nga veprat do të përgjigjet?

58. Kolegjet e Bashkuara në bazë të përfundimeve të arritura më sipër, vërejnë se në rastin e shoqërimit gjatë vjedhjes së bankës me rrethanën e përdorimit të dhunës, mbajtjes së armës a municionit apo të asaj me pasojën e vdekjes së personit, nuk kemi të bëjmë me një “konkurrim në dukje të normave penale” midis veprave të përbëra, por me një konkurrim efektiv veprash penale, për ato pjesë/fakte të rrethanave që cenohet një lloj tjetër marrëdhënieje juridike, siç është shëndeti, liria personale, rendi dhe siguria (në rast përdorimi të armës), e drejta e jetës etj. Në këto kushte, duke qenë veprat penale të vjedhjes në rrethana të cilësuar, vepra penale të përbëra dhe që mbrojnë dy objekte, domethënë dy lloj marrëdhëniesh juridike, për shkak të rëndësisë së objektit të veprës penale të vjedhjes së bankave, kur vjedhja ndodh në bankë, vetëm për pjesën që i përket “pasurisë së bankës” do të gjejë zbatim neni 136 i Kodit Penal. Ndërsa, në rast se gjatë kryerjes së kësaj vepre rezulton se janë cenuar edhe lloje të tjera marrëdhëniesh juridike që mbrohen shprehi-misht nga norma të tjera penale, për këtë pjesë nuk do të zbatohet *lex specialis*, por do të zbatohen në mënyrë kumulative veprat

penale sipas normave penale, që parashikojnë veprat penale përkatëse përbërëse sipas rrethanave cilësuese, siç janë: vepra e plagosjes a dëmtimeve si rezultat i përdorimit të dhunës, krahas asaj të vjedhjes së bankës, dhe nëse plagosja është bërë me armë, konkurrimi, krahas vjedhjes së bankës edhe i veprës penale të plagosjes me atë të mbajtjes së armës pa leje.

59. Kolegjet vlerësojnë se në rastin kur gjatë vjedhjes së bankës përdoret “dhunë”, apo mbahet “armë” a “municione”, apo ndodh “vdekja e një personi” tjetër, nuk mund të gjejmë zbatim asnjë nga parimet për konkurrimin e normave, përkatësisht, parimi i specialitetit, ai i subsidiaritetit, si dhe ai parimi i përthithjes së rrethanave të posaçme. Kjo, për faktin se kemi të bëjmë me marrëdhënie juridike me objekte të ndryshme, duke u zbatuar në këtë rast, konkurrimi i veprave penale përbërëse në masën që mbrojnë objektin e ndryshëm nga ai i pasurisë së bankës, për shkak të cenimit të më shumë sesa të një marrëdhënieje juridike, veç asaj të pasurisë së bankës. Çka do të thotë se, vepra penale e vjedhjes së bankave, konkurron me veprën penale të plagosjes, a dëmtimeve të tjera, pasi mbrohet edhe shëndeti i personit, por nuk konkurron me veprën penale të vjedhjes me dhunë të parashikuar nga neni 139 i Kodit Penal. Po ashtu, vepra penale e vjedhjes së bankave konkurron me veprën penale të mbajtjes pa leje të armëve apo municionit, por jo me veprën penale të vjedhjes me armë, që parashikohet nga neni 140 i Kodit Penal. Edhe në rastin e ndodhjes së pasojës së vdekjes së një personi, gjatë ekzekutimit të veprës së vjedhjes së bankave, këto vepra do të konkurrojnë së bashku, duke u zbatuar përkatësisht, konkurrimi material i veprave penale, për shkak të cenimit të më shumë se një marrëdhënieje juridike të mbrojtur posaçërisht. Në rastin konkret, konkurrimi i veprës penale të vjedhjes së bankave me atë të vrasjes, por jo me veprën të vjedhjes me pasojë vdekjen të parashikuar nga neni 141 i Kodit Penal. Në këtë rast, nëse vrasja ka ndodhur me armë zjarri, kjo vepër konkurron edhe me atë të mbajtjes pa leje të armëve të zjarrit. Për ilustrim, nëse një person punonjës i bankës planifikon për të vjedhur pasurinë e bankës (paratë që janë në kasafortën e saj) dhe gjatë ekzekutimit të vjedhjes dëmtohen mjediset e bankës, përdoret arma për të shtënë në dorë pasurinë dhe vritet një person në bankë, për këtë rast, do të kemi konkurrimin efektiv të veprave penale të vjedhjes së bankës, me atë të dëmtimit të pasurisë me dashje, me atë të veprës penale të vrasjes me dashje të atypëratyshme, si dhe me veprën penale të mbajtjes pa leje të armës. Pra, në këtë rast do të gjejmë zbatim instituti i bashkimit të dënimeve parashikuar nga neni 55 i Kodit Penal, dhe jo neni 141 i Kodit Penal.

60. Në lidhje me nënpyetjen e parë të shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara, arrijnë në përfundimin unifikues se: **personi punonjës i bankës, i cili vjedh pasurinë e bankave ose të arkave të kursimit duke përdorur dhunë, mbajtur armë a municion, apo ka shkaktuar vdekjen e një personi etj., ai do përgjigjet për veprat penale, sipas nenit 136 të Kodit Penal, së bashku me veprën penale tjetër përbërëse që mbron marrëdhënien juridike të ndryshme nga pasuria efektivisht të cenuar sipas rrethanave, dhe jo për veprën penale përkatësisht, sipas nenit 135 apo nenit 139, apo nenit 140, apo nenit 141 të Kodit Penal.**

III-3. Në lidhje me nënpyetjen e dytë të shtruar për unifikim

1.b. Personi, i cili ushtron dhunë për vjedhjen e pasurisë bankare apo të arkave të kursimit apo nën kërcënimin dhe përdorimin e armëve, apo duke sjellë si pasojë të rëndë vdekjen e personave të tjerë, kryer në bashkëpunim me personin gjatë ose për shkak të kryerjes së detyrave në administrimin apo ruajtjen e pasurisë së bankave, për cilat vepra do përgjigjet, sipas nenit 135 dhe 25 apo nenit 136/2, apo nenit 139 dhe 25, apo nenit 140 dhe 25, apo nenit 141 dhe 25 të Kodit Penal?

61. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, një nga parimet themelore të së drejtës penale është edhe ai i autonomisë së përgjegjësisë, i quajtur ndryshe edhe parimi i përgjegjësisë personale të personit që kryen vepër penale. Parimi i autonomisë së përgjegjësisë shfaqet edhe në bashkëpunimin e dy ose më shumë personave në kryerjen e veprës penale në formën e dhënies të secilit prej tyre të një kontributi material ose moral, për kryerjen e veprës penale. Dallimi mes aplikimit të parimit të autonomisë së përgjegjësisë në veprat penale me një autor të vetëm, nga ato të kryera në bashkëpunim, qëndron në faktin se, në rastin e parë, autori duhet të ketë kryer edhe materialisht veprën penale, ndërsa në rastin e bashkëpunimit, mjafton edhe që ai të ketë lehtësuar kryerjen e veprës penale nga persona të tjerë (vendimi unifikues nr. 4, datë 15.4.2011), duke sjellë një

kontribut relevant për kryerjen e veprës penale në mënyrë kolektive nga një pluralitet personash.

62. Sa i përket institutit të bashkëpunimit në veprën penale, sipas doktrinës shqiptare, bazën e përgjegjësisë penale në bashkëpunim, në kuptimin material dhe juridik-formal, ashtu sikurse edhe për kryerjen e veprës penale nga një person i vetëm, në çdo rrethanë e përbën prania e veprës penale dhe e figurës së saj juridike me veprimin ose mosve-primin e pjesëmarrësit. E drejta penale nuk devijon nga ky parim themelor dhe i përgjithshëm i përgjegjësisë penale, as në kushtet kur vepra kryhet në bashkëpunim.

63. Në lidhje me konfigurimin e veprës penale të bashkëpunimit (eventual) të personave në një vepër penale, janë të nevojshëm: 1) pluraliteti i subjekteve aktive; 2) realizimi i një veprë penale e parashikuar si e atillë nga ligji material penal; 3) kontributi objektivisht relevant i bashkëpunëtorit (përkatësisht i ndarë sipas roleve vertikale: organizatorë, ekzekutorë, shtytës, ndihmës apo të ndarë horizontalisht sipas punëve në veprën e përbashkët (vendimi unifikues nr. 1, datë 12.3.2002); dhe 4) elementi subjektiv.

64. Nga pikëpamja e anës objektive kërkohet që vepra penale të jetë kryer nga jo më pak se dy persona, pra të provohet që në kryerjen e saj të kenë marrë pjesë më shumë se një person, pavarësisht rolit dhe veprimeve të kryera nga secili prej tyre, të cilat çmohen dhe përcaktohen nga gjykatat e faktit referuar rrethanave të faktit, në përputhje me parashikimet e nenit 26 të Kodit Penal.

65. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ana subjektive përbën një nga komponentët strukturore të institutit të bashkëpunimit, i cili kërkon si element të domosdoshëm ekzistencën e një marrëveshjeje në kryerjen e veprës penale (*pactum sceleris*). Në përcaktimin e kushteve të marrëveshjes për kryerjen e veprës penale në bashkëpunim, ana subjektive në kryerjen e veprës penale në bashkëpunim konsiston në dy elemente: - ndërgjegjja dhe vullneti i personit për të kryer veprën penale dhe - vullneti për të bashkëpunuar me persona të tjerë për kryerjen e saj. (Vendimi unifikues nr. 4, datë 15.4.2011.) Që një vepër penale të konsiderohet e kryer në bashkëpunim, nuk kërkohet prania e një marrëveshjeje të shprehur, por mjafton edhe rënia dakord me anë të veprimeve konkludente në faza të ndryshme të konceptimit, përgatitjes, organizimit dhe ekzekutimit të veprës penale, me kushtin që secili prej bashkëpunëtorëve të jetë i ndërgjegjshëm për veprimet e të tjerëve, duke ndikuar/lehtësuar ato në kryerjen e një fakti penal të përbashkët.

66. Pavarësisht nga kontributi dhe roli që luajnë në kryerjen e veprës penale, të gjithë bashkëpunëtorët do të përgjigjen për veprat penale që varen nga veprimtaria kriminale e rënë dakord nga ana e tyre sipas planit apo objektivit kriminal të synuar bashkërisht prej tyre. Bashkëpunëtori duhet të jetë i ndërgjegjshëm se veprimet e tij bëhen në kuadrin e marrëveshjes me bashkëpunëtorët e tjerë dhe janë pjesë e së tërës, pra pjesë e veprimtarisë së përbashkët dhe se kanë lidhje të drejtpërdrejtë shkakësore me pasojën e dëshiruar prej tij dhe prej të gjithë të tjerëve. Shkalla e përgjegjësisë së bashkëpunëtorëve ndryshon në varësi të kontributit të dhënë në kryerjen e veprimeve apo mosveprimeve të tyre konkrete, për të cilat ata përgjigjen personalisht. Kjo pasi, si në rastin kur vepra penale kryhet nga një person i vetëm, ashtu edhe në rastin e bashkëpunimit, në të drejtën penale gjen zbatim *parimi i përgjegjësisë personale*, sipas të cilit për secilin prej bashkëpunëtorëve duhet të verifikohen më vete ekzistenca e elementeve objektive dhe subjektive të figurës së sipas shkallës së pjesëmarrjes së tyre në realizimin e veprës penale të përbashkët, në caktimin e dënimit sipas nenit 27 të K.Penal.

67. Sa i takon objektit të bashkëpunimit, kur vepra penale kryhet në bashkëpunim, si rregull, bashkëpunëtorët duhet të përgjigjen për veprën penale të parashikuar nga e njëjta dispozitë e pjesës së posaçme të Kodit Penal. Por, bashkëpunëtorët në kryerjen e veprës penale përgjigjen vetëm brenda kufijve të marrëveshjes së tyre, ata përgji-gjen vetëm për veprimet e veta që kanë kontribuar, në çdo formë qoftë ajo, në arritjen e objektivit kriminal, si dhe për ato veprime ose mosveprime të kryera nga bashkëpunëtorët e tjerë që burojnë nga marrëveshja, dhe që janë brenda masës së nevojshme për zbatimin e vendimit apo të synimeve të përfshira në planin e tyre të përbashkët kriminal. Ata nuk përgjigjen për veprime të ekzekutorit gjatë kryerjes së veprës penale, që dalin tej marrëveshjes, jashtë planit të përgjithshëm të bashkëpunimit, të cilat cenojnë marrëdhënie juridiko-penale të tjera, duke shkaktuar pasoja kriminale të padëshiruara prej tyre. Në të drejtën penale këto tejkalime apo teprime quhen eksesi i ekzekutorit. Për to, përgjigjet vetëm ekzekutori apo bashkëekzekutorët që i kanë kryer.

68. Në bazë të vendimin unifikues nr. 1, datë 12.3.2002, të Kolegjeve të Bashkuara, është përcaktuar se, “kur vepra penale kryhet në bashkëpunim, si rregull, bashkëpunëtorët duhet të përgjigjen për veprën penale të parashikuar nga e njëjta dispozitë e pjesës së posaçme të Kodit Penal. Por, kjo ka të bëjë me përgjegjësinë penale të bashkëpunëtorëve në kryerjen e veprës penale, në rastet kur ndodhemi para ndarjes klasike të roleve, në organizatorë, shtytës dhe ndihmës, dhe jo edhe kur shtrohet problemi i përgjegjësisë penale të bashkëkze-kutorëve të një vepre penale, ku ndodhemi përpara ndarjes së punëve midis pjesëmarrësve në një veprimtari të caktuar kriminale, sikurse në rastin në gjykim dhe jo përpara ndarjes së roleve. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke u nisur nga parimet e përgjithshme të doktrinės të së drejtës penale sipas të cilave, kur ndodhemi para figurave specifike të veprës penale (*delictum proprium*) në të cilat bashkëkzekutimi është i mundur vetëm midis personave që janë mbajtës të disa cilësive të veçanta, për të qenë subjekte të disa veprave penale (subjekte të posaçme), vepra penale e kryer prej tyre do të cilësohet sipas dispozitës së pjesës së posaçme të Kodit Penal, subjekt i së cilës mund të jenë vetëm personat që janë mbajtës të këtyre cilësive të veçanta. E tillë është edhe figura e krimit të kontrabandës nga punonjës të doganave parashikuar nga neni 175 i K.Penal”.

69. Sa i takon bashkëpunimit të në të njëjtën vepër penale midis subjekteve bashkëpunëtorë që janë mbajtës të disa cilësive të veçanta, të veprës penale, (subjekte të posaçme) dhe subjekteve bashkëpunëtorë që nuk janë mbajtës të disa cilësive të veçanta, të veprës penale, por subjekte të çfarëdoshëm, domethënë në rastin e bashkë-punimit të subjektit me cilësi të veçantë të veprës penale dhe subjektit të jashtëm në raport me veprën penale që nuk i ka këto cilësi, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, me vendimin unifikues nr.1, datë 12.3.2002, në lidhje me bashkëpunimin e subjekteve të veçanta (*intraneus*) në veprën penale të kontrabandës nga punonjësit e kontrabandës me subjekte të tjera (*extraneus*) që nuk e kanë këtë cilësi, kanë përcaktuar se, vepra penale e kryer prej tyre do të cilësohet sipas dispozitës përkatëse të nenit 175 të Kodit Penal, “kontrabandë nga punonjës të doganave”. Ky konkluzion i përket vetëm zbatimit të nenit 175 të Kodit Penal, që parashikon veprën e kontrabandës nga punonjës të doganave.

70. Në lidhje me çështjen e konkurrencës të subjekteve aktivë të përgjithshëm në një vepër penale të veçantë për të cilën, për autorin kërkohet pasja e një cilësie të posaçme, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, në rastin e figurës së veprës penale të parashikuar nga neni 175 i Kodit Penal, bashkë-punimi i një subjekti të veçantë (*intraneus*) me një subjekt tjetër të përgjithshëm (*extraneus*) përbën një rast të veçantë, që është parashikuar shprehimisht dhe posaçërisht nga neni 175 i Kodit Penal, i cili disponon se “*Kryerja e kontrabandës nga punonjës të doganave ose punonjës që kanë lidhje me veprimtarinë doganore, qoftë edhe në bashkëpunim me perso-na të tjerë, dënohet me burgim nga tre gjer në dhjetë vjet*”.

71. Ndërsa në lidhje me veprat e tjera penale, për të cilat nuk është parashikuar në mënyrë posaçërisht të shprehur nga norma penale inkriminuese, Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, kur vepra penale kryhet në bashkëpunim në formën bashkëkzekutimit, si rregull, të gjithë bashkë-punëtorët do të përgjigjen për “të njëjtën vepër penale” të parashikuar nga e njëjta dispozitë e pjesës së posaçme të Kodit Penal. Në rastin e personave të tjerë të përgjithshëm (*extraneus*) që nuk mbajnë cilësitë e veçanta apo nuk kanë pozitën subjektive të personit të cilësuar në veprën penale dhe që bashkëpunojnë me subjektin e cilësuar, të gjithë bashkëpunëtorët, qofshin ata të cilësuar apo të përgjithshëm, do të përgjigjen për të njëjtën vepër penale, **vetëm kur personat e përgjithshëm bashkëpunëtorë që nuk janë të cilësuar (*extraneus*) janë të vetëdijshëm, duke pasur dijeninë në lidhje me cilësinë apo pozitën subjektive të personave të cilësuar dhe kjo cilësi e tyre ka lehtësuar bashkëpunimin për kryerjen e veprës penale të përbashkët.** Pra, nëse personat e tjerë nga ata që janë të cilësuar, kanë anën subjektive lidhur me cilësinë e veçantë të personit të veprës penale, qoftë në formën e pakujdesisë, ku personi duhej dhe mund ta kishte parashikuar rrethanën e cilësisë së veçantë të personit të veçantë, qoftë në formën e dashjes, të dy këto kategori bashkëpunëtorësh do të përgjigjen për të njëjtën vepër penale. **Në mënyrë që bashkëpunëtorët e tjerë të përgjigjen për veprën penale të kryer nga bashkëpunëtorë me cilësi të veçanta (*intraneus*), ata duhet të kenë dijeni rreth bashkëpunimit (kontributit bashkëpunues) dhe pranisë së një subjekti të**

veçantë, domethënë të cilësuar që ka kontribuar në kryerjen e veprës penale, që është rënë dakord edhe me të tjerët. Nëse mungon elementi subjektiv rreth dijenisë së rolit dhe subjektit të posaçëm, nga të gjithë bashkëpunëtorët e tjerë, atëherë për këtë cilësi, kur konsiderohet jashtë marrëveshjes së të gjithë bashkëpunëtorëve do të përgjigjet vetëm personi që ka apo në rast bashkëkzekutimi vetëm ata persona që e kanë bashkëkzekutuar, duke u konsideruar kjo cilësi si ekse i ekzekutorit, dhe mos iu atribuar bashkëpunëtorëve të tjerë. Në arritjen e këtij përfundimi, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë mbajnë parasysh parimin themelor të së drejtës penale të përgjegjësisë personale të personit që kryen veprën penale.

72. Duke iu kthyer çështjes objekt shqyrtimi, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, në bazë të konkluzioneve të mësipërme u arrit në përfundimin se personi, i cili vjedh pasurinë e bankave, gjatë ose për shkak të kryerjes së detyrave për administrimin apo ruajtjen e kësaj pasurie, përgjigjet për veprën penale të “Vjedhjes së bankave dhe arkave të kursimit”, parashikuar nga neni 136 i Kodit Penal. Kjo vepër penale është e përgjithshme, pra nuk kërkohet ndonjë cilësi e veçantë e subjektit aktiv për kryerjen e veprës penale, kur kemi të bëjmë me bashkëpunim personash. Nëse gjatë kryerjes së kësaj veprë penale nga personi i jashtëm, i cili ka përdorur, dhunë ose ka mbajtur armë a municion, apo ka shkaktuar vdekjen e një të treti, në bashkëpunim me personin punonjës të bankës (*intranus*), ata do përgjigjen sipas objektit të marrëveshjes për veprat penale, në bazë të nenit 136/2 të Kodit Penal, së bashku me veprën penale tjetër përbërëse, e cila mbron marrëdhënien tjetër që rezulton të jetë cenuar efektivisht në kufirin e bashkëpunimit. Pra, jo për veprën penale perka-tësisht, sipas nenit 135–25, 139–25, 140–25, apo 141–25 të Kodit Penal. Nëse gjatë gjykimit provohet vetëm ekse i ekzekutorit në kryerjen e veprës penale tjetër sipas rrethanës cilësuese, përgjegjësi do të mbajë vetëm ekzekutori për atë vepër, ndërsa personi tjetër bashkëpunëtor do të përgjigjet për veprën për të cilën ishte lidhur edhe marrëveshja dhe rënë dakord mes bashkëpunëtorëve.

73. Si përfundim, në lidhje me nënpyetjen e dytë të shtruar për unifikim, Kolegjet e Bashkuara, arrijnë në përfundimin unifikues se: **personi, i cili ushtron dhunë për vjedhjen e pasurisë bankare apo të arkave të kursimit, apo nën kërcënimin dhe përdorimin e armëve, apo duke sjellë si pasojë të rëndë vdekjen e personave të tjerë, etj., kryer në bashkëpunim me personin gjatë ose për shkak të kryerjes së detyrave në administrimin apo ruajtjen e pasurisë së bankave, do të përgjigjen përkatësisht, sipas veprave të parashikuara nga neni 136/2 i Kodit Penal, së bashku me veprën penale tjetër përbërëse sipas rrethanës që mbron marrë-dhënien e ndryshme efektivisht të cenuar, sipas rregullave për bashkëpunimin, dhe jo për veprën penale përkatësisht, sipas nenit 135 dhe 25, nenit 139 dhe 25, apo nenit 140 dhe 25, nenit 141 dhe 25 të Kodit Penal.**

IV. Lidhur me zgjidhjen e çështjes

74. Në përfundim, duke iu kthyer rekursit objekt shqyrtimi, Kolegjet e Bashkuara pasi shqyrtuan rrethanat dhe faktet sikundër janë pranuar dhe nga vetë gjykata e apelit, në vështrim të parimeve kushtetuese dhe atyre të procedurës penale, vlerësojnë se veprimi kriminal i kryer nga ana e të gjykuarit Gjergj Xhaho, bazuar në konkluzionet e mësipërme të arritura për unifikimin e praktikës gjyqësore, duhet të cilësohet si “vjedhje e bankave dhe e arkave të kursimit” sipas nenit 136/2 të Kodit Penal. Për arsye se qëllimi i normës që parashikon këtë vepër penale, nuk është evidentimi i subjektit aktiv që punon në bankë, pasi është vepër penale që mund të kryhet nga subjekte jo të veçantë. Në fakti qëllimi i nenit 136/2 të Kodit Penal, është mbrojtja e objektit të veçantë, pra e “pasurisë” së bankës dhe që ligjërisht ka të drejtë ta disponojë “banka” në mënyrë ligjshme si person juridik, dhe jo punonjësit e saj në mënyrë të paligjshme, që kurrsesi nuk mund të përfaqësojnë vullnetin e bankës. Në rastin konkret, nisur nga pasoja e rëndë e shkaktuar nga ana e të gjykuarit Xhaho, ku dëmi i shkaktuar ndaj pasurisë së personit të dëmtuar nga vepra penale, domethënë bankës, kalon vlerën mbi 2.000.000 lekë (vendim unifikues nr. 5/2003, datë 11.11.2003), duhet të zbatohet paragrafi i dytë i nenit 136/2 të Kodit Penal, duke u ndryshuar vendimi i gjykatës së apelit për këtë pjesë.

75. Megjithatë, Kolegjet çmojnë se, në lidhje me akuzën e falsifikimit të dokumenteve të ngritur ndaj të gjykuarit Xhaho, duke qenë se kjo vepër është kryer me qëllim shtënien në dorë të pasurisë së

bankës, si edhe mbështetur në faktin se, nga njëra anë, vepra penale e falsifikimit të dokumenteve është e klasifikuar në kreun e tretë të Kodit Penal dhe ka për qëllim mbrojtjen e besueshmërisë së dokumenteve të bankës dhe, nga ana tjetër, vetë qëllimi i normës është mbrojtja e posaçme e marrëdhënies së pasurisë së bankës për shkak të besueshmërisë dhe sigurisë që ekziston në këtë institucion, në rastin konkret, figura e veprës penale të falsifikimit të nënshkrimeve për shtënien në dorë të pasurisë së bankës, sipas parimeve për konkurrimin e normave penale, përthithet dhe nuk konkurren me veprën penale të vjedhjes së bankave sipas nenit 136/2 të Kodit Penal. Kjo për shkak se nga ana objektive kemi të bëjmë me të njëjtin fakt dhe kundërligjshmëria e normës penale që parashikon veprën penale të vjedhjes së bankave me pasoja të rënda, përfshin edhe faktin e kundërligjshëm të falsifikimit kur ai është kryer si mjet për shtënien në dorë të pasurisë që synohet për vjedhje. Në këto kushte, arrihet në përfundimin se akuza për veprën penale të falsifikimit të dokumenteve duhet të pushohet për shkak se përthithet në këtë rast, nga vepra penale e vjedhjes së bankave sipas nenit 136/2 të Kodit Penal. Lidhur me pjesët e tjera, për fillimin e datës së vuajtjes së dënimit, provat materiale, asgjësimin e tyre dhe shpenzimet procedurale, vendimi i gjykatës së apelit duhet të lihet në fuqi.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë bazuar në nenin 438 dhe 441 të K.Pr.Penale,

VENDOSËN:

- Ndryshimin e vendimit nr. 715, datë 20.12.2012, të Gjykatës së Apelit Vlorë, lidhur me cilësimin ligjor të veprës penale, duke e deklaruar fajtor të pandehurin Gjergj Xhaho veprën penale të “vjedhjes së bankave dhe arkave të kursimit”, parashikuar nga neni 136/2 i Kodit Penal dhe dënimin e tij me 18 vjet burgim.
- Në aplikim të nenit 406 të Kodit të Procedurës Penale i ulet 1/3 e dënimit, duke dënuar përfundimisht me 12 vjet burgim.
- Pushimin e çështjes penale për akuzën e ngritur për kryerjen e veprës penale të “falsifikimit të dokumenteve”, parashikuar nga neni 186/2 i Kodit Penal.
- Lënien në fuqi të vendimit për pjesët e tjera.
- Unifikimin e praktikës gjyqësore siç para-shikohet në këtë vendim.
- Dërgimin për botim në Fletoren Zyrtare të këtij vendimi.

Anëtarë: Xhezair Zaganjori (kryesues), Andi Çeliku, Medi Bici, Evelina Qirjako, Aleksandër Muskaj, Guxim Zenelaj, Shkëlzen Selimi, Ardian Dvorani, Edmond Islamaj, Tom Ndreca, Majlinda Andrea, Artan Broci, Admir Thanza, Artan Zeneli

VENDIM
Nr. 1, datë 29.2.2016*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë të përbërë nga gjyqtarët:

Xhezair Zaganjori	kryesues	“	“
Ardian Dvorani	anëtar i	“	“
Ardian Nuni	anëtar i	“	“
Aleksandër Muskaj	anëtar i	“	“
Majlinda Andrea	anëtare e	“	“
Arjana Fullani	anëtare e	“	“
Evelina Qirjako	anëtare e	“	“
Guxim Zenelaj	anëtar i	“	“
Andi Çeliku	anëtar i	“	“
Mirela Fana	anëtare e	“	“
Medi Bici	anëtar i	“	“
Edmond Islamaj	anëtar i	“	“
Shkëlzen Selimi	anëtar i	“	“
Artan Zeneli	anëtar i	“	“
Admir Thanza	anëtar i	“	“
Tom Ndreca	anëtar i	“	“
Artan Broci	anëtar i	“	“

asistuar nga sekretarja Ermelinda Kadiu, sot në datën 29.2.2016, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen administrative që iu përket palëve:

PADITËS: Polikron Zyba (në mungesë).

I PADITUR: Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, përfaqësuar në gjyq nga juristja Borianë Nikolla.

Ministria e Brendshme, përfaqësuar në gjyq nga Av. Shtetit Lorana Kasapi.

Me pjesëmarrjen e Avokaturës së Përgjithshme të Shtetit, përfaqësuar në gjyq nga Av. Shtetit Lorana Kasapi.

OBJEKTI: Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 319/8, datë 24.11.2006, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba.

Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 142, datë 22.1.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba.

Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 142/1, datë 10.12.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba.

Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 732/1, datë 25.3.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba.

Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 5290/1, datë 7.9.2011, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “nënkomisar”, paditësit Polikron Zyba.

Anulimi pjesërisht i aktit administrativ, urdhrit nr. 43, datë 17.6.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “n/inspektor”, paditësit Polikron Zyba.

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 1/2016. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 93/2016* Qendra e Botimeve Zyrtare, 1 qershor 2016. f. 5267.

Detyrimin e palës së paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë, t'i njohë paditësit Polikron Zyba gradën policore "komisar" dhe të gjitha të drejtat që rrjedhin nga kjo gradë, nga data 17.6.2008 e në vijim.

BAZA LIGJORE: Nenet 32, 153, 154 e vijues, 324, e vijues të Kodit të Procedurës Civile; ligji nr. 8643, datë 20.7.2000, "Për gradat në Policinë e Shtetit"; vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 64, datë 2.2.2001, "Për inkuadrimin e gradave ushtarake, në gradat e Policisë së Shtetit dhe për përcaktimin e funksioneve, që do të ushtrohen sipas tyre"; ligji nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit"; vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, "Për përcaktimin e funksioneve korresponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre"; Kodi i Procedurave Administrative dhe nenet 44, 49, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 4937, datë 6.5.2013, ka vendosur:

Pranimin e kërkesëpadisë.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 319/8, datë 24.11.2006, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore "inspektor", paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 142, datë 22.1.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore "inspektor" paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 142/1, datë 10.12.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore "inspektor", paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 732/1, datë 25.3.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore "inspektor", paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 5290/1, datë 7.9.2011 të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore "nënkomisar", paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 43, datë 17.6.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore "n/inspektor", paditësit Polikron Zyba.

Detyrimin e palës së paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë, t'i njohë paditësit Polikron Zyba gradën policore "komisar" dhe të gjitha të drejtat që rrjedhin nga kjo gradë, nga data 17.6.2008 e në vijim.

Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 2362, datë 5.11.2013, ka vendosur:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 4937, datë 6.5.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Ndaj vendimit të sipërcituar rezulton të ketë paraqitur rekurs pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, e cila kërkon:

Ndryshimin e vendimit nr. 2362, datë 5.11.2013, të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe vendimit nr. 4937, datë 6.5.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Shkaqet që pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit paraqet në rekurs, janë:

- Së pari, dhe më thelbësorja, duhet të theksojmë se mbështetur në nenin 126, pika 7, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit", paditësit i është parashkruar kjo e drejtë dhe konkretisht neni citon: Punonjësi i policisë ka të drejtë që brenda 30 ditëve nga marrja dijeni, të ankohet për gradën e marrë tek eprori i autoritetit që i ka dhënë gradën ose drejtpërdrejt në gjykatë.

- Paditësit kjo e drejtë i është parashkruar, pasi ai gradën "nënkomisar" e ka marrë në vitin 2008 dhe kërkon rifitimin e kësaj të drejte në vitin 2013. Duke pasur parasysh faktin se paditësi ka marrë dijeni për këtë gradë dhe duke marrë të mirëqenë faktin se ai i ka ditur afatet e ankimit për gradën e dhënë, atëherë kjo e drejtë e tij është qartësisht e parashkruar.

- Në momentin e dhënies së gradës Komisionet Kalimtare, mbështetur në vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, “Për përcaktimin e funksioneve korresponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre”, kanë marrë parasysh dy kritere, të cilat janë funksioni dhe vjetërsia në punë që nevojitet për marrjen e gradës që i korrespondon funksionit. Paditësi në momentin e dhënies së gradës “nënkomisar” ka qenë me detyrë specialist informacioni, në Seksionin e Kontrollit të Territorit, në Komisariatit e Policisë nr. 6 Tiranë, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Tiranë. Mbështetur dhe në tabelën e ekuivalentimit të gradave dhe funksioneve në momentin e marrjes së gradës “nënkomisar” paditësi ka mbajtur gradën “nëninspektor”.

- Pra, konkretisht mbështetur në bazën ligjore të sipërcituar mendojmë se urdhrat objekt padie të drejtorit të përgjithshëm të Policisë janë të mbështetur në ligj dhe në prova dhe grada që i është dhënë paditësit është grada e merituar.

- Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë dhe vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë kanë këto të meta serioze: Nuk është respektuar ose është zbatuar keq ligji dhe nuk janë marrë parasysh faktet dhe provat e paraqitura nga ana e DPPSH-së.

- Në asnjë moment gjatë gjykimit, si dhe në vendimet e Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë dhe Gjykatës së Apelit Tiranë nuk u mor parasysh fakti se, paditësi kishte dijeni për gradën e dhënë dhe mund të ankimonte administrativisht dhe gjyqësish brenda afateve ligjore.

- Në asnjë moment gjatë gjykimit nuk u mor parasysh se, e drejta e paditësit për të ngritur padi me objektin e sipërcituar është e parashkruar.

Me vendimin e datës 19.1.2016, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, ka vendosur:

Dërgimin e çështjes në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për njehsimin ose ndryshimin e praktikës gjyqësore.

Kolegji Administrativ ka parashtruar për zgjidhje përpara Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, çështjet e mëposhtme:

1. Cilat duhet të jenë kriteret ligjore që duhet të merren parasysh për caktimin e gradës së re, në rastin e ekuivalentimit të gradave policore, të dhëna sipas ligjit nr. 8643, datë 20.7.2000, “Për gradat në Policinë e Shtetit” (i shfuqizuar), ose me ligje të tjera të mëparshme me gradat e reja policore, të parashikuara nga ligji nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit” dhe vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, “Për përcaktimin e funksioneve korresponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre”?

2. Nëse punonjësi i policisë, të cilit i është dhënë një gradë më e ulët se grada që i korrespondonte atij në tabelën e gradave, ka vazhduar të punojë, duke u paguar me gradën e re, të cilën ai e kundërshton, a do të konsiderohet ky fakt si marrje dijeni për aktin administrativ me të cilin është bërë ekuivalentimi i gradës policore?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët Medi Bici dhe Mirela Fana; përfaqësuesen e palës së paditur, Drejtorja e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, juristen Borianna Nikolla dhe përfaqësuesen e Avokaturës së Përgjithshme të Shtetit Av. Lorana Kasapi, të cilat kërkuan ndryshimin e vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe rrëzimin e kërkesëpadisë; e biseduan çështjen në tërësi, në përfundim,

VËREJNË:

1. Në Gjykatën e Lartë, në datën 27.1.2014 është regjistruar çështja administrative nr. 31001-00320-00-2014 regi. Them., që u përket palëve: paditës Polikron Zyba dhe të paditur Drejtorja e Përgjithshme e Policisë së Shtetit e Ministria e Brendshme, me objekt pavlefshmërinë e akteve administrative, urdhrave të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit për gradat policore etj.

I. Rrethanat e gështjes:

2. Me urdhrin nr. 319/5, datë 1.3.2006, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, pala paditëse Polikron Zyba është rikthyer në strukturat e Policisë së Shtetit, duke u emëruar në detyrën e shefit të seksionit të Policisë së Rendit dhe Sigurisë Publike në Komisaratin e Policisë Përmet, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Gjirokastrë dhe me urdhrin e ministrit të Brendshëm nr. 312, datë 17.2.2006, atij i është dhënë grada policore “k/inspektor”.

3. Këtë detyrë paditësi e ka kryer deri në datën 28.6.2006, pasi me urdhrin nr. 319/6, datë 27.6.2006 të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, duke pasur të njëjtën gradë, atë të k/inspektorit ai është komanduar në detyrën e shefit të Komisariatit të Policisë Përmet, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Gjirokastrë.

4. Me urdhrin nr. 319/6, datë 24.11.2006, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit është vendosur ndërprerja e komandimit të paditësit në detyrën e shefit të Komisariatit të Policisë Përmet, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Gjirokastrë, duke urdhëruar që inspektor Polikron Zyba të emërohet në detyrën e shefit të sektorit (ai dhe për Qendrën Operative) në Seksionin e Policisë së Rendit dhe Sigurisë Publike në Komisaratin e Policisë Përmet, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Gjirokastrë, duke i filluar të drejtat financiare nga data 5.12.2006. Në këtë urdhër, paditësi nuk pasqyrohet me gradën që kishte k/inspektor, por me gradën “inspektor”.

5. Me urdhrin nr. 142, datë 22.1.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, pala paditëse Polikron Zyba, me gradën “inspektor”, është emëruar në detyrën e shefit të seksionit në Seksionin e Qendrës Operative dhe Emergjencës në Komisaratin e Policisë nr. 6 Kombinat (qytet e fshat), pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë.

6. Me urdhrin nr. 142/1, datë 10.12.2007, drejtori i përgjithshëm i Policisë së Shtetit e ka emëruar inspektor Polikron Zybën në detyrën e specialistit të informacionit (ai dhe për marrjen e kallëzimeve) në Komisaratin e Policisë nr. 6, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë, ndërsa me urdhrin nr. 732/1, datë 25.3.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, paditësi me gradën “inspektor” është emëruar në detyrën e specialistit të informacionit (ai dhe për marrjen e kallëzimeve) në Seksionin e Kontrollit të Territorit në Komisaratin e Policisë nr. 6, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë.

7. Duke qenë në këtë detyrë, me urdhrin nr. 43, datë 17.6.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, është urdhëruar që paditësit n/inspektor Polikron Zyba, me detyrë specialist informacioni (ai dhe për marrjen e kallëzimeve) në Seksionin e Kontrollit të Territorit, në Komisaratin e Policisë nr. 6 Tiranë, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë t’i jepet grada policore “n/komisar”.

8. Pala paditëse, duke mos qenë dakord me këtë akt administrativ, si dhe aktet administrative të mëparshme të nxjerra nga pala e paditur, vetëm për sa i përket aplikimit të gradave “inspektor”, “n/inspektor” dhe “n/komisar” i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me kërkesëpadinë me objektin e lartpërmendur.

II. Vendimet e gjykatave dhe arsyetimi i tyre:

9. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 4937, datë 6.5.2013, ka vendosur: Pranimin e kërkesëpadisë.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 319/8, datë 24.11.2006, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor” paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 142, datë 22.1.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor” paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 142/1, datë 10.12.2007, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 732/1, datë 25.3.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “inspektor”, paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 5290/1, datë 7.9.2011, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “nënkomisar”, paditësit Polikron Zyba.

Anulimin pjesërisht të aktit administrativ, urdhrit nr. 43, datë 17.6.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, për sa i përket përcaktimit të gradës policore “n/inspektor”, paditësit Polikron Zyba.

Detyrimin e palës së paditur Drejtoria e Përgjithshme e Policisë, t’i njohë paditësit Polikron Zyba gradën policore “komisar” dhe të gjitha të drejtat që rrjedhin nga kjo gradë nga data 17.6.2008 e në vijim.

10. Gjykata e rrethit gjyqësor, ndër të tjera, arsyeton se:

.... Rezultoi e provuar se me urdhrin nr. 319/5, datë 1.3.2006, të Drejtorisë së Personel Formimit, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë, Ministria e Brendshme, është urdhëruar që paditësi Polikron Zyba të ripranohet në strukturat e Policisë së Shtetit dhe të emërohet në detyrën shef seksioni në Seksionin e Policisë së Rendit dhe Sigurisë Publike, në Komisariatin e Policisë Përmet, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Gjirokastrë dhe me urdhrin e ministrit të Brendshëm nr. 312, datë 17.2.2006 i është dhënë grada policore “k/inspektor”.

Këtë detyrë paditësi e ka kryer deri në datën 28.6.2006, pasi me urdhrin nr. 319/6, datë 27.6.2006, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, duke pasur të njëjtën gradë “k/inspektor” është komanduar në detyrën shef i Komisariatit të Policisë Përmet në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Gjirokastrë.

Pas disa muajsh në këtë detyrë, pala e paditur, drejtori i përgjithshëm i Policisë së Shtetit me urdhrin nr. 319/8, datë 24.11.2006, “Për ndërprerjen e komandimit dhe emërimin në detyrë të një punonjësi policie”, ka urdhëruar që inspektori Polikron Zyba, me detyrë shef seksioni në Qendrën Operative, në Seksionin e Policisë së Rendit dhe Sigurisë Publike, në Komisariatin e Policisë Përmet, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Gjirokastrë (aktualisht i komanduar në detyrën e shefit të Komisariatit të Policisë Përmet), “Për ndryshimin e strukturës organike” t’i ndërpritet komandimi dhe të emërohet në detyrën shef seksioni në Seksionin e Policisë së Rendit dhe Sigurisë Publike, në Komisariatin e Policisë Përmet, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Gjirokastrë, duke i filluar të drejtat administrative dhe financiare në datën 5.12.2006.

Në këtë akt, pala e paditur ka pasqyruar të ndryshuar gradën që mbante paditësi nga “k/inspektor” në “inspektor”.

Këtë detyrë, paditësi e ka kryer deri në datën 22.1.2007, pasi në bazë të urdhrit nr. 142, datë 22.1.2007, pala e paditur drejtori i përgjithshëm i Policisë së Shtetit ka urdhëruar që paditësi inspektor Polikron Zyba, me detyrë shef seksioni, në Seksionin e Policisë së Rendit dhe Sigurisë Publike, në Komisariatin e Policisë Përmet, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Gjirokastrë, të transferohet dhe të emërohet në detyrën e shefit të seksionit në Seksionin e Qendrës Operative dhe Emergjencës, në Komisariatin e Policisë nr. 6 Kombinat (qytet e fshat), në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Tiranë.

Në këtë detyrë paditësi ka shërbyer deri në datën 30.12.2007, pasi në bazë të urdhrit nr. 142/1, datë 10.12.2007, pala e paditur Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit ka urdhëruar që paditësi “inspektor” Polikron Zyba me detyrë shef seksioni në Seksionin e Qendrës Operative dhe Emergjencës, në Komisariatin e Policisë nr. 6 Kombinat (qytet e fshat), në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Tiranë, “Për ndryshim të strukturës organike”, të emërohet në detyrën specialist informacioni dhe për marrjen e kallëzimeve, në Komisariatin e Policisë nr. 6 Tiranë, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Tiranë.

Në këtë detyrë, paditësi ka shërbyer deri në datën 31.3.2008, pasi në bazë të urdhrit nr. 732/1, datë 25.3.2008 “inspektor” Polikron Zyba, me detyrë specialist informacioni dhe për marrjen e kallëzimeve, në Seksionin e Policimit në Komunitet, në Komisariatin e Policisë nr. 6 Tiranë, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Tiranë, “Për ndryshim të strukturës organike”, të emërohet në detyrën specialist informacioni (dhe për marrjen e kallëzimeve) në Seksionin e Kontrollit të Territorit, në Komisariatin e Policisë nr. 6 Tiranë, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Tiranë.

Me urdhrin nr. 43, datë 17.6.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, është urdhëruar që paditësit n/inspektor Polikron Zyba, me detyrë specialist informacioni (dhe për marrjen e kallëzimeve) në

Seksionin e Kontrollit të Territorit, në Komisaratin e Policisë nr. 6 Tiranë, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Tiranë” t’i jepet grada policore “n/komisar”.

Rezultoi e provuar në gjykim se paditësi e ka fituar gradën “k/inspektor”, në përputhje të plotë me ligjin nr. 8643, datë 20.7.2000, “Për gradat në Policinë e Shtetit”, si dhe vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 64, datë 2.2.2001, “Për inkuadrimin e gradave ushtarake, në gradat e Policisë së Shtetit dhe për përcaktimin e funksioneve, që do të ushtrohen sipas tyre”.

Ndërkohë që nga pala e paditur, në kundërshtim me gradën që paditësi e kishte përfutur “k/inspektor”, me urdhrin nr. 319/8, datë 24.11.2006, “Për ndërprerjen e komandimit dhe emërimin në detyrë të një punonjësi policie”, është konsideruar “inspektor” Polikron Zyba me detyrë shef seksioni

Gjykata vlerëson se ky akt administrativ është i pavlefshëm për pjesën në të cilën ai përcakton gradën “inspektor” për paditësin, për faktin se është nxjerrë në kundërshtim të plotë me ligjin, kjo, pasi pala e paditur shprehet dhe njëkohësisht i ka caktuar paditësit gradën “inspektor”, ndërkohë që paditësi në momentin e nxjerrjes së këtij akti ka pasur gradën “kryeinspektor”, e cila i është dhënë me urdhrin të ministrit të Brendshëm nr. 312, datë 17.2.2006 dhe nuk i është revokuar prej tij.

Në gjykim rezultoi se pala e paditur në nxjerrjen e urdhrit nr. 319/8, datë 24.11.2006 është bazuar në shkresën nr. prot., datë...., viti 2006, “Për caktimin e gradës policore të një punonjësi policie sipas funksionit organik që kryen”, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë, në bazë të së cilës është propozuar që k/inspektorit Polikron Zyba, për arsye të mospërputhjes së gradës me funksionin organik, t’i caktohet grada korresponduese e funksionit “inspektor”.

Në momentin e nxjerrjes së urdhrit nr. 1964, datë 22.9.2006, paditësi vazhonte të ushtronte detyrën e shefit të Komisarariatit të Policisë Përmet (fakt i cili provohet me urdhrin nr. 319/6, datë 27.6.2006, “Për komandimin në detyrë të një punonjësi policie”), pra, detyrë dhe funksion që përputhet plotësisht me gradën “k/inspektor”, gradë të cilën ashtu sikurse rezultoi gjatë shqyrtimit të çështjes, paditësi e ka përfutur në përputhje të plotë me ligjin nr. 8643, datë 20.7.2000, “Për gradat në Policinë e Shtetit”, si dhe vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 64, datë 2.2.2001, “Për inkuadrimin e gradave ushtarake, në gradat e Policisë së Shtetit dhe për përcaktimin e funksioneve, që do të ushtrohen sipas tyre”.

Gjithashtu, rezultoi në gjykim se procedura e ndjekur nga pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë për uljen në gradë të paditësit, nuk gjen mbështetje në asnjë dispozitë ligjore të parashikuar nga ligji i posaçëm “Për Policinë e Shtetit”, por edhe “Për gradat në Policinë e Shtetit”. Gjatë shqyrtimit gjyqësor të çështjes, nga pala e paditur nuk u paraqit urdhri nr. 1964, datë 22.9.2006.

Gjykata vlerëson se shkaku ligjor i pasqyruar nga pala e paditur në këtë propozim, se në rastin konkret kemi mospërputhjen e gradës me funksionin organik të paditësit, është, gjithashtu, i pabazuar në prova dhe në ligj.

Në rastin konkret rezultoi e provuar që paditësi ka qenë i inkuadruar në sistemin e gradave në Policinë e Shtetit dhe e ka fituar gradën “k/inspektor” në bazë të neneve 20 dhe 21, të ligjit nr. 8643, datë 20.7.2000 (urdhri i ministrit të Brendshëm nr. 312, datë 17.2.2006) dhe ka kryer detyrën e shefit të Komisarariatit të Policisë Përmet, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Gjirokastrë dhe në asnjë moment paditësi nuk është subjekt i zbatimit dhe aplikimit të kësaj dispozite.

Për sa më lart, nuk u provua në gjykim se kemi mospërputhje të gradës me funksionin organik, pasi në momentin e nxjerrjes së këtyre akteve, paditësi ka pasur gradën policore “k/inspektor” dhe ka ushtruar detyrën e shefit të Komisarariatit të Policisë Përmet, në Drejtorinë e Policisë së Qarkut Gjirokastrë, pra paditësi ka kryer funksione të cilat i përkasin pikërisht gradës “k/inspektor”.

Për këtë arsye, ulja e gradës së paditësit nga “k/inspektor” në “inspektor” nga pala e paditur, e pasqyruar në urdhrin nr. 319/8, datë 24.11.2006, “Për ndërprerjen e komandimit dhe emërimin në detyrë të një punonjësi policie”, ka ardhur në kundërshtim të plotë me ligjin nr. 8643, datë 20.7.2000, “Për gradat në Policinë e Shtetit”, si dhe ligjin nr. 8485, datë 12.5.1999, “Kodi i Procedurave Administrative”.

Në gjykim u relatua se paditësi është titulluar oficer policie në Ministrinë e Brendshme në muajin qershor të vitit 1992 dhe që prej kësaj kohe ka shërbyer në strukturat e Policisë së Shtetit deri në muajin qershor të vitit 1998. Siç e pasqyruam më lart, paditësi Polikron Zyba është pranuar dhe ka filluar të shërbejë në strukturat e Policisë së Shtetit me urdhrin nr. 319/5, datë 1.3.2006, të Drejtorisë së Personel Formimit, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë, ku edhe vazhdon aktualisht.

Gjykata vlerëson se në vijim të një paligjshmërie, konkretisht të uljes së gradës së paditësit nga “k/inspektor”

në "inspektor" nga pala e paditur janë nxjerrë edhe disa urdhra të tjerë që janë të paligjshëm, për sa i përket gradës "inspektor" për paditësin, konkretisht urdhri nr. 142, datë 22.1.2007, urdhri nr. 142/1, datë 10.12.2007 dhe urdhri nr. 732/1, datë 25.3.2008.

Paditësi ka qenë në detyrën e shefit të seksionit deri në momentin e nxjerrjes së urdhrin nr. 142/1, datë 10.12.2007 dhe të drejtat administrative dhe financiare i kanë filluar në datën 31.12.2007. Pra, në momentin e miratimit dhe hyrjes në fuqi të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, "Për përcaktimin e funksioneve korresponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre", paditësi ka ushtruar funksionin e shefit të seksionit. Pala e paditur nuk e ka vënë në dijeni paditësin lidhur me këto akte, ndërsa paditësi parashtrroi në gjykim se është vënë në dijeni të këtyre akteve vetëm në muajin dhjetor të vitit 2012 dhe sapo është njohur me përmbajtjen e tyre, i ka kundërshtuar, duke ndjekur fillimisht rrugën administrative dhe më tej rrugën gjyqësore.

Gjykata vlerëson se paditësi Polikron Zyba, në momentin e implementimit të gradave ka pasur të plotësuar të dyja kushtet për marrjen e gradës sipas vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, e para është funksioni që kryente në momentin e implementimit të gradave, paditësi ka qenë në detyrën e Shefit të Seksionit deri në momentin e nxjerrjes së urdhrin nr. 142/1, datë 10.12.2007 dhe të drejtat administrative dhe financiare i kanë filluar në datën 31.12.2007. Pra, në momentin e miratimit dhe hyrjes në fuqi të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, "Për përcaktimin e funksioneve korresponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre", paditësi ka ushtruar funksionin e shefit të seksionit. Dhe, e dyta, paditësi plotëson kriterin e vjetërsisë në shërbim prej 18 vite vjetërsi në punë si ushtarak, si dhe 7 vite vjetërsi në strukturat e policisë së shtetit.

Për sa i përket pretendimit të palës së paditur për parashkrimin e së drejtës së padisë, gjykata çmon se kërkimet për pavlefshmërinë absolute të aktit nuk i nënshtrohen parashkrimit.....

11. Gjykata e Apelit Tiranë (me të njëjtin arsyetim), me vendimin nr. 2362, datë 5.11.2013, ka vendosur:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 4937, datë 6.5.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

III. Ligji i zbatueshëm:

12. Neni 32 i Kodit të Procedurës Civile parashikon se:

Padia mund të ngrihet:

- a) për të kërkuar rivendosjen e një të drejte ose interesi të ligjshëm që është shkelur;
- b) për vërtetimin e qenies ose mosqenies së një marrëdhënie juridike ose një të drejte;
- c) për njohjen e vërtetësisë ose pavërtetësisë së një dokumenti me pasojë juridike për paditësin.

13. Neni 116 i Kodit të Procedurave Administrative parashikon se:

Aktet administrative do të quhen absolutisht të pavlefshme, në kuptimin e këtij Kodi, në rastet e mëposhtme:

- a) kur akti është nxjerrë nga një organ administrativ i paidentifikuar;
- b) kur akti administrativ është nxjerrë nga një organ administrativ në kapërcim të kompetencave të tij ligjore;
- c) kur akti administrativ është nxjerrë në kundërshtim me formën dhe procedurën e kërkuar nga ligji.

14. Neni 117/2 i Kodit të Procedurave Administrative, parashikon se:

Secila palë e interesuar mund të kërkojë që akti administrativ të shpallet absolutisht i pavlefshëm. Kërkesa në fjalë mund të bëhet në çdo kohë. Organi administrativ kompetent, me nismën e tij, mundet të deklarojë një akt administrativ absolutisht të pavlefshëm në çdo kohë.

15. Neni 33 i ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit", parashikon se:

Sistemi i gradave përcakton hierarkinë, nivelet e administrimit, si dhe pasqyron marrëdhëniet ndërmjet funksioneve në Polici.

Sistemi i gradave, sipas këtij ligji, paraqitja, forma emërtimet dhe mbajtja e tyre janë e drejtë vetëm e Policisë.

16. Neni 39 i ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit", parashikon se:

Tabela e funksioneve korresponduese për çdo gradë përcaktohet me vendim të Këshillit të Ministrave.

17. Neni 44 i ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit", parashikon se:

Me përjashtim të nivelit zbatues, kur për shkak të ndryshimeve në strukturën organizative të Policisë

shkurtohet numri i funksioneve organike për gradë, punonjësi i Policisë, që mban gradën ku do të kërkohet ulja, mund të kërkojë në mënyrë vullnetare uljen një gradë më poshtë, kur ka vende të lira.

Me krijimin e vendeve të lira për gradë, punonjësi i Policisë, që ka kërkuar uljen në gradë, rimerr brenda dy vjetësh gradën e mëparshme, sipas të njëjtit kriter të përcaktuar në pikën 1 të këtij neni.

18. Neni 126/1 dhe 7, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit", parashikon se:

1. Për kalimin nga sistemi i gradave të dhëna me ligjin nr. 8643, datë 20.7.2000, "Për gradat në Policinë e Shtetit", në sistemin e gradave sipas këtij ligji, Këshilli i Ministrave nxjerr vendimin për përcaktimin e tabelës së funksioneve korresponduese për çdo gradë, si dhe ekuivalentimin e tyre, në bazë të nenit 39 të këtij ligji.

7. Punonjësi i Policisë ka të drejtë që, brenda 30 ditëve nga marrja e dëgjimit, të ankohet për gradën e marrë tek eprori i autoritetit që i ka dhënë gradën ose drejtpërdrejt në gjykatë.

19. Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, "Për përcaktimin e funksioneve korresponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre", parashikon se:

1. Funksionet korresponduese, për çdo gradë, sipas ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit", si dhe ekuivalentimi i tyre me gradat e marra, sipas ligjit nr. 9643, datë 20.7.2000, "Për gradat në Policinë e Shtetit", përcaktohen në lidhjen nr. 1, që i bashkëlidhet këtij vendimi.

2. Në funksionet e këshilltarit të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, oficerit ndërlidhës ose pranë organizmave policorë ndërkombëtarë, mund të caktohet çdo punonjës policie, pavarësisht gradës që mban. Gjatë periudhës në këto funksione, punonjësi i policisë ka të drejtë të fitojë gradën pasardhëse, sipas kriterëve e procedurave të përcaktuara, i pakushtëzuar nga ekzistenca e funksioneve të lira për gradë.

3. Punonjësi personel i policisë merr gradën, që i korrespondon funksionit që kryen, vetëm nëse në çastin e kalimit në këtë sistem gradash, ka vjetërsi shërbimi jo më pak se:

a) 1 vit e 4 muaj për gradën "inspektor", përfshirë edhe periudhën e shkollimit policor, me përjashtim të punonjësve të policisë, që janë në periudhën e provës;

b) 2 vjet e 8 muaj për gradën "kryeinspektor";

c) 4 vjet për gradën "nënkomisar", përfshirë edhe periudhën e shkollimit policor. Specialistëve të lartë të policisë në detyrë, u jepet grada "nënkomisar" edhe, nëse nga përllogaritja nuk plotësojnë vjetërsinë e shërbimit, përcaktuar në këtë shkronjë;

ç) 6 vjet për gradën "komisar";

d) 8 vjet për gradën "kryekomisar";

dh) 10 vjet për gradën "drejtues";

e) 12 vjet e 8 muaj për gradën "drejtues i parë";

ë) 15 vjet e 4 muaj për gradën "zëvendësdrejtor i përgjithshëm".

3/1 Pas kalimit në sistemin e ri të gradave, ngritja në gradë bëhet sipas afateve dhe kriterëve të përcaktuara në nenin 41, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit".

4. Ministri i Brendshëm merr masa për përfundimin e procesit të kalimit në sistemin e ri të gradave, sipas përcaktimeve të bëra në nenin 126, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, "Për Policinë e Shtetit" dhe në këtë vendim, brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij vendimi.

5. Zbatimi i këtij vendimi nuk pasjell efekte financiare në buxhetin e shtetit.

6. Vendimi nr. 64, datë 2.2.2001, i Këshillit të Ministrave, "Për inkadrimin e gradave ushtarake, në gradat e Policisë së Shtetit, dhe për përcaktimin e funksioneve, që do të ushtrohen sipas tyre", të ndryshuar, nuk zbatohet për punonjësit e Policisë së Shtetit.

IV. Arsyetimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë:

20. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se, rekursi i paraqitur nga pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit përmban shkaqe nga ato që parashikohen në ligj, prandaj vendimi nr. 4937, datë 6.5.2013, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe vendimi nr. 2362, datë 5.11.2013, i Gjykatës së Apelit Tiranë bëhen të cenueshëm.

21. Në bazë të urdhrit nr. 43, datë 17.6.2008, të drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, është urdhëruar që paditësit "n/inspektor" Polikron Zyba, me detyrë specialist informacioni (ai dhe për marrjen e kallëzimeve) në Seksionin e Kontrollit të Territorit, në Komisionin e Policisë nr. 6, Tiranë, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë t'i jepet grada policore "n/komisar".

22. Paditësi nuk ka qenë dakord me gradën e dhënë, duke pretenduar se në kohën kur ka hyrë

në fuqi ligji nr. 9749, datë 4.6.2009, “Për Policinë e Shtetit” dhe vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, “Për përcaktimin e funksioneve korresponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre”, ai ka pasur gradën “k/inspektor” dhe jo “inspektor”, siç e ka pasqyruar nëpër disa urdhra pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, prandaj sipas tabelës bashkëngjitur VKM-së së mësipërme atij i takonte që të merrte gradën policore “komisar” dhe jo “n/komisar”.

23. Gjatë shqyrtimit gjyqësor të çështjes, pala paditëse Polikron Zyba ka pretenduar se ndaj tij nuk ka pasur ndonjë procedurë për ulje në gradë, gjë e cila kundërshtohet nga pala tjetër. Gjithashtu, dhe në çështje të tjera të kësaj natyre, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka konstatuar se ka pasur mjaft probleme me mënyrën se si ekuivalentohen gradat policore të fituara sipas ligjit nr. 8643, datë 20.7.2000 “Për gradat në policinë e shtetit” (i shfuqizuar), ose me ligje të tjera të mëparshme në sistemin e ri të gradave, pasi ka raste që grada që mbante oficeri i policisë me ligjin e vjetër nuk barazohet me gradën ekuivalente që pasqyrohet në tabelën e gradave që i bashkëngjitet vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, siç është edhe rasti në gjykim.

24. Nga ana tjetër pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit në gjyq ka mbajtur qëndrimin se përveç gradës korres-ponduese që pasqyrohet në tabelë duhet të shikohet edhe funksioni që kryente punonjësi i policisë në momentin e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit” dhe vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, duke pretenduar që këto kritere duhet të plotësohen në të njëjtën kohë, pra ato duhet të jenë komulative.

25. Gjatë shqyrtimit gjyqësor të çështjes pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit ka ngritur pretendimin se kërkesëpadia e paraqitur nga pala paditëse është e parashkruar (parashkrimi shues), sepse ajo është ngritur pas më shumë se pesë vitesh nga dalja e urdhrat të fundit që kundërshtohet (jashtë afatit ligjor), në një kohë kur paditësi ka punuar për një kohë të gjatë në polici me gradën e re, i cili pretendon se nuk ka pasur dijeni për urdhrat e nxjerrë nga pala e paditur. E njëjta situatë është vënë re edhe në çështje të ngjashme të ardhura për gjykim përpara Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë.

26. Me vendimin e datës 19.1.2016, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, pasi zhvilloi seancën gjyqësore, dëgjoi përfaqësuesen e palës së paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, duke qenë se edhe qëndrimet e praktikës gjyqësore nuk kanë qenë të njëjta për çështje të ngjashme, duke u bazuar në nenin 14/c, të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë”, i ndryshuar, dhe nenin 481 të K.Pr.Civile vendosi ta dërgojë çështjen për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat duhet të zgjidhin çështjet e mëposhtme:

1. *Cilat dubet të jenë kriteret ligjore që dubet të merren parasysh për caktimin e gradës së re, në rastin e ekuivalentimit të gradave policore të dhëna sipas ligjit nr. 8643, datë 20.7.2000, “Për gradat në Policinë e Shtetit” (i shfuqizuar), ose me ligje të tjera të mëparshme me gradat e reja policore, të parashikuara nga ligji nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit” dhe vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, “Për përcaktimin e funksioneve korres-ponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre”?*

2. *Nëse punonjësi i policisë, të cilit i është dhënë një gradë më e ulët se grada që i korrespondonte atij në tabelën e gradave, ka vazhduar të punojë, duke u paguar me gradën e re, të cilën ai e kundërshton, a do të konsiderohet ky fakt si marrje dijeni për aktin administrativ me të cilin është bërë ekuivalentimi i gradës policore?*

27. Në rekurs dhe gjatë shqyrtimit të çështjes në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë, pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit ndërmjet të tjera pretendon se e drejta e paditësit për të paraqitur kërkesëpadi përpara gjykatës është e parashkruar (parashkrimi shues), sepse kërkesëpadia është paraqitur në gjykatë jashtë afatit të parashikuar në ligj, ndërsa për sa i përket ligjit material, pala e paditur pretendon se, gjykata e shkallës së parë dhe gjykata e apelit nuk e kanë zbatuar drejtë atë, pasi ato nuk kanë marrë parasysh funksionin që kryente paditësi Polikron Zyba në momentin e ekuivalentimit të gradave.

28. Në nenin 126, pika 7, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit” është

parashikuar se: Punonjësi i Policisë ka të drejtë që, brenda 30 ditëve nga marrja dijeni, të ankohej për gradën e marrë tek eprori i autoritetit që i ka dhënë gradën ose drejtpërdrejt në gjykatë, ndërsa në nenin 18, të ligjit nr. 49/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, parashikohet se: Padia kundër veprimit administrativ paraqitet në gjykatë brenda 45 ditëve. Ky afat fillon nga data e njoftimit, sipas mënyrës së përcaktuar në ligj, të aktit administrativ, në rastet kur ky akt ankimohet drejtpërdrejt në gjykatë... Megjithatë dy dispozitat ligjore që cituam më sipër kanë kundërshti me njëra-tjetrën, këtë kontradiktë e ka zgjidhur më së miri ligji nr. 49/2012 në dispozitat kalimtare të tij, kur në nenin 72/3 ai thotë: Të gjitha afatet për paraqitjen e padisë ndaj aktit administrativ apo veprimit tjetër administrativ janë 45 ditë, me përjashtim të rasteve kur në ligje të veçanta është parashikuar ndryshe. Meqenëse neni 127/7, i ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007 (ligji i specifik) është i zbatueshëm në rastin objekt shqyrtimi, atëherë paditësi Polikron Zyba ka pasur të drejtë që brenda 30 ditëve nga marrja dijeni t’i drejtohej me ankim eprorit të organit që i ka dhënë gradën ose drejtpërdrejt në gjykatë.

29. Kërkesëpadia është regjistruar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë, në datën 4.1.2013, ndërsa aktet administrative që kundërshtohen prej paditësit Polikron Zyba janë nxjerrë nga pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit në datat 24.11.2006, 22.1.2007, 10.12.2007, 25.3.2008, 17.6.2008 dhe 7.9.2011. Fillimisht paditësi ka kërkuar kundërshtimin dhe shfuqizimin e akteve administrative, por në datën 18.4.2013 ai ka depozituar në gjykatën e shkallës së parë një kërkesë me shkrim për shtimin dhe saktësimin e objektit të padisë, konform nenit 185 të K.Pr.Civile, duke kërkuar anulimin e akteve administrative të mësipërme (të disave pjesërisht), kërkesë e cila me vendim të ndërmjetëm është pranuar nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.

30. Në nenin 126, pika 7, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit” është përdorur shprehja “nga marrja dijeni”, pra vetë ligji specifik nuk parashikon ndonjë mënyrë të veçantë për njoftimin e punonjësit të policisë në lidhje me gradën e re të ekuivalentuar. Gjithashtu, në pikat 4 dhe 5 të po kësaj dispozite ligjore, ligjvënësi ka parashikuar se për kalimin nga sistemi i vjetër i gradave në sistemin e ri të gradave ngrihen komisione kalimtare, të cilat kanë për detyrë që të shqyrtojnë dokumentacionin dhe të bëjnë propozime përpara organeve që kanë kompetencën për dhënien e gradave. Ligjvënësi ka parashikuar se funksionimi, organizimi dhe procedurat që duhet të ndiqen nga komisionet kalimtare përcaktohen me urdhër të ministrit. Këto komisione përfundojnë së funksionuari me përfundimin e procesit të ekuivalentimit të gradave.

31. Pra, ligji specifik që rregullon çështjen në gjykim nuk përcakton ndonjë rregull të veçantë për të treguar mënyrën se, si duhet të njoftohet punonjësi i policisë së shtetit të cilit i është ekuivalentuar grada policore, por e lidh fillimin e afatit të ankimit me marrjen dijeni të palëve të interesuara. Gjithashtu, edhe vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 21.11.2007, “Për përcaktimin e funksioneve korresponduese për gradat në Policinë e Shtetit dhe ekuivalentimin e tyre”, parashikon vetëm gradat korrespo-nduese me gradat e vjetra që mbanin punonjësit e policisë dhe funksionet që iu përkasin gradave të reja policore, duke mos parashikuar ndonjë rregull të veçantë për mënyrën e njoftimit dhe ankimit që mund të bëhet ndaj gradave të dhëna.

32. Nga ana tjetër, komisionet kalimtare, sipas nenit 126/4 dhe 5, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, kanë për detyrë vetëm që të shqyrtojnë dokumentet e punonjësve të policisë dhe t’i paraqesin propozimet, drejtorit të përgjithshëm të Policisë së Shtetit, i cili është organi administrativ i ngarkuar me ligj për dhënien e gradave policore, por ligji nuk parashikon se si duhet të bëhet njoftimi i këtij akti administrativ, në mënyrë që punonjësit të policisë t’i jepet mundësia që të kundërshtojë gradën e marrë nëse ai e konsideron atë të padrejtë. Të ndodhur në këto rrethana edhe në funksion të unifikimit të praktikës gjyqësore, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, vlerësojnë se duhet marrë në analizë i gjithë korpusi legjislativ që ka të bëjë me njoftimet dhe marrjen e dijenisë efektive të palëve pjesëmarrëse në procesin administrativ.

33. Në nenet 56 dhe 57 të Kodit të Procedurave Administrative janë parashikuar detyrimi për të njoftuar aktet administrative dhe përjashtimi nga ky detyrim. Aktet administra-tive që kundërshtohen nga paditësi prekin të drejtat e pretenduara prej tij, prandaj në kuptim të nenit

56/c të K.Pr.Administrative dhe neneve 42 dhe 44 të Kushtetutës ato duhej t'i njoftoheshin atij nga pala e paditur. Sipas nenit 57 të K.Pr.Administrative, administrata publike nuk ka për detyrë që të njoftojë aktin administrativ kur ai u komunikohet gojarisht në prani të palëve të interesuara, ose kur pala merr pjesë në procedimin administrativ dhe ka njohuri të plota në lidhje me aktin. Nga gjykimet në shkallë të parë dhe në gjykatën e apelit nuk rezulton e provuar që pala e paditur t'i ketë njoftuar gojarisht paditësit, aktet administrative të kontestuara prej tij, ose ky i fundit të ketë marrë pjesë në procedimin administrativ për nxjerrjen e tyre.

34. Përmbajtja e dispozitave të mësipërme ligjore është e lidhur në mënyrë të pazgjidhshme me përmbajtjen e aktit administrativ individual, të parashikuar nga neni 106 i K.Pr.Administrative, si dhe kuptimi që iu jep ligji palëve të interesuara, të parashikuara nga nenet 44 dhe 45 të këtij Kodi. Detyrimi i organit të administratës publike që ka nxjerrë aktin administrativ për të njoftuar palët e interesuara për përmbajtjen e tij, është një detyrim që rrjedh nga e drejta kushtetuese dhe KEDNJ-ja, me qëllim për të respektuar procesin e rregullt ligjor (neni 42/2 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe neni 6 i KEDNJ-së).

35. Në nenin 60 të K.Pr.Administrative janë parashikuar mënyrat e njoftimeve, të cilat mund të bëhen me anë të shërbimit postar, personalisht, me telegram, telefon, teleks ose faks në rastet e urgjencës, me afishim publik të njoftimit etj. Në rastin në gjykim ligji specifik hesht në lidhje me këtë çështje, duke mos thënë asgjë se si bëhet njoftimi i punonjësit të policisë për aktin administrativ me anë të të cilit atij i është ekuivalentuar grada policore, duke thënë vetëm që afati i ankimit ndaj aktit administrativ fillon nga marrja dijeni e personit të interesuar, kështu që për njoftimin e aktit administrativ, pala e paditur duhet të zbatonte ndonjërin nga mënyrat e njoftimit, të parashikuara nga Kodi i Procedurave Administrative.

36. Në të njëjtën linjë me parashikimet e nenit 56 e vijues të K.Pr.Administrative ka qenë edhe përmbajtja e nenit 328 të K.Pr.Civile, i shfuqizuar me ligjin nr. 49/2012, "Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrë-veshjeve administrative", i cili afatin e ankimit ndaj një akti administrativ e lidhte me ditën shpalljes ose të njoftimit të vendimit të organit më të lartë administrativ kur rruga administrative e ankimit ishte e detyrueshme, ose nga dita e shpalljes ose njoftimit të tij, kur ligji e lejonte ankimin e drejtpërdrejt në gjykatë. Në rastin në gjykim, ligji specifik ka një qëndrim dualist (të dyfishtë), pasi ai lejon ankimin ose të titullari i organit që ka nxjerrë aktin administrativ ose drejtpërdrejt në gjykatë, duke parashikuar një afat të njëjtë me afatin që parashikonte edhe neni 328 i Kodit të Procedurës Civile (i shfuqizuar).

37. Kodi i Procedurës Civile ka hyrë në fuqi në datën 1.6.1996 dhe ai është miratuar përpara Kodit të Procedurave Administrative, i cili është shpallur nga Presidenti i Republikës, me dekretin nr. 2387, datë 7.6.1999 dhe ka hyrë në fuqi 6 muaj pas botimit në Fletoren Zyrtare. Në nenin 328 të K.Pr.Civile nuk rezulton që të ketë pasur ndryshime deri në shfuqizimin e tij, prandaj Kodi i Procedurave Administrative jo vetëm që ka ruajtur parimet e parashikuara në Kodin e Procedurës Civile, por ai i ka zhvilluar edhe më tej konceptet që lidhen me njoftimin, duke pasur në disa dispozita ligjore parashikime, të tilla si: kur duhet të njoftohen aktet administrative individuale, përjashtimi nga njoftimi, afati, mënyra e njoftimit etj.

38. Në korpusin tonë legjislativ ka edhe ligje të veçanta, të cilat shprehen se njoftimi i palëve është i domosdoshëm, sidomos atëherë kur ai lidhet me ezaurimin (ndjekjen) e rrugës administrative të ankimit, sepse këto raste janë të lidhura me afate shumë të shkurtra kohore dhe është shumë e nevojshme që njoftimi që u bëhet palëve të interesuara nga organi administrativ që ka nxjerrë aktin të tregojë organin më të lartë administrativ, të cilit duhet t'i drejtohet ankimi administrativ. Kështu ligji nr. 9920, datë 19.5.2008, "Për procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë" dhe ligji nr. 8449, datë 27.1.1999, "Kodi Doganor i Republikës së Shqipërisë", parashikojnë se, kur organet tatimore ose doganore nxjerrin njoftim vlerësime tatimore ose doganore dhe në rastin vendosjes së gjobave të ndryshme prej tyre, ato janë të detyruara që t'u dërgojnë njoftim subjekteve të interesuara për aktet administrative, të cilat mund të jenë objekt i kontestit administrativ, duke iu dërguar atyre aktin administrativ dhe duke treguar organin administrativ të cilit i drejtohet ankimi. Mungesa e një njoftimi të tillë i jep të drejtë palës së

interesuar që ta ankojë vendimin e organit administrativ pavarësisht të kalimit të afateve të parashikuara në ligj.

39. Ndërsa në rastet kur ligji i veçantë parashikon mundësinë e ankimit të drejtpërdrejtë në gjykatë, pra çështja i përket juridiksionit gjyqësor, njoftimi që u bëhet palëve të interesuara mund të mos i përmbajë hollësisht të dhënat e mësipërme, por ankimi në gjykatë bëhet në përputhje të plotë me kërkesat e nenit 328, të Kodit të Procedurës Civile, i shfuqizuar tashmë me ligjin nr. 49/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, në të cilin parashikohej afati i ankimit dhe e drejta e paraqitjes së padisë në gjykatë kundër vendimit të organit më të lartë administrativ, vendimit të organit që ka nxjerrë aktin në rastin e ankimit të drejtpërdrejtë në gjykatë, vendimit të organit administrativ që nuk ka nxjerrë aktin ose nuk e ka marrë në shqyrtim atë brenda afatit të parashikuar në ligj.

40. Ndër aktet ndërkombëtare që lidhen me njoftimet e palëve të interesuara mund të përmendim Konventën Evropiane “Për llogaritjen e afateve kohore”, miratuar në datën 16.5.1972, e cila nuk rezulton që të jetë ratifikuar nga vendi ynë dhe Rregulloren (EEC Euratom) nr. 1182/71, të miratuar në datën 3.6.1971. Kjo Konventë ka si qëllim të unifikojë në këtë fushë ligjet e vendeve anëtare të Këshillit të Evropës dhe ajo merret kryesisht me momentin se kur fillon të ecë afati i ankimit për subjektet e interesuara, i cili njihet me termin *dies a quo* dhe momentin se kur skadon afati i ankimit, i cili njihet me termin *dies ad quem*. Megjithatë ky akt ndërkombëtar nuk bën pjesë në sistemin e brendshëm juridik të vendit tonë, për shkak të mos ratifikimit të saj (neni 122/1 i Kushtetutës), gjithsesi, Konventa mban një qëndrim të ngjashëm me legjislacionin shqiptar, duke i mëshuar faktit se, fillimi dhe mbarimi i afateve të ankimit janë të lidhura drejtpërdrejt me njoftimin e palëve (marrjen e dijenisë efektive të tyre). Të njëjtin qëndrim mban edhe rregullorja që përmendëm më sipër, e cila përcakton normat e aplikueshme për periudhat kohore, datat dhe afatet, të cilat zbatohen për aktet e Këshillit ose Komisionit, të miratuar apo për t’u miratuar në bazë të Traktatit që krijon Komunitetin Ekonomik Evropian apo të Traktatit që krijon Komunitetin Evropian të Energjisë Atomike. Sipas nenit 3/1 të kësaj rregulloreje nëse një periudhë kohore e shprehur në javë, muaj apo vite, duhet të llogaritet, duke u nisur nga momenti në të cilin verifikohet një ngjarje apo kryhet një veprim, dita në të cilën verifikohet kjo ngjarje apo kryhet ky akt nuk llogaritet në periudhën në fjalë, që do të thotë se afatet e mësipërme të ankimit lidhen ngushtësisht me momentin e marrjes dijeni të palëve të interesuara.

41. Paditësi Polikron Zyba ka ankuar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë urdhrin nr. 319/8, datë 24.11.2006, të nxjerrë nga drejtori i përgjithshëm i Policisë së Shtetit, duke e konsideruar atë si një akt administrativ absolutisht të pavlefshëm, i cili ka sjellë si pasojë pavlefshmërinë absolute të akteve administrative që vijnë më pas (të disave pjesërisht). Duhet theksuar se kur pala e paditur ka nxjerrë urdhrin e mësipërm nuk ka qenë i miratuar ligji nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit,” i ndryshuar, prandaj në këtë rast gjejmë zbatim ligji nr. 8643, datë 20.7.2000, “Për gradat në Policinë e Shtetit” dhe vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 64, datë 2.2.2001, “Për inkuadrimin e gradave ushtarake, në gradat e Policisë së Shtetit dhe për përcaktimin e funksioneve, që do të ushtrohen sipas tyre”.

42. Në nenin 26/8, të ligjit nr. 8643, datë 20.7.2000, “Për gradat në Policinë e Shtetit” është parashikuar rasti i përshtatjes së gradës me funksionin, që do të thotë se kur grada që mban punonjësi i policisë nuk përputhet me gradën që parashikon funksioni që ai kryen, punonjësit të policisë i bëhet një vlerësim i punës për dy vitet e fundit dhe kur ai rezulton me një vlerësim shumë të mirë, atëherë dërgohet në një detyrë, në mënyrë që të përputhet grada me funksionin, përputhje e cila sipas kësaj dispozite ligjore është e detyrueshme për çdo rast.

43. Në nenin 38, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit” është parashikuar se, mënyra e paraqitjes, forma dhe ndërtimi i gradave miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave, pas zhvillimit të një procesi konkurrimi për dizenjimin e tyre, që do të thotë se, pasi pranë palës së paditur, Drejtorisë së Policisë së Shtetit zhvillohet një konkurs ku punonjësit e policisë njihen me të gjitha gradat policore, këto grada vendosen në kostumet (veshjet) e tyre, prandaj pala paditëse duke i mbajtur gradat e marra në veshjen e tij nuk mund të pretendojë se,

nuk kishte marrë dijeni se çfarë grade mbante dhe nëse nuk ishte dakord me të, i ka pasur të gjitha mundësitë që të kundërshtonte gradën në përputhe të plotë me parashikimet ligjore.

44. Në nenin 88/2, 3 të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit” është parashikuar se, paga e punonjësit të policisë caktohet sipas gradës dhe funksionit që ai ka fituar. Në këtë dispozitë ligjore është parashikuar se, paga e punonjësit të policisë përbëhet nga paga bazë që është paga për gradë dhe nga shtesat mbi pagën bazë për kushtet e vendit punës, shërbimit, kualifikimet etj. Ligjvënësi ka përcaktuar si kriter kryesor për caktimin e pagës së punonjësit të policisë gradën e tij. Gjatë shqyrtimit të çështjes në gjykatën e shkallës së parë dhe në gjykatën e apelit ka rezultuar e provuar se, paditësi Polikron Zyba ka punuar për rreth dy vjet me gradën inspektor, duke marrë edhe pagën që i përkiste kësaj grade, ndërsa nga data 17.6.2008 e në vazhdim, ai ka mbajtur gradën e re n/komisar, duke marrë edhe pagesën që i përket kësaj grade, prandaj dijenia e tij për ekzistencën e akteve administrative që kundër-shton ka qenë e plotë.

Duke arsyetuar si më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në këtë përfundim unifikues: Kur punonjësi i Policisë së Shtetit ka mbajtur dhe është paguar për gradën policore të cilën më pas ai e kundërshton, konsiderohet se ai ka marrë dijeni për gradën që kundërshtohet.

45. Përderisa Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk i hynë shqyrtimit të meritës (themelit) të çështjes, për shkak se ato arriten në konkluzionin se e drejta e paditësit Polikron Zyba për të paraqitur kërkesëpadi në gjykatë është e parashkruar (parashkrimi shues), pasi ajo është paraqitur tej afateve të parashikuara në ligj, atëherë pika e parë e parashtruar për unifikim nga Kolegji Administrativ i kësaj gjykate në vendimin e datës 19.1.2006, mbeti e pa unifikuar.

46. Për sa i përket zgjidhjes së çështjes konkrete e theksuam edhe më sipër se, fillimisht paditësi Polikron Zyba ka kërkuar pavlefshmerinë relative të akteve administrative të nxjerra nga pala e paditur, por gjatë shqyrtimit gjyqësor të çështjes në gjykatën e shkallës së parë ai i ka paraqitur një kërkesë më shkrim për ndryshimin dhe saktësimin e objektit të padisë, duke u bazuar në parashikimet e nenit 185 të K.Pr.Civile, kërkesë, e cila është pranuar nga gjykata, duke vazhduar gjykimin me objekt pavlefshmërinë absolute të akteve administrative (të disave pjesërisht), pasi një kërkim i tillë në bazë të nenit 18, pika 8, të ligjit nr. 49/2012, “Për organizimin e dhe funksionimin e gjykatave administrative” dhe nenit 117/2 të K.Pr.Administrative mund të paraqitet në çdo kohë (mbi pavlefshmërinë absolute të akteve administrative nuk shtrihet efektet e tij parashkrimi shues).

47. Kolegjet Civile dhe Administrative të Gjykatës së Lartë kanë pasur qëndrime të konsoliduara në lidhje me pavlefshmërinë absolute të aktit administrativ, duke theksuar që për kundërshtimin e saj në gjykatë nuk është e nevojshme që më parë të ndiqet rruga administrative e ankimit, si dhe kërkesëpadija për konstatimin absolutisht të pavlefshëm të aktit administrativ mund të ngrihet në çdo kohë, pasi kjo lloj pavlefshmërie nuk i nënshtrohet parashkrimit shues, por këto kolegje kanë theksuar në mjaft raste se, kur gjykata e shkallës së parë ose gjykata e apelit gjykojnë pavlefshmërinë absolute të aktit administrativ, ato duhet t’i përmbahen me rigorizitet vetëm parashikimeve që bën neni 116 i K.Pr.Administrative.

48. Dispozita ligjore e mësipërme parashikon vetëm tri raste të pavlefshmërisë absolute të aktit administrativ, të cilat janë: akti nxirret nga një organ i paidentifikuar, akti nxirret në kapërcim të kompetencave që i jep ligji organit administrativ dhe kur akti është nxjerrë në kundërshtim me formën dhe procedurën e kërkuar nga ligji. Në rastin në shqyrtim organi administrativ është një organ i identifikuar dhe ai ka vepruar brenda kompetencave që i jep ligji, pasi si ulja në gradë ashtu edhe ekuivalentimi i saj kanë qenë në kompetencë të palës së paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit. Gjithashtu, aktet administrative të kontestuara nga paditësi kanë formën e kërkuar nga ligji, pasi urdhrat me të cilët janë dhënë gradat janë në formë shkresore.

49. E vetmja gjë që mbeti pa analizuar është zbatimi i procedurës së kërkuar nga ligji nga ana e organit administrativ. Në ligjin nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit”, i ndryshuar, dhe në ligjin nr. 8643, datë 20.7.2000, “Për gradat në Policinë e Shtetit” janë parashikuar se, për

verifikimin e gradave gjatë ekuivalentimit të tyre ngihen komisione kalimtare, të cilat verifikojnë dokumentet dhe bëjnë propozimin përpara organeve kompetente për dhënien e gradave. Ligjvënësi nuk ka parashikuar ndonjë rregull të veçantë për pjesëmarrjen e personave të interesuar në procedim, por është mjaftuar me parashikimin se, punonjësi i policisë, i cili pretendon se i është shkelur e drejta në dhënien e gradës mund të bëjë ankim administrativ ose gjyqësor brenda 30 ditëve nga marrja dijeni, prandaj në rastin në shqyrtim edhe procedura e nxjerrjes së akteve administrative është zbatuar në përputhje të plotë me ligjin dhe, për rrjedhojë, nuk ndodhemi përpara asnjë rasti të parashikuar nga neni 116 i K.Pr.Administrative.

50. Gjykata e shkallës së parë dhe gjykata e apelit arsyetojnë se, ndodhemi përpara pavlefshmërisë absolute të akteve administrative, pa bërë asnjë referim në nenin 116 të K.Pr.Administrative, duke thënë se, pas largimit të paditësit nga detyra e shefit të Komisarariatit të Policisë Përmet, pranë Drejtorisë së Policisë së Qarkut Gjirokastrë në vitin 2006, ai i kishte të gjitha kushtet dhe kriteret ligjore që të mbante gradën k/inspektor, pretendim, i cili ka të bëjë me pavlefshmërinë relative të akteve administrative, së cilës Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk mund t'i hyjnë për shkak të parashkrimit të së drejtës së paditësit Polikron Zyba për të paraqitur padi në gjykatë, pasi ka kaluar afati 30-ditor i ankimit.

51. Për të gjitha këto që thanë më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në përfundimin se rekursi i paraqitur nga pala e paditur, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit është i bazuar në ligj, prandaj si i tillë ai duhet të pranohet dhe për rrjedhojë vendimi nr. 4937, datë 6.5.2013, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe vendimi nr. 2362, datë 5.11.2013, i Gjykatës së Apelit Tiranë duhet të ndryshohen, duke u vendosur rrëzimi i kërkesë-padisë. Për efekt të unifikimit të praktikës gjyqësore ky vendim duhet të dërgohet për t'u botuar në Fletoren Zyrtare.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke u bazuar në nenin 147/6 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe nenin 63/dh të ligjit nr. 49/2012, "Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative",

VENDOSËN:

Ndryshimin e vendimit nr. 4937, datë 6.5.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe vendimit nr. 2362, datë 5.11.2013, të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe rrëzimin e kërkesë-padisë.

Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Xhezair Zaganjori (kryesues), Ardian Nuni, Ardian Dvorani, Aleksandër Muskaj, Majlinda Andrea, Arjana Fullani, Evelina Qirjako, Guxim Zenelaj, Andi Çeliku, Medi Bici, Edmond Islamaj, Shkëlzen Selimi, Artan Zeneli, Admir Thanza, Tom Ndreca, Artan Broci

Anëtarë kundër për unifikimin: Mirela Fana

MENDIM PAKICE

1. Unë gjyqtarja Mirela Fana, jam gjyqtare në pakicë në lidhje me arritjen e përfundimit njëses në vendimin nr. 1, datë 29.2.2016, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ku shumica ka vendosur se: ***"Kur punonjësi i Policisë së Shtetit, ka mbajtur dhe është paguar për gradën policore të cilën më pas ai e kundërshton, konsiderohet se ai ka marrë dijeni për gradën që kundërshtohet."***

2. Si gjyqtare në pakicë, jam e mendimit se, çështja objekt gjykimi është një çështje e një natyre të tillë, e cila nuk përbën një nga rastet e shqyrtimit në Kolegje të Bashkuara me qëllim njësimin apo ndryshimin e praktikës gjyqësore.

3. Fillimisht, sikurse ka rezultuar në çështjen gjyqësore objekt unifikimi, në zbatim të ligjit

specifik të aplikueshëm, e konkretisht, nenit 126, pika 7, të ligjit nr. 9749, datë 4.6.2007, “Për Policinë e Shtetit”, është parashikuar se punonjësi i policisë ka të drejtë që, brenda 30 ditëve nga marrja dijeni, të ankohet për gradën e marrë tek eprori i autoritetit që i ka dhënë gradën ose drejtpërdrejt në gjykatë.

4. Në analizë të parashikimit të mësipërm ligjor, i gjithë diskutimi objekt unifikimi është përqendruar në pyetjen nëse, në mungesë të vërtetimit të komunikimit të aktit për gradën e akorduar, por në kushtet kur rezulton se nga mënyra efektive e aplikimit të gradave dhe vizualizimit të tyre në uniformën përkatëse, si dhe në kushtet e efekteve përkatëse financiare të një grade policore, mund të prezumohet marrja dijeni për aktin e ndryshimit të gradës.

5. Shumica e Kolegjeve të Bashkuara ka konkluduar se, një rast i tillë do të konsiderohet si marrje dijeni për ndryshimin e gradës policore, për efekt të përlogaritjes së afatit të parashkrimit të padisë për kundërshtimin e aktit administrativ mbi ndryshimin e kësaj grade.

6. Vlerësoj se nga pikëpamja përmbajtësore jam dakord me një konkluzion të tillë ligjor, por ky konkluzion nuk përbën në vetvete një nga ato raste për të cilat nevojitet, si investimi i Kolegjeve të Bashkuara për arritjen e një qëndrimi të unifikuar, po ashtu edhe arritja në një përfundim të tillë njësoj.

7. Në mbështetje të qëndrimit të mësipërm, çmoj fillimisht se, referuar legjislacionit aktual i cili rregullon rastet e dërgimit të një çështjeje për gjykim në Kolegjet e Bashkuara me qëllim njësimin apo ndryshimin e praktikës gjyqësore, në kontekstin e çështjes konkrete, nuk gjendemi përpara njërit prej këtyre rasteve. Në këtë përfundim arrihet, pas një interpretimi sintetik e të harmonizuar të të gjithë kuadrit ligjor që rregullon dërgimin e çështjes për gjykim pranë Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

8. Konkretisht, neni 141/2 i Kushtetutës parashikon se: *“Për njësimin ose ndryshimin e praktikës gjyqësore, Gjykata e Lartë ka të drejtë të tërheqë për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore.”* Në respektim të sa më sipër, ligji specifik nr. 8588, datë 15.3.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar, në nenin 14 të tij parashikon se çështjet që gjykohen në Kolegjet e Bashkuara janë: *“...a) rastet e parashikuara në Kodin e Procedurës Civile dhe Kodin e Procedurës Penale; b) ankimet kundër vendimeve të Këshillit të Lartë të Drejtësisë; c) kërkesat për njësimin dhe ndryshimin e praktikës; d) raste të tjera të parashikuara me ligj”.*

9. Po ashtu, duke iu referuar nenit 481 të Kodit të Procedurës Civile, Kryetari i Gjykatës së Lartë mund të vendosë që gjykata të shprehet në Kolegje të Bashkuara për rekurse të paraqitura nga palët, për të cilat ka praktika të ndryshme të mëparshme në kolegjet e thjeshta. Sikurse qartazi rezulton nga dispozita e mësipërme, një prej rasteve të investimit të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë me qëllim unifikimin apo ndryshimin e praktikës gjyqësore, është pikërisht rasti i ekzistencës për të njëjtin problem ligjor, të praktikave të ndryshme të mëparshme nga kolegjet e thjeshta.

10. Në vijim të këtij argumentimi, vlerësoj se në rastin konkret, nuk ndodhemi përpara praktikave të ndryshme të Kolegjeve të Gjykatës së Lartë, pasi vetë Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë nuk ka konstatuar paraprakisht ekzistencën efektive të këtyre praktikave nga ana e Kolegjeve të thjeshta. Në këtë mënyrë, sipas vetë përcaktimit të shumicës së Kolegjeve të Bashkuara, qëllimi i kalimit të çështjes objekt gjykimi për unifikim, ka qenë fakti se, sipas kësaj shumice *“...ligji specifik që rregullon çështjen në gjykim, nuk përcakton ndonjë rregull të veçantë për të treguar mënyrën se si duhet të njoftohet punonjësi i Policisë së Shtetit të cilit i është ekuivalentuar grada policore, por e lidh fillimin e afatit të ankimit me marrjen dijeni të palëve të interesuara.”*

10.1 Ndryshe nga ky përcaktim, jam e mendimit se, ligji ekzistues nuk ka mangësi në këtë drejtim, sa kohë që edhe në mungesë të një përcaktimi të shprehur mbi marrjen dijeni të një akti administrativ, në një proces gjyqësor do të mund të zbatohen mjetet përkatëse procedurale të të provuarit, për të identifikuar nëse është marrë efektivisht dijeni për këtë akt nga ana e palës së interesuar.

10.2 Po ashtu, edhe në rast se do të gjendeshim përpara mangësisë së ligjit ekzistues, sikurse arsyeton shumica e Kolegjeve të Bashkuara, jam e mendimit se, si evidentimi i këtyre mangësive,

po ashtu edhe identifikimi i faktit që potencialisht interpretimi i këtij ligji në gjendjen ekzistuese mund të krijojë hapësirë për dykuptimësi, nuk përbëjnë shkaqe ligjore për të shqyrtuar një çështje në Kolegje të Bashkuara për unifikimin apo ndryshimin e praktikës gjyqësore.

11. Arsyetimi i mësipërm gjen mbështetje ligjore edhe në faktin se, parashikimi i ekzistencës së praktikave të ndryshme të Kolegjeve të thjeshta për të njëjtin problem ligjor, si kusht për ndërmarrjen e iniciativës për shqyrtimin e një çështjeje në Kolegje të Bashkuara, përbën një parim i cili synon të mbrojë Gjykatën e Lartë ndaj prirjes për “ndërhyrje” të një natyre legislative, duke identifikuar qartazi ndarjen ndërmjet së drejtës ekskluzive të pushtetit ligjvënës për të bërë ligj dhe së drejtës ekskluzive të pushtetit gjyqësor për të interpretuar ligjin.

12. Thënë kjo, jam e mendimit se qëndrimi i shumicës në vendimin e mësipërm të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, evidenton qartazi rrezikun e ndërhyrjes së palejitimuar të Gjykatës së Lartë në pushtetin legjislativ, ku gjykata, edhe pse në rastin konkret nuk ka pasur mangësi në ligjin specifik të aplikueshëm, në mungesë të prerogativave kushtetuese për të krijuar apo plotësuar një normë, konkludon efektivisht në një përmbajtje të amenduar të ligjit ekzistues.

13. Për sa më sipër, vlerësoj se, pavarësisht përmbajtjes së konkluzionit të arritur në përfundimin njësoj, vetë dërgimi i çështjes për shqyrtim në Kolegje të Bashkuara, me qëllim unifikimin apo ndryshimin e praktikës gjyqësore, nuk është kryer në kushtet e kuadrit ligjor specifik që rregullon pikërisht këtë procedurë, e konkretisht nenit 14, të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, si dhe nenit 481 të Kodit të Procedurës Civile.

GJYQTARE

Mirela Fana

VENDIM

Nr. 3, datë 24.11.2016*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbërë nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Arjana Fullani	anëtare
Evelina Qirjako	anëtare
Andi Çeliku	anëtar
Medi Bici	anëtar
Guxim Zenelaj	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Artan Broci	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Tom Ndreca	anëtar

Në seancën gjyqësore të datës 24.11.2016, mori në shqyrtim çështjen administrative nr.

00005/2015, që u përket palëve: PADITËS: Përparim Zano

I PADITUR: Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës

Instituti i Sigurimeve Shoqërore Tiranë

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 3/2016. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 274/2016 Qendra e Botimeve Zyrtare*, 24 mars 2017. f. 27729.

OBJEKTI: *Anulimin e vendimeve për caktimin e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi.*

Të anulohet vendimi i rillogaritjes së të ardhurave nga pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi sipas ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009, "Për sigurimet shoqërore suplementare të ushtarakëve", i ndryshuar me aktin normativ nr. 5, datë 10.11.2010.

Detyrimin e palës së paditur të rillogarisë dhe të paguajë pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Rillogaritja të bëhet sipas ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004, "Për statusin e ushtarakut" dhe ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, i ndryshuar, të cilët parashikojnë si shumë të pensionit masën prej 50% të pagës referuese, duke i shtuar 2% të kësaj page për çdo vit tjetër shërbimi mbi vjetërsinë prej 15 vjetësh.

Pagesa e pensionit të rillogaritjes si më sipër të fillojë nga data kur është caktuar pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi, deri në plotësimin e kushteve për pension pleqërie.

Detyrimin e palës së paditur të paguajë diferencat e papaguara ndërmjet pensionit të parakohshëm të rillogaritur sipas ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, i ndryshuar dhe pensionit të përfunduar deri tani, që nga momenti i lindjes së të drejtës për pension në vazhdim, deri në momentin e ekzekutimit të kësaj shume.

BAZA LIGJORE: *Nenet 31, 32/a, 153, 154, 324, 325 dhe 327 të Kodit të Procedurës Civile. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, nenet 4, 44, 132, 142/3; ligji nr. 8087, datë 13.3.1996, "Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të*

Armatosura në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar. Ligji nr. 9210, datë 23.3.2004, "Për statusin e ushtarakut". Ligji nr. 9418, datë 20.5.2005, "Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve", i ndryshuar; ligji nr. 10142, datë 15.5.2009, "Për sigurimet shoqërore suplementare të ushtarakëve".

Vendimi nr. 9, datë 26.2.2007 i Gjykatës Kushtetuese, vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 63, datë 1.2.2006.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës, me vendimin nr. 2514 (11-2013-5458), datë 4.11.2013, ka vendosur:

Pranimin e pjeshëm të kërkesëpadisë.

Detyrimin e palës së paditur të anuloj vendimin nr. 25, datë 30.4.2007 lidhur me masën e pensionit, duke e rillogaritur atë në bazë të ligjit nr. 9418, datë 20.5.2005, i ndryshuar. Për 26 vite shërbimi, pagë referuese 46.860 lekë, për 15 vite + 50%, pra $50 + (25-25) \times 2\% = 22\%$. Pagë referuese $46.860 \times 22\% = 33.739$ lekë. Duke u aplikuar masa jo më e madhe se katërfishi i pensionit bazë, si dhe indeksimet sipas VKM-së.

Detyrimin e palës së paditur t'i kethejë diferencën e krijuar për periudhën 1.9.2006–30.6.2009 me masën 583.838 Lekë. Diferencë kjo e krijuar nga pensioni i dhënë nga pala e paditur me pensionin që i takon sipas ligjit.

Pushimin e gjykimin për kërkimet e tjera që i përkasin periudhës nga data 1.7.2009 e në vazhdim.

Gjykata e Apelit Durrës, me vendimin nr. 10-2014-879 (559), datë 14.2.2014, ka vendosur:

Moskompetencën e Gjykatës së Apelit Durrës për shqyrtimin e çështjes dhe dërgimin e saj Gjykatës Administrative të Apelit.

Gjykata Administrative e Apelit, me vendimin nr. 1784, datë 14.5.2014, ka vendosur:

Lënien në fuqi të vendimit nr. 2514 (11-2013- 5458), datë 4.11.2013 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës.

Kundër vendimit nr. 1784, datë 14.5.2014, të Gjykatës Administrativ të Apelit ka paraqitur rekurs pala e paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës, e cila kërkon prishjen e vendimit nr. 2514 (11-2013-5458), datë 4.11.2013, të Gjykatës së

Rrethit Gjyqësor Durrës dhe vendimit nr. 1784, datë 14.5.2014, të Gjykatës Administrative të Apelit, duke parashtruar shkaqet e mëposhtme:

- *Gjykatat kanë gabuar në zgjidhjen e çështjes;*
- *Në llogaritjen e pensionit Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës është mbështetur në nenin 11, të ligjit nr. 8087, datë 11.3.1996, të ndryshuar me ligjin nr. 8521, datë 30.7.1999;*
- *Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës ka vendosur rishqyrtimin e pensionit sipas kritereve të nenit 29, të ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009, "Për sigurimet shoqërore suplementare të ushtarakëve".*

Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, në seancë gjyqësore në praninë e palëve, në datën 2.2.2016, konstatoi se nga gjykatat e faktit, si dhe nga vetë ky Kolegj, vihet re se mbahen qëndrime të ndryshme në lidhje me problematikat e zbatimit në kohë dhe efektit prapaveprues të legjislacionit në lidhje me pensionin e parakohshëm të ushtarakëve për vjetërsi shërbimi, si dhe

me mënyrën dhe skemën e zbatueshme për përllogaritjen e këtij pensioni sipas formulave të ndryshme që kanë parashikuar ligjet në kohë.

Konkretisht, pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi parashikuar në ligjin nr. 8087, datë 11.3.1996, *“Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura në Republikën e Shqipërisë”*, të ndryshuar me ligjin nr. 8521, datë 30.7.1999 është llogaritur nga organet administrative të sigurimeve shoqërore sipas skemës së parashikuar nga neni 11. Kjo dispozitë parashikon se pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi llogaritet sipas skemës: a) *50 për qind të pagës referuese mbi të cilën është derdhur kontributi*; b) *për çdo vit tjetër të vjetërsisë së shërbimit mbi përcaktimin e mësipërm, masa e pensionit shtohet me 2 për qind të pagës referuese, por jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi*.

Në praktikën gjyqësore janë vënë re dy qëndrime sa i takon zbatimit të kufizimit *“jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi”* në llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi të parashikuar në ligjin nr. 8087/1996, të ndryshuar. Njëri qëndrim e zbaton kufizimin për të gjithë masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, ashtu sikur zbatohet ky kufizim ligjor edhe nga organet administrative të sigurimeve shoqërore. Qëndrimi tjetër e zbaton kufizimin ligjor vetëm për pjesën që i shtohet pensionit të parakohshëm për vjetërsinë e shërbimit të parashikuar nga shkronja “b”, e nenit 11, të ligjit të mësipërm.

Me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004, *“Për statusin e ushtarakëve”* kufizimi i mësipërm i parashikuar në nenin 11, të ligjit nr. 8087/1996, të ndryshuar, u shfuqizua nga neni 49 i këtij ligji. Miratimi i ligjit nr. 9210/2004 u pasua me daljen e ligjit nr. 9418, datë 20.5.2005, *“Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve”*, të ndryshuar me ligjin nr. 9481, datë 16.2.2006.

Këto dy ligje parashikuan një skemë të re për llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Konkretisht sipas nenit 14, të ligjit nr. 9418/2005 u parashikuar se: *“1. Masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi është 50 për qind e pagës referuese. 2. Për çdo vit tjetër të vjetërsisë në shërbim, mbi përcaktimin e mësipërm, masa e pensionit shtohet me 2 për qind të pagës referuese. 3. Masa e pensionit të parakohshëm nuk mund të jetë më e madhe se katërfishi i pensionit bazë, sipas përcaktimit të ligjit nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”*.

Ndërsa me nenin 2, të ligjit nr. 9481/2006 ky rregullim i mësipërm u ndryshua, duke u parashikuar se: *“1. Masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi është 50 për qind e pagës referuese. 2. Për çdo vit tjetër të vjetërsisë në shërbim, mbi përcaktimin e mësipërm, masa e pensionit shtohet me 2 për qind të pagës referuese. 3. Masa e pensionit të parakohshëm nuk mund të jetë më e madhe se: a) gjashtëfishi i pensionit bazë, në datën 1 janar të çdo viti, sipas përcaktimit të ligjit nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, për ushtarakët që mbajnë gradën gjeneral; b) pesëfishi i pensionit bazë, në datën 1 janar të çdo viti, sipas përcaktimit të ligjit nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, për ushtarakët që mbajnë gradën kolonel; c) katërfishi i pensionit bazë, në datën 1 janar të çdo viti, sipas përcaktimit të ligjit nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, për ushtarakët që mbajnë gradat major dhe nënkolonel; ç) trefishi i pensionit bazë, në datën 1 janar të çdo viti, sipas përcaktimit të ligjit nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, për të gjithë ushtarakët e tjerë.”*

Praktika gjyqësore ka mbajtur qëndrime të ndryshme në lidhje me zbatimin e legjislacionit të mësipërm, pra ligjit nr. 9210/2004, ligjit nr. 9418/2005, të ndryshuar me ligjin nr. 9481/2006. Kështu në praktikën gjyqësore me daljen e ligjit nr. 9214/2004 vihet re se është vendosur të hiqet kufizimi i pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi për të gjithë përfituesit e tij, pra për ushtarakët që kanë përfutur pensionin e parakohshëm pas daljes së këtij ligji, si dhe në vijimësi pas daljes së ligjit nr. 9418/2005, të ndryshuar. Në këto raste gjykatat praktikisht kanë zbatuar skemën e parashikuar nga ligji nr. 8087/1996, i ndryshuar, duke hequr kufizimin e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi të sipërcituar sipas ligjit nr. 9210/2004.

Ky qëndrim i gjykatave ka ardhur pasi ato kanë vlerësuar të mos zbatojnë ligjin nr. 9418/2005, të ndryshuar, për shkak të mos daljes së akteve nënligjore në zbatim të tij. Ndërkohë ka gjykata që kanë bërë zgjidhje të tjera ligjore, të tilla që me hyrjen në fuqi të ligjit nr.

9418/2005, të ndryshuar, e kanë llogaritur pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi sipas skemës së këtij ligji duke çmuar këtë ligj të vetëzbatueshëm, pa qenë e kushtëzuar zbatimin e tij nga mungesa e nxjerrjes së akteve nënligjore në bazë të nenit 32 të tij nga Këshilli i Ministrave.

Me miratimin e ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të forcave të armatosura, të punonjësve të policisë së shtetit, të gardës së republikës, të shërbimit informativ të shtetit, të policisë së burgjeve, të policisë së mbrojtjes nga zjarri dhe të shpëtimit e të punonjësve të shërbimit të kontrollit të brendshëm në Republikën e Shqipërisë” (në vijim ligji nr. 10142/2009), të ndryshuar me aktin normativ nr. 5, datë 10.11.2010, skema e llogaritjes dhe masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi ndryshoi sërish. Në nenin 14 të këtij ligji parashikohet se: “1. Pensioni i parakohshëm, për personat që plotësojnë kushtet e përfatimit, është 1.5 për qind e pagës mesatare referuese mujore neto, për çdo vit shërbimi. 2. Në çdo rast, masa e pensionit të parakohshëm nuk mund të jetë më e ulët se pensioni bazë, i përcaktuar nga Këshilli i Ministrave, në përputhje me ligjin nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar.”. Ndërkohë ligji nr. 10142/2009, në nenin 29 të tij parashikon ndër të tjera rillogaritjen e pensioneve të parakohshme për vjetërsi shërbimi të njohura tashmë me ligjet e tjera të mëparshme të sipërcituara.

Praktika gjyqësore në lidhje me zbatimin e këtij rregullimi ka ofruar të paktën dy qëndrime të ndryshme kur bëhet fjalë për të përcaktuar fuqinë prapavepruese të ligjit nr. 10142/2009, të ndryshuar, në pjesën që neni 29 urdhëron rillogaritjen e pensioneve të fituara dhe caktuara me ligjet e mëparshme. Ka qëndrime të gjykatave që në rillogaritjen e pensionit, sipas nenit 29, të ligjit nr. 10142/2009: a) përfshijnë periudhën

para hyrjes në fuqi të ligjit; dhe b) që përfshijnë vetëm periudhën pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 10142/2009, të ndryshuar. Këto qëndrime kanë lindur për shkak të zbatimit të ndryshëm të vendimit nr. 33, datë 24.6.2010 dhe vendimit nr. 2, datë 18.2.2013, të Gjykatës Kushtetuese.

Gjykata Kushtetuese në këto dy raste ka marrë ndër të tjera në shqyrtim edhe pretendimet në lidhje me cenimin e parimit të sigurisë juridike të ligjit nr. 10142/2009, të ndryshuar, për shkak të rillogaritjeve të pensioneve të parakohshme për vjetërsi shërbimi, duke qenë se me zbatimin e skemës së këtij ligji dhe rillogaritjen e pensioneve mund të ulet masa e pensioneve të parakohshme për vjetërsi shërbimi ka që janë njohur dhe llogaritur me ligjet e mëparshme.

Duke parë praktikën e ndryshme ligjore të trajtuara më sipër në zbatim të legjislacionit që ka rregulluar në kohë pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, duke marrë shkas nga çështja në shqyrtim, rastet të paraqitura për shqyrtim në Gjykatë të Lartë, me qëllim shmangien e qëndrimeve të ndryshme mes gjykatave të faktit, por edhe të vetë Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, ka vlerësuar se çështja duhet të dërgohet në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat morën në shqyrtim për të njehsuar qëndrimet në lidhje me çështjet e mëposhtme:

1. Cilat janë efektet prapavepruese të zbatimit të ligjit nr. 10142/2009 të ndryshuar dhe shtuar me aktin normativ nr. 5, datë 10.11.2010 në lidhje me llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi?

2. Cili është ligji i zbatueshëm për llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi për periudhën nga hyrja në fuqi e ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004, “Për statusin e ushtarakut në Forcat e Armatosura të RSH-së” deri në hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009, të ndryshuar me aktin normativ nr. 5, datë 10.11.2010?

3. Si duhet të përllogaritet masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi parashikuar nga neni 11 i ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të FA në RSH”, të ndryshuar me ligjin nr. 8521, datë 30.7.1999. Kufizimi

“Jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqësisë në shkallë vendi” duhet të zbatohet për të gjithë masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi apo vetëm për shtesën në masën e këtij pensioni të parashikuar në shkronjën “b” të nenit 11 të këtij ligji?

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjuan relatimin e çështjes nga gjyqtarët z. Xhezair Zaganjori dhe znj. Arjana Fullani; përfaqësuesen e palës rekursuese, Drejtorisë Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës, Institutit të Sigurimeve Shoqërore, që kërkuar ndryshimin e vendimit nr. 1784, datë 14.5.2014 të Gjykatës së Apelit dhe vendimit nr. 2514 (11-2013-5458), datë 4.11.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës dhe rrëzimin e padisë; përfaqësuesin e Avokaturës së Shtetit, Avokatin e Shtetit z. Abaz Deda, që kërkoj po ashtu ndryshimin e vendimit nr. 1784, datë 14.5.2014, të Gjykatës së Apelit dhe vendimit nr. 2514 (11-2013-5458), datë 4.11.2013 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës dhe rrëzimin e padisë; si dhe konstatuan mungesën e paraqitjes së mbrojtësit të paditësit av. Arben Rakipi, si dhe pasi biseduan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

I. Rrethanat e çështjes

1. Paditësi është titulluar oficer aktiv me urdhrin e ministrit të Mbrojtjes nr. 1137, datë 1.6.1978. Ai ka shërbyer në Forcat e Armatosura deri më datën 29.7.2004, kur në kuadër të reformës në ushtri ka dalë në rezervë me urdhrin nr. 8487 të ministrit të Mbrojtjes. Në momentin e daljes në rezervë paditësi ka pasur gradën kapiten i rangut të tretë (major), me pagë referuese 46.860 lekë, si dhe një periudhë shërbimi në ushtri prej 26 vjet e 3 muaj.

2. Pasi ka përfutur dy vjet pagën kalimtare, paditësi i ka kërkuar palës së paditur dhënien e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi.

Me vendimin nr. 25, datë 30.4.2007, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës ka vendosur trajtimin e paditësit me pension të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, nga data 1.9.2006 deri më datë 20.3.2019, kur plotëson kushtet për pension pleqërie.

3. Pala e paditur e ka llogaritur pensionin bazuar në nenin 11, të ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të FA në RSH”, të ndryshuar me ligji nr. 8521, datë 30.7.1999. Me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009 pala e paditur, në bazë të nenit 29 të tij, ka rillogaritur pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi sipas skemës të parashikuar në këtë ligj. Masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi pas rillogaritjes sipas skemës së re ligjore është më e ulët se ajo e njohur dhe dhënë më parë me vendimin objekt gjykimi.

4. Paditësi, duke mos qenë dakord me mënyrën e llogaritjes së pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, i është drejtuar gjykatës me padinë objekt gjykimi. Paditësi pretendon se pala e paditur e ka llogaritur pensionin gabim, duke e kufizuar me masën e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi, ndërkohë që ky kufizim është shfuqizuar me ligjin nr. 9210, datë 23.3.2004, “Për statusin e ushtarakut në FA”. Po ashtu paditësi kërkon që masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi të mos i pakësohet me rillogaritjen sipas ligjit nr. 10142/2009, por ai të vazhdoj të trajtohet me pension të parakohshëm për vjetërsi shërbimi të llogaritur sipas skemës në momentin e lindjes së të drejtës për këtë pension.

5. **Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës, me vendimin nr. 2514 (11-2013-5458), datë 4.11.2013**, ka vendosur: *Pranimin e pjesshëm të kërkesëpadisë. Detyrimin e palës së paditur të anulojë vendimin nr. 25, datë 30.4.2007 lidhur me masën e pensionit, duke e rillogaritur atë në bazë të ligjit nr. 9418, datë 20.5.2005, të ndryshuar. Për 26 vite shërbimi, pagë referuese 46.860 lekë, për 15 vite + 50%, pra $50 + (25-25) \times 2\% = 22\%$. Pagë referuese $46.860 \times 22\% = 33.739$ lekë, duke u aplikuar masa jo më e madhe se katërfishi i pensionit bazë, si dhe indeksimet sipas VKM-së. Detyrimin e palës së paditur t'i kthejë paditësit diferencën e krijuar për periudhën*

1.9.2006 - 30.6.2009 me masën 583.838 lekë, diferencë kjo e krijuar nga pensioni i dhënë nga pala e paditur me pensionin që i takon sipas ligjit. Pushimin e gjykimit për kërkimet e tjera që i përkasin periudhës nga data 1.7.2009 e në vazhdim.

6. Sipas Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës paditësi është trajtuar me pension të

parakohshëm si ish ushtarak që nga data 1.9.2006. Paga referuese që paditësi ka pasur në kohën e përfitimit të pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi ka qenë 46.860 lekë në muaj dhe masa e pensionit të përfituar nga paditësi ka qenë 16.356 lekë në muaj. Kjo masë pensioni është llogaritur nga pala e paditur, Drejtoria

Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës, në bazë të ligjit nr. 8087, datë 11.3.1996, të ndryshuar. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës analizon se ligji nr. 9210, datë 23.3.2004, “*Për statusin e ushtarakut*” (i cili ka qenë në fuqi në kohën që paditësit i ka lindur e drejta për të përfituar pensionin e parakohshëm), në nenin 49 të tij ka shfuqizuar shprehjen “*jo më shumë se pensioni maksimal i pleqërisë në shkallë vendi*”, të germës “b”, të ligjit nr. 8521, datë 30.7.1999, që ka ndryshuar ligjin nr. 8087, datë 13.3.1996, “*Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të FA në RSH*”. Sipas Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës, edhe nga interpretimi i dispozitës, del se legjislatori ka pasur parasysh që kufizimi “*jo më shumë se pensioni maksimal i pleqërisë në shkallë vendi*”, të ishte për pikën “b” të nenit 11. Ky kufizim u hoq fare me nenin 49 të ligjit nr. 9210, datë 30.3.2004. Nga ana tjetër, sipas Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës ligji nr. 8087/1996, i ndryshuar është shfuqizuar me ligjin nr. 9418, datë 20.5.2005, të ndryshuar me ligjin nr. 9481, datë 16.2.2006, sipas të cilit masa e pensionit kufizohet në rastin e paditësit sa katërfishi i pensionit bazë të pleqërisë. Kështu Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës ka konkluduar se zbatimi i nenit 11 të ligjit nr. 8687/1996 të ndryshuar nga pala e paditur është i pabazuar në ligj. Në këto kushte, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës ka vendosur të pranojë kërkimin e paditësit, siç është sipërcituar në pikën 5.

7. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës ka urdhëruar kryerjen e ekspertimit nëpërmjet të cilit janë përcaktuar diferencat mes pensionit të dhënë dhe atij që i takonte paditësit deri me datën 1.7.2009, kur ka hyrë në fuqi ligji nr. 10142/2009 dhe kjo diferencë ka rezultuar në shumën 583.838 lekë. Kështu, sipas kësaj gjykate, pala e paditur duhet t’i paguajë paditësi këtë shumë, pasi i ka përlllogaritur në mënyrë të pabazuar në ligj pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi.

8. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës ka analizuar se, sipas ligjit nr. 10142/2009, pensionet e parakohshme për vjetërsi shërbimi do të rillogariten. Por, për kërkimin në lidhje me rillogaritjen e pensionit pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 10142/2009 paditësi hoqi dorë nga gjykimi.

Në këto kushte, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës ka pushuar gjykimi për këtë pjesë të padisë.

9. Kundër vendimit nr. 2514 (11-2013-5458), datë 4.11.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës ka paraqitur ankim pala e paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës, në Gjykatën e Apelit Durrës.

10. **Gjykata e Apelit Durrës, me vendimin nr. 10-2014-879(559), datë 14.2.2014**, ka shpallur moskompetencën lëndore për shqyrtimin e çështjes dhe ia ka dërguar atë Gjykatës Administrative të Apelit, në zbatim të ligjit nr. 49/2012, “*Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative*” dhe vendimit unifikues administrativ nr. 3, datë 6.12.2013, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

11. **Gjykata Administrative e Apelit, me vendimin nr. 1784, datë 14.5.2014**, ka lënë në fuqi vendimin nr. 2514 (11-2013-5458), datë 4.11.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës, pasi e ka vlerësuar të drejtë dhe të bazuar në prova dhe ligj.

12. Gjykata e Administrative e Apelit ka arsyetuar se me të drejtë Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës ka argumentuar se pala e paditur ka lidhur pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi në kundërshtim me ligjin.

Konkretisht, sipas kësaj gjykate, pala e paditur ka zbatuar nenin 11, të ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, të ndryshuar, duke kufizuar masën e këtij pensioni me pensionin maksimal të pleqërisë në shkallë vendi, ndërkohë që ky kufizim ka qenë shfuqizuar nga neni 49 i ligjit nr. 9210/2014, “*Për statusin e ushtarakut*”. Gjykata Administrative e Apelit argumenton më tej se, sipas ligjit nr. 9418/2005, të ndryshuar, në fuqi në momentin e përfitimit të pensionit, ky i

fundit duhej të caktohej në bazë të skemës të parashikuar në nenin 14 të tij dhe se, sipas ligjit nr. 9418/2005, kërkesat e ligjit nr. 8087, datë

13.3.1996, të ndryshuar, nuk do të zbatohen për ushtarakët. Sipas Gjykatës Administrative të Apelit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës ka kryer dhe ka administruar ekspertimin, sipas të cilit ka rezultuar se mes pensionit të llogaritur nga pala e paditur dhe atij që i takon paditësit ka diferencë në shumën 583,838 lekë, për periudhën nga data 1.9.2006 deri më date 20.6.2009. Kështu sipas Gjykatës Administrative të Apelit, me të drejtë është vendosur nga gjykata e shkallës së parë që kjo shumë duhet t'i paguhet paditësit prej palës së paditur.

13. Kundër vendimit nr. 1784, datë 14.5.2014, të Gjykatës Administrative të Apelit ka paraqitur rekurs pala e paditur, Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Durrës, duke parashtruar shkaqet e sipërcituara në pjesën hyrëse të vendimit dhe pretenduar se skema e zbatueshme për llogaritjen e pensionit në momentin e lindjes së të drejtës është ajo e ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, *“Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të FA në RSHP”*, të ndryshuar me ligjin nr. 8521, datë 30.7.1999, duke u kufizuar me masën e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi dhe pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 10142/2009, pensioni iparakohshëm për vjetërsi shërbimi duhet të rillogaritet sipas skemës së skemës së parashikuar në këtë ligj.

II. Vlerësimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

14. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në funksion të trajtimit njësues të çështjeve të shtruara për diskutim, parashtrojnë dhe analizojnë fillimisht në mënyrë kronologjike parashikimet ligjore që rregullojnë pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi, respektivisht me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, *“Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të forcave të armatosura të Republikës së Shqipërisë”*, të ndryshuar me ligjin nr. 8521, datë 30.7.1999, *“Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8087, datë 13.3.1996, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”*, deri me daljen e ligjit nr.10367, datë 23.12.2010, *“Për miratimin e aktit normativ me fuqinë e ligjit nr. 5, datë 10.11.2010, të Këshillit të Ministrave, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10 142, datë 15.5.2009” “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura, të punonjësve të Policisë së Shtetit, të Gardës së Republikës, të Shërbimit Informativ të Shtetit, të Policisë së Burgjeve, të Policisë së Mbrojtjes nga Zjarri dhe të Shpëtimit e të Punonjësve të Shërbimit të Kontrollit të Brendshëm në Republikën e Shqipërisë”*.

15. E drejta për pension të parakohshëm për vjetërsi shërbimi të ushtarakëve i ka fillesat që me pensionin e parashikuar për ushtarakët në ligjin nr. 7496, datë 3.7.1991, *“Për statusin e ushtarakut të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”*. Në nenin 16 të tij parashikohet se: *“Oficerët dhe nënoficerët me vjetërsi shërbimi në ushtri 15 vjet për burrat dhe 12 për gratë, gëzojnë të drejtën e pensionit të pjesshëm në masën 50 për qind të pagës mujore. Për çdo vit tjetër shërbimi mbi kufirin e mësipërm jepet një shtesë pensioni në masën 2 për qind të pagës mujore. Kriteret e dhënies së pensionit përcaktohen me ligjin “Për sigurimet shoqërore”.*”

16. Por ishte neni 11 i ligjit nr. 8087/1996, të ndryshuar me ligjin nr. 8521/1999, që parashikoi kushtet dhe kriteret për caktimin e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Sipas këtij rregullimi ligjor ushtarakët e shërbimit aktiv të përhershëm, që kanë dalë në rezervë dhe në lirim pas datës 3.7.1991, deri në plotësimin e kushteve për pension pleqërie, sipas ligjit nr. 7703, datë 11.5.1993, *“Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”*, do të përfitonin pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi kur plotësonin vjetërsinë e shërbimit si ushtarak, në masën 12 vjet për gratë dhe 15 vjet për burrat dhe të kishin mbushur moshën 42 vjeç për gratë dhe 47 vjeç për burrat. Masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi parashikohet të llogaritet sipas skemës: a) 50% e pagës referuese mbi të cilën është derdhur kontributi dhe b) për çdo vit tjetër të vjetërsisë së shërbimit mbi përcaktimin e mësipërm masa e pensionit shtohet me 2% të pagës referuese, por jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi.

17. Më pas është miratuar ligji nr. 9210, datë 23.3.2004, *“Për statusin e ushtarakut të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”*, i cili parashikon ndër të tjera edhe të drejtën e ushtarakëve për pension të parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Ky ligj në nenin 35 parashikon të

njëjtën skemë për përllogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi si ligji i mëparshëm nr. 8087/1996, i ndryshuar, me ndryshimin se nuk parashikonte më kufizimin ligjor të masës së pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Konkretisht kufizimin “*jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi*”, të parashikuar në germën “b”, të nenit 11, të ligjit të mëparshëm nr. 8087/1996, të ndryshuar. Madje në nenin 49 të tij ligji parashikohej shfuqizimi i shprehjes “*por jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi*” në shkronjën “b”, të nenit 11, të ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, të ndryshuar. Nga ana tjetër, neni 33 i ligjit nr. 9210/2004 parashikon rezervën ligjore, që kriteret dhe kushtet e përfitimit të pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi do të përcaktohen në ligjin për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë. Ndërsa në nenin 48 ky ligj parashikon se Këshilli i Ministrave, brenda 24 muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, duhet të nxjerrë aktet e nevojshme për zbatimin ndër të tjera edhe të nenit 35 të tij. Pra, sipas kësaj dispozite Këshilli i Ministrave kishte detyrimin të bënte rregullimet ligjore në lidhje me parashikimin e kriterëve dhe kushteve për përfitimin e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi në ligjin “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura...”. *Sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara theksojnë se ligji nr. 9210/2004 boqi kufizimin në masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi të parashikuar, por zbatimin e parashikimit ligjor të këtij ligji ishte i kushtëzuar me nxjerrjen e rregullimeve ligjore në fushën e sigurimeve shoqërore suplementare të ushtarakëve në zbatim të këtij ndryshimi.*

18. Më pas u miratua ligji nr. 9418, datë 20.5.2005, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”, i cili ndër të tjera në nenet 13 dhe 14 të tij parashikon kushtet dhe kriteret për përfitimin e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Edhe sipas këtij ligji skema për llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi është e njëjtë me atë të parashikuar nga ligjet e mëparshme në fushën e sigurime shoqërore suplementare të ushtarakëve (ligji nr. 8087/1996, i ndryshuar), por me ndryshim sa i takon kufizimit të masës së këtij pensioni. Konkretisht sipas nenit 14 të ligjit, *masës së pensionit të parakohshëm i vihej kufizimi maksimal që ishte katërfishi i pensionit bazë, sipas përcaktimit të ligjit nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”*. Gjithashtu, sipas këtij ligji parashikohet përllogaritja e pensionit për vjetërsi shërbimi për të gjithë ushtarakët e Forcave të Armatosura pavarësisht nga koha e daljes në lirim apo rezervë deri në plotësimin e kushteve për pension të plotë pleqërie, sipas ligjit nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”. Në lidhje me dispozitat ligjore të ligjit nr. 8087/1996, të ndryshuar, ligji nr. 9418/2005 në nenin 33 të tij parashikon se nuk do të zbatoheshin për ushtarakët e Forcave të Armatosura që përfitojnë prej tij.

19. Më pas me ligjin nr. 9481, datë 16.2.2006 u parashikuan ndryshime në ligjin nr. 9418, datë 20.5.2005, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”. Këto ndryshime kishin të bënin, ndër të tjera, me përcaktimin e subjekteve përfituese të pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi. Konkretisht në nenin 1 të tij parashikohet se për ushtarakët e dalë në rezervë/lirim nga data 1.1.1991 deri në datën e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9210, datë 23.3.2004, “Për statusin e ushtarakut të

Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”, pavarësisht nga çasti i lindjes së të drejtës për përfitim pensioni të parakohshëm do të vazhdonin ta përfitonin këtë pension sipas ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, të ndryshuar. Po ashtu ky ligj parashikon të njëjtën skemë për llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi me atë të parashikuar nga ligji nr. 9418/2005, por me ndryshimin për sa i përket kufizimit të masës së tij, duke e lidhur me gradën e ushtarakut. Konkretisht, në nenin 2 të ligjit parashikohet se: *masa e pensionit të parakohshëm nuk mund të jetë më e madhe se: a) gjashtëfishi i pensionit bazë në datën 1 janar të çdo viti për ushtarakët që mbajnë gradën gjeneral; b) pesëfishi i pensionit bazë në datën 1 janar të çdo viti për ushtarakët që mbajnë gradën kolonel; c) katërfishi i pensionit bazë, në datën 1 janar të çdo viti për ushtarakët që mbajnë gradën major dhe nënkolonel; c) trefishi i pensionit bazë në datën 1 janar të çdo viti për të gjithë ushtarakët e tjerë.*

20. Ligji nr. 9481/2006 u bë objekt shqyrtimi prej Gjykatës Kushtetuese, e cila me vendimi

nr. 9/2007 vendosi shfuqizimin si të papajtuëshëm me Kushtetutën të neneve 1, 7 (shkronjat “a”, “b”) dhe 9 të ligjit nr. 9481, datë 16.2.2006, “Për disa ndryshime në ligjin nr. 9418, datë 20.5.2005, “Për sigurimet shoqërore suplementare të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë”.

21. Gjykata Kushtetuese në vendimarrjen e saj analizoi parimin e sigurisë juridike, duke theksuar se është një nga elementet thelbësore të shtetit të së drejtës dhe ka të bëjë me faktin se rregullimet ligjore për të drejtat e shtetasve duhet të kenë qëndrueshmëri tënjafshme që siguron vijimësinë e tyre. Gjykata Kushtetuese theksoi se shteti duhet të synojë të ndryshojë një situatë të rregulluar më parë vetëm nëse ndryshimi sjell pasojë pozitive. Por, siç është theksuar dhe në vendimin nr. 34, të vitit 2005 të Gjykatës Kushtetuese, siguria juridike nuk mund të eliminojë çdo pasojë negative që mund t'i vijë individit nga rregullimi i ri, përderisa është e pandashme nga parimi i shtetit social. Prandaj edhe të drejtat e fituara mund të kufizohen si përjashtim, por kufizime të tilla mund të bëhen duke respektuar parimin e përpjesëtimimit në lidhje të ngushtë me parimet e drejtësisë, e paanshmërisë dhe të mirëfunksionimit të shtetit.

Kështu ndryshimet ligjore me ligjin nr. 9841/2006, Gjykata Kushtetuese i konsideroi të tilla që ulin ndjeshëm masën e pensionit të një kategorie ushtarakësh dhe nuk rezulton të jenë bërë nga nevojat e domosdoshmërisë publike. Gjykata Kushtetuese argumentoi se siguria juridike mund të preket kur është fjala për të mbrojtur një interes publik, por në çështjen objekt gjykimi nuk u paraqitën dhe nuk u konstatuan shkaqe ose motive që justifikojnë domosdoshmërinë e prishjes së ekuilibrit të vendosura ose rrethanave të reja që të bëjnë të pamundur vlefshmërinë dhe efikasitetin e ligjit të mëparshëm për pensionet dhe të kërkonin marrjen e masave të tjera për të realizuar objektiva ligjërsh të synuara për t'u arritur.

22. Gjithashtu, në vendim Gjykata Kushtetuese u shpreh dhe në lidhje me efektin prapaveprues të ligjit nr. 9841/2006, duke pasur parasysh se ndryshimet ligjore ishin kundërshtuar para saj dhe për faktin se shtynin afatin e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9418/2005. Gjykata Kushtetuese, ndër të tjera, u shpreh se, si rregull ligjet i shtrijnë efektet e tyre për kohën e ardhshme dhe fuqia prapavepruese e tyre zbatohet në rastet përjashtimore sepse në të kundërt mundet të krijohen situata me pasojë të paparashikuara. Teoria e së drejtës pranon se fuqia prapavepruese zbatohet si përjashtim si për shembull në ligjet penale favorizuese, në ligjet që interpretojnë anët e errëta ose të paqarta të një ligji të mëparshëm e në ndonjë rast tjetër ku paraqitet domosdoshmëria për të shmangur pasojë të rënda negative ose të pandreqshme.

23. Gjykata Kushtetuese, në kushtet kur me shfuqizimin e dispozitave të sipërcituara të ligjit nr. 9481/2006 krijohet boshësi ligjore, bazuar në ligjin nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, i rekomandoi Këshillit të Ministrave dhe Kuvendit të Shqipërisë të merrnin masa për të bërë rishikimin në tërësi të ligjit në përputhje me këtë vendim të Gjykatës Kushtetuese.

24. Në këto kushte ligjvënës miratoi ligjin nr. 10142, datë 15.5.2009, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura, të punonjësve të Policisë së Shtetit, të Gardës së Republikës, të Shërbimit Informativ të Shtetit, të Policisë së Burgjeve, të Policisë së Mbrojtjes nga Zjarri dhe të Shpëtimit e të punonjësve të Shërbimit të Kontrollit të Brendshëm në Republikën e Shqipërisë”. Ky ligj në nenin 14 paragrafi i parë i tij parashikon të njëjtën skemë për llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi me atë të parashikuar nga ligjet e mëparshme në fushën e sigurime shoqërore suplementare të ushtarakëve (ligji nr. 8087/1996, i ndryshuar dhe ligji nr. 9418/2005 i ndryshuar) por me ndryshim sa i takon kufizimit të masës së këtij pensioni. Konkretisht në paragrafin e dytë të nenit 14, ligji vendos kufizim të masës së pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, duke parashikuar shprehimisht se: *masa e pensionit të parakohshëm, e llogaritur sipas pikës 1 të këtij neni, në çastin që lind e drejta për përfitim: a) për personat, që nuk kanë paguar kontribute suplementare, nuk mund të jetë më e madhe se dyfishi i pensionit bazë, të përcaktuar nga Këshilli i Ministrave, në përputhje me ligjin nr. 7703, datë 11.5.1993 “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar; b) për personat, që kanë paguar kontribute suplementare, nuk mund të jetë më e madhe se dyfishi i pensionit bazë, të përcaktuar nga Këshilli i Ministrave, në përputhje me ligjin nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, shtuar me 2 për qind të pagës mesatare referuese, për çdo vit sigurimi suplementar. Në këtë rast shuma e pensionit mujor të parakohshëm nuk mund të jetë më e madhe se dyfishi i pensionit bazë të pleqërisë, plus 20 për qind të pagës referuese të muajit të fundit të punës.*

25. Ligji nr. 10142/2009 në nenin 29 të tij parashikon rillogaritjen e pensioneve të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, kur ky ishte njohur më parë. Konkretisht, në pikën 1 të këtij neni, parashikohet se: *dispozitat e ligjeve nr. 8087, datë 13.3.1996, "Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë", të ndryshuar dhe nr. 8661, datë 18.9.2000, "Për sigurimin suplementar të punonjësve të Policisë së Shtetit" zbatohen deri në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji. Në pikën 2 parashikohet se: Pensionet e parakohshme për vjetërsi shërbimi dhe pensionet suplementare, të caktuara në përputhje me ligjet nr.8087, datë 13.3.1996, "Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë", të ndryshuar dhe nr. 8661, datë 18.9.2000, "Për sigurimin suplementar të punonjësve të Policisë së Shtetit", si edhe ato të caktuara me vendime të gjykatave, pavarësisht nga mosha e vjetërsia në punë, në çastin e fillimit të së drejtës, do të rillogariten. Rillogaritja bëhet sipas rregullave të përcaktuara në këtë ligj dhe në bazë të pagave referuese, në çastin që i ka lindur e drejta për përfitim. Mbi këtë masë përfitimi të rivlerësuar zbatohen koeficientët e rritjes apo të indeksimit të pensionit, sipas vendimeve të veçanta të Këshillit të Ministrave, nga çasti i lindjes së të drejtës dhe deri në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji. Masa e pensionit, e rivlerësuar si më lart, në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, vlerësohet si shumë përfundimtare e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi ose e pensionit suplementar. Ndërsa në pikën 3 parashikohet se: Pensionet për vjetërsi shërbimi, kur plotësohen kriteret e nenit 11 të ligjit nr. 8087, datë 13.3.1996, "Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë", të ndryshuar dhe kur e drejta për përfitim ka lindur në harkun kohor 1.1.1999 deri në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, por nuk është caktuar, llogariten sipas kriterëve të këtij ligji.*

26. Pra, në kuptim të nenit 29, të ligjit nr. 10142/2009, pensionet e parakohshme për vjetërsi shërbimi të pacaktuara akoma, por për të cilat ka lindur e drejta në harkun kohor nga 1.1.1999 deri në hyrjen në fuqi të këtij ligji, do të llogariten sipas skemës së ligjit nr. 8087/1996, të ndryshuar, i cili, sipas pikës 1 të nenit 29, zbatohet deri me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142/2009. Gjithashtu sipas parashikimit ligjor të nenit 29, me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142/2009 pensionet e caktuara më parë, qoftë edhe me vendim gjyqësor, do të rillogariten në bazë të rregullave të përcaktuara nga ky ligj.

27. Edhe ky ligj u bë objekt shqyrtimi nga Gjykata Kushtetuese, e cila me vendimin nr. 33, datë 24.6.2010, shfuqizoi si antikushtetuese pikën 2, të nenit 14, si dhe nenin 27, të ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009, *"Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura, të punonjësve të Policisë së Shtetit, të Gardës së Republikës, të Shërbimit Informativ të Shtetit, të Policisë së Burgjeve, të Policisë së Mbrojtjes nga Zjarri dhe të Shpëtimit e të punonjësve të Shërbimit të Kontrollit të Brendshëm në Republikën e Shqipërisë"*.

28. Gjykata Kushtetuese u shpreh se *ligji unifikon kushtet dhe masën e përfitimeve suplementare të disa kategorive përfituesish dhe se ky unifikim ka sjellë pasoja pozitive për një kategori përfituesish dhe pasoja negative për një tjetër kategori, prandaj disa prej dispozitave të ligjit cenojnë të drejtat e fituara për një pjesë të ushtarakëve të Forcave të Armatosura dhe të punonjësve të Policisë së Shtetit, duke ulur masën ose kohëzgjatjen e përfitimeve të tyre.*

29. Gjykata Kushtetuese ka argumentuar se *pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi jepet në konsideratë të natyrës së punës të ushtarakëve ose punonjësve të Policisë së Shtetit, të cilët, pas ndërprerjes së karrierës, me ose pa dëshirën e tyre, e kanë të vështirë të gjejnë një vend pune të një niveli të krahasueshëm me funksionet që ushtronin. Ligjvënësi, duke marrë parasysh këtë konsideratë, parashikoi krijimin e një sistemi përfitimesh suplementare që të garantohet ruajtja e një niveli të krahasueshëm jetese dhe ekonomike për ushtarakët e Forcave të Armatosura dhe punonjësve të Policisë së Shtetit, të cilëve u ndërpriteshin marrëdhëniet e punës. Në këtë këndvështrim, pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi dhe pensioni suplementar i plegërisë janë të drejta, të cilat mbrohen nga parimi i sigurisë juridike.*

30. Gjykata Kushtetuese analizon në lidhje me parimin e sigurisë juridike se *ligji duhet të ofrojë siguri dhe vijimësi me qëllim që individët të mund të kryejnë veprimet në mënyrën e duhur. Duke qenë se këto ligje e vendime perceptohen si burime pritshmërie të ligjshme për individët, ato nuk mund të ndryshohen e shfuqizohen në një fazë të mëvonshme. Ky parim u lejon individëve një lloj mbrojtjeje kundër ndryshimeve të menjëhershme e të pajustifikueshme të rregullave. Por nga ana tjetër, sipas Gjykatës Kushtetuese, parimi i sigurisë juridike nuk mund të*

prevalojë në çdo rast. Kjo do të thotë se, nëse paraqitet rasti që një rregullim ligjor ndryshe i një marrëdhënieje ndikohet drejtpërdrejt nga një interes i rëndësishëm publik, me të gjitha elementet e tij thelbësore, ky interes mund të ketë përparësi ndaj parimit të sigurisë juridike (shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 26, datë 2.11.2005).

31. Gjykata Kushtetuese argumenton se parashikimi i nenit 14/2 i ligjit nr. 10142/2009 ishte në kundërshtim me parimin e sigurisë juridike dhe të shtetit të së drejtës pasi: a) me këtë rregullim të ri vendoset një kufizim në masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, duke u vendosur një tavan maksimal; b) kufizimi sjell si pasojë uljen e masës së pensionit të parakohshëm për një kategori përfituesish; c) kjo ulje mund të jetë e përligjur në funksion të uljes së shpenzimeve buxhetore dhe vështirësive paguese të shtetit, por subjektet e interesuara parashtruan se shpenzimet buxhetit të shtetit për këto përfitime nuk pësojnë ulje nga zbatimi i ligjit objekt gjykimi dhe këto subjekte nuk paraqiten përpara Gjykatës asnjë argument bindës që kjo ulje është bërë për arsye të një interesi publik. Në këto kushte Gjykata Kushtetuese argumenton se nisur nga funksioni dhe rëndësia e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, zvogëlimi i masës së tij ose kufizimi nga neni 14/2 e ligjit objekt gjykimi të shumës maksimale që mund të përfitohet nuk janë veprime që mund të përligjen me interesin e rëndësishëm publik.

32. Në vendimin nr. 33, datë 24.6.2010, sa i takon nenit 29, të ligjit nr. 10142/2009, Gjykata Kushtetuese ka theksuar se *ky nen parashikon rillogaritjen e të drejtave të njohura në zbatim të ligjeve të mëparshme, pra parashikon se pensionet e parakohshme për vjetërsi shërbimi dhe pensionet suplementare të pleqërisë të caktuara në përputhje me këto ligje, si dhe ato të caktuara me vendime të gjykatave, paravarësisht nga mosha dhe vjetërsia në punë, në çastin e fillimit të së drejtës do të rillogariten, pra këto dispozita mund të prekin, duke ulur/pakësuar ose duke rritur të drejtat e fituara.*

33. Gjykata Kushtetuese vlerësoi më tej se qëllimi i dispozitave të nenit 29 të ligjit objekt gjykimi, duke u nisur nga konteksti i saj, si dhe konteksti i përgjithshëm i këtij ligji, është që kjo rillogaritje e këtyre të drejtave të fituara në zbatim të ligjeve të mëparshme ose dhe të vendimeve të gjykatave, do të bëhet vetëm në rast se ndryshon pozitivisht, pra përmirëson situatën e përfuturësve. Në asnjë rast nuk lejohet që të kryhet një rillogaritje që do të çonte në përkeqësimin e situatës pozitive ose në cenimin e të drejtave të fituara. Në rast të kundërt, pra nëse do të bëhej një interpretim dhe zbatim ndryshe i kësaj dispozite, atëherë do të ishim përpara cenimit të parimit të sigurisë juridike. Nga subjektet e interesuara nuk u dhanë argumente për të justifikuar cenimin e sigurisë juridike për një interes të rëndësishëm publik.

34. Gjykata Kushtetuese, bazuar në interpretim pajtues, arriti në përfundimin se neni 29 i ligjit 10142, datë 15.5.2009 është i pajtueshëm me Kushtetutën dhe nuk cenon parimin e sigurisë juridike me kusht që të interpretohen si më sipër.

35. Pas vendimmarjes së mësipërme të Gjykatës Kushtetuese, ligjvënësi ndërmori tjetër nismë legislative dhe miratoi ligjin nr. 10367, datë 23.12.2010, “Për miratimin e aktit normativ me fuqinë e ligjit nr. 5, datë 10.11.2010, të Këshillit të Ministrave, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.

10142, datë 15.5.2009”, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura, të punonjësve të Policisë së Shtetit, të Gardës së Republikës, të Shërbimit Informativ të Shtetit, të Policisë së Burgjeve, të Policisë së Mbrojtjes nga Zjarri dhe të Shpëtimit e të Punonjësve të Shërbimit të Kontrollit të Brendshëm në Republikën e Shqipërisë”. Më pas është miratuar vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 793, datë 24.9.2010, “Për zbatimin e ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura, të punonjësve të Policisë së Shtetit, të Gardës së Republikës, të Shërbimit Informativ të Shtetit, të Policisë së Burgjeve, të Policisë së Mbrojtjes nga Zjarri dhe të Shpëtimit e të punonjësve të Shërbimit të Kontrollit të Brendshëm në Republikën e Shqipërisë”“, i cili është ndryshuar me vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 252, datë 9.2.2011.

36. Legjislacioni i mësipërm solli ndryshime që kishin të bënin: a) me masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, duke u bazuar në përllogaritjen e tij, jo më në pagën referuese mujore, por në pagën referuese mujore neto; si dhe b) me skemën e përllogaritjes së këtij pensioni. Konkretisht me ndryshimet e parashikuara në aktin normativ nr. 5/2010, pikat 1 dhe 2 e nenit 14 e ligjit nr. 10142/2009 parashikon se: “1. Pensioni i parakohshëm për personat që plotësojnë kushtet e përfitimi është 1.5 për qind e pagës mesatare referuese mujore neto për çdo vit shërbimi. 2. Në çdo rast, masa e pensionit të parakohshëm nuk mund të jetë më e ulët se pensioni bazë i përcaktuar nga Këshilli i Ministrave, në përputhje me ligjin nr. 7703, datë 11.5.1993, “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”.

37. Akti normativ nr. 5/2010 u bë objekt shqyrtimi nga Gjykata Kushtetuese, e cila me vendimin nr. 2, datë 18.2.2013 u shpreh se ishte në përputhje me Kushtetutën. Gjykata Kushtetuese vlerësoi se referimi në ligj për llogaritjen e pensionit në vlerën neto të pagës *ka çuar në ulje të masës së përfitimit të pensionit suplementar të ushtarakëve të liruar*. Mbi analizën nëse kjo nismë ligjore cenonte parimin e sigurisë juridike, Gjykata Kushtetuese theksoi se ligjvënësi duhet të mbajë parasysh se një situatë të rregulluar më parë, parimisht, mund ta ndryshojë vetëm nëse kjo sjell pasojë pozitive - konkretisht, trajtim më të mirë (financiar ose jo) - për subjektet përfituese dhe jo kur ndryshimi i akteve ligjore e përkeqëson situatën pra, kur i heq subjekteve përfituese një të drejtë të fituar më parë. Megjithatë, parimi i sigurisë juridike nuk mund të prevalojë në çdo rast. Kjo do të thotë se nëse paraqitet rasti që një rregullim ligjor i ndryshëm i një marrëdhënieje ndikohet drejtpërdrejt nga një interes publik, me të gjitha elementet e tij thelbësore, ky interes natyrisht do të ketë përparësi ndaj parimit të sigurisë juridike.

38. Kështu Gjykata Kushtetuese në kuptim të nenit 17 të Kushtetutës në rastin konkret ka analizuar se ndërhyrja e ligjvënësit, pra kufizimi i të drejtës, ka qenë e nevojshme, pra e diktuar nga një interes publik, e arsyeshme dhe në përpjesëtim me gjendjen që ka diktuar ndërhyrjen, si dhe se nuk ka prekur thelbin e së drejtës. Në këtë kuptim Gjykata Kushtetuese ka vlerësuar se kufizimi është bërë me ligj dhe ndërhyrja në skemën e llogaritjes së pensioneve të parakohshme për vjetërsi shërbimi është bërë për interes publik, për shkaqe të tilla si: a) efekti i papërbalueshëm për buxhetin e shtetit; b) reduktimi i borxhit publik; c) presioni negativ i krizës globale financiare; ç) konsolidimi fiskal i qeverisë; d) funksionimi normal i skemës së sigurimeve shoqërore; dh) natyra e sigurimit shoqëror suplementar. Kështu Gjykata Kushtetuese i ka konsideruar këto shkaqe të vlerësuara në dritën e interesit publik dhe nevojës për ndërhyrje të ligjvënësit dhe ekzekutivit në të drejta të fituara më parë, si të arsyeshme dhe proporcionale, në kuptim të nenit 17 të Kushtetutës.

39. Në kuptim të sa më sipër, Gjykata Kushtetuese vlerësoi se natyra e sigurimit shoqëror suplementar është e ndryshme nga siguri shoqëror bazë, pasi qëllimi i të parit është shmangia e pasojave negative në ushtrimin e funksionit të një kategorie të caktuar të punonjësve, si dhe garantimi e ruajtja e të ardhurave për sigurimin e nevojave jetike të tyre. Për këtë arsye Gjykata Kushtetuese konkludoi se, ndryshimi i skemës së përfitimeve suplementare mbetet në diskrecion të politikave dhe mundësive të ekzekutivit, kurse prekja e skemës së sigurimeve shoqërore bazë nuk duhet kurrësi të pësojë ndryshime të tilla që të përkeqësojë ndjeshëm jetën e shtetasve që përfitojnë këtë sigurim. Për rrjedhojë Gjykata Kushtetuese vlerësoi se rasti objekt gjykimi paraqiste nevojën e interesit publik, që e justifikon ndërhyrjen e ligjvënësit në skemën e sigurimeve suplementare dhe se aktet objekt shqyrtimi respektojnë raportin e drejtë midis interesit publik dhe garantimit të mirëfunksionimit të buxhetit publik, i cili do të pësonte një goditje të konsiderueshme nëse nuk bëhej ndërhyrja në skemën e pensioneve.

40. Gjykata Kushtetuese ka konkluduar se, megjithëse skema e re e llogaritjes së masës së sigurimi suplementar ka sjellë uljen e të ardhurave për përfituesit, kjo ndërhyrje është në përpjesëtim të drejtë me qëllimin që e ka diktuar atë. Gjykata Kushtetuese vlerësoi se diferencimet që ekzistojnë para kësaj ndërhyrjeje cenonin parimet dhe rregullat në fushën e pagave dhe të tatimit mbi të ardhurat personale, si dhe shkaktonin një detyrim të papërbalueshëm për buxhetin e shtetit duke e rrezikuar atë seriozisht dhe se masa e pensionit e përlllogaritur sipas formulës së re mbështetet në mundësitë reale buxhetore, dhe se ajo siguron respektimin e parimeve të funksionimit të skemave suplementare, si dhe ruajtjen e raporteve të arsyeshme midis pensionit suplementar të ushtarakëve, atij të pleqërisë dhe pagës neto nga puna.

41. Në praktikë në lidhje me përlllogaritjen e përfitimit të pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi janë vënë re problematika shumëvjeçare, të shkaktuara si pasojë e legjislacionit jo të qëndrueshëm dhe të ndryshueshëm vazhdimisht, i cili është gjykuar dhe shfuqizuar disa herë nga Gjykata Kushtetuese. Me zbatimin e aktit normativ nr. 5/2010 dhe si pasojë e efekteve prapavepruese të rillogaritjes së pensioneve të parakohshme për vjetërsi shërbimi, sipas nenit 29, të ligjit nr. 10142/2009, kanë rezultuar ish ushtarakë debitorë nga shtetit për pensionet e përfituara. Në këto kushte ligjvënësi miratoi ligjin nr. 46/2016, datë 28.4.2016, “Për faljen e detyrimeve që kanë ish-ushtarakët në skemën e pensioneve suplementare, nga rillogaritja e pensioneve në zbatim të ligjit nr. 10142, datë 15.5.2009, “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të forcave të armatosura, punonjësve të policisë së shtetit, të gardës së republikës, të shërbimit informativ të shtetit, të policisë së burgjeve, të policisë së mbrojtjes nga zjarri dhe të shpëtimit e të punonjësve të shërbimit të kontrollit të brendshëm në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar. Sipas këtij ligji falen: a)

detyrimet e papaguara që rezultojnë nga rillogaritja e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, sipas nenit 29 të ligjit 10142/2009, të krijuara nga dhjetori 2010 (koha e zbatimit të ligjit nr. 10142/2009, i ndryshuar me aktin normativ nr. 5/2010) deri në datën e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 46/2016; si dhe b) detyrimet që do të krijohen si pasojë e rillogaritjes së pensionit në bazë të ligjit nr. 10142/2009, të ndryshuar, për ushtarakët që nuk u është kryer rillogaritja deri në datën e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 26/2016.

III. Vlerësimet njëseuese të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Latë

42. Referuar vendimit nr. 33/2010 dhe vendimit nr. 2/2013 të Gjykatës Kushtetuese, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë theksojnë se, në zbatimin e nenit 29 të ligjit nr. 10142/2009, duhet pasur parasysh se parimi i sigurisë juridike, mund të cenohet nga ky rregullim i ri ligjor - pra masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi mund të ulet - duke respektuar kriteret kushtetuese për këtë qëllim, të parashikuara nga neni 17/1 i Kushtetutës, konkretisht mbrojtja e interesit publik dhe proporcionaliteti i ndërhyrjes në raport me qëllimin e synuar për t'u arritur. Në këtë mënyrë vendoset një raport i drejtë midis së drejtës së cenuar dhe qëllimit që synohet të arrihet nëpërmjet ndërhyrjes legislative, si dhe ruajtjes së thelbit të së drejtës për sigurim shoqëror suplementar. Kështu, ndërsa në gjykimin e çështjes së kushtetutshmërisë së ligjit nr. 10142/2009, Gjykata Kushtetuese ka mbajtur qëndrimin se organet shtetërore ligjbërëse nuk dhanë argumente për të justifikuar cenimin e sigurisë juridike për një interes të rëndësishëm publik, ky vlerësim nënkuptonte se, nëse e kundërta do të ndodhte, pra nëse për interesa të rëndësishme publike cenohet parimi i sigurisë juridike përmes uljes së masës së pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, atëherë nisma legislative mund të jetë në përputhje me parimet kushtetuese. Ky qëndrim, i mbajtur tashmë drejtpërdrejt, u konfirmua më pas, kur Gjykata Kushtetuese me vendimin nr. 2/2013 mori në shqyrtim kushtetutshmërinë e aktit normativ nr. 5/2010. Sikur u soll në vëmendje më lart, Gjykata Kushtetuese pranoi se masa e pensionit mund të ulej kur e diktonin interesat publike të ruajtjes së sistemit financiar ekonomik të shtetit në skemën e sigurimeve shoqërore. Duke qenë se situata ekonomike financiare në fushën e sigurimeve shoqërore të pensioneve të parakohshme paraqitej e tillë, atëherë Gjykata Kushtetuese e konsideroi në përputhje me Kushtetutën këtë ndërhyrje legislative që përkeqësonte situatën e përfituesve të këtij pensioni duke parashikuar një masë më të ulët të tij.

43. Sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara theksojnë se tashmë, sikur është pranuar nga Gjykata Kushtetuese, neni 29 i ligjit nr. 10142/2009 u miratua pikërisht për të mbështetur në mundësitë reale buxhetore skemën e pensioneve të parakohshme për vjetërsi shërbimi. Në këtë kontekst, për efekt të njëhsimit të praktikës gjyqësore, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në përfundimin se: **rillogaritja e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, sipas nenit 29 i ligjit nr. 10142/2009, do të bëhet sipas rregullave të parashikuara në këtë ligj, edhe në situatën kur kjo rillogaritje ul masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi të njohur dhe caktuar më parë.**

44. Pasi konkluduan sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se duhet të analizojnë dhe marrin në shqyrtim çështjen e zbatimit me fuqi prapavepruese të nenit 29 të ligjit nr. 10142/2009. Sipas pikës së parë të këtij neni, ligji i zbatueshëm, deri në hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142/2009, për llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi është ligji nr. 8087, datë 13.3.1996, "*Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë*". Ndërkohë në pikën 3 të këtij neni parashikohet se kur e drejta për përfitim pensioni të parakohshëm ka lindur prej datës 1.1.1999, deri me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142/2009, por pensioni nuk është caktuar akoma, pensioni i parakohshëm do të llogaritet sipas nenit 11, të ligjit nr. 8087/1996, të ndryshuar. Pra, sipas këtyre rregullimeve ligjore të nenit 29, parashikohet skema e llogaritjes së pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi me fuqi prapavepruese dhe përcaktohet se, pavarësisht kur ka lindur e drejta për përfitim, në harkun kohor nga data 1.1.1999 deri me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142/2009, do zbatohet ligji nr. 8087/1996 i ndryshuar me ligjin nr. 8521/1999.

45. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë theksojnë se, zbatimi i mësipërm i nenit 29 të ligjit nr. 10142/2009 bën që të mos zbatohet ligji për sigurimin shoqëror suplementar të

ushtarakëve të Forcave të Armatosura nr. 9418/2005, i ndryshuar me ligjin nr. 9481/2006, për përfituesit që u ka lindur e drejta për pension të parakohshëm për vjetërsi shërbim në kohën

kur ky ligj ka qenë në fuqi. Ky parashikim ligjor cenon parimin e sigurisë juridike, por Kolegjet e Bashkuara ritheksojnë se zbatimi i ligjit përmbush kriteret kushtetuese për cenimin e sigurisë juridike kur diktohet nga interesi publik, mbrojtja e të cilit do të ketë përparësi ndaj parimit të sigurisë juridike, sikur është elaboruar më lart në jurisprudencën e Gjykatës Kushtetuese.

46. Kështu në rastin konkret parashikimi i nenit 29 të ligjit është ndërhyrje e shtetit në legjislacionin e sigurimeve shoqërore suplementare të ushtarakëve, që erdhi si rezultat i situatës së rëndë ekonomike financiare në skemën e sigurimeve shoqërore të këtyre pensione, sikur vlerësohet në vendimin nr. 2/2013 të Gjykatës Kushtetuese. Sa më sipër, një zbatim i tillë me fuqi prapavepruese i nenit 29 të ligjit është në përputhje me Kushtetutën, sikurse është vlerësuar edhe me vendimin nr. 33/2010 dhe vendimin nr. 2/2013 të Gjykatës Kushtetuese. Kjo mënyrë zbatimi e ligjit në kohë përmbush edhe kriteret e kushtetutshmërisë, edhe nëse çon në përfitimin e një mase më të ulët të pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, për shkak të llogaritjes sipas skemës së nenit 11 të ligjit nr. 8087/1996 të ndryshuar, dhe jo sipas skemës së parashikuar nga ligji nr. 9418/2005, i ndryshuar, i cili mund të jetë ligji në fuqi në momentin e lindjes së të drejtës.

47. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, për efekt të njehsimit të praktikës gjyqësore, arrijnë në përfundimin se: **në gjykimin e mosmarrëveshjeve për pensionet e parakohshme për vjetërsi shërbimi, për periudhën nga data 1.1.1999 deri më hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142/2009, pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi do të përlllogaritet sipas ligjit nr. 8087/1996, të ndryshuar me ligjin nr. 8521/1999. Në rastet kur e drejta për pension ka lindur pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9418/2005 të ndryshuar me ligjin nr. 9481/2006, deri me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 10142/2009 të ndryshuar, në kuptim të nenit 29 të këtij ligji, skema për llogaritjen e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, e parashikuar nga ligji nr. 9418/2005 të ndryshuar me ligjin nr. 9481/2006, nuk zbatohet, pavarësisht nëse masa e pensionit rritet apo ulet në raport me skemën e parashikuar nga ligji nr. 8087/1996, të ndryshuar me ligjin nr. 8521/1999.**

48. Në lidhje me çështjen e shtruar për njehsim, për mënyrën e përlllogaritjes së masës së pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, në bazë të nenit 11, të ligjit nr. 8087/1996, të ndryshuar me ligjin nr. 8521/1999, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë theksojnë se, sipas këtij neni përfitojnë pensionin e parakohshëm për vjetërsi shërbimi ushtarakët aktivë kur plotësojnë vjetërsinë e shërbimit si ushtarak në moshën: *12 vjet për gratë dhe 15 vjet për burrat dhe të kenë mbushur moshën: gratë 42 vjeç dhe burrat 47 vjeç. Masa e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi llogaritet sipas skemës: a) 50% e pagës referuese mbi të cilën është derdhur kontributi dhe b) për çdo vit tjetër të vjetërsisë së shërbimit mbi përcaktimin e mësipërm masa e pensionit shtohet me 2% të pagës referuese, por jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi.*

49. Sipas këtij rregullimi ligjor pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi është 50% e pagës referuese, mbi të cilën është derdhur kontributi, dhe për çdo vit, tej periudhës 12 vjet vjetërsi shërbimi për gratë dhe 15 vjet vjetërsi shërbimi për burrat, shumës së mësipërme i shtohet 2% të pagës referuese. Çështja që shtohet për zgjidhje është nëse kufizimi “*jo më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi*” duhet të zbatohet për të gjithë masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, apo për shtesën për çdo vit tjetër të vjetërsisë së shërbimit.

50. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vënë në dukje se, në të gjitha ligjet në fushën e sigurimeve shoqërore suplementare të ushtarakëve, kufizimi në shumën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi është parashikuar mbi të gjithë shumën e tij, përveç ndryshimeve të fundit të bëra me aktin normativ nr. 5/2010, ku është vendosur si kriter dysheme për llogaritjen e tij pensioni bazë i pleqërisë, pra masa më e ulët e pensionit të pleqërisë. Në kuptim të mënyrës së rregullimit ligjor të këtij pensioni nga legjislatori, Kolegjet

e Bashkuara të Gjykatës së lartë theksojnë se tavani i vendosur në lidhje me masën e pensionit të parakohshëm në nenin 11 të ligjit nr. 8087/1996, të ndryshuar, duhet të zbatohet mbi të gjithë masën e pensionit të parakohshëm. Pra, pensioni i parakohshëm për vjetërsi shërbimi sipas parashikimit të ligjit nr. 8087/1996, i ndryshuar me ligjin nr. 8521/1999, nuk mund të jetë më shumë se masa e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi.⁵¹ Sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në përfundimin njësuës se: **caktimi i pensionit të parakohshëm, sipas nenit 11 të ligjit nr. 8087/1996, i ndryshuar me ligjin nr. 8521/1999, bëhet duke u llogaritur sipas skemës: a) 50% e pagës referuese mbi të cilën është derdhur kontributi; dhe b) për çdo vit tjetër të vjetërsisë së shërbimit mbi 12vjet për gratë dhe 15 vjet për burrat masa e pensionit shtohet me 2% të pagës referuese. Por masa e përgjithshme e pensionit të parakohshëm nuk mund të kalojë masën e pensionit maksimal të pleqërisë në shkallë vendi.**

IV. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes konkrete

52. Për sa i përket rastit në gjykim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vlerësojnë se të dy gjykatat e faktit kanë zbatuar gabim ligjin material, pasi i kanë njohur dhe i kanë përlllogaritur paditësit pensionin sipas ligjit nr. 9418/2005, i ndryshuar, ndonëse, sipas nenit 29, të ligji nr. 10141/2009, pensionet e parakohshme të vjetërsisë në shërbim, për personat që i ka lindur e drejta për pension para hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të llogariteshin sipas ligjit nr. 8087/1999, të ndryshuar, deri në datën e hyrjes në fuqi të ligjit të ri, më pas ky pension do të rillogaritet sipas parashikimeve të ligjit nr. 10141/2009, të ndryshuar.

53. Ndodhur në këto rrethana, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë arrijnë në përfundimin se në rastin në gjykim gjykatat e faktit kanë zbatuar gabim ligjin material dhe, nisur nga interpretimi i mësipërm njësuës, çështja duhet të dërgohet për rigjykim në Gjykatën Administrative të Apelit, por me tjetër trup gjykues, e cila si një gjykatë fakti ka mundësinë ligjore të ndreqë zbatimin e gabuar të ligjit të bërë në gjykimin e mëparshëm. Në rigjykim, kjo gjykatë duhet të garantojë kryerjen e një hetimi të plotë dhe të gjithanshëm të çështjes dhe të analizojë faktet për të zgjidhur çështjen në kuadër të zbatimit të ligjit sipas orientimit njësuës të këtij vendimit të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 141 të Kushtetutës, në nenin 485/c të Kodit të Procedurës Civile, si dhe në nenet 17, pika “a”, dhe 19§4, të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, nenet 32, 33, 35/4, të ligjit nr. 98/2016, datë 6.10.2016, “Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë”,

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 1784, datë 14.5.2014, të Gjykatës Administrative të Apelit dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë, por me tjetër trup gjykues.

Ky vendim është unifikues dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Xhezair Zaganjori (kryesues), Arjana Fullani, Ardian Dvorani, Shkëlzen Selimi, Evelina Qirjako, Tom Ndreca, Medi Bici, Artan Zeneli, Guxim Zenelaj, Andi Çeliku, Edmond Islamaj, Admir Thanza, Artan Broci

VENDIM
Nr. 00-2018-148 (13), datë 4.4.2018*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë i përbërë nga:

Xhezair Zaganjori kryesues;

Edmond Islamaj anëtar;

Shkëlzen Selimi anëtar;

Artan Zeneli anëtar;

Tom Ndreca anëtar,

në seancën gjyqësore të datës 4.4.2018, mori në shqyrtim çështjen penale me palë:

KËRKUES: Prokuroria për Krimet e Rënda, Tiranë

TË PANDEHUR: Ervin Pëllumbi, Albert Doku

AKUZA: Për kryerjen e veprës penale të “Trafikimit të narkotikëve”, të mbetur në tentativë, kryer në bashkëpunim, parashikuar nga nenet 283/a/2 dhe 22, të Kodit Penal.

TË PANDEHUR: Gani Bushati, Bledar Osja

AKUZA: Për kryerjen e veprës penale “Moskallëzim i krimit”, sipas nenit 300 të Kodit Penal.

Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda Tiranë, me vendimin nr. 90, datë 12.10.2017, ka vendosur:

1. Deklarimin fajtor të të pandehurit Ervin Pëllumbi për veprën penale të “Trafikimit të narkotikëve”, në bashkëpunim, mbetur në tentativë, sipas neneve 283/a, paragrafi 2, dhe 22 të Kodit Penal dhe dënimit të tij me 12 (dymbëdhjetë) vjet burgim.

- Në aplikim të nenit 406 të Kodit të Procedurës Penale, të pandehurit i ulet 1/3 e masës së dënimit dhe, përfundimisht, dënohet me 8 (tetë) vjet burgim.

- Vuajtja e dënimit fillon nga dita e arrestimit në flagrancë dhe të kryhet në një burg të sigurisë së zakonshme.

2. Deklarimin fajtor të të pandehurit Albert Doku për veprën penale të “Trafikimit të narkotikëve”, në bashkëpunim, mbetur në tentativë, sipas neneve 283/a paragrafi 2, dhe 22 të Kodit Penal dhe dënimit të tij me 14 (katërbëdhjetë) vjet burgim.

- Në aplikim të nenit 406 të Kodit të Procedurës Penale, të pandehurit i ulet 1/3 e masës së dënimit dhe, përfundimisht, dënohet me 9 (nëntë) vjet e 4 (katër) muaj burgim.

- Vuajtja e dënimit fillon nga dita e arrestimit në flagrancë dhe të kryhet në një burg të sigurisë së zakonshme.

3. Deklarimin fajtor të të pandehurit Gani Bushati për veprën penale të “Moskallëzim krimi”, sipas nenit 300/1 të Kodit Penal dhe dënimit të tij me 3(tre) vjet burgim.

- Në aplikim të nenit 406 të Kodit të Procedurës Penale, të pandehurit i ulet 1/3 e masës së dënimit dhe, përfundimisht, dënohet me 2 (dy) vjet burgim.

- Vuajtja e dënimit fillon nga dita e arrestimit në flagrancë dhe të kryhet në një burg të sigurisë së zakonshme.

4. Deklarimin të pafajshëm të të pandehurit Bledar Osja për veprën penale të “Moskallëzim krimi”, sipas nenit 300 të Kodit Penal, bazuar në nenin 388, pika 1, germa “d”, e Kodit të Procedurës Penale, për arsye se nuk provohet se i pandehuri të ketë kryer veprën penale për të cilën është akuzuar.

5. Provat materiale (sipas urdhrit për bashkimin e provës materiale me çështjen datë 14.10.2016) si më poshtë:

Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda Tiranë, me vendimin nr. 105, datë 19.12.2017, ka vendosur:

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 00-2018-148 (13)/2018. Tiranë: *Fletore Zyrtare nr. 159/2018* Qendra e Botimeve Zyrtare, 12 nëntor 2018. f. 10429.

“- Konstatimin e moskompetencës së Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda.

- Prish vendimin nr. 90, datë 12.10.2017, të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe urdhëron dërgimin e kësaj çështjeje në Gjykatën kompetente të Rrethit Gjyqësor Durrës.”

I. Kundër vendimit të mësipërm, në datën 5.1.2018, ka paraqitur *rekurs* prokurori pranë Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda Tiranë, me anën e të cilit ka kërkuar: *Prishjen e vendimit dhe kthimin e çështjes për rigjykim në po këtë gjykatë.*

Duke parashtruar si shkaqe përkatësisht:

- Në të kundërt, me sa arsyeton në vendim, Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda, mendojmë se bazuar në përcaktimet e dispozitës kalimtare, konkretisht të nenit 285 të ligjit 35/2017, gjykatat për krimet e rënda, vazhdojnë të kenë në kompetencën e tyre të gjyimit çështjet penale që kanë pasur në gjykim, para ndryshimit të Kodit të Procedurës Penale, pra edhe veprën penale të “*Trafikimit të lëndës narkotike*” të parashikuar nga neni 283/a të KP-së.

- Këtë mendim e mbështesim në faktin se në pikën 1, të nenit 285, të ligjit të sipërpërmendur, shprehet detyrimi për t’u gjykuar nga Gjykata për Krimet e Rënda dhe Gjykatat e Rretheve Gjyqësore, sipas kompetencës lëndore të nenit 75/a të KPP-së, të ndryshuar, të çështjeve deri në krijimin e Gjykatës Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar. Mendojmë se ligjvënësi ka përfshirë në këtë formulim gjykatat e rretheve gjyqësore, bazuar në faktin se sipas nenit 75/a para ndryshimeve, këto gjykata kanë në kompetencë gjykimin e disa rasteve të korrupsionit (përfshijtur ato të Gjykatës së Krimeve të Rënda dhe të Gjykatës së Lartë për shkak të juridiksionit fillestar) dhe që me ndryshimet e bëra do të jenë në kompetencën e gjyimit të Gjykatës Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar.

- Pra Gjykata e Krimeve të Rënda do të vazhdojë të gjykojë çështjet që ka pasur në kompetencë, sipas nenit 75/a të KPP-së, përpara ndryshimeve dhe po ashtu gjykatat e rretheve gjyqësore do të vazhdojnë të gjykojnë çështjet e korrupsionit për ato subjekte që i kanë pasur në kompetencë para ndryshimeve, deri në momentin e krijimit të Gjykatës Kundër Korrupsionit.

- Kjo frymë e ligjit jepet edhe me qartë në parashikimin e pikës 4, të nenit 285, të ligjit 35/2017, në të cilin përcaktohet detyrimi që Prokuroria pranë Gjykatës për Krimet e Rënda dhe të prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore do të vazhdojnë të hetojnë veprat penale ose subjektet e parashikuara në nenin 75/a të KPP-së, deri në krijimin e Prokurorisë së Posaçme, *sipas kompetencës së parashikuar përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji.*

- Përderisa prokuroritë përkatëse kanë detyrimin të hetojnë veprat penale, siç i kanë pasur në kompetencë para ndryshimeve të KPP-së, nuk mund të mendohet që gjykatat, pranë të cilave kryejnë funksionet këto prokurori, të kenë kompetenca të ndryshme nga prokuroritë.

- Po t’i qëndrojmë linjës logjike të arsyetimit të Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda për rastin në gjykim, atëherë veprat penale të trafikimeve do të hetoheshin nga Prokuroria Pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda Tiranë, por do të gjykoreshin më pas nga ana e gjykatave të rretheve gjyqësore, sipas kompetencës territoriale të tyre, gjë që do të krijonte një konfuzion të plotë në funksionimin e të gjithë sistemit dhe që pa dyshim nuk mund të ketë qenë në logjikën e ligjvënësit, i cili nëpërmjet dispozitës kalimtare garanton pikërisht vijimësinë normale të funksioneve deri në krijimin e Gjykatës Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar.

- Referuar rëndësisë së këtij problemi, e lidhur kjo dhe me faktin se, që nga hyrja në fuqi e ndryshimeve procedurale e në vazhdimësi, gjykatat për krimet e rënda, në të dyja shkallët, kanë gjykuar dhe vijojnë të gjykojnë çështjet penale sipas kompetencës lëndore që kanë pasur, kemi mendimin se Kolegji Penal duhet ta kalojë këtë çështje në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për ndryshimin e praktikës gjyqësore, bazuar edhe në faktin se në vendimin nr. 130, datë 1.11.2017, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë (rast të cilit i referohet në vendim edhe gjykata e apelit) ka vendosur prishjen e vendimit të Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda dhe kalimin e akteve për t’u gjykuar nga Gjykata e Apelit Durrës.

II. I pandehuri Albert Doku, nëpërmjet mbrojtësit të tij, bazuar në nenin 423/2 të Kodit të Procedurës Penale, ka kundërshtuar rekursin e mësipërm, duke parashtruar (ndër të tjera) se:

- Me ligjin nr. 35/2017, rezulton se nuk ka gjykatë dhe prokurori për krime të rënda, të cilat vazhdojnë të funksionojnë vetëm bazuar në dispozitën kalimtare, nenin 285 të këtij ligji.
- Kjo dispozitë është shumë e qartë dhe në unitet të plotë në të gjithën e saj, ka përcaktuar se kohëzgjatja e Gjykatës dhe e Prokurorisë për Krime të Rënda do të jetë deri në krijimin e Gjykatës Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar.
- Përveç kohëzgjatjes, kjo dispozitë ka përcaktuar edhe objektin e veprimtarisë së Gjykatës për Krime të Rënda, për të gjykuar disa nga çështjet që janë në kompetencë të Gjykatës Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, sipas parashikimeve të nenit 75/a, të Kodit të Procedurës Penale, të ndryshuar me ligjin nr. 35/2017.
- Bazuar në nenin 75/a të Kodit të Procedurës Penale, në vlerësimin tim Gjykata për Krime të Rënda, sipas pikës 1, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, do të gjykojë vetëm ato çështje që janë parashikuar në nenin 75/a në kompetencë të Gjykatës Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar dhe njëkohësisht kanë qenë në kompetencë të Gjykatës për Krime të Rënda para datës 1 gusht 2017. Veprat e tjera në kompetencë të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, sipas nenit 75/a, do të gjykohen nga gjykatat e rretheve gjyqësore.
- Gjykata për Krimet e Rënda nuk është kompetente për gjykimin e veprës penale të “*Trafikimit të narkotikëve*”, parashikuar nga neni 283/a i Kodit Penal, ndaj Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda ka vendosur drejtë në vendimin nr. 105, datë 10.12.2017, duke e dërguar këtë çështje në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Durrës.
- Gjithashtu, vlerësoj se bazuar në nenet e ndryshuara 14/a, 438/4 të Kodit të Procedurës Penale, praktika lidhur me kompetencën e çështjeve penale me objekt “*Trafikimi i narkotikëve*”, tashmë është njëzuar me vendimin nr. 130, datë 1.11.2017, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë. Për rrjedhojë, nuk ka më nevojë për ndryshimin e kësaj praktike gjyqësore.

KOLEGJI PENAL I GJYKATËS SË LARTË,

pasi dëgjoi relatimin e gjyqtarit Edmond Islamaj; prokurorin Adnand Xholi dhe Artur Selmani, të cilët kërkuan prishjen e vendimit nr. 105, datë 19.12., të Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda Tiranë dhe kthimin e akteve për rigjykim në po atë gjykatë, me tjetër trup gjykues, si gjykata kompetente për shqyrtimin e çështjes; pasi vendosi vazhdimin e gjykimit në mungesë të të gjykuarit për shkak se njoftimet ishin kryer sipas ligjit dhe nuk kishte shkak të justifikuar që të përligjte mungesë; pasi dëgjoi avokatin e të gjykuarit, Mirash Martini, i cili kërkoi lënien në fuqi të vendimit nr. 105, datë 19.12.2017, të Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda Tiranë; si dhe pasi e bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN

I. Rrethanat e çështjet

1. Nga aktet e fashikullit të gjykimit rezulton se procedimi *de quo* është iniciuar nga kërkesa për gjykim e Prokurorisë pranë Gjykatës së krimeve të Rënda të Shkallës së Parë, e paraqitur në datën **18.10.2016**, që do të thotë para hyrjes në fuqi të ligjit nr. 35/2017, përkundrajt të pandehurve z. *Ervin Pëllumbi*, z. *Albert Doku*, nën akuzën se kanë kryer faktin penalisht të ndëshkueshëm të “*Trafikimit të narkotikëve*”, në bashkëpunim, e mbetur në tentativë, vepër penale e parashikuar nga neni 283/a paragrafi i dytë dhe 22 i Kodit Penal, si dhe z. Gani Bushati dhe z. Bledar Osja, nën akuzën se kanë kryer veprën penale “*Moskallëzim krimi*”, e parashikuar nga neni 300/1 i Kodit Penal.

2. **Gjykata e Shkallës së Parë për Krime të Rënda Tiranë, me vendimin nr. 90, datë 12.10.2017**, ka vendosur mbi themelin e çështjes, duke i gjetur fajtorë të pandehurit dhe të dënuarit, sipas dispozitivit pasqyruar në pjesën hyrëse të këtij vendimi.

3. Pas ankimit, çështja ka shkuar në Gjykatën e Apelit për Krime të Rënda, e cila ka ngritur kryesisht çështjen e kompetencës lëndore, të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda, për gjykimin e çështjes penale, për shkak të ndryshimeve në Kodin e Procedurës Penale (sipas ligjit nr. 35/2017), në lidhje me kompetencën lëndore për gjykimin e veprës penale të “*Trafikimit të*

narkotikëve”, të mbetur në tentativë, kryer në bashkëpunim, parashikuar nga nenet 283/a/2 dhe 22, të Kodit Penal.

4. Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda Tiranë, me vendimin nr. 105, datë 19.12.2017, ka vendosur: “- Konstatimin e moskompetencës së Gjykatës së Shkallës së parë për Krime të Rënda. - Prish vendimin nr. 90, datë 12.10.2017, të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe urdhëron dërgimin e kësaj çështjeje në gjykatën kompetente të Rrethit Gjyqësor Durrës.”.

5. Gjykata e Apelit për krimet e Rënda ka arsyetuar në vendim, se: “... Gjykata e Apelit për Krime të Rënda, kryesisht ngriti çështjen e kompetencës lëndore, të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda, për gjykimin e çështjes penale, për shkak të ndërhyrjes së ndryshimeve në K. Pr. Penale në lidhje me kompetencën lëndore për gjykimin e veprës penale të “Trafikimit të narkotikëve”, të mbetur në tentativë, kryer në bashkëpunim, parashikuar nga nenet 283/a/2 dhe 22 të Kodit Penal, veprë penale e cila pas reformimit të procedurës penale me ligjin nr. 35/2017, është vendosur në kompetencën lëndore të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor, duke konkluduar, se: vendimi nr. 90, datë 12.10.2017, i Gjykatës për Krime të Rënda, është shpallur nga një Gjykatë që nuk ka pasur kompetencë lëndore, ndaj vendimi i apeluar dubet të prishet dhe çështja të dërgohet në Gjykatën e Shkallës së Parë Durrës, si gjykata kompetente në lëndë dhe territor për të gjykuar veprën penale të parashikuar nga neni 283/a, paragrafi i dytë, dhe 22 i Kodit Penal, për të cilën akuzohet se kanë kryer të pandehurit Ervin Pëllumbi dhe Albert Doku, si dhe veprën penale të parashikuar nga neni 300 i Kodit Penal, për të cilën akuzohen se kanë kryer të pandehurit Gani Bushati dhe Bledar Osja, meqenëse ndodhemi përpara një procedimi të lidhur ... ligjvënësi ka ndërhyrë me ligjin nr. 35/2017, hyrë në fuqi më 1 gusht 2017, në reformim të ligjit procedural penal në dispozitat që parashikojnë mbi “Kompetencat”, duke përcaktuar shprehimisht, në nenin 74 të K. Pr. Penale, se: “Gjykata e rrethit gjyqësor është kompetente për gjykimin e veprave penale, përveç atyre që i përkasin kompetencës së Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar”. Ndërsa, në nenin 75/a të K. Pr. Penale, ... ligjvënësi ka listuar si veprat penale ashtu edhe subjektet në gjykimin lëndor të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar.

Meqenëse, në këtë dispozitë qartazi lexohet se bëhet fjalë për Gjykata Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çmohet e nevojshme të vihet në vëmendje, se pika 3, e nenit 14, të K. Pr. Penale, ka lidhje organike me pikën 1 dhe 6, të nenit 525 të K. Dr. Penale, ku nëpërmjet përdorimit të dispozitës tranzitore/kalimtare, ka shprehur qartësisht vullnetin e tij ligjvënësi, duke parashikuar vazhdimësinë e gjykatave për krimet e rënda (dy shkallët), kur vendos, se: “1. Deri në krijimin e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet penale në kompetencën lëndore të saj, sipas nenit 75/a, të Kodit të ndryshuar me këtë ligj, do të gjykohen, përkatësisht, nga Gjykata për Krimet e Rënda dhe gjykatat e rretheve gjyqësore”, dispozitë e cila ka marrë fuqinë dhe si e tillë, detyrimisht për t’u zbatuar që nga data 1 gusht 2017...

Dhe, meqenëse të pandehurit që akuzohen se kanë kryer veprën penale të trafikimit të lëndëve narkotike, që është më e rëndë se vepra penale e moskallëzimit të krimit, janë kapur në PKK Porti Durrës, teksa tentonin të eksportonin lëndën narkotike nga Shqipëria në Itali, kompetenca territoriale është ajo e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës, sipas parashikimit të nenit 76, pika 1, kombinuar me nenin 82 pika 1, të K. Pr. Penale.

Konkluzioni i këtij Kolegji, përveç arsyeve të ekspozuara në paragrafët e mësipërm, bazohet edhe në jurisprudencë njëseuese të Gjykatës së Lartë, që për shkak të ligjit është e detyrueshme për t’u zbatuar. Kështu, së fundmi Kolegji i Gjykatës së Lartë, në lidhje me kompetencën lëndore, me vendimin nr. 130, datë 1.11.2017, kur ka prishur vendimin e Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda Tiranë nr. 26, datë 16.3.2016, aktet i ka kthyer për rishqyrtim në Gjykatën e Apelit Durrës, në njësim të praktikës gjyqësore ...”.

6. Kundër vendimit të mësipërm, ka paraqitur rekurs Prokurori pranë Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda Tiranë dhe ka paraqitur kundërshtimet e tij edhe avokati mbrojtës i të pandehurit, për shkaqet e pasqyruara në pjesën hyrëse të këtij vendimi.

7. Prokurori ka pretenduar se, referuar rëndësisë së këtij problemi, e lidhur kjo dhe me faktin se që nga hyrja në fuqi e ndryshimeve procedurale e në vazhdimësi, gjykatat për krimet e rënda në të dyja shkallët, kanë gjykuar dhe vijojnë të gjykojnë çështjet penale, sipas kompetencës lëndore që kanë pasur, kemi mendimin se Kolegji Penal duhet ta kalojë këtë çështje në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë për ndryshimin e praktikës gjyqësore.

II. Vlerësimi i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë

8. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë (në vijim “Kolegji”), pas shqyrtimit të akteve të fashikullit

të gjykimit, pretendimeve të palëve dhe analizës së kuadrit ligjor dhe të praktikës gjyqësore të gjykatave të faktit dhe vetë Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, konkludon se vendimi i Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda është marrë në shkelje të ligjit procedural që atribuon kompetencën lëndore të gjykatës dhe, për rrjedhojë, duhet të prishet dhe çështja duhet të kthehet për rigjykim në po atë gjykatë dhe para të njëjtut trup gjykues. Njëkohësisht, Kolegji vlerëson se vendimi për zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi duhet të shërbejë për njësimin e praktikës gjyqësore në lidhje me disa çështje, të cilat kanë lidhje të drejtpërdrejtë me zgjidhjen e problematikës së rekursit objekt gjykimi dhe problematikave të tjera të lidhura apo të rrjedhura prej tyre.

1) Lidhur me çështjet e shtruara për njësimin e praktikës gjyqësore

9. Kolegji konstaton, se pas amendimeve të Kushtetutës*, me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 95/2016, “Për organizimin dhe funksionimin e institucioneve për të luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar” (në vijim “ligji nr. 95/2016”) dhe me hyrjen në fuqi të amendimeve të Kodit të Procedurës Penale†, në praktikën gjyqësore të të tria shkallëve të gjykimit dhe tri shkallëve të ndjekjes penale janë krijuar disa problematika lidhur me kompetencën lëndore për hetimin, përfaqësimin e akuzës në gjyq, gjykimin dhe kthimin për rigjykim të çështjeve penale sipas llojit të veprës penale objekt procedimi. Duke qenë se ka pasur qëndrime të ndryshme të mbajtura nga praktika gjyqësore e gjykatave për krimet e rënda dhe gjykatat e rretheve gjyqësore dhe, nga ana tjetër, duke qenë se edhe Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka mbajtur qëndrime të ndryshme, vlerësohet e nevojshme dhe e domosdoshme që të njësohet praktika gjyqësore lidhur me disa çështje të cilat do të individualizohen më poshtë. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, në dhomë këshillimi, ka vlerësuar se të gjitha këto çështje që kanë shqetësuar praktikën gjyqësore duhet të gjejnë një zgjidhje përfundimtare dhe të njësohet jurisprudenciale dhe, për këtë qëllim, është kaluar gjykimi i çështjes në seancë gjyqësore.

10. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vlerëson se dispozita kalimtare e Kodit të Procedurës Penale nuk është e qartë, është kontradiktore dhe e paplotë. Kjo mangësi në mënyrën e formulimit të saj ka lënë vend për interpretime të ndryshme nga praktika gjyqësore e tri shkallëve të gjykimit. Jo vetëm kaq, por Kolegji vlerëson se legjislatori ka ndryshuar disa herë qëndrim mbi atribuimin e kompetencës lëndore penale gjatë fazës tranzitore nga hyrja në fuqi e ndryshimeve të vitit 2016 të Kushtetutës, te ligji nr. 95/2016, te ligji nr. 70/2017 dhe deri te ligji nr. 35/2017. Rregullimet jouniforme të ligjit për mënyrën se si do të ushtrohet juridiksioni penal i prokurorisë dhe i gjykatave, deri në krijimin e institucioneve të reja të drejtësisë penale ka shkaktuar pasiguri dhe mungesë koherence në mënyrën se si prokuroritë dhe gjykatat kanë interpretuar dhe kanë zbatuar ligjin. Kjo mungesë koherence në hartimin e dispozitave tranzitore fillon me kontrastin e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, me nenin 57 të ligjit nr. 95/2016 dhe përfundon me kontrastin e rregullimit të pikës 1, me pikën 4, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017 dhe me pamjaftueshmërinë e rregullimit tranzitor normativ.

Boshësia e parë që ka kjo dispozitë tranzitore ka të bëjë me mungesën e një paragrafi që të rregullojë kompetencën lëndore të gjykatës që gjykon të gjitha çështjet, që nuk hyjnë më në vëllimin e nenit 75/a të ndryshuar të Kodit të Procedurës Penale, kërkesat për gjykim e të cilave janë paraqitur para datës 1 gusht 2018. Pikërisht kjo është çështja që është shtruar për gjykim dhe për zgjidhje para Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda në këtë gjykim dhe që për rrjedhojë Kolegji Penal në gjykimin e rekursit të prokurorisë ka vendosur të njësojë praktikën gjyqësore. E njëjta çështje shtrohet edhe për ndjekjen penale gjatë fazës së hetimit dhe të gjykimit nga prokuroritë pranë gjykatave për krimet e rënda.

Boshësia tjetër e dispozitës tranzitore të Kodit të Procedurës Penale ka të bëjë me çështjen, se në kompetencën e cilës prokurori është ushtrimi i ndjekjes penale për veprat penale të parashikuara nga neni 75/a, i pandryshuar, i Kodit të Procedurës Penale dhe të papërfshira në nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, nenin 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës

* Shiko ligjin nr. 76/2016, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998, ‘Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë’, të ndryshuar” (në vijim “ligji nr. 76/2016”).

† Shiko ligjin nr. 35/2017, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7905, datë 21.3.1995, ‘Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë’, të ndryshuar” (në vijim “ligji nr. 35/2017”).

Penale. Më tej, do të duhet, që për efekte të njësimi të praktikës gjyqësore, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë të përcaktojë se në kompetencën e cilës gjykatë është gjykimi i këtyre veprave penale. Së fundmi, sërish për efektet e praktikës gjyqësore, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë duhet të njësojë qëndrimin se cila prokurori dhe cila gjykatë ka në kompetencën lëndore ushtrimin e ndjekjes penale dhe gjykimin për veprat penale, të cilat neni 135, pika 2, i Kushtetutës, neni 8 dhe 9 i ligjit nr. 95/2016 dhe neni 75/a, i ndryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, fut rishtazi në kompetencën lëndore të Prokurorisë së Posaçme dhe gjykatave të posaçme, duke ndryshuar me parashikimet e nenit 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale. Në të njëjtën kohë duhet të sqarohet mungesa e një paragrafi në parashikimet e dispozitës tranzitore për të rregulluar hyrjen në fuqi të nenit 74, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, të ndryshuar, në mënyrë të nënkuptuar pas ndryshimeve kushtetuese në nenin 141. Pas përgjigjeve njëse mbi praktikën gjyqësore do të rrjedhë natyrshëm edhe konkluzioni se çfarë duhet të vendosë Gjykata e Lartë në rastin kur prish një vendim të Gjykatës së Apelit të Krimeve të Rënda, duke konkluduar se ku kthehet çështja për rigjykim. Më tej, në të njëjtën mënyrë do të veprohet për disponime të kësaj natyre edhe nga Kolegji Penal apo Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë dhe nga gjykatat e apelit, gjithashtu, në ushtrim të funksionit të tyre rishikues, deri sa të konstituohen gjykatat e posaçme kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar* (në vijim “GJJKKO”).

Për rrjedhojë çështjet për të cilat Kolegji Penal ka vendosur të shtrojë për të njësuar praktikën gjyqësore nëpërmjet këtij vendimi janë:

a) Si do të përcaktohet kompetenca lëndore për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq për veprat penale për të cilat procedimi penal ka nisur para datës 1.8.2017 ndërmjet prokurorive pranë gjykatave me juridiksion të përgjithshëm dhe prokurorive pranë gjykatave me juridiksion të posaçëm penal? Pra, cila prokurori do të ushtrojë ndjekjen penale dhe do të përfaqësojë akuzën në gjyq për veprat penale, procedimi penal i të cilave ka nisur para datës 1.8.2017?

b) Si do të përcaktohet kompetenca lëndore e gjykatave me juridiksion të përgjithshëm dhe e gjykatave me juridiksion posaçëm penal për kërkesat dhe çështjet e regjistruara për gjykim para datës 1.8.2017 dhe vazhdojnë të gjykohen pas kësaj date? Pra, cila gjykatë do të gjykojë çështjet që rrjedhin nga veprat penale, procedimi penal i të cilave ka nisur para datës 1.8.2017?

c) Si do të përcaktohet kompetenca lëndore ndërmjet prokurorive me juridiksion të përgjithshëm dhe të posaçëm penal për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq, për veprat penale për të cilat procedimi penal ka nisur pas datës 1.8.2017 deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme? Pra, cila prokurori do të ushtrojë ndjekjen penale dhe do të përfaqësojë akuzën në gjyq për veprat penale procedimi penal i të cilave ka nisur pas datës 1.8.2017?

ç) Si do të përcaktohet kompetenca lëndore ndërmjet gjykatave me juridiksion të përgjithshëm dhe të posaçëm penal për kërkesat dhe çështjet që janë regjistruar dhe regjistruhen për gjykim pas datës 1.8.2017 deri në momentin kur të krijohet Gjykata kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar? Pra, cila gjykatë do të gjykojë çështjet që rrjedhin nga veprat penale procedimi penal i të cilave ka nisur dhe do të nisë pas datës 1.8.2017?

d) Kur gjykatat e apelit apo Gjykata e Lartë vendosin prishjen e vendimit, objekt ankimi, dhe kthejnë çështjen për rigjykim, cila do të jetë gjykata që do të rigjykojë çështjen nga pikëpamja e kompetencës lëndore, nga data 1.8.2017 e deri në momentin kur të krijohet Gjykata kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar?

ii) Lidhur me kompetencën e Gjykatës së Lartë për njësimin e praktikës gjyqësore

11. Kolegji Penal në dhomë këshillimi ka vendosur kalimin për gjykim të rekursit në seancë

* Në bazë dhe për zbatim të ligjit nr. 95/2016, gjykatat e posaçme të drejtësisë penale, sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës, do të jenë dy, sipas parimit të dyshkallësisë së specializuar të gjykimit. Konkretisht, parashikohet të krijohet Gjykata e Shkallës së Parë kundër Korrupsionit dhe krimit të Organizuar dhe Gjykata e Apelit kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar.

gjyqësore, me qëllim njësimin e praktikës gjyqësore për çështjet e lartrenditura. Kolegji Penal e ka bazuar këtë vendim në konsideratat e shprehura më lart dhe në nenin 432, pika 1, shkronja “a” të Kodit të Procedurës Penale, të ndryshuar, dispozitë e cila parashikon se rekursi mundet të paraqitet dhe duhet të gjykohet nga Gjykata e Lartë, kur çështja paraqet rëndësi për njësimin e praktikës gjyqësore. Për rrjedhojë, bazuar në nenin 14/a të Kodit të Procedurës Penale, Kolegji u kompozua në seancë gjyqësore me pesë gjyqtarë, me qëllimin e gjykimit të çështjes dhe njësimin e praktikës gjyqësore.

Kolegji Penal vlerësoi se njësimi i praktikës gjyqësore lidhur me ushtrimin e juridiksionit penal pas hyrjes në fuqi të ndryshimeve të vitit 2016 të Kushtetutës e deri në momentin e krijimit të institucioneve të reja të drejtësisë penale është i domosdoshëm për respektimin e standardeve të së drejtës për proces të rregullt ligjor dhe për miradministrimin e drejtësisë penale. Në këtë kuptim, Gjykata e Lartë është në rolin dhe autoritetin e saj kushtetues për të garantuar zhvillimin e së drejtës gjyqësore, garantimin e koherencës së zbatimit uniform të ligjit në Republikën e Shqipërisë dhe të përditësimit të nomofilatisë, në funksion të garantimit të parimit kushtetues të sigurisë juridike (shiko nenin 4 dhe 141 të Kushtetutës).

12. Para se të analizohet dhe të konkludohet mbi çështjet e shtruara për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji Penal, duke qenë se ky është vendimi i parë njësuës që merret pas ndryshimeve të vitit 2016 të Kushtetutës dhe ndryshimeve të vitit 2017 të Kodit të Procedurës Penale, vlerëson të nevojshme të ndalet te ndryshimi i nenit 141, të Kushtetutës, të neni 32, i ligjit nr. 98/2016, “Për organizmin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë” (në vijim “ligji nr. 98/2016”), dhe nenet 14/a, 432/1/a dhe 437, të Kodit të Procedurës Penale, të ndryshuara. Kjo analizë do të shërbejë për të nxjerrë disa konkluzione për gjykatat, prokuroritë, praktikantët apo studiuesit e së drejtës, lidhur me natyrën juridike të vendimeve njësuëse, gjë që në vlerësimin e Kolegjit ka konfuzuar edhe arsyetimin e Gjykatës së Apelit për krimet e Rënda në vendimin objekt rekursi në këtë gjykim.

Kolegji, në rastin objekt gjykimi, konstaton se Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda ka arsyetuar në vendim ndër të tjera se vendimet e Kolegjit Penal janë vendime njësuëse të praktikës gjyqësore, sipas parashikimeve të ndryshuara të Kushtetutës dhe të Kodit të Procedurës Penale. Për të gjitha arsyet që do të sqarohen më poshtë, Kolegji Penal vlerëson se ky konkluzion është i nxituar dhe i gabuar. Kolegji sjell në vëmendje se më parë Gjykata e Lartë nuk ka kaluar çështje për gjykim nga dhoma e këshillimit në seancë gjyqësore, lidhur me njësimin e praktikës gjyqësore për çështjet që janë shtruar për zgjidhje në këtë vendim. Por, megjithatë, konstatohet se ka pasur disa vendime të dhomës së këshillimit apo edhe të seancës gjyqësore të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë që kanë interpretuar ndryshe zbatimin e ligjit procedural penal në kohë dhe kanë vendosur zgjidhje të ndryshme lidhur me mënyrën se si do të ushtrohet juridiksioni penal i prokurorisë dhe i gjykatës pas ndryshimeve të vitit 2016 të Kushtetutës dhe deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme dhe GJKKKO-së. Për këtë arsye, Kolegji vlerëson se është vendi dhe janë rrethanat që legjitimojnë vendimarrjen njësuëse të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë dhe nuk janë kushtet dhe rrethanat që legjitimojnë Kolegjin Penal apo Kryetarin e Gjykatës së Lartë për të kaluar për gjykim çështjen në Kolegjet e Bashkuara. Në këtë mënyrë, Kolegji Penal nuk po ushtron autoritetin kushtetues dhe ligjor të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, pasi praktika gjyqësore e shtruar për njësim është e paunifikuar dhe e panjësuar më parë. Ajo që Kolegji Penal synon të arrijë nëpërmjet këtij vendimi është njëjtësimi i zgjidhjeve gjyqësore mbi ushtrimin e juridiksionit penal gjatë fazës tranzitore, sipas parashikimeve të ligjeve të ndryshme që regjojnë këtë çështje.

13. Kolegji sjell në vëmendje se paragrafi i dytë i pandryshuar i nenit 141, të Kushtetutës parashikonte, se: “2. Për njësimin ose ndryshimin e praktikës gjyqësore, Gjykata e Lartë ka të drejtë të tërheqë për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore.”. Nga kjo normë kushtetuese kuptohet se unifikimin e praktikës gjyqësore dhe ndryshimin e saj, kishte autoritet ta bënte vetëm trupa gjyqësore e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, qoftë për krijimin e precedentëve fillestarë dhe qoftë për ndryshimin apo zhvillimin e tyre në të ardhmen. Me ndryshimet kushtetuese të vitit 2016, amendime të cilat hynë në fuqi në datën **11.8.2016**, neni 141 i Kushtetutës parashikon, se: “1. Gjykata e Lartë shqyrton çështje lidhur me kuptimin dhe me zbatimin e ligjit për të siguruar njësimin ose zhvillimin e praktikës

gjyqësore, sipas ligjit. 2. Për ndryshimin e praktikës gjyqësore, Gjykata e Lartë tërheq për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore të vendosura nga kolegjet, sipas ligjit.”.

Kjo do të thotë, se ndryshe nga më parë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk do të mundin më të unifikojnë apo të njësojnë praktikën gjyqësore nëpërmjet krijimit të precedentëve fillestarë jurisprudencialë apo, thënë ndryshe, nuk do të mundet të njësojnë qëndrimet e ndryshme mbi zbatimin e ligjit procedural dhe material nga gjykatat më të ulëta. Këtë funksion të nomofilatisë apo të uniformitetit të praktikës gjyqësore do të mundet ta bëjë vetëm Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë për çështjet civile, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë për çështjet administrative dhe Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë për çështjet penale. Këtë funksion kushtetues dhe ligjor, secili prej kolegjeve do ta realizojë nëpërmjet vendimeve njësuere apo, thënë ndryshe, vendimet unifikuese të mëparshme.

Ndërkohë, një çështje do të kalojë për gjykim në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, vetëm atëherë kur vendimet njësuere vlerësohen nga secili prej kolegjeve apo nga Kryetari i Gjykatës së Lartë, se kanë nevojë të ndryshohen, duke ndryshuar sakaq praktikën gjyqësore për një çështje apo disa të tilla të unifikuara dhe të njësuara më parë nga kolegji respektiv. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, sipas nenit 141, pika 2, të ndryshuar, të Kushtetutës, do të gjykojnë edhe çështjet në të cilat secili prej kolegjeve apo kryetari i Gjykatës së Lartë, kërkojnë të ndryshojnë vendimet unifikuese të Kolegjeve të Bashkuara të dhëna më parë ndryshimeve kushtetuese, duke qenë se sot ato janë simotrat e vendimeve njësuere të praktikës gjyqësore. Pikërisht, ky është ndryshimi substancial kushtetues, në mënyrën se si do të njësojë, do të ndryshojë apo do të zhvillojë praktikën gjyqësore Gjykata e Lartë nëpërmjet secilit kolegji apo Kolegjeve të Bashkuara.

14. Për të konkretizuar dhe për të zbatuar në ligj parashikimet e reja të nenit 141 të Kushtetutës, ligji nr. 98/2016, në nenin 32 normoi rastet e kompetencës funksionale të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke parashikuar, se: “1. Gjykata e Lartë gjykon në Kolegje të Bashkuara për çështje civile, penale ose administrative, të cilat, me vendim të një prej trupave gjyqësore ose të Kryetarit të Gjykatës së Lartë, paraqiten për shqyrtim për ndryshimin e praktikës gjyqësore. 2. Kolegjet e Bashkuara shqyrtojnë rastet kur e njëjta çështje juridike nuk është interpretuar në mënyrë të njëjtë nga kolegje të ndryshme të Gjykatës së Lartë ose në rast se ekziston rreziku për interpretim jo të njëjtë nga kolegje të ndryshme të Gjykatës së Lartë.”.

15. Ndryshimet e ligjeve procedurale gjyqësore në vitin 2017 plotësuan dhe detajuan kuadrin ligjor të nevojshëm për të ushtruar Gjykata e Lartë juridiksionin ekskluzivisht ligjor dhe rishikues dhe njëkohësisht edhe nomofilatik, sikurse ndryshimet kushtetuese konturuan. Ndryshimet në nenin 472 të Kodit të Procedurës Civile*, ndryshimet në nenin 58 të ligjit nr. 49/2012[†] dhe ndryshimet në nenin 432 të Kodit të Procedurës Penale[‡], patën si qëllim të drejtpërdrejtë zbatimin e nenit 141, të ndryshuar, të Kushtetutës. Duke uniformizuar në të tria ligjet procedurale shkaqet e rekursit, mjetit të zakonshëm të ankimit që aktivizon juridiksionin rishikues dhe ekskluzivisht ligjor të Gjykatës së Lartë, sigurohet ushtrimi kushtetues i juridiksionit të Gjykatës së Lartë.

16. Neni 432 i Kodit të Procedurës Penale parashikon, ndër të tjera se: “1. Rekursi në Gjykatën e Lartë kundër vendimeve të gjykatës së apelit mund të bëhet për këto shkaqe: a) për mosrespektimin ose zbatimin e gabuar të ligjit material ose procedural, me rëndësi për njësimin ose zhvillimin e praktikës gjyqësore; b) për mosrespektimin ose zbatimin e gabuar të ligjit procedural me pasojë pavlefshmërinë e vendimit, pavlefshmërinë absolute të akteve ose papërdorshmërinë e provave; c) kur vendimi i ankimitar vjen në kundërshtim me praktikën e Kolegjit Penal ose të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.”.

Këto janë tri kategoritë e shkaqeve që lejojnë ngritjen e një rekursi të pranueshëm për gjykim në Gjykatën e Lartë. Por leximi i kujdesshëm i dispozitës çon në konkluzionin se jo çdo rekurs i kaluar për shqyrtim nga dhoma e këshillimit në seancë gjyqësore nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë do të marrë si përgjigje gjyqësore një vendim përfundimtar njësuere për praktikën gjyqësore në përmbyllje të gjykimit. Përkundrazi, vetëm rekursat, që në optikën vlerësuese të trupës prej tre gjyqtarësh në Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë në dhomë këshillimi vlerëson se ngrenë çështje ligjore materiale dhe procedurale për të cilat praktika gjyqësore duhet të njësohet, vetëm këto gjykime do të mundet të

* Shiko ligjin nr. 38/2017, i cili ka hyrë në fuqi në datën **5.11.2017**.

† Shiko ligjin nr. 39/2017, i cili ka hyrë në fuqi në datën **6.5.2017**.

‡ Shiko ligjin nr. 35/2017, i cili ka hyrë në fuqi në datën **1.8.2017**.

prodhojnë vendime njësuere. Kjo do të thotë se jo çdo vendim përfundimtar i marrë në seancë gjyqësore nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë është njësuere, por vendime njësuere do të jenë vetëm ato të cilat përmbyllin çështje, të cilat nga dhoma e këshillimit në seancë gjyqësore kanë kaluar, me qëllim për të njësuar zbatimin e ligjit në praktikën gjyqësore. Këto vendime të posaçme nomofilatike do të dallohen edhe nga forma, pasi ato në arsyetim ngrenë çështjet për njësim dhe japin zgjidhje me sentencë njësuere për praktikën gjyqësore.

Duke pasur parasysh analizën e mësipërme, Kolegji vlerëson se arsyetimi i Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda, që vendimet e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë të dhëna në seancë gjyqësore, pas datës 1.8.2017, janë vendime njësuere të praktikës gjyqësore, është i pabazuar në nenin 141 të Kushtetutës dhe nenin 14/a, 432 dhe 438, të Kodit të Procedurës Penale. Kjo analizë dhe ky konkluzion i Kolegjit duhet të shërbejë rast pas rasti për gjykatat, prokuroritë dhe çdo subjekt tjetër për të konkluduar nëse një vendim i secilit prej kolegjeve të Gjykatës së Lartë, i dhënë në seancë gjyqësore, është apo jo njësuere për praktikën gjyqësore. Kushdo, në mënyrën se si shquan një vendim njësuere nga një vendim të zakonshëm të Gjykatës së Lartë, duhet të mbajë parasysh se vendimi njësuere e parashikon shprehimisht këtë cilësi të saj në vendim. Elementi i parë dallues edhe nga pikëpamja e formës është ngritja e çështjeve për njësim të praktikës gjyqësore. Elementi i dytë dallues nga pikëpamja e formës është arritja e sentencave njësuere mbi çështjet e ngritura për njësimin e praktikës gjyqësore. Dhe elementi eksplicit i formës së tyre do të jetë disponimi nga kolegji respektiv i Gjykatës së Lartë në dispozitivin e vendimit se vendimi është njësuere për praktikën gjyqësore. Këto janë disa elemente të formës dhe praktike që do të lejojnë këdo që të kuptojë rast pas rasti statusin kushtetues dhe ligjor të posaçëm të kësaj vendimmarrje të veçantë jurisprudentiale të Gjykatës së Lartë.

17. Kolegji vlerëson të sjellë në vëmendje edhe parashikimin e nenit 14/a, të Kodit të Procedurës Penale, dispozitë e cila parashikon, se: *“Gjykata e Lartë shqyrton rekurset në dhomë këshillimi me trup gjyqësor të përbërë nga tre gjyqtarë, njësimin dhe zhvillimin e praktikës gjyqësore në kolegje me trup gjyqësor të përbërë nga pesë gjyqtarë dhe ndryshimin e praktikës gjyqësore në kolegje të bashkuara.”*

Nën të njëjtën logjikë neni 438 i Kodit të Procedurës Penale parashikon, se: *“1. Gjykata e Lartë, kryesisht ose me kërkesë të palëve, kur lind nevoja për ndryshimin e praktikës gjyqësore, ka të drejtë të tërheqë për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të ardhura për gjykim në Kolegjin Penal. 2. Tërheqja e çështjeve bëhet me vendim të kryetarit të Gjykatës së Lartë ose të Kolegjit Penal. 3. Kolegjet e Bashkuara gjykojnë sipas rregullave të caktuara për kolegjin kur marrin pjesë jo më pak se dy të tretat e të gjithë anëtarëve të Gjykatës së Lartë. 4. Vendimi i Kolegjit Penal dhe kolegeve të bashkuara është i detyrueshëm për gjykatat në gjykimin e çështjeve të ngjashme.”*

Më tej, neni 75/b, i ndryshuar, i Kodit të Procedurës Penale parashikon, se: *“1. Gjykata e Lartë shqyrton rekurset për shkelje të ligjit, për të siguruar njësimin, zhvillimin dhe ndryshimin e praktikës gjyqësore, si dhe ushtron kompetenca të tjera, sipas parashikimeve të këtij Kodi.”*

18. Në përmbyllje të analizës kushtetuese dhe ligjore mbi vendimet e posaçme nomofilatike apo vendimet njësuere të Gjykatës së Lartë, Kolegji konkludon, se, ndryshe nga sa parashikohej më parë në Kushtetutë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë do të jenë kompetente për të vendosur vetëm për të ndryshuar praktikën gjyqësore të njësuar më parë nga Kolegji Civil, Administrativ apo Penal, për të ndryshuar vendimet unifikuese të dhëna më parë nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë apo për të ndryshuar vendimet që do të jepen në të ardhmen nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë. Nga ky kuadër kushtetues dhe ligjor kuptohet se njësimi i praktikës gjyqësore, pas ndryshimeve kushtetuese, nuk është më në kompetencën e Kolegeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, por është në kompetencën e Kolegjit Penal për çështjet penale, Kolegji Civil për çështje civile dhe Kolegjit Administrativ për çështje administrative. Kolegji konkludon se me njësim të praktikës gjyqësore do të thotë unifikimi i qëndrimeve të ndryshme të praktikës gjyqësore të gjykatave më të ulëta apo unifikimin e qëndrimit të kolegeve të ndryshme të Gjykatës së Lartë të mbajtura në vendimet e zakonshme të tyre, mbi zbatimin e një apo disa normave ligjore dhe se kjo kompetencë nomofilatike i është njohur nga Kushtetuta dhe ligjet procedurale secilit kolegj të Gjykatës së Lartë. Në këtë mënyrë, Kushtetuta dhe ligji kanë parashikuar se krijimi i precedentit të parë apo krijimi i precedentit fillestar mbi një çështje civile, penale apo administrative nga ana e Gjykatës së Lartë, do të

bëhet nga secili kolegji respektiv, duke vendosur njësimin e praktikës gjyqësore të ndryshme të mbajtur më parë nga gjykatat.

iii) Lidhur me çështjen e parë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore

a) Si do të përcaktohet kompetenca lëndore për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq për veprat penale për të cilat procedimi penal ka nisur para datës 1.8.2017, ndërmjet prokurorive pranë gjykatave me juridiksion të përgjithshëm dhe prokurorive pranë gjykatave me juridiksion të posaçëm penal? Pra, cila prokurori do të ushtrojë ndjekjen penale dhe do të përfaqësojë akuzën në gjyq për veprat penale procedimi penal i të cilave ka nisur para datës 1.8.2017?

19. Lidhur me çështjet e shtruara për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji vlerëson të nevojshme se, para se të analizohet dhe konkludohet mbi çdo pyetje të shtruar për njësim, duhet të analizohet në mënyrë kronologjike i gjithë vëllimi kushtetues dhe ligjor që rregullon juridiksionin penal të përgjithshëm dhe të posaçëm të ushtrimit të ndjekjes penale, përfaqësimit të akuzës në gjyq apo edhe të gjykimit sipas shkallëve. Për qëllimet e qartësimit të qëllimit që ka pasur legjislatori në parashikimet kushtetuese dhe ligjore ndër vite, do të analizohet kuadri kushtetues para dhe pas ndryshimeve dhe kuadri ligjor respektiv para dhe pas ndryshimeve kushtetuese.

20. Neni 135 i Kushtetutës së vitit 1998, të pandryshuar, parashikonte se: “1. Pushteti gjyqësor ushtrohet nga Gjykata e Lartë, si dhe nga gjykatat e apelit e gjykatat e shkallës së parë, të cilat krijohen me ligj. 2. Kuvendi mund të krijojë me ligj gjykata për fusha të veçanta, por në asnjë rast gjykata të jashtëzakonshme.”. Nga leximi i kësaj dispozite kuptohet se Kushtetuta mjaftohej vetëm me individualizimin, në mënyrë shteruese se në sa shkallë ushtrohet dhe përbëhet pushteti gjyqësor, duke përcaktuar nën një rezervë ligjore se krijimi i gjykatave të çdo shkalle do të bëhet me ligj. Nga pika dy kuptohej se si rregull gjykatat do të kenë juridiksion të përgjithshëm, porse Kuvendi, me ligj, mundet të krijonte, kur e vlerësonte të nevojshme, edhe gjykata, me juridiksion të posaçëm dhe të specializuar për fusha të veçanta, duke ndaluar me rezervë kushtetuese dhe të paderogueshme krijimin e gjykatave të jashtëzakonshme, qoftë me juridiksion të përgjithshëm dhe qoftë me juridiksion të posaçëm.

Nga ana tjetër, juridiksionin gjyqësor në përgjithësi e përcakton neni 42 dhe 43 i Kushtetutës. Neni 42 parashikon se juridiksionit fillestar gjyqësor do t’i adresohen pretendimet e kujtudo subjekti për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetues dhe ligjorë ose, në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, duke u formuluar, ndër të tjera se: “2. Kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetues dhe ligjorë ose, në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj.”. Neni 43 parashikon se gjykatave me juridiksion rishikues mundet t’i drejtohet kushdo, i gjykuar nga një gjykatë më e ulët, për të kontestuar kushtetutshmërinë apo ligjshmërinë e vendimit gjyqësor, duke u formuluar pas ndryshimeve kushtetuese të vitit 2016, se: “Kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveç rasteve kur parashikohet ndryshe në ligj për kundërvajtje të lehta penale, për çështje civile ose administrative me rëndësi ose vlerë të vogël, në përputhje me kushtet e parashikuara në nenin 17 të Kushtetutës.”. Ligji, më tej, detajon mënyrën dhe kriteret e atribuimit të kompetencës.

21. E vetmja dispozitë e Kushtetutës, e cila derogonte nga kjo mënyrë parimore e rregullimit të juridiksionit dhe e kompetencës së pushtetit gjyqësor dhe gjykatave, ishte neni 141, pika 1 e Kushtetutës, së pandryshuar. Kjo pjesë e dispozitës i njihte Gjykatës së Lartë juridiksion fillestar, në rastet kur gjykonte akuzat penale kundër Presidentit të Republikës, kryetarit dhe anëtarëve të Këshillit të Ministrave, deputetëve, gjyqtarëve të Gjykatës së Lartë dhe gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese.

22. Me ligjin nr. 9110, datë 24.7.2003, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave për krime të rënda”, u krijuan dy shkallë gjykimi me juridiksion të posaçëm penal, konkretisht Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda, gjykata të cilat kanë nisur veprimtarinë në datën 1.1.2004. Neni 5 i këtij ligji, nëpërmjet një dispozite blankete, parashikon ndër të tjera se: “1. Gjykata për krime të rënda dhe gjykata e apelit për krime të rënda gjykojnë në shkallë të parë dhe në shkallë të dytë veprat penale të parashikuara nga neni 75 shkronja “a” të Kodit të Procedurës Penale.”.

Neni 74, i pandryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, parashikonte se: “1. Gjykata e rrethit gjyqësor është kompetente për gjykimin e veprave penale, përveç atyre që i përkasin kompetencës së gjykatës për krime të rënda

dhe Gjykatës së Lartë.”. Në këtë mënyrë, kompetenca lëndore penale e gjykatave të zakonshme përcaktohej me karakter mbetës, që do të thotë se çfarë veprash penale nuk parashikoheshin si kompetencë lëndore e posaçme e gjykatave për krimet e rënda dhe e Gjykatës së Lartë ishte në kompetencën lëndore të gjykatave të zakonshme dhe me juridiksion të përgjithshëm.

Paragrafi i dytë i nenit 75/b, i pandryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, parashikonte se: “2. Gjykata e Lartë gjykon në shkallë të parë, me trup gjykues të përbërë nga 5 gjyqtarë të caktuar me short, veprat penale të kryera nga Presidenti i Republikës, deputetët, Kryeministri dhe anëtarët e Këshillit të Ministrave, gjyqtarët e Gjykatës Kushtetuese dhe gjyqtarët e Gjykatës së Lartë, kur këta janë në këto funksione në kohën e gjyqimit.”. Kjo dispozitë përsëriste parashikimin e nenit , pika 1, të pandryshuar, të Kushtetutës.

Neni 75/a i Kodit të Procedurës Penale, para datës 1.8.2017, nën titullin “Kompetencat e gjykatës për krimet e rënda”, parashikonte se: “Gjykata e krimeve të rënda gjykon krimet e parashikuara nga nenet 73, 74, 75, 78/a, 79, shkronja “ç”, 79/a, 79/b, 79/c, 109, 109/b, 110/a, 111, 128/b, 219, 220, 221, 230, 230/a, 230/b, 231, 232, 233, 234, 234/a, 234/b, 245, 260, 265/a, 265/b, 265/c, 278/a, 282/a, 283/a, 284/a, 287/a, 319, 319/c, 333, 333/a dhe 334 të Kodit Penal, duke përfshirë edhe rastet kur ato janë kryer nga të miturit”. Thënë në mënyrë shteruese dhe më të konkretizuar, gjykatat për krimet e rënda kanë në kompetencë lëndore gjykimin fillestar në shkallë të parë dhe rishikues në apel të veprave penale:

- Genocidi;
- Krime kundër njerëzimit;
- Krimet e luftës;
- Vrasja për gjakmarrje;
- Vrasja me dashje e kryer ndaj kallëzuesit, dëshmitarit, të dëmtuarit ose palëve të tjera ndërgjyqëse;
- Vrasja e funksionarëve publikë;
- Vrasja e punonjësve të Policisë së Shtetit;
- Vrasja për shkak të marrëdhënieve familjare;
- Rrëmbimi ose mbajtja peng e personit;
- Shtërëngimi me anë të kanosjes ose të dhunës për dhënien e pasurisë;
- Trafikimi i personave të rritur;
- Rrëmbimi i avionëve, i anijeve dhe i mjeteve të tjera;
- Trafikimi i të miturve;
- Atentati;
- Komploti;
- Kryengritja;
- Vepra me qëllime terroriste;
- Financimi i terrorizmit;
- Fshelja e fondeve dhe e pasurive të tjera, që financojnë terrorizmin;
- Rekrutimi i personave për kryerjen e veprave me qëllimeve terroriste ose të financimit të terrorizmit;
- Stërvitja për kryerjen e veprave me qëllime terroriste;
- Krijimi i turmave të armatosura;
- Prodhimi i armëve luftarake;
- Organizata terroriste;
- Banda e armatosur;
- Korrupsioni aktiv i funksionarëve të lartë shtetërorë ose të zgjedhurve vendorë;
- Korrupsioni pasiv i funksionarëve të lartë shtetërorë ose i të zgjedhurve vendorë;
- Pjesëmarrja në veprime luftarake në një shtet të huaj;
- Organizimi për pjesëmarrje në veprime luftarake në një shtet të huaj;
- Thirrja për pjesëmarrje në veprime luftarake të dhunshme në një shtet të huaj;
- Trafikimi i armëve dhe i municionit;
- Trafikimi i lëndëve plasëse, djegëse, helmuese dhe radioaktive;
- Trafikimi i narkotikëve;
- Organizimi dhe drejtimi i organizatave kriminale;
- Çelja e llogarive anonime;

- *Korrupsioni aktiv i gjyqtarit, prokurorit dhe i funksionarëve të tjerë të drejtësisë;*
- *Korrupsioni pasiv i gjyqtarëve, i prokurorëve dhe i funksionarëve të tjerë të organeve të drejtësisë;*
- *Organizata kriminale;*
- *Grupi i strukturuar kriminal;*
- *Kryerja e veprave penale nga organizata kriminale dhe grupi i strukturuar kriminal;*
- *dhe të gjitha veprat penale të individualizuara më lart kur janë kryer nga të miturit.*

23. Në datën 11.8.2016 hynë në fuqi ndryshimet e Kushtetutës, në kuadër të paketës normative të Reformës në Drejtësi. Në dallim nga sa parashikohej më parë në nenin 135 të Kushtetutës, së pandryshuar, amendimet e kësaj dispozite në pikën 2 parashikuan krijimin e një gjykate të posaçme penale, kompetenca lëndore e së cilës parashikohej drejtpërdrejt në Kushtetutë, njëloj sikurse parashikohej juridiksioni fillestar penal i Gjykatës së Lartë në nenin 141, pika 1, të Kushtetutës, së pandryshuar.

Kështu, neni 135 i Kushtetutës, në pikën 2, parashikon se: “2. Gjykatat e posaçme gjykojnë veprat penale të korrupsionit dhe të krimit të organizuar, si dhe akuzat penale kundër Presidentit të Republikës, kryetarit të Kuvendit, Kryeministrit, anëtarit të Këshillit të Ministrave, gjyqtarit të Gjykatës Kushtetuese dhe të Gjykatës së Lartë, Prokurorit të Përgjithshëm, Inspektorit të Lartë të Drejtësisë, kryetarit të Bashkisë, deputetit, zëvendësministrit, anëtarit të Këshillit të Lartë Gjyqësor dhe të Këshillit të Lartë të Prokurorisë, dhe drejtuesve të institucioneve qendrore ose të pavarura të përcaktuara në Kushtetutë ose në ligj, si dhe akuzat kundër ish-funksionarëve të sipërpërmendur.”.

Më tej, ndryshimet kushtetuese prekën edhe nenin 148 të Kushtetutës, ku ndër të tjera u përcaktua edhe kompetenca lëndore e ndjekjes penale dhe e përfaqësimit të akuzës në gjyq për prokurorinë. Pika 4 e kësaj dispozite kushtetuese parashikon, se: “Prokuroria e Posaçme dhe Njësia e Posaçme Hetimore për ndjekjen penale dhe hetimin e veprave penale të korrupsionit, krimit të organizuar dhe çështjeve penale sipas nenit 135, paragrafi 2, të Kushtetutës janë të pavarura nga Prokurori i Përgjithshëm. Njësia e Posaçme Hetimore është në varësi të Prokurorisë së Posaçme.”.

24. Amendimet e Kushtetutës rregulluan në mënyrë të përgjithshme edhe fazën tranzitore të fundit të ekzistencës së gjykatave dhe të prokurorive për krimet e rënda dhe krijimin rishtazi të Gjykatës Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar dhe Prokurorisë së Posaçme. Neni 179, pika 8, e Kushtetutës, parashikon se: “8. Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda do të emërohen, do të funksionojnë dhe do të ushtrijnë kompetencat e gjykatës së shkallës së parë dhe të gjykatës së apelit, brenda dy muajve nga krijimi i Këshillit të Lartë Gjyqësor sipas ligjit. Transferimi i çështjeve do të bëhet në përputhje me ligjin. Gjyqtarët në detyrë pranë këtyre gjykatave do të transferohen në gjykata të tjera, në rast se ata ose familjarët e tyre të afërt nuk japin pëlqimin për rishikimin periodik të llogarive të tyre financiare dhe telekomunikimeve vetjake. Prokurorët, pranë Prokurorisë së Posaçme, do të emërohen brenda dy muajve nga krijimi i Këshillit të Lartë të Prokurorisë, sipas ligjit. Pas krijimit të Prokurorisë së Posaçme, Prokuroria për Krimet e Rënda do të pushojë së funksionuari. Transferimi i çështjeve në hetim dhe gjykim do të kryhet sipas ligjit.”.

Nga kjo mënyrë e të normuarit në nivel kushtetues kuptohet se edhe gjykatat edhe prokuroritë për krimet e rënda do të vijnë të funksionojnë deri në krijimin e kushteve për konstituimin e Gjykatës dhe Prokurorisë së Posaçme, që individualizohet në nenin 135, pika 2 dhe në nenin 148, pika 4 të Kushtetutës. Më tej, kuptohet se edhe neni 135, pika 2, i Kushtetutës, për gjykatën e posaçme, edhe neni 148, pika 4, i Kushtetutës, për Prokurorinë e Posaçme, nuk janë dispozita kushtetuese, që në bazë dhe për zbatim të nenit 4, pika 3, të Kushtetutës, zbatohen drejtpërsëdrejti. Përkundrazi, nga vetë këto dy dispozita dhe nga dispozita tranzitore kushtetuese, jepet mesazhi se konstituimi i organeve të posaçme të procedimit penal, sipas kompetencës lëndore kushtetuese të specializuar, do të duhet të bëhet sipas ligjit organik të tyre apo sipas një ligji procedural penal, që do të duhej të miratohej më vonë nga Kuvendi.

25. Ndryshimet kushtetuese prekën edhe juridiksionin fillestar penal të Gjykatës së Lartë, duke e hequr këtë atribut të ushtrimit të pushtetit gjyqësor nga kjo gjykatë dhe duke e bërë pjesë integrale të juridiksionit të specializuar penal të gjykatës së posaçme, sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës. Njëloj, juridiksioni fillestar i ushtrimit të ndjekjes penale dhe i përfaqësimit të akuzës në gjyq i Prokurorisë së Përgjithshme, sipas nenit 141, pika 1, të pandryshuar të Kushtetutës, i kaloi Prokurorisë së Posaçme. Nga kjo mënyrë e rregullimit kushtetues problem në praktikë do të krijonte

çështja se cila prokurori do të ushtrojë ndjekjen penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq dhe cila gjykatë do të gjykojë kërkesat për gjykim të prokurorisë për lëndën e gjykimit të veprave penale që përbënin vëllimin kushtetues të juridiksionit penal fillestar të Gjykatës së Lartë, deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme dhe Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar. Duke pasur parasysh dispozitën tranzitore kushtetuese të sjellë në vëmendje më lart, konkludohet se edhe kjo çështje duhet të rregullohet me ligj.

Ndryshimet e nenit 141, pika 1, të Kushtetutës dhe heqja në mënyrë kategorike të juridiksionit fillestar penal nga Gjykata e Lartë, përbën një dispozitë drejtpërdrejt të zbatueshme, sipas nenit 4, pika 3 të Kushtetutës. Kjo do të thotë se në datën **11.8.2016**, ditë kur ndryshimet kushtetuese hynë në fuqi, Gjykata e Lartë nuk kishte më juridiksion fillestar mbi akuzat penale që mundet të paraqiteshin rishtazi në gjyq pas kësaj date ndaj subjekteve që listonte pika 1, e nenit 141, të pandryshuar, të Kushtetutës. Kjo do të thotë, se në momentin e hyrjes në fuqi të ndryshimeve kushtetuese, automatikisht ndryshoi edhe neni 74 dhe 75/b i Kodit të Procedurës Penale, pasi në kompetencën e përgjithshme të gjykatave të zakonshme erdhën me karakter mbetës edhe veprat penale të kryera nga subjektet e listuara në ish-nenin 141, pika 1, të Kushtetutës dhe nga ana tjetër Gjykatës së Lartë iu hoq kompetenca lëndore dhe juridiksioni fillestar mbi këto vepra penale. Kjo do të thotë, se me hyrjen në fuqi të ndryshimeve kushtetuese, neni 74 i Kodit të Procedurës Penale duhet të lexohej dhe të zbatohet sikur të ishte: “1. Gjykata e rrethit gjyqësor është kompetente për gjykimin e veprave penale, përveç atyre që i përkasin kompetencës së gjykatës për krime të rënda”. Nga ana tjetër neni 75/b i Kodit të Procedurës Penale duhet të lexohej dhe të zbatohet sikurse e kishte të shfuqizuar edhe formalisht pikën 2.

26. Nga dispozitat kushtetuese të ndryshuara dhe të sjella në vëmendje më lart, konkludohet se njëjloj sikurse prokuroritë për krimet e rënda, Prokuroria e Posaçme, në momentin e krijimit, do të ketë në kompetencën lëndore të ushtrimit të ndjekjes penale dhe të përfaqësimit të akuzës në gjyq për veprat penale:

- *Korrupsioni aktiv i gjyqtarit, i prokurorit dhe i funksionarëve të tjerë të drejtësisë;*
- *Korrupsioni pasiv i gjyqtarëve, i prokurorëve dhe i funksionarëve të tjerë të organeve të drejtësisë;*
- *Veprat penale të krimit të organizuar.*

Ndryshe nga kompetenca lëndore penale e prokurorive të krimeve të rënda, Prokuroria e Posaçme, në momentin e krijimit, parashikohet se do të ketë si kompetencë lëndore për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq edhe për veprat penale, si më poshtë:

- *Akuzat penale kundër Prokurorit të Përgjithshëm, anëtarit të Këshillit të Lartë Gjyqësor, anëtarit të Këshillit të Lartë të Prokurorisë, Inspektorit të Lartë të Drejtësisë, zëvendësministrit, drejtuesve të institucioneve qendrore ose të pavarura të përcaktuara në Kushtetutë ose në ligj;*
- *Akuzat penale kundër ish-Prokurorit të Përgjithshëm, ish-anëtarëve të Këshillit të Ministrave, ish-zëvendësministrave, ish-deputetëve, ish-kryetarëve të bashkisë; ish-drejtuesve të institucioneve qendrore ose të pavarura të përcaktuara në Kushtetutë ose në ligj;*
- *Çdo akuzë për veprat penale të korrupsionit.*

I njëjti ndryshim në vëllimin e kompetencave lëndore vlen edhe për GJKKKO-në, në raport me gjykatat për krimet e rënda, qoftë për gjykimin në shkallë të parë dhe në shkallë të dytë. Nga konkluzionet e arritura më lart për dispozitën tranzitore të Kushtetutës, rrjedh si konkluzion, se deri në momentin e krijimit të institucioneve të reja të sistemit të drejtësisë penale, me juridiksion të posaçëm kushtetues, institucionet pararendëse dhe ato që aktualisht ushtrojnë veprimtarinë e tyre do të veprojnë të pandryshuara, sipas ligjit të tyre organik dhe ligjeve materiale dhe procedurale në fuqi. Nga kjo kuptohet se transformimet e institucioneve të dhënies së drejtësisë dhe të ndjekjes penale të posaçme, sikurse parashikohen nga neni 135, pika 2 dhe 148, pika 4 të Kushtetutës, do të zbatohen në momentin e krijimit të GJKKKO-së dhe të Prokurorisë së Posaçme.

27. Pas hyrjes në fuqi të ndryshimeve kushtetuese, Kuvendi miratoi ligjin nr. 95/2016, “Për organizimin dhe funksionimin e institucioneve për të luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar” (në vijim “ligji nr. 95/2016”). Ligji, në klauzolën e hyrjes në fuqi, parashikonte se hyrja në fuqi e tij do të bëhej 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare. Ligji nr. 95/2016 është botuar në Fletoren Zyrtare nr. 194 të vitit

2016, në datën 20.10.2016, që do të thotë se ka hyrë në fuqi në datën **4.11.2016**. Neni 8 i këtij ligji parashikon, se: “1. *Kompetenca lëndore parësore e gjykatave kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar parashikohet në nenin 75/a të Kodit të Procedurës Penale, por nuk mund të tejkalojë kompetencën e përcaktuar nga neni 135, pika 2, të Kushtetutës. 2. Gjykata kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar dhe Prokuroria e Posaçme janë kompetente për të shqyrtuar, për të hetuar dhe për të ndjekur penalisht çdo vepër penale, sipas pikës 1, të këtij neni, edhe në rastet kur nuk ngrihet akuzë kundër një zyrtari, sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës, ose kundër një drejtuesi të një institucioni qendror ose të pavarur, sipas këtij ligji ose, nëse ai zyrtar publik ose zyrtar i lartë largohet gjatë kohëzgjatjes së hetimit.”.*

Më tej, neni 9 i këtij ligji rregullon edhe kompetencën dytësore lëndore të gjykatave të posaçme, duke parashikuar se: “1. *Gjykata kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar dhe Prokuroria e Posaçme kanë kompetencë për të shqyrtuar, për të hetuar dhe për të ndjekur penalisht çdo vepër penale tjetër që është e lidhur ngushtë me hetimin apo çështjen penale brenda kompetencave të parashikuara në nenin 8 të këtij ligji. 2. Prokuroria e Posaçme, në ushtrimin e ndjekjes penale, sipas parashikimeve të nenit 8, të këtij ligji, ka kompetencë për të kërkuar nga gjyqtarët e gjykatave kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, zbatimin e dispozitave të legjislacionit në fuqi për parandalimin dhe për goditjen e krimit të organizuar, trafikimit dhe korrupsionit nëpërmjet masave parandaluese kundër pasurisë. 3. Prokuroria e Posaçme, në ushtrimin e ndjekjes penale, sipas parashikimeve të nenit 8, të këtij ligji, ka kompetencë për të kërkuar zbatimin e dispozitave të legjislacionit në fuqi për mbrojtjen e dëshmitarëve dhe bashkëpunëtorëve të drejtësisë. 4. Gjykatat kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar kanë kompetenca mbi hetimet, çështjet dhe kërkesat e paraqitura në përputhje me këtë nen.”.*

28. Në momentin e hyrjes në fuqi të këtij ligji, neni 74 dhe 75/a i Kodit të Procedurës Penale, akoma nuk ishin ndryshuar, ndaj ligji kujdeset që në rast se Prokuroria e Posaçme apo GJKKKO-ja krijohen para përditësimit të kësaj dispozite procedurale, me ndryshimet kushtetuese të vitit 2016, atëherë këto institucione të kenë parasysh se nenet 74 dhe 75/a, të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale, do të jetë i zbatueshëm vetëm për aq sa përputhet me nenin 135, pika 2, të Kushtetutës. Më tej, edhe neni 135, pika 2, i Kushtetutës dhe nenet 74 dhe 75/a, të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale do të komplementoheshin me parashikimet e nenit 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016 dhe, në këtë mënyrë, do të konturohej kompetenca lëndore në mënyrë shteruese e organeve të posaçme kushtetuese të drejtësisë penale.

29. Ligji nr. 95/2016 parashikoi edhe dispozita tranzitore që do të siguronin vazhdimësinë e gjykatave dhe të prokurorive për krimet e rënda, deri në momentin e krijimit të GJKKKO-së dhe Prokurorisë së Posaçme, sipas nenit 135, pika 2 dhe 148, pika 4 të Kushtetutës. Pika 1 dhe 2, e nenit 57 të këtij ligji, në mënyrë blankete referojnë në rregullimet tranzitore të ligjit nr. 96/2016, “*Për statusin e gjyqtarëve dhe të prokurorëve në Republikën e Shqipërisë*” (në vijim “ligji nr. 96/2016”), duke parashikuar se dispozitat kalimtare për gjyqtarët e Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe të Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda dhe për prokurorët e Prokurorisë për Krimet e Rënda pranë shkallës së parë dhe të dytë. Në ligjin nr. 96/2016, konkretisht në dispozitat tranzitore të neneve 162 për gjyqtarët dhe 163 për prokurorët, parashikohet, se deri në krijimin e GJKKKO-së dhe të Prokurorisë së Posaçme, gjyqtarët e gjykatave për krimet e rënda dhe prokurorët për krimet e rënda qëndrojnë në detyrë. Pas krijimit të gjykatave dhe të prokurorisë së posaçme, gjyqtarët dhe prokurorët e gjykatave për krimet e rënda, nëse kalojnë me sukses procesin kalimtar të rivlerësimit, do të emërohen rishtazi respektivisht nga Këshilli i Lartë Gjyqësor apo Këshilli i Lartë i Prokurorisë në GJKKKO dhe në Prokurorinë e Posaçme. Pra duket se të dyja ligjet organike, në sintoni me nenin 178, pika 8, të Kushtetutës, sanksiononin si zgjidhje parimin e vazhdimit të institucioneve pararendëse me funksione të plota deri në momentin e transformimeve institucionale të sistemit të drejtësisë penale sipas ndryshimeve të Kushtetutës. Momenti juridik që do të përfaqësonte suprimimin e prokurorive dhe të gjykatave për krimet e rënda, afërmendsh pasi të ishte konstituuar dhe pasi të kishte filluar funksionimin Këshilli i Lartë Gjyqësor dhe Këshilli i Lartë i Prokurorisë, do të ishte konstituimi nga e para e institucioneve të reja kushtetuese të drejtësisë penale, konkretisht Prokuroria e Posaçme dhe GJKKKO-ja.

30. Ligji nr. 95/2016, në nenin 57, parashikoi edhe rregullimin e parë tranzitor konkret ligjor mbi kompetencën e gjykatave dhe të prokurorive për krimet e rënda gjatë fazës së tranzimit institucional

nga gjykatat dhe nga prokuroritë e krimeve të rënda dhe deri në momentin e krijimit të gjykatave dhe të Prokurorisë së Posaçme. Pikat 5 e nenit 57 të këtij ligji parashikonte, se: “5. Deri në fillimin e funksionimit të Prokurorisë së Posaçme, kompetenca e saj për të ushtruar ndjekjen penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq, për veprat penale apo subjektet e përcaktuara në pikën 2, të nenit 135, të Kushtetutës, ushtrohet përkatësisht nga Prokuroria e Përgjithshme, prokuroritë e rretheve gjyqësore apo Prokuroria e Krimeve të Rënda, sipas kompetencës dhe juridiksionit të parashikuar nga legjislacioni në fuqi përpara hyrjes në fuqi të ligjit nr. 76/2016, “Për dësa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998, ‘Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë’, të ndryshuar”. Ditën e fillimit të funksionit të Prokurorisë së Posaçme, çështjet nën hetim apo gjykim i transferohen menjëherë për ndjekje kësaj prokurorie.”. Kjo ishte dispozita e parë më konkrete dhe e plotë tranzitore që vendoste kritere atribuimi të kompetencës lëndore për ushtrimin e ndjekjes penale dhe për përfaqësimin e akuzës në gjyq për veprat penale, që sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës, përbëjnë ekskluzivisht kompetencën lëndore të Prokurorisë së Posaçme. Kjo do të thotë, se:

a) Prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, do të duhet të ushtronin juridiksionin fillestar për ndjekjen penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq, për të gjitha veprat penale që nuk përfshihen në nenin 141, pika 1, të pandryshuar, të Kushtetutës dhe në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale;

b) Prokuroria e Përgjithshme do të ushtronte juridiksionin fillestar të ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq për veprat penale të parashikuara në nenin 141, pika 1, të pandryshuar, të Kushtetutës, deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme;

c) Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda do të duhet të ushtronte ndjekjen penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq për të gjitha veprat penale që parashikohen në listën shteruese të nenit 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale.

Kështu, ligji vendoste që ndjekja penale dhe përfaqësimi i akuzës në gjyq do të ushtrohej nga prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, nga Prokuroria e Përgjithshme dhe nga prokuroria pranë gjykatës për krimet e rënda, sipas kuadrit ligjor që ishte në fuqi para ndryshimeve kushtetuese apo para datës 11.8.2016. Kjo mënyrë tranzitore e ushtrimit të ndjekjes penale dhe e përfaqësimit të akuzës në gjyq nga të tria llojet e prokurorive, konkretisht prokuroritë e zakonshme, Prokuroria e Përgjithshme dhe prokuroritë për krimet e rënda, do të ushtrohej deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme. Në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, të gjitha procedimet penale në fazën e hetimeve paraprake apo në gjykim, sipas asaj që liston neni 135, pika 2, i Kushtetutës dhe nenet 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016, pavarësisht gjendjes së procedimit apo të shkallës së gjykimit dhe pavarësisht se kush prokurori kishte çështjen, do të transferoheshin menjëherë për ndjekje në Prokurorinë e Posaçme. Nga kjo rrjedh konkluzioni, se sipas këtij ligji ,detyrimin për të transferuar çështjet e kanë:

a) Prokuroritë e zakonshme për të gjitha akuzat penale që nuk përfshihen në neni 141, pika 1, i pandryshuar, i Kushtetutës dhe nuk përfshihen në nenin 75/a, të pandryshuar në vitin 2017, të Kodit të Procedurës Penale;

b) Prokuroria e Përgjithshme për të gjitha akuzat penale që përfshihen në neni 141, pika 1, i pandryshuar, i Kushtetutës;

c) Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe Prokuroria pranë Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda, për të gjitha veprat penale që parashikohen në listën shteruese të nenit 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale dhe të nenit 135, pika 2, të Kushtetutës dhe neneve 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016;

ç) Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe Prokuroria pranë Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda, për të gjitha veprat penale që parashikohen në listën shteruese të nenit 75/a, të pandryshuar të Kodit të Procedurës Penale dhe që nuk parashikohen në listën shteruese të nenit 135, pika 2, të Kushtetutës dhe neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016. Këto çështje do të transferoheshin në prokuroritë respektive të juridiksionit penal të përgjithshëm, pasi prokuroritë për krimet e rënda në datën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme do të suprimoheshin.

31. Pika 6 e nenit 57, në rregullimet tranzitore të ligjit nr. 95/2016, parashikonte se: “6. Në mënyrë që të respektohet e drejta e të pandehurve për një gjykim të drejtë, çështjet që do të jenë në gjykim para gjykatave për krimet e rënda në ditën e 300-të pas hyrjes në fuqi të këtij ligji, mbeten nën kompetencën e gjykatave kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, edhe nëse ato nuk bëjnë pjesë në kompetencën parësore apo dytësore të gjykatave kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, sipas këtij ligji. Këto çështje ndiqen penalisht nga Prokuroria e Posaçme.”.

Kjo pjesë e dispozitës e nis normimin duke treguar qëllimet që ka dispozita gjatë tranzitimit të institucioneve të drejtësisë me juridiksion të posaçëm penal, që do të thotë se edhe interpretimi i tyre do të duhet të bëhet duke pasur parasysh këtë qëllim të ligjvënës. Kjo do të thotë se konkluzioni i interpretimit, ndërmjet disa syresh të mundshëm, duhet të jetë ai që garanton elementet e gjykit të drejtë dhe të procesit të rregullt ligjor. Kjo pjesë e dispozitës vendos se Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda do vijojnë të ushtrojnë porcionet e juridiksionit të pushtetit gjyqësor, sikurse parashikon neni 75/a, i pandryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, deri në ditën e krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar. Në momentin e krijimit të Gjykatës së Posaçme, të shkallës së parë dhe të shkallës së dytë, dispozita parashikon se të gjitha çështjet që kanë në gjykim gjykatat e krimeve të rënda do të kalohen respektivisht te gjykatat pasardhëse të posaçme, pavarësisht nëse janë apo jo në kompetencën lëndore parësore të neneve 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016.

Kjo do të thotë se kjo dispozitë parashikonte se të gjitha çështjet, sipas nenit 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, që janë në gjykim te gjykatat për krimet e rënda, ditën e krijimit të GJKKKO-së, do të kalojnë te këto të fundit, pavarësisht se nuk parashikohen në listën e nenit 135, pika 2, të Kushtetutës dhe të neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016, dhe se kjo zgjidhje përjashtimore, sipas ligjit, kushtëzohet nga nevoja për t'u garantuar të gjykuarve gjykim të drejtë. Kjo pikë e dispozitës, sërish nën një zgjidhje, përjashtim nga rregulla, parashikonte se ndjekja penale dhe përfaqësimi i akuzës në gjyq, edhe për veprat që nuk parashikon neni 135, pika 2, e Kushtetutës dhe nenet 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016, të cilat transferoheshin nga gjykatat për krimet e rënda te GJKKKO-ja, ushtrohet nga Prokuroria e Posaçme.

Pika 7 e dispozitës tranzitore të ligjit nr. 95/2016, merrte përsipër të vendoste një afat ligjor maksimal për kalimin e kompetencave lëndore te gjykatat e posaçme dhe te Prokuroria e Posaçme, duke parashikuar se në mesnatën e ditës së 300-, pas hyrjes në fuqi të këtij ligji, kompetencat e parashikuara nga nenet 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016, u kalojnë gjykatave kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar dhe Prokurorisë së Posaçme. Ndërsa, në pikën 8, neni 57, i ligjit nr. 95/2016, parashikonte se ligji nr. 9110, datë 24.7.2003, "*Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave për krimet e rënda*", shfuqizohet në mesnatën e ditës së 300-të pas hyrjes në fuqi të këtij ligji. Afati 300-ditor mbaronte në datën **1.9.2017**.

32. Ajo që kuptohet nga fryma e rregullimit të dispozitës është sintonia me rregullimin tranzitor të Kushtetutës, që do të thotë se ligji procedural penal do të vazhdojë të atribuojë kompetencën lëndore për ndjekjen penale, përfaqësimin e akuzës në gjyq dhe gjykimin, qoftë për prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, Prokurorinë e Përgjithshme dhe prokuroritë pranë gjykatave për krimet e rënda, edhe për gjykatat e rretheve gjyqësore, gjykatave të apeleve dhe gjykatave për krimet e rënda, sipas neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale. Kjo do të thotë se neni 135, pika 2 dhe 148, pika 4 e Kushtetutës dhe neni 8 dhe 9, i ligjit nr. 95/2016, do të fillonin të zbatoheshin ditën e krijimit të GJKKKO-së dhe të Prokurorisë së Posaçme. Kjo zgjidhje e posaçme është bërë me qëllim për të garantuar parimin e *perpetuatio jurisdictionis* (parimi i vazhdimësisë së juridiksionit) dhe *perpetuatio fori* (parimi i vazhdimësisë së kompetencës), parimin e gjyqtarit natyral dhe për të garantuar afatin e arsyeshëm në gjykim, elemente kryesore këto të së drejtës për proces të rregullt ligjor.

33. Në të vërtetë parashikimi i pikave 7 dhe 8, të nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, nuk u arrit të zbatohet dhe të përmbushej për një sërë arsyesh praktike që ndodhën nga zbatimi i dispozitave të ndryshuara të Kushtetutës apo ligjeve organike të institucioneve të reja kushtetuese. Vonesa në ngritjen e institucioneve të procesit të rivlerësimit kalimtar të gjyqtarëve dhe të prokurorëve, e për rrjedhojë, pamundësia e krijimit në kohë e Këshillit të Lartë Gjyqësor dhe e Këshillit të Lartë të Prokurorisë, bëri që të ishte e pamundur respektimi i afateve kushtetuese dhe ligjore për ngritjen e institucioneve kushtetuese të qeverisjes së sistemit të drejtësisë dhe institucionet kushtetuese të posaçme të drejtësisë penale.

34. Një ndërhyrje tjetër në ligj, që tregon vullnetin dhe qëllimin e ligjvënës për mënyrën se si do të atribuohet kompetenca lëndore penale e përgjithshme dhe e posaçme deri në momentin e

krijimit të institucioneve kushtetuese të reja të drejtësisë penale, është edhe ndryshimi i ligjit nr. 10192, datë 3.12.2009, “Për parandalimin dhe goditjen e krimit të organizuar, trafikimit, korrupsionit dhe krimeve të tjera nëpërmjet masave parandaluese kundër pasurisë”, i ndryshuar* (në vijim “ligji nr. 10192/2009”).

Kuvendi, në datën 27.4.2017, miratoi ligjin nr. 70/2017, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10192, datë 3.12.2009, “Për parandalimin dhe goditjen e krimit të organizuar, trafikimit dhe korrupsionit nëpërmjet masave parandaluese kundër pasurisë”, të ndryshuar”† (në vijim “ligji nr. 70/2017”). Neni 35, nën titullin “Dispozitë kalimtare”, parashikon se:

“1. Ky ligj zbatohet për kërkesat e marrjes së masave parandaluese të paraqitura nga prokurori në gjykatën kompetente pas hyrjes në fuqi të tij.

2. Për procedimet pasurore në fazën e hetimit, ky ligj fillon të zbatohet me hyrjen e tij në fuqi.

3. Për pasuritë e vëna para hyrjes në fuqi të këtij ligji dhe që kanë lidhje me veprat penale të reja që shtohen në nenin 3, pika 1, të tij, zbatohen parashikimet e pikës 6, të nenit 3, të këtij ligji.

4. Deri në krijimin e Gjykatës së kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet për marrjen e masave parandaluese kundër pasurisë do të gjykohen nga Gjykata për Krimet e Rënda.

5. Me krijimin e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet në gjykim për marrjen e masave parandaluese kundër pasurisë transferohen në këtë gjykatë dhe në gjykatat e juridiksionit të përgjithshëm, sipas kompetencës lëndore për veprën penale të kryer, në bazë të nenit 75/a të Kodit të Procedurës Penale.

6. Me krijimin e Prokurorisë së Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet në hetim për marrjen e masave parandaluese kundër pasurisë transferohen në këtë prokurori dhe në prokuroritë e juridiksionit të përgjithshëm, sipas kompetencës lëndore për veprën penale të kryer, në bazë të nenit 75/a të Kodit të Procedurës Penale.”.

35. Këto amendime ligjore kanë hyrë në fuqi në datën **21.6.2017**. Kjo dispozitë tranzitore e ligjit ngjan të jetë dispozita më e qartë mbi kompetencën lëndore të ushtrimit të ndjekjes penale, përfaqësimit të akuzës në gjyq dhe gjykimit, ndërmjet prokurorive dhe gjykatave për krimet e rënda dhe prokurorive dhe gjykatave të zakonshme, nga të gjitha dispozitat simotra që janë miratuar që nga ndryshimet e vitit 2016 të Kushtetutës e deri në nenin 285, të ligjit nr. 35/2017, që ka hyrë në fuqi në datën 1.8.2017. Ky ligj rregullon, jo kompetencën lëndore parësore të gjykatave dhe Prokurorisë së Posaçme, por një pjesë të kompetencës lëndore dytësore, sipas përcaktimeve të neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016. Duke qenë se me këtë ligj u ridimensionua rrethi i veprave penale për të cilat mundet të merren masa parandaluese ndaj pasurisë së pajustificuar, ligji kujdeset në dispozitat tranzitore të rregullojë ndarjen dhe ushtrimin e kompetencës lëndore ndërmjet prokurorive dhe gjykatave për krimet e rënda dhe prokurorive dhe gjykatave të zakonshme, deri në momentin kur do të konstituohen GJKKKO-ja dhe Prokuroria e Posaçme.

Nën të njëjtën logjikë që nxirret nga interpretimi i nenit 178, pika 8 e Kushtetutës dhe pikat 5–8 të ligjit nr. 95/2016, rregullon edhe këtë pjesë respektive të kompetencës lëndore dytësore gjatë fazës tranzitore, dispozita kalimtare e ligjit nr. 70/2017. Kjo dispozitë parashikon, se deri në krijimin e Prokurorisë së Posaçme, hetimin dhe përfaqësimin në gjyq për të gjitha masat parandaluese kundër pasurisë, që kanë lidhje me veprat penale të parashikuara nga neni 75/a, i pandryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, do të jetë në kompetencën e prokurorive të krimeve të rënda. Njëlloj edhe gjykimi i kërkesave apo i apeleve të prokurorive për krimet e rënda, deri në momentin e krijimit të GJKKKO-së, do të jetë në kompetencën lëndore të gjykatave për krimet e rënda. Ndërkohë, masat e tjera parandaluese mbi pasurinë, që kanë lidhje me veprat penale jo në kompetencën lëndore të prokurorive dhe gjykatave për krimet e rënda, do të jenë në kompetencën lëndore të prokurorive dhe gjykatave të zakonshme. Në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme dhe GJKKKO-së, të gjitha çështjet në hetim dhe në gjykim nga prokuroritë dhe gjykatat e krimeve të rënda dhe prokuroritë apo gjykatat

* Shiko ligjin nr. 70/2017, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10192, datë 3.12.2009, “Për parandalimin dhe goditjen e krimit të organizuar, trafikimit dhe korrupsionit nëpërmjet masave parandaluese kundër pasurisë”, i ndryshuar”.

† Ligji është botuar në Fletoren Zyrtare nr. 113, viti 2017, në datën 22.5.2017, dhe ka hyrë në fuqi në datën **21.6.2017**, duke qenë se klauzola e hyrjes në fuqi, konkretisht, neni 36, parashikonte se ligji hyn në fuqi 30 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Shiko në web: http://www.qbz.gov.al/botime/fletore_zyrtare/2017/PDF-2017/113-2017.pdf.

e zakonshme, që kanë si objekt masat parandaluese ndaj pasurisë për vepra penale të parashikuara nga neni 75/a, i ndryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, do të kalojnë për hetim, përfaqësim në gjyq dhe gjykim tek institucionet e posaçme dhe rishtazi të konstituara.

36. Më tej, nën ato kushte dhe rrethana faktike të krijuara me nenin 57, të ligjit nr. 95/2016, ligjvënësi u detyrua që të ndërhyjë në dispozitat tranzitore në paketën e ndryshimeve të ligjit nr. 35/2017, që amendoi Kodin e Procedurës Penale. Këto parashikime synuan ndër të tjera të riformonin dhe të rirregullonin regjimin juridik tranzitor të kompetencës lëndore të gjykatave dhe të prokurorive për krimet e rënda deri në momentin e paparashikueshëm tashmë të krijimit të GJKKKO-së dhe të Prokurorisë së Posaçme. Njëkohësisht, lindi nevoja e rirregullimit të pikës 6–8, të nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, për shkak se data **1.9.2017** po vinte shpejt dhe se kjo datë përkonte me mbarimin e afatit 300-ditor në të cilit do të shënohej shfuqizimi i ligjit organik i gjykatave për krimet e rënda.

37. Sipas nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, me titull “*Dispozita kalimtare*”, u parashikua se:

“1. Deri në krijimin e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet penale në kompetencën lëndore të saj, sipas nenit 75/a, të Kodit të ndryshuar me këtë ligj, do të gjykohen, përkatësisht, nga Gjykata për Krimet e Rënda dhe gjykatat e rretheve gjyqësore.

2. Pas krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet në gjykim para gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, si dhe çështjet për të cilat mund të vendoset rigjykimi, do të përfundohen nga këto të fundit.

3. Aktet dhe provat e marra deri në hyrjen në fuqi të këtij ligji janë të vlefshme dhe të përdorshme edhe në rastet kur ky ligj parashikon rregullime të ndryshme.

4. Deri në krijimin e Prokurorisë së Posaçme, çështjet në hetim për veprat penale apo subjektet e parashikuara në nenin 75/a, të Kodit të ndryshuar me këtë ligj, do të hetohen përkatësisht nga Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, sipas kompetencës të përcaktuar përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji.

5. Pas krijimit të Prokurorisë së Posaçme, çështjet në hetim në prokurorinë pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda i transferohen sipas kompetencës Prokurorisë së Posaçme, sipas nenit 75/a, të Kodit të ndryshuar me këtë ligj, dhe prokurorive pranë gjykatave të rretheve gjyqësore. I njëjti rregull zbatohet edhe për çështjet në hetim në prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, të cilat kalojnë në kompetencë të Prokurorisë së Posaçme.

6. Pikat 6, 7 dhe 8, të nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, “Për organizimin dhe funksionimin e institucioneve për të luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar”, shfuqizohen.

7. Përbërja e trupave gjyqësore rregullohet sipas përcaktimeve të këtij ligji, pavarësisht parashikimeve të ndryshme në ligje të tjera.”.

38. Sipas klauzolës së hyrjes në fuqi të ligjit amendues, konkretisht nenit 286 të ligjit nr. 35/2017, ndryshimet e Kodit të Procedurës Penale kanë hyrë në fuqi në datën **1.8.2017**. Kjo do të thotë se pikat 6–8, të nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, janë shfuqizuar para se të zbatoheshin dhe se ligji nr. 9110, datë 24.7.2003, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave për krimet e rënda” mbeti në fuqi edhe pas datës 1.9.2017.

39. Neni 75/a, i ndryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, nën titullin “*Kompetencat e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar*”, me qëllim përditësimin e nenit 135, pika 2, të Kushtetutës në ligjin procedural, parashikon se: “Gjykata kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar gjykon: a) Krimet e parashikuara nga nenet 244, 244/a, 245, 245/1, 257, 258, 259, 259/a, 260, 312, 319, 319/a, 319/b, 319/c, 319/d, 319/dh dhe 319/e; b) Çdo vepër penale e kryer nga grupi i strukturuar kriminal, organizata kriminale, organizata terroriste dhe banda e armatosur, sipas përcaktimeve të Kodit Penal; c) Akuzat penale kundër Presidentit të Republikës, kryetarit të Kuvendit, Kryeministrit, anëtarit të Këshillit të Ministrave, gjyqtarit të Gjykatës Kushtetuese dhe të Gjykatës së Lartë, Prokurorit të Përgjithshëm, Inspektorit të Lartë të Drejtësisë, kryetarit të bashkisë, deputetit, zëvendësministrit, anëtarit të Këshillit të Lartë Gjyqësor dhe të Këshillit të Lartë të Prokurorisë, dhe drejtuesve të institucioneve qendrore ose të pavarura të përcaktuara në Kushtetutë ose në ligj; ç) Akuzat penale kundër ish-funksionarëve të mësipërm, kur vepra është kryer gjatë ushtrimit të detyrës.”. Ndërkohë, neni 74, i ndryshuar edhe formalisht i Kodit të Procedurës Penale, i cili rregullonte kompetencën lëndore të juridiksionit të përgjithshëm penal, parashikon se: “1. Gjykata e rrethit gjyqësor është kompetente për gjykimin e veprave penale, përveç atyre që i përkasin kompetencës së Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar.”.

Ajo që neni 75/a i Kodit të Procedurës Penale të ndryshuar ka sjellë si risi, në raport me nenin 135, pika 2 të Kushtetutës dhe neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016, është konkretizimi i dispozitave të Kodit Penal që kanë të bëjnë me veprat penale të korrupsionit, individualizimi eksplikit i formave që Kodi Penal njeh për krimin e organizuar dhe ngushtimi i juridiksionit të posaçëm penal për akuzat ndaj ish-funksionarëve të cituar në mënyrë shteruese nga neni 135, pika 2 e Kushtetutës. Ndërkohë që Kushtetuta jep juridiksion të posaçëm penal për të gjitha akuzat penale kundrejt ish-funksionarëve, neni 75/a, i ndryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, atribuon si kompetencë lëndore të GJKKKO-së dhe Prokurorisë së Posaçme, vetëm akuzat penale ndaj ish-funksionarëve shtetërorë, kur vepra penale objekt procedimi është kryer gjatë ushtrimit të detyrës.

40. Nga i gjithë ky rregullim i ri ligjor tranzitor i kompetencës lëndore të GJKKKO-së dhe Prokurorisë së Posaçme del se baza ligjore e zbatueshme për zgjidhjen e çdo dileme përkatësie të kompetencës lëndore ndërmjet prokurorive dhe gjykatave me juridiksion të përgjithshëm dhe të posaçëm është pika 5, e nenit 57, të ligjit nr. 95/2016 dhe pikat 1, 2, 4 dhe 5 të dispozitës tranzitore të Kodit të Procedurës Penale të ndryshuar (neni 285 i ligjit nr. 35/2017). Kjo do të thotë se normat e tranzitore të zbatueshme, të bashkuara dhe të vendosura për lehtësi interpretimi në një të vetme do të ishte:

a) 5. *Deri në fillimin e funksionimit të Prokurorisë së Posaçme, kompetenca e saj për të ushtruar ndjekjen penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq, për veprat penale apo subjektet e përcaktuara në pikën 2, të nenit 135, të Kushtetutës, ushtrohet përkatësisht nga Prokuroria e Përgjithshme, prokuroritë e rretheve gjyqësore apo Prokuroria e Krimeve të Rënda, sipas kompetencës dhe juridiksionit të parashikuar nga legjislacioni në fuqi përpara hyrjes në fuqi të ligjit nr. 76/2016, "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998, Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë", të ndryshuar". Ditën e fillimit të funksionit të Prokurorisë së Posaçme, çështjet nën hetim apo gjykim i transferohen menjëherë për ndjekje kësaj prokurorie.*

b) 1. *Deri në krijimin e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet penale në kompetencën lëndore të saj, sipas nenit 75/a, të Kodit të ndryshuar me këtë ligj, do të gjykohen, përkatësisht, nga Gjykata për Krimet e Rënda dhe gjykatat e rretheve gjyqësore.*

c) 2. *Pas krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet në gjykim para gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, si dhe çështjet për të cilat mund të vendoset rigjykimi, do të përfundohen nga këto të fundit.*

ç) 4. *Deri në krijimin e Prokurorisë së Posaçme, çështjet në hetim për veprat penale apo subjektet e parashikuara në nenin 75/a, të Kodit, të ndryshuar me këtë ligj, do të betohen përkatësisht nga Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, sipas kompetencës të përcaktuar përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji.*

d) 5. *Pas krijimit të Prokurorisë së Posaçme, çështjet në hetim në prokurorinë pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda i transferohen sipas kompetencës Prokurorisë së Posaçme, sipas nenit 75/a, të Kodit, të ndryshuar me këtë ligj, dhe prokurorive pranë gjykatave të rretheve gjyqësore. I njëjti rregull zbatohet edhe për çështjet në hetim në prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, të cilat kalojnë në kompetencë të Prokurorisë së Posaçme.*

41. E para mungesë koherence që vihet re në këtë dispozitë tranzitore të supozuar dhe të bashkuar për arsye praktike të të dyja ligjeve të veçanta është, se, ndërkohë që pika 5, e ligjit nr. 95/2016, i jep juridiksion fillestar për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq Prokurorisë së Përgjithshme, për veprat penale të parashikuara në nenin e pandryshuar 141, pika 1, të Kushtetutës, pika 4, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, ka parashikuar se çdo vepër penale jashtë nenit 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale është në juridiksionin fillestar të ushtrimit të ndjekjes penale dhe të përfaqësimit të akuzës në gjyq të prokurorive pranë gjykatave të rretheve gjyqësore. Nga ana tjetër, ushtrimi i juridiksionit fillestar për ndjekjen penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq, për çdo procedim penal në kompetencën e Prokurorisë së Përgjithshme, me objekt vepra penale që futen në rrethin e nenit 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, do të ishte, nga data 1.8.2017, në kompetencën lëndore të prokurorive për krimet e rënda, sipas pikës 4, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017. Pikërisht data 1.8.2017 është momenti kur Prokuroria e Përgjithshme humbi juridiksionin fillestar për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimit të akuzës në gjyq për llogari të prokurorive të zakonshme dhe

prokurorive për krimet e rënda. Pjesa tjetër e dy pikave të dy dispozitave të ligjeve të ndryshme në ushtrimin e juridiksionit fillestar të ndjekjes penale dhe ët përfaqësimit të akuzës në gjyq për prokurorinë e krimeve të rënda e rregullojnë njëloj.

Kjo do të thotë se, deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, kompetenca lëndore mbi veprat penale që liston në mënyrë shteruese, neni 75/a, i pandryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, do të ushtrohet, respektivisht, në varësi të gjendjes së procedimit penal, nga Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe nga Prokuroria pranë Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda. Në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, të gjitha çështjet për të cilat po zhvillohen hetimet paraprake, përfaqësimi i akuzës në gjyq, përfaqësimi i prokurorisë në gjykime penale të tjera të nisura nga ajo apo nga palë kërkuuese të tjera, gjatë fazës së hetimit paraprak apo gjykimit, apo përfaqësimi i akuzës në gjykatën e apelit apo në Gjykatën e Lartë, Kolegjin Penal apo Kolegjet e Bashkuara, apo çështjet gjykimet e të cilave janë në Gjykatën Kushtetuese ku prokuroria është legjitimuar si palë e interesuar, do të transferohen tek institucioni i ri i posaçëm i ndjekjes penale i parashikuar nga neni 148, pika 4 e Kushtetutës.

Kjo do të thotë, se pavarësisht se nenet 74 dhe 75/a të Kodit të Procedurës Penale janë ndryshuar me ligjin nr. 35/2017 dhe ndryshimet ligjore të ligjit procedural penal kanë hyrë në fuqi në datën 1.8.2017, sipas dispozitave tranzitore të vetë ligjit amendues dhe të pikës 5, të nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, për qëllimet e ushtrimit të ndjekjes penale dhe të përfaqësimit të akuzës në gjyq, kompetenca lëndore ndërmjet prokurorive pranë gjykatave për krimet e rënda dhe prokurorive pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, gjykatave të apelit apo Prokurorisë së Përgjithshme, do të regjohen sipas neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale. Kjo do të thotë se neni 75/a, i ndryshuar i Kodit të Procedurës Penale do të hyjë në fuqi datën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme. Të njëjtin fat do të ketë edhe neni 74, i ndryshuar, edhe formalisht i Kodit të Procedurës Penale.

42. Kolegji Penal vlerëson, se pika 5, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, ka një mungesë rregullimi të plotë ligjor tranzitor për sa i përket përcaktimit të kompetencës lëndore të prokurorisë për ushtrimin e ndjekjes penale në hetim dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq në gjykim. Dispozita rregullon vetëm kompetencën lëndore të prokurorive të krimeve të rënda, prokurorive të zakonshme dhe Prokurorisë së Posaçme, vetëm për çështjet penale që janë në hetim dhe jo për çështjet penale që janë në gjykim. Kjo do të thotë se të lëna pa rregullim ligjor tranzitor mbeten çështjet të cilat janë dërguar tashmë në gjyq, qoftë nga prokuroritë për krimet e rënda dhe qoftë për prokuroritë e posaçme. Në këto kushte, me qëllim qartësimin e praktikës gjyqësore dhe njësimin e saj mbi këto mangësi të rregullimit ligjor, Kolegji Penal vlerëson se ka vend për sqarimin dhe njësimin e praktikës gjyqësore edhe për mënyrën se si do të procedohet me kompetencën e prokurorive, pas krijimit të Prokurorisë së Posaçme, për çështjet të cilat janë në hetim dhe për ato që janë në gjykim.

Kolegji Penal vlerëson se, në rastin e çështjeve në hetim dhe në gjykim, që do të ndodhen te prokuroritë për krimet e rënda ditën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, pika 5, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, duhet të interpretohet në mënyrë të zgjeruar (*lato sensu*), në kuptimin se, duke qenë se prokuroritë për krimet e rënda suprimohen si institucione, te Prokuroria e Posaçme, nuk do të kalojnë vetëm çështjet në hetim, por edhe çështjet për të cilat faza e hetimit paraprak është mbyllur dhe është kërkuar dërgimi i çështjes në gjyq apo është vendosur dërgimi i çështjes në gjyq nga gjyqtari i seancës paraprake. Kuptohet që ky interpretim i kësaj pjese të dispozitës u përket vetëm procedimeve penale, lëndë e të cilave është një nga veprat penale të listuara në nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale. Në këtë njëjtën kohë, pas krijimit të Prokurorisë së Posaçme, duke qenë se prokuroritë e krimeve të rënda suprimohen, të gjitha çështjet në hetim dhe në gjykim që ajo ka, që nuk përfshihen më në nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, do të transferohen në prokuroritë respektive me juridiksion të zakonshëm. Zbatimi *stricu sensu* i pikës 5, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, që do të thotë se vetëm çështjet në hetim të prokurorisë për krimet e rënda do t'i kalojnë Prokurorisë së Posaçme dhe se çështjet e

dërguara tashmë për gjykim do t'u dërgohen prokurorive me juridiksion të përgjithshme, do të passillte konkluzione jo në pajtim me nenin 148, pika 3, të Kushtetutës. Kjo pasi, çështjet të cilat do të dërgohen për gjykim nga gjykatat për krimet e rënda të GJKKKO-ja do të kenë si prokurori kërkuese apo si prokuror seance jo Prokurorinë e Posaçme apo prokurorë të posaçëm por prokurori të zakonshme dhe prokurorë të zakonshëm. Ndaj, Kolegji vlerëson të nevojshme dhe të domosdoshme për të interpretuar në këtë mënyrë pjesën e parregulluar drejtë të pikës 5, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017. Kjo mënyrë interpretimi pajtohet edhe me regjimin juridik të vendosur nga dispozita tranzitore në pikën 2 apo ajo që do të konkludohet më vonë në këtë vendim mbi njësimin e praktikës gjyqësore mbi çështjen e katërt dhe të pestë të shtruar për zgjidhje.

Nga ana tjetër pika 5, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, nën vijimin e logjikës kushtetuese të interpretimit të mësipërm, jep zgjidhje dhe mënyrë interpretimi ndryshe të ligjit. Transferimi i çështjeve nga prokuroritë e zakonshme në Prokurorinë e Posaçme, sipas listës së nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, nuk do të bëhet edhe për çështjet në hetim edhe për çështjet të dërguara tashmë për gjykim. Përkundrazi, pika 5, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, në këtë pjesë do të duhet të interpretohet në mënyrë të ngushtë dhe literale (*stricto sensu*). Ky interpretim, ndryshe nga ajo çka u zgjidh më lart, vjen pikërisht nga neni 148, pika 3, i Kushtetutës dhe nga pika 2 e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, ku parashikohet se çështjet që ndodhen për gjykim në gjykatat e zakonshme ditën e krijimit të GJKKKO-së dhe ato për të cilat mundet të vendoset rigjykimi, edhe pse veprat penale, objekt procedimi janë në listën e nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, do të gjykohen dhe përfundohen nga gjykatat e zakonshëm. Kjo do të thotë se parimi që kompetenca lëndore e gjykatës përcakton edhe kompetencën e prokurorisë që i atashohet asaj, dikton që në çështjet që ndodhen për gjykim përfaqësimi i akuzës në gjyq do të bëhet në gjykatat e zakonshme nga prokuroritë respektive të zakonshme, pavarësisht se veprat penale objekt procedimi futën në nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale. Kjo do të thotë se, për zbatimin kushtetues të pikës 5, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, ditën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, prokuroritë me juridiksion të zakonshëm do të transferojnë te Prokuroria e Posaçme vetëm çështjet që janë në fazën e hetimit paraprak dhe veprat penale e të cilave parashikohet në listën e nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale.

43. Nga analiza e mësipërme Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë konkludon në sentencën e parë të këtij vendimi njësuës, konkretisht mbi përgjigjen e pyetjes së parë të shtruar më lart, për njësimin e praktikës gjyqësore. Për qëllimet e njësimin të praktikës gjyqësore, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, vendosi se:

Për të gjitha çështjet që rrjedhin nga hetimi apo gjykimi i veprave penale të listuara në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale*, procedimi i të cilave është regjistruar në prokurori apo në gjykatë para datës 1.8.2017, ushtrimi i ndjekjes penale dhe përfaqësimi i akuzës në gjyq do të jetë në kompetencën lëndore të prokurorisë për krimet e rënda.

Për të gjitha çështjet e tjera penale, procedimi i të cilave është regjistruar në prokurori apo në gjykatë para datës 1.8.2017, ushtrimi i ndjekjes penale dhe përfaqësimi i akuzës në gjyq do të jetë në kompetencën lëndore të prokurorive zakonshme.

Në datën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, të gjitha çështjet penale të listuara në nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, nenin 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, që janë në fazën e hetimit paraprak te prokuroritë e zakonshme, do të transferohen te Prokuroria e Posaçme. Për çështjet që prokuroritë e zakonshme ka kaluar në gjyq, përfaqësimi i akuzës në gjyq do të bëhet nga prokuroritë e zakonshme.

Në datën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, të gjitha çështjet penale të listuara në

* Për qëllimet e kuptimit të drejtë të kësaj shprehje në të gjithë vendimin do të mbahet parasysh se sa herë që në vendim përmendet Kodi i Procedurës Penale, i ndryshuar do të kuptohen ndryshimet e ligjit nr. 35/2017. Më tej, sa herë që në vendim do të përmendet Kodi i Procedurës Penale, i pandryshuar, do të kuptohet Kodi i Procedurës Penale në gjendjen që ka qenë në fuqi para ndryshimeve të ligjit nr. 35/2017.

nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, nenin 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, që janë te prokuroritë e krimeve të rënda, pavarësisht fazës dhe gjendjes së procedimit, do të kalojnë nëpërmjet transferimit te Prokuroria e Posaçme.

Në datën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, prokuroritë e krimeve të rënda do të kalojnë në prokuroritë e zakonshme të gjitha çështjet veprat penale objekt procedimi i të cilave nuk parashikohen në nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, por që parashikoheshin në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale.

iv) Lidhur me çështjen e dytë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore:

b) Si do të përcaktohet kompetenca lëndore e gjykatave me juridiksion të përgjithshëm dhe gjykatave me juridiksion posaçëm penal për kërkesat dhe çështjet e regjistruara për gjykim para datës 1.8.2017 dhe vazhdojnë të gjykohen pas kësaj date? Pra, cila gjykatë do të gjykojë çështjet që rrjedhin nga veprat penale procedimi penal i të cilave ka nisur para datës 1.8.2017?

44. Çështja e dytë e shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore ka të bëjë me kompetencën lëndore gjyqësore të gjykatave me juridiksion të përgjithshëm penal dhe atyre me juridiksion të posaçëm apo gjykatave për krimet e rënda, për veprat penale kërkesat për gjykim të të cilave janë paraqitur para datës 1.8.2017 dhe vendimet gjyqësore përfundimtare apo jopërfundimtare merren pas datës 1.8.2017. I gjithë debati dhe dilemat në praktikën gjyqësore të gjykatave të shkallës së parë, gjykatave të apeleve dhe vetë Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë ka lindur pas hyrjes në fuqi të amendimeve të Kodit të Procedurës Penale. Më konkretisht, të gjitha këto dilema mbi atribuimin nga ligji të kompetencën lëndore gjyqësore i ka krijuar formulimi i pikës 1, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017.

Kjo pjesë e dispozitës parashikon, se: “1. Deri në krijimin e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet penale në kompetencën lëndore të saj, sipas nenit 75/a, të Kodit të ndryshuar me këtë ligj, do të gjykohen, përkatësisht, nga Gjykata për Krimet e Rënda dhe gjykatat e rretheve gjyqësore.”. Ndërkohë, për të njëjtën periudhë tranzitore, e njëjta dispozitë e rregullon ndryshe kompetencën lëndore të ushtrimit të ndjekjes penale dhe të përfaqësimit të akuzës në gjyq, ndërmjet prokurorive të zakonshme dhe të posaçme. Pika 4, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, parashikon se: “4. Deri në krijimin e Prokurorisë së Posaçme, çështjet në hetim për veprat penale apo subjektet e parashikuara në nenin 75/a, të Kodit të ndryshuar me këtë ligj, do të hetohen përkatësisht nga Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, sipas kompetencës të përcaktuar përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji.”.

45. Nga ana tjetër, neni 286 i ligjit nr. 35/2017, parashikon klauzolën e hyrjes në fuqi të amendimeve të Kodit të Procedurës Penale, duke përcaktuar se ligji amendues hyn në fuqi në datën 1.8.2017. Në rastin në shqyrtim, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë konstaton se kërkesa për gjykim nga Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda për veprën penale objekt procedimi është paraqitur në gjykatë në datën **18.10.2016**, që do të thotë para datës 1.8.2017, në të cilën amendimet e Kodit të Procedurës Penale kanë hyrë në fuqi. Kolegji Penal vëren se Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda Tiranë, me vendimin nr. 105, datë 19.12.2017, ka vendosur konstatimin e moskompetencës së Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe ka prishur vendimin e kësaj të fundit, duke e dërguar çështjen në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Durrës. Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda e ka ngritur kryesisht çështjen e kompetencës lëndore, me arsyetimin se: pas hyrjes në fuqi të ndryshimeve të Kodit të Procedurës Penale (në datën 1 gusht 2017), Gjykata për Krime të Rënda nuk ka më kompetencë lëndore për të gjykuar veprën penale të “*Trafikimit të lëndës narkotike*” (neni 283/a, i Kodit Penal), por kompetenca u takon gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm. Kjo do të thotë se Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda ka konkluduar se nëse ligji procedural që atribuon kompetencën e gjykatës ndryshon gjatë gjykimit të një çështje, ai zbatohet menjëherë edhe mbi gjykimet e mbyllura më parë nga gjykatat, vendimi i të cilave nuk ka marrë formë të prerë, pasi është objekt ankimi.

46. Nga ana tjetër, Prokuroria në pretendimet e saj e interpreton këtë dispozitë, duke argumentuar

se veprat penale, që do të jenë kompetencë e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, pas krijimit të saj, aktualisht do të gjykohej nga gjykatat për krimet e rënda me atë grup veprash penale, të cilat edhe para ndryshimeve të nenit 75/a, të Kodit të Procedurës Penale, me ligjin 35/2017, hynin në kompetencën e saj. Kurse, sipas organit të akuzës, gjykatat e zakonshme, do të kenë kompetencë mbi grupin tjetër të veprave penale, të cilat para ndryshimeve të nenit 75/a, të Kodit të Procedurës Penale, me ligjin nr. 35/2017, hynin në kompetencën e tyre. Kjo nisur edhe nga leximi i pikës 4 të dispozitës tranzitore që përcakton kompetencën e prokurorive, pranë gjykatave për krimet e rënda. Ky konkluzion i organit të akuzës përfshin zgjidhjet e sugjeruara nga ato për secilën nga çështjet e shtruara për njësimin e praktikës gjyqësore në këtë gjykim.

47. Fakt është që dispozita tranzitore e Kodit të Procedurës Penale, në pikën 1, nuk parashikon në mënyrë eksplicite se çfarë do të ndodhë me çështjet të cilat janë për gjykim në Gjykatën e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda, vendimet që jepen nga kjo gjykatë para dhe për të cilat është ushtruar ankim dhe pritet të gjykohej në Gjykatën e Apelit për Krimet e Rënda, dhe çfarë do të ndodhë për çështjet që janë në gjykim pranë Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda, qoftë për apelet e paraqitura para datës 8.1.2017 dhe ato të paraqitura pas kësaj date. Duke lexuar menjëherë klauzolën e hyrjes në fuqi të amendimeve të Kodit të Procedurës Penale, duket sikur konkluzioni që nxirret nga leximi dhe zbatimi literal i dispozitës, është se: në datën 1.8.2017 gjykatat që humbin kompetencën lëndore, sipas nenit 75/a të Kodit të Procedurës Penale, nuk mundet më të vazhdojnë të gjykojnë dhe të japin vendime edhe mbi çështjet e paraqitura para tyre më parë kësaj date.

Këtë qëndrim ka mbajtur edhe Gjykata e Apelit për Krime të Rënda në çështjen në shqyrtim, këtë qëndrim ka mbajtur edhe Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda në disa gjykime dhe këtë qëndrim ka mbajtur edhe Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë në dhomë këshillimi. Por, ndryshe nga sa ka argumentuar dhe ka interpretuar Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda ka shkuar edhe më tej, duke e shtrirë rregullimin e nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale edhe mbi procedimet penale kërkesat për gjykim të të cilave janë paraqitur në gjykatë, para datës 1 gusht 2017, datë në të cilën kanë hyrë në fuqi ndryshimet e Kodit të Procedurës Penale të bëra me ligjin nr. 35/2017.

48. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë konstaton se ky konkluzion dhe interpretim i Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda, që bën ndaj jurisprudence-së së Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, është i gabuar. Gjykata e Lartë nuk ka mbajtur asnjë qëndrim nëpërmjet të cilit i ka dhënë fuqi prapavepruese nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale edhe mbi gjykimet në shkallë të parë apo në apel të nisura apo të mbyllura para datës 1.8.2017. Përkundrazi, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka mbajtur qëndrim jurisprudencial, se në një gjykim të nisur para ndryshimeve të Kodit të Procedurës Penale, pra para datës 1.8.2017, ligji procedural që përcakton gjykatën kompetente apo kompozimin e trupit gjykues do të jetë ai që ka qenë në fuqi në momentin kur është paraqitur kërkesa për gjykim, pasi mosrespektimi i vazhdimësisë së gjykimit nga i njëjti trup gjykues do të krijonte problematika të mëdha që do të ndikonin në gjykimin brenda një afati të arsyeshëm*.

49. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë më parë, por pas ndryshimeve të Kodit të Procedurës Penale të hyra në fuqi në datën 1 gusht 2017, ka mbajtur qëndrimin se nëse një vendim i Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda priset nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, çështja kthehet për rigjykim në e gjykatën e apelit me juridiksion penal të përgjithshëm, nëse vepra penale objekt procedimi nuk është në rrethin e veprave penale të parashikuara në nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale dhe e lidhur me ato vepra kompetencat lëndore të të cilave ushtrohen ekskluzivisht nga gjykata e posaçme kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar.[†] Në këtë mënyrë, nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë është interpretuar literalisht dhe e vetme, pika 1 e dispozitës tranzitore, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, sipas ligjit nr. 35/2017, jashtë kontekstit të nenit 148, pika 3 dhe nenit 178, pika 8 të Kushtetutës, nenit 57, të ligjit nr. 95/2017, nenit 36 të ligjit nr. 70/2017 dhe pikës 4 të nenit 285 të ligjit nr. 35/2017.

Më tej, Kolegji Penal, në dhomë këshillimi ka mbajtur qëndrimin, gjatë zgjidhjes së një parashprese

* Shiko vendimin nr. 00-2017-888, datë 5.10.2017, i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.

† Shiko vendimin nr. 00-2017-853 (130), datë 1.11.2017, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.

të ardhur për gjykim nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës kundër një vendimi për shpallje moskompetence nga Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda, se nga interpretimi literal i pikës 1, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, në kushtet kur nuk ka pjesën “*përpara hyrjes në fuqi të ligjit*”, konkludon se ligjvënësi ka hequr nga kompetenca e mëparshme e gjykatës për krimet e rënda veprat që ajo gjykonte më parë, për të cilat do të shtrihet zbatimi i veprimit të juridiksionit të përgjithshëm nga gjykatat e rretheve. Kolegji Penal ka mbështetur këtë mënyrë interpretimi edhe në pikën 2 të po së njëjtës dispozitë tranzitore, duke u cituar shprehja e dispozitës se çështjet në gjykim para gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, si dhe çështjet për të cilat mund të vendoset rigjykimi, do të përfundohen nga këto të fundit.

Kolegji Penal ka arsyetuar se nuk ka ndonjë kuptim juridik që veprat penale, që sipas nenit 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, kanë qenë në kompetencën lëndore të gjykatave për krimet e rënda, të lireshin nga ligji të gjykoreshin nga një gjykatë, ekzistenca e së cilës është në varësi të gjykatës me juridiksion të posaçëm dhe se një rregullim i tillë ligjor do të shkaktonte pasiguri dhe paqartësi, për sa kohë suprimimi i gjykatës për krimet e rënda do të krijonte pikëpyetje për vijimin e hetimit dhe gjykimit të veprave penale objekt procedimi, duke cenuar sakaq parimin e sigurisë juridike dhe të parashikueshmërisë së normës ligjore në ndarjen e kompetencave lëndore ndërmjet juridiksionit të përgjithshëm dhe të posaçëm. Kolegji Penal, në këtë vendim, ka dalluar kontrastin e formulimit të pikës 1 dhe 4, të dispozitës tranzitore të Kodit të Procedurës Penale, duke konkluduar se nuk mundet të përdoret si kriter për t'i dhënë gjykatës kompetencë lëndore, kompetenca lëndore e prokurorisë, por se anasjelltas është kriter, që do të thotë se prokuroria pranë një gjykate e merr vëllimin e kompetencave lëndore nga kompetenca lëndore e gjykatës. Me këtë vendim, si pasojë e këtij arsyetimi, është konkluduar se prokuroritë e rretheve gjyqësore do të ushtrojnë ndjekjen penale në hetim dhe në gjykim edhe për veprat penale, të cilat sipas nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, nuk janë më në kompetencën lëndore të Prokurorisë së Posaçme*.

50. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, vlerëson se, megjithëse nga interpretimi literal i dispozitës tranzitore mundet të konkludohet, ashtu sikurse ka konkluduar Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda, parimet kushtetuese dhe konventore të së drejtës për proces të rregullt ligjor, konkretisht në elementetin e *gjykatës së caktuar me ligj* dhe *gjyqtarit natyral të çështjes*, do të duhet të çonin gjykatat e të tria shkallëve të gjykimit, në konkluzionin se *ndryshimet e mëvonshme të ligjit material apo procedural penal nuk mundet të afektojnë dhe të vënë në diskutim gjykatën e caktuar me ligj, juridiksionin gjyqësor, kompetencën lëndore dhe tokësore dhe kompozimin e trupit gjyqësor, çështje procedurale të cilat janë zgjidhur në mënyrë përfundimtare nga ligji që ka qenë në fuqi në momentin e paraqitjes së kërkesës për gjykim*. Për rrjedhojë, Kolegji Penal konkludon se çështja e shtruar e dyta për efekte të njësimi të praktikës gjyqësore do të duhet të zgjidhet sipas rregullave të përgjithshme të veprimit të ligjit procedural në kohë për të përcaktuar gjykatën e caktuar me ligj dhe kompozimin e trupës gjyqësore.

51. Kolegji vlerëson të nevojshme të sjellë në vëmendje rregullimet kuadër të së drejtës për proces të rregullt ligjor në aktet që qëndrojnë në majën e piramidës normative kushtetuese në Republikën e Shqipërisë. Neni 42 i Kushtetutës disponon se: “1. *Liria, prona dhe të drejtat e njohura me Kushtetutë dhe me ligj nuk mund të cenohen pa një proces të rregullt ligjor*. 2. *Kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetues dhe ligjorë ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj*”. Neni 6 i KEDNJ-së, nën titullin “E drejta për një proces të rregullt”, ndër të tjera, disponon se: “1. *Në përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të tij civile ose të çdo akuzë penale kundër tij, çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme*”.

52. Ndër elementet e procesit të rregullt ligjor, elementi që cenohet drejtpërdrejt nga kjo vendimmarrje dhe praktikë gjyqësore që ka mbajtur Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda është “*gjykata e caktuar me ligj*”. Në jurisprudencën e Gjykatës Kushtetuese, kompetenca e gjykatës është trajtuar si një ndër elementet përbërëse dhe thelbësore të gjykatës së caktuar me ligj[†]. Në këtë kuptim,

* Shiko vendimin nr. 00-20180-140, datë 16.3.2018, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.

† Shiko vendimin nr. 23, 23.7.2009; vendimin nr. 7, datë 9.3.2009; vendimin nr. 31, datë 1.12.2005; vendimin nr. 16, datë 27.3.2012, të Gjykatës Kushtetuese.

kur flitet për caktimin e gjykatës me ligj, ky standard implikon disa dimensione dhe aspekte. Fillimisht gjykata duhet të jetë konstituuar nga ligji; ligji të ketë caktuar mënyrën dhe momentin se si gjykata merr juridiksion dhe kompetencë dhe ligji të përcaktojë modalitetet se si kryhet, rast pas rasti, caktimi dhe kompozimi i trupit gjykues konkret. Kështu, mosrespektimi i këtyre rregullave passjell probleme serioze kushtetutshmërie. Kolegji vlerëson se parimet e përcaktuara në nenin 42 të Kushtetutës dhe në nenin 6 të KEDNJ-së, nuk mund t'i referohen vetëm organit gjyqësor kompetent, në lëndë dhe territor, për të gjykuar një çështje të caktuar, por i referohen edhe gjyqtarit ose trupës gjykuese, e cila investohet me zgjidhjen e çështjes konkrete apo gjyqtarit natyral të çështjes.

53. Kolegji Penal vlerëson se juridiksioni gjyqësor apo një ndër pushtetet ku bazohet sistemi i qeverisjes në Republikën e Shqipërisë, disiplinohet për t'u ushtruar në mënyrë të përditësuar nga gjykatat nëpërmjet kompetencës, e cila është njësi ligjore e juridiksionit gjyqësor. Kuptimi i kompetencës si kufi i ushtrimit të juridiksionit lind nga shumëllojshmëria e organeve që ushtrojnë këtë juridiksion, të parashikuara nga rendi juridik, si dhe nga kërkesa që rrjedh prej këtij të fundit për të ndarë këtë pushtet midis organeve shtetërore. Në këtë kuadër, kompetenca e gjyqtarit është kufiri i fundit që përcakton fushën e juridiksionit brenda të cilit ai është i detyruar që të procedojë për zgjidhjen e një çështjeje të caktuar. Kompetenca është një kusht dhe prezumim procedural i vlefshmërisë së procesit gjyqësor dhe i akteve të realizuara gjatë tij, në kuptimin që një gjykatë jokompetente nuk mund të kryejë asnjë veprimtari procedurale. Detyrimi i respektimit nga gjyqtari të kufirit të kompetencës është, ndër të tjera, parakusht për të mos lejuar që shumë gjyqtarë të ushtrojnë të njëjtin pushtet me vendime për një fakt të caktuar, duke cenuar parimin kushtetues të ligjshmërisë apo të gjykimit të një personi dy herë për të njëjtën vepër (*ne bis in idem*), të parashikuar përkatësisht në nenin 4, pika 1 dhe 34, të Kushtetutës. Prandaj, për çdo rast dhe çështje të mundshme, ligji ka parashikuar një gjykatë kompetente për të gjykuar*.

54. Doktrina dhe jurisprudenca kushtetuese evropiane, ndër vite, kanë elaboruar disa kriteret themelore, për të garantuar që shtetasi do të gjykohej nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme. Para së gjithash gjykata duhet të jetë e krijuar me ligj, ku të jetë përcaktuar qartë kompetenca lëndore dhe tokësore e saj në shqyrtimin e çështjeve. Me fjalë të tjera, ligji për krijimin e gjykatës duhet t'i paraprijë shqyrtimit të çështjeve konkrete[†] dhe ky është rregulli i përgjithshëm, se si një gjykatë e zakonshme merr juridiksion dhe kompetencë për çështjet. Megjithatë, në të drejtën pozitive procedurale penale në fuqi në Republikën e Shqipërisë, nuk parashikohet në mënyrë eksplicite parimi i gjyqtarit natyral të çështjes, dispozitat ligjore në frymën e tyre, parimet kushtetuese dhe, sidomos, jurisprudenca e Gjykatës Kushtetuese ka pranuar se rendi ynë juridik një ndër elementet kryesore të gjykatës së caktuar me ligj ka standardin e gjyqtarit natyral[‡], standard i cili është nga ana tjetër edhe e drejtë themelore e individit. *Ratio* e krijimit dhe e mbrojtjes kushtetuese të kësaj figure autoritative shtetërore është te nevoja për të qenë tej çdo dyshimi dhe mundësie i paanshëm përgjatë gjithë procesit gjyqësor. Nëpërmjet këtij parimi dhe kësaj figure ligjore të autoritetit shtetëror kompetent për të zgjidhur një mosmarrëveshje shteti i së drejtës siguron garantimin e mbrojtjes së të drejtave dhe lirive themelore të njeriut nëpërmjet një gjyqtari kompetent, të pavarur dhe të paanshëm. Ky është një ndër premtimet kushtetuese që Republika e Shqipërisë, me hyrjen në fuqi të Kushtetutës, i ka bërë çdo subjekti të së drejtës.

55. Kjo do të thotë se në momentin kur çdo subjekt është bërë titullar i një procesi gjyqësor dhe përballë tij, Republika ka caktuar një gjyqtar apo trupë gjykuese, që në kohën dhe momentin e caktimit ka marrë juridiksion dhe kompetencë, çdo lloj kompetence, në bazë dhe për zbatim të ligjit, ka garancinë e akteve të gjithëpushtetshme juridike se nuk do të ketë mundësi që ky gjyqtar apo trupë gjykuese të spostohet, ndryshohet (*translatio iudicii*) apo të shndërrohet më vonë *ex ante factum* në gjykatë/gjyqtar pa juridiksion apo jokompetent. Bëjnë përjashtim këtu rastet kur gjykata suprimohet dhe nuk ekziston më apo kur Kushtetuta, marrëveshja ndërkombëtare apo ligji, me shumicë të

* Shiko vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 11, datë 23.4.2009.

† Shiko vendimin nr. 31, datë 5.7.2011, të Gjykatës Kushtetuese.

‡ Shiko vendimin nr. 31, datë 5.7.2011, të Gjykatës Kushtetuese.

cilësuar, për arsye objektive dhe reformuese të institucioneve të drejtësisë, urdhërojnë në mënyrë eksplicite nëpërmjet dispozitave tranzitore ndryshe.

Nga kjo analizë konkludohet se ndryshimi i rregullave procedurale mbi përcaktimin e juridiksionit, kompetencës apo formësimit të gjyqtarit natyral të çështjes është përjashtim nga rregulla dhe jo rregull. Kjo do të thotë, se nëse Kushtetuta, marrëveshja ndërkombëtare apo ligji nuk ka rregullim tranzitor eksplicit për ndryshimin e juridiksionit, kompetencës apo gjyqtarit natyral për çështjet gjyqësore që gjen në gjykim, atëherë rregulla e përgjithshme, parim kushtetues dhe konventor i gjyqtarit natyral dhe i vazhdimësisë së juridiksionit dhe i kompetencës (*perpetuatio jurisdictionis et perpetuatio fori*) do të zbatohet natyrshëm në të gjitha këto gjykime.

56. Në këtë kuptim, doktrinat shkencore të së drejtës procedurale civile dhe penale evropiane kanë krijuar institutin *perpetuatio iurisdictionis* dhe *perpetuatio fori*, për të konceptuar dhe regjuar juridiksionin çështjet primare dhe fillestare, se si krijohet juridiksioni, kompetenca dhe gjyqtari natyral dhe se si ruhet permanenca dhe vazhdimësia e pandërprerë e kësaj figure gjyqësore garanci për mbrojtjen e të drejtave dhe të lirive themelore të çdo subjekti të së drejtës, çështje të cilat nga ana tjetër janë edhe prezumimet procedurale kryesore dhe absolute të vlefshmërisë së procesit gjyqësor. Kjo do të thotë, se në momentin kur çështja regjistrohet në gjykatë, konkretisht për procesin civil dhe administrativ, kur padia paraqitet në gjykatë, sipas nenit 153 të Kodit të Procedurës Civile, dhe për procesin penal kur kërkesa për gjykim paraqitet në gjykatë, sipas neneve 331, 332/dh dhe 332/f të Kodit të Procedurës Penale, atëherë individualizohet edhe vëllimi i ligjit që rregullon gjykatën kompetente dhe mënyrën e formimit të trupit gjykues, qoftë trupa gjykuese e seancës paraprake dhe qoftë trupa gjykuese që do të gjykojë çështjen në themel. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, për rrjedhojë vlerëson se çdo ndryshim i mëvonshëm i faktit dhe i ligjit është irrelevant për të konkluduar mbi këto çështje procedurale. Pikërisht, nëpërmjet kësaj mënyre zbatohet neni 42 dhe neni 135 i Kushtetutës, duke individualizuar që në momentin, kur fakti ndodh gjykatën dhe gjyqtarin natyral të çështjes.

57. Ndërsa në Kodin e Procedurës Penale nuk ka një rregullim të tillë eksplicit, në Kodin e Procedurës Civile dhe në ligjin nr. 49/2012, për gjykimin administrativ ka dispozita që e njohin në mënyrë eksplicite parimin kushtetues të *perpetuatio jurisdictionis* apo *perpetuatio fori*. Neni 36 paragrafi i pesë i Kodit të Procedurës Civile parashikon se: “Juridiksioni përcaktohet në momentin e paraqitjes së padisë në gjykatë, pavarësisht ndryshimeve të mëpasshme të faktit apo të ligjit.” Neni 41, paragrafi i dytë i Kodit të Procedurës Civile, parashikon se: “Kompetenca përcaktohet në momentin e paraqitjes së padisë në gjykatë, pavarësisht ndryshimeve të mëpasshme të faktit ose të ligjit.” Këto dy dispozita zbatohen në mënyrë komplementare edhe në gjykimin administrativ, në bazë dhe për zbatim të nenit 1, pika 2, të ligjit nr. 49/2012. Edhe pika 1, e nenit 22, të Kodit të Procedurave Administrative parashikon se: “1. Fusha e ushtrimit të veprimtarisë dhe tërësia e kompetencave të organeve publike, të rregulluara nga legjislacioni në fuqi, përbën juridiksionin administrativ.”. Më tej, neni 23 i këtij ligji sanksionon se: “1. Me fillimin e procedurës administrative, organi publik verifikon nëse ka apo jo kompetencë lëndore dhe tokësore për të vendosur për çështjen objekt shqyrtimi. 2. Çdo ndryshim ligjor ose nënligjor i mëvonshëm i kompetencës nuk ka efekt, përveç rasteve kur organi, në të cilin procedura ka nisur, nuk ekziston më ose kur legjislacioni i ri parashikon ndryshe.”.

58. Nga kjo analizë krahasuese e legjislacionit procedural, Kolegji Penal konkludon mbi ekzistencën e një parimi procedural *jus cogens* mbi mënyrën se si individualizohet një autoritet shtetëror që ka juridiksion, kompetencë dhe se si formësohet nga ligji në kohë trupa gjykuese natyrale e çështjes për të ushtruar këtë pushtet të njohur nga ligji. Për rrjedhojë, Kolegji Penal vlerëson se e njëjta ligjësi vepron, edhe pse e pashkruar në mënyrë eksplicite në Kodin e Procedurës Penale, edhe në procesin penal në përgjithësi. Kjo do të thotë se ligji që përcakton juridiksionin, kompetencën dhe mënyrën se si individualizohet gjyqtari natyral i çështjes në procesin penal është ligji që është në fuqi kur paraqitet kërkesa për gjykim e prokurorit për gjykatën që do të zhvillojë aktivitetin procedural të seancës paraprake dhe vendimi i gjyqtarit të seancës paraprake për dërgimin e çështjes në gjyq për gjykatën që do të gjykojë themelin e akuzës.

Kolegji mban parasysh se ka pasur edhe raste të tjera kur edhe kolegjet e thjeshta dhe Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë shqyrtuar dhe kanë vendosur mbi çështje të ngjashme të

veprimet të ligjit procedural në kohë në të kaluarën. Përgjithësisht, kur janë krijuar gjykata me kompetenca të specializuara rishtazi* apo edhe kur kompetenca të caktuara me ligj kanë kaluar në lëndën e gjykatave me juridiksion të përgjithshëm apo të posaçëm. Duhet të sillet në vëmendje, se rasti objekt njësimi është i ndryshëm nga rastet e mëparshme, pasi paraqet situatën juridike dhe faktike, kur gjatë periudhës së tranzicionit të prokurorive dhe të gjykatave për krimet e rënda deri në konstituimin e institucioneve të reja të posaçme të drejtësisë penale, nevojitet të rregullohet në mënyrë tranzitore dhe të përkohshme kompetenca lëndore e prokurorisë për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq dhe kompetenca lëndore e gjykatave.

Kolegji Penal mban parasysh se edhe vetë dispozita tranzitore, konkretisht neni 285 i ligjit nr. 35/2017, në rregullimin e pikës 2, ka mbajtur parasysh dhe është frymëzuar nga parimi i vazhdimësisë së juridiksionit, kompetencës dhe ruajtjes së figurës së gjyqtarit natyral të çështjes. Kjo pjesë e dispozitës parashikon, se: “2. Pas krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimet të Organizuar, çështjet në gjykim para gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, si dhe çështjet për të cilat mund të vendoset rigjykimi, do të përfundohen nga këto të fundit.”. Nga kjo normë kuptohet se krijimi i GJKKKO-së nuk do të passjellë cedimin e kompetencës lëndore të gjykatave me juridiksion të zakonshëm për hir të gjykatave të posaçme në mënyrë të menjëhershme. Përkundrazi, ligji ka parashikuar se gjykatat e zakonshme, edhe pas datës së krijimit të GJKKKO-së, do të vazhdojnë të mbajnë, të gjykojnë dhe të përfundojnë gjykimet e nisura para kësaj date. Për më tepër, ligji parashikon se edhe për të njëjtat çështje, për të cilat eventualisht mundet të vendoset prishja e vendimit dhe kthimi i çështjes për rigjykim, gjykata

* Shiko, p.sh., vendimin unifikues nr. 1, datë 16.4.2004, i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, i cili u mor për të zgjidhur çështjen se kush gjykatë do të ishte kompetente për të gjykuar veprat penale në kompetencën lëndore të gjykatave të sapokrijuara për krimet e rënda, kërkesat për gjykim të të cilave ishin paraqitur para krijimit të gjykatave të posaçme. Vendimi unifikues përcaktoi, se: “**Gjykata e Apelit e Krimeve të Rënda nuk mund të shqyrtojë në shkallë të dytë çështje që janë shqyrtuar në shkallë të parë nga gjykatat e rretheve gjyqësore, para datës 1.1.2004, të cilat, sipas nenit 75/a të K. Pr. Penale, janë në kompetencë të gjykatave të krimeve të rënda ... Duke qenë dispozita me karakter të ndryshëm e me objekt rregullimi të ndryshëm, nuk bëhet fjalë për mospërputhje, kontradiktë apo ndeshje midis tyre, as për përparësi në zbatim. Ato plotësojnë njëra-tjetrën. Neni 14/3 i K. Pr. Penale është një dispozitë procedurale, që rregullon kompetencën lëndore, me karakter të përgjithshëm dhe me fuqi për të ardhmen (pas datës 1.1.2004), ndërsa neni 11/2 i ligjit nr. 9110, datë 24.7.2003, si dispozitë kalimtare, ka karakter të përkohshëm dhe të kufizuar deri në përfundimin në shkallë të parë e në apel të çështjeve në proces gjykimi, para datës kur fillon zyrarisht veprimtaria e gjykatave të krimeve të rënda.”.**

Shiko vendimin nr. 3, datë 6.12.2013 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë i cili përcaktoi gjykatën kompetente për të shqyrtuar çështjet në kompetencën lëndore të gjykatës administrative, paditë, apelet dhe rekursat e të cilave ishin paraqitur për gjykim para datës 4.11.2013, ditë kur hyri në fuqi ligji nr. 49/2012, “Për organizimin dhe për funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”. Në këtë vendim, ndër të tjera u unifikua praktika gjyqësore, se: “**Gjykatat Administrative të Shkallës së Parë, Gjykata e Apelit Administrativ dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, të krijuara me ligjin nr. 49, datë 3.5.2012, “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, janë kompetente për shqyrtimin e të gjitha çështjeve, të cilat sipas nenit 7, të këtij ligji përbëjnë mosmarrëveshje administrative, pavarësisht gjendjes, fazës apo shkallës së gjykimit. Këto gjykata janë kompetente për çështjet administrative për të cilat padia, ankimi ose rekursi është depozituar përpara datës 4.11.2013, respektivisht në gjykatat e shkallës së parë, të apelit apo në Gjykatë të Lartë dhe deri në këtë datë shqyrtimi në këto gjykata nuk ka përfunduar akoma.”.**

Shiko vendimin nr. 3, datë 28.4.2014 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë. Ndër të tjera, në këtë vendim, u mor në shqyrtim rregullimi i periudhës tranzitore të gjykimit të padive dhe kundërpadive civile dhe administrative të paraqitura para datës 4.11.2013. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, u shprehën se: “Është e rëndësishme të theksohet se një interpretim i tillë kryhet për shkak të një situatë kalimtare dhe të përkohshme, për një kategori të caktuar çështjesh, duke mbajtur parasysh parimin e sigurisë juridike, përfundimin e gjykimit brenda një afati të arsyeshëm kohor në kuptim të nenit 6, të KEDNJ-së, si dhe parimin e pritshmërive të ligjshme të shtetasve. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë çmojnë, se në lidhje me çështjet e përmendura më sipër gjykimi duhet të vazhdojë në të njëjtën gjykatë, pa u lidhur me ndryshimet e mëvonshme të kompetencës lëndore të gjykatës, në lidhje me disa prej kërtimeve në padi apo kundërpadi. Në vijim të kësaj analize, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në konkluzionin njëses, se: **Çështjet në të cilat gjatë gjykimit është paraqitur një kundërpadi, e cila ka natyrë të ndryshme nga ajo e padisë (respektivisht administrative ose civile), në rast se kundërpadia është paraqitur në gjykatë para datës 4.11.2013, do të vazhdojnë të gjykojnë në gjykatën kompetente për shqyrtimin e padisë, si në gjykimin në shkallë të parë, gjykatë të apelit apo Gjykatë të Lartë. Çështjet të cilat në objektin e tyre kanë disa kërtime, si të natyrës civile dhe administrative, kërtime të cilat janë paraqitur përpara datës 4.11.2013, do të vazhdojnë të gjykojnë nga gjykata ku ato janë paraqitur.”.**

kompetente për rigjykimin do të jetë serish gjykata me juridiksion të zakonshëm, sipas shkallës respektive të gjykimit. Më këtë zgjidhje, ligji ka synuar të ruajë parimin kushtetues të *perpetuatio jurisdictionis, perpetuatio fori* dhe të gjyqtarit natyral, në mënyrë që të respektohet e drejta e të gjykuarve për standardet e procesit të rregullt ligjor.

59. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vlerëson se ligji që konstituon gjykatën dhe gjyqtarin natyral duhet të jetë detyruesisht abstrakt dhe i përgjithshëm dhe mbi të gjitha duhet të jetë paraekzistues në raport me paditë, kërkesat apo në përgjithësi çështjet gjyqësore që dispijlinon. Edhe në vështrim të doktrinës shkencore dhe jurisprudenciale evropiane të së drejtës procedurale civile dhe penale juridiksioni dhe çdolloj kompetence apo rregullat e kompozimit dhe të përcaktimit të trupit gjykues dhe të gjyqtarit natyral të çështjes janë të lidhura ngushtë me teorinë e *tempus regit actum*, pra me momentin kur nis gjykimi i çështjes, duke synuar sakaq të krijohet një barriërë e pakalueshme për tendencat e kujtdo individi apo pushteti rreth spostimit faktik apo ligjor të gjykatës dhe gjyqtarit të caktuar me ligj, duke mbrojtur sakaq gjyqtarin natyral të çështjes dhe permanencën e juridiksionit dhe të kompetencës së gjykatës gjatë gjithë fazave dhe shkallëve të gjykimit të çështjes. Për rrjedhojë, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë konkludon se në momentin kur një gjykatë ka fituar juridiksion, kompetencë sipas ligjit për një çështje apo për disa të tilla dhe në momentin kur një trup gjykues është konturuar sipas ligjit si gjyqtari natyral i çështjes, nuk mundet kurrësi as edhe ligji i mëvonshëm material apo procedural (*ius superveniens*), kur nuk ka dispozita tranzitore që parashikojnë ndryshe dhe kur gjykata e caktuar me ligj nuk është suprimuar, të ndikojë në nihilizimin e këtyre autoriteteve shtetërore gjyqësore garanci për të drejtat e njeriut, sipas parimit të gjithëpranuar në drejtat procedurale civile dhe penale evropiane mbi njëjtësinë dhe permanencën e trupës gjyqësore që titullohet e tillë dhe asaj që duhet të përfundojë shqyrtimin e çështjes (*ubi semel acceptum iudicium, ibi finem accipere debet*).

60. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vlerëson se gjithçka u analizua dhe u konkludua më lart, nuk mundet të vlerësohet se pamundëson gjykatën për të verifikuar me kërkesë të palëve apo kryesisht, në çdo fazë apo shkallë gjykimi, nëse çështja është në juridiksionin gjyqësor apo kompetencën lëndore të gjykatës. Sigurisht, rregulla procedurale është se gjykata, në çdo fazë dhe shkallë gjykimi merr në shqyrtim edhe kryesisht (*suo moto*) çështjen nëse ka juridiksion apo kompetencë, qoftë edhe pa prapësimin apo kërkesën procedurale të palëve. Megjithatë, kjo rregull, që ka dashur të garantojë në çdo moment vlefshmërinë e procesit gjyqësor, nuk do të thotë se gjykata në këto rast shqyrton juridiksionin gjyqësor dhe kompetencën lëndore në raport me ndryshimet e mëvonshme që ka pësuar "*fakti*" apo "*ligji*". Përkundrazi, gjykata e çdo shkalle, në këto raste, shqyrton nëse në situatën faktike dhe juridike kur është regjistruar çështja në gjykatë, duke e individualizuar në këtë mënyrë ligjin material apo procedural të zbatueshëm dhe në bazë të këtij konkluzioni disponon sipas çdo eventualiteti me vendim mbi këto çështje. Kështu, në çdo rast hulumtimi dhe procesi vlerësues i gjykatës në çdo fazë dhe shkallë gjykimi, që i paraprin vendimarrjes së saj mbi juridiksionin apo kompetencën lëndore, është një shqyrtim retrospektiv dhe jo i përditësuar, ku optika vlerësuese e gjyqtarit hidhet te momenti kur çështja për gjykim është regjistruar në gjykatë.

61. Gjithçka u analizua më lart nuk është respektuar nga Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda, në momentin e shqyrtimit të apelit të ushtruar ndaj vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe në mënyrën se si gjykata e apelit ka vendosur mbi vendimin objekt shqyrtimi rishikues. Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda nuk ka respektuar parimin e gjykatës së caktuar me ligj dhe parimin e *perpetuatio jurisdictionis* apo *perpetuatio fori* dhe nuk ka zbatuar drejtë në këtë mënyrë ligjin procedural penal në kohë në pajtim me Kushtetutën dhe me KEDNJ.

62. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë arrin sakaq në konkluzionin e zgjidhjes së çështjes së dytë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore në këtë vendim. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vendosi se:

Çështjet e paraqitura për gjykim para datës 1.8.2017 në Gjykatën e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda, sipas kompetencës lëndore të listuar në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, sipas parimit kushtetues të vazhdimësisë së juridiksionit,

kompetencës dhe gjyqtarit natyral të çështjes, do të vazhdojnë të gjykohen në këtë gjykatë edhe pas datës 1.8.2017, deri në momentin e krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar.

I njëjti rregull vlen edhe për çështjet në gjykim në gjykatat e zakonshme.

v) *Lidhur me çështjen e tretë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore:*

c) *Si do të përcaktohet kompetenca lëndore ndërmjet prokurorive me juridiksion të përgjithshëm dhe të posaçëm penal për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq për veprat penale për të cilat procedimi penal ka nisur pas datës 1.8.2017 deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme? Pra, cila prokurori do të ushtrojë ndjekjen penale dhe do të përfaqësojë akuzën në gjyq për veprat penale procedimi penal i të cilave ka nisur pas datës 1.8.2017?*

63. Çështja për të cilën dispozita tranzitore e amendimeve të Kodit të Procedurës Penale nuk ngjall mëdyshje është pikërisht mënyra se si ligji atribuon kompetencën lëndore të prokurorive për krimet e rënda dhe prokurorive të zakonshme për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq gjatë fazës tranzitore e deri në krijimin e Prokurorisë së Posaçme. Pika 4 dhe pika 5, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017 parashikojnë se: “4. Deri në krijimin e Prokurorisë së Posaçme, çështjet në hetim për veprat penale apo subjektet e parashikuara në nenin 75/a, të Kodit, të ndryshuar, me këtë ligj, do të betohen përkatësisht nga Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, sipas kompetencës të përcaktuar përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji. 5. Pas krijimit të Prokurorisë së Posaçme, çështjet në hetim në prokurorinë pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda i transferohen sipas kompetencës Prokurorisë së Posaçme, sipas nenit 75/a, të Kodit të ndryshuar me këtë ligj, dhe prokurorive pranë gjykatave të rretheve gjyqësore. I njëjti rregull zbatohet edhe për çështjet në hetim në prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, të cilat kalojnë në kompetencë të Prokurorisë së Posaçme.”.

Në të njëjtën mënyrë, pak a shumë, e rregullon kompetencën lëndore të ushtrimit të ndjekjes penale dhe përfaqësimit të akuzës në gjyq, në periudhën tranzitore edhe pika 5, e nenit 57, të ligjit nr. 95/2016. Kjo pjesë e dispozitës parashikon se: “5. Deri në fillimin e funksionimit të Prokurorisë së Posaçme, kompetenca e saj për të ushtruar ndjekjen penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq, për veprat penale apo subjektet e përcaktuara në pikën 2, të nenit 135, të Kushtetutës, ushtrohet përkatësisht nga Prokuroria e Përgjithshme, prokuroritë e rretheve gjyqësore apo Prokuroria e Krimeve të Rënda, sipas kompetencës dhe juridiksionit të parashikuar nga legjislacioni në fuqi përpara hyrjes në fuqi të ligjit nr. 76/2016, “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998, “Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar”. Ditën e fillimit të funksionit të Prokurorisë së Posaçme, çështjet nën hetim apo gjykim i transferohen menjëherë për ndjekje kësaj prokurorie.”.

64. Ndryshimi i këtyre dy dispozitave tranzitore është te fakti se pika 5, e nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, kompetencën lëndore të ushtrimit të ndjekjes penale dhe përfaqësimit të akuzës në gjyq, e shpërndan sipas ligjeve procedurale që ishin në fuqi para ndryshimeve kushtetuese të vitit 2016, që do të thotë për veprat penale të nenit 75/a, të pandryshuar të Kodit të Procedurës Penale të prokuroritë e krimeve të rënda, për veprat penale që parashikonte neni 141, pika 1, e pandryshuar, e Kushtetutës të Prokuroria e Përgjithshme dhe për veprat penale me karakter mbetës të prokuroritë e zakonshme. Ndërkohë, pika 4, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, heq ushtrimin e juridiksionit fillestar të ushtrimit të ndjekjes penale dhe përfaqësimit të akuzës në gjyq nga Prokuroria e Përgjithshme, që parashikonte dispozita më lart, dhe e dërgon atë te prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore dhe te prokuroritë e krimeve të rënda, sipas neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale. Kjo do të thotë se ligji i zbatueshëm nga data 1.8.2017, do të jetë parashikimi më i ri, sipas parimit kushtetues që ligji i mëvonshëm shfuqizon ligjin e mëparshëm (*lex posterior derogat priori*).

Kjo do të thotë se nga data 1.8.2017, të gjitha çështjet në hetim apo gjykim, që kanë si lëndë procedimi veprat penale të parashikuara nga neni 141, pika 1, e pandryshuar, e Kushtetutës, do të kalojnë nga Prokuroria e Përgjithshme në prokurorinë respektive kompetente pranë gjykatës së rrethit gjyqësor apo pranë prokuroritë për krimet e rënda sipas rastit. Prokuroritë e zakonshme do të vazhdojnë të ushtrojnë juridiksionin fillestar të ushtrimit të ndjekjes penale dhe përfaqësimit të akuzës në gjyq edhe për të gjitha veprat penale që nuk parashikohen në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale. Ndërkohë, për të gjitha veprat penale të listuara në nenin 75/a, të pandryshuar,

të Kodit të Procedurës Penale, kompetencën lëndore për ushtrimin e ndjekjes penale dhe përfaqësimin e akuzës në gjyq, deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, do ta ushtrojnë prokuroritë për krimet e rënda, respektivisht sipas shkallëve të gjyqimit. Në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, të gjitha çështjet për veprat penale të listuara në nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, nenet 8 dhe 9, të ligjit nr. nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, që ndodhen për ushtrimin e ndjekjes penale gjatë fazës së hetimit paraprak në prokuroritë e zakonshme apo në hetim dhe gjykim në prokuroritë për krimet e rënda, do të transferohen në Prokurorinë e Posaçme. Nga ky koment, të gjitha çështjet e tjera që janë te prokuroritë e krimeve të rënda, qoftë në hetim dhe qoftë në gjykim, do të kalojnë për hetim dhe gjykim te prokuroritë e zakonshme, sipas gjendjes, fazës dhe shkallës së procedimit.

65. Ndryshimi tjetër i këtyre dy rregullimeve ligjore është, se, ndryshe nga pika 5, e nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, pika 5, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, e interpretuar sipas argumentimit juridik që u bë më lart këtij vendimi, për llogari të konkluzioneve njëseuese të çështjes së parë të shtruar për njësim, ka rregulluar ndryshe transferimin e çështjeve në gjykim për përfaqësimin e akuzës në gjyq nga prokuroritë e zakonshme te Prokuroria e Posaçme, për veprat penale të parashikuara nga neni 75/a, i ndryshuar i Kodit të Procedurës Penale, por të dërguara në gjyq para datës së krijimit të Prokurorisë së Posaçme. Nga interpretimi i realizuar më lart, në këtë vendim dhe nga konkluzionet e arritura në pjesën e parë njëseuese të këtij vendimi, u konkluduar se prokuroritë e zakonshme do të transferojnë te Prokuroria e Posaçme vetëm procedimet penale të ndodhura në fazën e hetimit paraprak, veprat penale lëndë të cilave listohen në nenin 75/a, të ndryshuar të Kodit të Procedurës Penale. Kjo do të thotë se, ndryshe nga pika 5, e nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, pika 5, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, ka përcaktuar se për çështjet e dërguara për gjykim, para datës së krijimit të Prokurorisë së Posaçme, nga prokuroritë e zakonshme, përfaqësimi i akuzës në gjyq do të bëhet në çdo shkallë gjykimi nga prokuroritë me juridiksion të zakonshëm. Sintonia e këtyre dy parashikimeve tranzitore të ligjeve të ndryshme korrespondon me rregullimet e njëjta për transferimin e çështjeve edhe për hetimin dhe përfaqësimin e akuzës nga gjyq nga prokuroritë për krimet e rënda te prokuroritë e zakonshme dhe Prokuroria e Posaçme dhe për transferimin e çështjeve në fazën e hetimit paraprak nga prokuroritë e zakonshme te Prokuroria e Posaçme.

66. Në këtë mënyrë, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë arrin në sentencën njëseuese të çështjes së tretë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vendosi, se:

Nga data 1.8.2017, të gjitha çështjet në hetim apo gjykim, që kanë si lëndë procedimi veprat penale të parashikuara nga neni 141, pika 1, e pandryshuar e Kushtetutës, do të kalojnë nga Prokuroria e Përgjithshme në prokurorinë respektive kompetente pranë gjykatës së rrethit gjyqësor apo në prokurorinë për krimet e rënda, sipas kompetencës lëndore të tyre.

Prokuroritë e zakonshme do të vazhdojnë të ushtrojnë juridiksionin fillestar të ushtrimit të ndjekjes penale dhe përfaqësimit të akuzës në gjyq, për të gjitha veprat penale që nuk parashikohen në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale. Për të gjitha veprat penale të listuara në nenin 75/a të pandryshuar të Kodit të Procedurës Penale, kompetencën lëndore për ushtrimin e ndjekjes penale dhe për përfaqësimin e akuzës në gjyq, deri në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, do ta ushtrojnë prokuroritë për krimet e rënda, respektivisht sipas shkallëve të gjyqimit.

Në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, të gjitha çështjet për veprat penale të listuara në nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, nenet 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, që ndodhen për ushtrimin e ndjekjes penale apo për përfaqësimin e akuzës në gjyq në prokuroritë për krimet e rënda, do të transferohen në Prokurorinë e Posaçme. Çështjet e tjera do të transferohen në prokuroritë e zakonshme, sipas gjendjes së procedimit.

Në momentin e krijimit të Prokurorisë së Posaçme, të gjitha çështjet për veprat penale të palistuar në nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, nenet 8 dhe 9, të ligjit nr. nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të Kodit të Procedurës Penale, por të listuara në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, që ndodhen në fazën e hetimit paraprak në prokuroritë e

zakonshme, do të transferohen në Prokurorinë e Posaçme. Për çështjet të cilat janë dërguar për gjykim nga prokuroritë e zakonshme në gjykatat e zakonshme, para krijimit të Prokurorisë së Posaçme, përfaqësimi i akuzës në gjyq do të bëhet nga prokuroritë e zakonshme.

vi) Lidhur me çështjen e katërt të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore:

ç) Si do të atribuohet kompetenca lëndore ndërmjet gjykatave me juridiksion të përgjithshëm dhe të posaçëm penal për kërkesat dhe çështjet që janë regjistruar dhe regjistruhen për gjykim pas datës 1.8.2017 deri në momentin kur të krijohet Gjykata kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar? Pra, cila gjykatë do të gjykojë çështjet që rrjedhin nga veprat penale procedimi penal i të cilave ka nisur dhe do të nisë pas datës 1.8.2017?

67. Kolegji konstaton se dispozita tranzitore e amendimeve të Kodit të Procedurës Penale përcakton ndryshe literalisht kompetencën lëndore të gjykatave për krimet e rënda dhe ndryshe kompetencën lëndore të prokurorive për krimet e rënda. Kështu, në rastin e kompetencës lëndore gjyqësore, Kodi i Procedurës Penale referon te neni 75/a i tij, i ndryshuar, ndërkohë në rastin e kompetencës lëndore të ndjekjes penale dhe të përfaqësimit të akuzës në gjyq për prokuroritë, Kodi i Procedurës Penale referon te neni 75/a, i pandryshuar. Paradoksi i këtij rregullimi ligjor nxjerr konkluzione të papranueshme për rendin juridik kushtetues, pasi del se për gjykatat, nenet 74 dhe 75/a, të ndryshuar të Kodit të Procedurës Penale, kanë hyrë në fuqi në datën 1.8.2017, ndërkohë për prokuroritë del se nenet 74 dhe 75/a, formalisht të pandryshuara, do të jetë në fuqi deri sa të krijohet Prokuroria e Posaçme dhe do të jetë pikërisht kjo datë që do të shënojë hyrjen në fuqi të neneve 74 dhe 75/a, të ndryshuara formalisht, të Kodit të Procedurës Penale.

68. Kolegji vlerëson se kjo mënyrë rregullimi nga ligji dhe për më tepër kjo mënyrë literale interpretimi e ligjit çon në konkluzione dhe hipoteza të papranueshme të ushtrimit të ndjekjes penale dhe të përfaqësimit të akuzës në gjyq dhe më tej edhe të gjykimit të çështjeve nga gjykata. Kështu, del se prokuroria e krimeve të rënda do të përfaqësojë edhe akuzat penale, që janë në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale dhe që nuk janë në nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, pranë gjykatave të rretheve gjyqësore dhe gjykatave të zakonshme të apelit. Kjo mënyrë e interpretimit të ligjit do të cenonte njëloj nenin 148, të pandryshuar dhe të ndryshuar të Kushtetutës, pasi edhe para edhe pas ndryshimeve të Kushtetutës, prokuroria ka qenë dhe është konceptuar si një organ që ushtron ndjekjen penale dhe përfaqëson akuzën në gjyq pranë gjykatës respektive. Nga kjo rrjedh konkluzioni se prokuroria, e ngritur nga ligji pranë një gjykate të caktuar me ligj, do të ketë si vëllim kompetencash lëndore, pikërisht ato që ka gjykata që ajo i atashohet. Akoma më tej, konkluzioni që rrjedh nga kjo mënyrë e organizimit institucional dhe funksional të institucionit kushtetues të prokurorisë, konkludohet se nuk mundet që gjykata ta marrë kompetencën lëndore nga prokuroria që i atashohet asaj, porse e kundërta është ajo që ka paraparë Kushtetuta dhe ligji, që do të thotë se kompetenca lëndore e gjykatës përcakton vëllimin e kompetencës lëndore edhe të prokurorisë.

Ndaj në vlerësimin e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, kjo mënyrë e interpretimit të pikave 1 dhe 4, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, është e papajtueshme me nenin 148, pika 3, të Kushtetutës, e cila parashikon se: “3. Prokuroria është organizuar dhe funksionon pranë sistemit gjyqësor.”. Për rrjedhojë, Kolegji vlerëson se kjo mënyrë e interpretimit të pikave 1 dhe 4, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, është e papranueshme. Mbetet të konkludohet nëse një ndryshim i tillë i rregullimit tranzitor të kompetencës së gjykatës për krimet e rënda është i qëllimshëm nga ana e ligjvënësit apo është ometim i pakujdesshëm ligjor.

Kolegji Penal vlerëson të sjellë në vëmendje se këtë logjikë ka ndjekur legjislatori edhe në hartimin e pikës 5, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, kur ka përcaktuar, se për çështjet e dërguara për gjykim nga prokuroritë e zakonshme në gjykatat e zakonshme para datës së krijimit të Prokurorisë së Posaçme, përfaqësimin e akuzës në gjyq do ta bëjë prokuroria e zakonshme, si në çdo shkallë gjykimit dhe si në rigjykimet eventuale. Nga ana tjetër, kjo pikë ka parashikuar se vetëm çështjet në hetim nga prokuroritë e zakonshme do t'i kalojnë nëpërmjet transferimit Prokurorisë së Posaçme, për veprat penale që listohen në neni 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale. Në të njëjtën kohë

tranzitimi kompetencave të prokurorive për krimet e rënda për çështjet nën hetim dhe në gjykim nga këto të prokuroritë e zakonshme dhe Prokuroria e Posaçme është realizuar nga kjo pjesë e dispozitës tranzitore me të njëjtën logjikë kushtetuese të njëjtësisë dhe të ruajtjes së identitetit të kompetencës lëndore ndërmjet gjykatës së caktuar me ligj dhe prokurorisë respektive që i atashohet asaj.

69. Mbështetur në teknikat e interpretimit, Kolegji vlerëson se interpretimi literal i ligjit do të pranohet sa kohë, kuptimi që ky interpretim i jep ligjit, është në përputhje me burimet e së drejtës që qëndrojnë më lart se ligji në hierarki, siç janë Kushtetuta dhe marrëveshjet ndërkombëtare. Në rast të kundërt Kolegji vlerëson se është në detyrën e çdo gjykate, për hir të garantimit të parimit të kushtetutshmërisë funksionale*, që të kërkojë formë të tjera interpretimi, siç është interpretimi i zgjeruar i dispozitës, interpretimi me analogji apo interpretimi teleologjik, ku në çdo rast interpretimi i zgjedhur duhet të jetë ai që është i pajtueshëm me Kushtetutën†. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vlerëson se në rastin konkret ekziston mundësia që neni 285, i ligjit nr. 35/2017, të interpretohet në mënyrë pajtuese me qëllimet e nenit 178, pika 8, të Kushtetutës, në mënyrë komplementare me nenin 57, pika 5, të ligjit nr. 95/2016, duke pasur parasysh si konvencion edhe parashikimet e shfuqizuara të pikave 6, 7 dhe 8 të kësaj dispozite dhe me rregullimet me analogji të nenit 36, të ligjit nr. 70/2017.

70. Duke pasur parasysh konkluzionet e arritura më lart, pas analizës së kronologjike të dispozitave kushtetuese dhe ligjore tranzitore mbi kompetencën lëndore të gjykatave krimeve të rënda, gjykatave me juridiksion të përgjithshëm, prokurorive për krimet e rënda dhe prokurorive të zakonshme dhe duke pasur parasysh interpretimin pajtues me nenin 148, pika 3, dhe 178, pika 8, të Kushtetutës, Kolegji konkludon, se deri në krijimin e GJKKKO-së dhe Prokurorisë së Posaçme, do të jetë në fuqi nenet 74 dhe 75/a, të pandryshuara formalisht, të Kodit të Procedurës Penale. Kjo do të thotë, se pika 1, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, ka ometuar në rregullimin ligjor të saj, duke mos pasur të njëjtin rregullim sikurse pika 4, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017. Nga krahasimi i pikës 1[‡] me pikën 4[§] del se ndryshimi është se pika 4, më tepër pikës 1 ka togfjalëshin “*sipas kompetencës së përcaktuar përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji.*”.

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë konkludon se mosmbyllja e pikës 1, të nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, është një pakujdesi në hartimin e normës dhe mangësi në mënyrën se si është përdorur teknika legjislativë për të normuar rregulla kaq të rëndësishme sikurse është veprimi i ligjit në kohë dhe regjimi juridik gjatë periudhës tranzitore. Megjithatë, Kolegji Penal vlerëson se këto keqformulime të pakujdesshme të ligjit nuk mundet dhe nuk duhet të determinojnë mënyrën kushtetuese të zbatimit të tij dhe të ushtrimit të pushtetit të dhënies së drejtësisë. Roli i gjykatave dhe posaçërisht roli i autoritetit më të lartë gjyqësor, Gjykatës së Lartë, në qartësimin e rregullave ligjore është misioni kushtetues i pushtetit gjyqësor dhe se është thelbësor për shtetin e së drejtës. Ndaj, Kolegji Penal konkludon se kompetenca lëndore gjyqësore e përgjithshme dhe e posaçme dhe kompetenca lëndore prokuroriale e përgjithshme dhe e posaçme mbi procedimet penale para ndryshimeve kushtetuese dhe ligjore dhe pas, deri në krijimin e gjykatave dhe prokurorisë, sipas nenit 135, pika 2 dhe 148, pika 4 të Kushtetutës, do të rregullohet sipas neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuara formalisht, të Kodit të Procedurës Penale. Kjo do të thotë, se nenet 74 dhe 75/a, të ndryshuara formalisht, të Kodit të Procedurës Penale, do të hyjë në fuqi ditën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme dhe gjykatave të posaçme. Pikërisht, kjo ditë do të shënojë edhe fundin e gjykatave dhe të prokurorive për krimet e rënda dhe fundin e veprimit të ligjit nr. 9110, datë 24.7.2003, “*Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave për krimet e rënda*”.

* Shiko vendimin nr. 29, datë 9.11.2005, të Gjykatës Kushtetuese.

† Shiko vendimin nr. 12, datë 14.4.2010; vendimin nr. 30, datë 17.6.2010; vendimin nr. 7, datë 27.2.2013; vendimin nr. 39, datë 30.6.2014 dhe vendimin nr. 7, datë 16.2.2015, të Gjykatës Kushtetuese.

‡ Kjo pjesë e dispozitës parashikon, se: “1. Deri në krijimin e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar, çështjet penale në kompetencën lëndore të saj, sipas nenit 75/a, të Kodit, të ndryshuar me këtë ligj, do të gjykohen, përkatësisht, nga Gjykata për Krimet e Rënda dhe gjykatat e rretheve gjyqësore.”.

§ Kjo pjesë e dispozitës parashikon, se: “4. Deri në krijimin e Prokurorisë së Posaçme, çështjet në hetim për veprat penale apo subjektet e parashikuara në nenin 75/a, të Kodit, të ndryshuar me këtë ligj, do të hetohen përkatësisht nga Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, sipas kompetencës të përcaktuar përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji.”.

71. Kjo mënyrë a pakujdesshme e hartimit të dispozitave tranzitore ka krijuar edhe një nevojë tjetër për interpretimin në mënyrë pajtuese me Kushtetutën të nenit 74, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale. Kjo dispozitë e ndryshuar dhe e hyrë në fuqi në datën 8.1.2018, parashikon se: “1. Gjykata e Rrethit Gjyqësor është kompetente për gjykimin e veprave penale, përveç atyre që i përkasin kompetencës së Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar.”. Interpretimi literal i nenit 285, pika 1, të ligjit nr. 35/2017, duke pasur parasysh se neni 74, i ndryshuar formalisht, i Kodit të Procedurës Penale, ka hyrë në fuqi pa rezerva ligjore tranzitore literale në datën 1.8.2017, do të çonte në konkluzionin formal se nga data 1.8.2017, veprat penale që janë në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale dhe që nuk janë në nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, janë në kompetencën lëndore të gjykatave të rrethit gjyqësor, duke konkluduar se gjykatat e krimeve të rënda nuk kanë më kompetencë lëndore nga kjo datë për to. Teknika legjislative e duhur do të duhet të kishte parashikuar në mënyrë eksplicite edhe një parashikim tranzitor për hyrjen në fuqi të nenit 74, të ndryshuar formalisht, të Kodit të Procedurës Penale, dhe kjo nuk ka ndodhur në vlerësimin e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, sërish për arsye të pakujdesisë në formulimin e dispozitës tranzitore. Sërish Kolegji konkludon, se duke pasur parasysh interpretimin pajtues të realizuar më lart, do të konkludohet se neni 285 i ligjit nr. 35/2017, në pikat 1 dhe 4, në të vërtetë shtyn hyrjen në fuqi edhe të nenit 74, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, njëloj sikurse neni vijues 75/a. Këto dy dispozita, në variantin e ndryshuar do të hyjnë në fuqi në fundin e periudhës tranzitore, konkretisht kur të shënohet konstituimi i GJKKKO-së.

72. Nga kjo mënyrë e interpretimit pajtues të dispozitës tranzitore me Kushtetutën kuptohet se për të gjitha kërkesat për gjykim që do të paraqiten pas datës 1.8.2017, do të jetë kompetente ose Gjykata e Rrethit Gjyqësor ose Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda deri në momentin e krijimit të GJKKKO-së, respektivisht sipas parashikimeve të neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale. Pas krijimit të GJKKKO-së, për efekt të ligjit do të suprimohen Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda dhe menjëherë do të shtrohet për zgjidhje fati i çështjeve që ato kanë për gjykim. Nga ana tjetër edhe gjykatat me kompetencë të përgjithshme në këtë datë do të kenë për gjykim çështje penale kompetenca lëndore e të cilave parashikohet të jetë e GJKKKO-së. Edhe për to do të shtrohet diskutimi nëse janë akoma gjykata kompetente apo jo.

Kolegji sjell në vëmendje se neni 285, i ligjit nr. 35/2017, e ka rregulluar këtë problematikë vetëm pjesërisht dhe se pjesa e parregulluar mbetet të zgjidhet jurisprudencialisht në këtë vendim njëses. Kështu, pika 2, e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, parashikon se: “2. Pas krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet në gjykim para gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, si dhe çështjet për të cilat mund të vendoset rigjykimi, do të përfundohen nga këto të fundit.”. Kjo dispozitë ka synuar të respektojë parimet kushtetuese *perpetuatio jurisdictionis*, *perpetuatio fori* dhe parimin e gjyqtarit natyral të çështjes për të gjitha çështjet që në ditën e krijimit të GJKKKO-së janë për gjykim para gjykatave që nuk suprimohen, pra para gjykatave me kompetencë lëndore të përgjithshme apo të zakonshme. Kjo do të thotë se gjykatat e zakonshme do të vazhdojnë të gjykojnë dhe do të përfundojnë gjykimet e nisura para datës së krijimit të GJKKKO-së, edhe pse për veprat penale, objekt gjykimi, neni 135, pika 2, e Kushtetutës, nenet 8 dhe 9, të ligjit nr. 95/2016 dhe neni 75/a, i ndryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, parashikon se janë në kompetencë lëndore të GJKKKO-së. Kjo do të thotë se kompetenca lëndore e GJKKKO-së do të aktivizohet ekskluzivisht vetëm për çështjet që vijnë për gjykim pas datës së krijimit të saj dhe jo për çështjet që para kësaj date janë për gjykim në gjykatat e zakonshme.

E parregulluar nga dispozita tranzitore është fati i gjykatës së caktuar me ligj për të gjitha çështjet të cilat datën e krijimit të GJKKKO-së janë për gjykim në gjykatat për krimet e rënda. Duke pasur parasysh se çfarë është interpretuar më lart, mbi përjashtimin nga rregulla e zbatimit të parimeve kushtetuese të gjyqtarit natyral të çështjes, vazhdimësisë së juridiksionit dhe kompetencës në rastet e suprimimit të gjykatave, dhe duke pasur parasysh edhe parimin e përparësisë së kompetencës lëndore së posaçme mbi kompetencën lëndore të përgjithshme, Kolegji Penal vlerëson se të gjitha çështjet e varura për gjykim në gjykatat e krimeve të rënda ditën e suprimimit të tyre dhe ditën e krijimit të

GJKKKO-së do të kalojnë për gjykim te këto të fundit, sipas shkallës së gjyimit, kuptohet kur kompetenca lëndore e të cilave futet në listën e nenit 135, pika 2, të Kushtetutës, neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale. Nga ana tjetër, të gjitha çështjet e tjera penale, që nuk përfshihen në këto dispozita të kompetencës lëndore të posaçme penale, do të kalojnë për gjykim nga gjykatat për krimet e rënda në gjykatat e zakonshme, sipas shkallës së gjyimit.

73. Sakaq, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë konkludon në sentencën njëse mbi çështjen e katërt të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vendosi, se:

Të gjitha çështjet penale, që neni 75/a, i pandryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, i ka përcaktuar si kompetencë lëndore e gjykatave për krimet e rënda, të cilat do të paraqiten për gjykim pas datës 1.8.2017, do të vazhdojnë të gjykojnë në këto gjykata, deri në datën e krijimit të gjykatave të posaçme, sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës. Në datën e krijimit të gjykatave të posaçme, nëse nuk ka ligj që rregullon ndryshe, çështjet në gjykim para gjykatave të krimeve të rënda, sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës, neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016 dhe nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, do të kalojnë për kompetencë lëndore sipas shkallës së gjyimit në gjykatat e posaçme.

Të gjitha çështjet penale, që do të ndodhen për gjykim në gjykatat e krimeve të rënda, të cilat nuk janë në kompetencën lëndore të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, ditën e krijimit të kësaj të fundit, nëse nuk ka ligj që rregullon ndryshe, do të kalojnë për kompetencë lëndore sipas shkallës së gjyimit në gjykatat e zakonshme.

Çështjet penale të tjera, të cilat nuk përfshihen në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale edhe ato të përfshira në nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, në nenet 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, janë në kompetencën lëndore të gjykatave të rretheve gjyqësore dhe apeleve me juridiksion të përgjithshëm penal, deri në datën e krijimit të gjykatave të posaçme. Pas krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet në gjykim para gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, do të përfundohen nga këto të fundit.

vii) Lidhur me çështjen e pestë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore:

d) Kur gjykatat e apelit apo Gjykata e Lartë vendosin prishjen e vendimit objekt ankimi dhe kthejnë çështjen për rigjykim, cila do të jetë gjykata që do të rigjykojë çështjen nga pikëpamja e kompetencës lëndore, nga data 1.8.2017 e deri në momentin kur të krijohet Gjykata kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar?

74. Duke pasur parasysh konkluzionet e arritura në sentencat unifikuese të mësipërme, kryesisht në çështjen e dytë dhe të katërt të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë arrin në konkluzionet se edhe zgjidhja e çështjes së pestë të shtruar për njësim duhet të jetë e njëjtë me dy konkluzionet e para, gjatë periudhës tranzitore dhe deri në krijimin e institucioneve të posaçme të sistemit të drejtësisë penale, sipas nenit 135, pika 2 dhe nenit 148, pika 4 të Kushtetutës. Kjo do të thotë se nëse gjykatat me juridiksion rishikues prishin vendimet e gjykatës së shkallës së parë dhe vendosin të kthejnë çështjen për rigjykim, atëherë çështja do të kthehet për rigjykim në gjykatën që ka kompetencën lëndore respektive sipas neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuara formalisht, të Kodit të Procedurës Penale. Ky regjim juridik tranzitor i atribuimit të kompetencës lëndore do të vazhdojë deri në momentin e krijimit të gjykatave të posaçme, sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës.

75. Mbetet të zgjidhet çështja se çfarë do të bëhet me gjykimet të cilat janë në proces në gjykatat me juridiksion të përgjithshëm dhe rishikues në ditën e krijimit të GJKKKO-së dhe për to kompetencën lëndore në bazë të veprës apo të subjektit të veprës e kanë gjykatat e posaçme. Pra çështja që shtrohet për zgjidhje është, se, nëse për to vendoset prishja e vendimit dhe kthimi për rigjykim, në cilën gjykatë do të kthehet çështja për rigjykim, në gjykatën e juridiksionit të përgjithshëm apo në GJKKKO-në e sapokonstituuar? Dispozita tranzitore e ligjit nr. 35/2017, ka parashikuar një zgjidhje të posaçme për këtë çështje. Pika 2 e nenit 285, të ligjit nr. 35/2017, parashikon se: “2. Pas krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet në gjykim para gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, si dhe çështjet për të cilat mund të vendoset rigjykimi, do të përfundohen nga këto të fundit.”.

Kjo do të thotë, se edhe pse vepra penale objekt gjykimi bën pjesë në kompetencën lëndore të GJKKKO-së, sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës, neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016 dhe nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, nëse kërkesa për gjykim apo ankimi është paraqitur në gjykatat e zakonshme para datës së krijimit të GJKKKO-së, atëherë kompetente për të vazhduar gjykimin do të jetë gjykata me kompetencë lëndore të përgjithshme. Ky rregullim tranzitor kuptohet që është vendosur për të respektuar parimin e vazhdimësisë së juridiksionit dhe të kompetencës dhe parimin kushtetues të gjyqtarit natyral të çështjes. Sikurse është konkluduar më lart këtij vendimi, GJKKKO-ja do të marrë për gjykim vetëm çështjet të cilat vijnë nga gjykatat e krimeve të rënda për shkak të suprimimit të tyre. Kjo do të thotë se GJKKKO-ja do të ketë kompetencë lëndore për të gjykuar të gjitha akuzat penale të paraqitura nga Prokuroria e Posaçme, pas datës së krijimit të tyre dhe çështjet penale të ardhura nga gjykatat e krimeve të rënda pas suprimimit të tyre. Gjithashtu, kjo do të thotë, se pas krijimit të GJKKKO-së, ajo do të ketë kompetencë lëndore për të rigjykuar të gjitha çështjet për të cilat nga Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda, GJKKKO-së e Apelit apo nga Gjykata e Lartë është vendosur prishja e vendimit të GJKKKO-së dhe kthimi i çështjes për rigjykim, sipas kompetencës lëndore respektive.

Nga ana tjetër, mbetet për t'u zgjidhur çështja e përcaktimit të gjykatës që do të rigjykojë çështjen penale pas kthimit për rigjykim nga gjykatat e apelit me kompetencë lëndore të përgjithshme dhe nga Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda. Nën logjikën e konkluzioneve njëseuese të arritura deri më tani, kuptohet se për të gjitha çështjet që gjykatat e zakonshme të apelit mundet të vendosin rigjykimin, si para datës së krijimit të GJKKKO-së dhe pas kësaj date, gjykata kompetente për rigjykimin do të jetë gjykata e zakonshme, edhe pse vepra penale objekt gjykimi përfshihet në listën e nenit 135, pika 2, të Kushtetutës, neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016 dhe nenit 75/a, të Kodit të Procedurës Penale.

Nga ana tjetër, të gjitha çështjet për të cilat Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda, para datës së krijimit të GJKKKO-së, vendos prishjen dhe kthimin për rigjykim do të dërgohen në Gjykatën e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda. Nëse gjatë kësaj kohe GJKKKO-ja krijohet kompetenca lëndore për çështjet që do të rigjykojnë, do të zgjidhet sipas konkluzioneve njëseuese të arritura në pikën e katër të këtij vendimi. Pas krijimit të GJKKKO-së kuptohet natyrshëm që Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda nuk mundet të gjykojë më dhe, për rrjedhojë, nuk mundet të prishë vendimet e shkallës së parë dhe nuk mundet të kthejë më çështjet për rigjykim, pasi çështjet objekt gjykimi do t'i kalojë për gjykim në GJKKKO të Apelit. Ndërkohë Gjykata e Lartë kur prish vendimin e gjykatës së apelit dhe kthen çështjen për rigjykim, për të gjitha çështjet gjykimi i të cilave ka nisur para krijimit të GJKKKO-së, do të duhet të ketë parasysh se, për vendimet e gjykatave të zakonshme të apelit në çdo rast çështja do të dërgohet në po ato gjykata, pavarësisht nëse vepra penale është kompetencë lëndore e posaçme penale apo jo. Ndërkohë, kur objekt i vendimmarrjes për prishje nga Gjykata e Lartë janë vendimet e Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda, për çështjet të cilat kanë nisur gjykimin para krijimit të GJKKKO-së, kthimi për rigjykim do të bëhet ose në gjykatën e zakonshme të apelit ose në GJKKKO-në e Apelit, sipas lëndës respektive të përcaktuar më lart.

76. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë konkludon sakaq në sentencën njëseuese mbi çështjen e pestë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vendosi, se:

Deri në momentin e krijimit të gjykatave të posaçme, Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda, gjykatat e zakonshme të apelit dhe Gjykata e Lartë, në rastin kur vendosin prishjen e vendimit objekt ankimi dhe kthimin e çështjes për rigjykim, do ta kthejnë çështjen për rigjykim në gjykatën kompetente lëndore, sipas parashikimeve të neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale.

Pas krijimit të gjykatave të posaçme, çështjet për të cilat vendoset prishja e vendimeve të gjykatave me juridiksion të zakonshëm do të dërgohen për rigjykim në gjykatat e zakonshme.

Pas krijimit të gjykatave të posaçme, çështjet për të cilat vendoset prishja e vendimeve të gjykatave për krimet e rënda dhe që nuk janë në kompetencën lëndore të gjykatave të posaçme, do të dërgohen për rigjykim në gjykatat e zakonshme.

Pas krijimit të gjykatave të posaçme, çështjet për të cilat vendoset prishja e vendimeve të

gjykatave për krimet e rënda dhe që janë në kompetencën lëndore të gjykatave të posaçme, do të dërgohen për rigjykim në gjykatat e posaçme.

viii) Lidhur me zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi

77. Në rastin në shqyrtim, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë konstaton se kërkesa për gjykim nga Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda, për veprën penale objekt procedimi, është paraqitur në gjykatë në datën **18.10.2016**, që do të thotë para datës 1.8.2017, në të cilën mendimet e Kodit të Procedurës Penale kanë hyrë në fuqi. Kolegji Penal vëren se Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda Tiranë, me vendimin nr. 105, datë 19.12.2017, ka vendosur konstatimin e moskompetencës së Gjykatës së Shkallës së parë për Krime të Rënda dhe ka prishur vendimin e kësaj të fundit, duke e dërguar çështjen në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Durrës.

78. Gjithçka u analizua më lart nuk është respektuar nga Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda në momentin e shqyrtimit të apelit të ushtruar ndaj vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda dhe në mënyrën se si gjykata e apelit ka vendosur mbi vendimin objekt shqyrtimi rishikues. Gjykata e Apelit për Krimet e Rënda nuk ka respektuar parimin e gjykatës së caktuar me ligj dhe parimin e *perpetuatio jurisdictionis* apo *perpetuatio fori* dhe nuk ka zbatuar në mënyrë pajtuese me parimet kushtetuese dhe procesin e rregullt ligjor ligjin procedural në kohë.

79. Kolegji vlerëson se edhe pse ishte njoftuar rregullisht për datën e seancës në Gjykatë të Lartë, mbrojtësi i të pandehurit Gani Bushati dhe ky i pandehur nuk u paraqitën në gjykim dhe për këtë, nuk paraqiti ndonjë shkak të ligjshëm mbi mungesën e paraqitjes. Në këto rrethana, Kolegji vendosi deklarinimin në mungesë mbrojtësit të të pandehurit dhe vijimin e gjykimit të rekursit të paraqitur nga ana e prokurorit.

80. Për sa më sipër, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë vlerëson se rekursi i ushtruar nga Prokurori pranë Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda Tiranë është i drejtë dhe duhet pranuar. Vendimi nr. 105, datë 19.12.2017, i Gjykatës së Apelit për Krimet e Rënda, që ka vendosur konstatimin e moskompetencës së Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe ka prishur vendimin e kësaj të fundit, duke e dërguar çështjen në gjykatën kompetente të Rrethit Gjyqësor Durrës, është rezultat i interpretimit të gabuar të ligjit. Ky vendim duhet të priset dhe çështja të kthehet në po atë gjykatë për vazhdimin e gjykimit.

PËR KËTO ARSYE:

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenit 441/1, shkronja “c”, të Kodit të Procedurës Penale,

VENDOSI :

Prishjen e vendimit nr. 105, datë 19.12.2017, të Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda Tiranë dhe dërgimin e çështjes në po atë gjykatë për vazhdimin e gjykimit.

Ky vendim është njësues për praktikën gjyqësore.

Tiranë, më 4.4.2018

Anëtarë: Xhezair Zaganjori (kryesues), Shkëlzen Selimi, Edmond Islamaj, Artan Zeneli, Tom Ndreca

MENDIM PARALEL

Si anëtar i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, ndonëse jam dakord me mënyrën e zgjidhjes së çështjes konkrete objekt gjykimi, sipas dispozitivit të vendosur nga ana e shumicës së anëtarëve të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, shpreh qëndrimin tim paralel mbi arsyetimin e vendimit dhe çështjet e shtruara për njësim, në raport me arsyetimin e parashtruar nga ana e shumicës, duke mos u pajtuar vetëm me mënyrën e njëjtësimit të çështjeve.

Çështjet e parashtruara për njësim nga ana e shumicës së Kolegjit Penal, i kapërcejnë tagrat për njësim që i janë njohur këtij Kolegji të Gjykatës së Lartë. Ato nuk mund të konsiderohen më si çështje për njësim, pasi në thelb, çështjet objekt njësimi duhet të konsideroheshin një tagër për ndryshimin e praktikës së Kolegjit Penal nga ana e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Në bazë të nenit 7 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, sistemi i qeverisjes në Republikën e Shqipërisë bazohet në ndarjen dhe balancimin ndërmjet pushteteve ligjvënëse, ekzekutive dhe gjyqësore. Pushteti gjyqësor gëzon vetëm tagrin për të zgjidhur mosmarrëveshjet që lidhen me zbatimin dhe interpretimin e ligjit dhe jo tagrin për të krijuar të drejtë të re. Krijimi i normave të reja përbën një tagër kushtetues që i është njohur organit të Kuvendit, si përfaqësues i pushtetit ligjvënës.

Në rastin konkret, çështjet e ngritura dhe përgjigjet e dhëna për njësim nga ana e shumicës, i tejkalojnë kompetencat e këtij Kolegji për të interpretuar dhe për të zbatuar ligjin apo të për të zhvilluar atë. Praktika gjyqësore e krijuar më parë nga ana e Kolegjit Penal, ka rezultuar të jetë njësuar në lidhje me çështjet e ngritura për njësim nga ana e shumicës, prandaj çdo qëndrim ndryshe lidhur me këtë praktikë duhet konsideruar si ndryshim i kësaj praktike, i cili, rrjedhimisht, duhet të ishte bërë nga ana e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Shumica në arsyetimin e saj ka arritur në konkluzionin se për procedimet penale të regjistruara dhe për procedimet penale/çështjet në gjykim e sipër përpara datës **1 gusht 2017**, duhet të zbatohet ligji procedural, **përpara** ndryshimeve ligjore të bëra me ligjin nr. 35/2017 në Kodin e Procedurës Penale. Pavarësisht se shumica përmend frymën e rregullimit ligjor, ajo nuk e bazon këtë konkluzion ligjor në ndonjë dispozitë konkrete të Kodit të Procedurës Penale.

Dispozita kalimtare në lidhje me procedimet penale të regjistruara në prokurori gjatë fazës së hetimeve paraprake apo çështjet penale të dërguara për gjykim në gjykatë, qofshin ato në kompetencë të Gjykatës për Krime të Rënda apo të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor, **përpara datës së hyrjes në fuqi** të ligjit nr. 35/2017, vetëm për shkak të parashikimit ligjor të shprehur do të vijojnë të gjykohen, përkatësisht në Gjykatën për Krime të Rënda apo në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor. Kësisoj, njësimi i arritur nga ana e shumicës në lidhje me çështjen “a” dhe çështjen “b” të objektit të njëjtit, sa i takon kompetencës prokuroriale, **para datës 1.8.2017** dhe kompetencës së gjykatës për krime të rënda, është i qartë dhe i padiskutuar nga askush, derisa neni 285, i ligjit nr. 37/2017, akoma nuk kishte hyrë në fuqi.

Shumica ka arritur në konkluzionin, se pavarësisht që nenet 74 dhe 75/a të Kodit të Procedurës Penale janë ndryshuar me ligjin nr. 35/2017, dhe ndryshimet ligjore të ligjit procedural penal kanë hyrë në fuqi në datën 1.8.2017, sipas dispozitave tranzitore të vetë ligjit amendues dhe pikës 5, të nenit 57, të ligjit nr. 95/2016, *për qëllimet e ushtrimit të ndjekjes penale dhe përfaqësimit të akuzës në gjyq, kompetenca lëndore ndërmjet prokurorive pranë gjykatave për krimet e rënda dhe prokurorive pranë gjykatave të rretheve gjyqësore, gjykatave të apelit apo Prokurorisë së Përgjithshme, do të përcaktohen sipas neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale.* Kjo do të thotë se neni 75/a, i ndryshuar, i Kodit të Procedurës Penale do të hyjë në fuqi datën e krijimit të Prokurorisë së Posaçme. Të njëjtin fat do të ketë edhe neni 74, i ndryshuar, edhe formalisht i Kodit të Procedurës Penale. Ky arsyetim i shumicës nuk na duket bindës dhe i mbështetur në ligjin procedural penal, për faktin se ligji nr. 35/2017, ka hyrë në fuqi në tërësinë e tij dhe nuk është parashikuar nga ana e ligjvënësit ndonjë kusht i shprehur për hyrjen në fuqi të ndryshimeve ligjore të Kodit të Procedurës Penale, si kushti për krijimin e një gjykate apo ngritjen e një prokurorie. Ajo që dispozita kalimtare rregullon është kompetenca e gjykatës për krime të rënda deri në krijimin e gjykatës së juridiksionit të posaçëm, pra ky kusht nënkupton pikërisht, hyrjen në fuqi të ligjit procedural penal dhe rregullin e kompetencës së gjykatës

dalëse me norma kalimtare deri në krijimin e gjykatës së juridiksionit të posaçëm. Çka do të thotë se nenet 74 dhe 75/a, të ndryshuara, të Kodit të Procedurës Penale, kanë hyrë plotësisht në fuqi me datën 1.8.2018 dhe përcaktimet e tij janë të detyrueshme për zbatim, si të gjitha dispozitat e tjera të ligjit nr. 35/2017.

Në lidhje me çështjen e dytë të parashtruar për njësim, ndaj mendimin se në të drejtën procedurale, ndryshe nga e drejta materiale, ligji i ri procedural ka fuqi edhe për çështjet që janë në gjykim (*tempus regit actum*), me përjashtim të rastit kur vetë ai shprehet ndryshe; pra kur vetë ligji ka parashikuar dispozita procedurale kalimtare që përcaktojnë një regjim ndryshe. Në këtë rast, në bazë të një interpretimi teleologjik të dispozitave kalimtare të ligjit nr. 35/2017, arrihet në konkluzionin se ligjvënësi ka parashikuar në dispozitën e mësipërme transitore se Gjykata për Krime të Rënda vazhdon të ekzistojë dhe të gjykojë, respektivisht çështjet që ka në shqyrtim deri në momentin e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 35/2017. Kjo do të thotë se ka pasur një vullnet ndryshe të ligjvënësit dhe parimi *tempus regit actum* nuk është cenuar, ndaj dhe nuk ka pasur nevojë njësimi për të tilla çështje që vetë dispozita kalimtare ka zgjidhur.

Çka do të thotë, se në lidhje me kompetencën lëndore të gjykatës dhe, rrjedhimisht, edhe për procedimet e Prokurorisë për Krime të Rënda, për procedimet penale apo çështjet që janë regjistruar pranë Gjykatës për Krimet e Rënda deri datën 31.7.2017, duhet të gjejmë zbatim dispozitat që parashikonin ushtrimin e kompetencës, siç kanë qenë para hyrjes në fuqi të ndryshimeve në Kodin e Procedurës Penale (data 1.8.2017, në bazë të ligjit 35/2017). Nisur nga përmbajtja e dispozitave kalimtare të parashikuara në pikat 1 dhe 4, të nenit 525, të Kodit të Procedurës Penale, për procedimet penale të regjistruara në Prokurorinë e Krimeve të Rënda brenda datës 31.7.2017, në çfarëdo faze dhe statusi qofshin ato, si edhe çështjet që janë dërguar në gjykim në Gjykatën për Krime të Rënda dhe që aktualisht janë në gjykim e sipër, në çdo fazë e në çdo shkallë të procesit; vlerësoj se vetëm për ato procedime dhe ato çështje penale duhet të vijojë të zbatohet parimi i vazhdimësisë së juridiksionit të gjykatave për krimet e rënda (*perpetuatio fori*), sipas kompetencës që ato kanë pasur më parë. Pavarësisht ndryshimeve ligjore të mëpashme që kanë ndodhur në lidhje me kompetencën lëndore të gjykatave për krime të rënda.

Megjithatë, nga analiza në tërësi e nenit 285, të Kodit të Procedurës Penale, ky përcaktim ka një kufi kohor **deri në hyrjen në fuqi të ndryshimeve ligjore të parashikuara nga ligji nr. 35/2017, pra deri në datën 1 gusht 2017**. Çka do të thotë, se ndryshimet ligjore të hyra në fuqi do të zbatohen nga kjo datë e në të ardhmen për veprat e reja të ndodhura dhe të regjistruara nga kjo datë e në vijim. Shpreh qëndrimin se vetëm për procedimet penale të reja që janë regjistruar, duke filluar nga data 1.8.2017, hetimi dhe eventualisht gjykimi i çështjeve për veprat penale që nuk hyjnë më në fushën e kompetencës së parashikuar për Gjykatën për Krimet e Rënda (organ, i cili nuk parashikohet më në dispozitat e Kodit të Procedurës Penale), do të hetohen nga prokuroritë pranë gjykatave të rretheve gjyqësore dhe gjykimi i tyre do të bëhet në përputhje me pikat 1 dhe 2, të nenit 525, të Kodit të Procedurës Penale, nga gjykatat e rretheve dhe jo nga gjykata e krimeve të rënda, e cila do të gjykojë vetëm ato vepra që i përkasin kompetencës së Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar.

Nuk ndaj të njëjtin mendim me konkluzionin e arritur nga ana e shumicës mbi ekzistencën e një parimi procedural *jus cogens*, mbi mënyrën se si individualizohet një autoritet shtetëror që ka juridiksion, kompetencë dhe se si formësohet nga ligji në kohë trupa gjykuese natyrale e çështjes, i cili vepron, edhe pse e pashkruar në mënyrë eksplicite në Kodin e Procedurës Penale, edhe në procesin penal në përgjithësi. Po ashtu, nuk ndaj qëndrim të njëjtë dhe me konkluzionin se ligji që përcakton juridiksionin, kompetencën dhe mënyrën se si individualizohet gjyqtari natyral i çështjes në procesin penal është ligji që është në fuqi kur paraqitet kërkesa për gjykim e prokurorit për gjykatën që do të zhvillojë aktivitetin procedural të seancës paraprake dhe vendimi i gjyqtarit të seancës paraprake për dërgimin e çështjes në gjyq për gjykatën që do të gjykojë themelin e akuzës. Nëse ligjvënësi do të kishte dashur të parashikonte një efekt të tillë, ai do ta kishte parashikuar shprehimisht në dispozitat kalimtare. Parimi i përmendur si i zbatueshëm nga ana e shumicës nuk mund të supozohet se vepron në mënyrë të pashkruar, nëse nuk mund të bazohet në një normë procedurale të shkruar.

Përcaktimet ligjore për parashikimin e kësaj situate kalimtare janë vendosur nga neni 525, i Kodit të Procedurës Penale dhe për ato pjesë që nuk ka pasur parashikime ligjore të shprehura është më se evidente se do të gjejë zbatim parimi i përgjithshëm, i mirënjohur *tempus regit actum*. Pra, veprimi procedural do të rregullohet nga ligji kohës së kryerjes së tij në fushën procedurale. Në bazë të këtij parimi, duhet të zbatohet **e drejta procedurale** në fuqi, në kohën e shqyrtimit të kërkesës dhe të dhënies së vendimit. Kjo për faktin, se një norme e re procedurale ka hyrë në fuqi, kjo normë rregullon zhvillimin e gjykimit që nga çasti që ajo hyn në fuqi dhe se aktet procedurale të kryera gjatë normës së mëparshme do ta ruajnë fuqinë e tyre. Norma në fjalë do të zbatohet edhe për fakte të ndodhura më parë. Parimi vazhdimësisë së juridiksionit apo ai i vazhdimësisë së kompetencës (*perpetuatio jurisdictionis*) do të veprojë vetëm për vepra penale të kryera përpara se norma procedurale të ketë hyrë në fuqi, ndërsa për vepra penale të kryera pasi të ketë hyrë në fuqi norma procedurale e re, do të zbatohet kjo e fundit. Në të kundërt, norma e re procedurale nuk do të kishte mundësi të zbatohet asnjëherë.

Ky parim i përgjithshëm i së drejtës do të zbatohet në rastet e rregullave procedurale (pra, jo të atyre materiale), kur ligjvënësi ka çmuar të mos parashikojë një regjim ndryshe të situatës së kërkesave apo ankimeve gjatë kohës së ndërmjetme kur ka hyrë në fuqi ligji procedural, në raport me kohën kur është paraqitur kërkesa apo ankimi. Ky parim i përgjithshëm përbën një praktikë të mirënjohur dhe është konfirmuar edhe nga Gjykata e Evropiane e të Drejtave të Njeriut, e cila e ka konsideruar të arsyeshme zbatimin e parimit të *tempus regit actum*, vetëm për sa u përket normave procedurale, në rastin *Scoppola 2 kundër Italisë*, vendimi Dh.M., datë 19.9.2009, § 110; rastin *Mione kundër Italisë*, nr. 7856/02, datë 12.2.2004; rastin e *Rasnik kundër Italisë*, nr. 45989/06, datë 10.7.2007; rastin *Martelli kundër Italisë*, nr. 20402/03, 12.4.2007.

Një praktikë e tillë është afirmuar edhe Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e cila në vendimin e saj nr. 11, datë 23.4.2009, ka theksuar, se: “nëse një gjykatë nuk ka juridiksion/kompetencë për të gjykuar të pandehurin në përputhje me dispozitat që zbatohen sipas legjislacionit përkatës, ajo nuk është ‘e krijuar me ligj’, sipas kuptimit të nenit 42/2 të Kushtetutës dhe nenit 6/1 të Konventës Evropiane. Është parim i njohur e i pranuar, se ndryshe nga e drejta penale materiale, ku zbatohet parimi se ligji i ri nuk ka fuqi prapavepruese, me përjashtim të rasteve kur ai është në favor të të pandehurit, **në të drejtën procedurale penale vepron parimi sipas të cilit, ligji i ri ka fuqi edhe ndaj marrëdhënieve procedurale të lindura para hyrjes së tij në fuqi, për çështje që gjenden në hetim apo gjykim, me përjashtim të rasteve e për një kohë kur vetë ligji shprehimisht ka vendosur se shqyrtimi i një çështjeje nga një gjykatë jo kompetente nuk përbën në çdo rast vetëm një shkelje procedurale, por ka të bëjë edhe me respektimin e së drejtës kushtetuese për t’u gjykuar nga një gjykatë e caktuar me ligj**”.

Në këto kushte, shpreh qëndrimin se konkluzioni i arritur nga ana e shumicës, sipas së cilës: *deri në krijimin e GJKKKO-së dhe Prokurorisë së Posaçme, do të jenë në fuqi nenet 74 dhe 75/a, të Kodit të Procedurës Penale, formalisht të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale, për shkak të mosparashikimit të rregullimit ligjor*, nuk është i mbështetur në ligj. Shumica në vendimin e saj, nëpërmjet këtij arsyetimi, ka shkuar përtej funksionit të zbatimit dhe të interpretimit të ligjit procedural, duke u shndërruar në ligjvënës. Hyrja në fuqi e një ligji, apo norme procedurale nuk mund të jetë e kushtëzuar me krijimin e një organi gjyqësor. Përkundrazi, ushtrimi i kompetencës gjyqësore, pasi të jetë krijuar me ligj organi gjyqësor mund të kushtëzohet me krijimin e gjykatës. Edhe sikur të merrej e mirëqenë, për një çast se nenet që parashikojnë kompetencën e gjykatës kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar nuk kanë hyrë në fuqi, atëherë meqenëse do të zbatoheshin dispozitat e mëparshme procedurale nuk do të kishte qenë e nevojshme të njësohej praktika e njësuar më parë e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë. Kjo për shkak se do të mjaftonte të saktësohej se vijon të zbatohet ligji i mëparshëm dhe nuk kemi të bëjmë me çështjen e kompetencës midis gjykatave dhe e drejta e zbatueshme do të ishte e qartë.

Shpreh bindjen, se në rastin konkret gjen zbatim rregulla e aplikimit të menjëhershëm të normave të reja procedurale, në lidhje me kompetencën lëndore për veprat penale dhe jo sikundër ka arsyetuar shumica. Shpreh bindjen, se edhe pse gjykata e juridiksionit të posaçëm nuk është krijuar ende, ndarja e kompetencave, sipas nenit 75/a, të Kodit të Procedurës Penale, qëndron dhe është në fuqi,

pavarësisht konstituimit të gjykatës së juridiksionit të posaçëm. Për më tepër, po të ndiqej qëndrimi që ka mbajtur shumica, duke arsyetuar se nenet 74 dhe 75/a, të Kodit të Procedurës Penale, në lidhje me Gjykatën kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar, janë dispozita që nuk kanë hyrë në fuqi ende dhe varen nga krijimi i kësaj gjykate, ky argumentim i tillë nuk është bërë për të gjitha nenet që përmendet Gjykata kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar dhe kjo mospërmendje do të shkaktojë paqartësi dhe pasiguri juridike, sa u përket neneve 13, 14, 80, 382/2/3, 424, 430/1, të Kodit të Procedurës Penale. Për shkak se këto dispozita procedurale janë të lidhura organikisht dhe në mënyrë logjike e të pandashme me kompetencën dhe krijimin e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar.

Sa i takon parashtrimin të çështjeve për njësim, sipas shkronjave “c” dhe “ç”, përfundimi i arritur nga ana e shumicës, sipas të cilit për të gjitha kërkesat për gjykim, që do të paraqiten pas datës 1.8.2017, do të jetë kompetente ose Gjykata e Rrethit Gjyqësor ose Gjykata e Shkallës së Parë për Krimet e Rënda deri në momentin e krijimit të GJKKKO-së, respektivisht sipas parashikimeve të neneve 74 dhe 75/a, të pandryshuara, të Kodit të Procedurës Penale, për shkak se neni 285 i ligjit nr. 35/2017, në pikat 1 dhe 4, në të vërtetë *shtyn hyrjen në fuqi edhe të nenit 74, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, njëllëj sikurse neni vijues 75/a*, nuk është i mbështetur në ligji. Kjo, për faktin se rezulton i qartë dhe i paekuivoktë vullneti i ligjvënësit për hyrjen në fuqi të neneve 74 dhe 75/a, të ndryshuara, të Kodit të Procedurës Penale. Në të kundërt, ligjvënësi nuk kishte përse të caktonte një datë të posaçme për hyrjen në fuqi të ligjit nr. 35/2017.

Ajo çka shumica duhet të merrte në shqyrtimin ishte çështja nëse ligji nr. 35/2017 ka hyrë në fuqi në tërësinë e tij, si dhe çështja nëse normat për të cilat diskutohet respektimi janë të natyrës procedurale apo jo.

Shpreh bindjen se ligjvënësi nga njëra anë, ka shfuqizuar kompetencën e Gjykatës për Krime të Rënda, të parashikuar më parë në nenin 75/a të Kodit të Procedurës Penale, nga ana tjetër ai ka parashikuar kompetencën për gjykimin e çështjeve që do të jenë në kompetencën e gjykatës së juridiksionit të posaçëm ende të pakrijuar, përkatësisht nga Gjykata për Krime të Rënda dhe nga Gjykata e Rretheve.

Mënyra e interpretimit e ndjekur nga ana e shumicës, jo vetëm që bie në kundërshtim me nenin 285, të ligjit nr. 35/2017, duke qenë se nuk parashikon shprehimisht kushtëzimin e hyrjes në fuqi të neneve 74 dhe 75/a, të Kodit të Procedurës Penale, me krijimin e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar, por edhe se pse “rifuqizon dispozitën e parashikuar nga nenet 74 dhe 75/a të Kodit të Procedurës Penale në versionin e mëparshëm”, duke e bërë datën 1.8.2017, si jorelevante dhe vazhdimin e normave të mëparshme procedurale për një periudhë kohe të gjatë, duke mos mbajtur parasysh risitë e shumta të sjella nga reforma ligjore e vitit 2017 në Kodin e Procedurës Penale.

Në këto kushte, me zgjatjen e kompetencave të Gjykatës për Krime të Rënda, veprimtaria e kësaj gjykate nuk është e lidhur dhe nuk mund të jetë e lidhur me datën e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 35/2017. Në të tilla rrethana, ndarja e çështjeve për njësim si para, ashtu edhe pas datës 1.8.2017, e parashtruar nga shumica, nuk ka asnjë rëndësi themelore për njësimin e çështjes. Shpreh bindjen se kriteri më i saktë për njësim do të ishte kompetenca e gjykatave të zakonshme deri në krijimin e gjykatës së juridiksionit të posaçëm, në raport me kompetencat e gjykatës për krime të rënda deri në krijimin gjykatës së juridiksionit të posaçëm dhe jo njësimi i praktikës së vazhduar me ligjin e mëparshëm procedural, në raport me ligjin e ri procedural që sipas shumicës ende nuk ka hyrë në fuqi.

Gjithashtu, shpreh bindjen, se përfundimi i arritur sipas pikës “ç”, sipas të cilit: *“të gjitha çështjet penale, që neni 75/a, i pandryshuar, i Kodit të Procedurës Penale, i ka përcaktuar si kompetencë lëndore e gjykatave për krimet e rënda, të cilat do të paraqiten për gjykim pas datës 1.8.2017, do të vazhdojnë të gjykohen në këto gjykata, deri në datën e krijimit të gjykatave të posaçme sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës. Në datën e krijimit të gjykatave të posaçme, nëse nuk ka ligj që rregullon ndryshe, çështjet në gjykim para gjykatave të krimeve të rënda, sipas nenit 135, pika 2, të Kushtetutës, neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016 dhe nenit 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, do të kalojnë për kompetencë lëndore, sipas shkallës së gjyqimit në*

gjykatat e posaçme. Të gjitha çështjet penale, që do të ndodhen për gjykim në gjykatat e krimeve të rënda, të cilat nuk janë në kompetencën lëndore të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, ditën e krijimit të kësaj të fundit, nëse nuk ka ligj që rregullon ndryshe, do të kalojnë për kompetencë lëndore sipas shkallës së gjyqimit në gjykatat e zakonshme. Çështjet penale të tjera, të cilat nuk përfshihen në nenin 75/a, të pandryshuar, të Kodit të Procedurës Penale edhe ato të përfshira në nenin 135, pika 2, të Kushtetutës, neneve 8 dhe 9 të ligjit nr. 95/2016 dhe nenin 75/a, të ndryshuar, të Kodit të Procedurës Penale, janë në kompetencën lëndore të gjykatave të rretheve gjyqësore dhe apeleve me juridiksion të përgjithshëm penal, deri në datën e krijimit të gjykatave të posaçme. Pas krijimit të Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar, çështjet në gjykim para gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, do të përfundohen nga këto të fundit, bie në kundërshtim me parimin e vazhdimimit të kompetencës së gjykatës që përcaktohet në çastin që ka qenë në fuqi, kur është paraqitur kërkesa për gjykim e përcaktuar në vetë arsyetimin e shumicës së Kolegjit Penal.

Anëtar: Artan Zeneli

VENDIM

Nr. 00–2018–611, datë 7.2.2018*

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, i përberë nga:

Artan Broci	kryesues
Medi Bici	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar

Në Dhomën e Këshillimit, të datës 7.2.2018, mori në shqyrtim çështjen civile që u përket palëve:

PADITËS/TË KUNDËRPADITUR:

1. Drita Kodra;
2. Fatime Muslli;
3. Ahmet Fejzulli;
4. Behije Xhindi;
5. Selami Fejzulli;
6. Hasan Fejzulli;
7. Qerime Goxhaj;
8. Petref Dilka;
9. Alfred Dilka;
10. Xhesila Dilka;
11. Myfit Muslli;
12. Afërdita Muslli;
13. Sara Muslli;
14. Xhoni Muslli;
15. Nuri Fejzulli;
16. Nadire Hoxhallari;
17. Rahmije Gjyli;
18. Aleks Foti;
19. Vajbe Fama;
20. Anesti (Hyqmet) Fejzulli;
21. Edlira Fejzulli;
22. Alketa Fejzulli.

TË PADITUR/KUNDËRPADITËS:

1. Agjencia e Trajtimit të Pronave;

* Gjykata e Lartë. Vendim nr. 00-2018-611/2018. Tiranë: Fletore Zyrtare nr. 85/2018 Qendra e Botimeve Zyrtare, 12 qershor 2018. f. 5258.

2. Gjela Çipi;
3. Kristo Çipi.

OBJEKTI I PADISË: *Ndryshimin e vendimit të Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, qarku Korçë, nr. 1007, datë 18.6.2009, përkatësisht, duke ndryshuar pikën a. 2) 6 duke e kthyer fizikisht sipërfaqen e lirë prej 2450 m² (s1) dhe 357 m² (s2) referuar planit të nivelimit me topograf të marrë nga palët referuar.*

BAZA LIGJORE: *Ligji nr. 9235, datë 29.7.2004, "Për kthimin dhe kompensimin e pronave", me ndryshimet përkatëse, nenet 153, 154 të K.Pr.Civile, si dhe vendimit unifikues nr. 4, datë 10.12.2013, të Gjykatës së Lartë.*

OBJEKTI I KUNDËRPADISË: *Detyrim për njohje pronar.*

BAZA LIGJORE: *Nenet 153,154 të K.Pr.Civile dhe 168, 169 dhe 296 të K.Civil.*

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Korçë, me vendimin nr. s'ka, datë 25.5.2017, ka vendosur:

- Deklarimin e moskompetencës lëndore për shqyrtimin e padisë në çështjen civile me nr.regj 21291–00440–41–2017 (594) dt.regj 9.2.2017, e palë paditës Drita Kodra, Fatime Muslli, Ahmet Fejzollu etj..., të paditur Agjencia e Trajtimit të Pronave, Gjela Çipi dhe Kristo Çipi, me pjesëmarrjen e Avokaturës së Shtetit, Zyrës Vendore Korçë, me objekt: ndryshimin e vendimit të Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, qarku Korçë, nr. 1007, datë 1.6.2009, përkatësisht, duke ndryshuar pikën a. 2)6 duke e kthyer fizikisht sipërfaqen e lirë prej 2450 m² (s1) dhe 357 m² (s2) referuar planit të nivelimit me topograf të marrë nga palët referuar.

- Veçimin e kundërpadisë dhe dërgimin e padisë së bashku me aktet bashkëngjitur saj në Gjykatën e Apelit Korçë si gjykatë kompetente për gjykimin e çështjes.

- Kundër vendimit lejohet ankim i veçantë në Gjykatën e Lartë brenda 5 ditëve nga e nesërmja e shpalljes së vendimit. Për palën e paditur, Agjencia e Trajtimit të Pronave, në mungesë, ky afat fillon nga e nesërmja e njoftimit të vendimit.”

Gjykata e Apelit Korçë, në datën 15.11.2017, ka parashtruar qëndrimin për rregullimin e kompetencës, duke kërkuar: *“Marrjen parasysh të qëndrimit të sipërcituar për rregullimin e kompetencës lëndore, duke përcaktuar si gjykatë kompetente për gjykimin e çështjes civile, Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Korçë”* dhe ka parashtruar këto arsye:

- Gjykata e Rrethit Gjyqësor Korçë e ka interpretuar në mënyrë të gabuar nenin 29, të ligjit nr. 133/2015 për sa i përket përcaktimit të kompetencës lëndore për shqyrtimin e çështjes objekt gjykimi. Neni 29, të ligjit nr. 133/2015, “Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave”, përcakton shprehimisht se: “Kundër vendimit të ATP-së për njohjen e së drejtës, palët e interesuara dhe Avokatura e Shtetit kanë të drejtë të bëjnë ankim, brenda 30 ditëve nga data e njoftimit të këtij vendimi, pranë Gjykatës së Apelit, sipas rregullave të Kodit të Procedurës Civile të Republikës së Shqipërisë”;

- Nga interpretimi gramatikor i kësaj dispozite, si dhe nga interpretimi sistematik i saj me nenet 20, 26, 27 dhe 28 të këtij ligji rezulton se Gjykata e Apelit ka kompetencën lëndore për shqyrtimin e çështjeve me objekt kundërshtimin e vendimeve të Agjencisë së Trajtimit të Pronave, të dhëna në bazë dhe në zbatim të ligjit të ri nr. 133/2015, dhe jo për shqyrtimin e çështjeve me objekt kundërshtimin e vendimeve të dhëna nga ish-Agjencia e Kthimit apo Kompensimit të Pronave apo ish-komisionet e kthimit dhe kompensimit të pronave mbi bazën e ligjit të mëparshëm nr. 9235, datë 29.7.2004, “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”;

- Në dispozitat kalimtare të ligjit nr. 133/2015, nuk rezulton të ketë ndonjë parashikim për fuqinë prapavepruese të këtij ligji në lidhje me gjykimin e çështjeve me objekt kundërshtimin e vendimeve të ish-Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave apo ish-komisioneve të kthimit dhe kompensimit të pronave të dhëna në bazë të ligjeve të mëparshme që kanë qenë në fuqi përpara hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015. Fuqia prapavepruese e ligjit ka vend për t'u zbatuar në rastin e dispozitave materiale, ndërkohë që ligji nr. 133/2015, ka në përmbajtje të tij dispozita të përziera të karakterit material dhe atij procedural;

- Ky qëndrim, në lidhje me karakterin e përzierë të ligjeve të mëparshme për kthimin dhe kompensimin e pronës dhe për fuqinë prapavepruese të këtij ligji, është mbajtur edhe nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin nr. 7, datë 24.3.2005, në të cilin, ndër të tjera, rezulton të jenë dhënë edhe këto konkluzione unifikuese: “Kolegjet e Bashkuara pranojnë

se “fuqia prapavepruese e ligjit është lidhur kryesisht me ligjin material dhe ajo nuk është në natyrën e ligjit procedural. Është vetë ligji procedural ai që duhet të përcaktojë se si duhet vepruar me rastin e hyrjes në fuqi të tij. Nisur nga fakti që nuk ka një dispozitë kalimtare në ligjin nr. 9235, datë 29.7.2004, i cili në vetvete është një ligj që përmban dispozita materiale dhe procedurale, si dhe fakti që marrëdhëniet juridike dhe mosmarrëveshjet për to kanë lindur para hyrjes në fuqi të tij, ligji i aplikueshëm duhet të jetë ligji i kohës;

- Një interpretim i ndryshëm i nenit 29, të ligjit nr. 133/2015, si në rastin konkret, do të ishte me pasojë të rënda për palët në këto gjykime, pasi siç përcaktohet në vendimin unifikues nr. 7, datë 24.3.2005, ato nuk mund të detyroheshin të kryenin të tjera procedura;

- Nga përmbajtja e akteve të dosjes gjyqësore rezulton se kërkesëpadia e paditësve Drita Kodra etj., është paraqitur në gjykatë në datën 9.2.2017 dhe ka për objekt të kontestimit, vendime të ish-AKKP (vendime të drejtorit të përgjithshëm), nëpërmjet të cilave është cenuar përmbajtja e vendimit nr. 1007, datë 18.6.2009, të Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave qarku Korçë;

- Kjo situatë juridike nuk mund të zgjidhet duke referuar në përcaktimet e nenit 29, të ligjit nr. 133/2015, që rregullon situatën kur ka një vendim nga ATP-ja, i cili mund të ankimohet brenda 30 ditëve në Gjykatën e Apelit. Ç’kuptim do të kishte ky afat 30-ditor në rastin konkret, kur kemi të bëjmë me një vendim të marra ish-ZRKKP apo AKKP? Kjo dispozitë rregullon situatën juridike kur sipas ligjit të ri (nr. 133/2015) është shprehur ATP-ja dhe subjektet e interesuara brenda 30 ditëve nga dita e njoftimit të këtij vendimi mund t’i drejtohen Gjykatës së Apelit për rastet që janë parashikuar shprehimisht në këtë ligj. Dispozitat materiale të ligjit nr. 133/2015, nuk parashikojnë asgjë konkrete lidhur me mënyrën e trajtimit të një konflikti midis palëve që rrjedh nga vlerësimi nëse një pronë do të konsiderohet e lirë apo e zënë në kuptim të ligjeve të mëparshme, siç janë ligji nr. 7698, datë 15.4.1993 dhe ligji nr. 9235/2004, “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, që kanë trajtuar të drejtën e pronësisë dhe kanë disponuar për kthimin si të lirë të pronës apo të drejtën e kompensimit. Neni 29, i ligjit nr. 133/2015, flet në mënyrë të qartë për vendime të marra nga ATP-ja dhe jo vendime të marra nga ish-KKKKP-të, ZRKKP-të, apo AKKP-të. Për këto vendimmarrje tashmë ka një praktikë të konsoliduar të Gjykatës së Lartë dhe Gjykatës Kushtetuese, si për natyrën e këtyre lloj gjykimesh, ashtu dhe për mënyrën e kontestimit të tyre;

- Nëse ligjvënësi do të kishte pasur për qëllim që sipas kësaj dispozite do të kundërshtoheshin në gjykatat e apelit edhe vendimet e marra sipas ligjeve të mëparshme nga ana e KKKKP-ve, ZRKKP-ve apo AKKP-ve, do ta kishte zgjidhur këtë situatë juridike nëpërmjet dispozitave kalimtare apo duke zgjeruar rrethin e vendimeve që kontestohen brenda vetë dispozitës, pra brenda parashikimeve të nenit 29, të ligjit nr. 133/2015.

KOLEGJI CIVIL I GJYKATËS SË LARTË,

Pasi dëgjoji relatimin e gjyqtarit Shkëlzen Selimi dhe pasi e bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I. Rrethanat

1. Paditësit, me padinë e depozituar në datën 9.2.2017, pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë, kanë kërkuar ndryshimin e vendimit të Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, qarku Korçë, nr. 1007, datë 18.6.2009 përkatësisht, duke ndryshuar pikën a. 2) 6 duke e kthyer fizikisht sipërfaqen e lirë prej 2450 m² (s1) dhe 357 m² (s2) referuar planit të rivlimit me topograf të marrë nga palët referuar, bazuar në ligjin nr. 9235, datë 29.7.2004, “Për kthimin dhe kompensimin e pronave”, me ndryshimet përkatëse, nenet 153, 154, të K.Pr.Civile, si dhe vendimit unifikues nr. 4, datë 10.12.2013, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

1.1 Më konkretisht, duke pretenduar se vendimi i Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të pronave është i paligjshëm, sipas paditësve, sipërfaqja prej 2450 m² dhe 357 m² duhej t’u

kthehej fizikisht e lirë, trashëgimtarëve të ish-pronarit, të ndjerit z. Ali Fejzollit. Kjo pasi sipas tyre, nga ana e Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës, Qarku Korçë nuk është bërë vendosja e saktë hartografike në terren sipas dokumentacionit të vjetër të origjinës së pronës. Si rrjedhojë paditësit kanë pretenduar se, të paditurit, z. Kristo Çipi dhe z. Gjela Çipi e posedojnë aktualisht në mënyrë të paligjshme këtë sipërfaqe, duke poseduar më shumë nga sa iu është shitur nga objekti peshore prej 31.2 m² e regjistruar me vol. 10 f. 117ZK 1101. Sa më sipër, paditësit kanë kërkuar ndryshimin e vendimit të Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës, qarku Korçë dhe kthimin si të lirë të sipërfaqes objekt mosmarrëveshjeje. Pretendimet e tyre ia kanë kundërtuar palëve të paditura, konkretisht Agjencisë së Trajtimit të Pronës, z. Kristo Çipi dhe z. Gjela Çipi.

1.2 Nga ana tjetër, pala e paditur ka paraqitur kundërpadi me objekt njohje pronar në lidhje me pasurinë objekt mosmarrëveshjeje.

II. Procedura gjyqësore

2. **Gjykata e Rrethit Gjyqësor Korçë**, me vendimin nr. s'ka, datë 25.5.2017, ka vendosur:

“Deklarimin e moskompetencës lëndore për shqyrtimin e padisë në çështjen civile me nr.regj 21291-00440-41-2017 (594) dt.regj 9.2.2017, e palë paditës Drita Kodra, Fatime Muslli, Ahmet Fejzollit, etj..., të paditur Agjencia e Trajtimit të Pronave, Gjela Çipi dhe Kristo Çipi, me pjesëmarrjen e Avokatura e Shtetit, Zyra Vendore Korçë, me objekt: ndryshimin e vendimit të Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, qarku Korçë nr. 1007, datë 1.6.2009 përkatësisht duke ndryshuar pikën a. 2)6 duke e kthyer fizikisht sipërfaqen e lirë prej 2450 m² (s1) dhe 357 m² (s2) referuar planit të riveimit me topograf të marrë nga palët referuar.

- Veçimin e kundërpadisë dhe dërgimin e padisë së bashku me aktet bashkëngjitur saj në Gjykatën e Apelit Korçë si gjykatë kompetente për gjykimin e çështjes.

Kundër vendimit lejohet ankim i veçantë në Gjykatën e Lartë brenda 5 ditëve nga e nesërmja e shpalljes së vendimit. Për palën e paditur Agjencia e Trajtimit të Pronave, në mungesë, ky afat fillon nga e nesërmja e njoftimit të vendimit.”

3. **Gjykata e Apelit Korçë**, më datë 15.11.2017 ka parashtruar qëndrimin për rregullimin e kompetencës; duke kërkuar: Marrjen parasysh të qëndrimit të sipërcituar për rregullimin e kompetencës lëndore, duke përcaktuar si gjykatë kompetente për gjykimin e çështjes civile, Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Korçë; dhe parashtron këto si arsye, ato të pasqyruara në pjesën hyrëse të vendimit.

III. Arsyetimi ligjor i vendimit të ankimuar

4. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Korçë, e ka deklaruar veten moskompetente nga pikëpamja lëndore për gjykimin e padisë dhe ndër të tjera arsyeton se:

“...Nga aktet e paraqitura nga palët në gjykim gjykata çmon se kërkesa e Avokaturës së Shtetit për shpalljen e moskompetencës lëndore të kësaj gjykate për shqyrtimin e kërkesë padisë dhe dërgimin e çështjes për shqyrtim në Gjykatën e Apelit Korçë është e mbështetur në ligj, për këtë arsye në mbështetje të nenit 61 të K.Pr.Civile kjo gjykatë dubet të vendosë moskompetencën e saj dhe të dërgojë aktet në Gjykatën e Apelit Korçë si gjykatë kompetente, nga pikëpamja lëndore për shqyrtimin e kësaj çështje. Në këtë konkluzion gjykata arrin duke iu referuar nenit 29 të ligjit nr. 133/2015 “Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave” ku është parashikuar se “Kundër vendimit të ATP- së për njohjen e së drejtës, palët e interesuara dhe Avokatura e Shtetit kanë të drejtë të bëjnë ankim, brenda 30 ditëve nga data e njoftimit të këtij vendimi, pranë Gjykatës së Apelit sipas rregullave të Kodit të Procedurës Civile të Republikës së Shqipërisë”. Kjo dispozitë nuk ka parashikuar zgjidhjen e çështjeve që janë në gjykim apo që paraqiten për gjykim në lidhje me vendimet e marra përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji, pasi me nenin 38 të ligjit, me titull “Shfuqizime” është shfuqizuar ligji nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve”, i ndryshuar, mbi bazën e dispozitave të së cilit do të zgjidhej konflikti në gjykim. Për rrjedhojë duke qenë se ligji në fuqi ka parashikuar kompetencën e Gjykatës së Apelit për shqyrtimin e padive me objekt kundërshtimin e vendimeve të ATP-së dhe ka shfuqizuar ligjin dhe interpretimet që i janë bërë atij nga Gjykata Lartë mbi bazën e së cilës do të zgjidhej ky konflikt më parë, gjykata konkludon se nuk është në kompetencën e saj lëndore gjykimi i kësaj mosmarrëveshjeje. Në mbështetje të nenit 41 të K.Pr.Civile ku parashikohet se “Në kompetencë të Gjykatës së Shkallës së Parë janë të gjitha mosmarrëveshjet civile dhe mosmarrë-veshjet e tjera të parashikuara në këtë Kod e në ligje të tjera”, kompetenca lëndore e gjykatës mund të caktohet edhe me ligj të posaçëm dhe në rastin konkret me

ligjin nr. 133/2015 "Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave" ka përcaktuar Gjykatën e Apelit si gjykatë kompetente për shqyrtimin e këtyre padive...".

IV. Ligji i zbatueshëm

5. Neni 16/1 i K.Pr.Civile që parashikon se:

"Gjykata zgjidh mosmarrëveshjen në përputhje me dispozitat ligjore dhe normat e tjera në fuqi, që janë të detyrueshme të zbatohen prej saj..."

6. Neni 61 i K.Pr.Civile parashikon se:

"Gjykata, kur konstaton se nuk është kompetente për gjykimin e çështjes kryesisht ose me kërkesën e palëve, vendos moskompetencën e saj dhe i dërgon aktet në gjykatën kompetente."

7. Neni 62 i K.Pr.Civile parashikon se:

"Kundër vendimit të gjykatës që ka shpallur moskompetencën për gjykimin e mosmarrëveshjes, si dhe kundër vendimit të saj mbështetur në nenin 60 të këtij Kodi, mund të bëhet ankim i veçantë nga palët dhe nga prokurori, kur ka ngritur padi ose ka marrë pjesë në gjykimin e mosmarrëveshjes, në Gjykatën e Lartë".

8. Në nenin 19, i ligjit nr. 133/2015, "Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave" është parashikuar se:

"Çdo palë e interesuar ka të drejtë të ankohet kundër vlerësimit financiar të kryer nga ATP-ja për përcaktimin e vlerës së pronës në Gjykatën Administrative të Apelit brenda 30 ditëve nga dita e publikimit, vetëm për vlerën e kompensimit"

9. Në nenin 29, të ligjit nr. 133/2015, "Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave" është parashikuar se:

Kundër vendimit të ATP-së për njohjen e së drejtës, palët e interesuara dhe Avokatura e Shtetit kanë të drejtë të bëjnë ankim, brenda 30 ditëve nga data e njoftimit të këtij vendimi, pranë Gjykatës së Apelit, sipas rregullave të Kodit të Procedurës Civile të Republikës së Shqipërisë.

10. Neni 38, i ligjit nr. 133/2015, "Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave", në të cilin është parashikuar se:

"Me hyrjen në fuqi të këtij ligji, ligji nr. 9235, datë 29.7.2004, "Për kthimin dhe kompensimin e pronës", të ndryshuar; ligji nr. 10239, datë 25.2.2010, "Për krijimin e fondit special të kompensimit të pronave", të ndryshuar, dhe çdo dispozitë tjetër nënligjore, që është në kundërshtim me këtë ligj, shfuqizohen."

V. Vlerësimi i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë

11. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë (në vijim Kolegji) pas shqyrtimit të akteve të fashikullit të gjykimit, arsytimit të gjykatave në lidhje me çështjen konkrete, analizës së kuadrit ligjor, praktikës gjyqësore të gjykatave të shkallës së parë, të gjykatave të apelit dhe praktikës së Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë në çështje të ngjashme arrin në konkluzionin se vendimi nr. s'ka, datë 25.5.2017 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë, që ka shpallur moskompetencën për shqyrtimin e çështjes, duke i dërguar aktet për vazhdimin e gjykimit Gjykatës së Apelit Korçë, është rrjedhojë e zbatimit të gabuar të normave procedurale dhe për këtë shkak duhet të priset dhe aktet të dërgohen në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Korçë për vazhdimin e gjykimit. Njëkohësisht Kolegji vlerëson se vendimi për zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi duhet të shërbejë për njësimin e praktikës gjyqësore në lidhje me disa çështje, të cilat kanë lidhje të drejtpërdrejtë me zgjidhjen e problematikës konkrete objekt gjykimi dhe problematikave të tjera të lidhura apo të rrjedhura prej saj.

12. Kolegji vlerëson se me datë **23.6.2016** ka hyrë në fuqi ligji nr. 133/2015 "Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave"* (në vijim ligji nr. 133/2015). Ky ligj pati si qëllim përfundimin efektivisht të procesit të trajtimit të pronës nëpërmjet njohjes dhe kompensimit të saj brenda një afati të arsyeshëm[†]. Për këto arsye me këtë ligj u krijua një organ i vetëm, person juridik publik, vendimmarrës, konkretisht Agjencia e Trajtimit të Pronave (në vijim ATP), së cilës i kanë kaluar të drejtat dhe detyrimet e Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronës dhe do të trajtojë përfundimisht kërkesat e ish-pronarëve për njohjen, kthimin dhe kompensimin e pronës.

* Në nenin 39, të ligjit nr. 133/2015, është parashikuar se: "Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare." Ligji është botuar në Fletoren Zyrtare, në datën 8.2.2016. Si rrjedhojë, ka hyrë në fuqi në datën 23.2.2016.

† Shiko vendimin nr. 1, datë 16.1.2017, të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë.

13. Me qëllim përfundimin brenda një afati të arsyeshëm të procesit të kthimit të pronave, në nenin 29 të këtij ligji, është parashikuar se ankimet kundër vendimeve të ATP-së do të bëhen pranë gjykatave të apelit, brenda 30 ditëve nga data e njoftimit të vendimit të ATP-së. Ndërkohë neni 19 i ligjit ka parashikuar se kundër vlerësimit financiar të kryer nga ATP-ja për përcaktimin e vlerës së pronës mund të bëhet padi në Gjykatën Administrative të Apelit, brenda 30 ditëve nga dita e publikimit, vetëm për vlerën e kompensimit.

14. Në dispozitën tranzitore të ligjit nr. 133/2015, konkretisht në nenin 38 të tij, janë shfuqizuar ligjet e mëparshme, konkretisht, ligji nr. 9235, datë 29.7.2004, “*Për kthimin dhe kompensimin e pronës*”, i ndryshuar, ligji nr. 10239, datë 25.2.2010, “*Për krijimin e fondit special të kompensimit të pronave*”, dhe çdo dispozitë tjetër nënligjore, që është në kundërshtim me të. Nga ana tjetër, duke shfuqizuar bazën ligjore të veprimtarisë së gjykatave të shkallës së parë, në shqyrtimin e këtyre çështjeve, nuk ka një dispozitë tranzitore ku të parashikohet se çfarë do të ndodhë me çështjet të cilat janë në gjykim në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, para gjykatave të shkallës së parë. Po ashtu, nuk ka një dispozitë tranzitore ku të rregullohet se cila gjykatë është kompetente për shqyrtimin e padive kundër vendimeve, që nuk janë marrë nga ATP-ja sipas ligjit nr. 133/2015, por janë marrë nga organet e mëparshme kompetente për kthimin dhe kompensimin e pronës, sipas ligjeve të shfuqizuara tashmë.

15. Nisur nga këto mangësi të ligjit nr. 133/2015, në praktikën e gjykatave të shkallës së parë, gjykatave të apelit dhe vetë Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, janë mbajtur qëndrime të ndryshme në lidhje me çështjet e evidentuara më sipër. Më konkretisht, në praktikën gjyqësore janë shtruar për diskutim dhe janë mbajtur qëndrime të ndryshme në lidhje me çështjet se në kompetencë së cilës gjykatë, do të jetë:

a) Shqyrtimi i çështjeve gjyqësore të regjistruara para hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015;

b) Shqyrtimi i padive kundër vendimeve të mëparshme të organeve administrative kompetente të kthimit dhe kompensimit të pronës, konkretisht ish-Komisioneve të Kthimit dhe Kompensimit të Pronës (në vijim ish-KKKP-të), ish-Zyrave Rajonale të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave (në vijim ish-ZRVKKP-të) apo ish-Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronës (ish-AKKP), të cilat paraqiten pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015;

c) Shqyrtimi i mosmarrëveshjeve midis ish-pronarëve dhe të tretit, ku vendimi i organit kompetent për kthimin dhe kompensimin e pronës nuk kundërshtohet më si akt administrativ, por si titull pronësie.

16. Si përfundim, ligji nr. 133/2015 ka parashikuar se kundër vendimeve të ATP-së, subjektet ish-pronare, mund t’i drejtohen gjykatave të apelit brenda afatit 30-ditor, nga komunikimi i vendimit. Nga ana tjetër, në nenin 26, të ligjit nr. 133/2015, ka parashikuar llojet e vendimeve që mund të marrë ATP-ja. Sipas kësaj norme vendimet që ATP-ja mundet të marrë janë: a) rrëzimi i kërkesës ose njohja sipas rastit e së drejtës së pronësisë; b) dhe kompensimi fizik, brenda kufijve të pronës së njohur apo kompensimi nga fondi i tokës ose kompensimin financiar të pasurisë dhe të të drejtave të tjera reale, sipas përcaktimeve në këtë ligj. Nisur nga ky parashikim i ligjit, gjykatat kanë qenë të paqarta se në kompetencë së cilës gjykatë do të jetë kundërshtimi i vendimit që merr ATP-ja tej formave të parashikuara në nenin 26, të ligjit nr. 133/2015, më konkretisht në kompetencë së cilës gjykatë do të jetë shqyrtimi i vendimeve të ATP-së kur merret vendim për mbylljen e procedimit pa u shprehur për themelin e kërtimeve.

17. Sa më sipër, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, nëpërmjet këtij vendimi, duke ia besuar arsyetimin e këtij vendimi Kryetarit të Kolegjit Civil, ka vendosur të shtrojë këto çështje për të njëjshuar praktikën gjyqësore:

i) Cila është gjykata kompetente, për paditë e regjistruara në gjykatë pas datës 23.2.2016, kur ka hyrë në fuqi ligji nr. 133/2015 dhe të paraqitura nga subjekti ish-pronar apo trashëgimtarët e tij, kundër vendimit të dhënë nga ish-KKKP-të, ish-ZRAKKP-të apo ish-AKKP-të, që ka disponuar në lidhje me kërkesën e tij, në bazë të ligjeve të mëparshme për kthimin dhe kompensimin e pronës?

ii) Cila është gjykata kompetente, për shqyrtimin e padisë, të kundërpadisë apo të

padisë së ndërhyrësit kryesor, me të cilat, kundërshtohet vendimi i ish-KKKP-të, ish-ZRAKKP-të apo ish-AKKP-të dhënë në favor të një subjekti, nga i treti që e pretendon tërësisht apo pjesërisht për vete dhe në cilën gjykatë kundërshtohet ky vendim si titull pronësie?

iii) Cila është gjykata kompetente, për shqyrtimin e padive kundër vendimeve të ATP-së, kur kjo e fundit jep vendim për mbylljen e procedimit pa u shprehur për themelin e kërtimeve: Gjykata e Apelit Civil, Gjykata Administrative e Apelit apo Gjykata Administrative e Shkallës së Parë?

iv) Cila është gjykata kompetente për shqyrtimin e padisë, me objekt kundërshtimin e vendimit të organeve kompetente për kthimin dhe kompensimin e pronës, sipas ligjeve të mëparshme të shfuqizuara, për kthimin dhe kompensimin e pronës, e cila është regjistruar në gjykatë përpara datës 23.2.2016, pra pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015, “Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave”?

A. Në lidhje me çështjen e parë të shtruar për njësim:

Cila është gjykata kompetente, për paditë e regjistruara në gjykatë pas datës 23.2.2016, kur ka hyrë në fuqi ligji nr. 133/2015 dhe të paraqitura nga subjekti ish-pronar apo trashëgimtarët e tij, kundër vendimit të dhënë nga ish-KKKP-të, ish-ZRAKKP-të apo ish-AKKP-të, që ka disponuar në lidhje me kërkesën e tij, në bazë të ligjeve të mëparshme për kthimin dhe kompensimin e pronës?

18. Kolegji konstaton se neni 38, i ligjit nr. 133/2015, ka parashikuar se:

“Me hyrjen në fuqi të këtij ligji, ligji nr. 9235, datë 29.7.2004, “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, të ndryshuar; ligji nr. 10239, datë 25.2.2010, “Për krijimin e fondit special të kompensimit të pronave”, të ndryshuar, dhe çdo dispozitë tjetër nënligjore, që është në kundërshtim me këtë ligj, shfuqizohen.”.

Nga ana tjetër, neni 19, ka parashikuar se:

“1. Çdo palë e interesuar ka të drejtë të ankohet kundër vlerësimit financiar të kryer nga ATP-ja për përcaktimin e vlerës së pronës në Gjykatën Administrative të Apelit brenda 30 ditëve nga data e publikimit, vetëm për vlerën e kompensimit...”.

Ndërsa neni 29, i ligjit, ka parashikuar se:

“Kundër vendimit të ATP-së për njohjen e së drejtës, palët e interesuara dhe Avokatura e Shtetit kanë të drejtë të bëjnë ankim, brenda 30 ditëve nga data e njoftimit të këtij vendimi, pranë Gjykatës së Apelit sipas rregullave të Kodit të Procedurës Civile të Republikës së Shqipërisë.”

Po ashtu neni 15, i ligjit nr. 133/2015, ka parashikuar se:

“1. Brenda një afati 3-vjeçar nga hyrja në fuqi e këtij ligji dhe sipas përcaktimeve të tij, ATP-ja vlerëson financiarisht të gjitha vendimet përfundimtare të pavlerësuar që kanë njohur të drejtën e kompensimit. 2. Nëse ATP-ja nuk përmbush brenda këtij afati 3-vjeçar detyrimin, sipas pikës 1, të këtij neni, subjektit i lind e drejta t’i drejtohet Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, Tiranë për të kërkuar vlerësimin financiar, sipas përcaktimeve të këtij ligji...”.

Në ligj nuk ka një dispozitë ku të parashikohet se ku do të mund të kundërshtohen vendimet e ish-AKKP-së, të ish-KKKP-ve apo të ish-ZRVKKP-ve, të cilat janë marrë para hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015, sipas ligjeve të mëparshme të shfuqizuara dhe të cilat nuk janë objekt vlerësimi financiar nga ATP-ja.

19. Për të konkluduar mbi këtë çështje të shtruar për njësim, Kolegji çmon të marrë në analizë fillimisht arsyen dhe *ration* se pse lindi e nevojshme nxjerrja e një ligji të tillë, si dhe sfondin historik të tij. Gjithashtu është e rëndësishme të theksohet se ligji nr. 133/2015 është me natyrë mikse, sepse përmban norma juridike të karakterit material dhe procedural. Dispozitat materiale përcaktojnë rregullat dhe kriteret mbi bazën e të cilave organi administrativ kompetent (konkretisht ATP), e më tej gjykata do të vendosë mbi kërkesat e ish-pronarëve për njohje dhe kompensim të pronës. Nga ana tjetër, dispozitat procedurale disiplinojnë veprimtarinë e organit administrativ përgjegjës për trajtimin e kërkesave të ish-pronarëve për kompensim të pronës, afatet e veprimit administrativ, të drejtën ankimit dhe afatet e ankimit të subjekteve të procedimit administrativ, për të kundërshtuar vendimet e ATP-së në gjykatë, kompetencën e gjykatave që do

të shqyrtojnë këto mosmarrëveshje etj. Për këto arsye, Kolegji vlerëson se identifikimi i ligjit të zbatueshëm për çështjen e kompetencës dhe juridiksionit për shqyrtimin e vendimeve të mëparshme të organeve pararendëse të ATP-së, të suprimuara tashmë, nuk mund të bëhet pa identifikuar njëkohësisht dhe paraprakisht edhe ligjin e zbatueshëm material për zgjidhjen e mosmarrëveshjes në fjalë.

20. Ligji nr. 133/2015 pati si qëllim përfundimin efektivisht të procesit të trajtimit të pronës nëpërmjet njohjes dhe kompensimit të saj brenda një afati të arsyeshëm.* Referuar raportit shpjegues të projektligjit[†], ishte e domosdoshme marrja e masave shtetërore, legislative dhe administrative për t'i dhënë një zgjidhje përfundimtare procesit të kompensimit të pronës. Ky ligj pati si udhërrëfyes dhe doli në zbatim të vendimit pilot “*Manushaqe Puto kundër Shqipërisë*”, ku Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (në vijim GJEDNJ), vendosi detyrime të përgjithshme për shtetin shqiptar, për marrjen e masave konkrete për zbatimin e vendimeve të cilat kishin njohur të drejtën e kompensimit të ish-pronarëve, por nuk ishin ekzekutuar ende. GJEDNJ-ja mori një vendim pilot për shkak të kërkesave të shumta të së njëjtës natyrë para kësaj gjykate kundër shtetit shqiptar.

20.1 Ndër problemet që u vunë në dukje nga GJEDNJ-ja në këtë vendim, të cilat ishin konstatuar edhe në çështje të tjera të ngjashme (shiko çështjen *Ramadhi kundër Shqipërisë*; *Beshiri etj. kundër Shqipërisë*; *Hamzaraj kundër Shqipërisë*; *Nuri kundër Shqipërisë*; *Driza kundër Shqipërisë* etj.), ishte ndryshimi i shpeshtë i legjislacionit në lidhje me kthimin dhe kompensimin e pronës (të paktën shtatë herë midis periudhës 2004–2010); fakti se asnjë prej këtyre ligjeve apo ndonjë dispozitë tjetër e brendshme nuk parashikonte mënyrën se si do të zbatoheshin vendimet e organeve administrative të kthimit dhe kompensimit të pronës; fakti se nuk parashikohej afat për ankimin e këtyre vendimeve para gjykatave të brendshme ose ndonjë mjet specifik për zbatimin e tyre; si dhe fakti se këto ligje ia linin përsëri Këshillit të Ministrave, pra pushtetit ekzekutiv, të drejtën për të përcaktuar formën dhe mënyrën konkrete të kompensimit, duke përcaktuar rregullat dhe metodat e hollësishme përkatëse. Aktiviteti i mëparshëm i organeve të kthimit dhe kompensimit të pronës, në të shumtën e rasteve, nuk kishte si objekt të veprimtarisë vlerësimin e pronës, por synonte vetëm njohjen e statusit të ish-pronarit, njohjen e të drejtave të pronësisë të ish-pronarit kthimin apo kompensimin e pronës[‡], duke disponuar në mënyrë të papërcaktuar dhe duke mosindividualizuar detyrimin apo të drejtën konkrete, por të përcaktueshme më tej nga pushteti ekzekutiv, mbi kompensimin e pronës. Kështu, pritshmëritë e ligjshme të ish-pronarëve përcaktoheshin nga vendime të cilat në shumicën e rasteve njihnin të drejtat mbi sipërfaqen e pasurisë së paluajtshme, por nuk përcaktonin vlerën financiare të kompensimit. Me ligjet e mëparshme nuk ishte parashikuar një skemë konkrete dhe përfundimtare, por një skemë tranzitore kompensimi. Skema tranzitore e kompensimit sipas vlerave të tregut të kohës së kompensimit u konsiderua nga GJEDNJ-ja si mjet joefektiv për ekzekutimin e vendimeve që njihnin të drejtën e kompensimit.

20.2 Ndër të tjera, GJEDNJ-ja në këtë vendim pilot ka theksuar se ndryshimi i shpeshtë i legjislacionit në lidhje me kthimin dhe kompensimin e pronës dhe mospasja e një skeme të qartë dhe konkrete për vendimet e kompensimit ka krijuar pasiguri tek ish-pronarët dhe ka cenuar të drejtat e tyre për gëzim paqësor të pasurisë sipas nenit 1 të protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtave të Njeriut (në vijim KEDNJ). Po ashtu, mosekzekutimi për një kohë të gjatë i vendimeve të formës së prerë në favor të ish-pronarëve, që iu është njohur e drejta e kompensimit, ka cenuar të drejtat e tyre për proces të rregullt ligjor në kuptim të nenit 6/1 të KEDNJ-së.

20.3 Në vijim të këtij arsyetimi, GJEDNJ-ja caktoi detyra për marrjen e masave me karakter të përgjithshëm për shtetin shqiptar, duke pezulluar shqyrtimin e ankimeve për çështje të ngjashme që do të paraqiteshin para GJEDNJ-së dhe duke ngritur shqetësimin se po minohej seriozisht

* Shiko vendimin nr. 1, datë 16.1.2017, të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë.

[†] https://www.parlament.al/wp-content/uploads/2015/10/relacioni_trajtimi_i_pronave_24184_1.pdf

[‡] Shiko [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2016\)049-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2016)049-e)

sistemi i të drejtave të njeriut të parashikuar nga KEDNJ-ja, për të cilin shteti shqiptar ishte zotuar ndërkombëtarisht ta respektonte, për shkak të shkeljeve sistematike të përsëritura në raste të ngjashme. Ndër të tjera, GJEDNJ-ja vuri theksin te marrja e masave të përgjithshme prioritare ligjore dhe nënligjore me qëllim sigurimin në mënyrë efektive të së drejtës për kompensim, duke vendosur një balancë të drejtë midis interesit publik dhe interesit privat të ish-pronarit. Po ashtu, GJEDNJ-ja theksoi se duhet të shmanget ndryshimi i shpeshtë i legjislacionit përkatës i cili shkakton një mungesë të përgjithshme të sigurisë juridike; duhet të merret dhe të përpunohet një informacion i saktë për numrin e përgjithshëm të vendimeve administrative që njihnin të drejtat e pronësisë dhe dhënien e kompensimit në mënyrë të papërcaktuar, të cilat sipas rastit ishin miratuar që prej vitit 1993. Kjo që do të mundësonte llogaritjen e një faturë të përgjithshme të kompensimit, e cila do të duhej të shoqërohej, nga një skemë e qartë kompensimi e hartuar me kujdes, duke shmangur procedurat e ngarkuara burokratike dhe administrative. Si përfundim, GJEDNJ-ja theksoi se këto përfundime do të kërkonin qartë një rishqyrtim të modaliteteve për pagesën e kompensimit financiar që zbatohej aktualisht. Rishikimi dhe përditësimi i hartave të vlerës do të duhej t'i nënshtrohej kriterëve transparente dhe shpjeguese, duke marrë parasysh zhvillimet e tokës dhe luhatjet e tregut të saj.

21. Në zbatim të këtyre detyrimeve, si dhe neneve 41 dhe 181, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, u hartua ligji nr. 133/2015, për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronës, ku u vendos një mekanizëm konkret kompensimi për ish-pronarët (shiko nenet 6–14 të ligjit). U krijua një organ i vetëm, i centralizuar, person juridik publik, konkretisht ATP, në varësi të ministrit të Drejtësisë, e cila do të trajtonte kërkesat e ish-pronarëve për kompensim dhe së cilës i kanë kaluar të drejtat dhe detyrimet e ish-AKKP-së. Po ashtu, i gjithë procesi i trajtimit të ish-pronarëve u disiplinua nga afate të përcaktuara. Konkretisht u vendos një afat i përgjithshëm për përfundimin e procesit të kompensimit financiar të ish-pronarëve, 10-vjeçar nga hyrja në fuqi e ligjit (neni 16/6); u vendos një afat disiplinues për veprimtarinë e ATP-së, trevjeçar, për trajtimin e çdo kërkesë të ish-pronarit për vlerësimin financiar të vendimeve të mëparshme të pavlerësuar që kanë njohur të drejtën e kompensimit (neni 15); u caktua një afat prekluziv* për aplikim, për kërkesat e paraqitura rishtazi nga ish-pronarët, konkretisht afati prej 90 ditësh nga hyrja në fuqi e ligjit (neni 27), si dhe u vendosën afatet 30-ditore për kundërshtimin e vendimeve të ATP-së në gjykatë (nenet 19 dhe 29 të ligjit). Po ashtu, u përcaktua me ligj metodologjia dhe kriteret e kompensimit të pronës, duke marrë për bazë vlerën e pronës sipas zërit kadastral në kohën e shpronësimit (shiko nenet 6 dhe 7 të ligjit). Me qëllim përfundimin e shpejtë të procesit të trajtimit të pronës, ligji ka përcaktuar si gjykata kompetente për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve midis ish-pronarit dhe shtetit të përfaqësuar nga ATP-ja, gjykatat e apelit (civil dhe administrativ) të cilave iu ka atribuar juridiksion fillestar, duke shmangur një shkallë të shqyrtimit gjyqësor të këtyre çështjeve.

22. Në nenin 3, të ligjit nr. 133/2015, u përcaktua fusha e veprimit të tij, ku përfshiheshin të gjitha vendimet të cilat kishin njohur të drejtën e kompensimit nga organet administrative dhe gjyqësore, por që nuk ishin ekzekutuar, për të gjitha kërkesat në shqyrtim në AKKP në kohën e hyrjes në fuqi të ligjit dhe për të gjitha çështjet në gjykim, për sa i përket vlerësimit financiar. Me këtë ligj nuk u njoh më e drejta e kthimit fizik të pronës, por vetëm e drejta e kompensimit. Format e kompensimit sipas këtij ligji janë: *kompensimi financiar*, *kompensimi fizik* nga fondi i tokës, *kompensimi fizik brenda pronës së njohur* të subjektit të shpronësuar, kompensimi me aksione në shoqëritë me kapital shtetëror, si dhe *kompensimi me vlerën e objekteve* të cilat janë objekt i privatizimit (neni 8).

23. Për efekt të çdo lloj kompensimi si më lart, sipas ligjit nr. 133/2015, do t'i nënshtrohen shqyrtimit dhe vlerësimit financiar nga ATP-ja të gjitha vendimet e përfundimtare, të formës së prerë (administrative ose gjyqësore), që kanë njohur të drejtën e kompensimit, por që ende nuk janë ekzekutuar (shiko nenet 2, 3 dhe 5 të ligjit)†.

* I cili nuk mund të zgjatet dhe as nuk mund të rivendoset nga gjykata apo ndonjë organ tjetër administrativ (neni 27 i ligjit nr. 133/2015).

† Neni 2 i ligjit nr. 133/2015 ka parashikuar se: “Qëllimi i këtij ligji është: ...b) rregullimi dhe shpërbliimi i drejtë i kompensimit të pronës, **ekzekutimi i vendimeve përfundimtare të kompensimit**, si dhe përfundimi i procesit të kompensimit brenda afateve të përcaktuara në këtë ligj, nëpërmjet fondit të kompensimit.” Po ashtu, neni 3/2 i ligjit nr. 133/2015 ka parashikuar se:

24. Më tej, në nenin 6 të ligjit u konkretizua metodologjia se si do të bëhej vlerësimi financiar i pronës nga ATP-ja për efekt të kompensimit. Sipas kësaj dispozite do t'i nënshtrohen rivlerësimit nga ATP-ja të gjitha vendimet e formës së prerë, të paekzekutuara, të ish-komisioneve të kthimit dhe kompensimit të pronave, ish-zyrave rajonale vendore të kthimit dhe kompensimit të pronave dhe të ish-AKKP-ja, që kanë njohur:

- 1) Vetëm të drejtën e kompensimit (pa përcaktuar vlerë apo sipërfaqe);
- 2) Vetëm të drejtën e kompensimit të përcaktuar në sipërfaqe;
- 3) Të drejtën e kthimit pjesërisht dhe kompensimit (të papërcaktuar në vlerë apo sipërfaqe);
- 4) Të drejtën e kthimit pjesërisht dhe kompensimit (në sipërfaqe).

Sipas kësaj dispozite vendimet përfundimtare që kanë njohur të drejtën e kompensimit, financohen sipas zërit kadastral, që ka pasur prona e kthyer apo e kompensuar në kohën e shpronësimit. Ndërsa vendimet e kompensimit të përcaktuara me vlerë dhe ende të paekzekutuara, nga periudha e njohjes të së drejtës për kompensim deri në marrjen e shpërblimit, do të përfitojnë indeksimin, sipas vlerës zyrtare të inflacionit dhe interesit bankar (pika 7 e nenit 6).

25. Nisur nga ky parashikim i ligjit, u duk sikur tej asaj që vendoste si detyrim GJEDNJ-ja, për përcaktimin e një mekanizmi përfundimtar për ekzekutimin e vendimeve që njihnin të drejtën e kompensimit (në mënyrë të papërcaktuar), ligji nr. 133/2015 i shtriu efektet te të gjitha vendimet e formës së prerë që njihnin të drejtën e kompensimit, duke iu nënshttruar rishikimit dhe rivlerësimit edhe pronat e kthyer apo të kompensuara më parë.

25.1 Ligji nr. 133/2015 iu nënshttrua kontrollit nga Gjykata Kushtetuese, e cila gjatë gjykimit iu drejtua për marrjen një opinioni të specializuar, organit këshillimor ndërkombëtar (*amicus curia*), të Këshillit të Evropës, konkretisht Komisionit të Venecias. Subjektet që iu drejtuan Gjykatës Kushtetuese kërkuan shfuqizimin e ligjit nr. 133/2015 në tërësi si antikushtetues, për disa arsye. Në mënyrë të përmblendhur ato pretenduan se skema e ofruar për zgjidhjen e problemit sistematik në lidhje me mosekzekutimin e vendimeve të kompensimit të pronarëve, që kanë një vendim përfundimtar administrative, nuk garanton efektivitet për zgjidhjen e problemit dhe as parashikueshmëri, për shkak të afatit trevjeçar të parashikuar në nenin 15 të ligjit. Ato pretenduan se cenohet siguria juridike për shkak të rishikimit të vendimeve të formës së prerë, që kanë kthyer apo kompensuar pronën, të cilat do të vlerësohen tashmë sipas vlerës së pronës në kohën e shpronësimit. Ato pretenduan se ligji trajton në mënyrë të pabarabartë ish-pronarët, kërkesat e të cilëve janë në shqyrtim në AKKP në kohën e hyrjes në fuqi të ligjit apo të atyre që paraqesin kërkesat pas hyrjes në fuqi të ligjit, për sa kohë nuk njihet më e drejta e kthimit të pronës, ndryshe nga sa parashikonte ligji i mëparshëm, i cili njihte të drejtën e kthimit dhe kompensimit sipas vlerës në kohën e shpronësimit. Ato pretenduan se ligji krijon pasiguri juridike tek ish-pronarët, të cilët do të duhet të presin që më parë të bëhet vlerësimi për tokën, referuar llojit të pronës në momentin e shpronësimit. Ato pretenduan se ligji cenon të drejtën e ankimit, sepse ish-pronari mund të apelojë vendimin vetëm në një gjykatë ligji sikurse është Gjykata e Lartë dhe se ligji cenon të drejtën e pronës sipas nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së dhe nuk parashikon një shpërblim të drejtë sipas orientimeve të GJEDNJ-së në jurisprudencën e saj në shumë çështje simotra.

26. Gjykata Kushtetuese, me vendimin nr. 1, datë 16.1.2017 shfuqizoi nenin 6, pikat 3 dhe 5, të ligjit nr. 133/2015*, me arsyetimin se këto parashikime ligjore janë konceptuar si një shpronësim i ri,

“...Gjithashtu ky ligj i shtrin efektet sa i takon vlerësimit financiar, për: a) ekzekutimin e të gjitha vendimeve, të cilat nuk janë zbatuar, për njohjen e së drejtës së kompensimit, të dhëna nga organet administrative ose gjyqësore në vendin tonë; b) çështjet që janë në shqyrtim në gjykatat e të gjitha niveleve, në Gjykatën e Lartë, si edhe në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut, sa i takon vlerësimit financiar të tyre.” Neni 5/16 ka parashikuar se: *“...Vlerësim është vlerësimi financiar që ATP-ja i bën vendimit përfundimtar të kompensimit sipas dispozitave të këtij ligji...”* Po ashtu, në pikën 18 të kësaj dispozite është parashikuar se: *“Vendim për kthim/kompensim” janë vendimet e ish-komisioneve të kthimit dhe kompensimit të pronave, zyrave rajonale vendore të kthimit dhe kompensimit të pronave dhe Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave.”*

* Neni 6 i ligjit nr. 133/2015 ka parashikuar se: *“1. Për efekt të ekzekutimit, të gjitha vendimet përfundimtare për kthimin dhe kompensimin e pronës do t'i nënshtrohen vlerësimit financiar nga ATP-ja si më poshtë: a) prona e njohur për kompensim vlerësohet në bazë të zërit kadastral që ka pasur në kohën e shpronësimit; b) prona e kthyer vlerësohet duke përcaktuar atë nga diferenca që do të*

duke qenë se parashikonin rivlerësimin e pronave të kthyer apo kompensuara më parë. Gjykata Kushtetuese (në vijim GJK), ndër të tjera, u shpreh se, në këtë këndvështrim këto dy dispozita krijojnë problem lidhur me sigurinë juridike, konkretisht për sa i përket paqartësisë dhe paparashikueshmërisë së legjislacionit, duke vlerësuar se përmbajtja e pikave 3 dhe 5, të nenit 6, të ligjit nr. 133/2015, nuk është në pajtim me parimin e sigurisë juridike, pasi përlogaritja e sipërfaqes së përfutur dhe asaj që do të zbritet ose shtohet sipas formulës së parashikuar në pikën 1 të nenit 6 është e paqartë dhe krijon konfuzion në zbatim sa u takon pritshmërive të shtetasve.^{*} GJK-ja, në vendim, u shpreh, ndër të tjera, se:

“...Omissis...Gjykata lidhur me dispozitat të cilat parashikojnë dhënien e një mase të caktuar kompensimi, por që ende nuk janë ekzekutuar, vlerëson se ato ngrenë çështjen e “pritshmërisë legjitime”, por sipas ligjit nuk do t’i nënshtrohen rivlerësimit. Prandaj për këto raste nuk mund të thuhet se ka “ndërhyrje” në kuptim të nenit 1 të protokollit nr. 1 të GJEDNJ-së, për sa kohë këto vendime do të ekzekutohen. Për sa u përket vendimeve që përvaktojnë kthimin ose kompensimin vetëm me sipërfaqe dhe jo me vlerë financiare, skema e re e kompensimit, parashikuar nga ligji nr. 133/2015, ndryshoi metodën e vlerësimit, e cila mund të rezultojë në një masë kompensimi më të ulët. Ndonëse masa më e ulët e kompensimit nuk mund të cilësohet si shpronësim formal, ajo mund të cilësohet njëjtë mirë si “ndërhyrje të tjera” sipas nenit 1 të protokollit nr. 1 të GJEDNJ-së Megjithatë, Gjykata vlerëson se ekziston një bazë ligjore mjaftueshëm e qartë dhe e detajuar për ndërhyrjen në këtë çështje. Po ashtu, siç u theksua më lart, ndërhyrja duket se ndjek një qëllim legjitim, pasi qëllimi i ligjit nr. 133/2015 është përfundimi efektivisht i procesit të trajtimit të pronës nëpërmjet njohjes dhe kompensimit të saj brenda afatit të arsyeshëm†.”

27. Në vijim të këtij arsyetimi, çështja që shtrohet për diskutim para Kolegjit për arritjen në konkluzionin njësuës është në lidhje me kategorinë e vendimeve të mëparshme të organeve administrative kompetente për kthimin dhe kompensimin e pronës, të marra sipas ligjeve të mëparshme të shfuqizuara tashmë, që do t’i nënshtrohen fushës së zbatimit të këtij ligji dhe si rrjedhojë do të vlerësohen financiarisht nga ATP-ja, për të arritur në konkluzionin se cili është ligji i zbatueshëm, cilat vendime do t’i nënshtrohen paraprakisht juridiksionit administrativ për efekt të rivlerësimit financiar dhe kompensimit, cilat mosmarrëveshje do të jenë në juridiksionin gjyqësor dhe cila do të jetë gjykata kompetente për shqyrtimin e atyre mosmarrëveshjeve që janë në juridiksionin gjyqësor. Pra, si duhet kuptuar neni 6/1 e ligjit nr. 133/2015 ku parashikohet se do t’i nënshtrohen vlerësimit të gjitha vendimet e formës së prerë të paekzekutuara që parashikojnë kthim /kompensim, nëse do t’i nënshtrohen vlerësimit vetëm vendimet e kompensimit të paekzekutuara dhe të paekzekutueshme sepse nuk kanë individualizuar në mënyrë konkrete të drejtën e përfshirë në të apo të gjitha vendimet e kthim /kompensimit të paekzekutuara, pavarësisht mënyrës se si është disponuar në to. Si duhet interpretuar kjo dispozitë në raport me dispozitat e tjera të ligjit dhe nën dritën e jurisprudencës së GJK-së dhe GJEDNJ-së.

28. Nga një interpretim sistematik dhe teleologjik i dispozitave të ligjit nr. 133/2015, sikurse u

rezultojë midis vlerës së kësaj prone, sipas zërit kadastral në kohën e shpronësimit. 2. Vendimet përfundimtare që kanë njohur vetëm të drejtën e kompensimit vlerësohen financiarisht, sipas zërit kadastral që ka pasur prona në kohën e shpronësimit, sipas shkronjës “a” të pikës 1 të këtij neni. 3. Në rastet kur subjektet e shpronësuara kanë përfutur me vendim kthimi dhe kompensimi, diferenca e llogaritur sipas shkronjës “b” të pikës 1, zbritet nga vlerësimi i pronës së njohur për kompensim, e llogaritur sipas shkronjës “a”, të pikës 1 të këtij neni. 4. Vlerësimi për vendimin përfundimtar që ka njohur të drejtën e kompensimit bëhet duke marrë si referim zërin kadastral, sipas origjinës së pronës, që ndodhet më afër pronës që do të kompensohet duke u bazuar në hartën e vlerës në kohën e hyrjes në fuqi të këtij ligji. Në rast se pranë pronës që do të kompensohet gjenden disa zëra kadastrale të njëjtë me atë të origjinës së pronës, me distance të njëjtë dhe vlera të ndryshme, atëherë për referim në përlogaritje merret zona që ka çmimin më të lartë. 5. Në rast se ATP-ja merr vendim për njohje dhe kompensim fizik në pronën e subjektit, prona vlerësohet sipas pikës 1 të këtij neni. Kur nga ky vlerësim rezultojnë se subjekti përfutur një prone që ka vlerë më të lartë sesa prona që ka pasur në momentin e shpronësimit, atëherë subjektit i kompensohet fizikisht sipërfaqja që i korrespondon vlerësimit dhe pjesa tjetër e pronës kalon në fondin e tokës me vendim të ATP-së. 6. Vlera e aksioneve, obligacioneve, kompensimit financiar apo çdo lloj kompensimi tjetër, duke përfshirë vlerën e pronës së përfutur nga dispozitat ligjore për ndarjen e tokës bujqësore, që subjekti apo trashëgimtarët e tij kanë përfutur më parë, zbritet nga shumat e përlogaritura për kompensim. 7. Për vendimet e kompensimit të papërvaktuara në vlerë dhe ende të paekzekutuara, nga periudha e njohjes të së drejtës për kompensim dhe deri në marrjen e shpërblimit, subjektet e shpronësuara do të përfutojnë indeksimin, sipas vlerës zyrtare të inflacionit dhe interesit bankar, sipas mesatares vjetore të nxjerrë nga Banka e Shqipërisë në momentin e hyrjes në fuqi të këtij ligji.”

^{*} Shiko vendimin nr. 1, datë 16.1.2017 të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, paragrafët 40 dhe 42.

[†] Shiko po aty.

analizua edhe më sipër, ndër të tjera ligji synoi të rregullojë ekzekutimin e vendimeve përfundimtare, që kanë njohur të drejtën e kompensimit, por që nuk janë ekzekutuar sepse nuk parashikonin në mënyrë konkrete modalitetet e kompensimit, duke ia lënë sërish pushtetit ekzekutiv të drejtën për të konkretizuar mënyrën se si do të rivendosej e drejta e ish-pronarëve. Një nga udhëzimet e GJEDNJ-së, në vendimin pilot drejtuar shtetit shqiptar, ishte krijimi i një mekanizmi konkret për vendimet e paekzekutuara, që njihnin të drejtën e kompensimit për vendimet e paekzekutueshme të kthimit apo kompensimit të pronave, për shkak se nuk parashikonin asgjë konkrete në lidhje me të drejtat e ish-pronarit, duke mos individualizuar detyrimin konkret të shtetit dhe të drejtën konkrete në cilësi dhe në sasi të ish-pronarëve. Nën këtë frymë u hartua ligji nr. 133/2015, pikërisht si mjet për të zbatuar udhëzimet e GJEDNJ-së dhe përfundimin e procesit të trajtimit të ish-pronarëve për kompensimin e pronës. Kështu, neni 2, i ligjit nr. 133/2015, ka parashikuar ndër të tjera se:

*“Qëllimi i këtij ligji është: ...b) rregullimi dhe shpërblimi i drejtë i kompensimit të pronës, **ekzekutimi i vendimeve përfundimtare të kompensimit***, si dhe përfundimi i procesit të kompensimit, brenda afateve të përcaktuara në këtë ligj, nëpërmjet fondit të kompensimit.”.*

Po ashtu, neni 3/2 i ligjit ka parashikuar se:

*“Gjithashtu, ky ligj i shtrin efektet, sa i takon vlerësimit financiar, për: a) **ekzekutimin e të gjitha vendimeve të cilat nuk janë zbatuar, për njohjen e së drejtës së kompensimit**[†], të dhëna nga organet administrative ose gjyqësore në vendin tonë”.*

Gjithashtu, neni 6 në pikën 1 të tij ka parashikuar se:

*“Për efekt të ekzekutimit të gjitha vendimet përfundimtare për kthimin dhe kompensimin e pronës do t'i nënshtrohen vlerësimit financiar si më poshtë:....7) **Për vendimet e kompensimit, të përcaktuara me vlerë dhe ende të paekzekutuara nga periudha e njohjes të së drejtës për kompensim e deri në marrjen e shpërblimit, subjektet e shpronësuar do të përfutojnë indeksimin, sipas vlerës zyrtare të inflacionit dhe interesin bankar, sipas mesatares vjetore të nxjerrë nga Banka e Shqipërisë në momentin e hyrjes në fuqi të këtij ligji.”.***

Neni 7, pika 2/ç, e ligjit nr. 133/2015, ka parashikuar se:

“...Në rast se vendimi përfundimtar nuk ka vendosur kompensim prone, atëherë vendimi dhe dokumentacioni përkatës arkivohen sipas rregullave të përcaktuara në legjislacionin në fuqi për arkivat...”.

Së fundmi, neni 15/1 i ligjit nr.133/2015 ka parashikuar se:

*“Brenda afatit 3-vjeçar nga hyrja në fuqi e këtij ligji dhe sipas përcaktimeve të tij ATP-ja vlerëson vetëm financiarisht **të gjitha vendimet përfundimtare të pavlerësuar që kanë njohur të drejtën e kompensimit**[‡]...”*

29. Qëllimi i ligjit për ekzekutimin e vendimeve të paekzekutuara dhe të paekzekutueshme, për shkak të mënyrës se si është disponuar në lidhje me të drejtat e ish-pronarit, del edhe nga raporti shpjegues dhe shoqërues i projektligjit, ku ndër të tjera është sqaruar se:

“Referuar konkluzioneve të GJEDNJ-së në çështjen Bici kundër Shqipërisë, në lidhje me pretendimet për shkelje të parimit të sigurisë juridike, për shqyrtimin e kërkesave në lidhje me të cilat nuk ka një vendim përfundimtar administrativ apo gjyqësor, mund të thuhet se këto subjekte nuk kanë një pasuri në kuptim të nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së. apo nuk kanë krijuar pritshmëri të ligjshme, për sa kohë e drejta e tyre është e papërcaktuar. Kjo pasi legjislacioni i mëparshëm nuk ka krijuar një skemë kompensimi përfundimtare dhe konkrete që të krijonte te subjektet ish-pronare, pritshmëri të ligjshme për vlera konkrete.”[§]

30. Në vijim të këtij arsyetimi, Kolegji sjell në vëmendje jurisprudencën e GJEDNJ-së në lidhje me konceptin e pasurisë sipas nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, duke e elaboruar atë me parimin e pritshmërive të ligjshme dhe sigurisë juridike. Me pasuri në kuptim të nenit 1, të protokollit nr. 1, të KEDNJ-së do të konsiderohen, jo vetëm pasuritë ekzistuese dhe asetet, por edhe pritshmëritë e ligjshme. Pritshmëritë e ligjshme (të cilat duhet të jetë më konkrete sesa thjesht një shpresë)^{**}, do të

* Theksim i Kolegjit.

† Idem.

‡ Idem.

[§][http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2016\)049-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2016)049-e)

^{**} Gratzinger dhe Gratzingerova kundër Republikës Çeke (vendim) [DHM], nr. 39794/98, GJEDNJ 2002–VII, § 69 dhe Kopecký kundër Sllovakisë [DHM], nr. 44912/98, § 35, GJEDNJ 2004–IX).

konsiderohen të drejtat e vendosura në mënyrë përfundimtare nga organet administrative dhe gjyqësore dhe vetëm pas këtyre procedurave, çdo ndërhyrje që në mënyrë të padrejtë cenon këtë pasuri, mund t'i japë të drejtën individit të pretendojë shkelje të nenit 1 të KEDNJ-së. Kur interesi pronësor është në natyrën e një ankimi, ai mund të konsiderohet si pasuri vetëm nëse ka bazë të mjaftueshme në ligjin kombëtar, për shembull nëse ka një praktikë të përfunduar të gjykatave të brendshme që e konfirmon atë.* Në kuadër të procesit të kthimit dhe kompensimit të pronave, GJEDNJ-ja ka theksuar se, shpresa për njohjen e ekzistencës së një të drejte të vjetër mbi pronën, e cila për një kohë të gjatë ka qenë e pamundur të ushtrohej në mënyrë efikase, nuk mund të konsiderohet si “pasuri”, bazuar në interpretimin e nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së (*shiko çështjen Bici kundër Shqipërisë*).

31. Nga ana tjetër, GJEDNJ-ja ka theksuar se vendimet e komisioneve të kthimit dhe kompensimit të pronave janë vendime me natyrë *quasi* gjyqësore, të cilat në momentin që marrin formë të prerë janë të detyrueshme për zbatim njëloj sikurse vendimet gjyqësore të formës së prerë. Nga ky moment i lind detyrimi shtetit për të ekzekutuar vendime të tilla. Mbasi kanë marrë formë të prerë ato nuk mund të rishikohen, por vetëm duhet të zbatohen. Karakteri përfundimtar dhe i përhershëm i vendimit gjyqësor nënkupton që rastet kur gjykata ka vendosur përfundimisht për një çështje, vendimi i saj nuk duhet të vihet në dyshim[†]. Parimi i sigurisë juridike dikton rregullin, që kur mosmarrëveshja civile është shqyrtuar në themel nga gjykatat, ajo duhet të vendoset njëherë e përgjithmonë dhe nuk duhet të diskutohet apo të vihet në pikëpyetje[‡]. Një person që ka marrë një vendim kundër shtetit nuk mund të pritët të paraqesë procedura përmbartimore. Barra për të garantuar pajtueshmëri me një vendim kundër shtetit qëndron kryesisht tek autoritetet shtetërore, duke filluar nga data në të cilën vendimi bëhet i detyrueshëm dhe i zbatueshëm.[§]

32. Në vijim, Kolegji thekson se nën këtë *ratio* është artikulluar neni 6/7, të ligjit nr. 133/2015, ku është parashikuar se, vendimet e përcaktuara në vlerë, por ende të paekzekutuara do të zbatohen duke u indeksuar sipas vlerës së inflacionit dhe do të paguhet interesat nga momenti i dhënies së vendimit. Sipas relacionit shpjegues, shoqërues të projektligjit:

*“Duke qenë se këto vendime janë përfundimtare dhe të ekzekutueshme, Agjencia nuk mund të ndryshojë dispozitivin e këtyre vendimeve (referuar edhe praktikës së Gjykatës Kushtetuese, e cila i konsideron këto vendime “quasi gjyqësore”), dhe, për këtë arsye, është përcaktuar që vlera e përcaktuar të indeksohet në bazë të vlerës zyrtare të inflacionit dhe të merret e të llogaritet interesi bankar sipas mesatares vjetore të nxjerrë nga Banka e Shqipërisë.”***

Po ashtu, nën këtë logjikë juridike, Gjykata Kushtetuese, në vendimin nr. 1, datë 16.1.2017, ndër të tjera, është shprehur se:

“...Gjykata lidhur me dispozitat që parashikojnë që vendimet gjyqësore apo administrative të formës së prerë, të cilat parashikojnë dhënien e një mase të caktuar kompensimi, por që ende nuk janë ekzekutuar, vlerëson se ato ngrenë çështjen e “pritshmërisë legjitime”, por sipas ligjit nuk do t'i nënshtrohen rivlerësimit. Prandaj për këto raste nuk mund të thuhet se ka “ndërhyrje” në kuptim të nenit 1 të protokollit nr. 1 të GJEDNJ-së.”.

33. Për të njëjtën arsye, ligji nr. 133/2015 ka përjashtuar nga fusha e veprimit edhe vendimet e kthimit fizik të pasurisë së paluajtshme të cilat nuk do të mund të rishikohen dhe rivlerësohen sipas kritereve të ligjit të ri. Ashtu, sikurse vendimet që përcaktojnë të drejtën e kompensimit në masë dhe vlerë konkrete, edhe vendimet e kthimit fizik të pronë pronës janë të vetëkzekutueshme për nga mënyra e disponimit dhe njëkohësisht janë tituj pronësie. Kështu neni 7/2/ç i ligjit ka parashikuar se vendimet që nuk njohin kompensim, do të arkivohen sipas rregullave të përcaktuara në legjislacionin në fuqi për arkivat.

34. Më konkretisht, neni 7 ka parashikuar në pikën e parë parimin e përgjithshëm se, do t'i nënshtrohen rivlerësimit vendimet e mëparshme që kanë njohur të drejtën e kompensimit dhe të gjitha vendimet që do merren pas hyrjes në fuqi të ligjit sipas kritereve të këtij ligji. Ndërsa pika e

* Shiko çështjen “*Manushaqe Puto kundër Shqipërisë*”, paragrafi 137.

† Vendim i Gjykatës kushtetuese nr. 23, datë 8.6.2007.

‡ Shiko çështjen “*Kehaya dhe të tjerë kundër Bullgarisë*”, app no 477 97/99 dhe 68698/01, datë 12.1.2006, të GJEDNJ-së.

§ Shiko çështjen “*Yuriy Nikolayevich Ivanov kundër Ukrainës*”.

** https://www.parlament.al/wp-content/uploads/2015/10/relacioni_trajtimi_i_pronave_24184_1.pdf, faqe 16.

dytë parashikon situatat konkrete sesi do të vihet në zbatim pika e parë e nenit 7, në përputhje me kriteret dhe modalitetet e nenit 6, duke marrë me radhë të gjitha llojet e vendimarrjeve të organeve administrative të kthimit dhe kompensimit të pronës. Konkretisht kjo dispozitë ka parashikuar se si do të rivlerësohen vendimet që kanë parashikuar kthim dhe kompensim (pika a dhe b), vendimet që nuk kanë vendosur kthim prone, por vetëm kompensim 9 (*shkronja "e"*) dhe vendimet që nuk kanë vendosur kompensim, por kthimin e pronës (*shkronja "ç"*). Nëse tri kategoritë e para do t'i nënshtrohen rivlerësimit nga ATP-ja, kategoria e fundit nuk do të rivlerësohet dhe nuk do të jetë objekt shqyrtimi administrativ nga ATP-ja.

35. Në këtë kuadër, Kolegji sjell në vëmendje arsyetimin e pakicës së gjyqtarëve në vendimin nr. 1, datë 16.1.2017 të Gjykatës Kushtetuese. Ndër të tjera, gjyqtarët e mbetur në pakicë, kur kanë arsyetuar se dispozitat e ligjit nr. 133/2015 cenojnë parimin e sigurisë juridike, janë shprehur se:

"...Në mënyrë të përmbledhur ligji, pavarësisht nga ajo që parashtrohet nga subjektet e interesuara, de facto synon:... (iii) pushim të shqyrtimit të kërkesave për të cilat ka një vendim përfundimtar, që nuk ka urdhëruar kompensim të pronës, sipas nenit 7/2 pika ç të ligjit. Nëpërmjet kësaj zgjidhjeje shteti nuk ka detyrim të zbatojë vendimet përfundimtare të KKKP-së, AKKP-së dhe vendimet gjyqësore që kanë urdhëruar kthimin e pronës..."

36. Ndryshe nga sa arsyeton pakica e gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese, Kolegji vlerëson se neni 7/2/ç i interpretuar në këtë mënyrë, pa diskutim që cenon parimin e sigurisë juridike dhe të drejtën e pronës. Në fakt kjo mënyrë interpretimi do të binte ndesh me vetë qëllimin e ligjit nr. 133/2015 dhe vendimin pilot të GJEDNJ-së në çështjen "*Manushaqe Puto kundër Shqipërisë*", si pasojë e të cilit ligji doli. Kolegji rithekson se, ligjit nr. 133/2015 synoi pikërisht t'i japë një zgjidhje përfundimtare procesit të trajtimit të pronës dhe të konkretizojë të drejtat e ish-pronarëve dhe jo të mohojë të drejtat e fituara. Nga të gjitha interpretimet e mundshme të nenit 7/2/ç duhet aplikuar ai që është në pajtim me KEDNJ-në, me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me jurisprudencën e GJEDNJ-së dhe jurisprudencën e GJK-së. Kështu kjo dispozitë nuk duhet kuptuar sikur çliron shtetin nga detyrimi për të ekzekutuar vendimet administrative apo gjyqësore përfundimtare, që kanë urdhëruar kthimin e pronës fizikisht. Përkundrazi, interpretimi pajtues me parimin e sigurisë juridike, të drejtat e fituara dhe me të drejtën e pronës, do të ishte që vendimet që kanë urdhëruar kthimin e pronës nuk do t'i nënshtrohen rivlerësimit administrativ për efekt ekzekutimi, pasi ato duke parashikuar të drejta konkrete janë të vetëekzekutueshme dhe tituj pronësie. Për këto arsye këto vendime nuk do të rivlerësohen sipas dispozitave të ligjit të ri dhe do të arkivohen, sepse në lidhje me to është ezauruar më parë juridiksioni administrativ. Tek e fundit objekt i ligjit dhe i rivlerësimit administrativ, janë vetëm vendimet që kanë njohur të drejtën e kompensimit dhe jo vendimet që kanë urdhëruar kthimin e pronës.

36.1 Në këtë aspekt, Kolegji sjell në vëmendje raportin e Komisionit për Çështjet Ligjore, Administratën Publike dhe të Drejtat e Njeriut, për Dekretin e Presidentit të Republikës, nr. 9377, datë 29.12.2015, Për kthimin e ligjit nr. 133/2015 "*Për Trajtimin e Pronës dhe Përfundimin e Procesit të Kompensimit të Pronave*". Ndër të tjera në këtë raport thuhet se:

"Mundësia e rishikimit të vendimeve nga ana e organit administrativ është përjashtuar në mënyrë kategorike në këtë ligj. Ligji nr. 9235/2004 parashikonte zgjidhje të përkohshme të situatave që lidheshin me kthimin dhe kompensimin e pronës (tranzitore). Pavarësisht kësaj, asnjërit prej aplikantëve të cilët i janë drejtuar Agjencisë me kërkesa të pashqyrtuara, apo që nuk kanë pasur mundësi t'i drejtobeshin deri më sot, nuk u mohohet e drejta e njohjes së shpërblimit të drejtë për pronën e mohuar. Ashtu sikurse është nënvizuar në raportin e Komisionit të Ligjeve për shqyrtimin e nismës, nënvizojmë se vlerësimi që kryhet nga ATP është vetëm financiar, për ato vendime përfundimtare administrative ose gjyqësore që kanë njohur të drejtën e kompensimit dhe janë të paekzekutuara, në të cilat nuk ka disponim në vlerë financiare..."

37. Sa më sipër, Kolegji arrin në konkluzionin se ligji nr. 133/2015 nuk synon rishikimin e vendimeve të formës së prerë të kompensimit apo kthimit fizik, ku e drejta e ish-pronarit është përcaktuar në mënyrë konkrete, si në aspektin cilësor dhe si në aspektin sasior, dhe të cilat përfaqësojnë një të drejtë të fituar, qoftë të përmbushura apo qoftë të papërmbushura. Ato janë tituj ekzekutiv, si në rastet kur vishen me formën e aktit administrativ apo kur janë veshur me

formën e vendimit gjyqësor të formës së prerë dhe *gjë e gjykuar*, dhe se ato vetëm ekzekutohen dhe nuk mundet të vihen në diskutim apo nuk mundet të rishikohen administrativisht dhe gjyqësisht. Kolegji sjell në vëmendje se edhe ato dispozita që krijojnë paqartësi në këtë drejtim, duke parashikuar se mund të rishikoheshin edhe vendimet përfundimtare të kthim/kompensimit, u shfuqizuan nga GJK-ja, e cila ndër të tjera në vendim arsyetoi se:

“... Në këtë këndvështrim këto dy dispozita krijojnë problem lidhur me sigurinë juridike, konkretisht për sa i përket paqartësisë dhe paparashikueshmërisë së legjislacionit, duke vlerësuar se përmbajtja e pikave 3 dhe 5 të nenit 6 të ligjit nr. 133/2015 nuk është në pajtim me parimin e sigurisë juridike, pasi përlllogaritja e sipërfaqes së përfutur dhe asaj që do të zbritet ose shtohet sipas formulës së parashikuar në pikën 1 të nenit 6 është e paqartë dhe krijon konfuzion në zbatim sa u takon pritshmërive të shtetasve...”^{*}.

Pra, vendimet e kompensimit në vlerë apo në sipërfaqe dhe vendimet e kthimit fizik të pronës, të cilat përcaktojnë në mënyrë konkrete dhe individualizojnë në sasi dhe në cilësi të drejtat e ish-pronarit, nuk do të rishikohen dhe vlerësohen financiarisht nga ATP-ja sipas ligjit të ri, por thjesht do të ekzekutohen nga ana e organeve ligjzbatuese nëse nuk janë ekzekutuar ende. Pretendimet e ish-pronarit në lidhje me vendimmarrje të tilla do të kanalizohen përmes juridiksionit gjyqësor dhe sipas rregullave të përgjithshme që regjojnë aksesin në gjykatë, sepse në lidhje me to është ezauruar më parë *in concreto* juridiksioni administrativ.

38. Nga njëra anë, juridiksioni administrativ, sipas dispozitave të ligjit nr. 133/2015, ka si objekt shqyrtimi vetëm vendimet e pavlerësuar, të cilat parashikojnë të drejta abstrakte (*in abstracto*) dhe nga ana tjetër, nëse do të interpretohej se të gjitha vendimet e mëparshme sipas ligjeve të shfuqizuara tashmë, pavarësisht mënyrës së disponimit, do të bëheshin edhe një herë objekt i ushtrimit të juridiksionit administrativ, kjo do të krijonte sërish zvarritje dhe pasiguri te subjektet titullare dhe do të shkonte përkundër qëllimit të ligjit për përfundimin e procesit të trajtimit të pronës brenda një afati të arsyeshëm me efekt *“bumerang”*. Në këtë kuadër vlen të theksohet se kjo zgjidhje duhet mbajtur parasysh sidomos nga parashikimet e nenit 15, të ligjit nr. 133/2015, i cili parashikon se e drejta e ATP-së, për t’u shprehur në lidhje me vlerësimin financiar të vendimeve të mëparshme, është tre vjet nga hyrja në fuqi e ligjit, një afat ky i konsiderueshëm në raport me afatin 10-vjeçar të përfundimit të procesit të kompensimit të pronës. Kjo do të thotë se, nëse subjekteve ish-pronare iu ka lindur e drejta e padisë me legjislacionin e mëparshëm, për shkak se në lidhje me to është ezauruar njëherë pushteti administrativ, sipas parimit të sigurisë juridike, kjo e drejtë nuk mund të revokohet apo anulohet me ligj të mëvonshëm dhe nuk mundet dot që sa herë që ndryshon ligji subjektet titullare të një të drejte konkrete të cilëve iu ka lindur e drejta e padisë, të rikthehen në juridiksionin administrativ. Parimi i ndarjes së pushteteve dhe e drejta e aksesit në gjykatë nënkuptojnë se, pasi individit të ketë ezauruar rrugën administrative të detyrueshme për t’u ndjekur sipas ligjit, ai ka të drejtë, që çdo akt të pushtetit publik dhe administrativ, ta sfidojë ligjërisht në pushtetin gjyqësor, për të testuar kushtetutshmërinë dhe ligjshmërinë e mënyrës se si është ushtruar pushteti publik. Kjo do të thotë se, pasi organet administrative të kenë disponuar, të kenë refuzuar për të disponuar, apo të kenë shprehur qartë dhe pa ekuivok qëndrimin e tyre mbi pretendimet e subjekteve titullare të së drejtave apo interesave të ligjshëm, atëherë pushteti administrativ konsiderohet i ezauruar dhe, brenda afateve ligjore të paraqitjes së padisë dhe sipas rregullave të përgjithshme të aktivizimit të juridiksionit gjyqësor, individit mundet të ushtrojë të drejtën kushtetuese të aksesit në gjykatë. Ky është parimi dhe zgjidhja ligjore që rendi juridik përdor universalisht në shtetin e së drejtës për të ndarë juridiksionin administrativ me atë gjyqësor. Kolegji Civil vlerëson se, nuk mundet që ndryshimet e ligjit të përtërijnë rrugën administrative të shqyrtimit për një pretendim të një subjekti të së drejtës tashmë të shqyrtuar administrativisht, pasi atij subjekti tashmë i ka lindur e drejta e padisë dhe se e drejta e padisë ushtrohet në juridiksionin gjyqësor, e më konkretisht në gjykatën që ushtron juridiksion fillestar për shqyrtimin e saj dhe të caktuar për këtë qëllim me ligj.

39. Kjo mënyrë interpretimi merr rëndësi akoma më të madhe nëse mbahet parasysh se ligji nr. 133/2015 është miratuar me shumicë të thjeshtë parlamentare dhe potencialisht me të njëjtën

^{*} Shiko vendim nr. 1, datë 16.1.2017, të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, paragrafët 40 dhe 42.

shumicë do të mund të ndryshojë, duke bërë të mundur që kërkesat apo pretendimet e ish-pronarëve të qëndrojnë në vazhdimësi, në afate të përcaktuara, por të ndryshueshme me ligj, të varura për shqyrtim para juridiksionit administrativ apo e thënë ndryshe subjekteve që iu ka lindur e drejta me ligj për t'iu drejtuar juridiksionit gjyqësor, në çdo rast me një ligj të mëvonshëm do të mund të riktheheshin në juridiksionin administrativ, sa herë që ligjvënësi do të vlerësojë ripërtëritjen e juridiksionit administrativ. Kjo do të çonte në cenim të sigurisë juridike të subjekteve titullare për mjetet dhe garancitë procedurale për mbrojtjen e të drejtave të tyre dhe ndryshimi i herëpashershëm i afateve, qenia në vazhdimësi para juridiksionit administrativ dhe zvarritjet në rivendosjen e së drejtës, do të cenonin në thelb të drejtën e pronës. Në këto kushte, Kolegji vlerëson se ligji nr. 133/2015 nuk mund të interpretohet se shuan apo të pengon ushtrimin e së drejtës së padisë tashmë të lindur. Përkundrazi, interpretimi pajtues me Kushtetutën i këtij ligji, kërkon detyrimisht që fusha e zbatimit sipas nenit 3 të tij të interpretohet në mënyrë strikte dhe të kufizuar, në respektim të parimit të shtetit të së drejtës dhe sigurisë juridike të individit.

40. Në aspektin material, sigurisht që gëzon mbrojtje për shkak të parimit të sigurisë juridike dhe së drejtës së pronës të parashikuar në nenet 41 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, për aq sa është vendosur dhe disponuar me vendimet e mëparshme të organeve të kthimit dhe kompensimit të pronës. Pjesa e së drejtës e njohur dhe e disponuar me vendim të mëparshëm, sipas ligjit të kohës së marrjes së vendimit, nuk do të cenohet pasi është e drejtë e fituar, por nëse ish-pronari ka pretendime në lidhje me ligjshmërinë e vendimit të organeve të mëparshme, sipas ligjeve të shfuqizuara, në lidhje me cilësinë apo sasinë e së drejtës së fituar, për pjesën e së drejtës së pretenduar do të zbatohen dispozitat e ligjit të ri dhe kufizimet e parashikuara në të në lidhje me kthimin fizik të pronës. Vlen të theksohet se padi të tilla ngrihen në një kontekst të ri ligjor, në një kohë që ka hyrë në fuqi një ligj i ri, që rregullon ndryshe marrëdhënien midis shtetit dhe ish-pronarit, në mënyrë më të disfavorshme, por që sipas opinionit të Komisionit të Venecias* dhe vendimit të GJK-së, ndjek një qëllim legjitim dhe ky rregullim ndryshe i ligjit e ka kaluar tashmë testin e proporcionalitetit të parashikuar nga neni 17 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe për rrjedhojë edhe testin e përgjithshëm të kushtetutshmërisë së kufizimit ligjor të së drejtës. Në këtë aspekt, Kolegji sjell në vëmendje qëndrimin e mbajtur nga GJK-ja, në vendimin nr. 1, datë 16.1.2017, në lidhje me mosparashikimin e kthimit fizik të pronës dhe vlerësimit të saj sipas vlerës në kohën e shpronësimit. Ndër të tjera kjo gjykatë është shprehur se:

“...Nisur edhe nga analiza e Komisionit të Venecias, Gjykata vlerëson se ligji objekt shqyrtimi pavarësisht se parashikon një metodologji të re vlerësimi për kompensimin fizik dhe financiar të ish-pronarëve, e cila megjithëse rezulton në nën hyrje në të drejtën e pronës dhe mund të mos u përgjigjet pritshmërive të subjekteve që preken ligji, rezulton se në tërësinë e tij respekton proporcionalitetin e ndërhyrjes në të drejtën e kompensimit të pronës së ish-pronarëve dhe si e tillë është në respektim të nenit 1 të protokollit 1 të KEDNJ-së...”

40.1 Në vijim të kësaj analize Kolegji thekson se, nga njëra anë pritshmëritë e ligjshme dhe siguria juridike nuk nënkuptojnë dhe nuk mbulojnë mungesën e dilijencës së ish-pronarit, i cili për një kohë të gjatë, deri në momentin e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015, nuk i ka parashtruar dhe kontestuar më parë pretendimet e tij për paligjshmëri të vendimit të organit administrativ të kthimit dhe kompensimit të pronës, sipas parashikimeve të ligjit të kohës kur është marrë vendimi. Nga ana tjetër, parimi i sigurisë juridike nuk nënkupton mosndryshimin e legjislacionit apo mosndryshimin e një situate të mëparshme. Për të zbatuar drejt këtë parim kërkohet, nga njëra anë, që ligji në një shoqëri të ofrojë siguri, qartësi dhe vazhdimësi, në mënyrë që individët t'i drejtojnë veprimet e tyre në mënyrë korrekte e në përputhje me të. Nga ana tjetër, kërkohet që ligjit të mos qëndrojë statik, nëse duhet t'i japë formë një koncepti, siç është ai i drejtësisë në një shoqëri që ndryshon me shpejtësi (*shih vendimin nr. 36, datë 15.10.2007, të Gjykatës Kushtetuese*). Parimi i sigurisë juridike nuk garanton çdo lloj pritshmërie për mosndryshim të një situate të favorshme ligjore. Ky parim nuk mund të prevalojë në çdo rast. Kjo do të thotë se nëse paraqitet rasti që një rregullim ligjor ndryshe i një marrëdhënieje

* Shih opinionin e Komisionit të Venecias nr. 861/ 2016, CDL-AD (2016)023.

ndikohet drejtpërdrejt nga një interes i rëndësishëm publik, me të gjitha elementet e tij thelbësore, ky interes mund të ketë përparësi ndaj parimit të sigurisë juridike. Në këtë pikëpamje, duhet parë në çdo rast se në çfarë mase dhe deri ku besimi që ka qytetari në situatën e favorshme ligjore paraqitet i rëndësishëm për t'u mbrojtur dhe cilat janë arsyet për një mbrojtje të tillë. Jo çdo masë me efekte negative që merr ligjvënësi për subjektet e ligjit është cenim i një të drejte të garantuar me Kushtetutë. Ligjvënësi jo vetëm që ka të drejtë, por është i detyruar të rregullojë nëpërmjet akteve të veta me hollësi të drejtat e parashikuara në Kushtetutë. Vetëm ato të drejta, të cilat janë parashikuar si shprehimisht të pakufizueshme, nuk është e mundur të preken nga ligjvënësi (*shih vendimin nr. 37, datë 13.6.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

41. Nga ana tjetër, Kolegji vlerëson se vendimet e kompensimit të organeve të mëparshme, të papërcaktuara në vlerë nuk mund të kualifikohen si pritshmëri të ligjshme konkrete në kuptim të nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së. Duke mos pasur të individualizuar konkretisht të drejtën e përfshirë në të, nuk mund të thuhet se ato përfaqësojnë një të drejtë të fituar. Nisur nga natyra e disponimit, mund të thuhet se ato vendime krijojnë një të drejtë të papërcaktuar dhe mund të barazohen për nga pasojat me kategorinë e subjekteve që nuk janë trajtuar me vendim të mëparshëm. Në këtë aspekt, Kolegji sjell në vëmendje qëndrimin e GJEDNJ-së në çështjen Bici Kundër Shqipërisë, ku GJEDNJ-ja ndër të tjera është shprehur se:

“Këta individë apo entitete nuk janë pronarë dhe nuk kanë krijuar pritshmëri të ligjshme pasi e drejta e tyre nuk është njohur në nivel kombëtar.”

Po ashtu, referuar relacionit shpjegues shoqërues të projektligjit në Kuvend, nuk është hartuar asnjëherë ndonjë skemë e qartë përfundimtare kompensimi, me një shifër konkrete kompensimi e cila do të krijonte një pritshmëri legjitime.

41.1 Sa më sipër, këto kategori vendimesh do t'i nënshtrohen vlerësimit financiar nga juridiksioni administrativ, i cili do të duhet të konkretizojë dhe të perfeksionojë të drejtat e ish-pronarëve të njohura në mënyrë hipotetike dhe më tej do t'i nënshtrohen juridiksionit gjyqësor sipas kriterëve ligjore të parashikuara në ligjin nr. 133/2015. Arsyeja pse këto vendime do të trajtohen paraprakisht nga juridiksioni administrativ është sepse, mund të thuhet se, në lidhje me to nuk është ezauruar më parë ky juridiksion. Vendimet që njohin të drejtën e kompensimit në mënyrë të papërcaktuar, që për efekt të ligjit do të konsiderohen të pavlerësuar, barazohen, për nga efektet dhe pritshmëritë që ato krijojnë te subjektet titullare, me ato që nuk i janë nënshtrohur ende juridiksionit administrativ, duke qenë se në lidhje me to ky juridiksion nuk ka pasur një disponim konkret. Si rrjedhojë ky i fundit, nuk do të mund të konsiderohet i ezauruar paraprakisht, si *condicio sine qua non*, për lindjen e së drejtës së padisë. Kjo do të thotë se, nëse mosmarrëveshja midis ish-pronarit dhe shtetit lidhet me një të drejtë të papërcaktuar, ajo do të qëndrojë para juridiksionit administrativ, i cili do të duhet të bëjë konkretizimin dhe perfeksionimin e së drejtës dhe nëse është për një të drejtë të përcaktuar në mënyrë konkrete, atëherë ajo do të shqyrtohet para juridiksionit gjyqësor, sepse konsiderohet se në lidhje me të është ezauruar një herë juridiksioni administrativ.

42. Sa më sipër u arsyetua, Kolegji vlerëson se, për shqyrtimin e çdo mosmarrëveshjeje, që do të gjenerojë nga vendime të organeve të mëparshme administrative, të cilat kanë disponuar në mënyrë konkrete për të drejtat e ish-pronarit, kompetente do të jetë gjykatat e apelit, në territorin e së cilës ndodhet sendi i paluajtshëm, sipas rastit gjykata e apelit civil kur pretendimet dhe mosmarrëveshja buron nga njohja e së drejtës (neni 29 i ligjit) dhe për kontestimet për kompensimin financiar mosmarrëveshjet do të jenë në kompetencë të Gjykatës Administrative të Apelit (neni 19 i ligjit). Kolegji vlerëson se, edhe pse ligji nr. 133/2015 nuk parashikon në mënyrë të shprehur se në kompetencë së cilës gjykate do të jetë shqyrtimi i vendimeve të mëparshme të organeve administrative të kthimit dhe kompensimit të pronës, kjo buron nga qëllimi i ligjit dhe objekti i tij, që është jo vetëm ekzekutimi i vendimeve të paekzekutuara, por edhe përfundimi i procesit të trajtimit të pronës, sa më shpejt dhe brenda një afati të arsyeshëm.

43. Kolegji vlerëson se me qëllim përfundimin brenda një afati të arsyeshëm të procesit kthimit të pronave, ligjvënësi ka parashikuar vetëm një shkallë gjykimi nga pikëpamja e faktit dhe e ligjit, për shqyrtimin e ankimeve kundër vendimeve që disponojnë në lidhje me pronën e ish-pronarëve,

konkretisht Gjykatën e Apelit. Pra, ligji ka parashikuar një shkallë shqyrtimi administrativ me juridiksion fillestar fakti dhe ligji, një shkallë shqyrtimi gjyqësor, konkretisht gjykatat e apelit, me juridiksion rishikues të plotë fakti dhe ligji dhe një shkallë shqyrtimi gjyqësor, konkretisht Gjykata e Lartë, me juridiksion të plotë rishikues dhe ekskluziv ligji. Kështu, në pikëpamje të ezaurimit të shkallëve të gjyqësorit mund të thuhet se ATP-ja merr disa tipare të një *quasi* gjykate dhe vendimi i saj merr tiparet e një *quasi* vendimi të Gjykatës së Shkallës së Parë*, për efekt të ushtrimit të juridiksionit fillestar mbi kërkesat për trajtimin e pronës. Megjithatë, ATP-ja, duke qenë në varësi të ministrit të Drejtësisë, nuk plotëson kushtet materiale kushtetuese dhe konventore të *quasi* gjykatës dhe për rrjedhojë edhe vendimet e saj nuk janë vendime *quasi* gjyqësore. Kolegji konkludon se eliminimi i një shkalle të ushtrimit të pushtetit gjyqësor (shiko nenin 135 të Kushtetutës) garanton synimin e ligjvënësit për të përfunduar të gjithë procesin e trajtimit të pronave brenda 10 viteve, me qëllim moszvarritjen e këtij procesi pafund në nivele të ndryshme të juridiksionit administrativ dhe pushtetit gjyqësor.

44. Në lidhje me mënyrën se si ka disponuar ligjvënësi për të drejtën e ankimit ndaj këtyre vendimeve, GJK-ja, është shprehur se ai është në përputhje me nenin 43 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe me nenin 13 të KEDNJ-së. Më konkretisht në vendimin nr. 1, datë 16.1.2017, Gjykata Kushtetuese është shprehur se:

“E drejta e ankimit e parashikuar nga ligji nr. 133/2015 i plotëson kriteret për të pasur një kontroll gjyqësor të akteve të nxjerra nga organe administrative ose kuazi gjyqësore...Gjykata thekson se shteti nuk ka detyrim të parashikojë më shumë se një shkallë ankimi, për sa kohë që ka një ankim në një gjykatë të parashikuar me ligj, në kuptim të nenit 43 të Kushtetutës, si dhe nenit 13 të KEDNJ-së...”

45. Sa më sipër, Kolegji vlerëson se me ligjin nr. 133/2015, kompetente për të shqyrtuar pretendimet në lidhje me ligjshmërinë e vendimeve të ATP-së, për njohjen e së drejtës së pronësisë ish-pronarëve apo vendimeve të ish-komisionëve të kthimit dhe kompensimit të pronës, ish-zyrave rajonale vendore të kthimit dhe kompensimit të pronës apo ish-Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronës, personaliteti juridik i së cilës i ka kaluar ATP-së, do të jetë Gjykata e Apelit.

Sipas objektit të mosmarrëveshjes, nëse pretendimet lidhen me njohjen e së drejtës, gjykatë kompetente sipas nenit 29 do të jetë Gjykata e Apelit në territorin e së cilës ndodhet sendi i paluajtshëm objekt vendimmarrjeje (*forum rei sitae*). Nëse pretendimet lidhen me vlerën e kompensimit, gjykatë kompetente do të jetë Gjykata Administrative e Apelit.

Ky ka qenë qëllimi i ligjit nr. 133/2015, konkretisht i neneve 19 dhe 29 të tij kur ka përcaktuar kompetencën funksionale të gjykatave të apelit për kontrollin gjyqësor ndaj vendimeve të ATP-së. Po ashtu, ky ka qenë qëllimi i këtij ligji, konkretisht në nenet 32 dhe 38 të tij, si dispozita kalimtare, për të përcaktuar kompetencën funksionale të gjykatave të apelit edhe për kontrollin gjyqësor të vendimeve të mëparshme të KKKP-ve, ZRVKKP-ve apo AKKP-së, duke parashikuar shuarjen e personalitetit juridik të AKKP-së, kalimin e të drejtave dhe detyrimeve të saj ATP-së dhe duke shfuqizuar ligjet e mëparshme që binin ndesh me këtë ligj, të cilat regionin veprimtarinë e mëparshme të këtyre organeve dhe të cilat parashikonin rrugën e zakonshme gjyqësore të kundërshtimit të vendimeve të këtyre organeve.

46. Në vijim të këtij arsyetimi, Kolegji thekson se nga njëra anë ky interpretim është në përputhje me *ratio*-n e ligjit nr. 133/2015, i cili synon përfundimin e procesit të kthimit të pronës sa më shpejt dhe brenda një afati të arsyeshëm, duke shmangur zvarritjet e procedimit administrativ dhe gjyqësor në përfundimin e procesit të trajtimit të pronës. Nga ana tjetër ky interpretim është pajtues edhe me Kushtetutën dhe me KEDNJ-në. Kjo pasi individit i garantohet akses në të paktën një gjykatë që plotëson standardet e nenit 6 të KEDNJ-së dhe po ashtu i garantohet e drejta për ankim efektiv, sikurse është shprehur GJK-ja në vendimin e cituar më sipër. Në këtë mënyrë ky interpretim jo vetëm që nuk cenon të drejtat e subjekteve që u drejtohen këtyre organeve, por garanton shpejtësinë dhe

* Kuptohet jo në kuptimin e mirëfilltë të organit kuazi gjykatë, me të gjitha elementet që një organ duhet të plotësojë për të qenë i tillë sipas jurisprudencës të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Kjo pasi këtij organi i mungon elementi i pavarësisë nga pushteti ekzekutiv. Sipas nenit 26/1, të ligjit nr. 133/2015, ATP-ja varet nga ministri i Drejtësisë.

efektivitetin në procesin e njohjes dhe kthimit të pronës.

47. Nga analiza e mësipërme, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë konkludoi në sentencën e parë të këtij vendimi njësoj të praktikës gjyqësore, duke vendosur se:

Për shqyrtimin e padive të regjistruara në gjykatë pas datës 23.2.2016, kur ka hyrë në fuqi Ligji nr. 133/2015, të paraqitura nga subjekti ish-pronar apo trashëgimtarë të tij, kundër vendimit të dhënë nga ish-KKKP-të, ish-ZRVKKP-të apo ish-AKKP-ja, që ka disponuar në lidhje me kërkesën e tyre, në bazë të ligjeve të mëparshme për kthimin dhe kompensimin e pronës, gjykatë kompetente nga pikëpamja lëndore /funksionale do të jetë Gjykata e Apelit.

Për sa u përket kërtimeve për njohjen e së drejtës, kompetente nga pikëpamja lëndore/funksionale është Gjykata e Apelit në territorin e së cilës ndodhet sendi i paluajtshëm. Ndërsa për sa u përket kërtimeve për vlerën e kompensimit, kompetente nga pikëpamja lëndore/funksionale është Gjykata Admini-strative e Apelit.

B. Në lidhje me çështjen e dytë të shtruar për njësim:

Cila është gjykata kompetente, për shqyrtimin e padisë, të kundërpadisë apo të padisë së ndërhyrësit kryesor, me të cilat, kundërshtohet vendimi i ish-KKKP-së, ish-ZRAKKP-së apo ish-AKKP-ja dhënë në favor të një subjekti, nga i cili që e pretendon tërësisht apo pjesërisht për vete dhe në cilën gjykatë kundërshtohet ky vendim si titull pronësie?

48. Për të konkluduar mbi këtë çështje të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji vlerëson të marrë në analizë fillimisht natyrën juridike të marrëdhënies midis shtetit dhe ish-pronarit, në kuadër të procesit të kthimit dhe kompensimit të pronës dhe të marrëdhënies midis ish-pronarit dhe subjekteve të tjera ish-pronare ose jo, të cilët pretendojnë të drejta pronësie mbi një pasuri të paluajtshme, për të cilën ka disponuar një herë me vendim përfundimtar organi kompetent për kthimin dhe kompensimin e pronës apo edhe gjykata. Kualifikimi i drejtë i secilës nga këto marrëdhënie juridike, do të duhet të mbahet parasysh nga çdo gjykatë, që shqyrton mosmarrëveshje të ngjashme, si për të vlerësuar apo kualifikuar drejtë çështjen e kompetencës lëndore/funksionale në shqyrtimin e këtyre çështjeve, ashtu edhe për të orientuar palët në formimin e rregullt të ndërgjyqësisë në konfliktet eventuale gjyqësore.

49. Fillimisht, Kolegji vlerëson se ligji nr. 133/2015, ashtu sikurse edhe ligjet e mëparshme të shfuqizuara tashmë, me objekt procesin e kthimit dhe kompensimit të pronës ish-pronarëve, e kanë shtrirë fushën e veprimit të subjektet ish-pronare, të cilat në mënyrë të padrejtë janë shpronësuar apo ju është konfiskuar prona me akte administrative apo vendime gjyqësore, nga shteti komunist totalitar prej datës 29.11.1944. Qëllimi i ligjvënësist, ndër vite, ka qenë, që nëpërmjet procesit të “vetëshpronësimi”, të rregullonte dhe disiplinonte marrëdhënien midis ish-pronarit dhe shtetit, të përfaqësuar nga organet kompetente administrative të kthimit dhe kompensimit të pronës, duke marrë përsipër detyrimin për të rregulluar dhe reduktuar, për aq sa ka qenë e mundur, brenda kushteve ekonomiko-sociale, padrejtësitë e sistemit të mëparshëm, bazuar në parimet e barazisë, proporcionalitetit, drejtësisë dhe shtetit social.

50. Detyrimi i shtetit shqiptar, ashtu sikurse edhe i të gjitha shteteve të tjera të Evropës Qendrore dhe lindore të tranzicionit post-komunist, që iu nënshtruan procesit të kthimit dhe kompensimit të pronës, nuk e kishte burimin e legjitimitetit nga neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së. Ashtu sikurse GJEDNJ-ja është shprehur në shumë raste, neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, nuk mund të interpretohet sikur vendos një detyrim të përgjithshëm ndaj shteteve, palë të larta kontraktuese, për të kthyer pronën që u ishte transferuar atyre para se ta ratifikonin KEDNJ-në. Por nga ana tjetër, nëse një shtet kontraktues që ka ratifikuar Konventën, duke përfshirë protokollin nr. 1, miraton legjislacionin që parashikon kthimin e plotë ose të pjesshëm të pronës së konfiskuar sipas një regjimi të mëparshëm, ky legjislacion dhe për rrjedhojë edhe ai shtet mund të konsiderohet se sjell një të drejtë pronësie të mbrojtur nga neni 1 i protokollit nr. 1, për personat që përmbushin kërkesat e pranueshmërisë sipas ligjit*. Nuk mund të vendosen detyrime për kompensimin tërësor të pronës së shpronësuar apo të shtetëzuar nga regjimet, që nuk kanë respektuar standardet minimale të të drejtave të njeriut, dhe se rivendosja e plotë e të

* Shiko vendimin, datë 31.7.2012, të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut në çështjen “Manushaqe Puto kundër Shqipërisë”, paragrafët 135–136.

drejtave të mëparshme të pronësisë do të ishte në kundërshtim me vetë parimin e barazisë.* E thënë ndryshe, procesi i vetëdetyrimit të shtetit për të rregulluar padrejtësitë e sistemit shtetëror totalitar e ka pasur bazën në parimet e shtetit social dhe të drejtësisë dhe nuk ka synuar reduktimin e plotë të të gjitha padrejtësive dhe pasojave negative. Pasojat negative janë synuar të reduktohen për aq sa është e mundur, duke ruajtur edhe një balancë midis interesave të ish-pronarëve dhe interesave të shoqërisë në tërësi.

51. Në të njëjtën linjë arsyetimi, GJK-ja ka mbajtur qëndrimin se procesi i kthimit dhe kompensimit të pronave është vazhdim i disa proceseve paralele të ndërmarra nga shteti për vetëshpronësimin e tij në favor të privatëve. Shteti nuk u shpronësua menjëherë nga pasuritë, të cilat në atë kohë figuronin “*de jure*” në pronësi të tij. Kështu, në këtë frymë ligji për kthimin e pronës përshkohet nga parimi sipas të cilit shteti merr përsipër (detyron vetveten) t’u kthejë ish-pronarëve, d.m.th., t’i ripronësojë ata me ato prona që faktikisht dhe juridikisht është e mundur të kthehen, mbasi ekzistojnë efektivisht e janë në fondin e pronësisë shtetërore, ose mbahen pa arsye të përligjura nga të tjerët†. Në vlerësimin e Gjykatës Kushtetuese, ish-pronarëve u ka humbur e drejta e pronës nga shpronësimet e rendit juridik të mëparshëm, të kryera nëpërmjet akteve ligjore e nënligjore ose vendimeve gjyqësore. Ky konkluzion përbën arsyen që këta persona, duke mos gëzuar në vijimësi pronat e tyre në cilësinë e pronarit kërkojnë që, nëpërmjet procedurës së kthimit dhe kompensimit të pronës, të rifitojnë këtë cilësi.

52. Sa më sipër, Kolegji dedukton se, mbrojtja e së drejtës së pronës, në aspektin kushtetues dhe të së drejtës ndërkombëtare, nuk garanton kthimin e pronës të konfiskuar sipas sistemeve apo regjimeve totalitare‡. Procesi i kthimit dhe kompensimit të pronës në vendet e tranzicionit post-komunist bazohet sa në të drejtën e pronës, po aq edhe në parimet e drejtësisë dhe ndershmërisë, mbi të gjitha në parimet e shtetit social. Kjo do të thotë se e drejta e pronës nuk barazohet me të drejtën e kthimit/apo kompensimit. Neni 1, i protokollit nr.1, të KEDNJ-së, mbron vetëm pasurinë ekzistuese dhe nuk garanton të drejtën për të fituar pasuri. Por, nga ana tjetër nëse sipas legjislacionit për kthimin dhe kompensimin e pronës, e drejta hipotetike për kthim apo kompensim e ish-pronarit është shndërruar në një pritshmëri të ligjshme konkrete, ajo do të konsiderohet aset në kuptim të nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së dhe si rrjedhojë gëzon mbrojtje sipas këtij parashikimi konventor.

53. Sikurse u analizua edhe në çështjen e parë të këtij vendimi njëses, sipas jurisprudencës të GJEDNJ-së koncepti i pasurisë ka një parashikim autonom, i cili është i pavarur nga klasifikimi formal në ligjin vendas.§ Pasuri në kuptim të nenit 1, të protokollit nr. 1, të KEDNJ-së janë “*pasuritë ekzistuese*” “*asetet*” ashtu edhe “*pritsmëritë e ligjshme*”**. Në kuadër të legjislacionit me objekt kthimin dhe kompensimin e pronës, pritshmëria e ligjshme (e cila duhet të jetë më konkrete sesa thjesht një shpresë)††, do të konsiderohet ajo çka është vendosur në mënyrë përfundimtare nga organet administrative dhe gjyqësore dhe vetëm pas këtyre procedurave, çdo ndërhyrje që në mënyrë të padrejtë cenon këtë pasuri, mund t’i japë të drejtën individit të pretendojë shkelje të nenit 1 të KEDNJ-së. Vetëm nga ky moment do të mund të aktivizohen të gjitha mjetet e mbrojtjes së pronësisë sipas legjislacionit vendas. Nga ana tjetër, shpresa për njohjen e ekzistencës të një të drejte të vjetër mbi pronën, e cila për një kohë të gjatë ka qenë e pamundur të ushtrohej në mënyrë efikase, nuk mund të konsiderohet si “pasuri”, bazuar në interpretimin e nenit 1, të protokollit nr. 1, të KEDNJ-së.

54. Duke iu referuar këtij koncepti konventor, kushtetues dhe jurisprudencial të pasurisë, Kolegji vlerëson se, marrëdhënia juridike që ka lindur midis shtetit dhe ish-pronarit ka qenë dhe

* Opinion mbi projektligjin “Për kthimin dhe kompensimin e pronës” të Republikës së Shqipërisë”, të miratuar nga Komisioni i Venecias në seancën e 58-të plenare Venecia, 12–13 mars 2004).

† **Vendimi i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, nr. 4, datë 8.4.1994, Përmbledhje e vendimeve, viti 1992–1996, faqe 111–113.**

‡ [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2016\)049-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2016)049-e)

§ Shiko çështjen ish-mbreti i Greqisë dhe të tjerët kundër Greqisë [GC], nr. 25701/94, § 60 GJEDNJ 2000–XII

** Shiko çështjen “*Bici kundër Shqipërisë*”

†† Gratzinger dhe Gratzingerova kundër Republikës Çeke (vendim) [DHM], nr. 39794/98, GJEDNJ 2002–VII, § 69 dhe Kopecký kundër Sllovakisë [DHM], nr. 44912/98, § 35, GJEDNJ 2004–IX).

është një marrëdhënie e një natyre të veçantë “*sui generis*”, me elemente sa juridiko-administrative, po aq edhe juridiko-civile. Aspekti juridiko-administrativ lidhet me faktin se në lidhje me të drejtën e ish-pronarit do të vendosë një organ i administratës publike, përfaqësues i shtetit pronar, kompetencat e të cilit janë përcaktuar me ligj të veçantë dhe i cili do ta artikulojë vullnetin e tij me një akt administrativ. Tek e fundit, kjo është forma me të cilën shteti operon, si një ent publik i cili shpreh vullnetin e tij nëpërmjet akteve apo veprimeve administrative. Nga ana tjetër, aspekti juridiko-civil, lidhet me faktin se pretendimet e ish-pronarit, i cili i drejtohet organeve të kthimit dhe kompensimit të pronës lidhet me një të drejtë subjektive në kuptim të neneve 42 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe 32 të KPC-së. E drejta e një personi për t’u njohur pronar mbi një send rregullohet nga dispozitat e Kodit Civil, gjë që del jashtë fushës së veprimit të së drejtës publike, që rregullon veprimtarinë e organeve të administratës publike, në mbrojtje të interesit publik.* Vendimet e organeve të kthimit dhe kompensimit të pronës, kanë disponuar drejtpërsëdrejti mbi të drejta subjektive, të cilat kanë qenë ekskluzive të titullarëve të caktuar dhe jo të shtetasve apo publikut në tërësi siç janë interesat publikë. Për këtë arsye, vendimet e organeve administrative, që kanë pasur si kompetencë kthimin dhe kompensimin e pronave, që kanë njohur dhe kthyer pronën ish-pronarit, nuk janë akte administrative, në kuptimin klasik, normal dhe të zakonshëm juridik të termit (*strictu sensu*), por akte *sui generis* të nxjerra nga një organ *sui generis*, për të cilin GJEDNJ-ja ka përdorur termin e ri leksikor, *quasi gjykatë*†. Ky konkluzion do të thotë se, në rastet kur kemi të bëjmë me të drejta subjektive, edhe pse enti shtetëror ka shprehur vullnetin e vet nëpërmjet akteve, këto të fundit nuk trajtohen dhe nuk goditen në gjykatë si akte administrative, por përkundrazi, shtetasi në gjykatë, në një gjykim të zakonshëm kërkon të drejtën e pronës duke paraqitur prova në mbështetje të kësaj të drejte.

55. Në vijim të këtij arsyetimi, Kolegji vlerëson se në momentin që vendime të tilla marrin formë të prerë, shteti konsiderohet i vetëshpronësuar dhe ato shndërrohen në tituj pronësie (mënyra të fitimit të pronësisë), për subjektin në favor të të cilit është disponuar, në kuptim të nenit 163, të Kodit Civil, pronë në kuptim të nenit 41 të Kushtetutës dhe pasuri në kuptim të nenit 1, të protokollit nr. 1, të KEDNJ-së. Nga momenti i marrjes formë të prerë të vendimeve të organeve administrative të kthimit dhe kompensimit të pronës, ndodh zhveshja si titullar i së drejtës së pronës së shtetit dhe lindja e së drejtës së pronës të ish-pronarit apo trashëgimtarit të tij. Kjo do të thotë, se nga momenti i vetëshpronësimit të shtetit, me anë të një vendimi të formës së prerë, që njeh dhe kthen pasurinë e paluajtshme apo e kompenson atë me një pasuri tjetër, në favor të ish-pronarit, qoftë ky vendim i bazuar në ligj apo jo, të gjitha pretendimet e subjekteve të treta në qarkullimin civil në lidhje me atë pasuri apo të gjitha mosmarrëveshjet që mund të gjenerojnë këto vendime (tituj pronësie), nuk do të kualifikohen më si mosmarrëveshje me natyrë mikse administrativo-civile midis shtetit dhe ish-pronarit në kuadër të procesit të njohjes dhe kthimit të pronës, por do të konsiderohen si mosmarrëveshje me natyrë tipike juridiko-civile, midis subjekteve të së drejtës private, ish-pronarë ose jo që pretendojnë mbrojtjen e të drejtave subjektive të pronësisë mbi një send të paluajtshëm, të cilët në një konflikt eventual, do t’ia nënshtrijnë debatit gjyqësor, ekzistencën dhe vlefshmërinë e titujve respektivë të pronësisë, sipas normave juridike të së drejtës civile, procedurale dhe materiale.

56. E thënë ndryshe shtetit nuk mund t’i kërkohet më gjyqësish apo edhe jashtëgjyqësisht, nga subjektet e treta që pretendojnë të drejta pronësie mbi një send të paluajtshëm, një detyrim për njohje pronar apo kthim sendi, sepse duke u vetëshpronësuar një herë, shteti nuk është më titullar i asaj pasurie, e ka humbur pronësinë mbi atë send dhe rrjedhimisht as nuk mund të disponojë më mbi të, sipas parimit se askush nuk mund t’i japë një tjetri më shumë të drejta nga sa ai ka (*nemo dat quod non habet*).

57. Në të njëjtën logjikë juridike, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, kur kanë kualifikuar marrëdhënien midis të tretit, shtetit dhe ish-pronarit për efekt të ezaurimit të ankimit administrativ, për kundërshtimin e vendimeve të organeve administrative kompetente të kthimit

* “*Ališić and others v. Bosnia-Herzegovina, Kroacia, Serbia, Sllovenia dhe FYROM*” Grand Chamber datë 16.7.2014, §108

† Shiko vendimin e Gjykatës Kushtetuese 27/2010.

dhe kompensimit të pronës, ndër të tjera me vendimin nr. 2, datë 21.1.2011, janë shprehur se:

“Subjektet e shpronësuara kanë detyrimin që t’i drejtohen organit administrativ, pra AKKP-së në dy situata: së pari, në rastin kur subjektet e shpronësuara paraqesin për herë të parë kërkesë për njohjen dhe kthimin e pronës në cilësinë e ish-pronarit. Së dyti, në rastin e ankimit ndaj vendimit të dhënë në emër të tyre dhe mbi kërkesën e tyre nga (ish-) Zyra Rajonale e AKKP-së, pra pas hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës” (i ndryshuar). Gjithsesi, edhe në këto dy raste, çështja do bëjë pjesë në juridiksionin gjyqësor, pra detyrimi për t’iu drejtuar rrugës përkatëse administrative të kërkesës dhe ankimit nuk ekziston nëse nga subjekti i shpronësuar pretendohet që për të njëjtën pronë, ish-KKKP-të apo AKKP-ja, kanë disponuar më parë për njohjen e kthimit të pronës një subjekti tjetër të shpronësuar.”.

Me fjalë të tjera, kjo do të thotë se në momentin kur shteti nëpërmjet ish-KKKP-ve, ish-ZRAKKP-ve apo ish-AKKP-së është vetëshpronësuar me një vendim, mosmarrëveshja që mund të lindë midis subjektit në favor të të cilit është dhënë vendimi dhe të tretit i cili mund të ketë pretendime mbi atë send të paluajtshëm në cilësinë e ish-pronarit, nuk është më një mosmarrëveshje administrative-civile (*sui generis*) midis shtetit dhe ish-pronarit, e cila duhet të zgjidhet paraprakisht nga juridiksioni administrativ. Tashmë kjo mosmarrëveshje civile ka lindur dhe ekziston ndërmjet dy subjekteve të së drejtës private dhe si e tillë duhet të zgjidhet drejtpërdrejtë para juridiksionit gjyqësor.

58. Po ashtu, GJK-ja, në vijimësi ka mbajtur të njëjtin qëndrim në lidhje me legjitimitetin e këtyre subjekteve për t’iu drejtuar gjykatës për pretendimet e tyre në lidhje me të drejtat e pronësisë mbi sende të paluajtshme objekt vendimmarrjeje nga organet kompetente të kthimit dhe kompensimit të pronës. Kështu, në vendimin nr. 27, datë 27.7.2009, GJK-ja ka arsyetuar se:

“Legjitimiteti i këtyre subjekteve, si pjesë e praktikës së zakonshme gjyqësore, është pranuar dhe nga Gjykata e Lartë, që sipas nenit 141/2 të Kushtetutës ka bërë njësimin e praktikës gjyqësore. Gjatë gjykimit të iniciuar prej subjekteve të mësipërme, përveç të tjerave, hetohet dhe vërtetohet dhe fakti nëse këtyre subjekteve u është cenuar apo jo e drejta e pronësisë dhe, çdo vendim gjykate që do të anulonte pjesërisht ose plotësisht vendimet e organit përkatës së administratës, duhet të konfirmojë njëkohësisht edhe të drejtën e tyre të pronësisë. Prandaj, Gjykata Kushtetuese çmon se kur shqyrtohet një mosmarrëveshje e iniciuar nga të tilla subjekte, gjykata ka juridiksion dhe kompetencë jo vetëm që të anulojë pjesërisht ose plotësisht vendimet e organit administrativ, por njëkohësisht edhe të njohë e të kthejë pjesërisht ose plotësisht pronën në favor të tyre.”.

Po ashtu, ky qëndrim konsolidohet më tej, konkretisht me vendimin 27/2010 të GJK-së, ku ndër të tjera ajo është shprehur se:

“...në rastet kur kemi të bëjmë me të drejta subjektive, edhe pse enti shtetëror ka shprehur vullnetin e vet nëpërmjet akteve, këto të fundit nuk trajtohen dhe nuk goditen në gjykatë si akte administrative, por përkundrazi, shtetasi në gjykatë, në një gjykim të zakonshëm kërkon të drejtën e pronës duke paraqitur prova në mbështetje të kësaj të drejte...gjykatat e Republikës së Shqipërisë, në momentin që investoheshin për të zgjidhur ankimet në lidhje me vendimet e KKKP-së, e zgjidhnin çështjen në themel njësoj sikur të ndodheshin para një konflikti të mirëfilltë pronësie.”.

59. Kolegji thekson se në aspektin ngushtësisht teknik-procedural paditë e subjekteve të treta me objekt kundërshtimin e vendimeve të kthimit apo kompensimit të pronës (kompensimit fizik) gjenerohen dhe e kanë bazën në nenet 31 dhe 32 të Kodit të Procedurës Civile dhe nenet 296 e vijues të Kodit Civil apo padi të tjera, si p.sh. paditë e njohjes dhe kthimit të pasurisë trashëgimore apo njohjes së bashkëpronësisë. Konkretisht, neni 31 ka parashikuar se:

“Padia është e drejta e personit që bën pretendimin, për t’u dëgjuar, mbi themelin e këtij pretendimi, në mënyrë që gjykata ta shpallë atë të bazuar ose jo. Pala kundërshtare ka të drejtë të diskutojë dhe të ngrejë prapësime mbi themelin dhe bazueshmërinë në ligj të këtij pretendimi.”.

Po ashtu, neni 32 i K.Pr.Civile, ka parashikuar se:

“Padia mund të ngrihet: a) për të kërkuar rivendosjen e një të drejte ose interesi të ligjshëm që është shkelur; b) për vërtetimin e qenies ose mosqenies së një marrëdhënieje juridike ose një të drejte; c) për njohjen e vërtetësisë ose pavërtetësisë së një dokumenti me pasoja juridike për paditësin.”.

Nenet 31 dhe 32 konkretizojnë në terrenin ligjor parashikimin e përgjithshëm kushtetues të nenit 42 të Kushtetutës, që përcakton juridiksionin e përgjithshëm dhe detyruet gjyqësor, sipas të

cilit kushdo për mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave të veta kushtetuese ka të drejtën t'i drejtohet një gjykate të pavarur dhe të paanshme të caktuar me ligj.

60. Në bazë të dispozitave të sipërcituara, kushdo për mbrojtjen e të drejtave të pronësisë mbi një send të paluajtshëm, mund t'i drejtohet gjykatës, duke shfrytëzuar një nga mjetet e mbrojtjes së pronësisë dhe, mund të kërkojë të njihet pronar mbi sendin e paluajtshëm (me padi njohjeje, *formulae praeiudiciales*) apo edhe t'i kthehet ky send (*rei vindicatio* apo *petitium hereditatis*). Nga ana tjetër, personi kundrejt të cilit drejtohet ky kërkim ka të drejtë të mbrohet, qoftë nëpërmjet prapësimit apo qoftë nëpërmjet kundërpadisë, duke kundërshtuar ligjshmërinë dhe vlefshmërinë e titullit të pronësisë të palës kundërshtare. * Në raste të tilla, kundërshtimi i vendimit të ish-KKKP-ve, ish-AKKP-së apo ish-ZRAKKP-ve, si në situatën kur paditësi kundërshton titullin e pronësisë së palës së paditur ashtu edhe kur pala e paditur kundërshton titullin e pronësisë së paditësit, është në themel të arsyes juridike dhe shkakut ligjor të padisë apo të kundërpadisë. Gjykatat në mosmarrëveshje të tilla, do të ushtrojnë kontroll incidental mbi ligjshmërinë e këtyre vendimeve, si një çështje paragjykimore, me qëllim që të vlerësojë bazueshmërinë e pretendimit të paditësit, të ndërhyrësit kryesor apo palës së paditur kundërpaditëse eventualisht për njohje pronar apo për kthim sendi.

61. Pra, kur kemi të bëjmë me padi, kundërpadi apo padi të ndërhyrësit kryesor që synojnë të godasin si tituj pronësie vendimet e kthimit dhe kompensimit të pronave të një subjekti tjetër, me pretendimin se organet administrative kompetente për kthimin dhe kompensimin e pronës, duke shkelur ligjin kanë disponuar pronën që duhej ta përfitonte paditësi, i padituri kundërpaditës apo ndërhyrësi kryesor, gjykata ka rolin e vlerësuesit të zbatimit të ligjit mbi komisionin përkatës apo mbi agjencinë ligjzbatuese përkatëse. Nën këtë regjim juridik do të testohet ligjshmëria e titujve kundërthënës të pronësisë midis ndërgjyqësve në funksion të zgjidhjes përfundimtare të konfliktit objekt gjykimi dhe të disponimit mbi të gjitha kërkimet e padisë, të kundërpadisë, apo të padisë së ndërhyrësit kryesor. Kjo do të thotë, nga njëra anë, se titujt e pronësisë të palëve ndërgjyqëse do të shqyrtohen, jo si akte administrative, por si tituj pronësie të zakonshëm dhe, nga ana tjetër, diskutimi mbi procesin djallëzor të provueshmërisë (*probatio diabolica*) nuk do të shtrihet në titujt e pronësisë origjinar apo titujt e pronësisë zinxhir të trashëgimtarëve të ndërgjyqësve, përkundrazi, titujt e tyre të pronësisë do të analizohen në funksion të testimit të provueshmërisë dhe përmbushjes së kriterëve ligjorë të ligjit për kthimin dhe kompensimin e pronës. Nga ky konkluzion do të formësohet edhe mënyra e disponimit mbi kërkimet e padisë, të kundërpadisë apo të padisë së ndërhyrësit kryesor.

62. Sipas ligjit nr. 133/2015, në kompetencën funksionale të gjykatave të apelit janë vetëm mosmarrëveshjet që lindin midis subjekteve ish-pronare dhe shtetit të përfaqësuar nga Agjencia e Trajtimit të Pronës dhe ku objekt shqyrtimi gjyqësor është ligjshmëria e vendimarrjes së organit kompetent për kthimin apo kompensimin e pronës, në lidhje me të drejtat e pronësisë së ish-pronarëve, me qëllim përfundimin e procesit të trajtimit të pronës. Nga momenti i marrjes formë të prerë të këtij vendimi, ndodh zhveshja si titullar i së drejtës së pronës së shtetit dhe lindja e së drejtës së pronës së ish-pronarit. Me këtë vendim, shteti është vetëshpronësuar dhe është çliruar nga detyrimi i tij për kthimin e pronës ndaj ish-pronarëve dhe trashëgimtarëve të tyre.

Padrejtësitë në pjesët takuese të trashëgimtarëve apo subjekteve të tjera apo paligjshmëria e këtij vendimi, nuk mund të jenë më detyrime të shtetit karshi tyre por janë mosmarrëveshje civile që duhet të zgjidhen ndërmjet tyre nga gjykata.[†] Në padi të tilla me objekt njohje pronar, bashkëpronar apo bashkëtrashëgimtar (*formulae praeiudiciales*), me objekt kthimin e sendit (*actio rei vindicatio*), apo paditë e kthimit të pasurisë trashëgimore (*petitium hereditatis*) njohja e pronësisë është kusht i domosdoshëm për pranimin e kërimit të paditësit (*shih vendimin unifikues nr. 5, datë 30.10.2011 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë*). Kjo do të thotë se gjykata në çdo rast është

* Pretendimi për pavlefshmëri absolute të vendimit të organit kompetent për kthimin dhe kompensimin e pronës mund të paraqitet edhe në formën e prapësimit nga pala e paditur.

[†] Një qëndrim analog mbahet në Gjykatën e Lartë, Kolegjet e Bashkuara, pranojnë në vendimin unifikues nr. 9/2 i Regj. Themeltar, nr. 6, datë 24.1.2007.

e detyruar fillimisht të hetojë dhe të verifikojë në lidhje me titujt e pronësisë të pretenduara nga palët ndërgjyqëse, të drejtën e pronësisë së pretenduar të paditësit, mënyrën e fitimit të pronësisë, si dhe pretendimet e palës së paditur në lidhje me mënyrën e fitimit të pronësisë dhe më pas të pranojë ose jo kërkimet respektive të palëve, eventualisht për lirim dhe dorëzim sendi, sipas pozitës procedurale të tyre në procesin gjyqësor.

63. Sa më sipër u arsyetua, Kolegji arrin në konkluzionin se, nëse në një konflikt gjyqësor midis dy subjekteve të së drejtës private, që buron nga e drejta e pronësisë, kërkitimi për pavlefshmërinë e vendimit të organit përkatës për njohjen pronar dhe kthimin apo kompensimin e pronës, ngrihet në mënyrë incidentale nga pala ndërgjyqëse (si një subjekt i tretë në raport me vendimin), me qëllim kundërshtimin e titullit të pronësisë të pretenduar nga pala kundërshtarë, shqyrtimi gjyqësor i këtij kërkitimi, si një çështje paragjykimore, ka karakter të ndërvarur dhe të prejardhur me shqyrtimin e kërkitimit të paditësit, të ndërhyrësit kryesor apo të palës së paditur kundërpaditëse, eventualisht për njohje pronar, bashkëpronar apo bashkë-trashëgimtar apo për kthim sendi apo kthimin e pasurisë trashëgimore. Për rrjedhojë, mos-marrëveshja në rastin konkret nuk e ka burimin nga pretendimet e ish-pronarit për vendimin e organit publik, që ka disponuar në lidhje me të drejtat e tij për njohjen pronar dhe kthimin apo kompensimin e pronës. Kjo çështje tashmë është një mosmarrëveshje midis subjekteve që mohojnë cilësinë e pronarit apo trashëgimtarit të palës kundërshtarë apo sillen si pronar dhe trashëgimtar nëpërmjet sundimit ekskluziv dhe përjashtues të pasurisë, padi të cilat bazuar në dispozitat e Kodit Civil vegjohen si mjetet juridike mbrojtëse të pasurisë.

Në këto kushte, këto padi gjenerojnë mosmarrëveshje me natyrë tipike juridiko-civile, që burojnë nga e drejta e pronësisë, midis dy subjekteve të së drejtës private. Këto padi ndjekin regjimin juridik respektiv, të përcaktuar në Kodin Civil dhe në Kodin e Procedurës Civile apo ligje të tjera që janë në fuqi dhe si të tilla këto padi janë dhe në kompetencën lëndore të gjykatave të shkallës së parë, që ushtrojnë juridiksionin gjyqësor dhe kompetencën lëndore dhe tokësore në territorin ku ndodhet sendi i paluajtshëm (*forum rei sitae*). Interpretimi i kundërt do të çonte në shkelje të parimit të respektimit të shkallëve të gjyqësorit, i sanksionuar në nenin 135 të Kushtetutës dhe dispozitave përkatëse të Kodit të Procedurës Civile, në lidhje me kompetencën e gjykatave për shqyrtimin e këtyre mosmarrëveshjeve.

64. Nga analiza e mësipërme, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë konkludoi në sentencën e dytë të këtij vendimi njësuës dhe vendosi se:

Gjykimi i padisë, kundërpadisë apo padisë së ndërhyrësit kryesor kundër vendimeve të ish-AKKP-së, të ish-KKKP-ve apo ish-ZRAKKP-ve, dhënë në favor të një subjekti, duke pretenduar tërësisht apo pjesërisht për vete sendin e paluajtshëm objekt vendimmarrjeje nga këto organe, kur këto vendime kundërshtohen si tituj pronësie, janë në kompetencë të gjykatave të shkallës së parë, ku ndodhet sendi i paluajtshëm.

C. Në lidhje me çështjen e tretë të shtruar për njësim

Cila është gjykata kompetente për shqyrtimin e padive kundër vendimeve të ATP-së, kur kjo e fundit jep vendim për mbylljen e procedimit pa u shprehur për themelin e kërtimeve: gjykatat e apelit, Gjykata Administrative e Apelit apo gjykatat e shkallës së parë?

65. Fillimisht, Kolegji rithekson se me ligjin nr. 133/2015 u krijua një organ i vetëm, person juridik publik, vendimmarrës, konkretisht ATP-ja, së cilës i kanë kaluar të drejtat dhe detyrimet e AKKP-së dhe e cila do të trajtojë përfundimisht kërkesat e ish-pronarëve për njohjen, kthimin dhe kompensimin e pronës.

66. Në nenin 29, të ligjit nr. 133/2015, është parashikuar se:

“Kundër vendimit të ATP-së për njohjen e së drejtës, palët e interesuara dhe Avokatura e Shtetit kanë të drejtë të bëjnë ankim, brenda 30 ditëve nga data e njoftimit të këtij vendimi, pranë Gjykatës së Apelit, sipas rregullave të Kodit të Procedurës Civile të Republikës së Shqipërisë”.

Më tej, në nenin 19, të ligjit nr. 133/2015, parashikohet se:

“1. Çdo palë e interesuar ka të drejtë të ankohet kundër vlerësimit financiar të kryer nga ATP-ja për

përcaktimin e vlerës së pronës në Gjykatën Administrative të Apelit brenda 30 ditëve nga dita e publikimit, vetëm për vlerën e kompensimit.

2. ATP-ja publikon vlerësimin në bazë të dispozitave të Kodit të Procedurave Administrative.

3. Pas kalimit të afatit 30-ditor, nëse subjekti i interesuar nuk ka bërë ankim, vlerësimi i vendimit përfundimtar të kompensimit ekzekutohet nga ATP-ja, sipas përcaktimeve të këtij ligji.”

67. Në praktikën gjyqësore të gjykatave të shkallës së parë dhe gjykatave të apelit, është shtruar për diskutim çështja se, në kompetencë së cilës gjykatë do të jetë shqyrtimi i mosmarrëveshjeve midis ish-pronarëve dhe shtetit në rastet kur ATP-ja me vendim jopërfundimtar i jep fund procedimit administrativ pa u shprehur për themelin e kërkesës së ish-pronarit. Kjo për shkak të parashikimit të nenit 15 të ligjit ku parashikohet se:

“Brenda një afati trevjeçar nga hyrja në fuqi e këtij ligji dhe sipas përcaktimeve të tij, ATP-ja vlerëson vetëm financiarisht të gjitha vendimet përfundimtare të pavarësuar që kanë njohur të drejtën e kompensimit.

2. Nëse ATP-ja nuk përmbush brenda këtij afati 3-vjeçar detyrimin, sipas pikës 1 të këtij neni, subjektit i lind e drejta t’i drejtohet Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, për të kërkuar vlerësimin financiar sipas përcaktimeve të këtij ligji...”

67.1 Po ashtu, nga ana tjetër, neni 26 i ligjit nr. 133/2015 ka parashikuar se:

“...Pas kontrollit, vlerësimit dhe shqyrtimit të kërkesave, sipas përcaktimeve të bëra në shkronjën “a”, të pikës 1, të këtij neni, drejtori i përgjithshëm i ATP-së shpreh me vendim brenda afatit të përcaktuar në nenin 33, të këtij ligji, për: ...

- rrëzimin e kërkesës;

- njohjen, sipas rastit, të së drejtës së pronësisë, kompensimin fizik brenda kufijve të pronës së njohur apo kompensimin nga fondi i tokës ose kompensimin financiar të pasurisë dhe të të drejtave të tjera reale, sipas përcaktimeve në këtë ligj...”

Sa më sipër, paqartësia në praktikën e gjykatave më të ulëta ka lindur edhe nga interpretimi literal i nenit 26 sipas të cilit ATP-ja mund të vendosë vetëm për themelin e pretendimit të ish-pronarit, përkatësisht duke u shprehur për rrëzimin apo pranimin e kërkesës së ish-pronarit dhe vetëm ndaj këtyre vendimeve mund të bëhet ankim në gjykatat e apelit (civil apo administrativ), sipas parashikimeve të ligjit nr. 133/2015 dhe se çdo vendim tjetër i marrë nga ATP-ja do të konsiderohet si akt administrativ i mirëfilltë, për të cilin do të ndiqen rregullat e zakonshme të kundërshtimit të aktit në gjykatat administrative të shkallës së parë.

67.2 Për të konkluduar në lidhje me çështjen e tretë të shtruar për njësim dhe për të zgjidhur të gjitha paqartësitë e interpretimit të ligjit nga gjykatat më të ulëta, Kolegji çmon të marrë në analizë të gjitha llojet e mosmarrëveshjeve që mund të lindin midis ATP-së dhe subjektit të pretenduar ish-pronar, si dhe të gjitha llojet e vendimmarrjes të këtij organi me qëllim identifikimin në çdo rast të gjykatës kompetente për shqyrtimin e mosmarrëveshjes konkrete.

68. Fillimisht Kolegji vlerëson se parashikimi me këtë ligj, i së drejtës së ankimit, të subjekteve të pretenduara ish-pronare dhe kontrolli gjyqësor ndaj çdo vendimi të ATP-së, në lidhje me njohjen dhe kompensimin e pronës, në bazë dhe për zbatim të neneve 7 dhe 42 të Kushtetutës, si dhe nenit 6 të KEDNJ-së ishte kusht i domosdoshëm për vetë vlefshmërinë e ligjit në aspektin material dhe për pajtueshmërinë e tij me standardet ndërkombëtare për të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, sipas udhëzimeve dhe orientimeve të GJEDNJ-së në çështjen “*Manushaqe Puto kundër Shqipërisë*”.

69. Kështu, ligji nr. 133/2015 ka parashikuar se çdo lloj vendimmarrjeje e ATP-së, në çdo eventualitet dhe për çdo mënyrë disponimi do t’i nënshtrohet kontrollit gjyqësor për të verifikuar zbatimin e ligjit në mosmarrëveshjet midis shtetit dhe ish-pronarit në çështjet e njohjes dhe kompensimit të pronës. Ky ligj, në mënyrë ezauruese dhe përfundimtare, ka parashikuar për çdo rast forumin gjyqësor kompetent për të shqyrtuar ankimet ndaj vendimeve të ATP-së. Bazuar në nenet 19 dhe 29, të përmendura më sipër, me ankim në Gjykatën e Apelit do të mundet të kundërshtohen vendimet e ATP-së që lidhen me njohjen e së drejtës së pronësisë, ndërsa paditë ndaj vendimeve të ATP-së që lidhen me kërkesat për kompensimin financiar të pronës, do të ankimohen në Gjykatën Administrative të Apelit. Sikurse u trajtua edhe më sipër, parashikimi me ligj i gjykatave të apelit me juridiksion fillestar për shqyrtimin e këtyre mosmarrëveshjeve ishte në përputhje me qëllimin e ligjit

për përfundimin e procesit të trajtimit të pronës brenda një afati të arsyeshëm dhe për të shmangur zvarritjet në shkallët e ndryshme të gjyqësorit.

70. Sipas parashikimeve të ligjit nr. 133/2015, ATP-ja ka këto detyra dhe përgjegjësi:

a) Përfundon brenda afatit ligjor shqyrtimin e kërkesave të subjekteve të shpronësuara për trajtimin e pronës, për të cilat nuk është marrë vendim;

b) Shqyrton tërësinë e dokumentacionit të paraqitur nga subjektet e shpronësuara dhe përputhshmërinë e tij me kriteret e përcaktuara në këtë ligj;

c) Shqyrton vërtetësinë e dokumentacionit të paraqitur nga subjektet e shpronësuara, në përputhje me parashikimin e ligjit dhe akteve nënligjore;

d) Pranon, shqyrton dhe vlerëson kërkesat për përfitimin e së drejtës së njohur për kompensim etj.

Pas kontrollit, vlerësimit dhe shqyrtimit të kërkesave, drejtori i përgjithshëm i ATP-së shprehet me vendim brenda afatit ligjor për rrëzimin e kërkesës ose pranimin e saj (neni 26 i ligjit). Po ashtu, ATP-ja shqyrton kërkesat e paraqitura rishtazi dhe të patrajuara më parë. Në çdo rast, drejtori i përgjithshëm i ATP-së ka detyrimin ligjor të shprehet me vendim të arsyetuar, ndaj çdo kërkesë të subjekteve që pretendojnë se janë ish-pronarë, për vendimet (neni 27). Për vendimet e pavlerësuara më parë ATP-ja ka detyrimin t'i vlerësojë financiarisht, sipas kriterëve të ligjit të ri, brenda 3 viteve nga hyrja në fuqi e tij. Në mungesë të veprimit administrativ të ATP-së dhe kur ajo ometon të shprehë vullnetin e saj brenda këtij afati ligjor, të drejtat dhe detyrimet e ATP-së i kalojnë Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, e cila do të bëjë përfundimisht vlerësimin financiar sipas parashikimeve të këtij ligji (neni 15). Po ashtu, i njëjti rregull vlen edhe për kërkesat që janë në shqyrtim në kohën e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015, shqyrtimi i të cilave do të duhet të përfundojë brenda afatit trevjeçar nga hyrja në fuqi e tij, nga ATP-ja. Me kalimin e këtij afati, të drejtat dhe detyrimet e organit administrativ do t'i kalojnë Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, e cila do të vendosë përfundimisht në lidhje me kërkesat e ish-pronarit (neni 34).

71. Sa më sipër, Kolegji vlerëson se, dispozitat ligjore të sipërcituara përcaktojnë qartë rastet e mosmarrëveshjeve mes ATP-së dhe subjekteve të interesuara apo Avokaturës së Shtetit, si edhe gjykatën përkatëse që ka kompetencën lëndore për shqyrtimin e çështjes, kur palët i drejtohen gjykatës për zgjidhjen e tyre:

Së pari, janë vendimet e ATP-së që disponojnë vetëm për vlerësimin financiar të kompensimit të pronës, tashmë të njohur më parë me vendim përfundimtar administrativ të ish-KKKP-ve, ish-ZRVKKP-ve apo AKKP-së, apo vendime gjyqësore që kanë disponuar mbi paditë për kundërshtimin e vendimeve të tyre (neni 15, pika 1, në lidhje me nenin 5, pikat 5 dhe 17, si edhe pjesërisht shkronja "b" e pikës 1, të nenit 26, për kërkesat për kompensim financiar të ligjit nr. 133/2015). Pra, janë rastet kur brenda afatit 3-vjeçar, të përcaktuar në pikën 1 të nenit 15, ATP-ja ka nxjerrë vendim lidhur me vlerësimin financiar të kompensimit të pronës. Në të gjitha këto raste, kompetenca lëndore për shqyrtimin e çështjes i përket Gjykatës Administrative të Apelit (neni 19 i ligjit nr. 133/2015);

Së dyti, nëse ATP-ja nuk përmbush detyrimin ligjor për nxjerrjen e vendimit për vlerësimin financiar të kompensimit të pronës brenda afatit 3-vjeçar (pra, për rastet e treguara në paragrafin më sipër), subjekti i interesuar ka të drejtën t'i drejtohet drejtpërdrejt Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë për të kërkuar vlerësimin financiar, sipas kriterëve të ligjit nr. 133/2015 (neni 15, pikat 1 dhe 2);

Së treti, janë rastet e kërkesave të bëra përpara hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015 e të patrajuara nga ish-AKKP, ish-ZRVKKP-të apo ish-KKKP-të (pra, kur nuk ka vendim administrativ përfundimtar, në bazë dhe për zbatim të pikës 17, të nenit 5) apo të kërkesave të bëra brenda afatit të përcaktuar nga ky ligj pranë ATP-së, të cilat kanë për objekt "trajtimin e pronës", që do të thotë vetë njohjen e së drejtës së pronësisë shoqëruar me kërkimin për kompensimin fizik ose financiar të saj (pra, jo thjesht vlerësimin financiar të pronës së njohur). Në këto raste, nëse ATP-ja nxjerr vendim për rrëzimin apo pranimin e kërkesës, i cili sipas ligjit duhet të përmbajë arsyetimin dhe disponimin e njëkohshëm jo vetëm për njohjen e së drejtës së

pronësisë, por edhe për formën dhe masën a vlerën e kompensimit që duhet të bëhet për subjektin e shpronësuar, kundërshtimi i këtij vendimi nga subjektet e interesuara ose avokatura e shtetit, bëhet drejtpërdrejt në gjykatën e apelit të juridiksionit të zakonshëm, që ka kompetencën territoriale në varësi të rastit konkret, gjykatë e cila e shqyrton çështjen sipas rregullave të KPC-së (nenet 20, 26, 27 dhe 29, të ligjit nr. 133/2015);

Së katërti, nëse brenda afatit 3-vjeçar, ATP-ja nuk përmbush detyrimin ligjor për nxjerrjen e vendimit për trajtimin e kërkesave për trajtimin e pronës (njohje dhe kompensim) me të cilin rrëzon ose e pranon kërkesën (pra, në rastet e treguara në paragrafin më sipër), subjekti i interesuar ka të drejtën t'i drejtohet drejtpërdrejtë gjykatës së shkallës së parë të juridiksionit të zakonshëm, që ka kompetencën territoriale në varësi të rastit konkret, për të kërkuar trajtimin e kërkesës së tyre, njëkohësisht për njohjen e së drejtës së pronësisë dhe kompensimin fizik a financiar, në zbatim dhe sipas përcaktimeve të ligjit nr. 133/2015 (neni 34, pikat 1 dhe 2, të ligjit nr. 133/2015).

72. Si përfundim, kriteri dallues për përcaktimin e kompetencës lëndore dhe funksionale të gjykatave për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve që lindin ndërmjet ATP-së dhe subjektit të interesuar apo avokaturës së shtetit, është vetëm lloji i kërkesës për të cilën është shprehur ose jo ATP-ja dhe lloji i vendimit të dhënë nga ATP-ja për kërkesat e paraqitura. Nëse kërkesa drejtuar ATP-së ka për objekt vetëm vlerësimin financiar të vendimeve (të mëparshme e përfundimtare) për kompensim, kompetenca lëndore i përket gjykatave administrative, funksionalisht Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë nëse kërkesa nuk është trajtuar brenda afatit 3-vjeçar dhe Gjykatës Administrative të Apelit nëse ATP-ja është shprehur me vendim për kërkesa të kësaj natyre. Nëse kërkesa drejtuar ATP-së ka për objekt trajtimin e pronës, pra njohjen e së drejtës së pronësisë e njëkohësisht (sipas ligjit) edhe kompensimin fizik a financiar, kompetenca lëndore i përket gjykatave të juridiksionit të zakonshëm, funksionalisht Gjykatës së Shkallës së Parë nëse kërkesa nuk është trajtuar brenda afatit 3-vjeçar dhe Gjykatës së Apelit nëse ATP-ja është shprehur me vendim për kërkesa të kësaj natyre.

73. Ligji nr. 133/2015 i ngarkon ATP-së kompetencën për të shqyrtuar dhe për t'u shprehur lidhur me kërkesat për vlerësim financiar, si edhe për kërkesat për njohje të së drejtës së pronësisë dhe (njëkohësisht) kompensim fizik a financiar të subjekteve të shpronësuar. Por, pasi ka përmbyllur procedurën administrative përkatëse me palën kërkuese dhe bashkërendimin e veprimeve me institucionet, nëse ATP-ja shprehet me vendim. Ligji nr. 133/2015 i përcakton këtij organi administrativ vetëm dy mënyra disponimi, konkretisht vendimarrjen e rrëzimit të kërkesës ose vendimarrjen e pranimit të kërkesës së subjektit të shpronësuar. Përfundimisht, ky ligj, në nenin 27, pika 3, parashikon se:

“...të gjitha aplikimet e mbështetura vetëm mbi vërtetimin e faktit juridik, në kuptim të nenit 388, të Kodit të Procedurës Civile, refuzohen nga ATP-ja me vendim.”.

Por edhe në këtë rast kemi të bëjmë me një shkak ku mbështetet vendimarrja e ATP-së për rrëzimin të kërkesës së paraqitur për trajtimin e pronës sepse bazohet vetëm në një vendim gjyqësor deklarativ (gracioz) për vërtetimin e faktit juridik.

74. Vendimet e ATP-së, si të çdo organi tjetër shtetëror, pavarësisht se çfarë disponon, nxirren dhe duhet të nxirren pasi të jetë mbyllur procedura administrative e shqyrtimit të kërkesës me hapat, elementet dhe kriteret që i përcakton ligji nr. 133/2015, Kodi i Procedurave Administrative dhe legjislacioni në fuqi në tërësi që është i zbatueshëm për çështjen konkrete. Kolegji vlerëson të pabazuar në ligj çdo vendimarrje të ATP-së që refuzon shqyrtimin në themel të një kërkesë, apo thënë ndryshe vlerësohet i pabazuar në ligj çdo vendimarrje jopërfundimtar e ATP-së, që mbyll procedimin administrativ dhe nuk e zgjidh çështjen në themel. ATP-ja nuk mundet ta konsiderojë të ezauruar misionin dhe detyrimet e saj duke nxjerrë vendime për mbylljen e procedimit administrativ për shqyrtimin e kërkesës së subjektit të shpronësuar, pa u shprehur për themelin apo meritat e kërkesës. Kolegji vlerëson se, në mbyllje të procedimit administrativ ATP-ja ka detyrimin të disponojë nëse e pranon dhe si e njeh dhe e kompenson të drejtën e pronësisë, apo e rrëzon kërkesën e paraqitur nga subjekti i shpronësuar (neni 15 pika 1, neni 26 pika 1 shkronja

“a” të ligjit nr. 133/2015). Në të dyja rastet vendimi është i shkruar dhe i arsyetuar (neni 25, pika 5, e ligjit nr. 133/2015) dhe, jo vetëm përmbyll procedimin administrativ, por e ka zgjidhur edhe objektin e shqyrtimit në themelin.

75. Në rastin e rrëzimit të kërkesës, motivet përkatëse mund të jenë të natyrës materiale, pra subjektet e shpronësuara dhe përfaqësuesit e tyre janë të legjitimuar, afatet janë respektuar, dokumentacioni është plotësuar etj., por mbi këtë bazë, në kuptimin e ligjit material, e drejta e pronësisë nuk mund të njihet dhe kompensohet, për shkak se nuk kemi të bëjmë me rast shpronësimi të padrejtë, subjekti kërkues nuk është subjekti i shpronësuar mbi pronësinë që kërkon, sipërfaqja, vendndodhja, natyra, karakteristikat etj. të pronës së shpronësuar pa të drejtë janë të ndryshme nga ajo që pretendon kërkuesi, janë rastet e përjashtimit nga trajtimi i pronës (neni 4 i ligjit nr. 133/2015) etj.

76. Por, motivet e rrëzimit të kërkesës mund të jenë edhe të natyrës procedurale, pra mund të lidhen me respektimin ose jo të afateve të paraqitjes së kërkesës, me legjitimitimin e kërkuesve për të kërkuar vlerësimin apo njohjen dhe kompensimin e pronës, legjitimitimin e përfaqësuesve ligjorë të subjekteve të shpronësuara etj., mangësi të cilat edhe pas zhvillimit të procedurës të rregullt administrative e në përmbyllje të tij nuk janë plotësuar nga subjekti kërkues me dokumentacionin përkatës që ai ka detyrim ta plotësojë sipas ligjit.

77. Në çdo rast, përbën detyrim ligjor dhe ka rëndësi që ATP-ja të tregojë me shkrim, me arsyetim të shtjelluar në mënyrë ezauruese mbi faktin dhe procedurën e ndjekur, se cilat janë motivet që në mbyllje të procedimit përkatës administrativ e kanë sjellë në përfundimin se kërkesa e subjektit duhet të rrëzohet apo të pranohet. Disponimi nga ana e ATP-së vetëm me shprehjen “mbyllet e procedimit administrativ” për shqyrtimin e kërkesës, në kuptimin e termave dhe gjuhës juridike të përdorur është i pasaktë dhe nuk duhet të përdoret prej ATP-së si formë shprehje vullneti sepse disponime të tilla nuk parashikohen në ligjin e posaçëm, i cili i ka përcaktuar se për çfarë dhe si duhet të disponojë ATP-ja. Ndërkohë që në bazë dhe për zbatimin të ligjit, edhe kjo mënyrë e pasaktë të shprehuri në aspektin teknik, duhet të kuptohet si vullnet i qartë i ATP-së për rrëzimin e kërkesës në kuptim të nenit 26, pika 1, shkronja “a”, të ligjit nr. 133/2015. Për rrjedhojë Kolegji konkludon se edhe këto disponime të pabazuara në ligj e ezaurojnë rrugën administrative të realizimit të të drejtave të ish-pronarëve dhe se ato tashmë mundet që vendimmarrjen administrative të ATP-së ta bëjë objekt kundërshtimi gjyqësor.

78. Pra, pavarësisht nga motivi ku bazohet ATP-ja në vendimin e saj për këto raste, tashmë shqyrtimi në themel i mosmarrëveshjes, që lind nga ai vendim (shkresë përcjellëse, kthim dokumentacioni etj. sipas rastit) i dhënë nga ATP-ja mbi kërkesat e ish-pronarëve i përkasin ekskluzivisht juridiksionit gjyqësor. Kolegji vlerëson se ATP-ja nuk mund të “rishikojë” më vendimin e saj. Kompetenca lëndore e gjykatave të zakonshme apo administrative për shqyrtimin e kundërshtimit të vendimit përcaktohet në varësi të natyrës së asaj që kërkohet (vetëm vlerësim financiar apo njohje e pronësisë plus kompensim). Ndërsa funksionalisht, përderisa ATP-ja ka dhënë një vendim brenda afatit 3-vjeçar, sipas rastit (lëndës së objektit të asaj që kërkohet) është Gjykata e Apelit Administrativ ose Gjykata e Apelit të juridiksionit të zakonshëm që duhet të shqyrtojë dhe të zgjidhë në themel çështjen.

79. Kolegji vlerëson se, është në disponimin maksimal të vetë paditësit ndërtimi i kërkimeve të padisë dhe ajo çfarë i kërkon gjykatës, si edhe ndryshimi, shtimi apo pakësimi i shkakut dhe objektit të padisë sipas vetë natyrës së kërkimeve të parashtruara në kërkesën që i ishte drejtuar ATP-së. Gjithsesi, në këndvështrimin dhe misionin ligjor të gjykatave kemi të bëjmë me kundërshtimin e një vendimi, edhe në rastet kur vullneti administrativ është artikuluar në formën e shkresës përcjellëse “*kthim dokumentacioni*”, të dhënë nga ATP-ja. Kështu në kushtet kur ligji i posaçëm: (a) tregon shprehimisht se çfarë lloj vendimesh mund të nxjerrë ATP-ja (rrëzim ose pranim kërkesë, pjesërisht a tërësisht); (b) nuk përcakton kritere penguese për shqyrtimin e kërkesës nga ATP-ja dhe dhënien e një vendimi themeli prej saj; (c) as kritere kushtëzuese për subjektet kërkuese për të kërkuar një vendim themeli nga ATP-ja; (d) as edhe ndonjë rrugë të detyrueshme administrative kundërshtimi të vendimit të ATP-së, atëherë kjo gjendje juridiko-procedurale sjell lindjen e juridiksionit ekskluziv gjyqësor për

zgjidhjen në themel të çështjes që i paraqitet për shqyrtim lidhur me mosmarrëveshjen e lindur ndërmjet subjektit kërkuar dhe ATP-së.

80. Sa më sipër, Kolegji vlerëson se, në të gjitha rastet kur ka një vendim nga ATP-ja në lidhje me kërkesën e ish-pronarit, pavarësisht mënyrës së disponimit (rrezim, pranim apo mbyllje e procedimit pa u shprehur për themelin e kërkesës etj.), juridiksioni administrativ në lidhje me këtë kërkesë konsiderohet i ezauruar dhe menjëherë lind e drejta e subjektit të interesuar për t'iu drejtuar juridiksionit gjyqësor, i cili, sipas ligjit nr. 133/2015, do të ushtrohet për herë të parë nga gjykatat e apelit. Sipas rastit kur kërkesa ka pasur si objekt njohjen e pronës dhe kompensim (fizik ose financiar), kompetente do jetë gjykata e apelit në territorin e së cilës ndodhet sendi i paluajtshëm dhe kur kërkesa ka pasur si objekt vlerësimin e vendimit të mëparshëm të organit administrativ të kthimit dhe kompensimit të pronës dhe kompensimin financiar, kompetente do të jetë Gjykata e Apelit Administrativ.

81. Kolegji vlerëson se të vetmet raste kur subjektit i lind e drejta t'i drejtohet gjykatave të shkallës së parë (administrative apo të juridiksionit të zakonshëm gjyqësor) sipas situatave eventuale që mund të lindin në praktikë, të trajtuara më sipër, janë vetëm ato rastet kur nuk ka një vendim të ATP-së mbi të cilin të mund të ushtrohet kontrolli gjyqësor nga gjykatat e apelit me juridiksion fillestar, sepse brenda afatit 3-vjeçar nga hyrja në fuqi e ligjit, organi administrativ nuk ka përmbushur detyrimin ligjor për t'u shprehur në lidhje me kërkesat e ish-pronarit. Vetëm në të tilla raste, të drejtat dhe detyrimet e organit administrativ do t'i kalojnë organeve gjyqësore, konkretisht gjykatave të shkallës së parë (civile dhe administrative) për mosmarrëveshjet të cilat sipas natyrës së tyre në shkallë të dytë, bazuar në nenet 19 dhe 29, të ligjit nr. 133/2015, janë respektivisht në kompetencë të gjykatave të apelit dhe Gjykatës Administrative të Apelit. *Ratio* e këtij parashikimi lidhet me përfundimin e procesit të trajtimit të pronës brenda një afati të arsyeshëm, i cili sipas ligjit është 10 vjet nga hyrja në fuqi e ligjit, në mënyrë që të shmangen zvarritjet dhe në mënyrë të tillë që mosmarrëveshjet midis shtetit dhe ish-pronarit të mos qëndrojnë pafundësisht para juridiksionit administrativ, por të kanalizohen përmes juridiksionit gjyqësor, i cili do të vendosë përfundimisht për kërkesat e subjekteve të interesuara.

82. Nga analiza e mësipërme, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë konkludon në sentencën e tretë të këtij vendimi njësoj, duke vendosur se:

Gjykata kompetente, për shqyrtimin e padive kundër vendimeve të ATP-së, kur kjo e fundit jep vendim për mbylljen e procedimit pa u shprehur për themelin e kërkesës, në varësi të asaj që kërkohet nga subjekti i interesuar, do të jetë Gjykata e Apelit, në territorin e së cilës ndodhet sendi i paluajtshëm, kur kërkohet njohja e pronësisë, sipas nenit 29, të ligjit nr. 133/2015 dhe Gjykata Administrative e Apelit, kur kërkohet vlerësimi financiar i vendimeve përfundimtare të pavlerësuara dhe kompensimi financiar, sipas nenit 19, të ligjit nr. 133/2015.

D. Lidhur me çështjen e katërt të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore

Cila është gjykata kompetente për shqyrtimin e padisë, me objekt kundërshtimin e vendimit të organeve kompetente për kthimin dhe kompensimin e pronës, sipas ligjeve të mëparshme të shfuqizuara, për kthimin dhe kompensimin e pronës, e cila është regjistruar në gjykatë përpara datës 23.2.2016, kur ka hyrë në fuqi ligji nr. 133/2015?

83. Kolegji vlerëson se ligji nr. 133/2015, i ka atribuar rishtazi dhe në mënyrë të posaçme gjykatave të apelit në Republikën e Shqipërisë (civile dhe administrative) juridiksionin fillestar dhe kompetencën funksionale* për kontrollin gjyqësor të vendimeve të ATP-së. Nga ana tjetër, nuk ka një dispozitë tranzitore të këtij ligji, ku të përcaktohet se çdo të ndodhë me çështjet në gjykim në kohen e hyrjes në fuqi të tij, për shqyrtimin e vendimeve të marra nga ish-AKKP, ish-ZRVKKP-të apo ish-KKKP-të, të cilat në momentin e paraqitjes së padisë, sipas ligjit të kohës, ishin në kompetencë të gjykatave civile të shkallës së parë, të vendndodhjes së sendit të paluajtshëm (*forum rei sitae*). Ndërkohë, ligji nr. 133/2015 në nenin 3/2, nën titullin "*Fusha e zbatimit*" ka parashikuar se ky ligj i shtrin efektet sa i takon vlerësimit financiar, për:

* Kompetenca funksionale, është një nënloj i kompetencës lëndore, që përcakton të drejtën e një gjykate të shqyrtojë një kategori të caktuar çështjesh sipas lëndës apo natyrës së tyre, për shkak të funksionit të saj në raport me shkallët e gjyqësorit.

a) *Ekezekutimin e të gjitha vendimeve të cilat nuk janë zbatuar, për njohjen e së drejtës së kompensimit, të dhëna nga organet administrative ose gjyqësore në vendin tonë;*

b) *Çështjet që janë në shqyrtim në gjykatat e të gjitha niveleve, në Gjykatën e Lartë, si edhe në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut, sa i takon vlerësimit financiar të tyre.”.*

84. Nisur nga ky parashikim i ligjit, çështja juridike që shtrohet për zgjidhje para Kolegjit Civil është: nëse çështjet e regjistruara për gjykim para datës së hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015, me objekt padie të lëndës që parashikohen në pikën “b”, të nenit 3/2, janë apo jo tashmë në juridiksionin gjyqësor dhe, nëse janë në juridiksionin gjyqësor, cila është gjykata kompetente dhe cili është ligji material i zbatueshëm për zgjidhjen e këtyre mosmarrëveshjeve. Thelbi i analizës për të konkluduar mbi përgjigjet e këtyre pyetjeve është mënyra se si gjykata individualizon rast pas rasti të drejtën pozitive të zbatueshme mbi një çështje në gjykim, qoftë mbi mënyrën se si vepron ligji procedural në kohë dhe qoftë mbi mënyrën se si vepron ligji material në kohë. Gjykata vlerëson të domosdoshme të ndalet në mënyrën se si përcaktohet ligji i zbatueshëm material dhe procedural në kohë, duke përcaktuar se si normat e detyrueshme të së drejtës individualizohen dhe më tej zbatohen në një mosmarrëveshje objekt gjykimi, në bazë dhe për zbatim të nenit 16 të Kodit të Procedurës Civile apo edhe nenit 17 të ligjit nr. 49/2012 të gjykimit administrativ, duke mbajtur parasysh se ky vendim njësoj po vendos standarde të detyrueshme për t’u zbatuar edhe nga gjykatat civile dhe nga gjykatat administrative që gjykojnë padi që rrjedhin nga ligjet e njohjes, kthimit dhe kompensimit të pronave.

85. Neni 16 i Kodit të Procedurës Civile parashikon ndër të tjera se:

“Gjykata zgjidh mosmarrëveshjen në përputhje me dispozitat ligjore dhe normat e tjera në fuqi, që janë të detyrueshme të zbatohen prej saj.”.

Në të njëjtën mënyrë formulohet edhe rregullimi kuadër i mënyrës se si gjykata administrative individualizon të drejtën pozitive të detyrueshme. Neni 17 i ligjit nr. 49/2012 parashikon ndër të tjera se:

“2. Gjykata zgjidh mosmarrëveshjet në përputhje me dispozitat ligjore dhe normat e tjera në fuqi, që janë të detyrueshme.”

86. Në këtë mënyrë Kolegji vlerëson se, në çdo rast kur individualizohet, sipas nenit 16 të KPC-së dhe nenit 17 të ligjit nr. 49/2012, e drejta e zbatueshme në një çështje konkrete, duhet të dallohet rast pas rasti marrëdhënia juridike materiale, apo në rastin e konfliktit gjyqësor të ngritur padia në kuptimin material, me marrëdhënien juridike procedurale, apo padia në kuptimin procedural. Kështu për të individualizuar ligjin material të zbatueshëm mbi marrëdhënien juridike materiale të shndërruar në konflikt gjyqësor, si rregull, nuk mund të zbatohet ligji material që është në fuqi në momentin se kur krijohet litispendenca apo kur merr vendimin gjykata, pavarësisht shkallës së gjykimit. Ky konkluzion rrjedh nga parimi kushtetues i sigurisë juridike dhe mungesës së fuqisë prapavepruese të ligjit material, duke qenë se ligji si rregull regjon vetëm marrëdhëniet juridike që lindin *pro futuro* dhe jo ato që kanë lindur tashmë. Përgjithshëm nga ky rregull bën vetëm normat kur ligji parashikon se zbatohen me fuqi prapavepruese. Nga ana tjetër, për rregullimin e marrëdhënies juridike procedurale, apo padisë në kuptimin procedural, si rregull ligji i zbatueshëm do të jetë ligji procedural që është në fuqi në momentin kur investohet gjykata, kur ngrihet padia, apeli apo rekursi. Përgjithshëm nga ky rregull bëhet vetëm atëherë kur ligji procedural ka parashikuar ndryshe, duke qenë se gjykatat janë suprimuar.

87. Nga ky konkluzion i përgjithshëm rrjedh se për paditë e paraqitura në gjykatë para datës 23.2.2016 do të zbatohet ligji material që ka qenë në fuqi në momentin e lindjes së të drejtës së padisë në kuptimin material, pasi ky është momenti i cenimit të së drejtës subjektive dhe ligji material që ka qenë në fuqi në këtë moment ka përcaktuar vëllimin cilësor dhe sasiar të së drejtës së individit që kërkohet me padi të konfirmohet dhe të realizohet nëpërmjet gjykatës. Kolegji vlerëson se ligji material i zbatueshëm në zgjidhjen e kontestit gjyqësor objekt gjykimi do të jetë ligji që ka qenë në fuqi në momentin kur ka lindur e drejta e padisë në kuptimin material.

88. Konkluzioni i mësipërm është përfundimi sipas parimeve të përgjithshme të së drejtës. Në rastin konkret neni 3 i ligjit nr. 133/2015 për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave, ka vendosur rregullime të posaçme, të cilat duhet të mbahen parasysh

për të konkluduar se sa përputhet konkluzioni i përgjithshëm i zbatimit të ligjit material në kohë në raport me rastet kur ligjvënësi regjon ndryshe. Lidhur me fushën e zbatimit të tij, ligji nr. 133/2015 disponon se:

“1. Ky ligj vepron për të gjitha kërkesat, të cilat janë në shqyrtim në AKKP, në ditën e hyrjes në fuqi të tij, si edhe mbi të gjitha ato kërkesa, të cilat do të paraqiten brenda afateve të këtij ligji, sa i takon njohjes së të drejtës së pronës.

2. Gjithashtu, ky ligj i shtrin efektet, sa i takon vlerësimit financiar, për:

a) Ekzekutimin e të gjitha vendimeve, të cilat nuk janë zbatuar, për njohjen e së drejtës së kompensimit, të dhëna nga organet administrative ose gjyqësore në vendin tonë;

b) Çështjet që janë në shqyrtim në gjykatat e të gjitha niveleve, në Gjykatën e Lartë, si edhe në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut, sa i takon vlerësimit financiar të tyre.”.

89. Kjo do të thotë se fusha e zbatimit të ligjit shtrin efektet pjesërisht me fuqi prapavepruese, duke përcaktuar në mënyrë listuese dhe shteruese rastet se kur ligji i ri do të zbatohet edhe për kërkesat, paditë, apelet apo rekursat që janë paraqitur para organeve administrative apo gjykatave para datës 23.2.2016. Fillimisht ligji nr. 133/2015 e shtrin efektin prapaveprues të rregullimit për të gjitha kërkesat që në datë 23.2.2016 janë në shqyrtim në AKKP, e cila shndërrohet në ATP. Kjo do të thotë se ATP-ja nga data 23.2.2016 do të shqyrtojë dhe disponojë të gjitha kërkesat e trashëguara nga AKP-ja sipas regjimit juridik të ligjit nr. 133/2015.

90. Më tej ligji nr. 133/2016 parashikon se vlerësimi financiar sipas formulës së parashikuar nga ky ligj do të regjojë edhe ekzekutimin e të gjitha vendimeve të njohjes së të drejtës së kompensimit të pronës së ish-pronarëve, të dhëna nga organet administrative dhe/ose gjyqësore ndër vite. Duke pasur parasysh problematikën e krijuar nga vendimet e paekzekutueshme dhe konkluzionet e GJEDNJ-së të analizuar dhe sqaruara më lart, Kolegji vlerëson se shtrirja e fuqisë prapavepruese e ligjit nr. 133/2015 në këto raste është e justifikuar, pasi vendimet e njohjes së drejtës së kompensimit, që nuk përcaktojnë dhe nuk individualizojnë një vlerë konkrete, nuk mundet të konsiderohen si tituj dhe nuk futen në mbrojtjen e nenit 1, të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së. Kjo justifikon ndërhyrjen legjislative të ligjvënësit edhe me fuqi prapavepruese, pasi qëllimi është realizimi i së drejtës subjektive të individëve dhe përfundimi i procesit të trajtimit të pronës.

91. Më tej, ligji nr. 133/2015 parashikon se efektet rregulluese prapavepruese të tij do të shtrihen edhe për të gjitha çështjet që janë në shqyrtim në gjykatat e të gjitha niveleve, në Gjykatën e Lartë, si edhe në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut, sa i takon vlerësimit financiar të tyre. Nën të njëjtën logjikë ligji nr. 133/2015 e shtrin fuqinë prapavepruese të rregullimit edhe mbi kërkesat, paditë, apelet apo rekursat e paraqitura para datës 23.2.2016, me kushtin që objekti i tyre të jetë vlerësimi financiar i pronës. Kjo do të thotë se ligjvënësi është kujdesur që t'i japë fuqi prapavepruese ligjit material vetëm për individualizimin, realizimin dhe konfirmimin e të drejtave subjektive të individit që nuk kanë gjetur konkretizim deri në momentin e hyrjes në fuqi të ligjit, me qëllim dhënien fund të procesit. Kjo do të thotë se Kuvendi nuk i ka lejuar ligjit që të rregullojë me fuqi prapavepruese edhe kërkesat, paditë, apelet apo rekursat që janë ngritur para datës 23.2.2016, dhe që rrjedhin nga ligjet e mëparshme të njohjes, kthimit apo kompensimit të pronës, dhe që në objektin e tyre nuk kërkojnë vlerësimin financiar dhe kompensimin monetar të pronës. Për të gjitha këto çështje në gjykim, në çdo fazë dhe shkallë gjykimi, gjykatat do të zgjidhin mosmarrëveshjet mbi bazën e ligjit material të kohës kur ka lindur e drejta e padisë në kuptimin material.

92. Sipas dallimit të bërë më lart, mbi lindjen e marrëdhënies juridike materiale dhe procedurale, mbetet që Kolegji të konkludojë mbi zbatimin e ligjit procedural që rregullon kompetencën apo juridiksionin e gjykatës së caktuar me ligj, për të gjitha çështjet gjyqësore në të cilat paditë dhe rekursat janë paraqitur para datës 23.6.2016. Për të konkluduar mbi këtë çështje të shtruar për njësim, fillimisht, Kolegji çmon të rëndësishme të theksojë se kompetenca nuk është gjë tjetër veçse sasia e juridiksionit ose masa e juridiksionit që i është dhënë në ushtrimin e funksioneve të saj çdo gjykatë. Kompetenca lëndore apo funksionale e gjykatës është drejta e saj për shqyrtimin e një kategorie të caktuar mosmarrëveshjesh, sipas lëndës dhe natyrës së tyre. Gjithashtu, Kolegji vlerëson se ligji procedural e përdor kompetencën si mjet për të disiplinuar ushtrimin e rregullt të juridiksionit

gjyqësor dhe se nëpërmjet saj përcaktohet dhe individualizohet rast pas rasti, pasi fakti objekt gjykimi ndodh, se kush do të jetë gjykata e caktuar me ligj që do të gjykojë mosmarrëveshjen.

93. Në aspektin kushtetues, kompetenca lëndore apo funksionale e gjykatës është shumë e rëndësishme, si element që garanton procesin e rregullt ligjor, është kusht për vlefshmërinë e procesit gjyqësor dhe të akteve të realizuara gjatë tij në kuptimin që një gjykatë jokompetente nuk mund të kryejë asnjë veprimtari procedurale. Ky konkluzion e ka bazën te postulati: “*Nuk mund të ketë bindje ndaj një gjyqtari jokompetent*”. Në jurisprudencën e GJK-së, koncepti juridik i kompetencës është trajtuar nën standardin e gjykatës së caktuar me ligj, si pjesë përbërëse e nenit 42/1 të Kushtetutës dhe nenit 6/1 të KEDNJ-së (*shih vendimet nr. 23/2009, nr.7/2009 dhe nr. 31/2005 dhe nr.16/2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

94. Për të sqaruar se çfarë do të kuptohet me standardin konventor dhe kushtetues të gjykatës së caktuar me ligj, Kolegji sjell në vëmendje nenin 135 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, i cili ka parashikuar se:

“1. Pushteti gjyqësor ushtrohet nga Gjykata e Lartë, si dhe nga gjykatat e apelit e gjykatat e shkallës së parë, të cilat krijohen me ligj...3. Kuvendi mund të krijojë me ligj gjykata për fusha të veçanta, por në asnjë rast gjykata të jashtëzakonshme.”

Bazuar në këtë dispozitë kushtetuese, pranohet se Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, ka parashikuar rezervën ligjore, duke i deleguar ligjvënësit të drejtën për t’i atribuar gjykatave kompetencën dhe juridiksionin për çështje të ndryshme në varësi të natyrës së tyre, mjafton të respektohet detyrimi i paderogueshëm se nuk mund të krijohen gjykata të jashtëzakonshme. Pra, Kuvendi mund të krijojë gjykatat me juridiksion të përgjithshëm, sipas së drejtës së përgjithshme të kujtdo për të kërkuar mbrojtjen e të drejtave subjektive, lirive dhe interesave të tij para një tribunali gjyqësor, po ashtu mund të krijojë edhe gjykata të specializuara në fusha të posaçme, por nuk mund të krijojë gjykata të jashtëzakonshme të cilat i paraprijnë shqyrtimit të çështjeve konkrete. Vetëm pika 2 parashikon normë dhe rezervë kushtetuese për krijimin e gjykatës së posaçme penale kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, por një teknikë e tillë legislative në hartimin e normave kushtetuese është më shumë përjashtim nga rregulli se sa një rregull.

95. Në çdo rast është ligji ai që i atribuon gjykatave juridiksionin dhe kompetencën për shqyrtimin e çështjeve të caktuara, duke individualizuar kriteret *in abstracto* se si gjykatat marrin juridiksion apo kompetencë për një çështje konkrete. Pra, kur flitet për caktimin e gjykatës së caktuar me ligj, ky standard implikon disa dimensione:

Së pari, gjykata të jetë konstituuar nga ligji, ku të jetë përcaktuar qartë kompetenca lëndore/funksionale dhe tokësore e saj në shqyrtimin e çështjeve;

Së dyti, ligji të ketë caktuar mënyrën dhe momentin se si gjykata merr juridiksion dhe kompetencë.

Me fjalë të tjera, ligji për krijimin e gjykatës duhet t’i paraprijë shqyrtimit të çështjeve konkrete.* E anasjella nuk mund të ndodhë, që çështja konkrete t’i paraprijë ligjit që i atribuon gjykatës kompetencën dhe juridiksionin për shqyrtimin e saj, pasi në këtë rast do të ishim në fushën e veprimit të ndalimit kushtetues se nuk mund të ketë gjykata të jashtëzakonshme. Kjo garanton gjykimin e kujtdo shtetasi nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme.

96. Doktrina dhe jurisprudenca kushtetuese evropiane, ndër vite, kanë elaboruar disa kriteret themelore, për të garantuar që shtetasi do të gjykohej nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme. Megjithatë në të drejtën pozitive procedurale civile në fuqi në Republikën e Shqipërisë nuk parashikohet në mënyrë eksplicite *parimi i gjyqtarit natyral të çështjes*, dispozitat ligjore në frymën e tyre, parimet kushtetuese dhe sidomos jurisprudenca e GJK-së ka pranuar se rendi juridik shqiptar një ndër elementet kryesore të gjykatës së caktuar me ligj ka standardin e gjyqtarit natyral[†], standard i cili është nga ana tjetër edhe e drejtë themelore e individit. *Ratio* e krijimit dhe mbrojtjes kushtetuese të kësaj figure autoritative shtetërore është te nevoja për të qenë tej çdo dyshimi dhe mundësie i paanshëm përgjatë gjithë procesit gjyqësor. Nëpërmjet këtij parimi dhe

* Shiko vendimin nr. 31, datë 5.7.2011, të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë.

† Shiko vendimin nr. 31, datë 5.7.2011, të Gjykatës Kushtetuese.

kësaj figure ligjore të autoritetit shtetëror kompetent për të zgjidhur një mosmarrëveshje shteti i së drejtës siguron garantimin e mbrojtjes së të drejtave dhe lirive themelore të njeriut nëpërmjet një gjyqtari kompetent, të pavarur dhe të paanshëm. Ky është një ndër premtimet kushtetuese që Republika e Shqipërisë me hyrjen në fuqi të Kushtetutës i ka bërë çdo subjekti të së drejtës.

97. Kjo do të thotë se në momentin kur çdo subjekt është bërë titullar i një procesi gjyqësor dhe përballë tij Republika ka caktuar një gjyqtar apo trupë gjykuese, që në kohën dhe momentin e caktimit ka marrë juridiksion dhe kompetencë, çdo lloj kompetence, në bazë dhe për zbatim të ligjit, ka garancinë e akteve të gjithëpushtetshme juridike se nuk do të ketë mundësi që ky gjyqtar apo trupë gjykuese të spostohet, ndryshohet (*translatio iudicii*) apo të shndërrohet më vonë *ex ante factum* në gjykatë/gjyqtar pajuridiksion apo jokompetent. Bëjnë përjashtim këtu rastet kur gjykata suprimohet dhe nuk ekziston më apo kur Kushtetuta, marrëveshja ndërkombëtare apo ligji me shumicë të cilësuar, për arsye objektive dhe reformuese të institucioneve të drejtësisë, urdhërojnë në mënyrë eksplicite nëpërmjet dispozitave tranzitore ndryshe.

98. Nga kjo analizë konkludohet se ndryshimi i rregullave procedurale mbi përcaktimin e juridiksionit, kompetencës apo formësimit të gjyqtarit natyral të çështjes është përjashtim nga rregulli dhe jo rregull. Kjo do të thotë se nëse Kushtetuta, marrëveshja ndërkombëtare apo ligji nuk ka rregullim tranzitor eksplicit për ndryshimin e juridiksionit, kompetencës apo gjyqtarit natyral për çështjet gjyqësore që gjen në gjykim, atëherë rregulli i përgjithshëm parim kushtetues dhe konventor i gjyqtarit natyral dhe vazhdimësisë së juridiksionit dhe kompetencës (*perpetuatio jurisdictionis et perpetuatio fori*) do të zbatohet natyrshëm në të gjitha këto gjykime.

99. Në këtë kuptim doktrinat shkencore të së drejtës procedurale civile evropiane kanë krijuar institutin *perpetuatio iurisdictionis* dhe *perpetuatio fori*, për të konceptuar dhe regjuar juridikisht çështjet primare dhe fillestare se si konstituohet juridiksioni, kompetenca dhe gjyqtari natyral dhe se si ruhet permanenca dhe vazhdimësia e pandërprerë e kësaj figure gjyqësore garanci për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të çdo subjekti të së drejtës, çështje të cilat nga ana tjetër janë edhe prezumimet procedurale kryesore dhe absolute të vlefshmërisë së procesit gjyqësor. Kjo do të thotë se, në momentin kur çështja regjistrohët në gjykatë, konkretisht për procesin civil dhe administrativ kur padia paraqitet në gjykatë sipas nenit 153 të Kodit të Procedurës Civile, atëherë individualizohet edhe ligji që rregullon gjykatën kompetente dhe mënyrën e formimit të trupit gjykues. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë për rrjedhojë vlerëson se, çdo ndryshim i mëvonshëm i faktit dhe i ligjit është irrelevant për të konkluduar mbi këto çështje procedurale. Pikërisht nëpërmjet kësaj mënyre zbatohet neni 42 dhe neni 135 i Kushtetutës, duke individualizuar që në momentin kur regjistrohët padia, gjykatën dhe gjyqtarin natyral të çështjes.

100. Krahas garancisë për gjykimin e kujtdo nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, Kolegji vlerëson se parimi *perpetuatio iurisdictionis et fori* e ka burimin te parimi i sigurisë juridike, si parim themelor i shtetit të së drejtës. Kjo siguri presupozon, veç të tjerash, besueshmërinë e qytetarëve të shteti dhe pandryshueshmërinë e ligjit për marrëdhëniet dhe çështjet e rregulluara më parë. Ajo ka të bëjë me bindjen e individit se nuk duhet të shqetësohet vazhdimisht ose të jetojë me frikë për ndryshueshmërinë dhe pasojat negative të akteve juridike, të cilat mund të cenojnë jetën e tij private ose profesionale dhe të përkeqësojnë një gjendje të vendosur me akte të mëparshme.* Nevoja për qëndrueshmëri dhe siguri në marrëdhëniet juridike, në radhë të parë, kërkon pandryshueshmërinë e akteve juridike që formulojnë rregullat e përgjithshme dhe abstrakte. Parimi i sigurisë juridike nënkupton se ligji rregullon marrëdhëniet juridike të së ardhmes dhe nuk ka efekt prapaveprues, për marrëdhëniet e lindura para hyrjes në fuqi të tij.

101. Nën këtë frymë dhe në bazë të parimit *perpetuatio fori* dhe *perpetuatio iurisdictionis* u frymëzuan edhe ndryshimet e Kodit të Procedurës Civile, konkretisht mendimet e ligjit nr. 38/2017, i cili ka hyrë në fuqi në datën 5.11.2017. Më konkretisht në nenin 36/5 të Kodit të Procedurës Civile, të ndryshuar, parashikohet se:

“Juridiksioni përcaktohet në momentin e paraqitjes së padisë në gjykatë, pavarësisht ndryshimeve të mëpasshme të faktit apo të ligjit.”.

* Vendim i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, nr. 9, datë 26.2.2007.

Po ashtu, neni 41, paragrafi i dytë, i Kodit të Procedurës Civile, parashikon se:

“Kompetenca përcaktohet në momentin e paraqitjes së padisë në gjykatë, pavarësisht ndryshimeve të mëpasshme të faktit ose të ligjit.”.

Nga ana tjetër, në ligjin nr. 49/2012 për gjykimin administrativ, të ndryshuar, nuk ka dispozita që e njohin në mënyrë eksplicite parimin kushtetues të *perpetuatio jurisdictionis* apo *perpetuatio fori*, por neni 1 pika 2 e tij thërret zbatimin në mënyrë komplementare të parashikimeve të Kodit të Procedurës Civile për sa kohë emeton nga rregullimi i një çështje. Kjo do të thotë se nenet 36/5 dhe 42/2 të Kodit të Procedurës Civile janë parashikime dhe rregullime normative edhe të gjykimit administrativ. Po ashtu, pika 1 e nenit 22 të Kodit të Procedurave Administrative parashikon se:

“1. Fusha e ushtrimit të veprimtarisë dhe tërësia e kompetencave të organeve publike, të rregulluara nga legjislacioni në fuqi, përbën juridiksionin administrativ.”.

Më tej, neni 23 i këtij ligji, sanksionon se:

“1. Me fillimin e procedurës administrative, organi publik verifikon nëse ka apo jo kompetencë lëndore dhe tokësore për të vendosur për çështjen objekt shqyrtimi.

2. Çdo ndryshim ligjor ose nënligjor i mëvonshëm i kompetencës nuk ka efekt, përveç rasteve kur organi, në të cilin procedura ka nisur, nuk ekziston më, ose kur legjislacioni i ri parashikon ndryshe.”.

102. Nga kjo analizë krahasuese e legjislacionit procedural, Kolegji konkludon mbi ekzistencën e një parimi procedural *jus cogens* mbi mënyrën se si individualizohet një autoritet shtetëror që ka juridiksion, kompetencë dhe se si formësohet nga ligji në kohë trupa gjykuese natyrale e çështjes për të ushtruar këtë pushtet të njohur nga ligji. Kjo do të thotë se ligji që përcakton juridiksionin, kompetencën dhe mënyrën se si individualizohet gjyqtari natyral i çështjes në procesin civil është ligji që është në fuqi kur paraqitet padia në gjykatë apo kur lind marrëdhënia juridike-procedurale civile (*gjendja e litispendencës*). Çdo ndryshim i mëtejshëm i faktit apo i ligjit është jorelevant, për rrjedhojë nuk mund të spostojë apo të ndryshojë gjyqtarin natyral të caktuar më parë për shqyrtimin e çështjes.

103. Nisur nga analiza dhe konkluzioni që u bë më lart, duke pasur parasysh parimin e *perpetuatio jurisdictionis et fori*, Kolegji vlerëson të nevojshme të theksojë se gjykata është e detyruar, që në çdo fazë dhe shkallë gjykimi, të marrë në shqyrtim edhe kryesisht (*suo moto*) çështjen nëse ka juridiksion apo kompetencë, qoftë edhe pa prapësimin procedural të palëve, me përjashtim të kompetencës që ligji e njej si prapsim në kuptimin e ngushtë dhe e drejtë procedurale për ta kontestuar apo reklamuar para gjykatës vetëm nga palët. Megjithatë, ky rregull, që ka dashur të garantojë në çdo moment vlefshmërinë e procesit gjyqësor, nuk do të thotë se gjykata në këto rast shqyrton juridiksionin dhe kompetencën në raport me ndryshimet e mëvonshme që ka pësuar “fakti” apo “ligji”. Përkundrazi, gjykata e çdo shkalle në këto raste shqyrton, nëse ***në situatën faktike dhe juridike kur është ngritur padia***, ajo ka pasur juridiksion apo kompetencë dhe në bazë të këtij konkluzioni disponon sipas çdo eventualiteti me vendim jopërfundimtar apo me vendim të ndërmjetëm.* Kështu, në çdo rast hulumtimi dhe procesi vlerësues që i paraprin vendimmarrjes së ndërmjetme apo jopërfundimtare mbi juridiksionin apo kompetencën është një shqyrtim retrospektiv dhe jo i përditësuar, ku optika vlerësuese e gjyqtarit hidhet te momenti ku padia civile apo administrative është paraqitur dhe gjykimi ka nisur.

104. Kolegji vlerëson se këto parime të përbotshme *jus cogens* do të duhet t’i shërbejnë gjykatave, në zbatim të nenit 1/2 të KPC-së, sa herë nuk ka ligj apo sa herë nuk ka një dispozitë tranzitore të ligjit që formon rishtazi gjykata të specializuara apo gjykata të posaçme, që të përcaktojë se çdo të ndodhë me çështjet në gjykim, për shqyrtimin e të cilave kompetenca apo juridiksioni i ishte përcaktuar sipas ligjit të kohës kur ishte paraqitur padia në gjykatë. Kjo mënyrë e interpretimit të ligjit garanton gjykimin e kujtdo nga një gjykatë e pavarur, e paanshme, e caktuar me ligj dhe mbi të gjitha garanton gjykimin e çështjes brenda një afati të arsyeshem.

105. Në vijim të këtij arsytimi, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë konkludon se, pavarësisht se ligji nr. 133/2015, i cili i atribuon në mënyrë të posaçme gjykatave të apelit (civil apo administrativ) juridiksion fillestar për shqyrtimin e vendimeve të ATP-së, nuk ka një dispozitë tranzitore ku të përcaktohet në mënyrë eksplicite se çdo të ndodhë me çështjet në gjykim në kohën e hyrjes në fuqi të

* Shiko nenin 59 dhe 61 të Kodit të Procedurës Civile.

këtij ligji, duke iu referuar parimeve të përgjithshme të analizuara më sipër, kompetenca dhe juridiksioni për shqyrtimin e këtyre çështjeve ishte përcaktuar me ligjin e kohës kur është paraqitur padia në gjykatë. Në këtë mënyrë, për shqyrtimin e vendimeve të ish-AKKP-së, të ish-KKKP-ve apo të ish-ZRVKKP-ve, të marra para hyrjes në fuqi të ligjit nr. 133/2015, kompetenca e gjykatës është përcaktuar nga ligji, që ka qenë në fuqi në kohën e paraqitjes së padisë dhe praktika gjyqësore respektive e unifikuar e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë dhe jurisprudenca e GJK, duke ndarë momentin se kur është marrë vendimi që ka konstituuar ose jo marrëdhënien juridike materiale të pronësisë, nga momenti se kur konstituohet marrëdhënia juridike-procedurale, e cila lind me paraqitjen e padisë në gjykatë.

106. Në vijim të këtij arsyetimi Kolegji vlerëson se, neni 3 i ligjit nr. 133/2015, duke qenë se sanksionon parimin e prapaveprueshmërisë së ligjit, si përjashtim nga rregulli, duhet të interpretohet në mënyrë të ngushtë *stricto sensu* dhe po ashtu, nga të gjitha mënyrat e interpretimit, duhet aplikuar ai që është në pajtim me parimet kushtetuese të shtetit të së drejtës, të sigurisë juridike dhe me parimin e *perpetuatio iurisdictionis et fori*. Kjo do të thotë se neni 3 i ligjit nr. 133/2015 duhet të interpretohet në përputhje me frymën e ligjit dhe *ratio*-s së tij, duke pasur parasysh se pse u miratua ligji dhe duke sjellë në vëmendje analizën e bërë në pjesën e parë të këtij vendimi njësues, në lidhje me qëllimin, fushën e veprimit dhe objektin e tij.

107. Nga analiza e mësipërme, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë konkludoi në sentencën e katërt të këtij vendimi njësues dhe vendosi se:

Gjykimi i padive kundër vendimeve të ish-AKKP-së, të ish-KKKP-ve, apo ish-ZRAKKP-ve, të ngritura dhe të regjistruara në gjykatë, nga subjektet ish-pronare apo nga trashëgimtarët e tyre, para datës 23.2.2016, kur ka hyrë në fuqi ligji nr. 133/2015, do të vazhdojë dhe do të përfundojë nga gjykatat civile të shkallës së parë në territorin e të cilave ndodhet sendi i paluajtshëm, objekt konflikti gjyqësor, kompetenca dhe juridiksioni i të cilave, sipas parimeve *perpetuatio iurisdictionis* dhe *perpetuatio fori*, ishte përcaktuar sipas ligjit të kohës në momentin e paraqitjes së padisë në gjykatë.

VI. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes konkrete

108. Kolegji vlerëson se në rastin konkret, paditësi ka pretenduar pronësinë mbi një pasuri të paluajtshme, në bazë të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004, “Për kthimin dhe kompensimin e pronave”, duke pretenduar se vendimi i Zyrës Rajonale të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, qarku Korçë, nr. 1007, datë 18.6.2009, i cili nuk e ka kthyer si të lirë sipërfaqen prej 2450 m² (s1) dhe 357 m² është i paligjshëm. Në këto kushte paditësi ka pretenduar se kjo sipërfaqe posedohet në mënyrë të paligjshme nga pala e paditur, konkretisht z. Kristo Çipi dhe z. Gjela Çipi dhe, si rrjedhojë, ka kërkuar ndryshimin e vendimit të mësipërm dhe kthimin si të lirë të sipërfaqes objekt mosmarrëveshjeje. Nga ana tjetër, palët e paditura kanë kërkuar me kundërpadi të njihen pronar mbi këtë pasuri.

109. Kolegji vlerëson se në rastin konkret mosmarrëveshja është themeluar mbi bazën e pretendimeve të dy subjekteve të së drejtës private për të drejtat e pronësisë mbi një send të paluajtshëm dhe ku pretendimi për paligjshmërinë e vendimit i organit administrativ kompetent për kthimin dhe kompensimin e pronës, si titull pronësie është pjesë e shkakut të padisë. Duke u mbështetur në konkluzionin e dytë njësues të këtij vendimi, mosmarrëveshje të tilla janë në kompetencë të gjykatave të shkallës së parë në territorin e të cilave ndodhet sendi i paluajtshëm.

110. Sa më sipër, Kolegji vlerëson e Gjykata e Rrethit Gjyqësor Korçë nuk ka kualifikuar drejtë natyrën e mosmarrëveshjes për efekt të identifikimit të kompetencës lëndore/funksionale. Si rrjedhojë, vendimi nr. s’ka, datë 25.5.2017, me të cilin është shpallur moskompetenca për shqyrtimin e padisë, duke i dërguar aktet Gjykatës së Apelit Korçë është i pabazuar në ligj. Si i tillë, ky vendim duhet të priset dhe çështja të kthehet për vazhdimin e gjykimit pranë asaj gjykate.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenet 141/1 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe nenin 62 të K.Pr.Civile,

VENDOSI:

1. Prishjen e vendimit nr. s'ka, datë 25.5.2017, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë dhe dërgimin e çështjes në po atë gjykatë për vazhdimin e gjykimit;
2. Ky vendim është njëses i praktikës gjyqësore;
3. Dërgimin për botim në Fletoren Zyrtare.

Kryesues: Artan Broci

Anëtarë: Shkëlzen Selimi, Medi Bici

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Qendra e Botimeve Zyrtare
Përmbledhje e vendimeve të Gjykatës së Lartë, 2013-2018 /
QBZ. – Tiranë : Qendra e Botimeve Zyrtare, 2020
... f. ; ... cm.

ISBN 978-9928-01-118-3

1.Gjykata e Lartë 2.Vendime gjyqësore 3.Shqipëri

347.991(496.5) "2013/2018"

Tirazhi 50